

1631

ఆంధ్రపత్రిక

రెండవ భాగం సంవత్సరాది సంచిక. 1956-57

ఉ గా ది

దాత, విదాత

“పపలు” “రేయి” అనే

తెలుపు నలుపు దారములతో

“దిస”మనే పస్త్రాన్ని నేస్తున్నారని

బారతపురాణము చెప్పుచున్నది -

నే తు -

అక్షకు పైగా

నేర్పరులైన

ఆంధ్ర చేనేత పారిశ్రామికులు

చేనేత సహకార సంఘములలో

సుందరమైన పస్త్రాలను

మీ కొరకు నిర్మిస్తున్నారు.

— * —

మా పస్త్ర ధారణ ద్వారా

ఈ “ఉగాది” సర్వలకు

గుభప్రదము కావలెనని

ఆశిస్తున్నాము.

* * *

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సామాజిక సేవ సంస్థ

హైదరాబాద్ - తెలంగాణ

1958-57

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ

గ్రంథాలయం

నమోదు సంఖ్య... 311

తేది... 30/9/81

CHECKED

రాజశ్రీ

జయం మనదే

N.T. రామారావు · అంజలి · జానకి · రేలంగి · సి.యస్.ఆర్.
R.నాగేశ్వరరావు · గుమ్మడి కణింబిన అద్భుత చిత్రము

నిర్మాత.....

సుందర్లాల్ నవాటా

దర్శకుడు.....

టి.యస్.ప్రకాశరావు

'JALAGAM'
MADRAS.

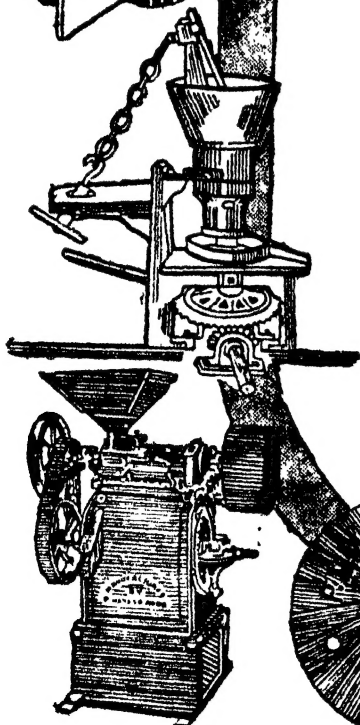
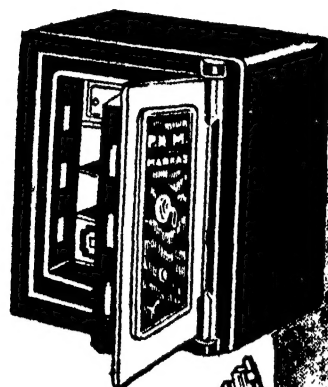
The Natarajan Engineering Works

3245
2224

ఎ.న.తే.స మొదలియార్

తెస్సేసు
జలగం సుబ్రహ్మణ్యం నాయుడు & సన్సు
& పి. కృష్ణయ్యార్ నాయుడు

ముఖ్య ప్రకటన

మా ఖాతాదారులకు (విక్రేతలకు, వినియోగదారులకు) తెలియజేయుచున్నది:- మా "విక్రేత రియూ", "జలగం" ముచ్చట రియూ, వాని విడి భాగాల ధరలు తాత్కాలికంగా 1-8-56 నుండి 10% పెంచబడినవి. ముడిసరకుల ధరలు విపరీతంగా పెరుగుటవలన యీ ధరల పెంపకం తప్పని సరియైనది.

ముడిసరకుల ధరలు తగ్గి, భారాళంగా లభించగానే, మా ఖాతాదారులకు లాభదాయకంగా ధరలను తిరుగా తూర్పు చేయగలమని హామీ యిస్తున్నాము.

క్రొత్త ధరలపట్టి త్వరలో వెలువడును
అలాగే ముచ్చటయ్యారాయుడుగ్ల ప్రికెట్టు

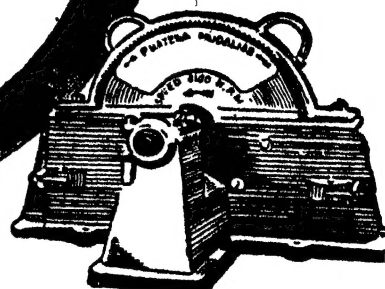
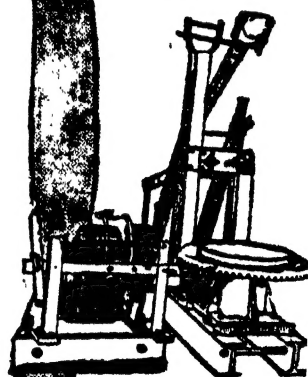
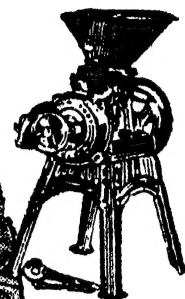
అండ్ పి. కృష్ణయ్యార్ రియూను,

తెస్సేసు:

జలగం ఇంజనీరింగ్ వర్కుస్,

19, ఎల్లవారులపేట పోస్ట్,

మద్రాసు - 1.

THE BEST STEEL CONTAINER
FLOUR MILL PLATES
IN INDIA

అంతువక్త్రక

(నలువది ఏడవ ఉగాది సంచిక)

తిరుమల శ్రీనివాస రాధా పండిత

(అధ్యక్షుడు)

శంకారకుమారి

శివలెంక శంభుప్రసాద్

[వెల రూ. 2]

కెన్న పురి:
ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున
ముద్రితము.

ఆంధ్రవత్రిక

దుర్ముఖ ఉగాది సంచిక

విషయానుక్రమణిక

ప్రస్తావన—	9
అచంబితం—దాశరథి	18
తొండిపంపు—‘శండిల’	17
ముఖాల ముచ్చట—చదలవాడ వెంకటరామయ్య	28
భీమాకంపెనీల శాననము—గోవాడ సత్యారావు	29
సర్వాంతర్యామి—ఇసుకపల్లి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి	33
అల్లసాని పెద్దన—మల్లాది వసుంధర	41
అరకులోయలో కూలిన శిఖరం—బుచ్చి బాబు	45
నన్నయ అవతారిక—దివాకర్ల వేంకటాచార్య	55
ఒంటరి బంగళా—పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ	61
కవి: కాలము—చిలుమూరిశివరామకృష్ణప్రసాద్	71
తెగిన గాలిపటం—బలివాడ కాంతారావు	77
విశాలాంధ్రాశయసిద్ధి—జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి	84
సంస్కర్తలు—నాగభూషణ్	87
సంతేమరాజ్యం, సామ్యవాదం, ప్రజాస్వామ్యం— చావలి వెంకటహనుమంతరావు	101
పండుగ ప్రయోజనాలు, విశేషాలు—గజపతిరాయవర్మ	105
విజ్ఞానం - అజ్ఞానం—కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు	111
విశ్వరాజ్యసమితి: సంతేమం—మంథా శ్రీధరరావు	123
ఆస్తి హక్కుల పరిణామం—వి. లక్ష్మణరావు	129
తెరమరుగు నీడలు—కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి	146
సురభిభాత్య—సి. నారాయణరెడ్డి	161
సంస్కృతవాహిని—సి. యచ్. నరసింహారావు	163
అక్షయపాత్ర—బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి	166
పత్మంగళా సమరస్మృతులు—వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	171

ముఖచిత్రం: ‘చెమ్మ చెక్క’—పైడిరాజు

త్రివర్ణచిత్రములు: ‘పండుగ ముస్తాబులు’—కుమారి శ్యామాకాంధిన్య

‘హరిక వధువు’—మొక్కసాటి కృష్ణమూర్తి.

నేవేయౌపనీ
ఉజ్జ్వలజీవనానితి
విశ్వసనీయమార్గము
 పండిత.డి.గోపాలాచార్యుల వారి
జీవామృతం
 బిగువైన కండరములతో
 ప్రవిమలమైన ఉష్ణరక్తముతో
 తేజోవంతమైన వర్మస్సుతో
 నాదంపుట్టింటే నరములతో
 సుఖమయ జీవనమును
 ప్రసాదించేది,
జీవామృతం.

ఆయుర్వేదాశ్రమం ఏమిటేడ్
 మదరాసు 17.

మంగళకరమైన నూతన సంవత్సర ఆభినందనలు
 ౧౯౫౩

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యుల గారి
“మేల్మాయిల్ ముందు”

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్టురోగ నివారిణి
 భయంకరమైన మేహవ్యాధివల్ల కష్టపడు వారలకు పునర్జన్మమిచ్చు
 అద్భుత నంటివి మేహరోగ నివారణ మాన, రోహ్యము.

నల్లమేహ, ఎల్లమేహ, పొడయ, మేహరణములు, రిముద్ద, మతిహంద్యము, కుష్టుములు, పిత్తకారికము, హఠక
 వ్యాధిలు, వాతము, గుల్మము, తెలుపు, ఉష్మం, గ్రంధి, కాళ్లచేతులు మంటలు, రక్తంబహిసం, గజ్జి, దురద, విర్యశక్త్యం,
 మూంవ్యాధి, మలవిర్యము మొదలైన అన్ని విధముల దుర్బల వ్యాధిలను అతి సులభముగా పోగొట్టును.

40 రోజులు (1 మందలము) మానె. రోహ్యము 6-0-0 రూపాయల వచ్చి కేవి వివరములకు కేల్లాగులో చూడవచ్చును.

<p>శ్రీపరమాత్మ తైలము (స్నానమునకు శ్రేష్ఠతమం) కండ్లు మంట, కనుమూపు తప్పుక, మెదడు ఉష్మం, ముక్కులో రక్తము కాదుట, కామాల, దగ్గు, గంధగ్గు, క్యాసకోకమునందు గలగు అన్ని వ్యాధులను వివరి చేసి రక్తశుద్ధిని కలిగించి చేదనునట్టి ముఖము నిచ్చును.</p>	<p style="text-align: center;">★</p> <p>K. T. KRISHNAMOORTHY ACHARI'S MELMAYIL MARUNDHU For: Blood-Purification, Constipation, Gleet, Leprosy, Gonorrhoea, Venereal, and all kinds of Skin Diseases.</p>
--	---

K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యుల డి సన్సు, 5/22, మేల్మాయిల్ పోస్టు (N. A. Dt.)

ADVERTISERS' INDEX

	Page No		Page No
Addison & Co.	104	Nathelle Sampathu Chetty & Sons.	176
Amrutanjan.	4 Cover	National Engineering Co.	128
Andhra Bank.	60	Navratna Kalpa.	48
Andhra Cement Co.	159	New Star & Co.	136
Andhra Hand Loom.	2 Cover	Orr & Co. K.	110
Arsharasayanasala.	153	Paragon Textile Mills.	143
A. V. R. A & Co.	176	P. C. A. & Co.	40
Ayurvedashram.	6	Ponds.	15
Balakrishna Industrial Works.	144	Prakash Pen Works.	144
Bank of Baroda.	170	Radha Bros.	157
Bharatha Laxmi Bank	14	Radio Cine Equipment.	64
Chamiria Talkie Distributors.	1	Raja Gold Covering.	28
Director of Industries & Commerce.	40, 100	Rathod Trading Co.	176
East Asiatic Co.	3 Cover	Rayalu & Co.	175
Gandhavadi Sreeramulu Chetty & Sons.	160	Sen & Co. Ltd. N. N.	27
Ganga Works.	125	Shaik Ismail & Sons.	28
Garlick & Co.	128	Simpson & Co.	135
Hyderabad State Bank.	160	Southren Railway.	64
India Electrical Works.		Soviet Periodicals.	32
Indian Medicine House.	110	Sreevatcha Chemicals & Drugs.	28
Jay Engineering Works.	160	Subramaniam Naidu & sons J.	2
Kesari Kuteeram.	24	Tide Water Oil Co.	83
Krishna Co-operative Stores.	136	Union Co. (Motors).	127
Krishnamoorthi Achari K. T.	170, 6	United India Fire & General.	63
Laljee Godhu & Co.	154	Vadivelu Mudaliar & Son.	136
Madras Pencil Factory.	16	Visalandhra Publications.	154
Mettur Chemicals,	169	Vummidi Ramaiah Chetty &	
Modern Electric Co.	154	Guruswami Chetty & Co.	168
Nagaiah B.	31	Water Supply Specialists.	40, 64
Nagaiah G.	31		

అచ్చర నాట్యం—రేపాక్షి శిల్పం
చిత్రకావడ: శ్రీ టి. శేషరావు

ప్రస్తావన

హృదయం ప్రధానంగాని యాపాన్ని అశంకించ
వలసిన పనేమిటి? అనంత దయామయుడు
ఆదిక్రొడమూర్తి భూదేవిని సముద్ధరించాడు. అతిపాటలా
ననుడు అంజనేయుడు రఘువంశ సముద్ధారకుడైనాడు;
భగవంతుడు హయగ్రీవుడు లోకకళ్యాణం చేకూ
ర్చాడు; 'అహిపతి దుష్కృతాంతకు డనంతుడు' జ్ఞాన
స్వరూపుడై మనకు ప్రసన్నుడైనాడు. అలానే
'దుర్ముఖ' సహితం ఆత్మవిశ్వాస పరాయణులమైన
మనకు శుభప్రతిపాదిని అయితీరుతుంది. అస్తు.

ఇది సంవత్సరాది పుణ్యదినం. ఈ రోజున
మనం గత చరిత్రను కొంత సింహావలోకనం చేసు
కుని, తద్వారా తగిన ఆత్మవిశ్వాసాన్ని చేకూర్చుకుని
భవిష్యత్తువైపు చూచుకోవటం ఇది సహజం.

మనది, కష్టాల ప్రమేయం లేకుండా కేవలం
సుఖాలే కావాలని వాంఛించే తెలివిమాలిన జాతికాదు.
కష్టం ద్వారా సుఖాన్ని సాధించాలని మనకు తెలుసు.
సుఖంతోపాటు కష్టాన్ని కూడా ఆనందంతో స్వీక
రించగలం. ఈ పండుగనాడు శర్కరపానకంతోపాటు
వేపపువ్వును కూడా కలుపుకుని సంతోషంగా భుజించు
తున్నాం. మనం తినటమేగాకుండా ఈ సత్యం బోధ
పడేలాగు మన పిల్లలచేత కూడా తినిపించుతున్నాం.

ఈ సత్యాన్ని అవగతం చేసుకుని మనం దిన
దినం పురోగమించుతున్నాం. అనేక యిడుములుపడి
స్వాతంత్ర్యాన్ని సముపార్జించుకున్నాం. స్వాతంత్ర్య
లభిఅనంతరం, తొలిపంచవర్ష ప్రణాళికను చేపట్టి కక్షి
పంచనలేకుండా కృషిచేసి కొంత విజయాన్ని
సాధించాం. ఈ విజయం, శతాబ్దాల బానిసత్వా
న్నుంచి ఒక్క ఊడుటున బయల్పడి ఆత్మసంతోషం
కృంతో వున్న దేశీయప్రజలకు అంత తృప్తికరంగా

లేకపోయినా, ఇంత స్వల్పకాలంలో ఇంతటి మహా
న్నత కార్యక్రమం సాధించటం చూచి ప్రపంచాని
కంతకు విభ్రాంతిగానే వుంది. దేశచేకాలనుంచి అనేక
మంది మహానీయులు వచ్చి మన కార్యక్రమాన్ని అవ
గతం చేసుకుని ఆనందించి పెడుతున్నారు. ఇప్పుడు
మళ్ళీ రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికను చేపట్టి ముందుకు
సాగుతున్నాం. ఇతరతా శాంతిభంగకరములైన
యీతిబాధలేవీ చుట్టుకోకుండా వుంటే ఈ అయిదు
సంవత్సరాలు నిర్మాణ కార్యక్రమంలో నిర్విరామంగా
కృషిచేసి మనం ఒక ఊమంకరమైన ఉన్నత స్థితిని
అందుకోగలం. ఆనాడు మన్ని శతేరిపారజాడటానికి
యెవ్వరికీ ఆస్కార ముండకపోవచ్చు. మనం ఈ స్థితిని
అందుకోకుండా వుండడానికి ఈర్ష్యాభువులైన కొందరు,
మన త్రోవలో లేనిపోని అడ్డంకులు కలిగించి కొంత
చికాకుపెట్టటానికి ప్రయత్నించుతున్న విషమస్థితి మన
కందరకూ తెలుసు. కాని యింతమాత్రంచేత ఆవేశవివ
శులమై, మనం—గత్యంతరం లేకపోతే తప్ప—మన
కార్యక్రమానికి విఘాతంగా వుండే యెట్టి కల్లోలాలకూ
దిగబోవటంలేదు. నిజానికి ఇది మన ఆత్మసంయమనానికీ,
కార్యదీక్షకూ పరీక్షాసమయమే. ఈ సత్యం భారత
దేశంలోని ఏ ఒక్క ప్రాణి విస్మరించరానిది.

దేశంలోని ప్రజ ఈ పరిస్థితిని సమగ్రంగా అవ
గతం చేసుకున్నట్టే కనుపించుతోంది. ఈ నాడు
దేశంలో రాజకీయపు జంజాలాలనుగురించి సామాన్య
ప్రజ లెవ్వరూ యోచించుతున్నట్లు లేరు. ఏ ఒక్క
రిని కదిలించినా ఏదోఒక పని సాధించాలనే ఆవేశం
లోనే కనుపించుతున్నారు. నిజానికి యిది చాలా
ఆరోగ్యకరమైన పరిణామం.

ప్రజలలో ప్రభవించుతున్న ఈ కార్య ఘటనా
వేళాన్ని ఫలితానికి తేవటానికి ప్రభుత్వం కావలసిన

వాతావరణాన్ని కల్పించటానికి సర్వవిధాలా ప్రయత్నించుతున్నది. ఏ ప్రజాసంఘం దేశసంపదను సృష్టించ బోతున్నదో ఆ ప్రజాసంఘానికి, దాన్ని అనుభవించే అవకాశాన్ని, అధికారాన్ని కలిగించ బోతున్నామని పూచీయివ్వటమే ఈ వాతావరణ కల్పక. హామీని కేవలం వాగ్దానంలో యివ్వటం కాకుండా, అనేక సూతన శాసనాలను అమలు జరిపి కార్యరూపంలో చూపుతున్నారు.

నియంతృత్వాధికారంతో నిమిత్తం లేకుండా, ప్రజాస్వామిక విధానం ద్వారానే సామ్యవాదాన్ని సాధించి సంక్షేమసామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించటానికి అనుజైన ఒక సూతన విధానాన్ని భారతదేశం ఉపహించి సూత్రీకరించింది. ఈ ప్రయోగాన్ని (Experiment) ఇప్పుడు ప్రపంచ ప్రజలందరూ అంత్యంతేర్పు క్యంతో గమనించుతున్నారు. ఈ విధానంలో మనం తప్పక విజయాన్ని సాధించబోతున్నాం. ఈ మన విజయం అంతర్జాతీయ ఆర్థిక రాజకీయ సాంస్కృతిక విధానాలన్నిటిని మూలమట్టంగా మార్చేయ బోతున్నది. ఆ విధంగా మనం ప్రపంచాని కింతటికీ మార్గదర్శకమై చరితార్థం కాబోతున్నాం. ఈ ఆదర్శాన్ని దృష్టిలో వుంచుకునే మనం కష్టనిష్ఠురాలిని టిక్ ఓర్చి సంతోషాతిశయాలమై కృషి చేయవలసి వుంది.

ప్రభుత్వం ఇటీవల రాజ్యాంగానికి యెడనెడ కొన్ని సవరణలు చేస్తూవచ్చారు. ఇలాంటి సవరణలు ఎందుకు చేస్తున్నారా అని ఆదిలో కొంతమంది ఆశ్చర్యపడుతూ వచ్చారు. ఈ సూక్ష్మసిద్ధాంతాన్ని అమలు జరపటానికి ఆటంకాలుగా వున్న న్యాయ శాస్త్ర సమన్వయను తొలగించివేయటానికి ఈ సవరణలు చేశారని ఇప్పుడు సర్వలకూ తెలిసిపోయింది. ఈ సవరణల అనంతరం దేశంయొక్క ఆర్థికాభ్యుదయానికి ప్రధానంగాలైన అనేక వ్యవస్థలను జాతీయసంస్థలుగా మార్చుచేసుకు వస్తున్నారు. ఈస్థితిలో దేశంలోని ఆర్థికసంపదను ప్రజావాహుళ్యం యొక్క అనుభవానికి తెచ్చే విషయంలో, ప్రభుత్వ ఆశయాన్ని గురించి యెవ్వరికీ ఏవిధమైన ఆశంకలూ, అనుమానాలూ వుండటానికి ఇక ఎట్టి అవకాశమూ లేదు.

మనం సహజంగా శాంతికాముకులం. 'లోకానృమస్తా స్సుఖరోభవంతు' అన్న నినాదం, అనాది కాలంనుంచి నేటివరకూ మన సంస్కృతికింతకు పునాదిరాయిగా వుంది. మానవజాతిలో ప్రభవించే కల్లోలాల నన్నిటిని శాంతిమార్గాన పరిష్కరించవచ్చునని మన పరమవిశ్వాసం. స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు ఆయుధవిప్లవం వినా, మార్గాంతరం లేదని ప్రపంచమంతా మాధవిశ్వాసంలో కొట్టుకుంటున్న తరుణంలో మనం శాంతివిప్లవాన్ని చేపట్టి బ్రిటిష్ మహాసామ్రాజ్యంవంటి మహాశక్తితో తలపడి విజయాన్ని సాధించాం. ఇప్పుడు ప్రపంచశాంతికి ఈ సమరన విధానమే ఏకైకమార్గమని మనం బాహుటంగా చాటి చెప్పుతున్నాం. గత సంవత్సరారంభంలో జరిగిన 'బాండుంగ్' సమావేశంలో ఈ మహాధర్మాన్నే 'పంచశీల' రూపంలో ప్రతిపాదించాం. అంతర్జాతీయ రాజకీయరంగంలో 'బాండుంగ్' సమావేశం, భారతదేశానికి చరిత్రాత్మకమైన ఒక మహావిజయం. 'పంచశీల' ఈనాడు ప్రపంచం నలుమూలలా మంజుగీతమై ధ్వనించుతోంది. విశ్వశాంతిని సాధించటానికి ప్రత్యక్షంగానూ, పరోక్షంగానూ కూడా, భారతదేశం వహించుతున్న పాత్ర పునీతమైనది. అగ్రరాజ్యాలు పరస్పరం ఒకరి మీద ఒకరు ద్వేషాలు కక్కుకుంటున్న తరుణంలో ఉభయవర్గాలకు సచ్చ చెప్పి జనీవా శాంతి సమావేశాన్ని సాధ్యంచేశాం (జూలై 55). ఈ సమావేశంతో అంతర్జాతీయంగా వున్న మత భేదాలను అంతరింపజేయటానికి ఒక మార్గం సుగమమై నేడు గోచరిస్తున్నది. ఈ సమావేశాన్ని సాధించిన నెహ్రూ, మిన్ డెల్ లకు శాంతికాముకులైన ప్రపంచ ప్రజలందుకు ఎంతో ఋణపడివున్నారు. విశ్వశాంతిని సాధించగలమనే అభినివేశంతో మనం వ్యవహరించుకున్నాం. సాధించి తిరాలి. విశ్వశాంతికి

భంగం కలిగితే మన జాతీయ నిర్మాణ కార్యక్రమ మంతా కూడా విచ్ఛిన్నమై పోతుంది. భారత ప్రజల భవిష్య దభ్యుదయమేకాక, ఆసియా ప్రజల భవిష్యత్తు యావత్కూడా విశ్వశాంతిమీద ఆధారపడివుంది.

అంతర్జాతీయ వ్యవహారాల విషయం అటుంచి జాతీయంగా, గతసంవత్సరం భారత ప్రభుత్వం సాధించిన మహాకార్యాలలో 'భాషారాష్ట్రపునర్నిర్మాణం' అత్యంత ప్రధానమైనది. అనేక నమస్థలను గంభీరమైన ఆత్మవిశ్వాసంతోనూ సాహసంతోనూ ఎదుర్కొని ఈకార్యాన్ని నయ్యలకూ ఆనందదాయకం కాగలరీతిని సాధించారు. దీనివల్ల పరమప్రయోజనాన్ని పొందజోతున్న వారిలో ఆంధ్ర ప్రజలు ప్రథములు.

ఈమహాకార్యాన్ని సాధించిపెట్టిన అగ్రనాయకులకు, ముఖ్యంగా భారత ప్రధానికి ఈ తెలుగు సంవత్సరాది పర్వదినాన, యావదాంధ్రప్రజలు ఆనందోత్కంఠలై అభినందనలు తెలుపుతున్నారు. ఎనిమిది వందల సంవత్సరాల క్రితం, చిన్నాభిన్నమై పోయిన తెలుగుజాతి ఈ నాడు తిరిగి యేకజాతిగా సంఘటితమై సర్వతోముఖంగా పురోగమించే ఆస్కారం కలిగింది. ఆ కారణంగా ముక్కోటి ఆంధ్రులకూ ఇది మహా పర్వదినం.

ఆంధ్రాభ్యుదయంలో ఒక ప్రధాన ఘట్టమైన 'నాగార్జున సాగర' శంకుస్థాపన గత సంవత్సరమే జరిగింది. ఈ నిర్మాణం ఆంధ్ర భూమిలోని విశిష్ట ప్రాంతాన్ని సంవత్సరముపేతంగా చేయజోతున్నది. వీలైనంత త్వరలో దీన్ని ఫలితానికి తెచ్చుకోవలసిన బాధ్యత ఆంధ్రప్రజలమీద, ఆంధ్ర ప్రభుత్వమీదా వున్నది.

ఇలాంటి మహాపరిణామా లెన్నో వస్తున్నా ఆంధ్రనాయకులలో కొందరు ఇంకా ప్రాంతీయ దురభిమాన కశ్మలాన్ని విడువలేకుండా వున్నారు. ఇది శోచనీయం. వికాలమైన ఆంధ్రసీమ! కనకగర్భ! తల్లివృద్ధయపులోతులు తడవిదూచుకుంటే కనకరాసులను వెలాపుతుంది! చిన్నచిన్న స్వాధీనాలను మనస్సులలో బెట్టుకుని చిన్నపిల్లలలాగు వ్యవహరించి అంతఃకలహాలతో కాలాన్ని వృథాపుచ్చుకోవటం కేవలం అజ్ఞానం.

తెలుగుతల్లికి పుట్టిన ప్రతిఒక్కడు, కార్య ఘటనా దక్షుడై, మహదాంధ్రభాగ్యోదయాన్ని సాధించటానికి నడుముకట్టాలి.

విశిష్టాశయులైన, మహదాంధ్రప్రజలకూ, పాతకులకు, అభిమానులకు ఈసంవత్సరాది పర్వదినాన మా అభివందనాలు.

దారుకావనంలో శివుని భిక్షుటనం—రేపాడి శిల్పం
 చిత్రకారుడు: శ్రీ జి. శశిరావు.

అ చు ం బి త ం

కాళకతి

మాట్లాడని మల్లెముగ్గ
మాదిరిగా నడచిరా
నిశ్శబ్దం ఎరుగనట్టి
నిమ్మగవలె విడిచిపో.

దేవగు కన్నీటిబాట్లు
చిందిన చవ్వుడులు విను,
వాదించగరాని మనసు
ఓరివాదిని లోతు కను.

మూగి పుస్తకాలలోని
రాగాలను పాడుకో,
గాలివోలె కనుపించే
ఆలోచన పాడుకో.

కడుపులోని ముఖింపలె
కరుణై తివడడు కడలి,
వచ్చని లోకమును చెరవ
వచ్చెడి శైశిర పికాచి.

పెడుకు పొదలలో చొరబడి
కొడలిడు మునునంజగారి,
గాలికంటె తేలికగా
కడలెడు కవి మనసువారి.

భీముని గడలా బరువై
భీతిగూర్పు ఋషి కాశం,
రాముని బాణానికంటె
ప్రబలమైన జనకోపం
అకులేని మోడుగుపై
కాకలెత్తు పూమంటలు,

ఎరువులేక నీరులేక
ఎగసిపెక్కు ఎడ పంటలు

మనసుకె కనరాని రూపు
మాటకు వినరాని ధ్వని,
తలకందని క్రొవ్వాసన,
బుద్ధికందనట్టి యెత్తు.

ఆలోచనలంత లేత
మైన అంగుళుల కోనలు,
స్పర్శింపగ లేనంతటి
పలచని అర్థాల ఒడలు.

కోర్కెలు చుంబించ లేని
కోమలి ఆశల పెదవులు,
గగనము మాత్రమె దర్శిం
చగల వికాల మనస్సులు.

ఉగాదిలో దీపావళి
కాముడి పున్నమకు వాన
భాద్రపద మహాంధకార
పథములలో చిలుక పిలుపు

రత్నాల్లో నాల్గురాళ్లు,
మ్రోళ్లు బ్రతుకు బాటలందు
అస్పృశస్పృశవి పూయుట.
మరల అంతలో మాయుట.

తలలు వార్చి యున్న జనం
గళాలెత్తి పాడుట,
కడలలేని ఎడ నెమళ్ళు
కండ్లు విప్పి అడుట.

మట్టి ఆకుపై విష్ణువు
మాదిరి శబ్దమున శక్తి,
సముద్రాన పాలవోలె
సరిగమలో సంగీతం.

నుసకున్న నిఘంటువులు
విననట్టిది కననట్టిది,
నది తరగలలో, భావుకు
మదిలోపలి వింత పలుకు.

మెట్లు లేని మేడమీద
మేలి నీలి ముమగు తీసి
నవ్వే అందాల తరుణి.
నవ శారద నిశాళి.

ముసలి భాస్కరుని చూపుల
మనకలలో తప్పి పోయి
కనుపించని కాలాంశం
కవి చూపుల కనుపించుట,

అర్థమగునె నగం నగం?
అచుంచిరం మనోజగం.
అందుకొరక కలం ముక్కు
నందు నందు చేనుకో.

నవలించుము నీలోనీ
నెవరిని మేల్కొల్పుటోకు,
విచ్చిన ఎడకంటిచూపు
వికాలమై క్రమద్దనీ!

మా భాతాదారులందరకు మా ఉగాది అభినందనలు దీ భారతలక్ష్మీ బ్యాంకు లిమిటెడ్.

వి క్నె డు డి పా జి ట్లు

నం॥ కు నూటికి రు. 8-8-0 మొదలు రు. 4-0-0 వరకు వడ్డీతో అంగీకరింపబడుచున్నవి.

సే వి ం గ్గు బ్యాంకు అ క్కొంట్లు

వీని మీద నం॥ కు నూటికి 2-8-0 చొ॥ న నెలనరి కనీసపు మొత్తములపై వడ్డీ యివ్వబడును.

దాన్యము, అపరాలు మొదలగు నరకులపై అప్పులు యివ్వబడును.

అన్ని విధములయిన బ్యాంకింగు వ్యాపారములు జరుపబడును. వివరములకు
మా కార్యాలయములందు విచారింప ప్రార్థన.

బ్రాంచీలు:

మచిలీపట్టణం, గుడివాడ, నూజివీడు, విజయవాడ, గవర్నరుపేట (విజయవాడ), నర్సాపురం,
రాజోలు, కాకినాడ, రామారావుపేట (కాకినాడ), విశాఖపట్టణం, బొబ్బిలి, కావలి.
గూడూరు మరియు ఓ. గోవిందప్పనాయక్ పీఠి, మద్రాసు.

**ఈ మంచువరె నున్న క్రీమ్ మీ సౌందర్యమును
అధికము చేయుటలో సహకరించును**

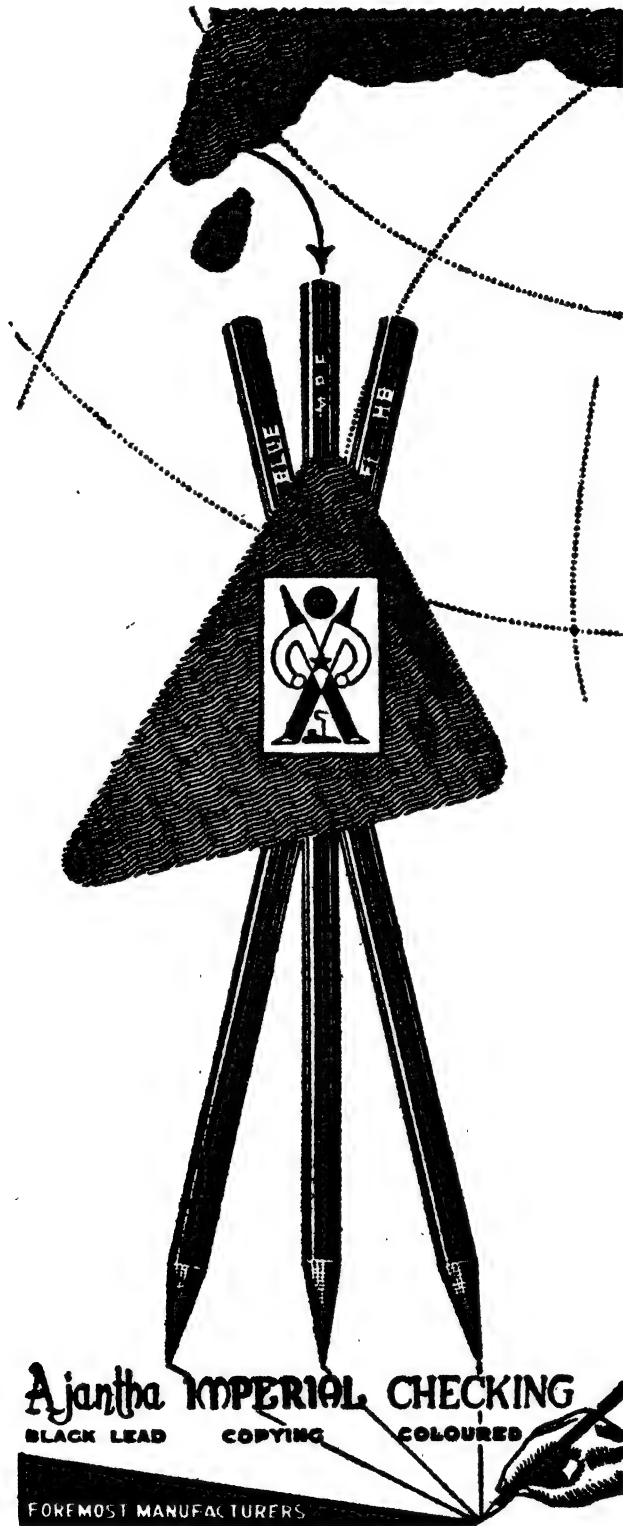
దీనితో మీ చర్మము మృదువుగ, నవజాతముగ మందరముగ ఉండును.
ఇంకా రోషములు కనవడక నిష్కళంకముగ ఉండును

మీకు ఎల్లప్పుడూ మనోహరముగ ఉండాలనుకోకము
నరాదు! అద్భుతమైన పౌండ్స్ క్రీమ్ వ్యానిషింగ్ క్రీమ్ వాడక
మందరముగ అలా ఉండగలము.
రోజూ ఉపయోగించు. పౌండ్స్ క్రీమ్ వ్యానిషింగ్ క్రీమ్ వైద్యక రామకోండి.
కొన్ని పెండ్లలోనే అది మూడువరులు ఉంది! కాని అది
చర్మమును నిష్కళంకముగ మృదువుగ చేస్తుంది. నవజాత
నిష్కళంకముగ మీ ముఖ చర్మమును అందజే
యగలము మీరు గమనించు!

మొదట మీరు పొడవైన అంతుకుదు: ఉండేలా చేసి
ఒక అద్భుతమైన పొడవేరు!
మీరు పొడవైన అంతుకుదు: లేక మేకప్ చేసి
కునే ముందు ప్రతిరోజు నిద్ర చేసి వ్యానిషింగ్ క్రీమ్
వైద్యక రామకోండి. అది పొడవైన గంభీర కలరది
నమంగా అంతుకుది ఉండేలా చేస్తుంది! మంచువరె
మట్టి పౌండ్స్ క్రీమ్ వ్యానిషింగ్ క్రీమ్
రామకోండి రోజూ మీరు
మనోహరముగ ఉండాలను.

పౌండ్స్ వ్యానిషింగ్ క్రీమ్

తొండ్రి పంపు

“కంఠిం”

“తొండ్రి పంపులో శేఫట్టా క్రాస్తావు నయ్యడం ఎర
గను. మా నాన్నగారూ వారి తొండ్రిగారూ కూడా
కొలకలేదుట దీన్ని” అంటూ నూరన్నతో గ్రామకరణం అని
“లాగందా కేరైను - పగం పగడ్పండిగా పట్టుకోవాలి. ఒక్క
లింకు లేదా రాగూడదు” అదలించాడు వెట్టికొండదీన చాకలి
నూకాలనీని. ఆరో నెంబరుకీ, బీమెమాలకీ కొల్ల అలవాటు
ఆ గ్రామ పురుషులకు పాఠికశృంగం. ఫాల్గుణం కలవు బుచ్చు
కుంటూ ముక్కలపంతుం తొంగిచూస్తున్న చిరువేసి యెండి
చిరై తిండిదానికి చీకాకుపడుతోంది. సుబురుగా శోడ్డువార
మిటరం అక్కర్లేకదావున్న చింతిడిన నిలబడ్డ భామండు
నూరన్న, మేనల్లుడు వెంకట్రాణ సవ్యకున్నాడు కరణం గారి మాటలు
విని. పిడిగొయ్యలాంటి తొండ్రికి వెనుపట్టి కుండాయినంటి నూకాలు
యెడురుమ్మ పగ్గలగుతుంటే చెమటలు చిమ్ముతున్నాయి.

చిరుమవ్వల కొత్తగిరిలగట్టిని సవారీబండి చప్పుకువిని కరణం
పూడు మొగ్గుతుంటే పు మాపునిగుడించాడు — “బండెరిదోయ్”
నూరన్నను అడిగాడు సిరా చిట్టంగట్టి అంక రాయనంటూ మారాం
పెట్టే పూటకలం విడిచి. చేతులు కళ్ళకడ్డంచీ నూరన్న ఎదురెండి
లోకి పరకాయించి “రాములూ! చూడు—ఎరిదో? అన్నాడు.
“మాచమూ! అమ్మోస్తోంది — చేనికొల్ల కాదానికమా”
మేనల్లుడు రెండోవాడు సందేహం పన్నగా వెలిబుచ్చుకున్నాడు.
పిల్లిలా ఆలోచిస్తూనేవున్నాడు, నాలుగుకొల్ల సవారీమీద ఒక్క
లగుపులో గిరిలు బండితో అమ్మాయిని చింత క్రిందకు తీసుకొచ్చి
పాలికాపు తిలత్రాళ్లు లాగి పట్టడంతోనే ఆగిపోయాయి. “పెడగా
నీసె విప్పేయరా” పాలేరును ఆజ్ఞాపించి “నీవూ రావారేలే
మధ్యాహ్నం పని గట్టుకుని చేసు చూడాలి” చెల్లెల్ని అడిగాడు
నూరన్న. “ఇంతకాలానికి పంపకా లాతున్నాయేరావా—
అంతరాధాంత సిద్ధాంతాలయ్యాయిగా! ఇంటిదగ్గర ఎగులాడికి
విసిగివిసిగి ఇలాగొచ్చాను” యాధియ్యాపడి సమీపిస్తున్న అమ్మాయి
అన్నతో నివేదించి నుదుటిమీది చెమట చిందువుల్ని ములురకు
చెరుకుతో చెరుపుకుంది.

రెండు జాములు కొల్ల పడిచింది. చచ్చాకంశేల...పాటి
పంపు—గట్టుపుట్ట అడ్డురాలేదు—శోడ్డువారదంప—కరణం ఖచ్చి
తంగా రెక్కలేల్చాడు. “వెరసి యాడైరెండకరాల నలభైఅయిదు
కెంట్లు” అన్న అయన్న రట్టించి “సరిగ్గా చూశారా బాబూ!
అన్నదమ్మల పంపకాలు. లేదా రాగూడదు” అన్నాడు నూరన్న.
అమ్మాయి సీమవెండి తప్పేలాతో రెచ్చిన వెన్నతీసెమజ్జెగ
రెండు గ్లాసులు కరణం గారి కిచ్చింది ఉప్పురంగరించి మిగి
లింది మేనమామ మేనల్లులూ త్రాగాయ. “కట్రాబండి”
అన్న భామండుల మాటందుకుని కమలేగాడు గడ్డిపరకలు వొల్ల

బండిలో పట్టి గిర్రల పిరళంటుకొన్న నేడకు దిచి కాసి
నాటి నెత్తిన మోసి “ఎక్కండక్కూ” అన్నాడు. “నాన్నగారూ!
మీకు ముండక్కండి” అని అమ్మాయి కరణాన్ని కోరింది. అయిన
యెక్కాడు. నూరన్న వెంకట్రాణ, క్రీరాములూ వారి వెక
కాలనే ఎక్కారు. పాలేరు కోలగర్రలేల్చి బండిని వెక్కి
వంచాడు—అమ్మాయియెక్కి దండిమీద కొలుమోసి బండిలో
కూర్చుని “ఊ—పోనియ్” అంది. మువ్వల గలగలతో సవారీబండి
పూరినైపు పొగింది.

“చూశారా! నాన్నగారూ! కాల్లోకట్లు రాలేదు పంకం
బట్టిపట్టు. ఏంటో ప్రేమలూ అభిమానాలూ అని పెద్దకబుర్లు చెబు
తారు. చూస్తూ చూస్తూ మైదల్ల ఆనీ పంచిపెట్టలేక పోయాడు
పిల్లి పెడబాలు. ఎండకన్నెరగని అడమండని పిల్లింటికొచ్చి పిల్లికి
ముండా మోసి కొద్దుకెక్కి పడుస్తూ జప్తులూ చేయి సేగదా ఈ
కాడికి జేకొందివ్వవరం. ఎన్నోసార్లు వల్లెవేసిన పాపమే పాడు
తోంది అమ్మాయి ఉబక ఆపుకోలేక.

“పోనెద్దూ వాళ్లూ పిళ్లూ ఒక్కటే గాదుటక్కూ. ఈ
పక్షిల్లా తిన్నాడే అనుకో. నై వాళ్ల నేం పజేసుకోలేదు”
‘కాదన్నవాడు కరణం’ అని తన నైజం మానుకోలేదు.

“అలాగంటారెండు మట్టితోపుడుగా గడిచినన్నాళ్లు తిన్నాడు.
కన్నగాడి పెల్లం గారీదీ అని ఆవరసని అవిడ నగరెట్టుకు
తిరుగుతోంది. పోనీ బాబూ! వాళ్లూ మొగడి పెడగూ సన్న
వియ్య పన్నుకూ చాయపప్పు తింటూంటే మా కింత గండకేవా
గింజలు పారయ్యాలా వొద్దా చెప్పండి. చెరిసగం నాటాగదా
తొండిపంపు దంపా, వందయాల్లె యెకరాల నైచిలుకు మెరకా
చేసుకుంటున్నాడు. పోలేరు కండిగింజలికి, పివడు మిరపకాయ
లకు నోచుకోలేనూ? పిల్లలకు చదువులకి గాయకపు శోకల్లో
ఎంత ఖర్చాకుండ్ల చెప్పండి—తినినకా, అలాగే చిరిగిన చింత
పాతలతోనే బల్లోకి పంపుతున్నానే—ఫలానావారి తమ్ముడు
కొడుకులంటే నా మోసిగీయేవా వుండొద్దూ. తిన్నాడు తిన్నాడ
ఇంకెంతకాలం పూగుంటాను కొద్దుకెక్కిన—సిగూ కిరమా
అనుకుంటే ఈ కొండ్రునాదా పొరించి పోకుండాని—ఏమను
కున్నాకో యీ పట్టాల నాటాల బాపితాలు రానెయ్యాలిందే—
ఇంక పూడుకునేదిలేదు—ఎప్పటికప్పుడు మంచిదికాదనీ, కరణం
లేడనీ, కాపులేడనీ తగవులున్నాయనీ పేచీలు పెట్టడం—ఇంతలో
తరి రావడం అడుసుకి పడును చేసుకోవడం. చినుకడగానే తొండి
పంపుడైయ్యడం—పంటలు పండనిచ్చి మళ్లీ మామూలు భాగో
తమే మొదలు. కంకోప వల్లెగ్రుక్కతోంది అమ్మాయి. అప్పు
డప్పుడు ఆమెకట్లు చెమ్మగిల్లాయి కూడాను—“ఊళ్ళోకొచ్చాం
ఊడకో—రాత్రికి పరిమార్చం అయ్యిపోతుందిగా. ఈ లోగానే

గోలచెనుకోవడ మొందును? అయినచో అయిపోయింది" ఓచా
చ్చాడు నూరన్న చెల్లెల్ని. కరణంగా రింటినుండు బండి ఆగింది—
అయన దిగి "ఇవారే కానిచ్చేదాం" మళ్ళీ వాళ్ళతో అని బండిని
పొగనంపాడు పెద్దపిల్లికి

2

"కాలం కొలిచారాండి" ఏర్రాజుకాపు పాటాకు చుట్టపొగ
నరన్ను వదుల్తా వచ్చి కదిపాడు రెక్కలు రాసుకుంటున్న
కరణాన్ని.

"అః" తలెత్తకుండానే సమాధాన మిచ్చాడు కరణం.

"ఎంతోచ్చిందీ?"

"యారైరెండు యకరాల నలశ్రేయిడు తెల్లు"

"బాగా రెక్క గట్టారా"

"అ"

"ఎవరెవరోచ్చారు పాలందగ్గరికి?"

"ఊళ్ళో వాళ్ళెవరూ రాలేదు"

"ఈపాటిమీద నేనుండగా అందులో గొలుసులగడం జర
గదనుకున్నాను. మీరూ కొలకు వెళ్ళకుండా వుండివుండవలసింది"

"మరి నాకు చెప్పేవా" నూటిగా తప్పుకున్నాడు కరణం.

"వాళ్ళే వచ్చారన్నమాట!"

"ఔను-అమ్మాయీ-కొడుకులూ, నూరన్న వచ్చారు"

"వాడు తోడుండాలిండి దానికి?"

"సరే-జరిగిందో పోసింది. తొండిపంపు మైసల్లకురాకండా
యాదారి. మీ లిటిగేషనంతా కనుపించారి" ఏర్రాజు కరణాన్ని
గిరిపాడు.

"వాటాలు నీవేగా వేసింది. గమక ఆలోచించు. నాళ్ళు
తీసుకుంటారు"

"ఎప్పుడు ఎవళ్ళూ నన్ను రచ్చకీడ్చలేదు. ఏళ్ళు కొద్దు
మొహం ధూపించారు. డప్పుగట్టుకు తెగచాటుకున్నారట. పెద
బాబు మొనిరాత్రి తీశేస్తున్నాడని, తెనులు గుదిరిపోవాలి దీనితో"

కరణం పూకొట్టడంతో మరెవరూ మాట్లాడలేదు—

"కొగితం కలం బుచ్చుకొండి—చెబుకున్నా" అంటూ
ఏర్రాజు ప్రారంభించాడు—

కరణం జాపితాల ప్రాస్తున్నాడు—

"'A' వాటా—మర్రిటిలేక్క పల్లం శేక్కురా. జమ్మిచేన
అనే మెర్క రేవడి పూరా. పొటిచెల్లలో వాటా బమ్మిరెడ్డివారి
కట్టలుసహా. వెన్నపూసచేలో లంక పూరా. గోతలగర్వ చెల్లాయివద్ద
కొన్నది. మావ్యంబీడు అనే దంపపూరా. మొత్తం మెర్కపల్లం
గలసి నూట ఇరవై యకరాలు—

'B' వాటా—చింతలపాడు ముక్కుసహా, తొండిపంపు
పూరా. నివేళ్ళపల్లం పాడి, వొడ్డి, చివరాయిచెర్వు కొమ్ముమట్టి
వెరకి మెర్కపల్లం అరవై బాలుగకరాలు మహుడు.

'A' వాటావారూ! 'B' వాటా తీసుకున్నవాడు మూడు
వేల రూపాయలు ముదరా యివ్వ నిర్ణయం—" ముగించాడు
ఏర్రాజు.

"తొండిపంపు విసిరేస్తుందనా మూడువేలంచావు?" కరణం
ప్రశ్నించాడు.

"అంత వారడి వుంటేనేగాని ఇవరల భాగంమీదికి నాళ్ళు
వస్తరు."

కిమ్మకకుండా కరణం జాపితా వ్రాశాడు. ఏర్రాజు లేస్తూ
"కరణంగారూ! మీ ప్రజ్ఞ చూపించారి. తొండిపంపు నాళ్ళు
వదిలేస్తే అరనంచి రూపాయలు మీకు భరతం - చూస్తోండి"
అక పాడిగించాడు. కరణం నవ్వుకున్నాడు.

రాత్రి రామకోవెలలో సమావేశమయ్యారు—అమ్మాయీ,
దొక్కటాజు. శ్రీరాములూ, నూరన్న ఒక్కపక్క గూర్చు
న్నారు. ఏర్రాజు మేజరుకుమార్తూ మరొకమూల నున్నారు—మధ్య
పెద్దమనుషులు జంబుఖానామీద బైటాయించారు.

"అమ్మాయీ! ఏర్రాజు వాటాలువేస్తే తీసుకోదానికి మీ
కీప్తమేవా?" కరణం అడిగాడు.

"నాన్నగారూ! అలాగంటారేం—వెయ్యిమనండి. వారడి
వుంటే, లేక మాకు నచ్చకపోతే యేం చేస్తాం—ఆయన తీసు
కుంటారు" అమ్మాయి గడుసుదనం చూపింది.

"మీరు వేరారమకో—ఏర్రాజుకు వొప్పకపోతే" కరణం
తొఖ్ఖం ధ్వనించింది.

"అదేంటండీ—ఇద్దరికీ ఒకరి పంపకా లింకొకరికి వచ్చక
పోతే పెద్దమనుషులచేత వేయించి అర్థం కర్థం యెరగని చంటి
విడ్డచేత చీటి దీయిస్తాం" నూరన్న మద్దతిచ్చాడు చెల్లెలికి.

"సరే—ఏర్రాజు! వాటాలు వెయ్యి" ఏమీ యెరగవట్లు
ప్రశ్నించాడు కరణం—మధ్యాహ్నం కరణమూ తీనూ కలసి గూడు
పుకానీ చేసుకు తయారుచేసిన జాపితాప్రకారం వర్తించాడు
ఏర్రాజు—అమ్మాయి ఓపిగ్గా వింది.

"ఏన్నాకా అమ్మాయ్! ఏవోయ్ నూరన్న నీవు?"
ముదలకించాడు కరణం—

అమ్మాయి అందుకుంది. పెద్దల ఆలకిస్తున్నారు—

"సరే...చాటూ—చరాస్తులు బట్టి. దుక్కిపెద్దు నాగళ్ళు
వస్తారా?" ఏర్రాజు ప్రత్యుత్తరం యిస్తున్నాడు—

"ఏమీ రావు"

"లోగిరిలో వాటా?"

"అదీ లేదు"

"తెరళ్ళు"

"ఉహూః"

"పెద్దలందరి ఒక్కటి పలువు చెప్పమంటున్నా—గత
ఫలం మాట?" అమ్మాయి యింతటితో నైనా చారిస్తుందా అని
ఏర్రాజుకు గొంతుమండికగడంలేదు—పెద్దలమాత్రం 'అనుకైతే

శేంరా—తగవి అడిగి కడిగేస్తోంది కానగార్ని—వీరరాజు యింత కల్లోటకు పై పోతాడనుకోలేదు కల్లోగూడా అనుకుంటూ మానంగానే వ్యాఖ్యానించుకుంటున్నాడు.

వీరరాజు కాస్తేపాసి “నేను పడిపోయివున్నాను—అదీ లేవట్లే” ఆయాసంతో అన్నాడు—అమ్మాయికి తానుపాము కొచ్చివంత రోషం వచ్చింది. పెద్దలేమీ అనకపోవడం ఆమెకు ఆకృర్యం అవేశానుగూడా కలిగించింది. అంతా వీరరాజుకు జడిసి మూసినోము పట్టాడు.

“కరణం గారూ—తొండిపంపు వాటా నాకు రేపే వ్రాయించి పారీఖత్తు రిజిస్ట్రీ చేయించిందండి” అని లేచింది—సభలో అంతా ప్రతిభూతులైపోయారు. కరణం గజ గజ నడికొడు.

* * * *

3

“మొత్తానికి వీరరాజు గట్టివాడే. అమ్మాయికి ఆశకం ఎక్కించి మెరుగువాటా తనకే వచ్చేట్టు చేశాడు. అదిబెంచేత అనలేకపోయిందో ‘నే వాటాలేస్తా నీవు తీస్తా’మని? తొండి పంపు ఒకే ఒక్కముక్క వుంచెయ్యడంలో వీరరాజు తెలివి వుపయోగించాడు. మైరావణుడంతవాడు మొత్తానికి ఇలాగే నోరు మూలిన మైనయ కుర్రాల్ని ఆస్తులు వడేసుకుంటారు. నోరుంటే తిలగాస్తుంది” రామకోవలలో రవ్వంలైనా పెదిమ మెదినలేకపోయిన పెద్దమనుషుల మాటలు మాటుమణిగినపల్లెపిఠుల్లో, స్వంతకొంపల్లో, ఒండొరుల మధ్య వృథాగా ప్రతిధ్వనించి వూరుకున్నాయి.

మన్యభవైత్ర శుద్ధ విజయనాడు పారీఖత్తు రిజిస్ట్రీ. వీరరాజు ముఖం ఏదీ కలిమిడిగారేదు. కారణం తాను యెంత చెయ్యిదాట

నంతాల్ జాతి కుటీరం (లిసోకట్)

చిత్రకారుడు: శ్రీ వేలూరి రాధాకృష్ణ

పెట్టగూడదనుకున్నా తొండిపంపు జారిపోవడమే. రిజిస్ట్రీకు ఆఫీసుమంది బళ్లుసుక్లుకున్నాయి. “మదిరాజుట అడగండి” కరణాన్ని భుజం తాటించాడు వీరరాజు.

“ఏవంటావ్? అమ్మాయి?” తక్కించాడు కరణం.

“తొండిపంపు మివసోయించి చిల్లర ప్రతులు తేరం పెట్టించండి” చదరంగపు టెక్టులో నడురూబెడరూ లేకుండా పావులు నడిపే గజాటకొడు కూడా యింత నైకత్యం ప్రదర్శించలేడు. మరి అమ్మాయి దిలాసా యేమిటో!

ఈ ముక్క చేరింది వీరరాజుకు. పూర్వో కాలు పెట్టడంతోనే ప్రచారం ప్రారంభించాడు చింతలపోడు, చిన్న వీరాయి చెయ్య కొమ్ము మల్లూ యెవడూ కొనగూడదని. పెద్దకొత్తుగారికే త్రికి అడ్డు లేదు—ఊరంతా ఒకటికట్టు. “ఎవరూ కొనడంలేదు” అన్న కరణం గారి మాటలు వినివిస్తుపోయింది. “ఈ పూర్వో దంప రిక్తుతగా అంది మళ్లుచేస్తాయి జాతుగుతేలు” అని కరణం వంక చూసింది అమ్మాయి. “పాటపెట్టి నేస్తో” అడిగింది. “అమ్మాయి ఏదెట్టి నీ జుర్రీ—వట్ట పగలు చెయ్యిపట్టుకుంటే రాని దానికి రాత్రి కన్నుగీటేట్టు” సామెతన్నాడు కరణం. అమ్మాయి తెలిచింది “ఏమైతే గానీందీ. ఆ చూడువేలకు పూటాబెడుతున్నా” అమె సాహసాని! కరణం ఆకృర్యపోయాడు. ఎలాగోలాగా నతమతమై తనకు చూడువందలు కమివకువచ్చే చుట్టూరిన ఒకళ్ళే రహస్యంగా లాక్కొచ్చి రాత్రికి రాత్రే అగ్రిమెంటు పూర్తిచేశాడు—అయితే అది బ్యాగ్ లైట్ ఒకవత్తు మాత్రం ఇరికించాడు “మీకుగాని మీ స్థానియుల్కుగాని మీరు

శేవయాత్ర (లిసోకట్)

చిత్రకారుడు: శ్రీ వేలూరి రాధాకృష్ణ

కోర్కె వార్తగాని నా అభ్యంతరం యేమిలేకుండా దస్తావేజు వ్రాయించి యివ్వగలవానను" అన్నాడు. అగ్గిమంటు సంతకం తూర్తి అయిందోలేదో అగ్గి అంటుకున్నట్లు వుప్పు అందింది బిర్రాజాకు. కోర్కె వాడికి కలుగునట్టి కల్లెర్రజేవాడు. వాడు ఓటి మనిషి. జనజనాభాతో—దొంగరసంగా తమ మల్లెకు చెరువు వాలుకు ఒడ్డువేసుకు నీరు మల్లించుకున్నాడు. పోరంబోకు పుంత పొడుగునా యేటికీపాటికి రెండుకంచాలు గలుపుకున్నాడు— అజోనెంబరులో అరకరాలు తడుపుకున్నా మగాడకరాతే రాయించుకుంటున్నాడు. వెనక పెద్దకాపు తనకోడుకు పెల్లికి వెయ్యిరూపాయలు సాయంజేవాడు. పెద్దకాపుగారి కమతం కలుగ జేసుకోకపోతే కంచెగాలుగురించి తమ తగవుపెట్టి పొరుగువాడితో కోట్లాటకు దిగినపుడు తన పని పుట్టానీదా అయిపోయేది. ఇదన్నీ తల్పుకుని క్రయదారుడు గిజగిజలాడేడు. వాటిని వరసవారిగా పెద్ద కాపు తల్లిస్తుంటే. అగ్గిమంటు కుదకంటా చదివాడు బిర్రాజా— "నీయిష్టం వచ్చినవాడికి రాసిస్తానంటోంది. ఆటే మిడక— కావలిన సంచిరూపాయలు లాభం దీన్నుని నాకు రాయించేయ" అన్నాడు.

తీరా రిజిస్ట్రీనాటికి తేలింది తన బావగారే మజరా సామ్య క్రింద మెర్కపల్లం, మాగాణి చెక్కలు రాయించు కుంటున్నాడని. దస్తావేజుమీద సంతకం చెడుతూంటే అశూయి చేతులు గడి గడి వణికాయి—దొర్లనయ్య భూమిమీదనుండి ఆకాశానికంటా సుడిగాలిలో తగుతోంది. దీన్ని చూసి భూదేవి నవ్వుతోంది. కంచ చేస్తు మేనేస్తోంది కాల వైపరీత్యంవల్ల. అశూయి కమకొలనుండి రెండు వేల నీటి బిందువులు గొర్లి ఆమె జాలరుండెను బండరాయిగా మార్చేయి. ఆమె ముఖం తీవ్రమాతం ధరించింది. "ఇంక మీరింది తోండిపంపు—పోసింది నా అదృష్టంపండి గొడ్డుగడ సింహ లక్ష్మి ఎందుక్కాగూడదు" అని మాత్రం అంది కరణంతో. బిర్రాజా తగిడి యెత్తులన్నీ సాగిపోతూంటే విశ్రాంతి మిన్నుమన్ను అనకండావుంది. "కాళూ కరణం నానాడైతే కట్టేసి కొట్టా" అన్నారు పూరికనా?

నవలకల్పన నవలకల్పనంతలోనే నోలగించింది. బిర్రాజా మేజరు కొడుకుల్ని, పెద్ద పాతల్లనీ హెచ్చరించి పెందలకడనే వ్యవసాయంపని ఖచ్చితంగా ప్రారంభించాడు. తుర్విటికెక్క వల్లంగా ఆకుమడికి దుక్కిదున్నీ, మందమకాగవు చేయించాడు. పాటిచెల్ల, చింతలపాడు పూరాగా నువ్వు పెట్టించాడు కత్తిరిలో. జమ్మిచేసు ఇరవై యొకరాలూ మిరవతోటకు బాగాదున్నీస్తాడు— యాదైవ్వి పెంటగుట్ట చేయించాడు వానిలో. తన్ను పూస చేలో లంక తూరా బుప్పగితు జల్లాడు కంది గలిపి. గోతల గయ్యకు వేరు శివగ, కొర్ర కంది కలిపి పెట్టాడు. మావ్యం వీట్లో గొర్రెన వరి చేయించాడు. శ్వేదమానం వచ్చేవర్కి కలకలలాడుతోంది బిర్రాజా వ్యవసాయం—రోజూ చెంబుతో నీళ్లు పుచ్చుకొని తెల్లవారు ఝామునే తోండిపంపుకు వెళ్లుకున్న అశూయి పంపు పల్లిగిరిస్తున్నట్లు తన్ను వెక్కిరిస్తుంటే నవ్వుకునేది. దేవుడు గూడా కనీగడ తాదా నామీద అని ఆమె అనుమానం—ఎటోచ్చి ఆమె యా యేడు మారన్నతో చేయించిన వ్యవసాయంతని అనుకున్న కుత్రం

చేయించి అక్కళ్లు విత్తనాలు పోయించడం—వాతగారి ధర్మమ అని తడికి చెక్కునీరు నవ్వంగా పాటకొనడం చూసివేసింది. 'భూమి మీద వున్నంతమటుకు. ఊళ్లో మనుషుల్ని కట్టేముక్కన్నాడు బిర్రాజా—ఇంతకు తానుచేసిన నేరం యేమిటి? తన కొడుకులకు వ్యాయంగా వాటా యిమ్మని అడగడం. సబువుగా మైనరాస్తే కంత మనడం—మరి క్రిక్కువలవాదూ ఇదే చేశాడే—కుదకు వాటా యివ్వకపోతే చెడ్డవాళ్లతోవాటా మంచివాళ్లనుగూడా చంపేటంతటి దాడుగం గూడా నిర్వాహిణ్యంగా చేసేశాడే—కాలం మారిందంటున్నార—కర్మం మారదని తాత తండ్రులవాటినుండి అంతా చెబుకున్నార—మరి ధర్మంగాపాడే దేవుడు తన్నీక చూపు చూడదూ' అంటూ ఆలోచిస్తూ ప్రాదుటినుండి సాయం త్రావీకి సాయంత్రంనుండి ప్రాదుటికి గంటలు వెళ్ళు పెడుతూ కళ్లు పెద్దవి చేసుకుని కాలాన్ని సాగనంపుతోంది అశూయి.

మనస్సుకు పూలబాణాలు మానుకున్నాడు. కలకలలాడుతూ చిలకరించిన తొలకరి ఆద్రుడతో ఆగిపోయింది. మళ్ళీ చుక్కచడితే ఒట్టు. నవ్వుచేలు వెలితలలేకాయి—బుద్ధుచేసు పాట్ల బిగుసుకు పోయింది. వేరుశివగ వెలియాలం బెట్టింది. వోడురుగాలి బిళ్లులో బూడిదకు చేటలతో చెరిగిపట్టు ఎగరపోస్తోంది. దబక లాడే చెరువులు ముమ్మారు తీసుకుని ఆకుమర్లు మాత్రం చాచీ చాల తుండా తడుపుకున్నారు. ఈయేడు కరువేమో అని ధియపడ్డారు ప్రజ—"దురంతాలకు దిగితే ఎమవుతుంది? ఈపాటిమీద చెప్పే వాడూ తేడు చెబితే విశేవాడు లేడు. అశూయం అగ్గి బుగ్గ పోతోంది. కొన్నాళ్ళకు కొల్లేలయి పూగకుంటుంది" చాటునా మాటునా నడుస్తున్నారు క్రొత్తి కొడెకు. అశూయి కలయన ఉత్తరాయల్లాళ్లు. దీనిసిగదరగా—ఇంకా తోండిపంపు వెక్కిరిస్తూనేవుంది అశూయిని.

4

అద్రుడనుండి ఆశ్రమ అయిపోయిందాకా తన్ను వోరుపునేలకు వదిలిపింది. "అద్రుడ విడిచించిందిరా—అర్నెల్లు వోరుపు" ఊరికే పుట్టా యెట్రా సామెతలు? అని తలవెరిసిన కాపులు వ్యాఖ్యానించారు. ఈ నామగు కార్తెలూ కురవకపోవడంతో మెర్క పెద్ద మెట్టెక్కాయి. పాతగింజలైపోయి గంజికి గిజగిజ మొదలైంది. నెయిలు దీసిన గరువులు, బీటులవారిస రేవల్లుచూసి రైతులకళ్లు చెమ్మగిలుకున్నాయి. గొప్ప తవ్వలకు, కలుపుతీలకు నాచారు రైతులు చెబుకు చచ్చి, నోట్లువ్రాసే పెట్టుబళ్లు పెట్టి బిక్కి మోగా లేరారు.

మనస్సుకు మహారాజా—విదేవతలలో మనీక్యెరులతో గాలి చల్లి పూలవాసలు కురిపించడానికి వెల్లిదా అప్పట్లు ముఖకార్తె ప్రవేశించివాకా ముప్పుపట్టలేదు—ప్రథమపాదం అడుగుచెడుతూనే ఆకాశాన్ని రైయిగప్పింది మేఘం—క్రావణ మేఘం అపురూప రంగా ఆధార రావడంతో అనందం మహోత్సవంగా గ్రామమంతా తెల్లబరిసింది. రైతుబిడ్డ కళ్లు మిల మిలలాడాయి మెరుపుతీగలతో

నరాగాలాడుతున్నట్లు. లేగమాడలు తోకరెత్తి వీడులన్నీ తామె అయి దుమ్మురేపుతున్నాయి. గిత్తల చురుకు మరీని. ఏర్రాజు కాపు కది చావుదప్పి కన్ను లాటవోయినట్లయింది.

తొండిపంపు మాసి అమ్మాయికి సంతోషం తొణికిసలాడింది. వానకురిసింది. మండ్లబోతిగా నువ్వురించింది. ఆకాశం చిల్లులు పడదేమా అని జనం అదిరిపడింది. ఒకరాత్రుల్లా తెగపడింది ఖర్చు. లేవటివాట్లు నిలువెత్తిపారాయి. మర్నాటి ప్రాద్దుటికి దబకలాడే చెరువుల్లో లేలుతూ చిరుకప్పులు రొద్దపెట్టడం ప్రారంభమైంది. తొండిపంపు నిండా గట్లు మొహూగ నీరుపట్టింది. నూరన్న అరకలు మల్లించాడు. ఆనంద సంతోషంతో పరవకమైన ఆకుమడి చూసి అమ్మాయి ముఖం విప్పిరింది. నూరుమందిని పెట్టింది. వూర్పుకు— నాలుకట్టల మట్టలు, గూడచాపలు, తాటాకుగొడుగులు తా నే పస్య చేసింది ఉడుకుగంజితో. వైవి ముస్తాబు—వొంటిపట్టి పట్టుకొని జనపగూడలు, నోట్లోమట్ట, వారిసిన చెతుల్లో వరినారు, పదాలు పాడుతూ, సరాగాలాడుకుంటూ, సై అంటే సై. అంటూ మన్యన బాటిలో నిలబడే తూటతో అగ్గి అందిస్తూ నూరన్న అదిలిస్తూంటే తొండిపంపులో వూర్పుసాగింది. కామ పంపుమీద వరిచేమ పరిగెత్తింది. దంపవ్యవసాయమే అంత. నిన్న బీడు నేడు చేమ. 'గాడిద గం పెరు ఊక మేసిందని మెర్క ఎంతివుంటే నేంరా బండిగింజలయ్యే పంపుక్రింద బాగామూడు.

చారంత తొండిపంపు ఉర్పుచు నురిచినగోలే—ఏర్రాజు చెవులు వివరక త్రువుప్పట్టాయి—కలక క్రిందిమంచి గెంతువల చిల్లర అప్పు రూపాయలు తెచ్చిరి అమ్మాయి ముదూర్పుకని కూర్చి రెట్టించింది. కూలిజనమంత వారంకోకాలు తొండిపంపు నిండా నేవున్నాయి. ఆకు బొట్టమెపుగా పరిపోయింది. గట్లు వెల్పుకుండా వేయించి చెంగలు వరికి పెట్టలన గప్పించాడు నూరన్న. 'అపది అపకింగా తీసుకుందీ పంపు' అని మొదట అనుకున్న నూరన్న అంబలి లాగా జనపత్వలతో బంగారంపండ్ల తొండిపంపులో మెరుపుట్టి చూపి యకరం గిరిపె రాలాలి అని నుణించుకున్నాడు.

ఎకరం గరిసెపందాలనుకోన్న బుడమలు వాలురూ, మూడూ ఏగుంరై వూరుకున్నాయి. నువ్వుచేల రాలిక రెక్కలోకి రాలేను. తగుశెన్ల అంతా తిప్పకాయే. వీరులేకపోతే నేనుమాత్రం చావనా? అని కొరకొరకొరలాడింది. పాపం! కందిమొక్కలు బుష్ట, వేరుశొంగ తీసేసినచేలలో ఒంటరి బ్రతుకు అనుభవిస్తూ ముఖవాసకు మర్రి సంతోషాన్నే ప్రకటించాయి. ఏర్రాజు తాపుపెట్టుబడి రెక్కలు వికృతంగా చెక్కిరించాయి. నువ్వుకొర్ని అదరించి తిరిగి రెండువేలు దెచ్చాడు తొలకరిపోతే పోయింది వైరెక్కడికి పరుగెడుతుంది. చున్నండెహా అని కొడుకుల్ని పాల్గొని పాచ్చరించాడు.

కాని కాలాన్ని కట్టగలవాడేనాటివరకు పృథ్విమీద ఎవడూ పుట్టలేదు. మరచిపోయిన వానంతిమ అదేపనిగా ఎనుగుతోండా లలో వొంపుతున్నట్లు మన్యగుడు నువ్వురిస్తూంటే దాన్ని భూగవి కందియ్యదానికి ఆకాశం ఆయాసపడుతోంది. ముఖ, పుబ్బ, ఉత్తర, నాస్త, చిత్త, స్వాతి వానలు కురిగాయి. విశాఖ విడిచేసింది.

లేవకు వూటెక్కాయి. చెగువులు తెరబారేగాయి. కళింగలమీద బల్లర్నిత్రోసిరాజని గంగనాట్యగూడింది. వొంతునీరు యవ్వ గూడదనుకున్న ఏర్రాజును "నీ నీరవరిక్కావాలాయ్—" అని చెక్కిరిస్తున్నట్లు తొండిపంపు ఏవుగా తెరిగే వరికరలతో తోగ కన్నె విరిసినట్లుచూసింది. ప్రతికోవా నీరే—ఏర్రాజుకు ఉలవ చేనుకువదును కొరకలేదు—"నేనసలే కరువుపంటను. కాలంనాడు లాభంలేదు" అంది ఉత్తరలో జల్లివా, ఊటెక్కిపోయిన జొన్న చేమ. దీనితోడుకరువులో అధికమాసమరి విశాఖవిసురుకున్న వాల్ల కర్రల్ని వొరగరెట్టింది. అందుకేగాబోలు జొన్న చేమ వామాయిచ్చిందట రైతుకి "స్వాతిచెల్లగావుండి విశాఖ విసరకుండావుంటే బుట్లతో వెల్లి బళ్లితో ఇళ్లకొస్తానని"—మరి యీ యేడు స్వాతి కురిసింది. విశాఖ విసిరింది. ఏర్రాజుముఖం ఎలా విరుస్తుందీ? మిరప తోటలకు యుర తెరులుబట్టింది. ఎంతిబుట్టుపెట్టి మందులుకొని జల్లివా ముడతాకు విడలేను, యురరంకు చావలేదు—మిరప మొక్క లేవలేను—వ్యవసాయ డిపార్టుమెంటు వారికిమాత్రం వేయూపాయలకు పైగా మందుల అమ్మకంవల్ల లాభించింది.

మంచి పెంచుకుంటూంటే చెరు సిగ్గుతో ముఖంరించు కుంటోంది. కోకకోక కొత్తరంకుతో నవలెత్తుగా నిలువెత్తిక పైగా వల్లగా తొండిపంపులో వరి పెరిగిపోతుంటే జమ్మిచేమ, పొట్టిచెల్ల, పెన్నలూన చేలోలంక, గోరిలగవ్వ వగైరా ఏర్రాజు ఖర్చుల్లో జొన్న, మిర్చి, ఉల్వ, చొరీ చూడలేక గ్రుడ్లలో నివ్వ చేసుకుని ఏడుస్తున్నాయి. విశాఖ విసురుకుగూడా విరగబండిన తొండిపంపులో వరికర వాలకపోవడంతో రైతులు ఆశ్చర్య పడ్డారు. "అమ్మాయి అద్విద్దం—పుట్టక పంపులో ఇంత వరి నేమాడలేదంటే—గొడ్డుగేది సింహలక్ష్మి అయిందిరా. చెరప కురా చెడేవు అన్నారందుకే" ఇలాగూ దారివబోయిన ప్రతివాడి వ్యాఖ్యనూ వివరక విసిగిపోయింది తొండిపంపు. కార్తీకమాసంలో కోడిపుంజుమోసి పాతిపెట్టించాడు నూరన్న. ముఖకా రైలో వూడినే మగురమీది కర్రగూడా పండుతుందిన్న సామెత అక్షరాలా ముకవయ్యింది.

పువ్వం అంతంలో ఏర్రాజు రెక్క చేసుకుంటే లేతిన కరక మెరక ఖానాయం పుట్టి జొన్నలు. ఎవభెమప్పిమిర్చి. వాల్లొవి పదిగొన్న చొళ్ళు. కందులు మూడువేల మోళుగలిసి గరిగు. ఉలవలు పాతిక ఏనులు. ధాన్యం నాలుగుగరిసెలు. తొండిపంపు గోసి అంభిరాలూగ వరుసగా ఇరవైకుప్పలు వేశారు. యకరం లేదంటే గరిసె అని అందినావేసుకున్న ఏర్రాజుకి విదబుట్టలేదు. ఆ ధాన్యం ఎలాగైతా వాళ్ళకు దిక్కినియ్యగూడదనుకున్నాడు. ముడతపెట్టి లేవడిగాడు.

రాత్రింబవళ్ళు కాపలాకాసి కాసి నూరన్న నూర్చిడికి బంతులు మూట్టాడాడు—ఎకరబోతకి ఇరవై చొళ్ళు కొత్త చేబలు కొంది అమ్మాయి. కళ్ళాలు చెక్కికాదు. రేపు ప్రాద్దున్న తెండ

రెడతాడు నూర్చిడి అతగా కోర్టు అనిగా జపు అర్థం పట్టుకొచ్చి అమ్యాయి కందించాడు. అందరి సంగతులు చూసుకుని అమ్యాయి నిశ్చయం చేశాడు. బీరాజు వాటాలో కోసుందనీ, మళ్ళీ వేయిం ఛాలనీ అప్పటిదాకా అయితేకా ఆపు చేయించాలనీ పిటిషను పెట్టాడు కోర్టుకు. తలపెట్టిన పనికి ఇలా విభాతిం కలిగించేదిరా దేవుడా అనుపంది. కప్పలకు కాపాలావుంచి వూరంతా టమ్ము చేయించి నూదిగాడికి రూపాయి బత్తెం యిప్పించి మధ్యవర్తుల యెదుట రకీదు వ్రాయించి నిశానీవేయించి బీరాజు కాపుదగ్గర కాలంట్రీ తడుక్కుని వెళ్ళిపోయాడు అమీనా.

రాత్రి అంతా అమ్యాయికి ఆలోచన తట్టలేదు. జపు ఆపు చేయించవలసిందిగా కోర్టుకు అర్జీ పెట్టుకొంది. కాని అది అంత త్వరగా లేకుండా. రెండువందల రూపాయలు తగలేని అంచీల మీద అర్ధం వుట్టింతుకొచ్చినరీకి నెల పదిపాను రోజులు గడిచి పోయింది. నూర్చిడి సాంతం అయ్యేటప్పటికి నెలరోజులు పట్టింది. “అయితే నేం సాధించిందిరా అమ్యాయి” అన్నార అంతా. తొండి పంపు మొత్తం యాదై గరినెలూ రాలడంతో మెరక పడకరా లంతే నేం యీ పంపులాంటి పల్లం యకరంపుంటే చాలదు? అనుకున్నారు. మనిషికోమాట చొప్పున చెప్పి మక్కువ గడచి పోయింది. బీరాజు అన్ని ఎత్తుల్లోనూ నెగ్గాడుగాని యీ అఖిరి పన్నుగడలో గెలవలేకపోయాడు. ఎందుకోమాటా తెలుసుకోలేక పోయాడు. అమ్యాయి అద్దె కుచ్చుకున్న కొట్లు చాలలేదు ధాన్యా వికి. అటుకులు గొట్టుకోవడానికి కుంచెదూ కుంచెదూ పంచి పెట్టింది ముత్తైదువులకు—కరణంగారికి రెండు కాటాలు బాగు చేయించి బహుమతీ యిచ్చింది. దేవుడున్నాడని నేడు దిలాసా చిక్కింది అమెను.

జొన్నలకు లేరగాళ్లు రాకడంలేదు—మిర్చి మణుగు పాతి కడిగింది తదివోయి పడిపోయింది. కందులు రూపాయికి రెండు గుంచాలిస్తాం కొనకుని ఖాయదాదారుడు ఎంత బ్రతిమాలినా జెపు కాళ్ళ కరక్కడంలేదు. ఖనియాలు నూటయ్యాలైకి అడిగిపోయాడూ పుట్టి, తోళ్ళి మూలబడి ముక్కతూ మూల్గుతున్నాయి—తిలకలకు ఎగుమతీ రావాలని ఎదురుదూస్తున్నారు. ధాన్యం బస్తా పాతిక రూపాయలు చేసి మిల్లుదార్లు నిల్వకని అడిగితే అమ్యాయి ఖాయ పెట్టింది నలరై గరినెలూ నూరు రూపాయల నోట్లకట్టలు క్రొత్తవి బ్యాంకునుంచి అప్పటి వచ్చినది రెట్టు పెట్టుకుంది అమ్యాయి.

మక్కుడుడు కలవు పుచ్చుకున్నాడు దుర్ముఖికి క్రమేక మిచ్చి. ఇవాళ సంవత్సరాది. చిరిగిన చొక్కాలు దొడుక్కొని, చా- చాలని గంజితో అంటి పెట్టుకున్న కడుపులతో ‘ఈ పంపు మాదే లీ అయితే నేం మా రాత ఇలా గయింది’ అని తొండిపంపును చూస్తూ దారిన యాదిగలబడుతూ బడిలోకి వెళ్లే అమ్యాయి కొడుకులు వెంకట్రాజు, శ్రీరాములూ క్రొత్తచొక్కాలు తొడుక్కుని మువ్వలగట్టిన నరెడ్ల సవారిబండిలో కాండ్రకోట నూకాలమ్మ తీర్చానికే వెడుతున్నారు. మల్లరేకు సరిక్రొత్తది గట్టుకొని, మెడలో జగినీనాను, చేతికి మురుగులు పెట్టుకొని బండిలో కొనస కూర్చున్న అమ్యాయి దారివారనే వున్న తొండిపంపుకేసి తొంగిచూసింది. వారిబండికి వెనుకనే వచ్చి కలసుకొంది బీరాజుగారి సుగాల కోడెల్ని గట్టిన పెట్టిబండి. మువ్వలు నవ్వడిచేసి అమ్యాయి దృష్టిని అటు లాక్కున్నాయి. లోపలికి చూసింది. బీరాజూ, భార్య మంగమ్మా, కొడుకుబిడ్డరూ వున్నారూ—“తప్పించరా బండి” అదలించాడు తొట్టిలో నూర్చున్న కొడుకును బీరాజు— క్రుటిలో సుగాలకోడెలు పెడగా బండినిలాగి కూరన్న తోలు రున్న అమ్యాయి గారి పెట్టిబండిని తిప్పించాయి—“తప్పకోమాఁ కయ్యా” అని రోషంతో రెండునరెడ్లబిల్లులమీదా బరువుగా దరిచాడు వెంకట్రాజు—అంతే. వాటికి కిచ్చింది. తోకరెట్టి పెట్టి వాలుగుకొళ్ళసవారి దీకాయి. రెండు అంగల్లో బీరాజు బండిని దాటేసింది. బీరాజుకు అరవయ్యోపడిలో కాటికి కాళ్ళు చాచుకోన్న గ్రామీణ నిరంకుశత్వానికివలె రోషంవచ్చింది. గిల్లర్ని తోకలు మెలయించాడు పెద్దకొడుకుచేత—తొండిపంపు మళ్ళీపులో వాటిన సర్వరాయి, కొట్టవచ్చినట్టుండి త్రోవనబోయే వాళ్ళను వెక్కిరించే నల్లకాటేరురాయికి తాకింది సవారిబండి చక్రం. బండి వొరిగింది. పంపుగట్టుకు రెట్టేసింది ఇకతరీ చక్రాన్ని చావటిది. క్షణంలో చోల్చాకొట్టింది బీరాజుబండి. నిలువుకు పైగా యెత్తునపెరికి ఇరవైవేలకట్టకు లొక్కరాదని ఈర్ష్యతో ఇప్పటిదాకా బీరాజుమనసులో విసరిసలాడిన జనుమచేతు పరుపులాగుండి వాళ్ళను అడుకోకపోతే ఎంతో ప్రమాదంలోబడి పోయివుందరు. చేసునిండా విరగబూసిన పూలతో బంగారు పొప్పలా మెరుస్తున్న జనుమతో పకాయన నవ్వింది బీరాజు పొటును చూసిన తొండిపంపు.

ముఖాల ముచ్చట

శ్రీ చదతవాద వేంకటరామయ్య

క్రస్తు, ముక్కు, నోరు, చెవి—ఇత్యాదులను అందరికీ ప్రసాదించినాడు పరమేశ్వరుడు. వానిప్రయోజనాలన్నూ అందరికీ ఒకటే. కాని, వారి పాదపు చెడబట్టలు, పొందికలలో నూత్న, నూత్నతర, నూత్నతమ విభేదాలు కల్పించి తర్చితంగా ఎవరిముఖం వారికి ఏర్పరచడంలోనే చతుర్ముఖుని చతురజ్ఞత ఇబుడిపుంది. ఈ ముఖాల ప్రవిధ్యను లేకుంటే, “నక్కలు, కుక్కలు, కోళ్ళు, కాకులు” అన్నట్లే పరజాతికూడా “సును ఘ్నాలు” అని కలిపికట్టుగా వ్యవహరింపబడి, “రాము, సోము, ఎల్లయ్య, పుల్లయ్య” అంటూ మనిషికొకపేరు, పేరుకు తర్వాతి ప్రఖ్యాతి కలగడానికి ఆస్కారం వుండేదికాదు. కొన్ని సందర్భాలలో అటువంటి ప్రవిధ్యం లోపించి కాస్త పోలికలు ఎక్కువై నందువల్ల, రాజు పేరిగాడు కావడం, పేరిగాడు రాజుగా మారడం, తిప్పల తిమిహాలు (Comedy of errors) జరగడం, తిప్పి బట్టలు పడడం మొదలగు నిదర్శనాలు లేకపోలేదు. కాబట్టి మానవ కీర్తి నిర్మాణంలో ముఖం అనేది విధాత చేసిన వింతస్పృష్టి అని చెప్పక తప్పదు. ఈ ముఖం ప్రత్యేకావయవమూ కాదు. కొన్ని అవయవాల వింతి సమ్మేళనం అంతేకన్నా కాదు. పై చెప్పిన శీత్రానాసికా ద్వగ్ధయవాలలో ఏదైనా లోపించినా, చివరకు “సాట్ల మొహం” అనే పేరుతోనైనా ఒక ముఖమంటూ తిప్పకుండా వుండడమే ఇందుకు తార్కాణం. ఏది ఎట్లున్నా ముఖాల ప్రభావం మాత్రం మన జీవితాలలో “ఒహూ ముఖా”లుగా వ్యాపించి వుండేమాట మాత్రం నిజం.

“ఏమండీ! మానుమంతరావుగాయా?” అంటూ ఒకానొక వారినిబోయే దానయ్యను ఎవరో హెచ్చరిస్తే, అందుకు మానుమంతరావుగారు ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ, “వా పేరు నీ కలా తెలిసింది ఏదురుప్రశ్న వేయగా” తమ ముఖమే తమ పేరు చెల్లొందని మొదటివ్యక్తి జవాబిచ్చిన గాధ అందరికీ తెలిసినదే. అటువంటి సార్థక నామధేయాలు మాని తిత్వానికి, ఆకారానికి విరుద్ధంగా ఎంత మంచిపేర్లు పెట్టుకొన్నా చివరకు కొందరికి “చప్పిడి మొహం, కేరిగొట్టు మొహం, ముద్దమొహం, కొరి మొహం (తిమిరం కొరంగుమాంజి-వాయుపుత్రి అని కన్నడంలో కొంధరు అమ్మయలను కూడాఅంటారు) Castor Oil Face, అశుమాంజి, (ఏడుపు మొహం) కిడుమాంజి (ఎడబోతుకు పేరు) పెడియామాంజి (చేరే మొహం) మొదలైన విరుడులుమాత్రం తప్పడంలేదు. అందులోనూ “పెడియామాంజి! చేరే వరాడు చేరవండా కూరి వరాడు” (చేరేమొగానికి ఉద్యోగం చిక్కదు—ఉద్యోగం చిక్కగా చేరవంతుంటు) అనే అగ్నిప్రాయంకూడా అతవంలో కద్దు.

మనలోని అనాయక జీవులను “పెట్టి మొహం” అంటారు. కొందరి “ముఖాలలో చిరిద్రం తొండవడాకుతూ” వుంటుంది. మరి కొందరి ముఖం కోభాయమానంగా “కళకళ” లాడుతూ వుంటుంది. కోరినకోరిక తీరకపోతే, దగ్గరినుట్టం దూరంపోతే, అశించిన వస్తువు అందికపోతే మనం మొగంవాచి” పోతాము. అంగరంగ వైభోగాలైనా అధికమైతే మనకు “మొగం మొత్తిపోతుంది” అవమానంతో మనం “ముఖం వేలాడవేస్తాము.” ఆశ్చర్యంతో “తెల్ల మొగం” వేస్తాము. అనందంతో “ముఖం చేటంత” చేసుకొంటాము. కోపంతో “ముఖం చిటిస్తాము.” దీనికే Wry Face అని కూడా అంటారు. ఆ కోపమే మరి ఎక్కువైపోతే “మొహం కూడి పోతుంది” ఆ సమయంలో “మొహంలో వడ్లగింజవేస్తే వేలాడై పెట్టిపోతుంది” కూడా. నీచకృత్యాలచేస్తే లోకులు “ముఖాన వుమ్మేస్తారు.” అంతేకాదు; బలుగురూచేరి “మూతిమీదకొట్టడం” కాక “నీని మొగమీదా” అని తిడుతూ, “ముఖాలోకంచేస్తే పాపం” అని అసహ్యించుకొంటూ బహిష్కరిస్తారు కూడా.

లిండినిషయంలో కొందరు “మొగమాటం” పెట్టుకొంటారు. వ్యాధిస్తులు వ్యవహార విషయాల్లో “నిర్మొగమాటంగా” మాట్లాడుతారు. కొందరు ఏవో “ముఖంతుడుపు” మాటలు చెప్తూ చేసే కీడుచేస్తూనే వుంటారు. “ముఖస్తుతి” (ముఖప్రీతి అనికూడా మరొక పేరుకద్దు) మాటలకు తొంగిపోయి కంచకుల వలల్లో పడిపోతారు కొందరు. “ముఖం వర్చిస్తు,” “ముఖలక్షణా” అనుబట్టి వ్యక్తుల మనోభావాలు తిత్వాలు కూడా నిర్ణయించవచ్చు. ఆ సందర్భంలోనే Face is the index of the mind అనే సామెత వుట్టింది. “అగర్తిన్ అగర్తిన్ ముగర్తిలే” అన్న తిమిరం సామెతకూ అదేభావం.

కొందరికి శ్రాత్రివారితో మాట్లాడడానికి “ముఖం చెల్లదు.” వారికి “ముఖరాశి” తెల్లదని అందరూ పేరొన చేస్తారు. అందుకు వారు సిగ్గుతో “ముఖం ముడుచుకొంటారు.” అదినమాటలు తప్పి అప్పులు ఎగగొట్టేవారు సాధారణంగా “ముఖం తప్పించుకు” తిరుగుతారు. పరస్పర విరోధాలలో “ఎడమొఖం పెడమొఖం” గా వుంటావున్న వారికి ఆఖరు రోజుల్లో “ముఖం చూపులకు” కూడా ఆస్కారం వుండదు. మంచివారి “ముఖంచూచి” వారి తొలకువారు కొందరుచేసే దురంతాలకు కొంతమటుకు సహించడం జరుగుతుంది. తర్వాత తప్పులు తగలడం సరేపరి. కొందరు నీ విషయమైతా “ముఖాముఖి” గా చర్చించి రేళ్ళనుకొంటారు.

మనమధ్య చాలామంది “గోముఖ వ్యాఘ్రాలు, కరూణామన విషకుంభాలు” వంటివా రుంటారు. వారిని వేరం ముఖాలను

కొకర చెట్టుకు కొయలందమ్మ
అడవారందరికి బిడ్డలందమ్మ
అసౌఖ్యమెదుగని అతివల్లసేబు!

మహిళామణులకు
మహాత్మర సేవసేయ
అసౌఖ్యం దొంగిలించు

వెరికొని - ఉయ్యాలలో బొమ్మ
అడ్డాలలో బిడ్డ బేతుందా?
మొందు అరోగ్యం చూచుకో

అరోగ్యప్రదాయిని
సంతానకల్పవల్లి

లోధ

అన్ని మందులకలలో శ్రీ లోధ

శ్రీ లోధ డి.ఎం.ఎస్. ప్రై. లి. డి.ఎం.ఎస్. ప్రై. లి. డి.ఎం.ఎస్. ప్రై. లి. డి.ఎం.ఎస్. ప్రై. లి.

అరోగ్యప్రదాయిని
సంతానకల్పవల్లి
అసౌఖ్యం దొంగిలించు

125

eral

0 22

8 1

209

...3

పంపాంగ శ్రవణం

చిత్రకారుడు : శ్రీ మంజుల సీతారామంగళియమ్మ.

బట్టి నమ్మడం ప్రమాదకరమవుతుంది. దీనిని గురించే "ముఖం పట్టుకు" కారం, వాచా దండన కేరళం, వ్యాధియం కర్మకే కుల్యం అతి విషయం ధూర్జలక్షణం" అనే లక్షణగోళంబాడా వుంటుంది. "కుక్క పిల్లను దగ్గరలో నీ మూరి కాకి" దన్నట్లు కొందరికి చదువునే తలచింది కెక్కి తండ్రికాలాదుతారు. అన్నమంట నిలుపుకోలేకపోలే ఆవులను "ఏ ముఖం పెట్టుకుని" చూడమీదా అన్న సమస్య ఎదుర్కొంటుంది. అవమానాల పొలైలే తున్న పూళ్ళు "మొగమెత్తు కొని" తిరగడం కన్పించింది. కొన్ని విధిరీతి పరిస్థితుల్లో మన ముఖాలు "కలివాటులే వే నెత్తురుచుక్క" లేకుండా పోవడంకర్దు. అటు వంటి ముఖాన్నే "విద్యుత్తు వదనం" అంటారు. సంతోషం కలగగానే ఆ విద్యుత్తు వదనం" మారిపోయి "ప్రసన్న వదనం" వస్తుంది మనకు. ఈ పిప్పితార్థ సిద్ధిగాను ఈ "ప్రసన్న" వదనాల ప్రార్థనలు మనం అనేక సందర్భాలలో చేస్తాము. "ప్రసన్న వదనం ధ్యామే త్వరస్యవిఘ్నోపశాంతియే," అని "సుముఖ శ్రేయోవిఘ్నోపశాంతియే" అని శ్రీకృష్ణ ప్రార్థన చేస్తాము. "కలకృష్ణ ముఖే విఘ్నో" అని కలకళాజ చేస్తాము. "నరమోము గజలేని వావారి తెలియ" అని త్యాగయ్య పాడి తనవయస్సు తెలిపింది. ఇంకా "ఎందరో మహానుభావులు" తమ ఆరాధ్య దైవాలు ఎన్నో విధాలుగా కీర్తించగా వారి "ముఖతా" వెలువడిన ప్రాంతాలు, కీర్తనలు, పద్యాలు, పాటలు మనం ప్రతిదినం పాడుతూ, పారాయణం చేసుకొంటూ పరమకు లాభుంటాము.

"చంద్రముఖి, కిరాతముఖి" అంటూ కవులు స్త్రీలముఖాలను వర్ణించడం మామూలు. "జలజ సయనముఖము చంద్రసఖము" అంటూ పోతన ఒకచోట అన్నాడు. కాని కొందరు నల్లనివారు తమనికీ కొట్టావేసినట్లు Face Powder దట్టంగా ముఖానికి పట్టింది. పెదమలకు రిడ్ బ్లీక్కు, శంపలకు ఎర్రరంగు పూసుకొని జడలోని నూనెకు కనకంబరాలు ముడుచుండి చూస్తే ముఖాలకు ప్రభల్లాగ అలంకరించుకొని, కణితల్లో Energoach అవుతున్న కంటాకేళులతో కనిపించేసరికి, అత అన్న 'ప్రళయార్క వింబంబు వగిది నున్నదిగాని నెత్తుము పూర్వేందు నిధముగాడు" అన్న పద్యపాదం జుట్టివస్తుంది. మరొక సంధ్యం లో ఆ పోతనగారే "ముకురంబు నూడదు ముకురసన్నిధముఖి" అని నిమ్మకొకమైన మరొక ముఖాన్ని పరిచయం చేశాడు జానా.

పరిచయాల ప్రయోగం వచ్చినప్పుడు "ముఖపరిచయం" అనేది జుట్టివస్తుంది. కొందరిపట్ల మనకు ఈ "ముఖపరిచయం" మాత్రం వుంటుంది కాని తక్కిన తిరిగి వుండేది తెలియదు. అటువంటి ముఖాన్నే ఆంగ్లంలో Familiar Faces అంటారు. సినిమా రంగంలో ఎప్పుడీకప్పుడు "క్రొత్త ముఖాలను" తెరకెక్కిస్తేనే చిత్రాలు చెప్పిస్తారు. అటువంటి సందర్భాలలో సినిమారూపకార్గేవారికి Face out కాగా వుండడం అవసరం. కాట్రు ముఖం ముఖానికి ముఖాన్ని అవసరం. అందులో

"ముఖాని" కాగం అనేది వాడ ఒకటి. వదలకు "ముఖవ్యారం" వుంటుంది. దక్షిణకు "ముఖచిత్రం" (అంభాలకు "ముఖపత్రికం", "ఆ ముఖం" (ముగవులై అని తిమిళం) తర్వాత. ముఖాద్యులు "క్రిముఖం" పంపుతారు. అధికారుల "సముఖాని" అర్థం పంపు కాదు. ధర్మం "ముఖం చూడని" జన్మతాలలో భార్యలు రజస్వలలు కావడం, (ఇటీవల లేకపోవచ్చుగాక) తండ్రిలు ముఖం చూడని జన్మతాలలో పిల్లలు వుట్టడం అక్కడక్కడా సంభవించడం కద్దు. వీరత్వం దర్శనాలలో కొంతవరకే "మా నెలలో ముఖాలు చూడు కొవడం" మామూలు. చిట్టాటకు "దతుర్ముఖ పారాయణం" అని ఒక పారిభాషికవదం ప్రయోగంలో వుంది. సేకాలలో సేయ పొందినవారు ఎదుటివారి "ముఖాలు చూడో" చేస్తున్నట్లుండడం" అవలంబంగా పోయ్యుకోగలదు. "దుర్ముఖం" (సుప్రచ్యుత్యవ్యాధి) కొందరికి సేయపెట్టడం అచారం.

ఉదయం నిద్రలేవకగానే కొందరు ఇతరుల ముఖాలు చూడదు. ఎవరి ముఖం చూస్తే ఏమి కీడు జూడుతుందో అని వారికి భయం. అందుకని వారు అద్దంలో తమ ముఖాల్లో నెలదిట చూచుకొంటారు. అదే అండుకాలులో లేనివారు తమ అరచేతులనే చూచు కొంటారు. నిద్రలేస్తూ నక్క ముఖం చూస్తే అద్భుతం వస్తుంది అని కొందరి అభిప్రాయం. ఇది నిజమే కాదోగాని, ఎవరికైనా అనుకోనట్లే కార్యం కలిగి రావడం, ధనలాభం కలగడం జరిగితే "నరి ముగత్తులే మురిచ్చయో?" అని అడిగే అలవాటు అరచవారికి కద్దు. ఇది మన "నక్కకొమ్ము ప్రోక్కడం" వంటి సామెత.

అండుమైన ముఖాలంటే కొందరికి అమిత పిచ్చి. అద్దంలో నైవా పద్ధిని ముఖం చూపిస్తే చాలుంటూ సంతోష పడతారనిచిన అల్లావుద్దీన్ అడిగి కపటవాదం, అందుకు అనుభవించిన ప్రతిఫలం అందరికీ విశిష్టమే.

ఒకప్పుడు రాయలవారికి తెనాలిరానులించి "ముఖమంటే గిల్లక" పోయింది. "వాకు నీ ముఖం చూపవద్దని" ఆజ్ఞ చేశాడు. అ ముఖాను ఆ వికటాని పెద్ద చాకిరానను పోర్లించుకుని సభకు వచ్చి రాజాగారి అజ్ఞ అమీరాల పాటించినట్లు చెప్పి అందరినీ నవ్వించివేశాడు. అంతటినుండి రాజాగారికి "ముఖాలు చూస్తే గిల్లక పోవడం" కానీ మనసులు కలిగి ఉంటే ముఖం అనే విషయం అవగతమైంది. కలిక్యెయని సహృదయంతో నక్కరించి అప్పదిగ్గవాలలో ఒకరిని ఎత్తుకొన్నాడు.

కాబట్టి, ఈ సంకల్పకం నేరు "దుర్ముఖి" కదా అని మనం ఎటువంటి మురధిప్రాణాన్ని మనములో మారనియకుండా ఎప్పుడీ రీతిగా సాతక సంకల్పరాది శ్రావణం పరిగె సకల కులాల ఆలక్షా మన్ననే నై "ముఖాల ముచ్చట" మొక్క ముఖోద్ధృతం. నీ అభిప్రాయాల అతే కానెనంటూ ఉగాది కుతాకాంక్షలు నమస్కరించుకొని దక్షిణమైనా. (మనస్థి)

72 ఏళ్లకు పైగా బహు ప్రచారంలోనున్న మందులు!

కవిరాజ్ ఎన్. ఎన్. సేన్ వారి

1. కస్తూరి - కల్ప రసాయన :

కస్తూరితో చేసిన విలువైనవి. హృదయంగాని ఉల్లాసాన్నిచ్చే టానిక్ గా 72 ఏళ్లకు పైగా వేరుపడ్డది.

2. కర్పూరారిష్ట :

దోమలతో, తేనె తేకుండావచ్చే, అన్నిరకాల ప్రతి ఆరిపార విశేషాలను నియంత్రిస్తుంది. కలరాను నిరోధిస్తుంది. ఒక సీసా ఎండరికో పనికివస్తుంది. చేపనికొలంటో ప్రతియేడూ చేలాదిమందిని రక్షించింది.

3. అమృత బల్లి కషాయ :

రక్త శుద్ధిచేయు ఉత్తమాలైన టానిక్. క్షీణించిన రక్తం కొరతగా వచ్చే పాంతు, వారిరోగము, చర్మ వ్యాధులకు నిష్పత్తులకు పనిచేస్తుంది.

దశ మూలారిష్ట :

శరాలకు శక్తినిచ్చే శక్తివంతమైన టానిక్. శక్తిని పుష్టిని తప్పక చేకూరుస్తుంది.

6. సిద్ధ మకరధ్వజ :

అమోఘమైన ఆయుర్వేదమందు. పర్యవోగముల నివారించుటకు, స్వస్థతచేకూర్చుటకు చక్కని టానిక్. శరముల బలహీనత, విస్మయము, బుద్ధిహింస, జ్వరక శక్తి తగ్గుదల, గుండెబిడ, తదితర రోగములకు బాగా పనిచేస్తుంది.

8. ప్రసూతారిష్ట :

ప్రసవించునన్న, ప్రసవించిన తర్వాత అనవసరములకు ప్రత్యేకంగా తయారైన టానిక్. గర్భధారణ సమయంలో వాడితే, ప్రమాదం వాటిల్లకుండా, భూతాసాగా పురుగు వచ్చుటకు తోడ్పడుతుంది. ప్రసవానంతరం వంటి శక్తినిచ్చుటకు చాలా తోడ్పడుతుంది.

7. నేత్రబిందు :

ప్రసిద్ధ కంటి - లోషన్ హృదయవృద్ధి, కళ్లకలక, పుండు, నీళ్లు కొయట, యిటువంటివాటికి ఉపయోగిస్తుంది. ఉపశమనము చేయును. మంటవుండును.

8. బిసంత - కుసుమాకర రస :

అతిమూత్రము, ఇతర మూత్రసంబంధ, మూత్రాశయ వ్యాధులకు ఈ ఔషధము పనిచేయును. ముసలితనము వల్ల కలిగే అశక్తిని తొలగించుటకు విలువైన టానిక్.

కవిరాజ్ ఎన్. ఎన్. సేన్ & కో. (ప్రైవేట్) లిమిటెడ్,

18/1 & 19, లోయర్ చిట్టూర్ రోడ్, కలకత్తా-1

ఆంధ్రలో శే. పెం. బు. కు. సో. ర్ - డిస్ట్రిబ్యూటర్లు :

మొదట : సి. ఆర్. గోపాల్ బ్రదర్స్ బ్రంకరోడ్, నెల్లూరు

ఆంధ్ర ప్రజానీకానికి

మా నూతన సంవత్సర అభినందనలు

50 సంవత్సరాలనుండి ప్రఖ్యాతి పొందిన

బావుటా బీడిలనే

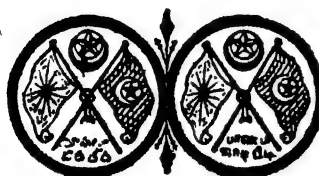
త్రాగి ఆనందం, ఆరోగ్యం పొందండి

బావుటా బీడిలే
బహు మేలైనవి

రిజిస్టర్డ్ నెం. 86898

రిజిస్టర్డ్ నెం.
82978

షేక్ ఇస్మాయిల్ అండ్ సన్
బావుటా బీడి ష్యాక్లర్ తెనాలి
బాధ్యత: బాధ్యత - మే 21

రాజాగోల్లు కవరింగు నగలనే వాడండి.

గట్టి బాహువు కట్టిమీది బంగారురేకుతో చేయబడినది.

రాజాగోల్లు కవరింగు నగలనే వాడండి.

గట్టి బాహువు కట్టిమీది బంగారురేకుతో చేయబడినది.

2.3" పైజా బంగారము రు. 8.0.0 | 2.1" పైజా బంగారము రు. 7.0.0
2.2" పైజా బంగారము రు. 7.8.0 | 2.0" పైజా బంగారము రు. 6.8.0

హాసేటి, పూరింగు రు. 1.0.0.

రాజాగోల్లు కవరింగు కంపెనీ, (Regd)

రాజా బిల్డింగ్స్ - మచిలీపట్నం.

ఫోన్: 115.

శ్రీ వత్స

వారిచే తయారు చేయబడిన వస్తువులే
ఇప్పుడు వాడబడుచున్నవి.

★ స్కీన్ డెక్స్

గజ్జ, దురదలు, పుండ్లు వగైరా
దర్శన వ్యాధులకు
దివ్యాంజనము.

★ శ్రీ కాపె

దస్త్ర, ఉబ్బసం వివారింబి,
శ్రీ దుమ్మ మును బాగాట్టి,
హాయిచెప్పే మందు.

★ విటో డెంట్

దంత క్రిములను సుహరించి, నోటి దుర్గంధమును బాగాట్టి
చిగుళ్లను పుష్టిపరచి - పండ్లను కుళిపరచి తెల్లగా ముందు.

శ్రీ వత్స కెమికల్స్ & డ్రగ్స్
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్,

మందులు, రసాయనములు తయారు చేయువారు.

మద్రాసు - 30

భీమా కంపెనీల శాసనం

శ్రీ గోవాడ సత్యరావు

1956

సంవత్సరం జనవరి 19 న తేదీ సాయంత్రం వాటి చేయబడిన రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్సు ప్రకారం, తక్షణం భారతదేశంలో విదేశీ కంపెనీలు చేస్తున్న ఉపరిభూమివాహారం, విశాలంలో భారతదేశపు కంపెనీలు చేస్తున్న భూమివాహారంతో సహా, భారతదేశంలోని ఉపరిభూమి వ్యాపారం భారత ప్రభుత్వ పరమయింది. అప్పటికిపున్న ఉపరిభూమివాహారం చేస్తున్న కంపెనీలకు "కంపెనీల చట్టం" (ఆర్డినెన్సు) ప్రభుత్వం నియమించింది. ఉపరిభూమివాహారం పూర్తిగా జాతీయం చేసి యికముందు జరిగ వలసిన కార్యక్రమం తయారయ్యేలోగా కంపెనీల వ్యవహారాలు నడుపుటకు గాను వీరు నియమించబడ్డారు.

రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్సు వారీచేయటం అకస్మాత్తుగా జరిగింది. అకస్మాత్తుగా అనడానికి గూడ వీలులేదు. కారణం గతి సంవత్సరంలో ఉపరిభూమి జాతీయం చేసే విషయం ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నదని, నూచనప్రాయంగా మంత్రులు హెచ్చరికలు చేస్తూనే వున్నారని వ్యవహారాలు సరిగా కొని కంపెనీలకు ప్రభుత్వము "అడ్మినిస్ట్రేటర్"ను నియమించింది. తప్పులు చేసినవారిని అరెస్టు

అమలులోవున్న మొత్తం వ్యాపారం కోట్లలో

సంవత్సరం	భారతీయకంపెనీలు	విదేశీ కంపెనీలు	మొత్తం
1945	462	98	567
1946	550	101	651
1947	608	108	706
1948	621	103	724
1949	662	108	765
1950	671	109	780
1951	755	118	873
1952	796	126	922
1953	888	183	966
1954	922	187	1089

చేసింది. సరిగా నడుచుకోకపోతే ప్రభుత్వం వశపరచుకోవచ్చు వస్తుందని హెచ్చరికలు చేసింది. అయితే వీటిలో అంతరంగం, వీటి వలన వ్యక్తిమయ్యే ప్రభుత్వ ఉద్దేశ్యాలు యావరూ లక్ష్యం చేయలేదు.

ఈ ఉపరిభూమివాహారాన్ని జాతీయం చేయడానికి ప్రభుత్వం నిర్ణయించినప్పుడు పార్లమెంటులో కాసనం చేయించి ఆ తర్వాత స్వాధీనం చేసుకోవాలని కొందరు విమర్శించారు. రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్సు వారీచేసే అధికారం ప్రకటనగా వినియోగించలేదని ఆలోచించారు. కొని ఇటీవల జరిగిన సంఘటనలు, ప్రభుత్వ ప్రకటనలు చూస్తే జాతీయం చేయడానికి నిర్ణయించిన తర్వాతి నిర్ణయం అమలు చేయడంలో ఒక్కక్షణం వ్యభాకృతుండా, ఈ నిర్ణయం అమలు జరిగేలోగా అది ఇతరులకు తెలియకుండా వుండటం ఎంత అవసరమో బోధపడుతుంది. ఈ నిర్ణయం ముందుగా కొన్ని కోవా

లయినా—తెలిస్తే కొందరు ఇటు చక్క తెట్టుకొనేవారే! ఈ నిర్ణయం బయటకు చొక్కకుండా ఉంచినందులకు ఆర్థికమంత్రి శ్రీ చింతామణి దేశముఖ్ అభినందనీయులు.

జాతీయం చేయకమునుపు

1955 అక్టోబరు నాటికి దేశంలో 817 కంపెనీలు భూమి వ్యాపారం చేస్తున్నవి. వీటిలో 210 భారతీయులవి; 107 విదేశీయులవి. వీటిలో 109 భారతీయ కంపెనీలు, 8 విదేశీ కంపెనీలు ఉపరిభూమివాహారంమూలం చేస్తున్నవి. 40 భారతీయ కంపెనీలు, 13 విదేశీ కంపెనీలు మిగతా భూమివాహారంతోపాటుగా ఉపరిభూమివాహారంగాడ చేస్తున్నవి. 1945 నుండి 1954 వరకు ఈ కంపెనీలు చేసిన వ్యాపారం వివరాలు క్రింద ఇవ్వబడినవి.

ఈ లెక్కలమబట్టిమాస్తే గత 10 సంవత్సరాలుగ ఉపరిభూమి వ్యాపారంలో విదేశీయుల పలుకుబడి సన్నగిల్లినదని తెలుస్తున్నది. దేశంలో మొత్తం అమలులోవున్న ఉపరిభూమిలో విదేశీ కంపెనీల అవ్వర్యంలో 13% మాత్రమే ఉంది. భారతీయులలో జాతీయ

కా త ము

కొత్త వ్యాపారం

భారతీయ	విదేశీ	భారతీయ	విదేశీ
82.5	17.5	128.7	12.6
84.5	15.5	140.9	12.9
85.4	14.6	126.5	18.1
85.8	14.2	121.7	12.9
86.8	18.2	180.0	12.2
85.0	14.0	125.8	18.7
86.5	13.5	181.4	16.5
86.8	13.7	180.3	16.4
86.2	13.8	188.2	17.0
87.0	13.0	218.8	16.2

తర్యం నానాటికి ప్రబలుటవల్ల నేమి, భారతీయ కంపెనీలు వ్యాపారపద్ధతులను సమర్థంగా నిర్వహించుటవల్ల నేమి యీ ఉపరి భూమివాహారంలో భారతీయకంపెనీలు విదేశీయుల చొట్టికి తిట్టుకొని ప్రముఖస్థానం ఆక్రమించుకున్నవి.

గత 10 సంవత్సరాలలో భారతీయ భూమికంపెనీల ఖర్చులను చూస్తే కొంత దుబారాఖర్చు లున్నట్లు బోధపడుతుంది. భూమికంపెనీలలో వచ్చే ప్రీమియం మొత్తానికి—అయిన ఖర్చులకు వుండే నిష్పత్తి ఇలా వుంది:

భారతీయ కంపెనీలు	విదేశీ కంపెనీలు
1950 28.9%	21.8%
1951 27.2%	28.0%
1952 27.2%	22.4%
1953 27.4%	20.3%
1954 29.8%	21.0%

భారతీయ కంపెనీలలో కొన్ని కంపెనీల ఆదాయం-ఖర్చుల నిష్పత్తి (Expense Ratio)ని చూస్తే ఆదాయాన్ని ఎలా దుబారాగా ఖర్చుచేసిందో తెలుస్తుంది: భాస్కర్ భీమాకంపెనీ (41.2%) విశియర్ మ్యూచుయల్ (43.2%), క్రెసెంట్ భీమా కంపెనీ (68.7%).

మరికొన్ని పెద్ద కంపెనీలలో ఉదాహరణకు ఓరియంటల్ జీవితభీమాకంపెనీ (25.4%), బాంబే జీవితభీమాకంపెనీ (25.9%) ఖర్చులు తక్కువ.

ఈ నిష్పత్తినిబట్టి కంపెనీల సామర్థ్యం, పాదుపరిశ్రమం, ఆర్థికస్థావరము, వాటాదార్లకు, పట్టాదార్లకు పంచే లాభాలు ఆధారపడి ఉంటాయి.

భారతీయ కంపెనీలలో ఈ ఖర్చుల నిష్పత్తి ఇంత వ్యత్యాసంగా వుండుటవలననే ఎన్నో ప్రమాదాలు ఏర్పడినవి. గత పది సంవత్సరాలలో 25 కంపెనీల వ్యవహారాలు చిక్కులలో పడిపోయినవి. మరో 25 కంపెనీల నిధులు దుబారా కావడంతో ఆ వ్యాపారం ఇతర కంపెనీలకు మార్చబడినవి. అంటే వాటాదార్లకు పట్టాదార్లకు తీరనినష్టం కలిగింది.

“భీమావ్యాపారం ఎట్టిపరిస్థితులలోనూ వ్యవసాయానికి వ్యాపారం. అయినప్పటికీ ఇన్ని అవకాశాలు సంభవించినవంటే ఆ కంపెనీల వ్యవహారాలు ఎలా వడిచినవో ఊహించుకోవచ్చు” అని శ్రీ చక్రమణ్ అన్నారు.

ఈ పరిస్థితులలో జీవితభీమావ్యాపారాన్ని జాతీయం చెయ్యాలని భారత ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. సంపూర్ణంగా జాతీయం చేయడానికి కాందిగా భీమావ్యాపారాన్ని ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకోవటకు ఆర్థికమంత్రి జారీచేయించి, కస్టోడియన్లవ్వారా వశం చేసుకుంది.

ఇక ముందు జీవితభీమావ్యాపారం వడిచేపద్ధతిని నిర్ణయిస్తూ పార్లమెంటులో బిల్లు ప్రవేశపెట్టబడింది.

భీమాకంపెనీల నిధులు వివిధంగాంచే విధానాలను 1988 భీమా చట్టం నిర్ణయించింది. చట్టంలోని నియమాలను ఉల్లంఘించిన సమయాలు చాలవున్నందున, ఇంచుమించు ప్రతిసంవత్సరం పిటివి కట్టుబట్టించేయవలసి వస్తూవుండేది. ఎంత కఠినమైన నియమాలున్నప్పటికీ మొత్తం 165 జీవితభీమాకంపెనీలలో 81 కంపెనీల నిధులు సక్రమంగా వివిధంగాంచలేదు. ఇవ్వడివ్వడు బయటపడుతున్న ఆక్రమాలు మరికొన్ని.

1988 సం. భీమా చట్టంలోని నియమాలు:

కనీసం 10% భీమానిధులు ప్రభుత్వముఖాల రూపేణా వుండాలి. మిగతా నిధులు చట్టంలో పేర్కొనబడిన కొన్ని రకాలైన, కంపెనీల వాటాలు, డిబెండ్ల స్థిరాస్తులు మొదలగు వాటిలో వుండవచ్చు.

భారతీయ కంపెనీల నిధులు 1954 సం॥ లో దు 1645 కోట్లు (మొత్తంలో 54.8%) ప్రభుత్వ ఋణాలు, దు 48.5 కోట్లు (16.1%) ప్రైవేటు కంపెనీలలోను పెట్టుబడి పెట్టబడినవి.

విదేశీ కంపెనీల నిధులు దు 30.1 కోట్లు (59.2%) ప్రభుత్వ ఋణాలలోను, దు 6.7 కోట్లు (18%) ప్రైవేటు కంపెనీలలోను పెట్టుబడి పెట్టబడినవి.

ఈ పెట్టుబడులు మొత్తంలో కొంత సరిగానే వున్నప్పటికీ, 7 కంపెనీల వ్యవహారాలు చూచుటకు ప్రభుత్వం అడ్మినిస్ట్రేటర్లను నియమించవలసి వచ్చింది. అవి. (1) East and West Insurance Co. Ltd., (2) Empire of India Insurance, Co. Ltd., (8) Jupiter General Insurance Co., Ltd., (4) Servant of India Insurance Co Ltd., (5) Tropical Co Ltd., (6) Union Life and General Insurance Co Ltd., (7) Bharat Insurance Co Ltd.

భారతదేశంలోని జీవితభీమావ్యాపారం — విదేశీయుల వ్యాపారంతోసహా — జాతీయంచేయబడినందున, ఇక ముందు విదేశీ పెట్టుబడులపై ఈ ప్రభావం వుండవలసిన కొండలు విమర్శిస్తున్నాయి. కాని ఈ చర్యవలన ప్రభుత్వపరమైన విదేశీ పెట్టుబడులు నిజంగా స్వల్పమేనని చెప్పాలి. అదీగాక పైన వివరించినవిధంగా గత కొన్నాళ్లుగా భారతదేశంలో విదేశీ కంపెనీలు చేస్తున్న జీవిత భీమావ్యాపారం భారతీయ కంపెనీల వ్యాపారంతో పోల్చి చూస్తే, సన్నగిలుకూ వచ్చింది. 3 విదేశీ కంపెనీలు మాత్రం—జీవిత భీమా వ్యాపారం మాత్రం చేస్తున్నవి—పూర్తిగా అంతరించిపోతాయి, కాని మిగతా కంపెనీలు ఇతర భీమావ్యాపారం చేస్తూనే వుంటాయి. జీవితభీమాలో వచ్చిన స్వల్పపొట్టు ఇతర భీమావ్యాపారంలో పూడ్చుకోవటకు ఆకాశం వుంది. గనుక ఇందువలన విదేశీ పెట్టుబడుల ప్రమాణం తగ్గుతుందని మనం భయపడే వక్కరలేదు.

ఇక ముందు మన దేశంలో జాతీయం చేయబడిన భీమా వ్యాపారం ఎలా కొనసాగుతుందో చూచిస్తూ పార్లమెంటులో బిల్లు ప్రవేశపెట్టబడింది. దాని ప్రకారం భారతదేశం మొత్తానికి ఒక “కార్పొరేషను” వుంటుంది. దీనిలో 15 మంది సభ్యులుంటారు. వీరిలో 5 నరు సభ్యులుగల కార్యవర్గం వుంటుంది. ఒక మేనేజింగు డైరెక్టరు వుంటారు.

కార్పొరేషను వ్యవహారాలన్నీ కార్యవర్గనిర్ణయాలను, మేనేజింగు డైరెక్టరు అనుమతంపూర్వకం. ముద్రాను, బొంబాయి, కలకత్తా, ఢిల్లీలలో ప్రాంతీయ కార్యాలయాలు, ప్రాంతీయ మేనేజరు ఆధ్వర్యంలో సెలెక్షన్ బడుతున్నాయి. ఆయా ప్రాంతాలలో అవసరాన్నిబట్టి డివిజన్ల కార్యాలయాలను సెలెక్షన్ చేసుకుని ప్రాంతీయ మేనేజరుకు వుంటుంది. కేంద్రప్రభుత్వ అనుమతితో, కార్పొరేషను కొన్ని కొన్ని అధికారాలను ప్రాంతీయ మేనేజరుకు దఖలుపరచవచ్చు.

ఈ కార్పొరేషను వ్యాపారసరళిలో నడపబడాలని బిల్లులో పేర్కొనబడింది. కాని “కేంద్రప్రభుత్వ అనుమతి పొంది వ్యవహారం సాగించవలసివని చాల సమయమి. అందువలన కార్పొరేషను (Autonomous nature) స్వయంనిర్ణయాధికారం కొంతవరకు వెచ్చివలగల ప్రమాదం వుంది. ఇది కొంతవరకు తగ్గించి సహా కార్పొరేషను వ్యవహారములు సాఫీగా జరుగుటకు, అత కాశం వుండవలదు.

ఇక ముఖ్యమైనది. మొత్తం 165 కంపెనీలలోని భీమాపట్టాల ఒకేసారి తీసుకొనివచ్చుట. విభిన్నపరతులతో, ప్రీమియములతో, వున్న లక్షలాది భీమాపట్టాలను ఒకే పరతులతో ఒకే ప్రీమియం రేట్లతో వుండునట్లు చేయుట చాల కష్టమైనపని. పట్టాదార్లకు నష్టంలేనివిధంగా చేయుటకు కష్టాడియస్లు తీసుకొని వూసుకోవాలి.

ఇంతవరకు హెచ్చుతగ్గులువున్న ప్రీమియములను సరికేయటకు తాత్కాలికంగా ఓరియంటల్ లైఫ్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ ప్రీమియం రేట్లను పరతులను ఆధారంగా తీసుకొని నిర్ణయించారు. ఈ విషయంలో వీలైనంతవరకు సమగ్రవిర్ణయం చేయుట అవసరం.

భీమావ్యాపారం సమర్థంగా నడుస్తున్న దనటానికి నిదర్శనములు రెండే! హెచ్చుచోనములు, పత్యం గా క్లయిముల చెల్లింపు. ప్రస్తుతం కొన్ని కంపెనీలలో వున్న హెచ్చు ఖర్చులను తగ్గించుటకు పూనుకోవాలి. అప్పుడే హెచ్చు చోనములు పంచుటకు అవకాశం వుంటుంది.

మనదేశం చాలవరకు వ్యవసాయంమీద ఆధారపడివుంది. ప్రజల జీవనప్రమాణం చాల తక్కువ. ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరాలుగా కార్మికుల సంఖ్య హెచ్చుతున్నది. కార్మికుల జీవన ప్రమాణం మిగతావారికంటే హెచ్చుగా వుండనే చెప్పాలి. జీవిత భీమాను కొంత కనీస ఆదాయంకలవారందరికీ నిర్బంధించేయాలి. అప్పుడు భీమావ్యాపారం అభివృద్ధిచెంది ప్రభుత్వం ఆశించిన 8000 కోట్ల మొత్తం భీమావ్యాపారం అమలులో వుండుటకు అవకాశం వుంటుంది.

త్వరపడి ఒక్కసారిగా వ్యవసాయదారులలో జీవితభీమాను ప్రచారం చేయుటకు పూనుకోవటం మంచిదికాదేమో! ప్రారంభంలో దీనివలన ఖర్చులు ఎక్కువ, వ్యాపారం తక్కువ, ఆ కారణంగా కార్వోలేషను ఖర్చులు ఎక్కువై పట్టాదార్లకు వచ్చు చోనములు తగ్గిపోగలప్రమాదం వుంది. గ్రామీణప్రాంతాలకు భీమాను అంచెలవారిగా అమలుజరపటం వాంఛనీయం.

జీవిత భీమాను జాతీయం చేసినందున, ఇంకకాలంగా వ్యక్తి రంగానికి లభిస్తున్న పెట్టుబడులు తగ్గిపోగలవని సందేహం కొందరు

వ్యక్తపరిచారు. కాని అటువంటి తగ్గింపు ఉండవని ఆర్థికమంత్రి శ్రీ జేకేముఖ్ చామినిచ్చారు. వ్యక్తిరంగంలో—కంపెనీలలో—పెట్టుబడులు ఉంచుట అవసరమే. అవిధంగా కంపెనీల వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వమునకు పరోక్షంగా అజనాయీ వీర్పడగలదు.

భీమావ్యాపారాన్ని సంపూర్ణంగా జాతీయం చేసింది ప్రపంచంలో ఒక్క భారతదేశంలోనే!

1949 లో ఇంగ్లండులో కార్మికప్రభుత్వం యీ పనిని పూనుకుంది, కాని చివరకు విరమించింది. న్యూజిలాండు, బెజర్, జపాన్, మెక్సికోలలో ప్రభుత్వంలో “భీమాశాఖ” వుంది. ఆ దేశాలలో భీమావ్యాపారానికి గుర్తిహక్కు (Monopoly) లేదు.

భారతదేశంలో కొంతకాలంగా “పోస్టల్ ఇన్సూరెన్సు పథకం” అమలులో వుంది. ప్రభుత్వోద్యోగులు, స్థానికసంస్థలు మొదలగు(Semi Govt. Institutions)లలోని ఉద్యోగులకుమాత్రం ఇది పరిమితిం చేయబడింది. దీనినిగురించి తగినక్రమ తీసుకొని కారణంగా చెప్పకోతగిన అభివృద్ధి సాధించలేదని చెప్పాలి. 1952-53 సం|| లో వ్యక్తిరంగంలో భీమావ్యాపారం రు. 154 05 కోట్లు కాగా, ఈ పథకంలో ఇది రు 24 కోట్లు మాత్రమే!

ఇంత వికాలమైన నేలలో, విభిన్న జీవితప్రమాణం వున్న ప్రజలలో, క్రైస్తావస్థలో వున్న భారత ప్రజాస్వామ్యంలో, ఇంత సామాసోపేతమైన చిర్య జయప్రదం కావటానికి అందరూ సహకరించాలి.

ఇంపీరియల్ బ్యాంకు జాతీయం చేయబడింది. రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్సుతో జీవిత భీమావ్యాపారం జాతీయం చేయబడింది. ఇది భారతప్రభుత్వ లక్ష్యమైన “సామ్యవాద పరరీ సంఘం” (Socialistic Pattern of Society) స్థాపనకు వాంది.

ఇటీవల ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు చేస్తున్న ప్రసంగాలు, చేస్తున్న హెచ్చరికలు—అందుకు సంబంధించిన ఆయాతర్కాలు సక్రమంగా నడుచుకోవనితో—మరికొన్ని పరిశ్రమలు త్వరలోనే జాతీయం చేయబడగలవన్న సూచనలు కనిపిస్తున్నవి.

విజయకల్పచూర్ణము

గుణము గ్యారంటీ

అన్ని విధములైన పాండువులు, గుండెదడ, కాళ్లు లాగుట, పొలిపోవుట, శరీరస్థు పలుచనగుట, అను వాని యందు అద్భుత ఫలితము.

వైద్యవిద్యాక. వీరక నాగయ్య.

శ్రీ నాగేశ్వరాయుర్వేద పార్మసి ఓ వైద్యశాల,

జాంక్షపేట.

(Via) చీరాల, గుంటూరు జిల్లా.

శ్రీవేంకటేశ్వరాయుర్వేద వైద్యాలయము

(జాంక్షపేట, చీరాల, గుంటూరు జిల్లా)

ఉచితముగా రోగుల ఐక్యతను సంహారానందమును పంపారంపర్యముగా చేయుచున్న వైద్యము అనేక యోగ్యతాపత్రముండిన వైద్యుల.

ఏ కారణము చేరినైనా సరే రక్తము క్షీణించినను; నంజు; మహాదీర్ఘము; కామిల యక్ష్మిస్త్రీహములు; అతియాశ్రమము; కాస, క్యాస, అజీర్తి; అరికొల్లమంటలు; మాడుపోటు; మొదలగు వ్యాధులన్నింటిని గ్యారంటీగా కుదుర్చుచు ప్రజాసమ్మతికి పాత్రమై దీనినివాభివృద్ధిం గాంచుచున్న మా వైద్యాలయమునకు దయచేసి ఆలోగ్యవంతులకంతు.

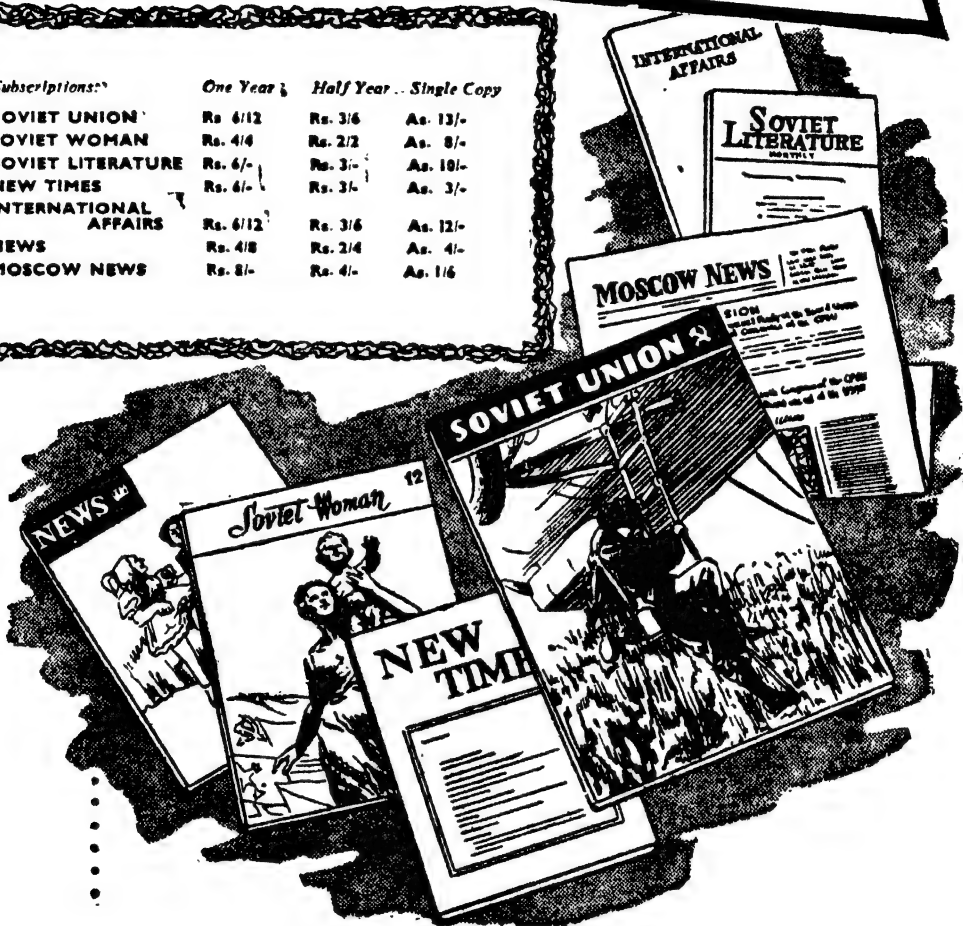
గుర్తి వెంకయ్య అండ్ సన్స్, వైద్యశేఖర గుర్తి నాగయ్య.

విజయవాడ, ఏప్రిల్ 1953.

Read Soviet periodicals

Subscriptions:

	One Year	Half Year	Single Copy
SOVIET UNION	Rs. 6/12	Rs. 3/6	As. 13/-
SOVIET WOMAN	Rs. 4/4	Rs. 2/2	As. 8/-
SOVIET LITERATURE	Rs. 6/-	Rs. 3/-	As. 10/-
NEW TIMES	Rs. 6/-	Rs. 3/-	As. 3/-
INTERNATIONAL AFFAIRS	Rs. 6/12	Rs. 3/6	As. 12/-
NEWS	Rs. 4/8	Rs. 2/4	As. 4/-
MOSCOW NEWS	Rs. 8/-	Rs. 4/-	As. 1/6

ఈ క్రింది కేంద్రాలలో చందాలు అంగీకరింపబడును.

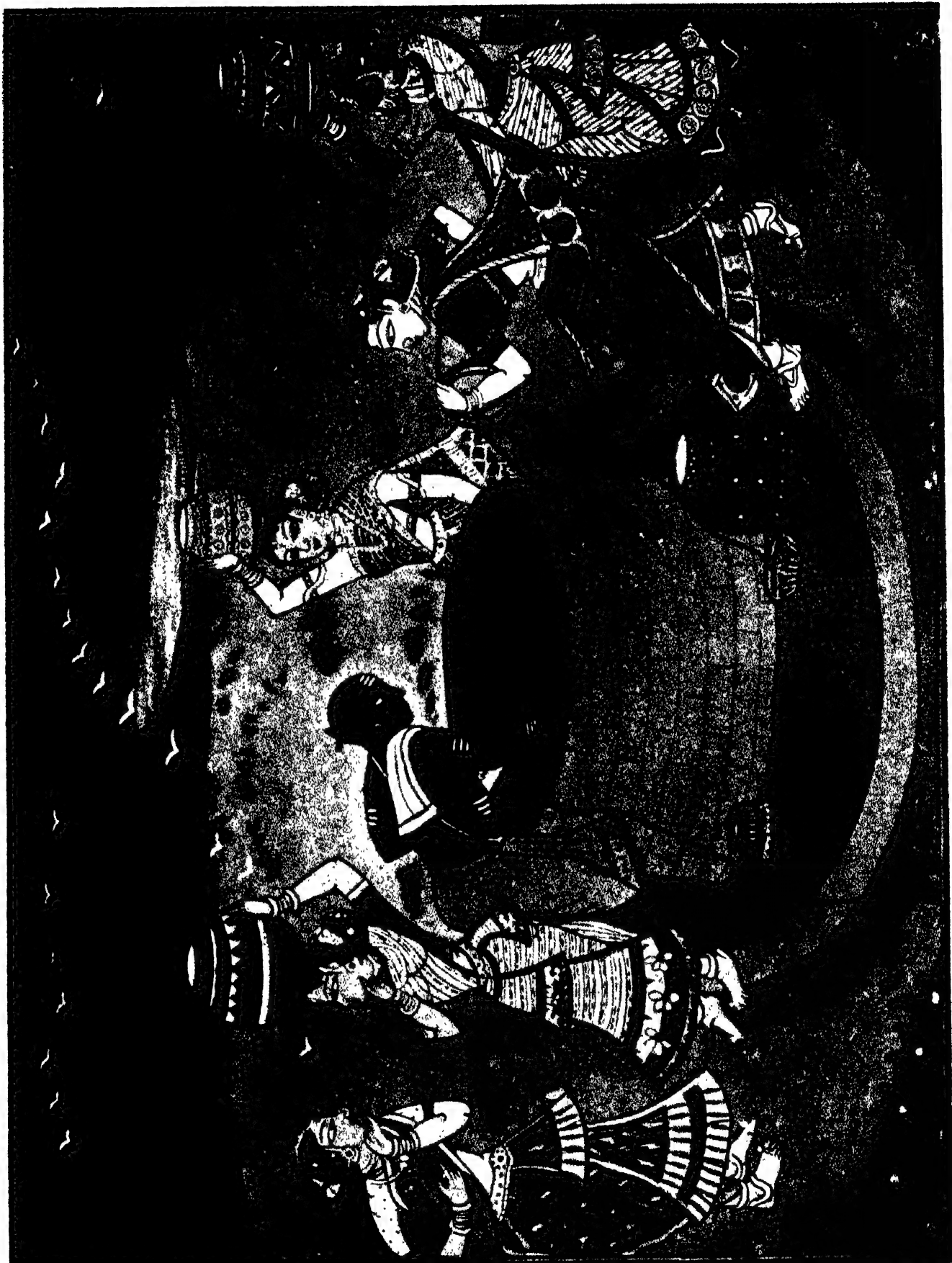
న్యూ సెంచరీ బుక్ హౌస్, 199 మాంట్ రోడ్, మద్రాసు 2,
న్యూ సెంచరీ బుక్ హౌస్, 9/17, మెజెస్టిక్ సర్కిల్, బెంగళూరు 2,
వి శా లాంధ్ర ప్రచురణాలయం, విజయవాడ.

VIO MEZDUNARODNAYA KNIGA, Moscow 200, U.S.S.R.

THE INDIA ELECTRIC WORKS LTD.,
CHATNATH BLDGS, MOUNT ROAD, MADRAS - 2.

సర్వాంతర్యామి

శ్రీ ఇసుకవల్లి అశ్వినరసింహశాస్త్రి

66

ప్రియమైన భగవంతుని చూడకపోయినా, యింత రెట్టమంది నే నెక్కడా చూడలేదు, మన యింటా వంటా లేదు...' కాంతమ్మ కంగారుగా చూస్తూ నిలబడింది.

యాజులు ముఖం గా వింటూ ముచ్చటపడ్డారు.

'ఇంతకీ యేమి తేల్చుకున్నావో చెప్పండి.....వక్కరూ మాట్లాడలే...' కాంతమ్మ మళ్ళీ అందుకుని అన్నది.

'నేను చెప్పేదేమిటో యిందాక నే చెప్పేకా...ఆక మళ్ళీ వివాలంటే, యింకోసారి చెప్తా.....' యాజులు తీవ్రంగా అన్నాడు.

'అయితే నా నైకమతంలో కలిసిపోయినా వన్నమాట అంతేనా...' శేషయ్య గట్టిగా కద్రుమన్నాడు.

'నువ్వు చెప్పినదానికన్నా 'ఊ' అనకపోతే నేను నా నైకమతం అన్నమాట...' యాజులు బుసలుకొడుతూ అన్నాడు.

'ఎవరన్నా విన్నా నవ్విపోతాడు కాని, వ్రాసుకుంటారు....' కాంతమ్మ వారిస్తోంది.

'వదువులు చెప్పించింది, యింత మన వంకాన్ని వుద్ధరిస్తావనుకున్నాగాని, యిట్లా మారిపోయి, నా కంఠంలో వుదకం పోయిపోయి అనుకోలేదు...' శేషయ్య యెంతో ఆవేశంగా అన్నాడు.

'మాట మాట్లాడితే తిద్దినాలు, మనిషి పోయిన తర్వాత యేం చెయ్యాలి, యితే ఆలోచనలు, మనం బ్రతికివుండగా చెయ్యాలినిం శేషింటే అది చూసుకోవటం లేదు...' యాజులు గిర్రవ తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

'ఎక్కడికీరా వెళుతున్నావు...ఇంతకీ తేల్చి చెప్పేయియ్య నాయనా, మీ యిద్దరిమధ్య నేను నలిగిపోతున్నాను. వస్తావారావా...' కాంతమ్మ గుమ్రంముందర నుంచుని గట్టిగా అరిచింది.

యాజులు వెనక్కు తిరిగి ఆగేశాడు.

'నేను ఎక్కడికీ వెళ్ళటంలేదు. ఇప్పుడే వస్తాను. ప్రయాణం భాయమే...' యాజులు ముందుకు సాగాడు.

'ఏమిటండీ మీరు సరేనా వాడితో సమానంగాను.....' కాంతమ్మ కోపగించుకుంది.

'ఇదింతా నువ్వు నేర్పించిందికాదు?... శేషయ్య కన్ను మూసాడు.

'అనంది...ఎన్నిసార్లనా అనంది. ఏదా పెద్ద వదువులు వదిలి యింత సంపాదిస్తాడనుకొన్నాను గాని, యిట్లా తయారవుతాడనుకొన్నానా ఏమిటి...' కాంతమ్మ కంటతడి పెట్టింది.

ఇంతలో బండీ తీసుకుని యాజులు వాకిట్లోకియావచ్చును.

మొహం చిటచిటలాడించుకుంటూ శేషయ్య బండీలో ఎక్కాడు. కాంతమ్మ ఓమాట పట్టుకుని వెనకాలే బండీ ఎక్కేసింది. యాజులు ముగ్ధుల తలకు గట్టిగా చుట్టుకుని గళాలున వెళుతున్న బండీలోకి ఎగిరిపడ్డాడు. బండీవాడు ముందుకురావాలి అని గోలపెడుతున్నాడు. పెట్టెలు మాటలు పర్తి బండీబ్రాల్లను పరిచేశారు. కంకరరాళ్లు బండీని ఎత్తెత్తికొట్టేస్తున్నాయి. కాంతమ్మ తల రెండుసార్లు బండీబద్దలకు గట్టిగా కొట్టుకుంది. శేషయ్య ఆచి ముచ్చటపడ్డారు. యాజులు లెక్కలేనట్లుగా, నిరామయంగా అటూ ఇటూ వ్రాగిపోతున్నాడు.

'ఈశోద్ధ ఇట్లా ఎంతవరకు ఉంటుంది నాయనా....' కాంతమ్మ బాగా భరించలేక బండీవాణ్ణి అడిగింది.

'వేదాద్రి చెల్లెడొక...' యాజులు వెంటనే సమాధానం ఇచ్చేశాడు.

'అయితే, ఇంతకంటే నడిచివెళ్ళితే నే బాగుంజేలట్లుంజే....' కాంతమ్మ విసుగ్గా అంది.

యాజులు గళాలున క్రిందకు దూకాడు.

'అన్నీ అపూయిత్యపుపనులు, దిగాలంటే బండీ ఆవకు?' కాంతమ్మ ఆపుకోలేక అంది.

'ఏం ఫరవాలేదులే...యీ బండీ దిగటంకూడా పెద్ద గొప్ప నేమిటి...' యాజులు బండీతో పాటు అడుగులు గబగబవేస్తున్నాడు.

మధ్య మధ్య మట్టిరోడ్డు సగులుతోంది. కాంతమ్మ ప్రాణం ఎంతో హాయి అనిపించింది.

'అబ్బ కాళ్ళు తిమ్మెర్లు ఎక్కినాయి. నేనుకూడా కొంచెం నేళు దిగి నడుస్తాను...కాస్త బండీ ఆవవయ్య...' శేషయ్య కూడా బండీ దిగాడు.

'నేనుకూడా దిగుతానువుండండి...' కాంతమ్మ దిగజోతోంది.

'నువ్వు నడివలేతే అమ్మ...' యాజులు వద్దని వారింబాడు. బండీ గబగబ పోతోంది.

'నేను దిగుతానంటే దిగనీరేమర్రా, నాకు దిగులేనే ప్రాణం హాయిగా వుంటుంది...' కాంతమ్మ మొర ఆలకించేవారు యెవరూ కనిపించలేదు.

యాజులు, ప్రక్కలప్రక్కల వున్న తంగెడుపూలను కోసి కాసన చూస్తూ వస్తున్నాడు.

శేషయ్య కొంచెం వెనకపడ్డాడు.

గుబురుగా చెట్లసందుల్లోంచి బండి పోతోంది.

‘ఒరేయ్ అబ్బాయి నాన్నగారక్కడ... ఏమయ్యాయో నీకే చెప్పేది కాస్త బండి ఆపు. వెనకవార్యమకూడా రానీ...’ కాంతమ్మ గదమాయించింది నై స్థాయిలో.

మల్కీ ముగ్గురు బండిలో చేరారు.

‘ఎక్కడెక్కడివాళ్లు వస్తారు సరసింహస్వామి పాదాల దగ్గరకు. ప్రత్యక్షంగా నాకు అనేకపార్లు నా అనుభవంలో ఆయన మహత్తు నిదర్శనంగా కనిపించింది...’ రెండుచేతులు జోడించింది కాంతమ్మ.

‘ఇప్పటినుంచి మొదలుపెట్టావు... ఇంకా వేచాడెరికాలా...’ యాజులు యెడ్డోవాగా అన్నాడు.

‘ఒరేయి నా మాట వివరా అబ్బాయి. దేవుడి మొక్కుతే దోషమేమీ వుండదురా. మన భక్తికెదలే మనల్ని కాపాడతాయి’ మల్కీ మనం యింటికి తిరిగి వెళ్లటంతరకు ‘నేను చెప్పినట్లు చెయ్యరా యాజులు...’ యెంతో ఆప్యాయంగా ప్రాధేయపడింది కాంతమ్మ.

‘నేను ప్రయాణం అయ్యేముందే నీకు చెప్పేవాను... మీరు వేచాడెరి వెళుతుంది ఒక పనికి, నేను వేచాడెరి వస్తుంది యింకో దానికి. చలిలో గజగజ వణుకుక్కుంటూ అన్ని పెట్టుదిగి ఆ కృష్ణా స్నానం చేసి, ఆ వికృతవతారానికి మొక్కుటానికి రావటంలేదు. నేను వస్తుంది మానవుడు యెంత మాఘత్యంగా వుండగలిగి ప్రత్యక్షంగా చూడటానికి, ప్రకృతినిమాసి ఆనందించటానికి...’ యాజులు, కాంతమ్మ కళ్ళలోకి అదే దీక్షగా చూస్తూ అన్నాడు.

‘అనాచ్చిన మాటలేదు అవరానిమాటలేదు. నోటి కంఠవస్తే అంతే...’ కాంతమ్మ చీదరించుకుంది.

‘నేను చెప్పటంలా వీడిబుద్ధి...’ శేషయ్య అందుకున్నాడు.

‘మీరు కాసేపు వూరుకోండి. ఈ రథం చైలవాళ్లుకూడా చూడా లేమిటి. మనింట్లో యెట్లాగో వుండనే వుంది...’ కాంతమ్మ శేషయ్య మాటకు అడ్డు తగిలింది.

కాంతమ్మ, పెదిమలు కదిలిస్తోంది.

యాజులు, కాంతమ్మ అభయకత్వానికి, ఆశ్చర్యపోతున్నాడు. తన తల్లిని, తండ్రిని యింకా తాను యేవిధంగాను మార్చలేనని నిశ్చయానికి వచ్చేవాడు. వార్యకు చెప్పినా అర్థంకాదు. వార్య జీవితాలు మూఢనమ్మకాలలో సుస్థిరమైన బాంధవ్యాన్ని యేర్పరచుకున్నాయి. ఎలాంటి నిదర్శనలు యిచ్చినా యెన్ని పుసమానాలు చెప్పినా, వార్య బుర్రలకు యెక్కలే. వార్యను పూజించాలనేదే వార్య సిద్ధాంతం. దానికి ప్రతిఫలం యేమిటో అర్థంకాదు. కిరీరాన్ని కష్టపెట్టితే, యెవరో మెచ్చుకుంటూ ఉనుకోవటం శేవలం పెరి. తల్లి, తండ్రి మొహాల్లోకి కాసేపు చూసి,

యిలాంటివార్యకు కొడుకు నయ్యారే అని మానసికంగా బాధపడ్డాడు యాజులు.

‘నగసింహస్వామీ! రక్షించు...’ అంటూనే కాంతమ్మ బండి దిగింది.

రాను రాను అంటూ శేషయ్య అడుగు క్రింద పెట్టాడు.

ఎంతో తీవ్రంగా ఆలోచిస్తూ, నుడిగోపురం చివర తన దృష్టిని పోనిచ్చి అట్లాగే నిలబడి పోయాడు యాజులు కొద్ది క్షణాలదాక.

బండివాడు పెట్టె మాట నెలిన పెట్టుకుని ముందు నడుస్తున్నాడు. వెనకాలే శేషయ్య, కాంతమ్మ, యాజులు వరసగా నడుస్తున్నారు.

దేవాలయప్రాంగణంలోకి వచ్చేవారు. ఎడమవైపు వరసగా గదులున్నాయి. అందులో చివరగదిలోకి వెళ్లి పెట్టె, మాట పెట్టుకున్నారు. శేర్లు వ్రాయించుకున్నారు. వంటసామాగ్రి లెక్కపెట్టి ఒకాయన యిచ్చి వెళ్లిపోయాడు.

‘ముందర స్వామినిదర్శనం చేసుకుందాం, నేను స్నానం చేసి వస్తా. మీరు యిక్కడ వుంటారా...’ కాంతమ్మ భర్తను అడిగింది.

‘మీ రిద్దరు వెళ్లిరండి, నేను యీ సామానుకు కాపలా వుంటారే...’ యాజులు నిర్లక్ష్యంగా అనేకాడు.

‘ఒరేయ్ మేము వచ్చివతిర్వాత సువుసుకూడా స్నానంచేసి రారా...’ కాంతమ్మ, ఆప్యాయంగా యాజులువంక చూసింది.

‘ముందర మీరు వెళ్లిరండి తర్వాతమాట చూసుకుందాం’ యాజులు నూటిగా సమాధానం యివ్వలేదు.

కావలసిన బట్టలు తీసుకుని శేషయ్య, కాంతమ్మ స్నానానికి మెట్లదగ్గరకు వెళ్లిపోయారు.

యాజులుకు వంటరిగా పెట్టెమీద కూర్చోవటం, అతనికే, కొంచెం సేవయినతిర్వాత విసుగుపుట్టింది. మెల్లిగాలేచి ముందు పెద్ద హాలులోవున్న జనం దగ్గరకు వెళ్ళాడు.

ఓ పడుచుపిల్ల తలనిండా నీళ్లుపోసుకుని, తడిబట్టలతో గజగజ వణుకుతూ నుంచుంది. తడిబట్టలు ఆ అమ్మాయికి సిగ్గును తెచ్చి పెట్టాయి. ఇంకొంచెం మాలగా నక్కింది. యాజులు ఆ అమ్మాయిని చూసి జారిపడ్డాడు.

‘అమ్మో ఆకలే... అన్నం పెట్టవే...’ ఇద్దరు పిల్లలు ఒకే రాగం రియ్యటం మొదలుపెట్టారు.

‘స్వామివారి ప్రసాదం రాగానే, మీకు అన్నం పెట్టేస్తాను. కాసేపు ఆగండి నాయనా! మా తండ్రికాదు...’ ఆ అమ్మ బ్రతిమాలుకుంటోంది.

పిల్లలు ఆ మాట వివకుండా చెక్కిచెక్కి యేడుస్తున్నారు యాజులుకు ఆమెమీద ఎంతైనా కోపంవచ్చింది.

‘ఏమిటి అట్లా పడుకున్నాడు...’ ఓ ముసుగు పెట్టుకుని పడకున్న మనిషిని చూసి యాజులు అడిగాడు.

'స్వామివారి కటాక్షం... ఇర్పడు కొంచెం నెమ్మదిగావుంది నాయనా... సరసింహస్వామి నువ్వే మాకు దిక్కు నాయనా...' అక్కడ మనిషి రెండుచేతుల పైకెత్తి నమస్కారం పెట్టాడు.

'ఈ స్వామినారు డాక్టరుపనికూడా చేస్తాడన్నమాట...' యాజులు వికటంగా నవ్వాడు.

'మాతో చలాకీ అడలానికీ వచ్చావా పో పోవయ్యా...' ప్రక్కనాయన కనురుకున్నాడు.

యాజులు యింకా వత్సకుంటూ నైటకువచ్చేవాడు. ఊపల వాళ్లు కోరమాపులు చూశారు.

'ఈ కోతులేమిటి అసహ్యంగా...' యాజులు చిరాకుగా విడిలించాడు దగ్గరకువస్తున్న ఓ కోరినిచూసి.

కోరి కన్నుమంది.

'రాముబంటు నాయనా! ఏమీ అనకూడదు... అవేమీ చెయ్యివు...' చెంపలు తేకుకుని ఓ ముసలమ్మ, కోతుల గుంపు మధ్యనుంచి నిరామాయంగా వెళ్లిపోతోంది.

యాజులు ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు.

'ఒరేయి అబ్బాయి, నువ్విక్కడ నుంచున్నావు. మన సామానుదగ్గర యెవర్రా...' కాంతమ్మ స్నానంచేసి వస్తూ అడిగింది.

'సరసింహస్వామి...' యాజులు తెలివిగా నవ్వాడు.

కాంతమ్మ మాటాడకండా లోపలికివెళ్లి, బట్టలు మార్చుకుంది. శేషయ్య పట్టుబట్టు క తేటుకున్నాడు.

'ఒరేయి యాజులు నువ్వేకూడా స్నానంచేసి రా... నా మాట విను...' కాంతమ్మ, యాజులపైపుకు, తల తుడుచుకుంటూ అడుగులేసింది.

'ఎందుకూ...' కన్నుమన్నాడు యాజులు.

'నా మాట వివరా నీ మంచికే చెప్తున్నాను. నువ్వెళ్లి కృష్ణలో స్నానంచేసి రా...' శేషయ్య యెంతో నిదానంగా బుజ్జగించాడు యాజుల్ని.

యాజులు మెదిలకండా లోపలికివెళ్లి తువ్వాల తీసుకున్నాడు.

'నుమ్మల్ని యిక్కడ వుండకుంటావా...' కాంతమ్మ యాజుల్ని పిలిచింది.

'వీరూ, సామాన్ను కాస్త యెవరికైనా అప్పగించి నుల్లో వెళ్లింది. నేను నరాసరి నుల్లోకే వస్తాను...' యాజులు, తల్లివంక చూసి చిరునవ్వుమొహం పెట్టాడు.

కాంతమ్మకు యెంతో సంతోషం అనిపించింది. శేషయ్య, కాంతమ్మలు, నుల్లోకి వెళ్లిపోయారు. యాజులు మెట్లు గబగబ దిగేశాడు. మెట్లమీదవుండే స్నానాలు చేస్తున్నారు. కృష్ణపాయ చాలా చిన్నది. కాని చాలా లోతు. పై గట్టు యెంతో ఎత్తుగా కనిపిస్తోంది. అవతల వడ్డుమీద చెట్ల గుబుర్లన్నీ గంభీరంగా కనిపిస్తున్నాయి. సూర్య కిరణాలు నీల్లమీద పడి చిందరవందరయి,

పోతున్నాయి. యాజులకళ్లు మిరుమిట్లు గోలుపుగున్నాయి. యాజులు చెంపమీద చెయ్యిపెట్టుకుని అట్లాగే నిలబడి యేమిటో తీక్షణంగా ఆలోచిస్తూ నుంచున్నాడు కొద్ది క్షణాలు.

యాజులుకు అంతా అయోమయంగా వుంది. అక్కడకు వచ్చినవారళ్ళల్లో బుర్రపున్నవాళ్లు ఎవరూ కనిపించలేదు. తూథ విశ్వాసాలకు, హేతుబద్ధవాదానికి పొత్తుకుదరదు. మానవుని ప్రగతి ఇహంలో సాధించేకార్యాన్నిబట్టి నిర్ణయింపబడుతుంది కాని, నిర్బింతగా కూర్చుని, కనిపించని దేవునిమీద భారంవేసి, తాను పోయినతర్వాత ఏంజరగాలో ఆలోచించుకునేవారేవల్ల నిర్ణయింపబడదు. తాను ఎంతగా ఆలోచించినా, తన వాదానికి బలమైన నిదర్శనలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇక్కడకు వచ్చిన ఇనంయొక్క మన ప్రత్యం, తన వాదాన్నే ఇంకా బలపరుస్తోంది. అట్లాగే కావేపు నిలబడి, మడివైపు కొండరాళ్ళను పెట్టుకుంటూ వడుస్తూ పోతున్నాడు. గుండ్రాళ్లు కేర్చిపెట్టినట్లు కనిపిస్తున్నాయి. అనార్మి కలు నీళ్ళకు రాళ్ళకు సంఘర్షణ, రాళ్ళకు యీరూపు యిచ్చింది అనుకున్నాడు. తెల్లటిరాళ్లు, నల్లటిరాళ్లు, బంగారాదుంప రంగు రాళ్లు చిన్నచిన్నవి ముచ్చటగా చెల్లాచెదురుగా పడివున్నాయి. తనకంటేకి ఇంపైనవి కొన్నింటిని ఎరుకుని జేబులో వేసుకున్నాడు. కొండరాళ్లు ఎక్కిదిగేటప్పటికి యాజులు అలసిపోయాడు. ఆ పళ్ళంగా అక్కడ కొంచెం ఎత్తుగావున ఓ కొండరాయిమీద చితికిల పడ్డాడు. కొంచెం చెమటకూడా పోసింది. ఎండ తీక్షణం అనిపించింది తేమకొండం, పాడుగుచేతులకొక్కా ముడతను కొంచెం పైకితీశాడు. కళ్లు చెరిచిపోయినాయి ఒక్క క్షణంకాలం. కళ్లు విమృశించి చూశాడు. గడియారం ఆగిపోయింది. ప్రపంచం అంతా ఒక్క తృటిపాటు స్థంభించినట్లుయిపోయింది. యాజులు గభోలన తల పైకెత్తిచూశాడు. సూర్యకిరణాలు తీవ్రంగా యాజులు కళ్ళల్లోకి గుచ్చుకుపోయినాయి. మెల్లిగా లేచి, కాళ్ళిడ్చుకుంటూ, వడక సాగించాడు. వెనకాలే ఓకోరి తోడుగా వెంటనడుస్తోంది. వెనకాలే ఏదో వస్తున్నట్లు చిప్పనపుతుండేగాని, వెనక్కు తిరిగి చూడటానికి ఏమిటో భయమనిపించింది యాజునికి. అంత నిరామాయంగా వున్న ప్రదేశంలో తాను కంటరిగా వున్నానని తెలుసుకునేటప్పటికే, గుండెడడ మొదలుపెట్టింది. అడుగులు చక చక సాగిస్తున్నాడు. యాజులుభయం తగ్గలేదు. యాజులుకు ముందుకు పోవటానికి శ్రేయ్యంలేదు. తవ్వన ఆగేశాడు.

కోరి వచ్చి కాలను తాకింది. 'అమ్మో' అంటూ వురికిల్ల పడి గాభరాపడిపోయాడు. ఆక్షణంలో సరసింహస్వామి విగ్రహం, తన తల్లి, తన తండ్రి, తన కళ్ళలో మెరిసి అదృశ్యమయిపోయారు.

'ఏ... నువ్వా... పాడుకోరి... యెంతవనిచేశావు...' క్రింద ఓ రాయి తీసి కోరిమీదకు విసిరాడు.

, కోరి కిచకిదమని వచ్చింది.

యాజులుకు మరింత కోపం వచ్చింది. తాత్కాలికంగా తన మెదడులోకి దూరిన కొన్ని అవేశాలను, వెంటనే తుడిచేసుకున్నాడు. తనమీద తనకే అసహ్యం కలిగింది. తన ఆలోచన యీ కాస్తలోనే పెడదోవన యెందుకు పట్టిందో అర్థం కావదు. ఎవో

విసుక్కున్నాడు. ఎంతో నిందించుకున్నాడు. మెట్లదగ్గరకు వచ్చే
కాదు. అలపట తీర్చుకుని, కాళ్ళచేతులు మొహం కడుక్కుని కడుపు
నిండా కృత్సనీరు త్రాగి మెట్లు యెక్కేవాడు. కాళ్ళ పట్టుకుపోతు
న్నాయి. సగం మెట్లు యెక్కేటప్పటికి కాళ్ళ చప్పుడవడిపోయి
నాయి. ముసలమ్మలు కూడా 'నరసింహస్వామి నరసింహస్వామి'
అనుకుంటూ తనకంటే ముందరగానే మెట్లు యెక్కేసి వెళ్లి
పోతున్నాడు.

యాజులుకు ఆశోకం వచ్చింది. పట్టు బలవంతాన గబగబ,
వయస్సు సహాయంతో మెట్లన్నీ యెక్కేసి సత్రంలో పడ్డాడు.
అందరూ యెవరి పనుల్లో వాళ్ళున్నారు. అక్కడ గడియారంకూడా
తన పని తాను చేసుకుపోతోంది. ఆ గడియారం టైముతో తన గడి
యారాన్ని సరిదిద్దుకున్నాడు. ఆకలి మండిపోతోంది. ఈసళ్ళోంచి
వీల్లేవ్వరూ బైటపడతారో తెలీదు. వాళ్ళు వచ్చేదాకా కూర్చోటమా,
లేక తానుకూడా సుళ్ళోకే వెళ్ళటమా ఏకంగా, యీ సందిగ్ధావస్థలో
కొంచెంసేపు నిలిగి, చివరకు, తానే సుళ్ళోకే వెడదామని లేచాడు.

మండపానికిముందు చెప్పల్సి వదిలేసి, మంటపంగాని దాటి
గర్భగుడిలోకి వెళ్ళాడు. అవిరళంగా మంత్రాలు చదువుతూ పూజలు
చేస్తున్నాడు. శేషయ్య కళ్ళమాసుకుని తలవూపుతున్నాడు.
కాంతమ్మ రెండు చేతులు జోడించుకుని కదిలక మెదిలక కూర్చుని
వుంది. ఇంకా అటూ ఇటూ, అడ, మగ వాదలుతీర్చుకుని కూర్చుని
వున్నాడు. యాజులుకు అంతిమండిలోనూ, 'అమ్మా అనిగాని,
వాన్న అనిగాని' పిలవటానికి వామోషి అనిపించింది. అట్లాగే
కొంచెంసేపు నిలబడిపోయాడు నరసింహస్వామివంక చూస్తూ.
వంటనే విసుకుపుట్టి, గభాలన వెనక్కు తిరిగాడు. చటుక్కున
అందరూ లేచి నుంచున్నారు. హారతి కగ్నూరం జరిగించుకుని,
ఆ పలెం కాస్త పూజారి అందరకు చూపిస్తున్నాడు. ప్రతివాళ్ళు
ఎంతో భక్తి క్రద్ధంతో కళ్ళకు అడ్డుకుంటున్నారు. యాజులు
వెనక్కు తిరిగి చూడకుండానే గబ గబ మండపంచాటి బైటకు
వచ్చేవాడు.

'అయ్యా, అమ్మా, నుడివాన్నండి, శుంట్లవాన్నండి. ఇంత
ధర్మం చెయ్యండి బాబు, మీకింత పుణ్యం ఉంటుంది' అంటూ
హాహాకారాలు వినిపిస్తున్నాయి.

'తల్లిలేని పిల్ల నాయనా, ధర్మం చెయ్యి నాయనా...'
ఓ అభాగ్యురాలు యాజులు దగ్గరకువచ్చి అడిగింది.

గభాలన జేబులోంచి ఓ అణా తీసి యిచ్చేవాడు.

'నీ శంలైనా పుణ్యం ఉంటుంది నాయనా...' విప్రుగ్రై
యింకా ఏమిటో అంటోంది.

యాజులు కొరకొరగా ఆమెతైపుకు చూసి ముందుకు
పాగాడు.

శేషయ్య, కాంతమ్మ, 'అశ్వాయి యెడీ రారేశమిటి' అంటూ
ఆటూ యిటూ చూస్తున్నారు.

'అమ్మగో వెళుకున్నాడు...ఒకేయ్ యాజులు ప్రహరం
తీసుకున్నావుట్రా...' కాంతమ్మ విగ్గరగా అరిచింది.

యాజులు! యెంతో సిగ్గుపించింది. తీసుకున్నా లే రమ్మని
సంజ్ఞ చేశాడు.

'ఇందాకటినుంచి యెక్కడున్నావురా...' కాంతమ్మ
యాజులుమొహాన కుంకం పెడుతూ అడిగింది.

'గర్భగుళ్ళోనే...' కుంకం చెరిశేసుకున్నాడు యాజులు.

శేషయ్య కూడా సత్రంలోకి వచ్చాడు.

ఇక వంటప్రయత్నం చేసి భోజనాలు అయ్యేటప్పటికి
మాడు కొట్టారు.

యాజులు ప్రాణం కోపిల్లింది. ముక్తుగా నిద్రపోయాడు.
శేషయ్య మోతాదుగా కుసుకుతీసి లేచి కూర్చున్నాడు. కాంతమ్మ
కునికేవాట్లు పడుతూనే మేలుకు వుంది.

'ఒకేయ్...ఇంకా నిద్రచెమిటిరా ప్రాద్దుకూకుతుంటే...
విన్నే, లేకవే...స్వామిదర్శనం చేసుకుని, రెండు మెతుకులు
నోట్లో వేసుకుని పడుకుందిగాని లే...' కాంతమ్మ యాజుల్ని
నిద్రనుంచి లేపటానికి ప్రయత్నం చేస్తోంది.

యాజులు వట్లు విరుస్తున్నాడేగాని లేకటండేదు. కలత
నిద్రలో యేవేమిటో అస్పష్టంగా అంటున్నాడు.

'స్వామినారిని మనసారా మొక్కుకో మన కేకలు
రాకుండా కాపాడుతూ వుంటాడు...' కాంతమ్మ తట్టి లేపు
తోంది. యాజులికి యేమిటో అస్పష్టంగా వినిపించినాయి. గభాలన
లేచి కూర్చున్నాడు.

'నా నిద్రంతా చెడకొట్టావు కాకుంటే...' యాజులు కళ్ళు
కుడుచుకుని, చూశాడు.

'కాళ్ళు, మొహం కడుక్కురా, సుళ్ళోకే వెళ్ళొద్దాం...'

'మీరు వెళ్ళిరంతే...రాకు నిద్రొస్తోంది...'

'మరీ వేసాలు కాని ఇవ్వకు నిద్రచెమిటిరా. ఏదీ కాని వళ్ళ;
లే...నా మాట విను...'

'ఏమిటో ముక్తుగా వుండే...'

'అన్ని మత్తులు వగులుతాయి. లే...త్యరగా ఆలస్యం
చెయ్యక, యిప్పటికే ఆలస్యం అయింది...' కాంతమ్మ వాలుగూ
పట్టేసి, సుళ్ళోకే వెళ్లి ప్రయత్నంలో నిద్రమయింది. శేషయ్య పుత్ర
రీయం పూర్తిగా కప్పేసుకుని నిలబడ్డాడు. యాజులు నిక్కెనీరిగి,
మొహం కడుక్కుని బైటకు వచ్చేటప్పటికి ఆరయింది. ఆదరా
వాదరాగా శేషయ్య, కాంతమ్మ నుడిచైపుకు వడిచారు. వెనకాలే
యాజులు కూడా వెళుతున్నాడు.

రెండు చూడుసార్లు వెనక్కు తిరిగి కొడుకుని తొందరగా
రమ్మనమని చెప్పి, కాంతమ్మ ముందుకు వెళ్ళిపోయింది. యాజులు
నీటుగా నడుస్తూ మంటపానికి యెదురుగా వున్న ధ్వజ స్తంభం గట్టు
మీద శివలలితో అట్లాగే, మోకాళ్ళను రెండు చేతులతో బంధిం
చేసి కూర్చోబడిపోయాడు. నలుగురైదుగురు చూసి కూడా లో!
యేవేమిటో అనుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు.

ఒకాయన మాత్రం ధైర్యంచేసి, 'చెప్పలతో మామృంటారు టయ్య యిక్కడ, నీ కెవరు చెప్పారు. చెప్పలు విడిచేసేయ్యి' అని గదమాయించాడు.

యాజులుకి ఆయనతో వాదనలోకి దిగాలని వుంది కాని, అక్కడవున్న జనం అంతా యాజులు కళ్ళలో తాంబూలమాడారు. యాజులు నెలనీ చెప్పలు జారవిడిచాడు.

కొంచెంసేపటికి, కాంతమ్మ బయటకువచ్చేసి ఇదిగో ప్రసాదం తీసుకోమని ఇచ్చింది.

చక్రపాంగలి నాకు బాగా ఇష్టమని, యాజులు తినేశాడు.

మంచుపన్నెం. కోసులన్నీ, తమ కిరీరాన్ని ముకుమకుని, గుడిగోపురం చుట్టూ కాపలాగా పడుకున్నాయి. అప్పుడప్పుడు మాత్రం కిడిచిలు వినిపిస్తున్నాయి. ఇతర ఆసరాలేనివాళ్లు మంట పంలో బట్టలు పరుచుకుని పడుకున్నారు. సత్రంతలుపులు భార్యగా తీసి లోపల చాపలు వేసుకుని వరసగా పడుకున్నారు. అందులో ఏనియూరూ ఎవరూ పాటించలేదు. ఒకళ్ళమీద ఒకళ్ళకు అనుమానంలేదు. అందిరి మనస్సులు అసంతోషమైన కాంతితోను, అమృతమైన తృప్తితోను నిండివున్నాయి. అందుకూడా భక్తి ప్రపత్తులతో కైమోస్తే, సరసింహస్వామితో కైంకర్యం అయిపోవాలనే తాపత్రయంతో నిద్రలుపోతున్నారు. యాజులుకు మాత్రం నిద్ర పట్టటంలేదు. యాజులుకు ఎన్నెన్నో ఎక్కడెక్కడినో జ్ఞాపకం వచ్చేస్తున్నాయి. తన మనస్సుకు కాంతిలేదు. తన ఆలోచనలకు అంతింలేదు. అతని ఆలోచనల్లో సరసింహస్వామి విగ్రహం, గడిచివరోజు తిడిబట్టలలోవున్న ఆ పడుచుట్టి, ఆమాయకపు గిల్లి దండ్రులు, నిశిత విమర్శనాజ్ఞానంగల తన తెలివిలేటలు, ఇంకా ఏవో విచిత్ర జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. తానులేచి అంత సావిత్రిలోనూ, కళ్లు పెద్దవి చేసుకుని ఒక్కొక్కళ్ళినే చూస్తున్నాడు. ఒకళ్లు ఇద్దరు ప్రక్కమీద మనసుతున్నారు. ధైర్యంచాలక మళ్ళీ వనక్కు పెళ్ళి పోతున్నాడు. చివరకు తన పిరికితనమే గలిచింది. దానికి తోడు గడియారంకూడా నాలుగుదెబ్బలు కొట్టింది యాజులు గుండెమీద. కొడి కొక్కరకో అంది. యాజులు నిద్రపోయాడు.

ఉదయకిరణాలు మెల్లిమెల్లిగా ప్రాకుక్కుంటూ కిటికీలోంచి యాజులు కప్పుకున్న దుప్పటిలోకి చొరబడ్డాయి. యాజులు అటూ ఇటూ దొర్లాడు. ఇంకా యెంత ప్రయత్నించినా నిద్ర పోయే వాతావరణం కనిపించటంలేదు.

తప్పనిసరిగా లేచి, దుప్పటి అవతలకు గిరాటు పెట్టాడు. అప్పటికే శేషయ్య, కాంతమ్మ, స్నానాలు చేసేసి వచ్చేశారు. కాంతమ్మ మొక్కు ఆనాటితో తీరిపోయింది. ఎన్నాళ్ళనుంచో వేదాద్రివిల్లలని, సరసింహస్వామి దర్శనం చేసుకోవాలని అనుకుంటూ వుండేది. ఏమేమిటో మొక్కుకుంది. యాజుల్ని గురించి ఇంకా తనకోర్కెలన్నీ యాజులులోనే కేంద్రీకరించి, యాజులు మీద గంపెడాకతో వేదాద్రి వచ్చేసింది. శేషయ్య, కాంతమ్మ పోయిన పడతక వచ్చినా, భక్తి శ్రద్ధలలో కాంతమ్మకు యేమాత్రం తీసిపోదు. ఇద్దరికీకూడ యాజులు అతిశ్రద్ధగా సుగ్రోహివచ్చి పూజ

చెయ్యాలని ఉంది కాని అది జరగలేదు. అతిశయ కాంతమ్మకు పట్టుకు పీకిస్తోంది కాని ఆమె చెయ్యగలదేమీ లేదు.

యాజులు తొందర పెడుకున్నాడు, త్వరగా తెలివరమ్మని. ఓమూల బండివాడు కూడా రండిరండి అంటూ హెచ్చరిస్తున్నాడు. ఓపట్టాన వాళ్ళూ రావటంలేదు. యాజులుకి యెంతైనా కోపం వచ్చింది. ఉన్నవాళ్ళను ఉన్నట్లుగా తీసుకువచ్చామని చకచక గుడివైపుకు వెళుతున్నాడు. మాడావిడిగా పెళ్ళిటంలో కోతిపిల్ల కాలుక్రిందపడి కిడిచనుంటూ పరుగెత్తింది. ఎక్కడినుంచో దభాయిస పెద్దకోతి వచ్చి యాజులుకాలును కరిచింది.

'అబ్బో!' అంటూ కాలు గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. ఇంకా ఇంకా కోపంతో సుగ్రోహి వెళ్ళాడు.

శేషయ్య, కాంతమ్మలు విగ్రహాలలాగ చేతులు జోడించిమని నిలబడిఉన్నారు.

యాజులు ఒక్క కేక పెట్టాడు.

ఇద్దరూ ఒక్కసారిగా వులిక్కిపడ్డారు.

'ఏమిటిరా...'

'ఎంతసేపు యిక్కడ ఓమూల బండివాడు గోలపెడుతుంటే' వనక్కు తిరిగి కాలు పట్టుకుంటూ యాజులు బండిలోకి ఎక్కాడు.

'ఏమిటి రామ కాలు...' బండివాడు అడిగాడు.

'ఏం లేదు...కోతి కరిచింది...' కరిచిన చోటు సుగ్రోహిగా తుడిచేసి, మంకం అడ్డేశాడు.

కొంచెం చురచుర మంటోంది.

శేషయ్య, కాంతమ్మలుకూడా బండివగ్గరకు వచ్చేశారు.

'అబ్బాయిగారిని కోతి కరిచిందిటండీ...' బండివాడు ఆపుకుంటూ ఆపుకుంటూ అనేశాడు.

'ఏరా నాయనా ఎక్కడిరా...' పెద్ద ఆచుర్దాగా కాంతమ్మ కాలుకట్టు విప్పతోంది.

'ఏం లేదులేవే, కోతి పట్టుకుంది. విడిచేస్తాను, అంతే... అయినా ఏమిటాలనీ. తొందర గారాక మీకోసం నేను సుగ్రోహి వస్తుంటే, యీ లోపల యిది జరిగింది...'

'ఏమన్నా వేళానా మరి...' శేషయ్య, చిరాకుగా అడిగాడు.

'అదే పోగుందిలే ... తొందరగా పోనియ్యవయ్యా...' యాజులు, కాలు పట్టేకు తన్ని పెట్టి వుంచాడు.

'తిన్నగా మనం యింటికి వెళ్ళక యిదిమిటంట...' కాంతమ్మ బండిలో మొదలు పెట్టింది.

'ప్రతిదానికీ సువ్వేవో అనుకుంటూనే వుంటావు... ఏం భయంలేదు కాని సువ్వేమి మాట్లాడక...' యాజులు ఎంతో కోపంగా విసుక్కున్నారు.

'ఇప్పుడు చేసేదేమింది. ఇంటికి వెళుకున్నాంగా ఏదోమంచి వేదాంలే...' శేషయ్య సమాధానపరిచాడు. ఇల్లు చేకలోగా మాటల్లో ఏదో ఘర్షణపడుతూనే వున్నాడు తల్లి కొడుకునా.

యాజులు చిటచిటలాడిపోతున్నాడు. కాంతమ్మ విక్కు విక్కుమంటోంది. బండీ వాకిలివగ్గరకు వచ్చి ఆగిపోయింది. యాజులు బండీచుక్క పట్టుకుని మెల్లిగా దిగాడు. కాంతమ్మ దిగు తూనే, ఒరేయి అబ్బాయి ముందర నువ్వు ఆసుపత్రికి వెళ్లి ఏదైనా మండేయించుకు రా అన్నది.

యాజులు సరాసరి ఆసుపత్రికి వెళ్లి కట్టు కట్టించుకు వచ్చాడు.

‘ఏమన్నాడు డాక్టరు...’

‘అనేందుకు ఏముంది. కట్టుకట్టేశాడు. దీంతో నయము పోతుందన్నాడు. ప్రతిదానికీ నువ్వు భయపడుతూ వుంటావు...’ యాజులు నిల్లత్తుగా లోపలికి వెళ్లిపోతున్నాడు.

‘వరసింహస్వామి దయవలన త్వరగా నయమవుతే బాగుండును’ కాంతమ్మ అనుకుంటున్న మాటలు యాజులు విన్నాడు.

‘ప్రతిదానికీ నీ కోకాడు దొరికాడు ఆయన, కోతికరిచిన దానికీ ఆయన రక్షే! ఇంకా డాక్టర్లెందుకు...’ యాజులు విసుగ్గా అంటూనే గదిలోకి వెళ్లిపోయాడు.

రెండుమూడు రోజులైంది, కట్టు మారుస్తున్నార, పుండు నయం కావటంలేదు, నొప్పి యెక్కువగానే వుంది, యాజులకు ఓ వినిమైన చిరాకు, అహంకారం, కోపం యెక్కువయిపోతున్నాయి. మనస్సంతా గజబిజిగా వుంది. ఏమీ చెయ్యటానికీ తోచటంలేదు. పక్షక కుర్చీలో పడుకుని, మెల్లిగా కాలపత్రి, ఎదురుగట్టుమీద పెట్టాడు. ఆ కట్టు చూస్తుంటే యేమిటోగా భయమేస్తోంది. డాక్టరు యింజక్షన్ తీసుకోవాలి అన్నమాట అతాత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చింది. విషం యేదైనావుంటే వుండచ్చు అన్నాడు కూడా. మరి భయంచేసింది. ఆపుకోలేని దుఃఖము వచ్చేస్తోంది. అసలు తాను ఆ పూరు యెందుకు వెళ్లానా అని పశ్చాత్తాపపడుతున్నాడు. మనస్సంతా వక్కాక్షణంలో తనను కరచిన కోరిమీదకు పోయింది. ఆ కోరిమీద పట్టరాని కోపం వచ్చింది. తానెందుకు అటు వెళ్లా తినివచ్చిందో తుణులో నుగ్గరణకు వచ్చింది, తన కిల్లికండ్రులు గుళో పూజలు చేస్తున్నారు; కళ్ళకు కట్టినట్లు కనిపిస్తోంది. తన కళ్లు అప్రయత్నంగా వరసింహస్వామి విగ్రహంమీద పడ్డాయి. కళ్లు చెదిరిపోయినాయి, వట్లు వణికింది చప్పన కుర్చీలోంచి లేచాడు.

‘ఎక్కడికిరా వెళ్తున్నావు...’ కాంతమ్మ, యాజులు వంక చూస్తూ అన్నది.

‘ఎక్కడికీ లేదులేకే...’ విసుగ్గా, యెదురుగావున్న పెట్టెను విసురుగా ఒక్క తన్ను తన్నాడు.

‘అయ్యో!...అయ్యో!...’ కాంతమ్మ గుండె బాదుకుంటూ, పెట్టెలోంచి క్రిందపడిపోయిన బట్టల మడతలు, రెండు చిన్న డబ్బీలు తీసి కళ్ళకు అడ్డుకుంది.

‘వేదాద్రి ప్రసాదం...దీంట్లో పటాలు...’ ఎంత పాడుకని చేశావురా...’ కాంతమ్మ ఓచిన్న డబ్బీని యాజులు చేతులో పెట్టింది.

యాజులు స్తంభించిపోయాడు. గుండె దడదడ కొట్టుకుంటోంది. కల్లార్పుకుండా తిల్లివంక అట్లాగే చూస్తూ నిలబడిపోయాడు కొద్ది తుణాలు.

‘ఏమిటీ అట్లా నిలబడిపోయాడు...’ శేషయ్య వస్తూనే అడిగాడు.

యాజులు పులిక్కిపడ్డాడు.

‘ఏం లేదులేండి...’ కాంతమ్మ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

యాజులు బుర్ర గిర్రవ తిరిగిపోతోంది. ఆ రాత్రంతా యాజులు మనస్సు కలవరిపడిపోయింది. అతని ఆలోచనలు అనేక రకాలుగా పోతున్నాయి. కాని ఏ స్థానంలోకూడా శాంతి కలిగిందే లేకపోతున్నాడు. మనస్సు పూగిసలాడిపోతూనే వుంది.

భిన్నన తెల్లారింది.

యాజులు యింకా మందంమీదే పడుకుని వున్నాడు. ఇంకా కళ్లు తెరవలేదు. మెల్లిగా కాంతమ్మ, యాజులుమందందగ్గరగా వచ్చి చూస్తూ నిలబడింది. శేషయ్య ప్రక్కనుంచి వెళుతూ, ఆగాడు.

‘ఇంకా నిద్రపోతున్నాడు...’ కాంతమ్మ శేషయ్య మొహంలోకి చూస్తూ అన్నది.

‘కోతిపుండు బ్రహ్మరాక్షసి అయిందే...’ కాంతమ్మ, యాజులు మొహంలోకి చూస్తూ నివ్వరపోతోంది.

‘చెప్పులే వింటాడా పెవెతాడా...ఎట్లా జరగాలో అట్లా జరుగుతుంది...’ శేషయ్య నిట్టూర్పు విడిచాడు.

‘ఏమండీ, స్వామివారికి మొక్కుకుంటే పుండు నయమవుతుందని నాకు గట్టిగా వుండండి...వాడితో యీ మాట చెప్పితే కస్సుకుంటాడని పూరుకుంటున్నాను. మీరన్నా చెప్పండి...’ కాంతమ్మ ప్రాధేయపడింది.

‘నేను చెప్పితే వింటాడు కనకనా...పాపభీతి లేదు, ద్రవధర్మి లేదు, వాడికీ తెలిసివస్తుందిలే...’ శేషయ్య అంటిఅంటికండా అన్నాడు.

కాంతమ్మ మారుమాటలేదు. ఒక్కక్షణం అక్కడే నిలబడి వెనక్కు తిరిగి వెళ్లిపోయింది.

యాజులు కళ్లు తెరిచాడు.

కాల్గడ్డుకుంటూ వదుస్తున్నాడు. ఓపిక పూర్తిగా తగ్గి పోయింది. మానసిక బలహీనత యేర్పడిపోయింది. మానసిక బలహీనతతో కిరస్తితికూడా యేమీ బాగా వుండటంలేదు. క్రమక్రమంగా చిక్కిపోతున్నట్లు కనిపిస్తున్నాడు. కట్టుకట్టటం, ఇంజక్షన్లు తీసుకోవటం జరుగుతూనే వుంది.

‘అబ్బాయి ఇంకా రాలేకేమండీ ఏడుకూడా చాటింది...’ కాంతమ్మ వాకిట గుమ్మంపైపు చూస్తూ అన్నది.

శేషయ్య ఏమీ మాట్లాడలేదు.

‘అకుగో అంటుంకగా వస్తున్నాడు, మారేల్లాయుస్సు. ఎక్కడికెళ్ళావురా...సంధ్యేకిటి కూడా...’ కాంతిమ్మ ఆహ్వాయంగా అడిగింది.

‘ఎవరో స్నేహితుడు వస్తే మాట్లాడుతూ కూర్చున్నాను...’ నిర్లక్ష్యంగా సమాధానం చేప్పేసి, కంటుతూ లోపలికి వెళుతున్నాడు యాజులు.

ఇంతలోనే వాకిటితలుపు తీసుకుంటూ, ఒకతను వచ్చాడు.

‘అయ్యో గారు, గుల్లో మనీషన్సు మరిచిపోయాడుట, యిచ్చి రమ్మన్నారండీ’ అంటూ ఆతను, యాజులు పర్సు శేషయ్యకు ఇచ్చాడు.

యాజులు విననట్టుగా నటించి, మెడలకుండా లోపలికి వెళ్లిపోయాడు.

‘మీ స్నేహితుడు ఈ పర్సు తెచ్చియిచ్చాడు. అక్కడ మర్చిపోయావుటగా’ అంటూ ముక్తసరిగా శేషయ్య పర్సును అక్కడ పెట్టేశాడు.

యాజులుకు ఆత్మభీమానం చెబ్బలిన్నట్లనిపించింది ఆ తుగా ములో. ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. ఆ రాత్రి అన్నం తింటున్నప్పుడుకూడా ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆరాత్రికూడా మనోవేదనతోనే తెల్లారింది యాజులుకి. ఆ పుంకుసుగురించిన ఆవేదన ఎక్కువయిపోతోంది యాజులుకి. తనమనస్సు శేమిటో అప్పడముగా మానవశక్తికి మించిన ఏదో వొకశక్తి వుందని తట్టుకోంది. కాని తన మనస్సును సమాధానపరచుకోటానికి కష్టపడుతున్నాడు. అంతివర్షణ తీవ్రంగా సాగిపోతోంది. తన మనస్సు సమాధానపడినా, ఇతిగులయెదుటకు వెళ్లటానికి ధైర్యం చాలటంలేదు. తన మనస్సు, గతానికి విరుద్ధంగా సమాధానపడిటానికి ఒక బలవత్తరమైన కారణం ఉండివుంటుందని యాజులు తృప్తిపడుతున్నాడు. కాని హృదయం వికలమయినకోర్కీ మొహం చిన్నదియిపోతోంది.

ఈ ఊర్థ యాజులు భరించలేకపోతున్నాడు. ఓమూల పుండుబాధ తగ్గటంలేదు. మనస్సు సమాధానపడితర్వాత, మానసిక సంక్షోభ ముతోపాటు, కారీరక దౌర్బల్యంకూడా కొంచెం కొంచెంగా తగ్గుతున్నట్లు కనిపిస్తోంది. తాను పూహించలేని హాయి ఎక్కడినుంచో వచ్చి యాజులును తృప్తిపరుస్తోంది.

మెల్లిగా కౌలుకట్టు చూసుకుంటున్నాడు. అతనికి ఆవేదన ఎక్కువయిపోయింది. ఇక భరించలేకపోతున్నాడు. గభాలున లేచాడు. కౌలు గట్టిగాఎత్తి ఒక అడుగువేశాడు. అడుగులు వేసుకుంటూ గదిలోకివెళ్లి, పెట్టెలోకి నాలుగు బట్టలు కుక్కేశాడు. ఆదరాబాదరాగా అవీ ఇవీ సర్దుకుకుని పెట్టె పట్టుకుని సావిట్లోకి వచ్చేశాడు.

‘ఎక్కడికిరా నాయనా వెళుతున్నావు...’ జంకుతూనే కాంతిమ్మ అడిగింది.

యాజులు ఏమీ మాట్లాడకుండా అట్లాగే నిలబడిపోయాడు.

కాంతిమ్మ భయంగా ఇంకోసారి అడిగింది.

‘అమ్మ!...వేదాదికి...స్వామివారి దర్శనానికి...’ ఎంతో నిబ్బరంగా, పట్టుబలవంతోన అన్నాడు యాజులు.

యాజులు పెద్దగా ఆయాసపడిపోతున్నాడు.

‘అయ్యో పిచ్చినాయనా...స్వామివారి దర్శనానికి, యిలా కంటుకుంటూ, వేదాది వెళ్లతావుటా...స్వామివారిమీద భక్తి శ్రద్ధలు వుండాలిగాని, ఆయన లేనిచోటంటూ వుండిటా...ఇదిగో ప్రసాదం...ఇదిగో ఆయనపటం...’ పెదిమలు తిడబడుతూ, కాంతిమ్మ, యాజులుచేతిలో పెట్టింది.

యాజులు కిరీరంలోకి విద్యుత్లాగ ఒక నూతన ఆవేశం ప్రవేశించి, ఆయన హృదయంలోకి చొచ్చుకుపోయింది. చేతిలో పెట్టెను మెల్లిగా జారవిడిచేసి, నిలువునా కూలబడిపోయాడు యాజులు.

ఆంధ్రా పేపర్ మిల్సు, రాజమండ్రి.

(ఆంధ్ర ప్రభుత్వ పారిశ్రామిక, వాణిజ్య శాఖ విభాగము)

ఈ మిల్లులలో క్రింది రకాలకాగితం ఉత్పత్తిచేయబడి, సప్లయ చేయబడును.

1. క్రింలైడ్	6. బ్లూ మాష్
2. ఎమ్. జి. ఆర్. క్రాఫ్ట్	7. మనిల్లా
3. అన్ బ్లీచ్డ్	8. కలర్డ్ ప్రింటింగులు
4. బాదామి	9. ఎమ్. జి. ప్రెస్సింగులు,
5. వైట్ పాస్టర్	బుక్కు కవర్లు వగైరా.

ధరలకు, వివరాలకు యాచిగునామాకు వ్రాయండి.

జనరల్ మేనేజరు, ఆంధ్రా పేపర్ మిల్సు, రాజమండ్రి.

మొసర్పు: టి. హెచ్. గంగప్ప అండ్ సన్సు,

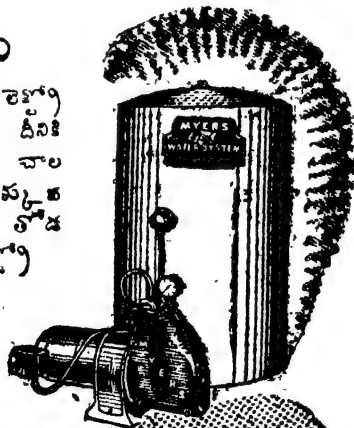
71, గొల్లవారి అగ్రహారం రోడ్, మద్రాసు-21.

(మిల్స్ ప్రాడిక్టులకు సోల్ ఏజెంట్లు)

తాజా నీటి పంపులు

విప్లవాత్మకమైన మైయర్స్ ఎరెక్టర్స్ పంపుకు కవిత్వ భాగాలు లేవు. దీనికి నూతన కంబిన అవసరం లేదు. చాలా బాడిమిగా పనిచేయించవచ్చు. ఎక్కువ కత్తిడి శక్తితో ఎక్కువ నీరు పోషకమవును. కొన్ని మెయిన్స్ ఎరెక్టర్స్ పంపులనే ఇది.

V బెల్టుతోనా, డ్రై రెక్టు కనెక్షన్తోనాది సప్లయ చేయబడును.

వాటర్ సప్లయ స్పెషలిస్టు, టి. 48, తంబుచెట్టి వీధి, మద్రాసు-1.

నారసింహ లేహ్యము

బంగారు చేర్చబడినది. ఇది మిక్కిలి ఓర్వ ర్పిద్దిన, బలమును, కలిగించుటలో అత్యుత్తమమైనది. మేహములు, నిక్కాక, నిస్సత్తుక, శిశునష్టము, మాత్రము వంటి శిశువు పడుట, అతిమాత్రము, మొదలగువాటిని ఖండించి బలమును, కాంతిని, ఓర్వ శక్తిని కలిగించుటలో అమాఘమైనది. 2 డబ్బీలు చాలును. 20 రులముల డబ్బీలు. 3-4-0.

దర:—ప్రతి 20 రులముల లేహ్యమందున్నూ 8/4 రులం లోహాధ్రక సింధూరముగాని, వంగాధ్రక సింధూరముగాని కలిపి నేదించిన సమస్త రోగములు శీఘ్రముగా హరించుటలో సందియము లేదు.

వారప్రకృతికి:—లోహాధ్రకం 3/4 తులం రు. 3-0-0
ఉష్ణప్రకృతికి:—వంగాధ్రకం 3/4 తులం రు. 2-4-0
బాస్తేజ ప్రత్యేకము. అన్ని జైషమలతో సహా క్యాటలాగు ఉచితము.

పి. సి. ఏ. అండ్ కంపెనీ

ఆయుర్వేద సమాజము.

పెరిదేవి : : నెల్లూరుజిల్లా.

అల్లసాని పెద్దన

స్వారోచిషమనుసంభవము

శ్రీమతి మల్లాది వసుంధర

అల్లసాని పెద్దనాగ్నాడు ఆంధ్ర భోజాదైవ శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారి యాస్థానకవిండ్రుడు. అష్టదిగ్గజములలో ప్రథమ గణ్యాడు. ఈ విషయ మందఱెరిగినది. కాని కృష్ణదేవరాయలవారు తమ యాస్థానమున యష్టదిగ్గజములలో పెద్దనగారికి యేల 'ఆంధ్ర కవితా పితామహా' బిరుదుము నిచ్చి కవిగంపపెండేరమును స్వయముగ తన చేతితోనే ఆయన పాదమునఁ గొడుగవలసి వచ్చెను? అని. ఘోరమిది? పారిజాతాపహరణ కర్త లేడా? మరీ భట్టుమూర్తి? ఎవరు లేరు? వారిలో నెవరు సామాన్యులు? అందఱును నిజ కవిత్వ నిశితధారాపటువేగవ్యక్తత్రాసురగురులు. ఒక్కొక్కరు ధీయుక్తివాగ్ధ్యోపమితీసలిలరత్నోర్విసరిత్యుముద్రులు; వారందఱు నట్టివారే. ఐన వారినందఱ విడిచిపుచ్చి రాయలు పెద్దన్న గారిచే యేల పెద్దఁ జేయవలసి వచ్చినది? ఆస్థానకవు లందఱిలో పెద్దవాడనియా? లేక యాంతరంగికస్నేహితుడనియా? మరేమి కారణము? వీరినందఱ నభిగమించిన ట్లుగపింపఁజేసిన యా మహాశక్తి యెట్టిది? రాయలవారిచే గంపపెండేరముఁ గొడిగించుకొనిన పల్లకి నెత్తి పట్టించుకొనిన యా కవితాశక్తి యెట్టిది? రాయలు సామాన్యఁడా? అయిక్రమ ప్రబంధకరించిన ఘటికుడు. ఆయన తన ప్రబంధమున నతి మానుషమైన విచిత్రపుఁ బోకడలు బోయినాడు. అట్టి యాయన గౌరవించినాడు. ఈయన గౌరవింపఁబడినాడు. ఆ వైశిష్ట్య మెట్టిది?

ఆంధ్రసాహిత్యప్రబంధమున వన్నయగారిరువవారే కథాకథన శిల్ప మొక్క పెద్దనగారికిఁ జేరినది. అట్టి కథాకథనవైఖరి 'న భూతో నభవిష్యతి.' నన్నయగారు పురాణకవి. పెద్దన ప్రబంధకవి. కాని కథాకథనమున నిరువురు నొకేమార్గమునఁ బోయిరి. ఏ శిల్పము రాజరాజసంధ్రుని వశపరచుకొన్నదో ఆ కథాకథనశిల్పచారు ర్యమే రాయల సమ్మాదింపఁజేసినది. అట్లే మాటాడినచో నూడి గము చేయించుకొన్నది. ఆ శిల్పవైచిత్రి యెట్టిదో పరికింపఁతము. పెద్దన ప్రబంధకవితాపితామహుడనిగదా! అయినచో నాయనకుఁ బూర్వము ప్రబంధములు లేవా? ఉన్నవి. కాని ఈ పెద్దన సర్వ తంత్రస్వతంత్రమహాత్మ్యప్రబంధకల్పనామతియై రససమంచితమును నీ మనుసంభవమును రచించినాడు.

అసరిది మనుచరిత్రము కాదు. స్వారోచిషమనుసంభవము. స్వారోచి కొడుకైన స్వారోచిషమనువుయొక్క జన్మపర్యంతమైన యాపాఖ్యానము. పెద్దనగారు మార్కండేయపురాణాంతర్గత

మైన మూలకథ నాధారముగఁ గైకొని తన కల్పనావైచిత్రినిఁ దోడు పరచి స్వతంత్రమైన బోకడలు బోయి తనఁగు నుడికొంపు సొంపు ముంపులలో జల్పి కథాకథనశిల్పవైశిష్ట్యముచే మెరుగులు పెట్టి రాయలకు సమర్పించినాడు.

స్వారోచిపుత్రుఁడు కాగలమనువు. మనువనగా జెబ్బదియొక్క దేవయుగములను కాసింపఁచిగినవాఁడు, అట్టివాఁ డెట్లుండవలెను? ఏయే గుణములచే నొప్పియుండవలెను? ఇట్టివన్నియుఁ బ్రశ్నలు. మనువు కాదగినవాఁడు బ్రహ్మలేజన్మంపన్నుడు. గోబ్రాహ్మణ గౌరవము కలవాఁడు, దేవతాంశ కలిగి మహా సౌందర్యవంతుఁడు, సమస్తశాస్త్ర పారంగతుఁడు, చతుర్ముఖ కళానిష్ఠుఁడు, వికపత్నీ వ్రతుఁడు, ఆయుర్వృద్ధము నెఱిగినవాఁడు, సర్వపశుపక్ష భావలఁ జరిసినవాఁడు, యోగవిద్యలు కలవాఁడు సకల సస్యవృద్ధిదాయ కుఁడునై యుండవలెను. ఈ లక్షణములన్నియు స్వారోచిష మనువునందు పెద్దనగారు నిక్షేపించినారా? ఆయన సర్వము నెఱిగియే కథాకథనమున కుపక్రమించినాడు, ప్రథమమునఁ గావలసినది బ్రహ్మలేజము, దేవతాంశ.

ఇంక కథ మొదలు పెట్టుటలోనున్న చతుర్తార్కముఁ జూతము. మొదట అరుణాస్పదపుర వర్షన, తరువాత నచటి నాలుగు జాతుల వారిని వర్ణించి చివరకు "అచటి నలయాండ్రు రంభాదులై నొరయఁ గానెకొంఁగున వారించి గదపగలరు" అని వ్రాసినారు. ఇచ్చట నా పట్టణము స్వర్ణాతికాయయై యున్నదని స్పష్టమైతి. ఇంక ప్రథమని సృష్టి, ముందుముందు వయాధినిమనస్సున 'యక్షుతన యేందు జయంతి కంతులన్' మించిన సౌందర్యవంతుడు. "నేరె టేటి యసల్ దచ్చి నీరజాపు నానబట్టిన రాహుశి చల్లి మెదపి పదను నుధ నిశి నేనెనో పద్యధవుడు" అని సంభావింపఁబడినవాడుగ కాదగినవాడు, కావున నే:

"ఆ పురి బాయకుండు మకరాంక శళాంక మనోజ్ఞమూర్తి భా
నువర శేషభోగి వివిధాభ్యుర నిర్మల ధర్మకర్మ దీ
క్షా పరతంత్రు డెందురునా గర్భకులాభరణం బనారతా
ధ్యాపన తర్పిరుండు ప్రవరాఖ్యు డతేభ్యుతి నూదిబానుడై."

అని వెంటనే—

కాని చక్కదనము వైరాగ్యమునఁ జేసి
కాంక్ష నేయు వారకొమినులకు

భోగభావ్య మయ్యే పూచిన సంపంగి
చాలుపు మధుకరాంగనలకువోరె.

అనినాడు. ఇక్కడ నాపట్టణమునందలి వేళ్ళలంద రాతనియం దాబద్ధ చేరినట్లైరి. కాని వారి కీయవపాత్రు మధుకరాంగనలకు సంపంగి వలె కుదురనిదాయెను. ఇక్కడవేసిన, యీ పునాది మున్నుండు ప్రవరుని, వరూధినిని చూచినను చలించని చిత్తైక్యమునకు నాందీ భూతము. ఆ పట్టణములోనివారే రంభాదులను తిరస్కరించువారగుటచే వరూధిని యందము ప్రవరుని చికితునిఁ జేయఁజాలనితిన మును భాసిల్లఁజేయును. అతఁ డన్నివిధముల సంపూర్ణత్వము ముద్ద కట్టిన మూర్తియై 'సాలగ్రామము మున్నుగా కొనని'వాడు. అతిథి సేవతత్పరుడు. అగ్ని దేవునిఁ బ్రార్థించి యిలువేరఁగల కక్తికాలి. అట్టివాడు ప్రవరుడు. రూపాందిన బ్రహ్మలేజము. ఇట్టి ప్రవరునిపై వరూధిని చిత్రిము సంలగ్నము కావలెను. కావుననే పెద్దనగారి క్కడ మరియొక నూతన మార్గమున కథ నడిపించుకొని పోయి నాడు. ప్రవరుడు తీర్థసందిర్శనాభిలాషి. ఇది కారణముగా సిద్ధాపర్యేమున శ్రోత్రియబుద్ధిచే ప్రవరుడు హిమాచలసానువులఁ బడి పాదలేప లోపముచే వరూధిని భజనమును డగ్గరును. ఆమె కీర్తినిపై మరులు కలుగుట తులసి వర్ణించుట తిరస్కృతి అంతయు కథ జరిగినట్లే యుండును. మరల కథ ఇచ్చుటనే మెలిక తిరుగును. కథలో నింకొక క్రొత్తకథ వచ్చుచున్నది. ఇదివరకే వరూధినిని మోహించి తిరస్కృతుఁడైన యొకానొక గంధర్వుడున్నాడు. అతఁడు వరూధినిలగ్న చేరినట్లు. అతఁడీ ప్రవరు తిరస్కృతి వరూధిని విరహమును చూచినాడు. తనవలపు ఫలస్వల్పమైనదిను కొని మాయాప్రవరుఁడై వచ్చినాడు. వరూధిని ప్రవరిగతిమానస కావున ప్రవరుఁ డగుపించెను నానందమునే పొందినది కాని వివిధ మైన యనుమాన మ్నమెకఁ గలుగలేదు. పెద్దనగారి గంధర్వగాథను ప్రవేశ పెట్టుటయందలి యర్థమేమి? ఇచ్చటనే పెద్దనగారి కథ కొక చిక్కడిన మేర్పడుచున్నది. వరూధిని మనస్సు ప్రవరూధిమై తద్రూపముగయ్యె యున్నది. కావున నీ కుహవాధూనులు ననుమానించకపోగా నాతఁడు పెట్టినవియముములను సత్యరమంగీకరించినది. ఇట్లు వరూధిని గంధర్వుల రహస్యముగమును జరిగినది. స్వరోచి జన్మించినాడు. స్వరోచిజన్మలో పెద్దనగారు సాధించినది రెండు. ఒకటి బ్రహ్మలేజోభావన, రెండు గంధర్వాంశ. ప్రవరునికే వీలంతానోర్పిత్రి గలిగింపఁజేయరాదు? కేవలబ్రాహ్మణాంశ చాలదు కావున! ఈ బ్రాహ్మణభావన కేవలము వరూధినిమనోగతిమైనదే కాదు. గంధర్వుడు ఋతుసమయమున ప్రవర సేవాసమిద్దేశిభిద్ది ప్రియ కాంబరి మహిమచే సంగ్రహించినాడు. రూపముమాత్రము ఆవరణ రహితమై గాంధర్వమైనది. కావున మనజన్మకారణభూతుఁడైన వాడు దేవతాంశసంభూతుఁడై యుండవలెను. బ్రహ్మలేజము గంధర్వాంశ రెండును ఫలించినది. కాగా ఋషులారని మననీకునిఁ జిసి శాస్త్రవిదునిగ నొనర్పిరి. తరువాత కథ మనోరమతోటి పెండ్లి. మనోరమ అస్త్రహృదయమును ప్రయోగోపసంహారములతో నొసంగినది. స్వరోచిచే, రాక్షసుడు కావమువ్రుడై గంధర్వుడై తన కూతురైన మనోరమను ఆయుర్వ్యవమును నొసంగి పెండ్లి యుపర్చెను.

అట్లే విభావనీ సకల పశు పక్షి జాతుల భావల నెఱుంగఁజాలిన విద్యను స్వరోచి కొనగి యాయనను వివాహమాడినది. కరాళతి పద్మనీవిద్య నొసంగి భార్యయైనది. ఇప్పటికే కథ కొంత తెనుపినది.

బ్రాహ్మణభావన, గంధర్వాంశ, ఆయుర్వ్యవము, పశుపక్షి భావావేత్సత్వము పద్మనీ అస్త్రహృదయము మున్నగునవి లభించినవి. కేవలము వీని సమష్టి పూర్తికాలేదు. స్వరోచి యేకపత్నీ వ్రతుఁడు కాదు. బహుపత్న్యాసక్తుఁడు. మనువుకాఁడనినవా జేక పత్నీవ్రతుఁడై యుండువలయును. తరువాత సకల సస్యసంపన్న గతిమతియై యుండువలయును. ఈ రెండును కొఱవడినవి. పెద్దనగారి కొఱవెరిగి నెట్లు తీర్చిరి? స్వరోచి తన మువ్వురు భార్యలతో వన విహారము సల్పుచున్నాడు. దావున వివారించుచున్న చక్రవాకతో హంస యొకటి యనినది. 'చూచితివా! స్వరోచి యెంతటి యద్భుత్తవంతుడో! ఆయన కా భార్యలయం దంత ప్రేమయో! వారల యందర కాయనయం దంత ప్రేమ యేక కాలమున నున్నది. పూవుఁ దానివలె నాని కూడిక నాకెంతయు కుతూహలకరముగ నున్నది,' అని. చక్రవాక యీ పలుకుల నిరసించినది.

"తత్ర స్త్రీపురుషయోః ఆనోగ్యస్యాలంబనః ప్రేమాఖ్యశ్చిత్త వృత్తి విశేషఃరతిః స్థాయీభావః"—కావున బహుస్త్రీగతిబుద్ధి నిరసించఁదగినది. "పలుకులు వేయు సేమిటి? భాగ్యసమన్విత సేవ మద్విభుం డిలగల ధన్యు"డని యెఱుంగెత్రి యనినది. స్వరోచి సకల పశు పక్షి భావల నెఱఁగినవాడు కావున నిది విచారించి లజ్జించి నాఁడు. కాని యాజ్ఞ తీగమాత్రమైనది. మరల పూర్వమువలె మువ్వురఁ గూడియున్నాడు. అతనికి వరూధిని గంధర్వ సమాయాతాధిక కామవికార మున్నది. అది యట్లు చేయుచున్నది. ఇది ఇట్లుండగా మరల నొక సంఘటనము జరిగినది. ఒక దినమున క్రీడా విహారాయాతరాజదంపతులకు శేడిపిండు కనిపించినది. అడురేళ్ళి శృంగారచేష్టలచే విసిగిన కృష్ణసారంగము

"హంకారం బొనరించి వేలాలగు డోహో నేను స్వరోచి నే పంజాక్షులతో డ నెల్లపుడు క్రిందింపఁ"—అని నిందించినది.

ఆ చక్రవాక, యీ కృష్ణసారంగము మాటలు స్వరోచి మన గున్ను కలచివైచినది. కాని యీమాదుకు భార్యామరవ్రుఁ డాయెను. వరూధినిసంతాప మాయెను! భార్యలయందు సంతాప మును గని పద్మనీవిద్యాప్రభావమున వారికి పట్టణములఁ గల్పించి యొసంగినాడు. ఇప్పటికాయన మనమున నేకపత్నీ భావము వచ్చి నది. స్వరోచి యొక్క జే నటకు వచ్చినాడు. ఒక యడవిపందిని జంపఁబోవ వనదేవత శేడి యాకృతియై యడ్డుతగిలి నివారించినది. ఆమె తన యాగమునవృత్తాంతమును జెప్పి యాతని లేజమును ధరించి మనువును ప్రసవించినది.

ఇప్పటికి సర్వము సిద్ధించినది. తరువాత పెద్దనగారు వ్రాసిన నేమియులేదు. "అట్లు జనియించి స్వరోచిసాఖ్య" వరకు తపం బాచరించెనని దశావతార వర్ణనఁ జేసినాడు. పెద్దనగారు చెప్ప దిలఁచుకొనినది స్వరోచివసుకువుయొక్క త్తుట్టక. కావుననే

అయిన తన ప్రబంధమునకు స్వాతంత్ర్యచివమనుసంభవమున నామకరణ మొనర్చుకొనినాడు.

మనువు పుట్టుటకుఁ గావలసిన పర్య సామాగ్రియు సిద్ధపరచి కమ్మెచ్చునుండి తీగ లాగినట్లుల కారణమునుండి కార్యమును నూత్రపాతము కాకుండ నతి సుందరముగ కల్పకరించినాడు. అయిన చెప్పదలచుకొన్నది బ్రాహ్మపాకమున ముంచియె త్రినాడు.

అయిన కథాకథనరచనానైపుణిని సమగ్రముగ నెఱిగినవాడు కావుననే రాయలాయనన ట్లభివందించినాడు. చాలమంది మను చరిత్రమును ప్రథమ ద్వితీయాశ్వాసములఁ జదివి ముగింతురు. కాని కథయొక్క పట్టింతయు ముందటి యాశ్వాసములందు ప్రతిష్ఠింపఁ బడియున్నది. అయిన యూహకల్పనలయందు దంతయు చిక్కనైన యాశ్వాసము లవి. ప్రథమ ద్వితీయములు నాదీధూతములు. ఆసాంతముఁ జదివినఁగాని యాయన యేమి యుద్దేశించినది ఎట్లు నిర్వహించినది తెలియదు. అయిన కార్యకారణసంబంధముతో నోపాన పరంపరగ నమర్చి వ్రాసిన యీ మహాప్రబంధమే యాయన కాంక్ష కవితాపితామహ బిరుదమును ప్రాపింపఁజేసినది.

ఇక పెద్దనగారి రచనాచమత్కృతి నవలోకింతుము. సిద్ధుడు వచ్చినాడు. ప్రవరుఁ డాతనిఁ బూజించి యాతఁడు చూచిన స్థలమహాత్మ్యములఁగూర్చి చెప్పమని యడిగినాడు. ఇక నా సిద్ధుడు చెప్పినాడు.

“2. చతురాస్యవంశకలలో దధిపూర్వకశాంక తీర్థయాత్రాచరిత్రీత జనపదంబులు పుణ్యనదీనదంబులున్ జూచితి వెండువండు గల చోద్యములన్ గనుగొంటి నాపటి రాచల పశ్చిమాచల హిమాచల పూర్వదిశాచలంబులన్.”

“ఈ యా దేశం బననేల చూచితి సమస్తాశావకాశంబులన్”

ఈ రెండు పద్యములచే సిద్ధునియొక్క గర్వము వ్యజింతముచున్నది. సిద్ధుడు తిరుణుడు. కాని కొన్ని యోగసిద్ధులు కలవాడు. అంతయు. మునికాడు. ఋషికాడు. కావుననే స్వాతికీయమును చెప్పుకొనినాడు. ఈ చెప్పటను పెద్దనగా రతిచిత్రముగఁ జెప్పించిరి. పాధారణముగ లోకమున గర్వోక్తులందు చేతులు బారలు చాపుచు చెప్పుదురు. ఆ మాట్లాడునప్పటి బారలుచాచుతివమును అయిన పద్యముయొక్క నడికయందు జొన్పించి “ఆపటిరాచల పశ్చిమాచల హిమాచల పూర్వదిశాచలంబులన్” అని యనిపించినాడు. తరువాతి ప్రవరునికి సిద్ధునియందు దోకింత యలసభావ ముదయించినది.

“జలక మిగొనదు నొకవిన్నప మిట్టివియ్యలఁ జూచిరా వ్రున్ నెఱలు గట్టుకొన్న మరె యేండ్లును బూండ్లును బట్టుఁ బ్రాయ జలుతిరినంబు మీ మొగము నెప్పుడు చెప్పెడు నద్దెరయ్య! మా కెఱుంగదలం దె మీ మహిమ లీర యెఱుంగు రెమిచెప్పడున్”

అని పరిహాసగర్భితులుగ ననినాడు. సిద్ధుఁ డూరకొనినాడా మరి! ఆతఁడును గడుసరియే! వెంటనే తనకేక్రీఁ బ్రదర్శింపఁ దలఁచుకొనినాడు. పాదలేపముఁగూర్చి చెప్పఁదలఁచుకొని యూరించుచున్నాఁడు. “పరమంబైన రహస్య”మని మొనలు పెట్టి నాఁడు.

ఇచ్చట మరల పెద్దనగారు లౌకికము నతిసుందరముగ నుపయోగించినాడు. లోకములో రహస్యవిషయములనుగూర్చి చెప్పవలసినచ్చి నప్పుడు ఆ విషయప్రాబల్యముకొఱుప ‘అయిన’ అనునది చేర్చుదురు. ఇది చాల రహస్యమైనదిను! ఎవరితోనైన ననేవు! అందుము. కాని ఇది చాలరహస్య మనము. పెద్దనగా రీ లోకవ్యతహారము నిచట పట్టించినారు. ఆ ‘అయిన’లో నంత గొప్పదనమున్నది. తరువాత—

“ఆ మందిది యతఁ డెరిగిన

భూమినురుఁ డరిగఁ దుహినభూధరశృంగ

శ్యామలకోమలకానన

హేమాధ్యుదీరీ ఝరీ నిరీక్షాపేక్షా”

ఈ పద్యఃపునఃకణో నొక సాగనున్నది. ప్రవరుఁడు హిమాలయము నధిరోహించుటలోని గతిని పద్యచాలనమునఁ గనిపింపఁజేయును. నిమ్నాన్నతముల నధిగమించుచున్న యాయన నెడక కనుగుముగనున్న దీ ‘తుహినభూధర శృంగ శ్యామల కోమలకానన హేమాధ్యుదీరీ ఝరీ నిరీక్షాపేక్షా’. ఇటువంటి విచిత్రముల నీప్రబంధమునిండ లక్షలు చేసినాడు. ఈయన యుక్తేష్ట లతిసుందరములు. వాలురెప్పలమ పై కెగఁద్రోయుచున్న యామె కన్నులగత నుఖమునుగూడ నాక్రమించు ననుభయమున మన్మథుఁ డానగీచిన గీతవలె కన్నురీతిలకము చిరుచెమ్మటచే చెక్కులఁ జూరినదలె!

“ఎంత తపంబుచేసి జనియించినవారొకొ మర్త్యభూమిలో కాంతు పినజ్ఞ చేసినను కాయమువాయుగు రెనమర్త్యమై చింతల వంతలం జరికి సిగ్గరితిన్ మృతిలేని వాడు చెల్వీరితియు శూన్యకేహమున కెత్తిప దీపికయయ్యె నక్కటా!”

చంద్రోదయమున వనగా తూర్పునెడి స్త్రీ తన మొగమున వ్రాసిన చీకట్లను కుంతలములఁ దైకెగడుపుటకునై ప్రకెత్తిప దంతపు దుష్టనవలె భవళిను గోచినది. పెండ్లి చనికెమీఁద మనోరహస్యతోచు లాసీనులైరి. తెఱఁ దీయునపుడు మనోరముకు సమీపముగ స్వతోచి మొగ మగుపించినది. అపుడామె తొట్టుపాటుతో గూడిన తెరుకుమాపులతో నాతనిఁ జూచెనట. ఆ మాపులు తెస్తవాని చేతులనుండి నేలమీఁదను విదలంపఁబడి యటునిలు మిడిసి మిడిసి పడుచున్న చేపలవలె నున్నవట. ఆయన యుక్తేష్ట లిట్టి వసంఖ్యాకములు. ఇట్టి సాగనుదనముల నీ గ్రంథమునిండ గుప్పినాడు. ఈయన రచన గోష్ఠనీ ఘల పరిపాకపరిమయమై సహృదియహృదయాస్వాదకరమై పండితి జనానందకారియై యుండును. ఈయన పద్యగతి ఆకాశగ్లాస్యచ్చ తిరంగ భంగికలవలె నృత్యము నేయుచుండును.

సద్యో వినిర్భిన్న సారంగ నాభికా

మృతిమై పిసాలించు మృగమదంబు

కపటువో బీరెండఁ గరఁగి కజ్జలనంటి

గమగమ వలచు చొక్కపు జవాబి

పొరలేలి ఘనసారతరువులఁ దనువాన

తొరఁగిన పచ్చకప్పురఁ పుసెరము

గొడ్డంగి పూజాచిత్ర గురియంగఁ బడికంపు
కొనల నిండినయట్టి తుహినజలము.'

'రవిబింబపతనదీర్ఘపయోధిగర్భ ని
ర్గత శేషభటిభదారత్నరుచియొ
డివసావసానందీప్తాప్రగిరిభా
జ్యోతిర్లతావతా నాతిపంబా
తపన ఘంచంప నిర్దళిత దిక్తిట దృశ్య
కిమలజాంప కటాహ కనకఘృణియొ
దండే? తాంపనోత్పన సంభృతక్షిపా
హస్తాగ్రదీప గభ నీదయమె.'

ఇట్టి చిన్నని కొననగును. గంధర్వుని జాగతవమును గొనుట
కాతని స్వభావమును వేషాంతరముచే కప్పి వేయుటయందు గంధ
ర్వుడు పడినదాని నతి దమత్కరించి వ్రాసినాడు.

'కొనవాగి కామనీగోష్ఠిఁ బ్రాథమ్యలైన
యందుఁజూపుట తెప్పగుదల నాచి
సంతసమున ముఖాల్టమునందుఁ జిటువపు
కంపింపకయుంప దిందు పరచి
పొంగారు మైఁ దోచు శృంగారచేదల
తమిఁ దెచ్చుకోలు మోక్షమున దాచి
పొడిము రసావేశమున వచ్చు నర్కోక్తు
లొదివి నాలుకకు రాకుండుఁ గ్రుక్క
కు సక్రము వాంచి యుసురని మోనముద్ర
నేల బొటనేల వ్రాయుచు నిలిచి కొంత
సేపు పడపడ చింతించి శిర సాకింత
యెత్తి సన్నంపుటలుఁగుతో నిట్లు లనియె.'

వరూధిని ప్రవరాఖ్యుని ప్రయాణవిముఖుని గావించుట కను
చున్నది. 'ఎక్కడియూ? అని, 'కొని యాయనులలో నొక
లింక మున్నది. మొదటి రెండు పాదములు తేలికగఁ జెప్పివచ్చి తరు
వాత రెండు పాదములలో "ఇక్కడి రత్నకందరము లిక్కడి నందన
చందనోత్కరం లిక్కడి గాంగనైకతము లిక్కడి యీ లవలీనకుంజ
ములో" అన్నది. ఈ 'ఇక్కడి' అని ప్రతి పదమునకును వాడి
యిక్కడి యాధిక్యమును సూచించుచున్నది. ఆ 'ఇక్కడి' అంత
యర్థవంతమైనది.

అసలు వరూధిని యప్పర. నర్మవాక్యచతుర. ఆమె మాటాడి
వంతసేపును వర్ణగర్భమైన యహంభావమును యాధిక్యమునే కని
పింపఁ జేసినది. సంభాషణ మొదలిడుచునే 'ఇంతలు కన్నులుండు'
అని యాతనిపైని కొమ్మదప్పి నెటుకపరచినది. తన యాధిక్యమును
ప్రతిపాదుల యాలయములు తనకు నాట్యస్థలములని, రంభాదులు
స్నేహితురాండ్రని, హిమాలయపానువు లుద్యావనములని చెప్ప

కొన్నది. తరవాత 'భూగురకైతవ కుసుమకేరాసన మాయంటి వింద
వైతిని' అని నర్మగర్భముగ వన్నది. ఈయనుటలో నే యామె కొను
భావము సూచితము. వరూధిని యట్లున్నది కావున నే ప్రవరునికీ
'ఇందుండిగ రా' దనిపించినది.

కథలో గంధర్వునిఁ బ్రవేశ పెట్టుట వాంతరముగ నున్నదను
కొనవచ్చును. వరూధినీప్రవరసమావేశ మాయన కట్లు తెలియు నిను
కొనవచ్చును. అందులకు పెద్దన గారు మొదటనే జాగ్రహించి,
'దేవజాతిత్వజనిత విమలజ్ఞానపాటవమునం దవ్యవ్రతంతులు
సమస్తంబు నెఱుంగుటఁజేసి' అని వ్రాసినాడు.

'ద్రాగిదాహచ్చదావినిద్రా గమదిత
దంజనానా మూలకీయాగ్నిధాన
వారుజా ధోందా కల్పితోగు కోణ
మృత్తికారాశియో యన సుర సే సంధ్య'

మదజలధారలెక్కువయైన యేనుఁగులకు చిప్పిక యతిశయిం
చును. ఆ చిప్పిక యెఱుఱుపట్టిపై పరున్న యుపశమించును. కొన నట్టి
యేనుఁగులకు కియనలమున నెఱుఱుమున్న వోయవలెనని గజశాస్త్ర
మున నున్నది. ఆ గజశాస్త్రమును పెద్దన గారు రతిగా పరికిలించినా
రన్నమాట.

'పెద్దన గారు స్వరోచినిగూర్చి చెప్పవలసివచ్చినప్పుడు 'అని
విషకాంతతనయుండని, వరూధినీ సుతుండని వరూధిని సంబంధ
మైన ప్రాకీప్రయమునే సూచించుచు వచ్చినాడు. కొని ప్రవరా
త్వజాండని గాని, గంధర్వకుమారుండని గాని యుండడు. ఎందుకల్లననిగా
స్వరోచి ప్రవర వేషధారియగు గంధర్వునికి జనించినాడు. గర్భధారణ
సమయమున వరూధిని బ్రహ్మలేజన్మంపన్నుండైన ప్రవరుని మన
స్సన నిలిపినది. కొన నెవరుమారుడో నిర్ణయించుట కష్టమై పెద్దన
గారు తేత్రప్రాధాన్యమును స్వీకరించి వరూధినితనయుండనివాడు.
ఇట్లు చెప్ప మొదలిడుచో నెన్నియైనఁ జేపుకొచ్చును. సముద్రము
నందలి మణిసంతతివలె ప్రయత్నించువారికి నిరూధార్మములు లభిం
చును. ఇంతటి మహత్తరప్రబంధము కావున నే రాయలవారి హృద
యమున హత్తుకొనిపోయినది. రాయ లీ కవితాసమ్మోహితమాన
సుడై యేమి చేయలేడు?

పెద్దన గారి రచనావైశిష్ట్య మెట్టిదో రాయలవారి రసగ్రహణ
పాఠిగత యట్టిది. పెద్దన గారి కథాకథనశిల్పగుంఫన మెటువంటిదో
రాయల సవిమర్శక సమగ్ర కవిదృష్టి యట్టిది. పెద్దన యలంకార
చాతురి యెట్టిదో రాయల నిశిత సుగ్రహణ చమత్కృతి యటు
వంటిది. కావున నే వారిద్దరట్లు ప్రబంధకవులలో నగ్రగణ్యులై నిలిచి
వారు. వారిగుఱు సమకాలీనులై యొకే దేశమున ప్రభువు నాస్థాన
కవియు నై కలియుటాశ్చర్యము. అందులో నిద్దరును ప్రబంధనిర్మాత
లగుట యతివమత్కారము!

అరకు లోయలో కూలిన శిఖరం

“బుచ్చి బాబు”

అ సచ్చటి పర్వతశిఖరాలు గీరితకాకాన్ని మేలిమునుగులా కప్పకున్న తెల్లమేఘాన్ని ఆశ్వేషించి, అందుకోలేక అలిసి, కిందికి క్రుంగి లోయగా సాగారి న్నంగా పవ్వరించిన ఏకాంత కన్యలు. విషాదంలో నాట్లు విరబోసుకున్నట్లు చుట్టూ దట్టమైన అడవి—పెనవేసుకున్న ముంగురులులా వికృతమైన చెట్ల చూసులు, విరిగిన మొదళ్ళు, వర్షపునీటికి చారలులేరిన పల్లకొండరాతి నీటలు; ఆశికి భ్రమించి కళ్ళు తెరిచినట్లు శిఖరాలమధ్య విడిచి ముప్పునీడలు—వత్సలమధ్య బాధతో బారిన కన్నీరుమాదిరి, వంకరలు తిరిగి అదృశ్యమయ్యే నోడ్డు, సగం ఎండిన పిల్లనది—తమ అందానికి సిగ్గుతో తిలలువంచి పాదాలకేసి చూసుకున్నట్లు, కిందికి, యింకా కిందికి, యింకా యింకా కిందికి, అగ్గోలోకంలోకి దిగిబారిపోతున్న ఆ దృశ్యం, ఆ అనుభవం, అరకులోయ.

సముద్రమట్టానికి రెండువేల అడుగుల ఎత్తునవున్న చిల్లటి ప్రకృతి అంకులోయ. చుట్టూ పెద్ద కొండలు, అడివి, మృగగా ప్రవహించే పిల్లనది, సారవంతమైన వేల, సౌందర్యమైన ఆ దృశ్యాలు, విశాఖపట్నం నుండి మాచకండ్ జలవిద్యుత్ కేంద్రానికి వెళ్లే యాత్రికులను ఆకర్షించాయి. ఇక్కడ వ్యవసాయం సాగించి, విద్యుత్ సహాయంతో ఒక మహాపట్టణాన్ని నిర్మించాలని పథకాలున్నాయి. మలేరియాని ఆరికట్టాలి; వనకు లేర్పాటుచెయ్యాలి; కాలనలు తివ్వాలి; ఇక్కడ స్థిరపడిపోదానికి సిద్ధపడ్డ వ్యక్తులు కావాలి; మాచకండ్ నుండి విద్యుత్ యాలోయకుండా నడిపి, నోక నాగరికత నెలకొల్పాలని ఎందరెందరో కలలుకంటున్నారు.

కానీ కార్యానికి పూనుకున్నవారు లేరు; అది నిర్మాణమైన అడవిప్రాంతం; కొద్దిమంది కొండజాతివారు అక్కడక్కడ కనబడి తుణులు మాయమవుతారు. సృష్టి అడిలో అగ్లా వుండేదేమో వినిపిస్తుంది. చెట్లు, మనుషులు, కొండలు, మేఘాలు, మృగాలు—అన్నింటికీ ఒకే చైతన్యం. నాగరికతలో మరణించి, చరిత్రగతిలో జనించడంలాంటిది అరకులోయ సహవాసం.

అందుచేత ప్రస్తుతం అందరి దృష్టి మాచకండ్ పై మరలింది. మాచకండ్ నది జలపాతంసహాయంతో పెద్ద జలవిద్యుత్ కేంద్రం నిర్మాణమవుతోంది. అది పూర్తి అయితిర్వార అరకులోయ వలస స్థాపన.

అది పూర్తిచేసే పనిమీద మాచకండ్ వెదుకున్న ఇంజనీర్ వర్మ, పట్టాపాందిన తర్వాతి, నోటి రెండేళ్ళ ఇంజనీరింగ్ కాలే

జలో లెక్చరర్ గా పనిచేసి, స్కాలర్ షిప్ మీద మేన్ థెస్రర్ లో పై చదువు పూర్తిచేసి పెద్ద డిగ్రీ పొంది రాగానే, మాచకండ్ నిర్మాణశాఖవారికి సలహాదారుగా నియమించారు. ఇత అతను ప్రథమంగా మాచకండ్ రావడం. తను ముందుగా వెళ్ళి బంగాళా అదీ ఏర్పాట్లు చేసింతర్వాతి, సామాన్య, సిబ్బందితో ఆ మరుసటి దినం అతని భార్య రావడానికి ఏర్పాటుచేసుకొని ప్రయాణమై చుక్కొనొచ్చాడు.

స్తేషన్ లో దిగగానే ఆశాఖంకమైంది. మాచకండ్ అధికారులు తనకోసం పంపుతామన్న వాగ్దానం పంపలేదు. గుమాస్తా సోమయ్యనిమాత్రం ఆహ్వానానికి స్తేషన్ కి వంపారు.

సోమయ్య మాచకండ్ పువ్వునైనా విశాఖపట్నం. రవాణా బ్రాంచిలో పనిచేస్తున్నాడు. వాగ్దానం ఎందుకు రాలేదో అతనికి తెలీదు. దోపియో చెడిపోయిందేమో? వర్మగారి పుత్రుల వారికి సమయానికి చేరలేనేమో? తన పలుకుబడితో నోక జీవ సంపాదించాడు. ఉదయం ఆరుగంటలకి కొండకోడ్ మార్గాన, నూట ముప్పైమైళ్ళ జీవప్రయాణం సాగించారు.

వర్మ ఇంస్టండులో వైచదువు పూర్తిచేసిన వ్యక్తి అంటే నమ్మడానికి వీలుగా కనబడతాడు. డబ్బల్ ట్రెస్ కోటు, టై, ఆకు పచ్చ కల్లిజోడు, సిగరెట్ టీన్, లెడర్ కేస్—యీ వ్యక్తి పాపం జీవలో ప్రయాణం చెయ్యాలివొచ్చింది, అనుకున్నాడు సోమయ్య వెనకీ పట్టి. సాధారణ పంచకట్టు, ముతకవొక్కా, వైన కంకువా, సోమయ్య వాలకంచాస్తే, చాలా అల్పుడైన పువ్వుగిలా వున్నాడు. అతి స్నేహ, ఆహ్వానానికి మాచకండ్ అధికారులు పంపవల్సింది? వెళ్లగానే అడగాలి. ఇంకానయం, భార్య స్నేహలత తనతో వొచ్చిందికాదు. ఇదంతా చూసి, ఏమనుకున్నో? నలుగురైదు గురు బంట్లతులు, రెండు కాన్లు, పెద్దపెద్ద పువ్వుగులు, నైలు దిగగానే సిద్ధంగా వుంటారని వర్మ పూహించుకున్నాడు. కానీపు కోపగించుకున్నాడు—ప్రమాదకరమైన మళ్ళుపులు, జీవముండు ప్రాణంకోసం పరుగెడుతున్న కుండలు, వింజామరలు వీస్తున్న చెట్ల కొమ్మలు, గార్డ్ ఆఫ్ ఆనర్ యిచ్చి సాలూయోజ్ చేసి నిలిచిపోయిన రాలిబండలు—వీటిని గమనించలేదు వర్మ.

మళ్ళుపులో నూర్మకీరణం, కల్రిలా పొడిచింది. చెట్ల ఆకులు నుంచి బారుతున్న మంచుకణాలు ఇంద్రునిస్సులా విరిగి, వెయిం కస్తల వెలుగుతో బద్దకించిన చూపుని చీలుస్తున్నాయి. వర్మ కోపల

అరకులోయ దృశ్యాలు వరిసరాల వర్ణనకోసం పేర్కొనబడ్డాయి. ఈకథలో వ్యక్తులు, వస్తువు కల్పితాలు. మాచకండ్ జలవిద్యుత్ కేంద్రంలో ఏవ్యక్తినిగూరించి కాదు.

దిగమింకుకున్నాడు. దేవానికి స్వతంత్రం వచ్చింతర్వాత జరిగిన మార్పుకి అది చిహ్నం అనుకోవడాదు? చాకటి, వొంగిపలా ములు, జోహడ్లు, బందోబస్తు, పటాటోపం తను అసేంద్రమైనది. ప్రజలలో నూతన వికాసం, వ్యక్తిత్వం, స్వతంత్ర జ్ఞాన ప్రబలివాయి.

కొండెదిగురున్నాడు. కొండ ఆకుపచ్చ చీర కొంగునిప్పి పరున్న లోయ—పచ్చబోడులోంచి మరింత పచ్చగా కనబడుతోంది. ఎండకి కొండలు విరిగిపడ్డట్లు, అదృశ్యమవుతున్నాయి. ముందుకు పడిపోకుండా గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. శుష్కమైన చెమట వాసనే సింది. డ్రైవర్ స్నానం చేసినట్లులేదు. కొటువిప్పాడు. పైవోడులు చేశాడు. జీపునిలిపి, సోమయ్యని ముందుకువంటి, తను వెనకసీట్లో కూర్చున్నాడు. ఎంతైమెళ్లి ప్రయాణంలో వర్ష అరిసిపోయాడు.

జీవకూడా అరిసిపోయింది. కదలడంలేదు. ఏవో చెసింది. డ్రైవర్ రిషేరింగ్ సాగించాడు. అరకులోయలో యాత్రీకుల బంగారా యింకా ఆగుమైసిగింది. మంచంకొండ నుంచి ఏకేవా చేగన్ రావోచ్చు. మరో పాసింజర్ బస్ తగలూచ్చు; కానీపు ఆ చెట్టుకింది విక్రాంతి తీసుకుందాం అన్నాడు సోమయ్య.

వర్ష స్టాన్డ్ లో టీకాస్త పోసుకుతాగాడు. సిగరెట్ ముట్టించాడు. చిల్లగా గాలివీస్తున్నా అరిసి వోళ్లంతా వేడే క్రింది. చుట్టూ చూశాడు—అన్నీ సుట్టలు, పొదలు, పెనవేసు కున్న చెట్లు, ఆ రాత్రిమధ్య కొంది, దూరంగా కొలను. వైవాకు లర్స్ తీశాడు. అవును నీరే. ఎక్కడివో? ఎక్కడినుంచి పుకు తుందో ఎవరికి తెలిదు—అధింగా అక్కడక్కడ జలం పూగు తుంటుంది, అనోక వింతి, అన్నాడు సోమయ్య. వర్ష కొందికి రాళ్లల్లోకి దిగాడు. నీళ్లు స్వచ్ఛంగా వున్నాయి. అడుగు యిసికి, వాచు, కనిపిస్తున్నాయి. దోసిలితో తీసుకొని మొహం తడుచు గున్నాడు. మల్లా ఆ పద్ధతి నీడలమధ్య జారుకున్న నీటిని చూశాడు. ఇంతా కొంది, యిరచై అడుగుల దిగువున మరొక కొలను. చుట్టూ రాలిబండలు, మార్గరక్కిని బంధించే అల్లికపాద- న్నంగా స్నానంచేస్తున్న వోక స్త్రీ వైవాకులర్స్ లో కనిపించింది. తీక్షణంగా చూశాడు. సదుంకి కాస్తంత ఎర్రబట్ట వుండేమా—బలంగా, స్ఫుటంగా యవ్వనం తీరికగా తీర్చిదిద్ది ఆమె అవ యవాలు అరిసి అస్త్రీపంజరాన్ని కదిల్చాయి.

“ఆ నీళ్లుమాత్రం త్రాగమోకండి” అని పైనుంచి సోమయ్య కేక చేశాడు. వర్ష ఎంగుకో వులిక్కిపడి పైకి వోచ్చేవాడు.

“నీళ్లు మంచివికంటారండి” అన్నాడు సోమయ్య. ఒక రాలిమీద చులువుకొని, కొడుసీటు తలకింద పెట్టుకుని వెన్ను వాల్చాడు వర్ష.

“ఈ ప్రాంతంలో మనుషులెవరూ వుండరా?”

“ఉండకేమండి—కొండజాలివాళ్లు, మందులాళ్లు; అక్కడక్కడ మనులుతూనే వుంటారు. కొండరేమా మంచంకొండ పోయి కూలిచేసుకుంటారండి.”

“ఇక్కడేమి ఇళ్లు కనబడవే?”

“వాళ్లకి యిల్లెందుకండి—కొండనున్నానూ, చెట్లకిందా తిడుకుతూ వుంటారండి” అన్నాడు సోమయ్య, ఆవులింతిని ఆవుకుంటూ.

“మరి భుక్తి?”

“ఏవో పండించుకుంటారండి. వేటాడి మాంసం, తేనె తీయడం, మూలికలు అమ్మడం—అల్లాగే గడుపుకుంటారండి.”

సోమయ్య ఆవులింతిని ఆపలేక పోతున్నాడు. తనూ జీవలో కల్లి, కమ్మచూశాడు.

మల్లా వైవాకులర్స్ లో కొందికి చూశాడు వర్ష. స్నానం చేస్తున్న స్త్రీ లేదు. నాలుగుమూలలా చూశాడు. ఎక్కడా కన బట్టలేదు. వాళ్ళాత్య శిల్పకళలో తప్ప అత్యున్నతమ అల్లాంటి కీర సాందర్యం చూడలేదు. మనవారి ఆచారాలు, బట్టకట్టు అల వాట్లు, సహజసాందర్యాన్ని వికసింపనీకుండా చేస్తాయని వర్షవ్రూహ. పాళ్ళాత్య స్త్రీల కీరాలు కొంత మెరుగు. పొదల మధ్య, కాళ్లు నీళ్లలో మునుపడి, పూర్తిగా కనబడని అవయవాలతో యిందాక తను చూసిన స్త్రీ, వీసన్ డైమెలో శిల్పంలాగవుంది. చాచా, మామూలు నలుపే; మొహం సరిగ్గా కనపడలేదు. కాని ఆ బలమైన అవయవాలు, స్థిరపడిన కండరములు, యుగయుగాల రాపి డికికూడా చెదరని రాలి చెక్కదాలకి మల్లె, చేనికీ లెక్కచెయ్యని ఆ రొమ్ములు—యిసుకలో తలదూర్చి, పృష్టిసాందర్యం భరించలేక ఏడవాలనిపించే ఆ మూర్తి, వర్షని వోక సహజమైన పురుషుణ్ణిగా మార్చింది. ఏకేవో వింతిభావాలు, విపరీతమైన పులకరింపు అతను స్పృశించలేని సత్యానికిమల్ల వ్రూహలో బంధించబడాల్సిందే!

సోమయ్య, డ్రైవరు అటుపోతున్న ఎడ్లబండినినిలిపి, దానికి జీవనికట్టి, మల్లా ప్రయాణం సాగించారు. బంగారాకి చేగుకునేప్ప టికి, వొంటి గంట్రుంది. వారికోసం మంచంకొండలో వైలుదేరిన చేగన్ అక్కడ నిలిచింది. ఇద్దరుశక్యకులు మందహాసం చేశారు. ఒకాయన ముందుకొచ్చి నమస్కారంచేసి, వోకచీటి యిచ్చాడు వర్షకి. రెండోశక్యకి దూరంగా నిలబడే తల పంకించాడు. అతడు నమస్కారం చెయ్యనందుకు వర్ష విసుక్కున్నాడు. చీటి చదువు కున్నాడు. చేగన్ ఎందుకు సకలానికి పంపలేకపోయాడో తెలిసి మంచంకొండ బంగారా మొన్నాడుకాని భారీ అవదుగనక, అంత వరకూ అడుగులోయ బంగారాలో వుండవల్సిందిని అధికారులు కోరుతూ వ్రాసిపంపిన వుత్తరం అది. వర్షకి పూర్తిగా కోపమొచ్చే సింది. కాని ఎవరిమీద, ఎల్లా ప్రకటించాలో అరిసికొంతా తెలిపిందేదు.

“నాకు మీ చేగన్ అక్కర్లేదు—రేపుదయం స్వేచన్ కల్గి— సరిగ్గా పదింటికి అమ్మగార్ని, సామాన్లు తీసుకురండి—మీకో సోమయ్యకూడా వస్తాడు. ఇక్కడేమన్నా భోజనం వోడుకు గుండా?” అన్నాడు వర్ష.

“కారియర్ తెచ్చానుండి” అన్నాడు చీటితెచ్చిన వ్యక్తి, తమ్మయ్య.

సామాన్లు, వర్ష, బంగారాలో ప్రవేశించారు. దూరంగా వ్యవసాయభూమి వోకటి రెండుయిల్లు, టీ దుకాంతపు, మనిషి

అలజడిలేదు. కోట, కోట్లవిప్పి, వర్ష భోజనానికి బల్లదగ్గర కొచ్చాడు. కాయర్ విప్పి, అన్నీ సిద్ధంచేసి వుంచాడు. కాని కాయర్ లో అన్నంమాత్రంలేదు. వర్ష వోళ్లు మండిపోయింది. ఏమి తివని గర్జించాడు.

“కోతులు ఎత్తికెళ్ళినాయి కాబోసండి” అన్నాడు తమ్మయ్య చేతులు నలుపుకుంటూ.

“మీ ఏర్పాట్లు బాగున్నై. మాచకండ్ లో పన్ను సాగడం లేదంటే ఆశ్చర్యమేమింది, మీబోటిగాళ్లందరూ పూనుకున్నప్పుడు.” అ వెటకారానికి, దూరంగా గేటుదగ్గర నిలబడ్డవ్యక్తి నవ్వాడు. అక్కడక్కడ చిరిగినలాల్సీ, నాలుగుకోణాలు కత్తి తగలని గడ్డం, ఖద్దరు పైజమా, చేతిలో రెండడుగులు పొడవుగల పెరిస్కోప్, దీనంగా, విశ్వలంగామానే కళ్లు—అదీ అతని ఆకారం. నవ్వుకుంటూ వెళ్లాడు ఆ వ్యక్తి. వర్ష టీ కోసం ప్లాస్టు బోర్లిం చాడు. బుట్టలోవున్న బ్రెడ్ తీసుకొని, కొయ్యకుండానే తినడం సాగించాడు. మానీషగడ్డంవ్యక్తి, అరగంటలో వోకుర్రాడినెత్తిన అరటిపళ్లు, వాక సోదాకాయల సీసపు, మరొక సోదాకాయల టీ, పెట్టించి, తీసుకువచ్చాడు. ఇవన్నీ వర్షకి అందచెయ్యమని తమ్మయ్యతో చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

అందరూ తలో వైపుకూ వెళ్ళారు. సోదాకుర్రాడు గంగడు తప్ప. వాడు మంచువాలో పడుకున్నాడు. వర్ష పడుకుని లేచేటప్పడికి మూడు గంటలు దాటింది. గంగడ్డిలేసి నీళ్లు తీసుకురమ్మన్నాడు. మొహం కడుక్కుని, కొత్తబట్టలు వేసుకుని, గంగడ్డి వెనకాలనీటలో కూర్చోమని, వర్ష జీప్ నడపడం సాగించాడు. టీ దుకాణంలో యిద్దరూ టీ త్రాగి ప్రయాణం సాగించాడు.

“మాచకండ్ అటుగాదండి. ఇటండి. అది మీ రిందాకా వచ్చిందేమిటి” అన్నాడు గంగడు.

“నాకు తెలుసులేరా.”

నీ గురికిన రాతిబండల దిగ్గరకొచ్చాడు పావుగంటలో.

జీప్ ఆపుచేసి, వర్ష రాళ్లమధ్య నీళ్ళల్లోకి దిగి చూశాడు. ఎవ్వరూ లేరు. కొండపైకి చూశాడు. ఒక కొమ్మను ఆనుకుని గడ్డం పెరిగి లాల్సీ వేసుకున్న వ్యక్తి పెరెస్కోప్ లోంచి చూస్తున్న దృశ్యం కనబడింది. వైవాఖ్యల్స్ లోంచి జాగ్రత్తిగా చూశాడు. ఆ వ్యక్తికి గడ్డంలేదు. ఔరం చేసుకున్నాడు కాబోలు. అతనే సంశయాంలేదు. తనొచ్చిన పనిమీదే అతను వచ్చాడా? అతి నెరుకు?

రోడ్డుమీదికొచ్చాడు వర్ష.

“అడుగో ఆ రాయిమీద కూర్చున్న మనిషేరారా?” అని అడిగాడు గంగడ్డి.

“అరు సచ్చితానందంగారండి—మేస్త్రీ కాబోలు. ఇక్కడే తిరుగుతూంటాడండి, గొట్టంలోంచి చూస్తూ. అడుగో తమ్మయ్య, ఆయనకి తెలుసుదండి.” అని వారికేసి వోస్తున్న వ్యక్తిని చూపించాడు. ఆ వచ్చిన వ్యక్తి, తనకి చీటి తెచ్చిన తమ్మయ్య. అతనికా మేస్త్రీ. సమస్కారం పెట్టాడు.

“మీకోమన్నా పండ్లు తెచ్చామని తెలుజేరామండి. ఇక్కడ మంచి సపోటాలున్నాయి. అసానకూడా వుండంటారండి.” అని స్వగతంగా చెబుతున్నాడు.

“మిమ్మల్ని కుటుంబం, సామానుతో గనక వస్తే యిక్కడ బంగళాలో యీ రేత్రి గడిపి, రేపు మాచకండ్ రమ్మన్నారండి. మీ రొక్కరే గనకనైతే యీ పూటే రమ్మన్నారండి—ఎక్కడో అక్కడ సద్దకోవచ్చునని. చెడదామాండి?”

“ఈ పూట యిక్కడే వుంటాను. రేపు అమ్మగారొచ్చి తర్వాత, అందరం కలిసే వెడదాం.” అన్నాడు వర్ష. జీప్ లో ఎక్కమని సంజ్ఞ చేశాడు. తమ్మయ్య, ఎక్కాడు. లోయలో బంగళాకేసి పోతున్నాడు.

“సీతో యిందాక వచ్చిన మరో వ్యక్తి ఎవరు?” అని అడిగాడు.

“సచ్చితానందమని, మా గొప్ప తెలివైన మనిషుండి. డిగ్రీ, చదువు లేవంట, వైఫల్య చూస్తూ మేస్త్రీగానే, జలపుట్ దాన్లు కాడి వుంచారండి. మాటలు గీస్తాడు; సర్వే చేస్తాడు; ఏవో కొత్త కొత్త కనుక్కుని, బలే చురుకుగా పని సాగిస్తాడండి. అక్కడ యింజనీర్లందరూ, యానచేతే పన్ను చేయించుకుంటారండి...”

“అదిసరే—డిగ్రీ ఎందుకులేదు?”

“నాకు బాగా తెలవండి. కారేజీలో కొంతకాలం చదివాడంట. మరి, ఏమిరకాసాచ్చిందో, పరిశుభ్రతానికే లేకుండా కారేజీలోంచి పంపించి వేశాడటండి...” అన్నాడు తమ్మయ్య. ఈ మాట వినిగానే, వర్షకి, యితరవరకూ బాధిస్తున్న సందేహం తీరింది. సచ్చితానందాన్ని కారేజీలోంచి పంపించిన సంవత్సరమే అతను అక్కడే లెక్చరర్ గా చేరాడు. వివరాలు జ్ఞాపకంలేవు. సచ్చితానందం, లేబరటరీలోంచి రెండువేలు ఖరీదైన పెరెస్కోప్ ని తీసేసుకుని, పొయిందన్నాడన్న ఫిర్యాదుచేసి, డబ్బు కట్టకున్నాడు అధికారులు. వేరేమా ఒప్పుకోలేదు. డబ్బు కట్టలేదు. అందుచేత అతన్ని కారేజీలోంచి పంపించి వేశారు. తరవాత ఏమయ్యాడో ఎవ్వరికీ తెలీదు. అతనికి తల్లి దండ్రులు లేరు. మేనమామ అతని వయసం అడుగుతూ, ఎక్కడేనా కనిపిస్తా వేమా అని వెదుకుతూండేవాడు. ఇంట్లోంచి పరారీ అయి యీ ఆసినిలో అవతరించాడన్నమాట! ఆనాడు దొంగిరించిన పెరెస్కోప్ అదే కాబోలు. ఈ విషయాలన్నీ తెలిస్తే, అతని మేస్త్రీ వున్నాడని వుంటుందా? కాని దాచకుండా అందరిలోనూ చెప్పి శాడు, చిత్రం! నేరస్థుడి గర్వం, అహంభావం అట్లాంటివి కాబోలు! తనని గుర్తు పట్టాడా? తల పంకించాడుగాని, నమ స్కారం చెయ్యలేదు.

ఎంత అహం?

బంగళా దగ్గర కొచ్చారు, నాలుగైంది. నూరుగడు దూరాన కొండకిందికి దిగుతున్నాడు.

“ఇక్కడే చేస్తున్నా డింకీ?” అని అడిగాడు వర్ష.

“అతను చేసేది వోకరకం పని కాదండి. అట్లా సైకిల్ మీద తిరిగి ఏవో పరికోధన చేస్తూంటాడండి.

అ త ని ని చూ డ ం డి

- * అతనికి పడిశం, లేదా అతనికి రొంప భారం ఉండును
- * అతను మంచంమీద లేచి కూర్చుండును, లేదా కిటికీవద్దకు పరుగెత్తును
- * అతనికి యూపిరి ఆడనట్లుండును, మరియు శ్వాస తొందరగా పీల్చును
- * అతని ఉచ్ఛ్వాసము లఘువుగా, శీఘ్రంగా ఉండును
- * అతని నిశ్వాసము కష్టంగా, దీర్ఘంగా ఉండును
- * అతను దగ్గునప్పుడు చెమట పట్టును
- * అతని పెదవులు పాలిపోయి ఉండును
- * అతని ముఖవర్చస్సు ఒక విషాద గాఢను చెప్పును

అ ది ఉ బ్బ స మే

...జాలిని, ఆందోళనను కలిగించే కన్నీటి కందని ఆవేదన

★ న వ ర త్న - క ల్ప ★

ఆ స్థితిని ఆశాజనకమయిన, ఆహ్లాదకరమయిన ఒక స్థాయికి మారుస్తుంది.

“న వ ర త్న - క ల్ప” వాడండి

వజ్రములు, మాణిక్యములు, ముత్యములు, సగడములు, సచ్చలు, గోమేధికములు, నీలములు, నీలములు, వగైరా తొమ్మిది విలువగల రాళ్లు కలిసినది.

క వి రా త్ ప ం డి త్

దు ర్గా ద త్త శ ర్మ

వైద్యవాచస్పతి, వారిచే కనిపెట్టబడి, తయారుచేయబడిన మందు.

ఉ చి త లి ట శే చ రు కు వ్రా య ం డి.

NAVRATNA KALPA PHARMACY
JULLUNDUR CITY (India).

Grams: "NAVRATNA"

Phone: 401

ఇదిక, రాళ్లు, చెట్లు, కళ్ళవం, కొలవడం—ఏదో ఒకటి. క్రస్తుతం వొంటిన పిచ్చిలో పడ్డాడంటి.” అన్నాడు రమ్యయ్య.

“అంటే?”

“అటుకేసి విదాదుమైళ్లు వదిలే అతను కడుతున్న వొంటిన కనిపిస్తుందంటి. అక్కడ వోక చిన్న నది వుండండి—పెద్దకాలవ అనుకోండి. వర్షాలపడితే బాగా నీరుంటుందంటి. తేకపోలే లేదు. కొండల్లోంచి జలపాతాలుగా పడుతుంటూ, తిరుక్కుంటూ ప్రవహిస్తుందంటి. ఆ నది వారిస్సావారికి సరిహద్దంటి. అక్కడ వొంటిన పడేస్తే, అటు జనం యిటు, యిటు జనం అటు సుగువుగా వెళ్ళి, రాకపోకలు బరిసి, బకమత్తంగా కూలి జనం ఎగడతారంటాడంటి. ఈ వొంటిన విషయం ఎవళ్ళకీ వట్టదంటి. తనే వ్యయంగా వేస్తానని, చుట్టుపక్కల కొండజనాన్ని పోగుచేసి, పెద్ద చెట్లు కొట్టించి, వొంటిన మొదలు పెట్టాడంటి....”

“పదంటి, చూద్దాం” అన్నాడు వర్య, జీవ ముందుకి నడుపుతూ. విదాదుమైళ్ల తర్వాత నది కనిపించింది. వొంటిన యింకా ఎగువున గుట్టలపైకి వుంది. అక్కడికి జీవ వెళ్ళదు. నడిచి జల్లాల్నించే. మూడు ఛల్లాంగులు నడిచారు. వర్యకి ఆయాసంగావుంది; అకలేస్తోంది; దిగువున నది కనిపిస్తోంది; కానీవు విక్రాంతి తీసుకుందామని కూర్చున్నాడు. రాత్రి భోజనం ఏర్పాటు చెయ్యడానికి రమ్యయ్య వెటతానని కెలవుతీసుకు వెళ్ళాడు. గంగణ్ణి, పెంక్కి బంగారాద్గర్ల దుకాణానికళ్ళి, టీ తీసుకురమ్మని పంపించాడు.

వర్య మరో పదడుగులు దిగింతర్వాత వంగిచూస్తే, నీళ్ళల్లో వోక స్త్రీ స్నానం చేస్తున్న దృశ్యం చూశాడు. వైసాకులర్స్ లోంచి చూశాడు. తాను మధ్యాహ్నం చూసిన స్త్రీయే. దగ్గరగా వుండటం చూచాన, బాగా స్ఫుటంగా కనిపిస్తోంది. ఎదుంటాను నీళ్ళు—కానీవు యాది, మల్లా రాతిబండమీద కూర్చుంటోంది. చేతులకి ఎర్రగాజులు తప్ప, కరీరంమీద ఏ వస్త్రువులేదు. కిందికి మెల్లగా దిగాడు. వొద్దకి చేరుకున్నాడు. ఆమె వెనక భాగం కనిపించింది. నడుంకి ఎర్ర లంగా దిగించివుంది. ఇంకేమీలేదు. లండన్ ఆర్థుగేలరీలో చూసిన పోలింగ్ గ్రహాలు స్మరణకొచ్చాయి. వయస్సు పాతికేళ్ళలోపు. పరిశుర్రంగా వికాసంపొందిన యవ్వనం, నిక్కలమైన చర్మం, ఆ వొంతులు, వొయ్యగిరం, జుందాతనం అతన్ని ముగ్ధుడేచేయి. అదొక రాతివిగ్రహం అవుతే, ఆ వత్తుంపై తల పగలకొట్టుకోవాలనిపిస్తుంది. పెంక్కి తిరిగింది. భయంతో కదలక కళ్ళి చిట్టించింది. మూకుగున్నా తెలుతున్నట్లు కనబడే, పెద్ద కళ్ళి. స్పష్టి స్పృశించని యవ్వనం కళ్ళల్లో, పల్లవరసలో మెరిస్తోంది. గొఢుమరంగు జాట్లు, ఎండిన తుమ్మచెట్ల ఆకులు పెనవేసుకున్నట్లు, మడుటిని విగించి, చిక్కు పడి నురుగుగా లేచింది. రెండు చేతులతో రొమ్ము కప్పుకుని బండ మీద కూర్చుంది.

వర్య మాట్లాడాడు, ఆ అమ్మాయికి ఆర్థంకాదు. కేళడి గాడు; లోతుందా? అతుగున బురదా, యిసికా? తలేస్తోందా? నమాభానం లేదు. నత్తుతోంది. ఏదో ధ్వనలు చేస్తోంది. చేతులు తిక్కుతోంది. నిండ్లైన వత్తుం, బలంతో పైకి నిట్టూర్చినప్పుడెల్లా,

లేచితమతోంది—వంజుకామకోసం లేచిన నమ్రలలో తెటూరికి మల్లె. రెండుకొండల మధ్య లోయలాంటిది. అక్కడ నడుచుచి ఆనించి, కన్ను మూస్తే, కాంతి దొరుకుతుంది.

తెలుగు, ఇంగ్లీషు, హిందీ - అన్నీ యిన్నించాడు. అర్థం కాదు. తను నీళ్ళల్లోకి జల్లి అతన్ని రమ్మని సంజ్ఞ చేసింది. అతను ఆమెకేసి తీక్కుంగా చూడలేక పోతున్నాడు. ఏ అవయవం చూడవో? నడుమా, మెదా, జాట్లా, అలలుగా చెదిరిన నీళ్ళలోంచి ప్రతిబింబించి కనబడే కనబడని వత్తుమా? నీటిలో మార్మకాంతి మొహాన్ని వెలిగించి, కళ్ళన్ని కలవర పెట్టిన వగ్గునీడనా? పెదవులు దగ్గరగా మూసుకున్నప్పుడు, చెక్కిటిమీద మిగిలిపోయి, కళ్ళలో దాక్కుని రమాస్యంగా నీలుస్తున్న చిరునవ్వునా?

రమ్మంటోంది. ఆ తైర్వానికి వర్య చకితుడయ్యాడు. అతని కీతరాడు. నీళ్ళంటే భయం. అయినా, స్నానం చెయ్యాలనుంది. చొక్కా తీశాడు. బనీనుంది. తువ్వాయి లంగోటిలాకట్టి నీళ్ళలోకి దిగాడు. వేలుతో చూపించి నీ వేరేమిటన్నాడు. మూసా అంది. మోసానా, మూసాయో, మొన్నాయో అతనికి తెలవలేదు. ‘మొ’ (ఎ) రెండేకరాలు గల ధ్వని ఆ వేరు. లివాట్లోవెన్నీ నీసిన మోనాలిసా చిత్రపటం జ్ఞాపకాని కొచ్చింది. ఆ పటం, పారిస్ లావోరీలో వుంది. అది 1804 లో గీయబడింది. ఆ వటాన్ని ‘ఫ్రాన్సిస్కో డి గమోకొండ’ కార్య ‘లిసా’ను చూసి వ్రాశాడు. వర్య ఆ చిత్రం నకలుని ఇంగ్లండ్ లో కొన్నాడు. ఈ దృశ్యం అటాంటిడే. వెనకాల, రాళ్ళు, కొండలు - యుగయుగాలుగా నిలిచిన కొండల ప్రాచీన బలం, స్థిరత్వం ఆమె కరీరానికి అమర త్యాన్ని అపొదించినట్లు - ఆమె ప్రకృతిలో ఒక సజీవభాగం. చలనంలేని ఆ సౌందర్యాన్ని మనిషి దూరంగా ఆరాధించగలడు గాని తాకలేడు. స్వచ్ఛమైన కళతో వరిచయం పెరిగినకొద్దీ, యధార్థసంఘటన కళారూపాన్ని పొంది, స్వప్నంలాగ, గుప్తుశీలనైనదవుతుంది. కలని కలికే, కోటి మంపరలుగా కదిరి కృశించి, కుంగి, వార్ధక్యంలో, మృత్యువులో మిలితమై, మరి కనబడదు. కాని కరీరం తున్నంతసేపూ తాకక తప్పదు. జీవిత రంగంలో యీ పెనుగులాట కళ్యం. యధార్థ సౌందర్యాన్ని చూపి కలంటాడా? కలలో చూసిన సౌందర్యాన్ని యధార్థ జీవితంలో చూసి తమది చేసుకుంటాడా? జీవితంపై ప్రభావంలేని కళకి ప్రయోజనం లేదు. ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని గెండుదుగులు వేశాడు. ఆమె దూరంగా లోతుకి వెళ్ళింది. సంధ్యలో వెలిగిన నీళ్ళకాంతి, వత్తుమీద పడి, మృదువైన తర్మంవెనుక రిక్తాన్ని వెలిగించింది. అతను ముందుకు పడిపోయాడు. చేతులు ఆమె మెడమట్టా పడ్డాయి. ముందుకు తోసేసింది. వెనక్కు పడ్డాడు. బండమీద కూర్చున్నాడు ఆమెకేసి చూస్తూ. పెంక్కి తిరిగింది. వేళ్ళతో నీళ్ళు చిమ్ముతోంది. వొంగిన చెట్ల చిటానుకొమ్మల ఆకులు సంధ్య వెలుగులో ఎర్రగా ముడుతూ, నీళ్ళల్లోపడ్డ నీడలు పచ్చగా, ఎర్రగా ఆమె కరీరాన్ని వెలిగిస్తున్నాయి. అది మరువురాని సౌందర్యానుభవం. సంధ్యని, పెన్నెలని, కొండ శిఖరాన్ని చూసి ఆనందించినట్లు, చూసి పొందిన ఆనందంతో తృప్తిపడకుండానే సౌందర్యం మానవుల్లో యోగిగా చేస్తుంది కాని తనలో మానవత్వమే,

మర్త్య మునిగా మార్చివేస్తుంది. దీనిలోకి, స్వప్నంలో మెదిలిన వాటిక, కఠిరంలో ప్రజ్వరిల్లి అతన్ని ప్రాచీన ప్రాణిగా ముందుకు నెట్టి, తపస్సు నుండి కొర్రానికి రగిల్చింది. కొర్రం తపస్సు నాశన పోతువు. యవ్వనం నశింపుకీ, ప్రాణి చావుకీ, యీ ప్రాకులాట, ఈ ఉబలాటం, తపసిగా వుంచుకోవాలన్న ఈ వాంఛ కొర్రానికీ అనుకుంటూ ఆయాసం తీర్చుకుంటున్నాడు.

వర్మ నిలబడలేక పోతున్నాడు. నీళ్ళల్లో కూర్చుని ఆమె వాళ్ళో పడిపోయాడు. చలిలో, అదివి కాలినట్లు, కొండ బ్రదరై నిప్పు వ్యాపించినట్లు ఆమె కఠిరం అతనిచేతుల్లో, బుగ్గలమీద కాలింది. కఠిరం కరిగినట్లు, ముద్దగా కాలినట్లు, నరాలు వోవతెరిచి రక్తంలో తన్నుకులాడుతున్నాయి. గడ్డంకింద చెయ్యి పెట్టి ఒక్కతోపు తోసి వాళ్ళుకీ వెళ్ళింది మూసా. పాద ఔషక వుంచిన తెల్లగుడ్డ తెచ్చి, మొహం తుడుచుకుని, వక్షంమీద కప్పకుంది. తడికి రొమ్ముమీద వస్త్రం విరిగింది-కూర్చుని లంగా నీళ్లు పిండు తోంది. అతనూ వోచ్చేవాడు. బసీను ఆరబెట్టుకుంటున్నాడు. ఒక్క సారి ఆకాశం నల్ల మేఘాలతో చీకటైంది. చివరి నూర్యకిరదాలు విరిగిన కత్తులలా మేఘాలవనక అదృశ్యమైవాయి. దట్టంగా నలుపుని తూరించుకుంటూ, శిఖరాల్ని తన్నుకుంటూ, మేఘాలు విజృంభించి ఆసనమంతా వ్యాపిస్తున్నాయి:

మేఘాలకేసి చూపించింది మూసా. ఇద్దరూ చరచరా నడిచి పోతున్నారు. ఔషక మేఘాలు, నుడిగాలి, పూడిన ఆకులు, విరిగిన కొమ్మలు, తాగిడికి వారుతున్న పిల్లరాళ్ళ ప్రవాహం, అదివి కీటకాల కొలహాలం, మూసా కఠిరంలోని వింతివాసన నుడిగుండంలా అతన్ని ముంచివేస్తున్నాయి. నడవలేక పోతున్నాడు. అతని చెయ్యి వుచ్చుకుని, పైకి లాక్కుని పోతోంది. మూడు పెద్ద రాళ్లమధ్య ఒక గుహలోకి చేరుకున్నాడు. వర్మ ఆయాసం తీర్చుకుంటున్నాడు. కిందికి చూశాడు. నదీప్రవాహం కనబడింది. కాళ్లు తేలిపోతున్నాయి. అతనికి ధయం సాక్షాత్కరించినట్లుగా వుంది. పాపం చేసినవాళ్లు ఎత్తునుండి కిందికి చూడలేరని ఏదో మానసిక కాస్త్రపు ప్రకంఠం చదివాడు. కిందికి చూడలేని ధయం అతన్ని అల్పుణ్ణి చేసింది. గాలికి పడిపోకుండా వుండేటందుకన్నట్లు ఆమె మెడ గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. అతని నెత్తిమీద వున్న తేనెపట్టులో వేళ్లు పెట్టింది మూసా. కంఠంలోకెరికి రాణి యాగను లాగింది. మిగత తేనెటీగలన్నీ జాయిమంటూ నుడిగాలిలా వైటపడి అతన్ని ఆవరించి, కనిపించి వున్నట్లున్నాయి. వర్మ పరుగులు స్టాగించాడు. అతన్ని పొగాలా చుట్టాయి తేనెటీగలు. మూసా నవ్వుతూ వెనకాల వోస్తోంది. అతని కేబులోంచి అగ్నిపెట్టె తీసింది. చిరుగులతో మంట చేసింది. పొగని తన నోట్లోకి తీసుకుని వాటిమీద వ్రాసింది. వేళ్ళల్లో పట్టిన రాణి యాగను వాటిముందు ప్రదర్శించింది. దూరంగా తీసుకెళ్ళి కంఠలో రాణి యాగను దాచింది. మిగతా యాగలన్నీ వర్మని విడిచి, దానిచుట్టూ కంఠలోకి పోయాయి.

మూసా తొండరగా నడివడుని సంజ్ఞ చేసింది. ఏదో పాట మొదలెట్టింది. ఆ పాట వికృతంగా ధయంకరంగా వినిపించింది. ప్రకృతిలో ప్రాణి చనిపోయినప్పుడు, ప్రకృతికంతా విచ్చిన్నట్లు

ధ్వనించింది. తీర కనబడటంలేదు. అతనికి వోవ తెలివంతేదు. ఏదో తోవని ఎక్కడికో అదివిలోకి వోచ్చేవాడు. అన్నీ పెద్దపెద్దరాళ్ళు, బాట్లు విరబోసుకుని, దయాల్పక మల్లే నల్లమ్రాసుచెట్లు, గాలిలో దగ్గరగా జరిగి వేతాళ నృత్యం సాగించాయి. ఆకాశంలో పిడుగులు ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి. రాళ్లు బ్రదరై నట్లు, శిఖరాలు కూరినట్లు, మెడ వులు వొక్కసారిగా దట్టమైన చీకటిని చీలుస్తున్నాయి. ప్రకృతి గాయపడి, రక్తం కాలవులుగా ప్రవహిస్తున్నట్లు, మెడవులు, వుడుములు, వాళ్ళని తిరుముతున్నాయి. ఇంక అతను నడవలేడు. మరో గుహ, మరో మెరుపు, పురుషు-అక్కడే వారిపోయాడు. ఆమె బుజంమీద తెల్లగుడ్డ తీసి అతని తలని కప్పింది.

ఈగంలో వర్షం ప్రారంభమైంది. రాతిబండలమధ్య వాళ్ళున్న స్థలం కాస్తంత వాడిగావుంది. చీటలలోంచి, వర్షం ధారలావడు తోంది—దిక్కు తెలికుండా ఆకాశంలో నిర్మాణమైన ముల్లకరాతి గారంలోంచి పడినట్లు నలుదిక్కులా దుయ్యారతుతోంది. అతని తువ్వాయి, ఆమెపైబట్ట రెండువైపులా చీటలలో విగించి కట్టింది. అతనిచేతులు, కాళ్లు అరచేతులతో వేడికోసం రాస్తోంది. వర్షం లోపలికొచ్చి పడుతోంది. ఆమె మూలకి జరుగుతోంది. అతను ఆమెకేసి జరుగున్నాడు. అతని తల ఆమెవొడిలోపడి, చేతులతో ఆమెమెడని మెడవేసుకుని, దగ్గరగా వేడినికొంటున్నా, యింకాదగ్గరగా వోస్తున్నాడు. ఆమె మూకాళ్ళమీద కూర్చుని గోడని ఆనింది. అతను గోడకి అదిమి, పైకి ఎగబాడుతున్నాడు. వేళ్లు ఆమె పెదవులను నెరుకుతున్నాయి. ఒకచెయ్యి అతని నోంతుపైకి వేసి, రెండోచేతితో గోడని అనుకొని వొక్కసారి పైకిలేచి నిలబడింది మూసా. అతనితల తిలాలన కింద రాతిమీదపడింది. 'అమ్మా' అన్నాడు. చిప్పుగాయం తగిలింది. రక్తం చురుకుగా కారి వర్షంనీటిని ఎర్రగా మార్చింది.

వర్షం నిలిచింది. అతని తలకింద గుడ్డలుపెట్టింది. గాయాన్ని కడిగింది. లేచి వైటకుచెల్లింది. పదినిమిషాల్లో వర్మ వైటకు వోచ్చాడు, గాయం తడిమిచూసుకున్నాడు. అంతా కాదు చీకటి. కేబులో అగ్నిపెట్టె తడిసి వెలగడంలేదు. సిగరెట్టు కాల్యాలని వుంది—అది తడిసి విడిపోయాడయి. వోవతెలివంతేదు. ఎటోపోతున్నాడు. మూసా ఏదో కేలువేసుకుంటూ వోచ్చింది. చెయ్యి పట్టుకుని నడిపించుకుంటూ తీసుకెళుతోంది. అక్కడికంతా తడు నుగావుంది. ఒక బండమీదకూర్చుని, అతనితల తోడమీద ఆనించి, తెచ్చిన ఆకులుపిండి రసం గాయానికిరాసి, ఆకులుపైకెత్తుంచి గుడ్డ చించి కట్టుకట్టింది.

తీర నిలిచినచోటు దగ్గరలోనేవుంది. గంగడు కేకతను సుంటూ వోచ్చాడు. ఇద్దరూ అతన్ని తీరలోకి తేరవేశారు. అతను ద్రైవంచేసేస్థితిలోలేడు. గంగడు తడిసి, కలికి వోణిపోతున్నాడు. మూసా, పావుగంటలో ముగ్గురుమనుషుల్ని తీసుకొచ్చింది. వాడు తీర లాగుతూ, తోసుకుంటూ, వెళుతున్నాడు. ఆమె తనగుడిసెకి వెళ్లింది.

తీవు బంగళా చేరేప్పటికీ రాత్రి పదికొండైంది. వర్మ అల్లాగే ముంతంమీద వారిపోయాడు. గంగడు కాళ్ళూ, అతని తడుతూ

శతకర్మలు చేస్తున్నాడు. వర్మ కళ్లు తెరిచి, లేచి కూర్చున్నాడు. కాగ్లోంచి సిగరెట్ పాకెట్ విప్పాడు. సోమయ్య, తమ్మయ్య కాగ్లో విశ్రాంతి పొందుతుంటే వెళ్ళిపోయారు. వెళ్ళుతుంటే, భోజనం, వడ్డన సానుగ్రి, అన్నీ సిద్ధం చేసి వెళ్ళారు.

వర్మ ఆకలి తీర్చుకున్నాడు.

“ఎవర్రా ఆపిల్ల?” అని అడిగాడు గంగన్న. నిద్రమత్తులో తురిక్కిపడి లేచి కళ్లు ములుములున్నాడు గంగడు.

“నువ్వెరుగునా?” అని మళ్ళా ప్రశ్నించాడు.

“ఎక్కడనుండి—కొండజాత్రోళ్లు. తండ్రిలేదు. అత్తయ్యది నుడిసికాడ. తనేమో యిన్నాళ్ళూ తేనెరీసి అమ్ముతుంటేది.”

“ఇన్నాళ్ళూ అంటే?”

“ఇప్పుడింక సచ్చితానందంగావున్నారండి.” అని మెల్లిగా అన్నాడు.

“ఉండటం అంటే?”

“అయిన ఆమె ఎప్పుడూ తిరుగుతూంటారండి—నెలకి పది రోజులు మకాం, ఆమె నుడిసిలోనే.”

“వాళ్ళ భాషేమిటి?”

“ఒరియా కాబోలునండి. కొండజాత్రోళ్ళభాష మన కర్ణం కాదండి.”

“మరి సచ్చితానందాని కర్మమవుతుందా?”

“ఏమోనండి.”

వర్మ ఆలోచనలు కొత్త తోవలోకొచ్చాయి. వాళ్ళిద్దరినీ, ఆ కల్లటి చెట్టిపల్లెలో, సంక్రమణ పలుకులో, పచ్చ గడ్డిలో చెన్నెలకింద పూసించి బాధపడటంలో వాక ఆనందం పొందాడు. హెన్రీమూర్, గోడెన్, ఎక్స్టిక, రాయచానరి శిల్పాలని స్ఫురింపజేసే మానాశిరం, ఆ వింతగడ్డి, చిరిగిన లాల్చీ, దిగులుతో మానుగునే శీతాలతో సచ్చితానందం పొందిన అనుభవం, అతనిలో కొంత ప్రవేశించినట్లయింది. వర్మ మనస్సు, పుత్రకాలు, పుష్పాంగి, నీరసించాయి; కానీ శరీరం వాంఛతో విజృంభిస్తోంది. దిండ్రకింద చేతులు, తల, దాచుకున్నాడు.

మరునాడు వర్మ నిద్రనుండి తేచేటప్పటికి ఏడు దాటింది. ముందువాలో కొచ్చి చూశాడు. దూరాన మంచులో ముసగా మెరిసే వర్మత శిఖరాలు, విషాదకవ్యలు ఆరసిన ఆకుతప్ప చీరలా, వికాలమైన బయళ్లు, చుట్టూ, వల్పుడి మునుగులా ఆవరించిన మంచు, మంచు మంచరలని ఇంద్రనెప్పులుగా చీల్చిన నూర్యకరణాలు, వర వాత్య గిరి, ప్రేమతోసహా అమర్చి, ఆకాశంలో రిగిల్చిన శైల చిత్రం లావుంది అదృశ్యం.

క్షుధరం, స్నానం, కాఫీ ముగించి వర్మ వొంటిగా జీప్లో వదిలిపెట్టెను. తొమ్మిదైంది వదిలి చేతులు తేటప్పటికి. రాత్రి వర్షానికి కాబోలు, నీరు వడిగా ప్రవహిస్తోంది, గట్లని కవిస్తూనుడినందంలో నాట్యంచేస్తూ. గట్లమీద పచ్చిక, రాళ్ళు, పూలచీరలా వున్నాయి. జీప్ నిలిపి, రెండు ఫర్లాంగులు వడిచాడు. కొంతసేపే కనిపించింది. ఇంకా పూర్తికాలేదు. మరో కాలుగైదుగురు

గురు మహాత్ముని అవతారి వాడుకుంటే, అక్షంగా రెండు మూడు; చూలాలు పెద్దతాళ్ళతో కట్టబడి, మధ్య మధ్య పెద్ద కర్రలు నాటి, నాటిమీద అక్షంగా మరీకొన్ని కర్రలు అమర్చబడి వున్నాయి. గట్లమీద, బండలు, కొంచెం యినక, చూలాలు, కర్రలు, గునపాలు, తోళ్ళు వున్నాయి.

వర్మ ఆగిపోయాడు. రాత్రి బండలమీద నీడలో, మూసా బుజాలపై తల ఆనించి సచ్చితానందం పడుకున్నాడు. ఆమె శరీరంలోని తీక్షణత కొంతవరకే తన దగ్గరకొచ్చినట్లయింది. క్రితం సాయింత్రం, ఆమె చేతులు జైప్రికొచ్చాయి. అతని చర్యలను ప్రబలంగా నిరసించింది. ఎందుకు? అది కవిస్తోందా? తేటకి రగల్పదా? డబ్బాకా? సచ్చితానందం ప్రేమతో తృప్తిపడిన పాతివర్తిప్రకారా? కొండజాత్రోళ్ళ సీతివుంటుందా? అదంతా నటన. బుజాపు చేసుకోదానికి నిశ్చయించుకుని బంగారపు నొచ్చేకాదు వర్మ.

పదికొంటిటికి వాక ఉత్తరం వ్రాసి, సచ్చితానందాని కిమ్మని, గంగన్న పంపించాడు.

తనకి సత్య నిమిత్తం కొన్ని పరికరాలు, పనిముట్లు కావాలి కాబట్టి, అతను వెంటనే తన జీవులో మావ్ కండ్ వెళ్ళి నాటిని తీసుకురావాలని ఆజ్ఞాపిస్తూ వ్రాసిన ఉత్తరానికి సచ్చితానందం జవాబు మధ్యాహ్నం రెండింటికి పంపించాడు. తను మావ్ కండ్ అధికారం వుత్తరపు ప్రకారం, వది ఎగువన కొన్ని కొలతలు, పరిశోధనలూ జరపడానికి వెళుతున్నానని, మళ్ళా రాత్రికి కానీ తిరిగి రాలేననీ, అంతే ఆ పని తాను చెయ్యలేనందుకు శివమించ మనీ అతను పంపిన జాబులో ఉంది.

వర్మకి కొంచెం దిగమిగిన కొద్దీ తీవ్రమైపోతోంది. అతని విషయం మావ్ కండ్ అధికారంలో చెప్పేయడానికి నిశ్చయించు కున్నాడు. ఆ వాంఛన పూర్తి కావడానికి వీలులేదు. అది గట్టి వాంఛన కాదు. పదిమంది నడిస్తే కూలిపోతుంది. దాని వల్ల ప్రాణ నష్టం కలుగుతుంది. దాన్ని పదిగొట్టాలి... ఏవేనో భయంకరమైన ఆలోచనలు. కానీ నిజంగా అవి ఆలోచనలు కావని అతనికి తెలుసు. ఆలోచననుండి ఇంద్రియాలు పారిపోతూ వదులున్న తికమకలని, ఊహ, ఆలోచన లేకుండా, వొక్క శరీరం వికసించి, న్యాపించి, స్థాయి పడటం ఎంత గొప్ప అనుభవం! అదే సమాధి, అదే నిర్వాణం. తను, తన నాగరికత కృత్రిమం. ఈ దుస్తులు, వేషం, యా క్షాత భావాలు, ఆచారాలు, నియమాలు—అన్నీ అసహజం. సహజమైన జీవితంకోసం ఎండకో డోగిత్తంగత్రులు సంఘాన్ని త్యజించాడు.

కవులు ప్రకృతిలో ఏకాంతాన్ని కావించారు. వర్ణవర్ణ, పెల్లి, తోరియా, బాల్వటాయ్, బిల్మన్, తమన్న అల్లా ఏకాంతంలో సజీవులయినవారే! దాన్ని వదులుతూ లాగెన్న ఎన్నో కేటాలు తిరిగాడు. శలంగారి హంటింగుల అన్వేషణ, చిత్రకారులు వాన్ గో, గాగిన్ల అంకా ప్రవాసం—యివన్నీ ఆలోచననుండి పారిపోవడానికి చేసిన ప్రయత్నాల ఫలితాలే!

సచ్చితానందం వాకప్పుడు దొంగతనం చేశాడు; సంఘం నుండి పారిపోయాడు.

ఈ అశుభవశంబో దొంగవరు? దొంగవరు? నిజాన్ని కొలిచే విజయలతే. అపరాధానికి వయస్సులేదు. నియమాలు, ఆచారాలు, పాపపుణ్యాలు, రాసుకాగా, చెట్లుగా, నదులుగా, చిరస్థాయిగా మారిపోయాయి. వాటికి వయస్సులేదు; పరిణామంలేదు. అందులో కొకడైపోయాడు సచ్చితానందం—మూసాతోకలిసి. నన్నుగా విడిచి, ఈవలకిమల్లె, ఫలాలు, అకులులింటూ, తేనెత్రాసుకూ, నదితో ఆడుకుంటూ, చల్లటి నీడలమధ్య, గడ్డిలో ఆమె గుండెపై చెరిసి ఆనించి, విశ్వం కరిగిపోయింది నాదాన్ని, లయని వింటూ, ఆలోచనని ఆమె మెడలో పాతేసి, తోహని ఆమె నడుంమట్టా తన చేతులతో కట్టిసి, ఋతువులతో మారుతున్న తృప్తిని ఆమె కను రెప్పలవనక ముద్దులతో మూతపజేసి, ఆనందంతో భాషని వెనుకకు త్రాగివేసి నాలుకని, ఆమె ఆధారంవనక చాత్యచేసి, విశృంభంగా కాలాన్ని కామంతో బంధించి, వారి వునికి లోకానికి తెలిపేటా అనంతంలో తనమైన ఆ వ్యక్తుల జీవితం వర్ణకు కావాలి. కాని, సాహసంలేదు; ఆ త్యాగం చెయ్యలేదు.

సంసారాన్ని విడిచిపెట్టి యేకాంతంలోకి పారిపోయినవాడు, విజయ అక్కడ ఆనందంపొంది, తృప్తిపడతారని విశ్వసించడం కద్దం. మరో పదిమంది నన్నదంపతులు అరకులోయలో నివాసం యేర్పరుచుకుంటే, మల్లె అదొక చిన్న సమాజంగా తియ్యారవు తుంది. అక్కడ స్పర్శలు, అనూయలు, ద్వేషాలు, పగలు, రాజకీయాలు. అదొక తాత్కాలికానుభవంకాని జీవిత పరమావధి కాకూడదు. విగ్లంభరూ, దైర్ఘ్యం, త్యాగం అనుకుంటున్నది నిజానికి, పిరికితనమూ, అసహాయతానూ.

తనకాదైర్ఘ్యం లేదన్న చైతన్యం వర్ణని కార్యానికి పురి గొల్పింది. రెండైంది. స్నేహులకే, సామాన్య సాయంత్రం ఐదు, ఆరుగంటలకే కాని రాదు. వచ్చినా, రాత్రి యిక్కడేవుంది, మున్నాడు వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. భార్యని తనతోటే తీసుకురానందుకు తన్నుతాను అభినందించుకున్నాడు. స్నేహులకే మూర్తి ఊహలో మెదుల్తోంది. ఆమె సన్నంగా, నానాకుగా, లతలా వుండి, తనని అల్లుకుంది. స్త్రీ అంటే, “నొక ఎముక, పిడి కిడి జాట్లు, నువ్వుకీరికీ”—అని బర్న్స్ కవి వర్ణన జ్ఞాపకానికొచ్చి వర్ణకున్నాడు. అతని అరేబికింద గట్టిగా తిగిలిన ఆమె బుజాల ఎముకలు స్వరగ కొచ్చాయి.

గ్రహణంనాడు ఆమెతో నమూనానాని కెళ్ళిన ఘట్టం అతను మరిచిపోడు. నీళ్ళలోకి దిగగానే ఆ పల్లటి ఆకుపచ్చ చీర ఆమె తడిసిన కిరీరాన్ని జరించివేసి, అల్పమైన అవయవాల్ని ప్రదర్శించింది. నీటి లుంగ చుట్టుకుని, జాటంతా పిడికిటిలో అమరేటట్లుగా వుంది. నీటి బిందువులు బుజాల ఎముకవల్ల ఏర్పడిన వొంపులో నిలిచిపోయాయి. జాలు కత్తిరించిన గుజ్జులూ, రెక్కలూడిన పక్షిలూ, ఎండిన కాలవలూ—ఎల్లాగో ఐపోయింది. నడుం లోతు నీళ్ళే—పెద్ద కెరటం అతన్ని లోపలికి గంటింది. చెయ్యి పైకెత్తి పట్టుకోమని సంజ్ఞలు చేస్తున్నాడు. ఆమె గమనించలేదు. తను యివకలోకి వెళ్ళింది, కూసం విడిచిన పాములా. మరో కెరటం యందుకు తోసింది. తనూ వైటకదాడు. ఈట్లో అత్తరాత్రి,

‘ఫిఫ్త్ ఎవెన్యూ’ కరీడులో, వాడు చేతులన్న శ్రేణు ప్రమాణాల విలువ ఎంతటిదో అతనికి తెలిసాల్సింది. అతనికి నీళ్ళంటే ఎంత భయమో, ఆమెతో నిజం చెప్పడంకూడా అంత భయం. ఆ రాత్రికూడా సిగరెట్ పాగ వోడులూ, మళ్ళా ప్రమాణాలు. తెచ్చి పెట్టుకున్న శ్రద్ధలోని పల్లటి కన్నీడు—అంతా అందమైన ధ్రువ! మూడైంది. అప్రయత్నంగా జీవునదికు నడిచి వెళ్ళాడు. లోపలికి ఎక్కాడు. అతని పూసాలో వెన్నుల నక్షత్రాలు కదులున్నాయి—నక్షత్రాలకేసి తెలిస్తావులూంచి చూస్తూన్న సచ్చితానందం. సాబర్న్ గ్రహం చుట్టావున్న ‘రింగ్స్’ ఆ తెలిస్తావులూ కనిపిస్తాయి. నిశ్చయమొచ్చే ఆ వింత దృశ్యాన్ని ‘మూసా’ని చూడమంటాడు. జ్యూపిటర్ గ్రహంచుట్టా తిరిగే చిన్నగ్రహాల నీడలు, అందులోంచి కనిపిస్తాయి. విశ్వం నీలి పమిలలో దాచుకున్న వింతలన్నిటినీ చూస్తాడతను. చూసిసాధించే దేమిటి? వొంటెన కట్టడానికి, ఖగోళ శాస్త్రానికి ఏ సంబంధమూ లేదు. కాని ఎందుకు అట్లా చూడటం? చెట్టుకొమ్మమీద కూర్చుని, సంధ్యవేళ పళ్ళెమ ఆకాశంకేసి చూస్తూ కూర్చున్న సచ్చితానందం అతని బుజంమీద తల ఆనించి నన్నంగా కూర్చుని ఏవో కేసి చూస్తున్న ‘మూసా’—అరుకులోయలో వొకదానియట్లా వొకటి తిరుగుతూవుండే, గోళాలు—‘తెలిస్తావో పిక్ డైసీస్’—‘తెలిస్తావో’ లోంచి తిప్ప కనుపించవు. అతని ఊహ తెలిస్తావోకలా ఆ దృశ్యాల రహస్యాన్ని వైటపెతుతోంది. పాతి పత్రికలో ఆ నెలలో ఆకాశంతోకావును వర్షించే పటాలు, వ్యాసం చూశాడు. అతనికేమీ బోధపడలేదు. ఏవో పళ్ళెమ ఆకాశంలో, నూర్యాస్త్రమయం అవగానే, ఎక్కువ కాలివంతంగా మెరిసి, అరగంటలో మాయ మవుతుందట.

జీవ పెరుస్తోంది. అరనెక్కడికి వెళుకున్నాడు? జీవలో ఆకాశంలోకి ఎగిరి, కొన్నికొట్ల సంవత్సరాలు అనంతంలో తిరిగితే చివరికి యిక్కడానానికి వెళుకుంటాడు. విశ్వం అనంతంకాదు. దానికి పరిమితి వుందట. ఫలం—తనవైపుకే వొంకరి తిగివుందట—తను ఎక్కడికి వెళ్ళలేడు. తిరిగి యిక్కడికే రావాలి!

ఎక్కడి కొచ్చాడు తను?

వొంటిన సమీపంలో కొచ్చాడు. జీవనిర్విహారింది. దిగు వున లోయలో నది వడిగా ప్రవహిస్తోంది. నీటివడికి వొంటెన తెగలేదు. ఆ వొంటిన ప్రయోజనం ఏమిటి? ఎవరి అవసరాలకు వాడు, తలలో వొంటిన స్వయంగా వేసుకుంటే, ప్రభుత్వం ఎందుకు? పథకా రెండుకు? ‘మూసా’ ఒరియాపిల్—ఆ వొంటెన తేస్తే, ఒరియాప్రాంతం పనివాళ్ళంతా యిటొచ్చి, వసులు సంపాదించు కుంటారు. మూసా బంధుకోటికి పనికల్పించడం తిప్ప వేరే ప్రయోజనం ఏముంది? దానివల్ల నష్టంకూడా వుంది. ఇటువారు అటు, అటువారు యిటూ వెళ్ళి వలస లేర్పరుచుకుంటారు. జానితోతగా చాలు వైటదేరుతాయి. అంతేకాదు. వొక్కసారిగా దానిమీద బోయావైపుంది నడిచారో, అది మారి అంతా నీటిపాలవుతాడు; ప్రాణనష్టం కలుగుతుంది.

వొంటిన చేతులలో, కొండమీదికి కొచ్చాడు వర్ణ.

కాస్త దూరంలో మరో ఎత్తుకొండ వుంది. దాని శిఖరానికి తిన్నగా దిగువున వొంటెన వుంది. అతని కొక భావం స్ఫురించింది. గబగబ ఆ కొండమీదికి వెళ్ళాడు. నాలుగైంది—నలువైపులా చూశాడు. ఎవ్వరూ జనంలేరు. కొండమీద పెద్ద పెద్ద బండలు వారిగి, కదిపితే జాళోజాలమీద నిలబడి వున్నాయి. ఏడేనిమిది పెద్దవి, చిన్నవి కనిపించాయి. ఒకదాన్ని కదిపి చూశాడు. చాలా పెద్దది. అది కదలేదు. దాని ముందుగా కొంచెం ఎత్తున నాలుగైదు చిన్న బండలున్నాయి.

ఇంగ్లీషు సినిమాలలో దృశ్యాలు జుప్టికొచ్చాయి. నాజాకు, నాగరికత,—సహజమైన శివుల్ని, 'కసిని' పుత్రకాన్ని మరుగు పరుస్తున్నాయి. కాని ఆ ప్రచండశక్తులు ఎప్పుడో వాకప్పుకు బైట పడక మానవు. అసలందుకే యుద్ధాలు. ప్రజలలో దాగిన 'తృప్తి' 'కసి' 'పగ' 'పోటీపడటం'—మొదలైన ఆదిమానవుల పుత్రకాలు బైటపడటంకే, కుస్తీపట్టు, 'బ్యాంక్' మొదలైన విరోధాలు పాశ్చాత్యదేశాలలో ప్రబలాయి. బార్బన్ చిత్రాలంటే అందుకే ప్రేక్షకుల కంఠ మోజు. 'హమింగ్ పే' యీ రకం తిన్నకునే, గుడ్డుకునే కథలు వ్రాశాడు—ఆ రచనలు పుత్రమ పాహిత్యం అంటున్నారు. లారెన్సు నవలలో నాయికానాయకులు తిట్లు గుంటారు, తిన్నకుంటారు, హింసించుకుంటారు. రక్తంతో విశోదిస్తారు. లారెన్సును, పారస్వతి గురువుగా భావిస్తున్నారు. మన దేశంలో పీటికి స్థానంలేదు.... ఇక్కడంతా కాంతి, మృగుత్వం, చదు, శ్రమ, జీవార్యం, భక్తి, పాతివర్యం, త్యాగం, మొదలైన విలువలు, యీ ప్రాచీన శక్తుల భేదాభివ్యత్యాసానికి తయారు చేసిన వడిక; కూలిపోకుండా వుంటుందా?

చిన్న బండలని, బలంతంతా పువయోగించి, వర్ష వరసగా తోసేశాడు. అవి చిల్చి ఆ పెద్ద బండలు మూడింటికి కదిపాయి. అన్నీ లెని కొండకి వదిలొకే శబ్దం చేస్తూ పడ్డాయి. రెండు మాత్రం వొంటెన మొగిలోపడి నాలుగైదు గజాలమేర వొంటెన కర్రలని కూర్చివేశాయి. ప్రకృతి హృదయం పగిలిపట్టు, పెద్ద శబ్దం. మన శ్రుణం ప్రకృతి అశ్రుర్యంతో వూపిరి బిగపెట్టినట్లు నిశ్శబ్దం.

ఆ నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకుని వాక స్త్రీ కంఠం వివబడింది. మూసా పాడుతున్న వికృతమైన, విహ్వల కంఠం అది. ముచ్చెమట్లు పోసేశాయి. అగ్గిపుల్లని నోట్లో పెట్టుకుని, సిగరెట్టుని అగ్గి పుల్లగా రాస్తున్నాడు. ఆ కంఠం వల్లకాటిలో వేసినకేక ప్రతిధ్వనిలా ధ్వనించింది. తనని రమ్మంటోంది. వెతుకున్నాడు. దిగుతున్నాడు. కొండి—యంకా కొండికి.

ఆ కంఠంవైపు దిగుతున్నాడు. పాట దగ్గర కొచ్చింది. ఎదురుగా మూసా. గడ్డిపూలు రెండు చేతులకూ గాజులుగా అమర్చింది—ఎర్రపూలు చిక్కు జాట్టులో బిగించింది. ఎర్రటి పరికిణినిండా, చిరుగులు, అతుకులు. నవ్వింది.

వర్ష సిగరెట్ పైకి తీశాడు. నీళ్లలో కాళ్లు పెట్టి వొడ్డున కూర్చుంది. ఏవో అంటోంది. నీళ్లలో రమ్మనాకే నీళ్లు బురదగా, తడిగా వున్నాయి. అతను దిగదల్చుకోలేదు. సిగరెట్టు ముట్టిండాడు. అతను వొడిచిన పొగను, తను వూదుతూ పీలుస్తోంది. పరుగు

లోంచి పది రూపాయలనోటు తీశాడు. ఆమె కళ్లు సంతోషంతో మెరిశాయి. దగ్గరగా చూడడానికి వొంగింది. బుజంమీది గుడ్డ జాతి సప్పుకు సంధ్య వెలుగులో రొమ్ముల నీడలు గుండ్రంగా చాలి బండమీది పడుతున్నాయి. రెండు చేతులూ ఆమె బుజాన వుంచాడు. కొండికి జారుతున్న అతని చేళ్ళని తొలగించి, తన చేతులతో బిగించి అతన్ని లేవతీసింది. నోటు తీసుకుని పరికిణిలో మడిచింది.

వర్షకి ధైర్యం పెరిగింది—లేచాడు. ఆమె నడుస్తూంది—తనూ నడుస్తున్నాడు. పరుగుతుంటుంది; తనూ పరుగుతున్నాడు—సంధ్య పడమటి ఆకాశంలో కరిగి, ఊదాగా మారుతోంది. నీడలు పడవంటే; సన్నటి చందమామ నీటిలో ప్రతిబింబించటంలేదు. చందమామ ప్రక్క వాక నక్షత్రం, పడమటి ఆకాశంలో మరో నక్షత్రం కనబడుతున్నాయి.

వొంటెన దగ్గర కొచ్చేశారు. ఆమె వొంటెన మీదకు నడిచింది. అతన్ని రమ్మంది. వొచ్చాడు. కొండి నీటి వడికి తన తల తిరుగుతోంది. అతన్ని పట్టుకుంది. మొదలుపెట్టా చేతులువేసి దగ్గరకు లాక్కుని, బుగ్గలు, గడ్డం, గిల్లుతూ, లోతుగా కళ్ళల్లోకి చూసి విరగబడి నవ్వింది. ఏవో అంటోంది. వర్ష శరీరం పట్టు తప్పి, ఉండ్రేకతో వూగిపోతోంది. ఆమెను గట్టిగా కొగిలించుకున్నాడు. అతని పెదవులు ఆమె మొహాన్ని తడుముతున్నాయి. గుండెమీద గుప్పిడి బిగించి, వాక్క వూపుతో ముందుకు తోసేసింది. వర్ష నీళ్ళలోపడి కొట్టుకుపోతున్నాడు.

కేకలువేస్తూ, ముసుగుతూ, కేల్తూ, చెయ్యి పైకి విసరివేస్తూ కొట్టుకు పోతున్నాడు. కేకలు తిగ్గాయి. నీళ్లు మింగుతూ శబ్దాలు చేస్తున్నాడు. పదడుగులు, పడిపోతున్నాడు, ఇరవై—చిల్చి పోతున్నాడు. వొడ్డునున్న ఏవో రాతిబండ కాసేపు కాంతి తిరిగి నిలబడినా, పట్టు దొరక్క మళ్ళా కొట్టుకు పోతున్నాడు. ముచ్చెమెలల్ల అడుగులు,—చిల్చి పోతున్నాడు. చేతులు నీళ్లపైకి రావడం తిగ్గతోంది. శబ్దం సన్నగిలుతోంది. నది మరుపులో, వొడ్డున సచ్చితా నందం, చూశాడు. సైకిలు చెల్లవ అనించి, లాట్చీ తీసేసి, డ్రాయర్ తో, చేతిలో కైలిస్కావతో సహా, నీళ్లలోకి చూశేశాడు. టెలిస్కోప్ వర్ష చేతికి తిరిగి, దాన్ని గట్టిగా రెండు చేతులతో పట్టుకున్నాడు. సచ్చితానందం టెలిస్కోప్ పట్టువోడలకుండా, వాక చేతితో వర్షమొహాన్ని పైకి నెట్టుతూ, వొడ్డుకి చేరవేశాడు.

సంధ్యకరిగి చీకటి ఆలుముకుంటోంది. వొడ్డున పడిన వర్షకి ప్రథమ దిక్పిచేశాడు. నీళ్లు తాగేసిన వర్ష నిస్తాగిగా కళ్లు మూసుకుని పడుకున్నాడు. ఒడ్డున పాదల నవక కీలకాలు చెలరేగాయి, అడివి కూసినట్లుగా. మందమైన ఆకులు రాలతున్నాయి.

సచ్చితానందం వొట్ల శ్రుణంలో ఆరిపోయింది. వాక్క చూశాడు. మూసా దూరంగా నిలబడివుంది. ఆమె కేసి నడిచాడు. అతని విడిచిన దుస్తులు ఆమె దగ్గరున్నాయి. ఒడ్డున కూర్చున్నాడు. మూసా తల తుడుస్తోంది. కణతలు నొక్కుతోంది. లంగా సడ్డు కొవడంలో, నోటు బైటపడింది. అతని కొచ్చింది. ఏవో మాట్లాడింది. ఆతను బట్టలు వేసుకున్నాడు. ఆమె సైకల్ తీసుకొని నడుస్తోంది. ఆతను మెల్లగా నడుస్తూ టెలిస్కోప్ లోంచి చూస్తున్నాడు.

పల్కిత ఆకాశంలో ఎరువు చిక్కనై నలుచుంది. 'వీనన్—' పెద్దగా మెరుస్తోంది. భూమి అందు, విశేషమునుగల కమ్మగింది. వర్షదగ్గరకి చేరుకున్నాయి. అతని పంట్లాం కేబుల్ పయ్యతీసి, అందులో నోటుపెట్టి, ఆ కేబుల్ కే వుంచాడు. మళ్లీ నడుస్తున్నాడు. రోడ్డుమీదికి వచ్చేవాడు. దూరంగా అతనికేసి వోక వేగన్ వస్తోంది. సంజ్ఞలతో దాన్ని నిలిపాడు అందులోనుంచి సోమయ్యడిగాడు. అతని వెనకాల వర్షభార్య స్నేహలత దిగింది. చిరికికాబోలు ఆమె కొంగుని జాటుమీద, చెవులమీద కప్పకుంది. ఆమెని అక్కడే వుండమని, సోమయ్యని, డ్రైవర్ ని తీసుకుని వర్షదగ్గర కొచ్చాడు. ముగ్గురూ పాయంపట్టి, అతన్ని వేగన్ లోకి చేరవేశారు. ధ్వనికే ప్రకాంతత మెలబడుతుండేమానప్పట్లు, ఎవ్వరూ మాట్లాడడంలేదు. దూరంగా నది మూలగు, కీటకాల వాద, శిఖరా లపై వికృతంగా బంపలు, చాటిమధ్య 'వీనన్' వెలుగు— జబ్బు చేసిన పరమాత్మ అరుకులోయలో అడుగు పెట్టినట్లు, శూన్యం సజీవమైన క్షణాలు గడిచినాయి.

వేగన్ లో చిన్నిదీపం వెలుగులో వర్ష కళ్ళు తెరిచాడు. చుట్టూ చూశాడు. భార్యమోహం చూసి నీరసంగా నవ్వాడు.

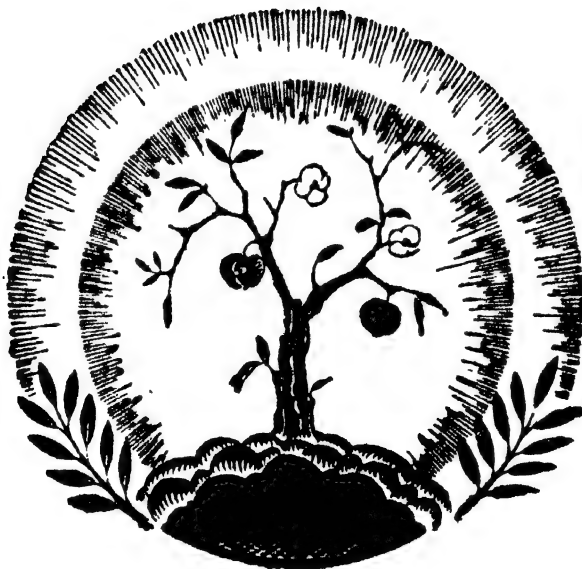
"అసలేం జరిగింది?" అని అడిగింది స్నేహలత, ఏ ఒక్కరి సహాధిచకుండా. విశ్వంచేసిన కడపారి గానానికి క్రితలా ఆ కంఠం అసహజంగా వినిపింది.

వర్ష మాట్లాడబోయాడు. వడ్డని సంజ్ఞచేసి, సర్వితానందం ఆ ప్రశ్నకి సమాధానం చెప్పాడు.

"ఏంలేదండీ— నేను సర్వే పూర్తిచేసుకుని, రోజూ లాగే, నదిమధ్యగా వొంగిన ఆ చెట్టుకొమ్మమీద కూర్చుని, 'వీనన్' గ్రహం కనిపిస్తుండేమానని టెలిస్కోప్ లో చూస్తున్నాను. పట్టుబారి నీళ్ళల్లో పడిపోయాను. ఒళ్ళున ఒస్తున్న వర్షగాయ నన్ను చూసి నీళ్ళల్లోకి దూకి, ఇద్దరం వాడుకి చేరడంలో నీళ్లు తాగేశాయి."

వర్ష కళ్ళు తెరిచి జాలిగా అతనికేసి చూశాడు. చెయ్యి పైకి తీసి అతని భుజంమీద వుంచాడు. యేదో మాట్లాడబోయాడు. సోమయ్యకి దగ్గరగా రమ్మని సంజ్ఞచేసి, అతని చెవులో యేదో చెప్పాడు. "మీరు విశ్రాంతిగా పడుకోండి. ఒంటెన గురించి ఆదుర్దా పడకండి. ఆ పనికి మీరెందుకు. మేమందరం పూర్తి చేస్తాంగా" అన్నాడు సోమయ్య.

వేగన్ బంగళాకేసి నడుస్తోంది. స్నేహలత వీనన్ కేసి చూసింది. తన భర్తకి యీదడం రాదనీ, నీళ్ళంటే భయమనీ ఆమెకుతప్ప ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఈ రహస్యం ఎవ్వరితో చెప్ప మలే అన్నట్లు 'వీనన్' శిఖరంవెనుక లోయలో, భూమి అందుకెనక దిగి అంతర్ధానమైంది. కూలిన శిఖరంగా అరుకులోయ చీకటి సొంద ర్యం ముసుగులా పైకిలాక్కుని పరుంది.

నన్నయ అవతారిక

శ్రీ దీవాకర్ణ వేంకటాచధని

పూర్వలాక్షణిక లాక్షిర్మమస్మియోవస్తునిర్దేశోవాపితన్మృఖ మ్మని కావ్యారంభమున నాశీర్వాదముకొని నమ స్కారముకొని వస్తునిర్దేశముకొని యుండవలెనని కావించి యుండిరి. సంస్కృతకావ్యములలోఁ జెక్కింట నీ మాఁడింటిలో నేదోయొక ప్రక్రియ కావవచ్చును నేయుండును. కొందఱు కవులు పై యాశీర్వాదములలో నొకదానిని నూచించుటతోమాత్ర మూంకుంపక కావ్యరచనాప్రకములైన సంవర్ణములను, వివిధవస్తువుల దమగుణ యర్థతావర్ణనలనుగూడఁ గావ్యారంభ ములం దించుక నూచించుచుండుదు. కాశీదాసుని రఘువంశ మహా కావ్యమునఁగల యారంభశ్లోకము లిందుకుదాహరణము. సంస్కృత కావ్యకర్తలకుఁ బూర్వమైన వ్యాసపార్వీకులు రచించిన భారత రామాయణములలోఁ గూడ సారంభములం దిట్టి యవతారిక లున్నవి. ఈ సంస్కృతమహాకవుల నొజ్జబంతులుగాఁ గైకొని నన్నయ భారతేతిహాసము నాంధ్రకరింపఁబూని తదారంభమున నొక యవతారిక రచించినాడు. నన్నయనుగుణించికొని యాతఁడు భారతమును రచింపఁబూనిన పరిస్థితులనుగుణించికొని యత్కించి త్రియిన నెఱుంగుట కీ యవతారికయే ప్రధానమైన యాధారము.

నన్నయకుఁ బూర్వ మాంధ్రమునఁ గవిత్వమున్నను ఆతని కావ్యము కాదని కావ్యమేదియు లేకుండెను. అందుచే నాతనికి సంస్కృత కావ్యనాటకములను బ్రతివేళదేశమునం దంతకుముందే రచింపఁజేసికన్నడకావ్యములను గొంతవఱకు మేలుబంతులయ్యెను. సంస్కృత నాటకముల యారంభములందు నాందీప్రస్తావనలను ప్రక్రి యలు కావవచ్చును. అందు నాంది పూర్వరంగమునందలిభాగము. ఇది యాశీర్వాదముతోడనో నమస్కారముతోడనో కూడియుండి శిబ్దముచేతనో యర్థముచేతనో కావ్యరస్తువును నూచించుచుఁ జంద్ర నామాంకితమై యుండవలెనను నియమమున్నది. అందలి పదముల సంఖ్యనుగూర్చికూడ లాక్షణికులు కొంత నియమము నేర్పరచిరి. కాని సంస్కృతనాటకములందే యది పెక్కుచోట్లఁ బాటించఁబడి యుండలేదు. నాంద్యంతమున నూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి నటినల విదూషక పారిపార్వ్యకులలో నొక్కరితోఁ జత్రమైన సంభాషణ కావించును. దీనికిఁ బ్రస్తావన యనిపేరు. ఇందుఁ గవి గోత్ర నానాది కథనము, ప్రరోచనమునఁబడు నున్ముఖీకరణము, ఋతువర్ణ నము, కావ్యార్థనూచనము, పాత్రప్రవేశనూచనము అనఁబడు నైదంగములుండును. ఈ ప్రస్తావన ప్రథ రింపఁజేసి నూత్రధారుఁడు నిష్క్రమించిన పిమ్మట నాటక మారంభింపఁబడును.

భారతారంభమున నన్నయ రచించిన యవతారిక యొకవిధ ముగా సంస్కృతనాటకముల మొదలనుండు నాందీప్రస్తా వనను వోలియున్నది. ఇందలి యారంభ మంగళశ్లోకము

సరిగా నాందీశ్లోకమును దలపించుచున్నది. పురుషోత్త మాంబుజభవ శ్రీకంధరులు మీకు శ్రేయోదాయకు లగుదుడుగాక యను నాశీర్వాద మిందున్నది. దీనిని గావించినవాఁడు భాత తాంధ్రీకరణ నాటక నూత్రధారుఁ డనఁడను రాజరాజనరేంద్రుఁడు. ఇందుఁ గావ్యార్థనూచనాదులైన యితర నాందీలక్షణములేదయ్య లేవు గాని ఋషితుల్యుఁడైన నన్నయనోట నాంధ్రవాఙ్మయప్రపం చమునకుఁ ద్రిమూర్తులనఁదగు మువ్వురు కవిపుంగవు లీభారతాంధ్రీ కరణమును బూర్తిచేయుదురను నూచన యప్రయత్నముగా చెలు వడి యుండెనని చెప్పదురు. నన్నయశిబ్దము నారాయణ శిబ్ద భవ మనుటకు వీలుండుటయు, దిక్కున యెట్లా పెగడలకుఁ గవిప్రహ్లా యనియు, శంభుదాసుఁడనియు విరుదము లుండుటయు నీ యూహా కవకాశ మొసంగుచున్నవి. ప్రకృతిస్వరూపిణులగు శ్రీ వాణీగిరిజ లను వక్షోముఖాంగములందు ధరించి పురుషోత్తమాంబుజభవశ్రీ కంధరులు శ్రీ పుంసయోగోద్భవమైన లోకములస్థితి నావహించు నట్లు త్రిమూర్తిస్వరూపులగు నారాయణ (నన్నయ) కవిప్రహ్లా శంభుదాసు లాంధ్రభారతమును ప్రపంచముయొక్క స్థితిని నిర్వ హింతురను భావము నారంభ మంగళశ్లోకమునందే తీయవచ్చును. నన్నయ యిందు సాధారణముగా లోకమున వాడుకలోనున్న బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులనుక్రమమును జెప్పక పురుషోత్తమాంబుజభవశ్రీ కంధరు లనుక్రమమును నూచించెను. దీనికి నన్నయ నారాయణ శిబ్దములకుఁగల సన్నిహితసంబంధమే కారణమై యుండవచ్చును. తొలిత భారతాంధ్రీకరణమును సృష్టి కారంభించినవాఁడు నన్నయ యగుటచే నాతనియందు మహిమన్ బాగముకాసమఁడను పద్యమున భట్టుమూర్తివలె బ్రహ్మోత్సమునుగూడ నారోపింపవచ్చును గాని అప్పుడు తిక్కునయందు విఘ్నేశ్వకల్పనమునకుఁ గొంత దూరానేయ మైన పద్ధితి నవలంబింపవలసివచ్చును. అందుచేతనే నన్నయనోట లోకవ్యవహారమున కించుక విరుద్ధమేయైనను బురుషోత్తమాంబుజ భవ శ్రీకంధరులనుక్రమమే వలెదే యుండును.

కాలమునుబట్టి నన్నయ మొదటివాఁడు; తిక్కున ద్వితీ యుండు; ఎఱ్ఱన తృతీయుండు. పై సమాసమునందలి వరుసకూడ దీని కనుగుణముగనే యున్నది. కవిత్రియమువారు నివసించిన కాల మును బట్టియు, వారు భారతము నాంధ్రీకరించిన కాలమును బట్టియు నీక్రమ ముచితముగానే యున్నది కాని భారతగ్రంథ భాగముల యానుభూతినిబట్టి చూచినచో నది యించుక విరుద్ధ ముగాఁ గానిపించును. ఎలయిన నాది సభా పర్వములును నారణ్య పూర్వభాగము నైనపిమ్మట ద్వితీయుఁడైన తిక్కున రచించిన భాగముకొక తృతీయుఁడైన యెఱ్ఱు రచించిన యారణ్యపర్వశేష మున్నది. ఈ గ్రంథభాగక్రమమునుబట్టి చూచినచో ముందు నన్నయను దరువాత నెఱ్ఱునను బిమ్మటఁ దిక్కునను జెప్పవలసియుం

దును. ఈ లోపమును బరిహరించుటకే మంగళశ్లోకమునకు చెంటునే వ్రాయబడిన వచనమున నన్నయ పై శ్లోకమునందలి క్రమమును విడిచి “అని సకలభువన రక్షణ ప్రభువులై యాద్యులైన హరి హర హిరణ్యగర్భ పద్మామావాణిపతుల క్షుతియించి” యను చోట హరిహర హిరణ్యగర్భులను క్రమమును జెప్పినాఁ ఁనియు లేనిచో నాతఁడు చెనుచెంటునే యా త్రిమూర్తుల క్రమమును కూర్చి చెప్పవలసిన యక్కఱలేదనియు శ్రీమాన్ దేవాల తిరువంగళాచార్యులవా రొక యాపహ్వాసమున వక్కా జించి యున్నారు. కాలరచనాక్రమములనుబట్టి చూచినచో మొటిదియు గ్రంథభాగక్రమమునుబట్టి చూచినచో రెండినదియు సమంజసములుగా నుండును. అందుచే రెండువిధములుగాఁ జెప్పి యన్నయ క్రమవైరుధ్యమును బరిహరించుటకు యత్నించి నాఁడు.

పై శ్లోకమున నన్నయ యాశుత్థముగవైన భారతాంధ్రీకరణ మును మువ్వరుకవులు పూర్తి చేయుదురని నూచించుట యథార్థమా లేక యిది విమర్శకుల బుద్ధిచాతుర్యమా యను సంశేపా ముదయింప వచ్చును. కాని పై శ్లోకమునందలి త్రిమూర్తుల క్రమమును దిరువాతి వచనమునందలి క్రమమును జెయూహాకుఁ దాటియక పోవుటలేదు. అదియుఁగాక మహాకవియు నవిరళజపహామతిత్వరుఁడును బుష్పి కల్పఁడు నను నన్నయచోట సట్టి నూచన వచ్చుటయు నసహజము కానేరదు.

కావ్యాదియైన శ్లోకముతో పద్యముతో శ్రీకాశముతో నారం భించుట మంగళీకరము. ఈ యాదిమపద్యమున శిఖార్థములం దెచ్చటను సమంగళీస్ఫూర్తి కలుగకుండఁజూచుట మంచిది. అట్టి యొడ నన్నయ శివునకు మంగళ్యశ్రీమాచకములైన నామము లనేకము లుండఁగా విషము కంఠమునఁగలవాఁ డను శ్రీకంఠరక్షణము నేల వాడవలయునని శంక కలుగవచ్చును. విషము భయంకరమును విష్వంస కరమునైన వస్తువేయైనను శివుఁడు శ్రీకంఠరుఁడైన పరిస్థితిమాత్రము జగద్దితప్రయోజన మైనట్టిదే. అమృతమశనసమయమున హాలాహల ముదయించి సర్వజగదుపద్రవము కలిగింపఁబోఁగా రుద్రుఁడు కానిని మింగి కంఠమున నిల్పి దీవిజమనుజ లోకముల కెట్టి యక్క ట్టును గలుగకుండఁ గాపాడెను. దీనినిబట్టి శివుని శ్రీకంఠరత్న మతిని లోకరక్షణపరాయణతకు ఫలితమైనదేకాని యమంగళశ్లోకరక మైనదికాదు. అందుచేతనే నన్నయ విశ్వంకముగా మొదటిశ్లోక మున నా శివుమును వాడియుండును.

తనకులబ్రాహ్మణుల నిత్యాది పద్యము నన్నయ కులగోత్ర నూత్రాదికమును, విద్యావిజ్ఞానవిశేషములను, ఆచారస్వభావము లను నూచించుచున్నది. నన్నయవిషయమును గొంచెముగనో గొప్పదిగనో మనకుఁ దెల్పు నాధార మీ పద్యమొక్కటే. ఇందుఁ గానవచ్చు విశేషణములను పరిశీలములనే యుండొంటిలోఁగూర్చి మనము నన్నయ జీవితచరిత్ర యను సాధమును నిర్మించుకొనవల యును. అతఁడు రాజరాజ కుల బ్రాహ్మణుఁడు. అతని కను రకుఁడు నిరంతర జపహామపరాయణుఁడు. విపులశృంగారముఁడు. నేదసంహితల నభ్యసించినవాఁడు. బ్రహ్మాంధపురాణము మున్నుగాఁ గల వివిధ పురాణములఁ బఠించి యుండు విజ్ఞానమును నాఁడు

గొన్నవాఁడు. పాత్రుఁడు, ఆపస్తంబనూత్రుఁడు, ముద్గలగోత్రుఁడు. సజ్జనస్తోత్ర పాత్రమును స్వచ్ఛము నైన చరిత్రసంపద కలవాఁడు. లోకజ్ఞుఁడు. సంస్కృతాంధ్రభాషలు రెండింటఁ గావ్యరచన చేయఁగలవాఁడు. సత్ప్రీతిభాభియోగ్యుఁడు. నిత్య సత్య వచనుఁడు. సుజనుఁడు, బుద్ధిబృహస్పతి. ఇందుఁ గుల బ్రాహ్మణుఁడు, అనురక్తుఁడు అనునవి రాజరాజానకును నన్నయకును గల సಂಬంధమును దెలుపు విశేషణములు. ఆపస్తంబ నూత్రుఁడు, ముద్గలగోత్రుఁడు అనునది నన్నయ నూత్రమును గోత్ర మును నూచించునట్టివి. సద్వినుతావదాతిచరితుఁడు, పాత్రుఁడు, నిత్యసత్యవచనుఁడు, సుజనుఁడు అను విశేషణము లాతని స్వభావ మును బ్రబృత్తిని నూచించుచున్నవి. సంహితాభ్యాసుఁ డనునది యతని పైదికవిద్యావిష్టాతృత్వమునకు, అవిరళ జపహామతిత్వరుఁ డనునది యతని నైషికతకును నూచకములుగా నున్నవి. మిగిలిన విశే షణము లాతని పాండిత్యప్రతిభలను, గదితాకళాదక్షతలను వెల్లడించు చున్నది.

పై విశేషణములనుబట్టిచూడ నన్నయ పరస్పరవిరుద్ధముల స్వభావములొక్కచోఁ గలసిన సమగ్రమూర్తిహారఁ గాననకు చున్నాడు. వైదికులకు ఛాందసులకు పెరున్నది. బ్రహ్మదేవుని వేదా భ్యాసజనుఁడని కొందరుకవు లాక్షేపించియున్నారు. అల్లసాని పెద్దన “బుద్ధిబాహ్యునితోన్మాదులగదా శ్రోత్రియు”లని శ్రోత్రి యర్థమునకు బుద్ధిబాహ్యమును సహచారిగుణముగాఁ దేల్కొనుట ఎల్ల రెఱంగినదే. నన్నయ వైదికుఁడయ్యును బుద్ధిబాహ్యముతోఁ గూడినవాఁడుకాదు. లోకజ్ఞుఁడు, మర్త్యమరాధిపాచార్యుఁడు, కవిత్వాకళాపారగులైనవారు కర్మమలైయుండుట యరుదు. తిరుపతి వేంకటకవులు శ్రీవరానందములొక గవిత్వమును సంధ్యావందనము నకు బావగారని వర్ణించియున్నారు. కాని ఈ విషయమున కప వాదములైనవారు కొందఱు లేకపోలేదు. నన్నయ తిక్కన లందుఁ ప్రథమగణ్యులు. నన్నయ యవిరళ జపహామతిత్వరుఁడు; తిక్కన పైదికమార్గనిష్ఠుడు వర్తనమును నిర్విహించి సోమయాజి యైనవాఁడు. నన్నయకూడఁ దిలుకునకుఁ దూర్పున నొక్కచో యజ్ఞ మొనరించెనని తెల్పు పద్యమొక్క టున్నది కాని యిది యెంతవఱకు యథార్థమా తెలియరాదు. లోకమునఁ గదితాకర్మవృత్తి లకును శ్రోత్రియతాగుభీషంపదిలకును పైరుద్ధ్యము చెప్పఁబడు చున్నను గది కన్నియును నుండవలెనని లాక్షణికులుచెప్పుదున్నార.

అప్పుకవి యప్పుకవియ ప్రథమాభ్యాసమున సత్కించితగు ములను జెప్పుచు :

“ఇమ్ముహిని మునులనే బెల
సెమ్మును గావ్యములు వాన్పడి; కురులే కా
వ్యమ్మును వచనార్థంబే
సమృతి గలివేళ కుకవిజనులే మానులే 48

ధరణీసురుఁడు ప్రకాంతుఁడు
గురుధర్మకుఁడు కుచియుఁ గల్పకుఁడు పూర్వకవి
కీర్తర వాప్తయోగదక్షుఁడు
గరుడామతి యెత్వఁ దరఁడు కవియనఁ జతఁగుక. 49

శ్రుతి కాస్త్రాంగ పురాణ

ప్రతితియ నితహా కావ్య భరతాగమర

స్మృతి సంగీత రతికా

గతుల నలంకృతుల నెఱుంగఁగాఁదనుఁ గవికెన్." 45.

అని చెప్పియున్నాడు. ఈతఁడు చెప్పిన లక్షణములన్నిటికీ గుఱురైన కవులు నన్నయవంటివా రెఱుక్క రిద్దఱో రిద్దఱు నెందఱో యుండరు.

"శులప్రపః పురోహితః" అని వాచస్పత్యమునందలి నిర్వచనము నూతగాఁగోని, విప్రబ్రాహ్మణ శిబ్దములు రెండును బర్యాయ పదము లగుటచేఁ గులబ్రాహ్మణుఁడనఁగాఁ బురోహితుడనియు, నందుచే నన్నయ రాజరాజనకుఁ బురోహితుఁడుగా నుండెననియు, బురోహితులు సాధారణముగా వైదికబ్రాహ్మణులే యగుటచే నన్నయకూడ వైదికబ్రాహ్మణకాళికే చెందియుండుననియుఁ జెప్పవారు పలువురున్నారు. కాని యీ యభిప్రాయము భ్రాంతి మూలకము. కులబ్రాహ్మణుఁడనఁగాఁ బురోహితుఁడు కాదనుటకు గొన్ని నిదర్శనములున్నవి. చాళుక్యరాజ్యాంగమున మంత్రి పురోహిత సేవాపతి యువరాజులు పంచప్రధాను లనబడుచుండిరి. ఈ పంచప్రధానులలో రెండవవాఁడు పురోహితుడు. కావునఁ బురోహితత్వముకూడ నప్పుడు న్యూనతాపహమైనది కాదు. అతఁడతఁడయిందలి కింక వచనమున రాజరాజ మంత్రి పురోహిత సేవాపతి దిండినాయక దోవారిక మహాప్రధానాంతిసామంతి విలాసిని పరివృతుండై యుండెనని వర్ణింపఁబడియున్నది. పెనుచెంటసే నన్నయను వర్ణించు సీసపద్యమునఁ గులబ్రాహ్మణశిబ్దము వాడిఁ బడినది. రెండుశిబ్దముల నీ కేష్టలమున వేలువేలుగా బ్రయోగింపఁబడి యుండుటచే వీని యర్థమునఁకూడఁ బార్థక్యమున్నదని యూహించుట కవకాశమున్నది. "కులబ్రాహ్మణ పదమునకుఁ బురోహిత పదము పర్యాయముగాఁ బాళుక్యకాసములలోఁగాని కర్తూరాజ కాసములలోఁగాని ఎట్టటును వ్యవహరింపఁబడి యుండలేదనియుఁ బంచప్రధానులను జెప్పచోటఁ బాళుక్యకాసములలోఁ బురోహిత శిబ్దమే వివరిచ్చునుగాని కులబ్రాహ్మణ శిబ్దము వివరాదనియు" సాహిత్యప్రతికలో కీ. శ్రీ. బుర్రా శేషగిరిరావుపంతులుగారు వ్రాసి యున్నారు. అదిగాక నన్నయయే వ్రాసిన నందిమపూడి కాస పములోను తిర్పూర్కాసములందును పాళుక్యులకు మూలపురుషుఁడైన విజయాదిత్యుఁడు జగీషచే దక్షిణాపథమున కరుడంచి త్రిలో చినపల్లవునితోడి యుద్ధమున దివంగతుఁడైపిమ్ముట వారిని మహాదీని, యంతిరర్పియైనది, పురోహితునితోఁగూడ (పురోహితేన సాప్తం) ముశికేమ నామకమైన యగ్రహారమున కరిగి రిద్వా ప్రత్యుఁడైన విష్ణు భిల్లసేనుఁజచే దుహితృనిర్వీశేషముగా నభిరక్షింపఁబడి విష్ణువర్ధ నునిఁ బ్రసవించెనని చెప్పఁబడియున్నది. * ఈ సందర్భమునఁ గుల బ్రాహ్మణేనసహ యనక నన్నయఁడులు పురోహితేనసార్థమని వ్రాయుట గమనింపఁదగియున్నది. దీనినిబట్టి నన్నయ యుద్దేశమునఁ బురోహిత కులబ్రాహ్మణపదములు పర్యాయరూపములు కావనట్లు తోచును. కాని కులబ్రాహ్మణుఁడును బురోహితుఁడును గూడ

కాకాలమున నతి గౌరవాద్ధు లయిన రాజోద్యోగులే యగుటలో సంశయములేదు. ఇప్పటి పురోహితులకు సంఘముననున్న గౌరవమునుబట్టి యప్పటి పురోహితులుకూడా నిట్టివారే యుండుదు రని యనుకొనుట పాతపాటు.

రాజరాజనరేంద్రుని తొలియైన రెండవ అమృరాజ రాజను హేంద్రుని కాసమున నొక్కచో "...రక్కణః పుత్రాయ, కొండివ్య గోత్రాయ, ...ర్యాభిధానాయ మత్కుల బ్రాహ్మణాయ"యను భాగము కావచ్చుచున్నది. ఈ కాసము చాలవఱకు శిథిలమై పోయినది. కాని యర్థసందిర్భమునుబట్టి యవ్యవో యొక కిర్య కుమారుడు, కొండివ్యగోత్రుడు, మఱియొక కిర్య యా మహారాజా నకు గల బ్రాహ్మణుడై యుండినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కాసము శిథిలము కాకుండి నుండినచోఁ బంచప్రధానులఁ జేర్చొను చోటఁ బురోహితశిబ్దమును గనబఱచి నన్నయ వర్ణనమును దృఢ పఱచి యుండుననియు, బురోహిత కులబ్రాహ్మణ శిబ్దముల రెండింటిని జూపిన భారతివచన మీ కాసముననుసరించి వ్రాయఁ బడియుండుననియు శ్రీ శేషగిరిరావు పంతులుగారు చెప్పియు న్నారు. (రా. సంచిక పుట 92.)

రాజరాజనరేంద్రుని కాలమున నన్నయ కాసన కావ్యకర్తగా నుండెననుటకు నందిమపూడి మండి తామ్రకాసములు తార్కాణ ములు. సాధారణముగా కాసన లేఖనాధికారము సంధివిగ్రహాలు రహస్యకులు, మహామంత్రులు అనువారి కొసంగఁబడుచుండెను. కులబ్రాహ్మణులుకూడ వీరితో సమానప్రతిపత్తి కలవారై యుందురు. ఇంతవఱకు లభ్యములైన కాసములలోఁ బురోహితు ఁడును నుద్యోగి వ్రాసిన కాసముక్కంటియుఁ గానరాదు. సంధి విగ్రహ లొక్కొక్కప్పుడు తమకు సన్నిహితులైనవారిచే కాసములు వ్రాయించువాచార ముండెను. (కీ. శ్రీ. 1084 వ సంవత్సరమున రాజరాజ జ్ఞాతియగు పాళ్యాధ్య త్రిభువనమల్ల దేవుని యజ్ఞాపత్రము వారిన సంధివిగ్రహి యల్లుడు వ్రాసినట్లు తెలియుచున్నది. కాని పురోహిత రచితమైన కాసన మెచ్చటను గానవచ్చుటలేదు. ఇది కూడఁ బురోహిత కులబ్రాహ్మణులను నుద్యోగులు భిన్న భిన్న ధర్మనిర్వాహకులుగా నుండిరిని యూహించుటకు దోడ్పడుచున్నది.

కుల బ్రాహ్మణులనఁగా త్రిత్రోపేతబ్రాహ్మణులనియు వాటి రాజాస్థానములందుఁ బలుకుబడి కల్గి తమవారి కుపాధులు కల్పించి రనుట కనేక దృష్టాంతము లున్నవియు శ్రీ శేషగిరిరావు పంతులు గారు వ్రాసియున్నారు (పుట 92). కులపుత్రికలవరలఁ గుల బ్రాహ్మణులుకూడ రాజాంతఃపురములలోఁ జెంపఁబడిన బ్రాహ్మ ణులై యుందురని వాయాహించి యుండిరి. రాజరాజనరేంద్రుఁడను గ్రంథమునందలి సప్తమ ప్రకరణమున (పుట 144) (కీ భావరాజా వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు "రాజచాళుక్య కులమున విరపాలు రకు కులబ్రాహ్మణు లుండుట చాళుక్యవంశాచారము. ఇమ్ముడి అమృరాజ విజయాదిత్యునికీ తాడిపట్టు వాస్తవ్యుఁడును, ఆపస్తంబ నూత్రుఁడును, కొండివ్యగోత్రుఁడు నగు కులబ్రాహ్మణుఁడొక ఁడెను. వంశ మనిచ్చిన్నముగ వర్ణిల్లుటకు త్రితర్య మొకటి భారతకాలమునాటినుండి ఆచరణలో నుండెను. అన్వయాభివ్యక్తి

భూసురోత్తములు రాజపుత్రికలందు ధర్మవిధి సంతతి నిలుపుచుండిరి. అట్టి భూసురోత్తములు... కులబ్రాహ్మణుల నియమించి వారికి ఆడుబిడ్డలనిచ్చి వివాహముచేయు వాచారము కాకతీయ యుగాంతమువఱకు ఆంధ్రదేశమున వర్తిలెను. కులబ్రాహ్మణులు శ్మిరియపత్నులతోపాటు స్వకులాంగనలనుగూడఁ జెండ్లియాడిరి. కులబ్రాహ్మణులు సాధారణముగా నున్నత రాజకీయపదవులందుండిరి. అట్టి కులబ్రాహ్మణులు వైదికులు కాదు. లోకజ్ఞులు, కవులు. అష్టాదశ్యమ కార్యఖండముల నెఱపిన దక్షులు" అని కులబ్రాహ్మణులనుగూర్చి వివరించుచున్నాడు. పరశురాముఁడు సర్వశ్మిత్రి సంచారము కావించిన పిమ్మటను, జత్రాంగద విచిత్ర బిర్యుల మరణాంతరమున భారతమున బ్రాహ్మణులు శ్మిత్రియ కాంతలందు సంతానముఁబడసిన వృత్తాంతములు చెప్పఁబడినవంటి సత్యమే. అట్టిది సాధారణముగా సంతానరాహిత్యముచే కంఠ విచ్ఛేదము చేపూరు నుపద్రవము కలిగినప్పుడే జరుగుచుండెను. చాళుక్యవంశమున నిట్టి యుపద్రవ మెట్లైందో సంభవించినట్లు కాని కులబ్రాహ్మణులు దయదలచి యావంశము నవిచ్చిన్న మొనరించినట్లు కాని తెల్పు సందర్భ మొక్కటియుఁ గానరాదు. కావునఁ బై చారిత్రకులు రాజులు కులబ్రాహ్మణుల నుంచుకొనుటకుఁ జెప్పిన ప్రయోజనము సంకేహస్పదమై యున్నది. వారు రాజులకడి నువ్వగులుగా నుండి కాననలేఖనాద్యవిధికార్యముల జూపించుచుండి రనుటలో నాక్షేపములేదు.

భారత సభాపర్యమున వారఁడుఁడు ధర్మజ్ఞానికడ కరుణించి యాతని రాజ్యపరిపాలనపరిస్థితులనుగూర్చి యనేక ప్రశ్నలు చేసి యుండెను. అందులో :

"కచ్చిదాత్మసమాబుద్ధ్యా సచయో జీవితక్షమాః
కులీనాశ్చాసురక్రౌశ్చ కృతాస్తే వీర మంత్రినః"

(సభా. 2 5. 16; Bhandarkar Oriental Research Institute Edition)

అనువద్యకటి. "కులీనాశ్చాసురక్రౌశ్చ" అను పదములకు తన కులబ్రాహ్మణుల నసురవృత్తము పదములు ఖరియైన యనువాదములని శ్రీ శేషగిరిరావు పంతుగా రిభిప్రాయపడి యుండిరి. "దీనినిబట్టి నన్నయను గూర్చిన కులబ్రాహ్మణ ప్రయోగము వీరమంత్రికఁ దగి యున్నదనియు, బురోహితునిఁగూర్చినది కాదనియు నూహింపవలె"నని వారు సిద్ధాంతీకరించియుండిరి. పై శ్లోకమునందలి కులీన శబ్దమునకును కులబ్రాహ్మణ శబ్దమునకును సంబంధమున్నట్లు గోచరింపదు. నైఁగా నందిలి 'వీర' శబ్దము ధర్మజ్ఞానికే సంబోధనము. పంతులుగారు దానిని మంత్రికి విశేషణముగాఁజేసి వీరమంత్రియని వ్రాసియుండిరి. అందుచే నా శ్లోకమునకును నన్నయను వర్ణించు పద్యమునందలి పదములకును ముడిపెట్టుట యంత సమంజసముకాదు. అసురక్రపద మున్నదిగదా యని పంతులుగారు కులబ్రాహ్మణ శబ్దమును కులీన శబ్దమునకు బర్తాయముగా గ్రహించి యుండుదు. కులీనతత్వాసురక్రత్వము లోక్క కులబ్రాహ్మణులకే కాక రాజోద్వ్యుల లందితేని నుండవలసిన లక్షణములు. వారఁడుఁడు సేవాపవనిగూర్చి యడుగు సందర్భమునఁ గూడ "కులీనాశ్చాసురక్రౌశ్చ

దక్షసేనాపతి ప్రవ" యనుట యందుకు దృష్టాంతము. సాధారణముగా వారోజులలో విశ్రుత మంత్రిత్వాదులకు నున్నతోద్వ్యులములందు నియమింపఁబడుచుండిరి. ఆముక్తమాల్యదలో రాజులు చెప్పిన రాజనీతిని బఠించినచో నిది వ్యక్తమగును. పై సభాపర్యమునందలి శ్లోకము ననువదించుచు నన్నయ :

"అనఘుల శాస్త్రవిధిజ్ఞుల
నసురకులఁ బిల్చి పితామహ క్రమమున న
చ్చిన విశ్రుల మంత్రులఁగా
జూపించితే కార్య సంప్రయోగము పొందెన్" (సభా 1-26).

అని వ్రాసియుండెను. ఇందు నసురక్రపదము తప్ప మిగిలినవన్నియు నన్నయ కల్పించినవే. "పితృవైతామహాన్" అని మఱియుఁక్కయిడె నెదటనో యున్న విశేషణమును దీసికొనివచ్చి యాతఁడొక్కడని మిడించెను. దీనినిబట్టి నన్నయ యుద్దేశమున మంత్రికులకు నసురక్ర తతోపాటు అనఘుత్వము, శాస్త్రవిధిజ్ఞత్వము, పితృపితామహా క్రమమున రాక యను లక్షణములుగూడ నుండవలెనన్నట్లు వ్యక్తమగుచున్నది. కులబ్రాహ్మణుఁడనఁగా 'పితృపితామహా క్రమమున వచ్చిన విశ్రుఁడైన మంత్రి యని యర్థము చెప్పవచ్చును. రాజు తిండితాతిలు రాజ్యము పాలించుచుండఁగా మంత్రి తిండి తాతిలు మంత్రిపదవి నధిష్ఠించి యుండవలయును. అట్టి మంత్రులు రాజున కితర మంత్రుల కంటె సన్నిహితులు నసురకులనై కులబ్రాహ్మణు లనఁబడుచుండి రని విశ్వయింపవచ్చును. నన్నయ తిండి తాతి లెవ్వరో ముకుఁజెలియదు కావున నీ విషయమును దృష్టాంతపూర్వకముగా నిరూపించుటకు వీలులేకున్నది. ఆంధ్రకవితరంగిణీకాయలు చేతన భీమున భట్టులను నన్నయ తిండితాతిలుగా నిర్ధారణచేసియున్నాడు. ఇది సత్యమే యైనచోఁ బై యభిప్రాయము మఱింత బలవంతముగ నున్నది. ఎలయన చేతన భీమునభట్టులు గాజరాజ విమలాదిత్యుల యా స్థానముల నుండి సంధినిగ్రహించి కాననములను రచించి యుండిరి. (కోయిమర్లి రణసిల్పాఁడి).

కులబ్రాహ్మణుఁడనఁగా బురోహితుఁడను వర్గము వీర ప్రహరు చున్నది. కావున దానినిబట్టి నన్నయ వైదికశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడే యనుటగూడ వీర ప్రమేయమైయున్నది. ఆ కాలము నకు బ్రాహ్మణవర్ణమున నియోగి వైదిక శాఖలు విస్తృతముగా నేర్పడెనని చెప్పట కాధారములు లేవు. అందుచే నన్నయ చేదవేదాంగవిదుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడనియే తప్ప వాతని బ్రాహ్మణత్వమునుగూర్చిన యితర వివరములను చెలుపుట యశక్యము.

కాలవాహనుల కాలమున వాంఛదేశమున బాధ్యమకము యాఁడుపూవు లాఱుకాయలుగా విరాజిలెను. తరువాత దానితో పాటు జైన వైదిక మతములుగూడ నిండుక తిలలెత్త సాగెను. పూర్వచాళుక్యరాజుల కాలమున వైదికమతమున కధికమైన ప్రాపు చేపూరినది. కుమారిభట్టు జైన బాధ్యమత సిద్ధాంతములను దీక్షముగా ఖండించి పూర్వమీమామంసాపద్ధతిని బ్రతిష్ఠాపించెను. వేదాభ్యాసమును, వైదిక కర్మాదరణమును అపద్ధతికిఁ జేవారు వులు. ఆ మతము ఎవలంబించి యాచరించెడివారి సమగ్ర స్వరూ

తమ మనకు నన్నయలోఁ బ్రత్యక్షమగుచుండును. ఆతని సహిత భ్యాసతీయ, తిరిగి జపహామిత్యపర్యమును నిండుకుఁ దార్కాణములు.

సంస్కృతమున వహ్నిదేశపురాణము లన్నవి. కావితా బ్రహ్మాండపురాణ మొకటి. పురాణమునందుండవలసిన పంచలక్షణము లన్ని పురాణములందు గోచరించుకూట నిజమైయున్న బ్రహ్మాండపురాణమున నవి మఱిత విపులముగా నుండును. షర్ల ప్రతిష్ఠ మవ్వంతిరముల వృత్తాంతము నెఱుంగుట కది చాల బాధ్యమగును. మఱియుఁ బురాణముల పౌర్వాపర్యము నిర్ణయించుట కష్టమై యున్నది. అందుచేఁ బురాణములలో దాని కోక విశిష్టత యున్నది. నన్నయ “బ్రహ్మాండాది వానాపురాణ విజ్ఞాననిరతుఁడని బ్రహ్మాండమునే పెరుపెట్టి పెర్కొనుట యీ కారణమచేతనే. శ్రీవాసుఁడుకూడ గాఢబుద్ధిమం బ్రాహ్మదత్త వరప్రసాదుడని తొలిది పద్యమం దభిప్రీతి బ్రహ్మాండాది మహాపురాణయ తార్పిరార్థ నిర్ధారిత బ్రహ్మజ్ఞాన కళావిధానమవని యా పురాణమునేఁ బ్రముఖముగాఁ జెప్పెనుటకుఁగూడ నిదయే కారణమై యుండును.

కలింగదేశమందలి భారతిప్రతులలో నొండురెండువోట్లఁ బాఠ్రునను మాటకుఁ (భౌత్ర (త్ర) అను పాఠాంతరముండిన కారణమున నదియే సరియైన పాఠమై యుండుననియుఁ, దిక్కినను మనుమ సిద్ధి మామూ యని పలుచుయండినట్లే రాజరాజు నన్నయను అన్నా (భౌత్ర) యని పిల్చి యట్లే భారించుచుండెమ్మననియుఁ, గ్రార తికి వల్లునుకులకు వేరుఁబడిన ప్రాసయితిని సాధించుటకు భారతముననే ప్రయోగమున్నదినియుఁ బై నాహిత్యప్రతికటానే శేషగిరి రావు పంతులుగారు వ్రాసినయందెరి. భౌత్ర శిబ్దమునకుఁ దెనుఁగున ద్వితీయకవదవాంతిము భౌత్రమ అనియే యుండునుగాని భౌత్రున్ (భౌత్రున్) అని యుండదు. ఈ రూపము వ్యాకరణ సాధ్యముకాదు. అందుచేఁ బై కలింగదేశ భారతిప్రతులందలి పాఠము లేఖప్రమాదజనితమైనదే కాని సరియైనదికాదు. ఒకవేళ పాత్ర శిబ్దమే సరియైనదనుచో నది నాయకత్వము (Leadership)ను నూచించు నని వారే అభిప్రాయపడి యయాతి చరిత్రముఁ బ్రజలు యదుని వర్తించు సందర్భమునందలి పద్యమును * దానికి వివిధ్యనముగాఁ జూపిరి. నిఘంటువులలోఁ బాత్ర. శిబ్దమునకు యోగ్యుఁడు, దాన గ్రహదార్హుఁడు అను వర్ణములన్నవి కాని నాయకుడను వర్ణము లేదు. ఆ యోగ్యత సందర్భమునుబట్టి పలువిధముల వ్యక్తిము కావచ్చును. యదుని వర్తించు సందర్భమున దానికి నాయకత్వ మూర్తి కలుగుట కవకాశమున్నది. కాని నన్నయవిషయమున బట్టియవకాశము లేదు. దాని కిచ్చుట నుపాంధిత్వాభివాగ్ధియైతిధి కములచే సర్వభా యోగ్యుఁ డనునదే యర్థము కాఁదగి యున్నది.

* “అవిచారంబని పల్క నోడెదము ధర్మాభిజ్ఞ నీయగ్రసంధివుఁ డెత్తున్నత క్తియుక్తుఁడు మహిభార ప్రగల్భుండు భారత దాహిత్రుఁడు పాత్రుఁ డీయదుఁడు లోకభ్యాతుఁ డుండుంగ నీ.....”(అది.రి—198)

ఈ పద్యమున నన్నయ యుధాంతభాషాకావ్యరచనాభి శోభితుఁ డని వర్తింపఁబడి యున్నాఁడు. ఉధయభాషలంఁగా సంస్కృతాంధ్రములు. ఆ రెండింట నన్నయ కపారమైన పాండిత్యముతోపాటు కావ్యరచనాపితృయు నున్నట్లే విశేషణము నూచించుచున్నది. నన్నయ యాంధ్రమున భారతముకాక మఱి యే కృతులైన రచించెనేమో చెప్పటకు బలమైన యాధారములు లేవు. భారత మొక్కటే చాలు నాతని యాంధ్రభాషాకావ్యరచనాభి శోభితత్వమును జూటుటకు. సంస్కృతమున వాతఁడు రచించిన. కావ్యములేవియు లభ్యములు కాలేదు కాని భారతాదినగల మంగళ శ్లోకమును పందంపూడి కాననమునందలి శ్లోకములును సంస్కృత భాషయం దాతినికెఁగల కావ్యరచనాపాటవమును వేయినోళ్ళ వక్కాణించుచున్నవి.

ఈ విషయము నీసీపపద్య మేకైకమయ్యి నిహగరిష్టఁడును బాండిత్యపాఠోధియు నుగరత్నకర్తఁడును గవితాకళానిధియు ధీరధిపతానధీతిదివిజాచార్యుఁడు నగు నన్నయనుగూర్చి యెన్నో విషయములను వ్యక్తముచేయుచు నాతని పరిత్రిమూర్తిని మనఃశుల యెదుట నాక్షుత్కరింపఁజేయుచున్నది. ఇందలి విషయము లాక్షణికులు ప్రస్తావనలో నుండవలెనని చెప్ప వది గోత్రనామాది కథనమును సంగమమును స్ఫురింపఁజేయుచున్నది.

కావ్యార్థనూచనము ప్రస్తావనయందలి మఱియొక యంగము అదియు నీ యవతారికలో నూచ్యమాత్రముగాఁ గానవచ్చుచున్నది. రాజరాజు నన్నయతో “నే ననేక పురాణములు వింటిని. అర్థధర్మ శాస్త్రముల క్రమ మెఱింగితిని. ఉదాత్తరసాన్నితికావ్య వాటక క్రమములు పెక్కు నూచితిని. జగత్పరిభ్రాజ్యములైన యాశ్వరాగములందు భక్తితో హృదయము నిర్మితి” నని చెప్పిన పిమ్మట “అయినను నాకు ననవరతంబును శ్రీ మహాభారతమునందలి యభిప్రాయంబు విష సభిలాష పెట్టెదో యుండు”నని మహాభారతంబో తమను చించెను. తరువాతిఁ దనకు మిక్కిలి యుష్మయై యుండు నైదు విషయములలో మహాభారత శ్రవణాసక్తి యొక్కటని స్పష్టపఱచెను. అనంతరము చంద్రుఁడొట్టి పూరు ధరలేక కురు ప్రభు పాండుభూపతులు క్రమముగా వంశకర్తలై యుప్పిన రిక వంశమునఁ బ్రసన్నులై విమల సద్గుణ శోభితులైన పాండువోత్తముల చరిత్ర విమల తిల కంబో యభిప్రమని వ్యక్తికరించెను. భారతేతి హాసమునందలి ప్రధానవస్తువు పాండువోత్తముల చరిత్రయే కదా! అందుచే నీపై విషయములు నూత్నముగ నైనను జక్కఁగాఁ గథాంత నూచనము నొనరించుచున్నవి.

దశరూపకారులు రత్నావళి వాటకమునందలి “క్రీహర్షో నిపుణః కవిః” ఇత్యాది శ్లోకమునుకృతకరణ మను ప్రస్తావనాంగము నకు నుదాహరణముగా నూచించియున్నవి. ఇందుఁ గవి కావ్య వస్తు నలు సభ్యానుల నుగవి శేషములు వర్తియియైనవి. ఇట్లే నూచన సభ్యులను వాటకదర్శనమున సత్త్వంతోన్ముఖులుగా నొనరించుట సహజమే. ఇట్లే నన్నయయు నీ యవతారికలో భారతమహాత్వము నిండుక ప్రశంసించినాడు. అది జనమఠుఁడైన కృష్ణదైవపాయన మునివృషభుఁడు సంస్కృతమున రచించినట్టిది. భారత కథా

శ్రీమదాభిరతిచే నుత్తములును గుత్తశృంగఖరములును నగు కపిలగోవుల నూతనీంద్రుని సర్వభాషాపాత్రులైన యీ త్రిమిషేషిపులకు దాని మొనరించిన మహాఫలము చేకూరును. మఱియు బారితమను బహుభాషలలో బహువిధములుగా బహుజనులవలన వినుచు దాని యొడి బహువిధములైయుండువారికి బహుభాషముల ఫలము లభించును. బహువిధముల ననగా శ్రీవ్యక్తకృత్యముగాఁగాని దృశ్యకృత్యముగాఁగాని యనియర్థము. సంస్కృతియు, ఆంధ్ర కర్తృలు తమిళములు మున్నగునవి బహుభాషలు. బహుజనులను శీఘ్రమువ్యాఖ్యానించును గులను, గాత్యముగాఁజెప్పకపులను, బుర్రాణముగానునుపు పౌరాణి చేయు పండితులను దృశ్యకృత్యముగా నభినయించు నటకులను, గేయముగాబాడుగాయనులను నూచించుచున్నది. ఈ పై పద్యము లొక విధమైన ఫలప్రతిపత్తియుగా గోచరించినను గవి చెప్పఁ జోవు భారతి మహాకృత్యము యొక్క మహనీయతను బ్రకటించుచుఁ బతితులను దిచ్చి)దగ పతివాదులం దుక్కుఖులనుగా నొనరించుచున్నది.

ఈ యవతారికలోఁ బ్రత్యక్షమైన ఋతువర్ణన మేదియు లేదనుమాట సత్యమే. కాని "ఘనదురితానుబంధత్యాది పద్యమున

వసంతిర్దు తర్వతము నూచ్యమానమగుచున్నది. వసంతము తుమార సంతాపి దివ్యుగఁ జోపి పుష్పపల్లవ విధూతితో విరాజిల్లును. అప్పుడు మన్యఘఁగు 'సర్వ' నిబద్ధిబుద్ధియై విజృంభించును. ఈ పద్యమునఁ గవి యలంకారమిషచే ఋతువర్ణనమును సంగమును గూడఁ జొనిపినట్లు కౌనఁబడుచున్నది.

ఇంకఁ బ్రస్తావనలోఁ జివరనుండు సంగము పాత్ర ప్రవేశ నూచన. భారతాంధ్రకరణము నొక నాటకముతోఁ బోల్చినచో దానికి నూత్రిధారుఁడు రాజరాజు. నన్నయయందలి ప్రధాన పాత్ర. వారాయణభి ట్టాతనికి సహాయుఁడు. అవతారికయందలి తుది రెండు పద్యములలోఁ బ్రధానపాత్ర నూచింపఁబడుచున్నది. "నన్నయ భిట్టు తెనుంగున" మహాభారతసంహితారచన బంధుఁడయ్యె జగద్దితింబున్" అను వాక్యములో నా నూచన స్పష్టముగా గోచ రించుచు నే యున్నది. ఈ విధముగా నీ యవతారిక లక్షణసామ్య ముచే సంస్కృతిమునందలి నాందీప్రస్తావనల దృష్టియల దిగుకొని రచింపఁబడినదేమోయను సభిప్రాయమునకు దోహదము చేకూర్చు చున్నది.

సావరిము : 1928

ఆంధ్ర బ్యాంకు లిమిటెడ్

(మొదటి వార్షిక)

హెడ్ క్వార్టర్స్ : మచిలీపట్నము

కెల్లింపబడిన మూలధనము, రిజర్వలు	రూ. 47,00,000 మించినవి
డిపాజిట్లు	రూ. 8,25,00,000 మించినవి
అమలులోనున్న వ్యాపారము	రూ. 9,50,00,000 మించినవి
కర్మాల్లు ఆఫీసులు : 1/9, మెయిన్ బజారు, పేట.	మద్రాసులోని శాఖలు : 6, లింగిచెట్టిపేట, మద్రాసు 1.
రెజిస్ట్రేషన్ సెక్రటేరియట్ భవనము (ఈ సెక్రటేరియట్ ఆఫీసు ఆఫీసులో)	77, కచ్చేరి గోడ్డు, మైలాపూరు, మద్రాసు-4.
సెక్షన్లు జరుగుచున్నంతకాలము తెరచియుంచబడును)	87, పాండిబజారు, తొగరాయనగర్, మద్రాసు 17.
ఇతర బ్రాంచీలు, సబ్ ఆఫీసులు	

అమలాపురం, అనకాపల్లి, బాపట్ల, భీమవరం, చిరాల, విజాపూరు, గుడివాడ, గూడూరు (నెలూరు జిల్లా) గుంటూరు, అరంజిల్ పేట (గుంటూరు), కాకినాడ, రామరావుపేట (కాకినాడ), మచిలీపట్నము, నరసారావుపేట, నెల్లూరు, ఒంగోలు, పాలకొల్లు, రాజమండ్రి, శ్రీకాకుళం, సికింద్రాబాద్, తెనాలి, కొత్తపేట (తెనాలి), తుని, విజయవాడ, గవ్వూరుపేట (విజయవాడ), గాంధీనగర్ (విజయవాడ), విశాఖపట్నము, మహాకాళిపేట (విశాఖపట్నము), విజయనగరం సిటీ, ఆముదాలనలస (శ్రీకాకుళంజిల్లా), అనంతపురం, భట్టిబ్రోలు (గుంటూరుజిల్లా), బళ్లారి, బొబ్బిలి (శ్రీకాకుళంజిల్లా), చల్లపల్లి (కృష్ణాజిల్లా), చోళవరం (విశాఖజిల్లా), కడప, గుగ్గిరాల, గొల్లబ్రోలు, ఇచ్ఛాపురం (శ్రీకాకుళంజిల్లా), జగ్గయ్యపేట (కృష్ణాజిల్లా), కొవ్వూరు (ప. గో. జిల్లా) ఖమ్మం మెట్ట, మంజుపేట (తూ. గో. జిల్లా) నరసన్నపేట (శ్రీకాకుళంజిల్లా), నిడదవోలు, పామర్రు (కృష్ణాజిల్లా), పార్వతీపురం, పెడన (కృష్ణాజిల్లా), పెద్దాపురం, పెనుగొండ (ప. గో. జిల్లా), పితాపురం, పాలూరు, సామర్లకోట, తిరుగు (ప. గో. జిల్లా), తాడేపల్లిగూడెము (ప. గో. జిల్లా) తిరుపతి, వినుకొండ, వుయ్యూరు (కృష్ణాజిల్లా), వరంగల్.

ఆకర్షణీయమైన వడ్డీరేట్లకు డిపాజిట్లు అంగీకరింపబడును. సెక్యూరిటీలు, బంగారు వగలా, బులియను మరియు తదితర సరకుల మీదను అప్పులు యివ్వబడును. వివరములు బ్యాంకుయొక్క ఏ ఆఫీసులో నైనను తెలిసికొనవచ్చును.

తాడేపల్లి శ్రీరాములు,

మేనేజింగ్ డైరెక్టర్.

ఏలేశ్వరపు రామచంద్రమూర్తి, యం.ఏ., సి.ఏ.ఐ.ఐ.సి.,

జనరల్ మేనేజరు.

ఒంటరిబంగళా

శ్రీ పురాణం సుబ్రహ్మణ్య కర్మ

హోదాన గారి నిస్తాంది.

పైన అంతా ముట్టు కమ్మ కమ్మ పాడుచుకున్నా యేమి కావరావడంలేదు. ఎనిమిదిగంటల రాత్రివేళ జనసంచారం యేమి లేకుండా—బొత్తిగా క్షీణించినట్లు అనుకునేందుకు వీలేకుండా, వుండీ వుండీ నో ముసుగేసుకున్న రిక్టో, తరువాత పదినిమిషాలకు నో పైకి, బాగా విరామమిస్తూ ఘుంఘులుమని నన్నగా ప్రారంభించి జలజలమని పోతే బురదనీటిని డెక్కలతో చిందగొడ్తూ యెక్కడికో చీకట్లో—అంతర్ధానమయే నో జట్కూ వీట్లను గమనిస్తూ మధ్యను నోమాటు బంగళా గేటుపైపు దిప్పిని విసిరి తిరిగి ఆ విశ్వబంధం అద్దాల గాజుపలకలమీది నీటిని తోలిగిస్తూ ఆ గుడ్డను బాల్బీలోకి పిండుకుంటూ తన పనిలో మునిగిపోసాగాడు ధర్మయ్య.

ఆ బొంబరి హాల్లో జాగ్రత్తగా అమర్చిన బల్బులు మర్చిపో అలవాటులేని నిశ్చల్యానికి గొంజుకొంటున్నట్లున్నాయి.

ఎక్కడో విడుగుపడింది. ఆకాశం వుజ్జిమి గర్జనలుచేసింది. ఒక్క మొట్ట మొట్టే కొంకలు, పూసు, చెట్లు, అన్నీ తిక్కుక్కు మన్ను కాంతిలో మిలమిలలాడాయి.

బంగళా ముంగు తోట అంతా నీళ్లతో మంచెల్లి అంతరికం జాగ్రత్తగా, నడవడానికి చేసిన దాడులు మొక్కలకు త్రివ్విన బోనెలు కట్టిన కంచెలు సర్వం కొట్టబోయాయి.

—వాస తగ్గలేదు. కాని ఉద్ధరిం కాస్త సరింది.

కోడ్మిది దూరాన ఎల్లొక్కదీపాల వెలుగు ప్రసరించిన చోట్లగామాత్రం తూముకాలువలు నిండిపోయి నీరు సవ్యాసవ్యంగా కోడ్మిది పడుగులెత్తటం చూడవచ్చు.

ఆ బొంబరి బంగళా యొక్క దీపాలులేని క్రింది చీకటిహాల్లో నుంచి ఒక జాతికుక్క పదేపదే ధయంకరంగా అరుస్తూ మొరుగుతూ ఆ ఆవరణలోని నిశ్చల్యాన్ని చీల్చి చెండాడుతోంది. దాని అరుపు విన్నప్పుడుమాత్రం ధర్మయ్య ముఖం కొద్దిగా విదర్జునుతుతోంది. తుడుక్కున్న గాజుపలకమీది చేతిని అట్టా ఆనించి ధయంతో బంగళాగేటుపైపోకమాపు విసిరి నిట్టాడుకున్నాడు. ఆ హాల్లో నికే మూసిన ద్వారాలలో వరుసగా యేర్పాటుగావున్న చక్కటి మూడుగురులు—వాటి సమూలకు కిటికీలకు పొందికగా కట్టిన తెరలు గాలిలో స్వేచ్ఛకోసం పైగులాడ్తూ కదలాడతూండగా—

“ఆ బెడత కుక్క యెందుకలా మొరుగుతుంది?” అన్న గర్జన.

ప్రకృతిలోని యీ సంతోధం చీదరపాటువలన కలిగిన కోప మంత ఆ కంఠంలో ఆ కుక్కమీద జ్వరంగా యాత్రచూపు

గుంటాంది. బుజంమీది గుడ్డను తలతో ముట్టుకుని ధర్మయ్య పూకుతూ నెమ్మదిగా చెక్కుమెట్లమీదినుంచి దిగువకు జారు కున్నాడు. తరువాత మేడమీది హాల్లోని చీకట్లో ఎర్రగా వెలిగి నునీగముక్తూన్న పైపుతో ఒక నల్లటి నీడ యిట్టుంచి అటూ అట్టుంచి యిటూ తిచ్చాడుతూండటం బంగళా గేటువద్దనుంచి కూడా జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే అగుపడొచ్చు.

పనిలేని కిక్కుకల్లు ‘ధయో’మని అరుచుకుంటూ కారి వెంటపోయే ఒక చీకెనగోనల్లో తడిసిన ముప్పివాడ్ని ఆగిఆగి నిలబడి వెనుకనుంచి తరుముతూండగా వాడు కంకరరాళ్లతో చెదరిస్తూ గోల చేసుకుంటూ పరుగెత్తుకున్నాడు. ఈ మధ్యలో చూతూతూగా ఎక్కడుంచో ప్రారంభమయిన గుట్టపు డెక్కల ధ్వనిలో కంకర రాళ్ల దవ్వడు లీనంకాగా, అసాధారణమైన వేగంతో పరుగెత్తి వచ్చిన ఒక బలిష్ఠమైన గుట్టం పూర్తిగా తడిసిపోయిన బండిని వేగాన్ని తగ్గించుకుంటూ లాక్కునివచ్చి, ఆ నీళ్లలో బంగళా గేటువద్ద ఆగింది.

ముప్పివాడ్ని తిరిమివచ్చిన కుక్కలు గుట్టపుబండి చుట్టూ నిల బడి చోద్యంచూపుతున్నాయి. తలగుడ్డతీసి బుజానికి లాక్కుని బంగళాగేటువద్ద నిలబడిపోయి గొంతుకు పూకుకుపోగా ‘చివ బాబుగారూ’ అనిమాత్రం అనగలిగాడు ధర్మయ్య. ఆ బండికి కట్టిన దీపంబుడిలోకి కొద్దిగా నీరు చింపింపవల్ల చిటపటమనే చప్పుడు, చిమురుగుడ్డ కాలిన వాసన వెలికిరాగా, ఎవరూ అడక్కుండానే ‘కలకలై మెలు గంట నేటు బాబూ—’ అన్నాడు సామాన్యు శేరవేస్తున్న బండివాడు. బండిలోంచి దిగివ త్వక్తి రబ్బరు వావ కోలుమీదనుంచి కాదుతున్న నీటిని నొక్కమాటు దులుపుకుని ఆ గేటును తోసుకు బంగళాపైపు వడిచాడు.

బంగళా పైహాల్లోని అద్దాల గాజు తలుపులు తెరుచుకున్నాయి ఎర్రటి పైపు నల్లటినీడ ముందుకు ప్రోసుకునిరాగా ఆ కంకరనుంచి వచ్చింది ‘ఎవరది?’ అన్న ప్రశ్న.

మరొకమారు బంగళాక్రింది కుక్క మొయ్యోమని అరిచింది.

ధర్మయ్య వెనుకనుంచి, ‘చివబాబుగారు పూర్తిగా తడిసి పోయారు’ అని గొణుక్కున్నాడు. పైనుంచి చేత్తో హాల్లోని పైపును తీసి పట్టుకున్న చీకటినీడ విల్చిన ‘రాజా—’ అన్న గంభీరమైన పిలుపుకు యీ వచ్చినవ్యక్తి ‘హా’ అనిమాత్రం ఇవ్వ గలిగాడు.

అద్దాల గాజుపలకల తలుపులు ఒక్కమాటు మూసుకున్నాయి.

రాజా క్రింది వరండాలోని ప్రాతిగీతిన కుర్చీ కాలిక తిగుతూ గానే వానకోలునుతీసి దానిమీదకు విసిరి తల తడుముతుంది తెంచు

చేతుల్లో జాతును పింఛుకోసాగాడు. నీళ్లు బపటపమని నేలమీద చిందుతున్నాయి. బండివాడు యిక యోగర్నీ అడగ నవసరం లేకుండానే చిరపరిచితులూ సానూన్ను మీదకు చేరవేసి వెళ్ళిపోయాడు.

‘పైకి నవనంది బాబూ’ అన్న నత్తకరు మాటలు వినిపించు గోకుండానే ‘తాళాలులియ్యి ధర్మయ్యా, ఇల్లంతా చూడాలి’ అన్నాడు రాజు.

హల్లోని మక్కలైలు మనుష్యుల అలికిడికి గింజుకుంటోంది అరుస్తూ. కిటికీమీద కాలుసుమోపి ‘జిమ్మో’ అని పిలుస్తూ చిటికే వేలాడు. క్రింద లైట్లన్నీ వోల్కమాలు వెలిగాయి. ధర్మయ్య క్రింది హల్లోకి రలుపుల్ని తీసి ప్రక్కగావచ్చి నిల్చున్నాడు. రాజు చిరదిరా మక్కను గట్టిప గొలుసు దగ్గరకు వెళ్ళగానే లోతుకు దించుకుపోయిన కళ్ళు దివ్యలతో ‘జిమ్మో’ మీదమీదకు యోగర్నూ నాకుతూ ఆప్యాయతను ప్రదర్శించింది.

ఇల్లంతా చెల్లాచెదురుగానూ నానా కంకాళీగానూ వున్నట్లుంది.

‘పిన్ని యొక్కడ జిమ్మో’ దుఃఖంతో రాజు గొంతుకు జూగురుపోయింది.

ఎక్కడ పడితే అక్కడ అనవసరపు సామాను—మంచాలు అడ్చిడింకగా పెకివున్నాయి. పరుపులు తలగదాలు కొన్ని క్రింద కొన్ని మర్చిల్లోనూ వివిధ రకాల మందు సీసాలు మూతలు తీసినవి కాళీవి ఎక్కడ పడితే అక్కడ దొర్లుతున్నాయి. కంకాళుగో తీసిన ఆలమారా వీరువాల తలుపులు వేసేందుకు యెవ్వరూలేరు. నేలమీద మందు నీళ్లు పల్లెరసాల చారికలు ఎండిపోయి మచ్చలు కట్టాయి. గ్లాసులు చెంబులు నీళ్ళబింటెలు అన్నిచైపులా చిందిర వందిరగా యొక్కడ పడేసినవి అక్కడ అట్లానే వున్నాయి. ఒక కాళీ మంచంవద్ద మాత్రం తలవైపున జాగ్రత్తిగా అమర్చిన టేబిలు ఫాను వొంటరిగా దిగులుగా నేలకు దిగజారిన వైరుమట్టంతో గది అంతా పొంచి చూస్తున్నట్లుంది.

‘ఈ యింట్లో యెవరూ ఎప్పుడూ సుఖపడలేదు ధర్మయ్యా.’ లైలు గారి—నానా అంతా తగ్గి ప్రకృతి ప్రకాంతతను తిరిగి కోలుకోంటోంది.

‘పిన్ని నా గురించి వోల్క ముక్క అన్నా చెప్పిపోలేదా ధర్మయ్యా?’

రాజు తల వేలా వేసుకుని సోఫాలో జూలబడ్డాడు. ధర్మయ్య పొడిబట్టల్ని చేత్తోపుచ్చుకుని ప్రక్కను నిలబడ్డాడు. వేడి కాఫీ పొగలు గ్రుక్కతూన్నది అలానే బల్లమీద వుండిపోయింది.

2

మనస్సు సుర్రంలా పరిగెత్తూంటే, నయస్సుని కాలాన్ని కూసి సాంఘికధర్మం ‘ఫీ’ అని కవీరిగాడే—‘వృత్తికి వ్యాయ వాదమే గాని జీవితంలో అవ్యాయాల్ని సమర్థించుకొంటున్నా’ అని కన్నకొడుకు తీవ్రంగా ఎదిరిస్తే, కన్నీళ్ళు ఆకలి దుర్భకదారిద్ర్యం

ఎటువంటివో రుచిచూడకపోయినా—కానినయస్సులో చిలిపితన మనిపించుకున్నప్పటికీ, శ్వాదయానికి వడుచుతనపు పోకడలు రప్పించుకుని, నీటలువారిన జీవితంలో నందినవనవాటికను నిర్మించుకుని అమృతవర్షం కురిపింపచేయాలనీ, జీవితాకాశాన కోరికల మబ్బు సుర్రాలసవారీ సాగించాలని—లోకంలో పోరాడి‘ఆనందము-ప్రేమ’ గిరిగీసినట్లు కుర్రవాళ్ళకే హక్కు భుక్తులై కావని వాల్చించబోతే—‘ఈ భోగభావాన్ని పెంచుకుని జీవితాలమీద ఆక్రమంగా దాడి చేయకపోతే, ద్రవ్యాన్నీ పరువునీ ప్రతిష్ఠన్నీ విరజిమ్ముకొని ఎడటివారి దురవస్థల్లో చేజిక్కించుకున్న అనకాళలతో దారుణాన మానాలు చేయకపోతే—తమకన్నా చిన్నవాళ్ళ జీవన యమునా తీరంలో తాజమహల్లను కట్టి యివ్వరాదా? దరిత్ర-కళ్యాణ, సంఘమూ, ప్రవహించే దిక్కున గోచరించే ఏకైక లక్ష్యం కూన వాళ్ళుగదయమే! సాంఘికధర్మాలు వ్యాయయూ చట్టమూ అన్నీ అటుచైపుకే! భవిష్యత్తుమీద మన ముందుతరంమీద విశ్వాసం లేని వాళ్ళు చేసే ఆత్మబలిదానం చేగానికే అక్కరకు రాదు. ఎడారిలో నడుస్తూ మిళాయిల్ని తల్చుకుని నోళ్ళలో నీయారించుకొంటూ వెనక్కు వెనక్కు పరుగెత్తే అనూయాగ్రస్థులు వెనకటి రోజులే బాగున్నాయి కాలం కూరింది ప్రపంచం చెప్పిపోయిందని తిడ్డూంటారు. ఈ యుగసంధిలో యీ గతితొర్చికభావసంఘర్షణమమ్మ ర్థంలో ఆవేశాల కావేమల సంకులనమరంలో—మేడమీద వ్యాయ వాది తండ్రి రామదాసు పంతులు, క్రింద కొడుకు చోళా వ్యాయ వాది రాజేశ్వరరావు—ప్రత్యిష్ఠలుగా నిలబడ్డారు.

పిట్ట చేతిలోంచి ఎగిరిపోతే చ్రాలిన చిత్రాంగి మేడలో దూరి ‘పావుర మియ్యవె పిన్నమ్మ నా—’ అన్ననా అనకుండానే, రాజేశ్వరరావు, చెరగని అనమానాన్ని అభాండాల భాండాల విషాన్ని వోలకబోసుకున్న ఆ బంగారాలోకి వచ్చి ‘పిన్ని నాగురించి వోల్క ముక్క అన్నా చెప్పిపోలేదా ధర్మయ్యా’ అని అడిగాడు.

ఈ భయంకర భీతావహ కథాకదనంలో ధర్మయ్య పంచకీల మరమేకులా చుట్టుకుని ముందుకు నెట్టుకువచ్చాడు. కాని... కానైతే... ఇప్పటికీ ది జరిగి ఒదికబట్టమెయ్యంటుంది. నూరేళ్ళు బ్రతకాలనీ, పండ్లంటి పిల్లాపాపలతో వయ్యోళ్ళ కాపురం వర్ణింపనీ, నోవట కుంకుమరేఖలుదిద్ది బుగ్గనుచుక్కెట్టి, ఒళ్ళో కొబ్బరిబొండా న్నుంచి, అలుకిచేత చేతిలో చెయ్యేయించుకుని, కందిపిలకనోమ నోపించి ‘పోయిరావమ్మో జానకీ’ అని నన్నాయిమేళంవాళ్ళు పాడుతూండగా—కన్నీళ్ళతో తమ పరస్పర్యాన్ని బిడ్డల భవిష్యత్తునై సంతోషంతో అంకిరిమిచ్చే కన్నవారు ఉన్నవారుగాకపోవటంచేత అంతమైన రాధ జీవితకుసుమం ఎడారిలోపడి నలిగి ఎండి కృశించిపోయింది. చెవరిన ముంగురులతో, చెవరిన కళ్ళతో, తపబడ్డా తడబడ్డాన్నా కాళ్ళతో, గలగలమని చప్పుడు చెసుకుంటూ, ఇంట్లోకివచ్చి కలకలమనిపించిన ఈ అందాలబాలను ‘పిన్నీ’ అని పిలవాలన్నాస్తుందని ఊహామాత్రంకూడా శంకించలేకపోయాడు రాజు. శంకించవలసిన ధుంధూటమైపోయాక కూడా తండ్రి తమ్ము బహుచితుక్కురంగా క్షూద్రమైన అపనింద అనమానాల పాల్వేసినప్పటికీ, ఏ కన్నీటిని కాలాక్షయన్ని రాధకు దూరంచెయ్యాలిక్క నిధి అని నేలు

ప్రమాదరక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడో ప్రమాదం వచ్చేది, ఏక్షణం ఎలా ఉండేది

తెలియని ఈ దినాల్లో

అగ్ని ★ మోటార్ కారు ★ కార్మిక నష్ట పరిహారం
నౌకా ★ పయడిలిటీగ్యారంటీ ★ మొదలైన భీమాలకు

మాతో సంప్రదించండి:

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్
జనరల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్

“యునైటెడ్ ఇండియా బిల్డింగ్స్”

ఎన్ ఫ్లెనేడ్ - మద్రాసు

Telephone : 4241

Telegrams : “UNIGEN”

ప్రాంతాలు :

విజయవాడ - బెంగళూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - న్యూఢిల్లీ - పాట్నా - మంబై - కొలంబో - సింగపూర్.

ఉత్తర, దక్షిణ ఇండియా

లను

సందర్శించండి

II, ఇంటర్, III వ తరగతులకు
తగ్గింపు పూర్ణ యాత్రా టిక్కెట్లు

అన్ని ముఖ్య యాత్రాస్థలాలు, పారిశ్రామిక ప్రదేశాలు, క్రిందవాటితో సహా, గల ఐదు వివిధ రూట్లు, 3/4 వంతు ఛార్జీలకు.

హంకరిపూర్	ఢిల్లీ
బాంబాయి	హరద్వార్
ద్వారక	అయోధ్య
అశోక్	ప్రయాగ
ఆగ్రా	బనారస్
మథుర	ఝంస

కలకత్తా

పూర్

కంజీవరం	మధురై
తిరుపతి	తిరుచెన్నూర్
తిరువణ్ణమలై	వార్కల
చిదంబరం	త్రిశేంద్రం
రామేశ్వరం	పలని

శ్రీరంగం

మాకు నెలవరకు టిక్కెట్లు పనికవును.

మిగిలిన వివరాలు :

దగ్గర టైప్స్ మాష్టరునుండి

శ్రీ చా

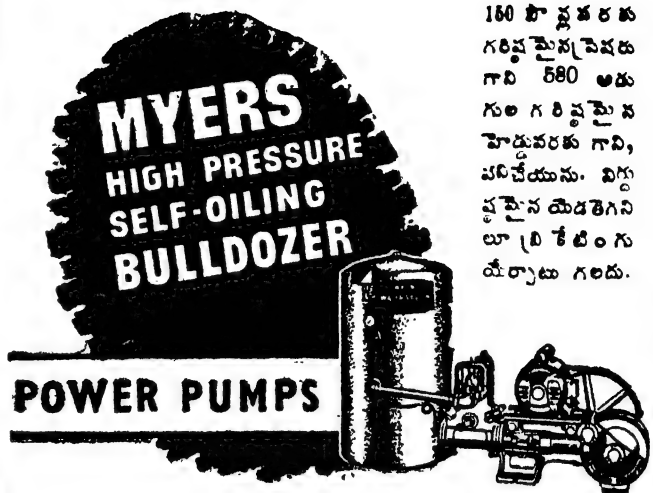
చీఫ్ కమర్షియల్ నూవరింటెండెంటు,

శ్రీ చా

వల్లిక్ రిలేషన్స్ ఆఫీసర్.

18-2, మాంట్ రోడ్, మద్రాసు - 2

నుండి పొందవచ్చును.

150 హీవీ కరకు గరిష్టమైనవేగము గాది 580 అడుగుల గరిష్టమైన హెడ్డువరకు గాది, పరిచేయును. విగ్గువలెనయెడతెగని లూ 10 కేటింగు యేర్పాటు గలదు.

వాటర్ నవ్వుల సైవరింగ్ లిమిటెడ్, 45, కంబెల్లె వీధి, మద్రాసు-1.

EVERETT WSS. 54, 11

నేపనల్ ఎకో
రేడియోలు

కాలేజీలకు, సైన్సు
లాబోరేటరీలకు

ఇప్పుడు నెలవరకు వాయిదాల పద్ధతిమీద మీరు కొనవచ్చును. కేడియూ థరలోగి నవంతు ముందు ఇవ్వండి.

సైన్సు లాబోరేటరీలకు, కాలేజీలకు కావలసిన అన్ని సరికరములు మా వద్ద నరనమైన థరలకు లభించును.

వివరములకు :

రేడియో సిని ఎక్స్ప్రెస్ మెంట్స్

ప్రకాశంకోట్టు : బకింగ్ హాంట్లు,

విజయవాడ. 2

గొంతులు విచ్చివట్టుగా, వదులన్నీ పొంగి కట్టలు త్రొచుకుని ఉరికివట్టుగా, ఉద్రేకం ఉత్సాహం పొంగిపోయి, కొంప గోడూ వదిలిపెట్టి, చదువూ సంధ్యా, వృత్తి, అంతస్తు ఉద్యోగం, హోదాలకు దూరంగా పెట్టివేసి పారిపోయేట్లు చేసిందో, ఆ క్రమా—ఆవేశం అంతా వ్యర్థం నిష్ఫలమైపోయేసరికి, పరాజితుడిలా ఆ ఒంటరిబంగళాలో శ్మశానాల ప్రకాంతత తాండవిస్తూన్న ఆ నైరాశ్యపు నిశీధ వాతావరణంలో, 'జిమ్మి' ధయంకరంగా అరుస్తూంటే—మేడ దిగి ఈవలకురాని రామదాసుపంతులుయొక్క అవిరామ పదస్వలనను ఆలకిస్తూ రాజేశ్వరరావు చ్చిరించిన రాధాజీవి అమాయక మనోహర ముఖమలాన్ని మనఃఫలకంవీడ చ్చిరించుకోసాగాడు.

తంకు తంకుమని గడియారం గండుగంటల్ని కొట్టింది. రాజు చటుక్కున లేచి దుస్తుల్ని సంభాలించుకొని రబ్బరుకోటును మీద కప్పుకుని 'ధర్మయ్యా' అని 'తాళాలు కావాలి' అని గర్జించాడు. ఇద్దరూ బంగళావదిలి పెద్దవద్దకువచ్చి నిలబడ్డారు. తలుపులు తెప్పకున్నాయి. కారు ఈవలకు వచ్చింది. 'ఎక్కు' అన్నాడు రాజు. కారుతలుపుమీద ధర్మయ్య చేయి వేయబోయాడు. 'ఎక్కడికి' అన్న గర్జన మేడమించి వచ్చింది. 'శ్మశానానికి' అన్న మాటతో బాటు విరికివచ్చినకారు త్రాచుపాములా నీళ్లను రాళ్లను దూసుకుంటూ నిర్మానుష్యమైన జనపథంగుండా చీకట్లోకి పోయి ఆంతర్నితమైంది.

శ్మశానంలో గండు క్రొత్తకవాల కాస్తున్నాయి. ఆ తాళాకు మనుష్యులు దూరంగా నుంపుగా నిలకె చూస్తున్నారు. మూడారాన కట్టెలఅడితి గొంతిక కూర్చున్న రాక్షసిలా చీకట్లో వికృతంగా ఆగవడ్తోంది. శ్మశానంలోని ఎర్ర ఆకరపచ్చరంగు మంటలు ధూమం పైకిలేచినప్పుడు—బూడిద కుండ పెంకులు రాళ్లు కొరకంచులతో ఆశేల భీతావహంగా చర్యమిస్తున్నది. దూరంగా యేరు నిద్రపోతున్నది. అక్కడా అక్కడా పొంచిహాస్తున్న ఎక్కలు వికృతంగా గానంచేస్తున్నాయి. కాటికాపరి చేతిలో కర్రతో నిర్వికారంగా నిలబడి భారీగా చూస్తున్నాడు. కారు నేనుగావచ్చి శ్మశానంలో ఆగింది. ఇద్దరూ బతుకు దిగి నెమృదిగా రాధాజీవిని ఖననంచేసినచోటుకువచ్చి ఆగారు. ఏమిమిగలకుండా తెల్లటి నురుసులాటి బూడిద తడిసిపోయిన వాననీటిలో చితిపతలాడుతూన్న అయిదిడుగల మేరను వంగుని చేన్ బురదను ఆప్యాయంగా ప్రోగుచేస్తూన్న రాజును బుజంమీద తీడ్చు 'ఇదేమిటిది? మీకేం పిచ్చా చినబాబుగారూ?' అని ధర్మయ్య వెనక్కులాగాడు.

'పిన్ని యిక్కడ నిద్రపోతోంది' అని మునివ్రేళ్లను బురదలో పూతంగా ఆన్ని 'నీకోసమే యిల్లువిడిచి పారిపోయానుగా పిన్ని—అప్పుడే వెళ్లిపోయావా? ఋణపు చెయ్యలేని అవమానాల్ని చెరగనిమచ్చగా మోసుకుంటూ తిరగమన్నావా నన్ను.'

ధర్మయ్య కారీరకబలమంతా వ్రుపయోగించి రాజును నంజుతూ 'పిచ్చిపస్లు చెయ్యకండిక. పోదాం—యింటికి.'

'ఇంటికా—రాను. అక్కడకన్నా యిక్కడ చాలా ప్రకాంతంగా జీయగా వుంది.'

'రండి'—ధర్మయ్య బలవంతా రాజును లాక్కుంటూ పెద్దలోకి తీసుకునివెళ్ళాడు. రబ్బరుకోటు పంటాం అంచులు బురదబురదయాయి. రాజు ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పకొని యేడుపున్నాడు.

శనాలు పూర్తిగా కాలిపోయాయి. బండుగులు యిల్లకు వెళ్లిపోయాయి. కాటివాడు రెండుచేతుల్తో భారీపాడెల్లు సగంకాలిన కొరకంచుల్ని బురదలో ఆర్పికట్టెల్లు ప్రోగుచేసుకుంటున్నాడు. ఎవరో చిరుకు లేరుకొనేపిల్లలు వచ్చి యీ ప్రోగునాది యీ ప్రోగునాది అని తగులాడుకుంటూ బొగ్గుల్ని తట్టల్లోనూ బుట్టల్లోనూ యేరుకొని వేసుకుంటున్నాడు. తెల్లవారవచ్చింది. ధర్మయ్య 'లేవండి—రాధాజీవి ఆఖరికొరిక తీర్చినదాం పడండి. ఇంకా తెల్లవారటానికి రెండుగంటలుండికదా—చాలు ఆ వ్యవధి.'

'ఆఖరికొరికా—కొరికలేమీ వుండవనుకున్నానే.'

ఇద్దరూ నడచినచ్చి కారులో కూర్చున్నారు. ధర్మయ్య సందేహిస్తూ—

'ఈరోజు ఎల్లా వానకురికి చిందరవందరగా వుండో ఆనాడూ సరిగా యిల్లానే కారు ముందుకు పోతుందా అని సందేహించాం. పోకపోయినా బాగుండిపోయేదేమా....'

రాజు తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాడు. కారు చక్రాలు వేగంగా చుట్టులిరుగుతూ నీళ్లను రాళ్లను పల్లల్ని గరుకుల్ని చాటి పరుగులుబెడతోంది.

'ఆ యిటువైచే—తిన్నగా...బస్. రోడ్డు బాగానే వుంది. చూడండి చినబాబుగారూ—మీరు కలకత్తాలో చదువుకొంటున్నారు. బ్యాంకులో చెప్పి నెలనెలా మీకు చెక్కురంతే యేర్పాటు చేసేకాదు నాన్నగారు. మీకు అమ్మగారు నుర్తున్నారా? ఆవిడే పోకపోయింటే నాన్నగారు మీ ఆలీ గతీ పట్టించుకోక పోయేవారంటారా?'

రాజు తల్లిని గుర్తుచేసుకుందామనేసరికి యేమీ గుర్తగకు రాకపోగా బంగళాలోని గదిలో నాన్నగారు హోదాకు వ్రాయించిన నిలువుపైజా నైలవల్ల చ్చిరిం ధర్మయ్య మాట్లాడుతూంటే—ఆ బొమ్మకు ఎదుగుగా నిల్చొని అనేకసార్లు ఆప్యాయతను కోరి తెచ్చుకోబోయి విఫలమయిన సందర్భాలు మనస్సులో మెదిలాయి.

'మిమ్మల్ని అమ్మగారు పోగానే కాన్యంటు దొరనానిది పిలచి అప్పగిస్తూంటే వద్దని, లబలబలాడేను. ఆపేతు లాలవ ప్రేమాభిమానాలకు దూరంచేస్తున్నారని గొడవచేస్తే బిడ్డి కనిపెట్టుకొని సాకటానికి ఇక్కడ ఎరున్నాడు? డబ్బుపాతేస్తే సురక్షితంగా రిక్షాలో పెంచుతాడు వాళ్లు అని నా నోరు మూయించేకాదు.' రాజు కొంచెంకొంచెం చెప్పగోవనసరంలేని తన బాల్యాన్ని నెమరు వేసుకుంటున్నాడు. ఎప్పుడూ పండగలూ కలకటా యిల్లకు వెళ్ళడం అనేది ఎరగడు. ఎవరోవచ్చి ఎక్కడకో తీసుగళ్ళటం ఆపేతు అభిమానాలు చూపించటం తిరగడు. ఈ ధర్మయ్య నెలకొపారి వచ్చి చూసి కంట తడిపెట్టుకొని చెల్లిపోతూంటే కాదు. ఎప్పుడో యే మూడ్లలో వచ్చిచూసి తల్లి

పాపా తుంతేవాడు కండ్రి. కాలేజీలో చదువుకునేటప్పుడు కూడా కలవుల్లో అన్ని కండగల్లోనూ హాస్టల్లో హాటల్లో వుంటేవాడు తనొక్కడే. తన కప్పుడూ ఎక్కడుంటే వుత్తరాలు రావు. వస్తే గడియారాల కేటాగులూ వుత్తరాల వ్యాపారకులు ఏదన్నా సందర్భంలో వ్రాసినవి మనచోయించి. ఒడి దుడుకులు వుత్తరకం ఆవేశం అభిమానము చూడని రసహీనమైన జీవితంలో! అర్థాంతరంగా వచ్చి తొంగిచూసిన మొదటి ప్రకృతి 'రాధాదేవి.'

తెలతెలవారుతోంది. పిల్లలు కిచికమని గోలతేస్తున్నాయి. కట్టలనుండి పట్టణాలకి తరలివచ్చే పల్లె వనితలు పాలకొవిల్లా పెరుగు తట్టలవాళ్ళూ చారిలో ఎదురవుతున్నాడు.

'ఆవేశ మీసాల పాపారావు డ్రైవు చేస్తున్నాడు కాదు. వాన్నగారే అతిడ్చి వుత్తరకంలోంచి తప్పించేశాడు. మీకు తెలుసా?'

'కొంచెం విన్నట్లు గుర్తు—చూడలేమో, చూసేవుంటాను కూడా—'

'పాపారావు అమ్మగారి హయాంలో మంత్రి. పూజలు పుర ప్కారాలు వుత్తరవాలు ధర్మకార్యాలు అన్నింటల్లో విశేషంగా పాల్గొంటూ ఆ హయాంలో మీ యింట్లో వొక వెలుగు వెలిగించి, అటుదిటు తిరిగి కాలం కూరగానే అనవసరపు మనిషయి తొల గించబడ్డాడు. వాన్నగారు చిత్రమైనమనుష్యులు మమండ్! ఆయన స్వభావానికి ఎప్పుడూ యేది తడుతుందో, యేవరు యెప్పుడూ అవ తసరమైపోతానో, ఏది ఎందుకు తప్పనిసరిగా కూరిపోతుందో వ్రాసించటం కష్టం. ఆయన కూర్గానికి యేది కంటకమైతే దాన్ని ముకువుగా తొలగించేస్తారు. అత నిప్పుడు రూటువీడి బక్సులు వదులుతున్నాడు. ఈమా కెప్పుడైనా కనుపిస్తే మిమ్మల్ని చూపిస్తే తప్పక సంతోషిస్తాడు. ఎంత ఎత్తుకు మోసేవాడని—'

రాజా ధర్మయ్య కేసి చూసి 'అవును నిజం. ఏది కూర్గానికి అడ్డు తగులుందో దాన్ని ముకువుగా తొలగించి పరిష్కారం చేస్తాడు. ఆయన వన్ను కూర్గానికి దూరంగానే వుంచగలిగారు కాని పరిష్కారం అంత ముకువుకాదు.'

చారి కిరుప్రక్కలా దట్టంగా పెరిగిన ఎత్తైన కొమ్మలు కెమ్మల సందులనుంచి లేత వాడి సూర్యకిరణాలు చారివీడ పడి తడిసిన బాటలో జంగురుచాయల్ను చిమ్ముతూండగా కాదు జర జరా బరివీడ పాములా సరస పోతున్నది. చిన్న చిన్న కుగ్రా మాలు పల్లెలు గుడిసెలు అర్ధనగ్నమూసపుల దీపదేహాలు, మెల్లో రంగుల పూసలు వంటివీడ చింకీ పేలికలు, చంకల్లో నినువులు శిశు వులు, నెత్తివీడ తిట్లు—తిట్లల్లో బొచ్చెలు వుండటం, చేతుల్లో పనిముట్లు—పాఠాలు పలుకులు కొడవట్లు, నెత్తిన మోపులు వెనుక మోకలు కుక్కలు దున్నపోతు బండ్లూ, ఎత్తమందలు—అరువులు తిట్లు పాటలు కొట్లాటల కొలాహలములతో గడిచి రాజా దూరాన తెల్లటి చారలూ పెంకుటిన్నూ చేవుడిగుడి పెద్దమేడతో గోగ్రామాన్ని పోల్చుకొంటూ ధర్మయ్య కేసి చూశాడు. 'హా— వచ్చేస్తున్నాం. చినబాబుగారూ. యి...దేయ...సరిగ్గా చేయబానే

అవాడూ తూరి పొలిమేరల్లో అడుగుపెట్టామో లేదో—మేమూలు క్రమముకుంటూ వచ్చి వంధ్యవృద్ధిగా వాన తగులుకుంది. కాదు పగం చారిలోనే బురదలో దిగబడిపోయి పసేమిరా కదలకండి. అతే ఆ తెల్లని ఎత్తైన భవంతి కనిపిస్తోందే అజే ధర్మరాజా మేడ! అజేడో చాలా ముఖ్యమైన కేసు. ఆ కేసులో నిష్కారణంగా వొక గ్రామావాసులుంటుంటుం యిరుక్కుని ఛిన్నాభిన్నమై సర్వనాశన మైపోయింది.'

గతుకుల్లోంచి మిట్టపల్లాల్లోంచి కాదు వూళ్ళోకొరగానే పిల్లలు గొజ్జకాడి కుగ్రావాళ్ళు కేకలేసుకుంటూ కాదు వెనక్కాలే పరుగుతెట్ట సాగాడు. అరుగులవీడకువచ్చి ముఖారి! చేతులడ్డంచేసుకుని జనం కొంచెం దిగ్భ్రమచెందినట్లుగా నిలబడిపోయిచూస్తున్నారు. గ్రామం మధ్య పాతకాలదావుకు రాగానే కాదు నిలబడిపోయింది. రాజా రబ్బరుకోటును లోపల్నే వదిలి తలుపు తెరువుకుని తెటకు వచ్చాడు. ధర్మయ్య కాదులో తెట్టుక్రింద రహస్యంగా దాచిన అందమైన చిన్న క్యారికో చెక్కపెట్టెను చేతపుచ్చుకుని 'ఇది పట్టుకోండి చిన బాబుగారూ! రాధాదేవి ఆఖరికోరిక...'

ఇరువురూ తల కాస్తవంచి పాతకాలలోపలకు దూరారు. అది తాటియాకుల పురాతనపుకాల-వెదురుబద్దల్ను చీల్చి వాటిలిలా అల్లి ఆపాకను రెండుమాడు భాగాలుగా విడదీశారు. నేలంతా మున్ను. ఒల్లలలేవు పిల్లలు కూర్చుందుకు. అంతా చింకీచింకీ గోసెలవీడ పలకలా వుత్తరకాలా పర్వునుని సరస్వతీపూజ చేస్తున్నారు. పంతులుగారి ద్రావరు నల్లగా కొరకంచులా వెలవెలబోతువుంది. ఆయనకు కూర్చునేందుకు కుర్చీలేనో మరకారణంచేతనే చెక్క పెట్టి నొకదాన్ని వోల్చించి దానివీడ అధివసించివుండటమాత్రం నిజం. మాస్తరుగారు కల్లతోడు ముక్కుమీడమంచివారిపోతూండగా కంగారుగా లేచాడు. పిల్లలకూడా లేచినిలబడ్డారు. ధర్మయ్య యెదురువెళ్ళి పంతులుగార్ని ప్రక్కగా తీసుకెళ్ళి 'రాధమ్మ సవతి కొడుకు బాలూ-తివరితో పనుండి వచ్చాడు.'

మాస్తరుగారు కుగ్రకాలం 'హా' అని తెరిచినవోరును అల్లాగే వుంచి 'వస్తున్నానుబాబూ-' అని పిల్లల్ని పదినిముహులపాటు లోపల వదువుకొంటూండమని చెప్పి 'రండిబాబూ!-యీ కేడవాడి కొంప తమచోంట్లు మెట్టదిగినది కాదుగానీ మా రాధాదేవి తరపు నుంచి వచ్చాక ముందు ముఖ్యమైనది విాపని చూడాలే.'

కాదు నిర్లక్ష్యంగా పరుగెత్తి ధర్మరాజా మేడనుమట్టి వూరికి రెండవతిట్టన మట్టిఅరుగులతో కుగ్రంంగా అరికి ముగ్గులు తీర్చిన నో పెంకుటింటిముందు వచ్చి ఆగింది. ముగ్గురూదిగి యీవలకువచ్చాక- ధర్మయ్య 'ఇక్కడే ఇక్కడేబాబూ రాధమ్మను తొలిసారిచూసింది. అవునా- పంతులుగారూ నన్ను పోలికపట్టారా?'

పంతులుగారు కల్లతోడులోంచి లేరిపారజూచి 'అవునవును- దాసుగారిలోకూడా వచ్చింది నువ్వేగదా? ఏవిమంచి-ఎంతచాకిరి చేశారు బాబూ?' అని రాజానుద్దేశించి దాసుగారిది ఎంతబాలిగుండె- మూగమొద్దు, అది దిక్కులేనిదైపోతుందని రాధమ్మ జీవితసమస్యను వాపైని వేయండి-నేను చూసుకుంటాను, అని గట్టిగా జొక్కి మరీ చెప్పికారులో ఆపిల్లను స్వయంగా తనబంగారాకు తీసుకుపోయాడు.

పెళ్లిచేసుకున్నాడు. దాని బ్రతుకు కడుటపడింది. రోజూలే యాగ రాధకు దిక్కా? మొక్కా? కన్నుముక్కు తీరు అన్నీ చక్కగా వుండి ధారాళంగా వాళ్ళుద్ది గరిగి పక్షులుమైన బిల్లలకే పెండ్లిళ్లు కావటం కష్టమాయే-ధావంతుడున్నాడు సార్. అందుకనే ఆమాయ కులకు దిక్కులేనివాళ్ళకు కష్టంలే ఎవరో ఒకర్ని దాసుగారి లాటి మహానుభావుల్ని చూపిస్తుంటారు. అంతా కులాసా బాబూ-లోపరి! దయచేయండి!'

ధర్మయ్య రాజు లోని! అడుగుపెట్టేసరి! చూసిన దృశ్యం తలాకు సందర్భం యిది.

ఒక పద్దెనిమిదల్లో అమ్మాయి చక్కగా విరహోసుకున్న కుంత లాల్ని చేత్తో పట్టుకుంటూ రెండవచేత్తో తీక్షణంగా తర్చని నెదుట వ్యక్తి వైవిధ్యకస్తా యిలా ధారాళంగా చెప్పుకుపోతున్నది.—

'పెట్టి నీకు బుద్ధి యిల్లా గడ్డి తింటున్నదే? ఎన్నికూట్లు నీకు కాళ్ళ వల్ల పడి-ఆ ముసలిదాని చేతులోనుంచి యేదీ పుచ్చికోవద్దని కచ్చితంగా చెప్పలేదు? ఆ ముసలమృత ఎక్కడనుంచో చీరత్తుకొచ్చి నీకే ఆ దొంగసామ్య పుచ్చుకొని నువ్వు నల్లమందు యిస్తావా? అందిరికి తెలుసుకదా మా ముసలమృతకు బుద్ధిలేదని-పెంటనే నాకు కరుణచెయ్యక కొంపమీదకు తగూలుతెచ్చి ఆనందించటం యిదా నీ బుద్ధి?'

కెట్టి చిరాగ్గా 'ఇండిపెండెన్స్ మీ చీర-నా గెండు రూపాయలా నాకు పారెయ్యండి. అంత పెద్ద పంతులుగోరితల్లి దొంగ తీసం చేస్తుందని నాకేంజరిక-నన్నెందుకమ్మా తిడతావు? చెరిచైతే మీ ముసలమృత సంతానం మికోరాదా?'

మాస్టరుగారు యీ తీరూ మృత్యులో! వస్తూ 'యిష్...న్ ఏమిట్రా ఆగో! ఆనతిల పెళ్లి మనుష్యులు వచ్చి కూర్చుంటేను బయట-ఆపండి. ఏమిటి కెట్టి తిరు....'

'రెండురూపాయ లిచ్చి చీరపట్టికళ్ళ మంటున్నాను. మీ అమ్మగోరు చీరత్తుకొచ్చివారని నాకేం తెలవను. దొంగసామ్య కొంటం నా యింటా వంటా లేదు. పెద్దపంతులుగోరి తల్లి గండా అని నల్లమందు యిచ్చాను. చూడండయ్యాగోరూ మీ జయమృగో రల్లా తిడతావుందా?'

పంతులుగారు నీళ్లు నమలటం ఆరంభించారు.

'ఈడుకో విజయా-లోపలకు నడు. కెట్టి నువ్వపద-నీకు రెండు రూపాయ లివ్వాలి? జీతం ధస్తూరాగానేకనిపించు బాబ్బాయి ఎవరో పెద్దమనుష్యులు రాకరాక వాకట్లో కొచ్చారు' అని నూతిదగ్గర పల్లెలో కూర్చున్న తల్లి నుక్షణించి 'ఏమిటే యాపాడు పనులు? ఎవ్వడూ యేదోవోకటి యెత్తుకొచ్చి నాప్రాణంమీదకు తీసుకురాకపోతే-కుదురుగా కొంపలోపడి యేడవరాదా? నన్నేం పూర్లో తరెత్తుకు తిరగనియ్యరా యేది ఈ కొంపలోనాట్లు.'

'అత్తే—అంతా ఉట్టిదిరా అబ్బాయి. దొంగతనమా— నాకేం ఖర్చు? కాటా చెయ్యా వంగాక కళ్ళూ కాళ్ళూ కనిపించక పోయాక ఎన్నెనా అంటారు? రోవ్వంత నల్లమందు పెట్టమంటూ యిల్లా అడిగానో రోజు చీరత్తుకొచ్చి తాకట్టు పెట్టింది ఆభాంపం నా నెత్తిక వేళారు. రాను! రాను!!'

'నువ్వుడకో నీకు తెలిదు బాబయ్య—యీ కెట్టి దొంగ సామ్యు కొవటం మాబాగా అలవాటయింది. రెండు రూపాయలు గాదు కదా రెండు కాస్తూకూడా యివ్వొద్దు—ఎల్లా యివ్వడో చీర చూస్తానుగా. పద కెట్టి. నేను మియింటి కొస్తున్నాను. ఇంకా ఎక్కువ డబాయించావో నువ్వే దొంగతనాలు చేయిస్తున్నావని నేను పెట్టిస్తాను. దాంతో తిక్కకాస్తా కుదిరిపోతుంది తెల్పిందా?'

బాబయ్య రక్కపుచ్చుకు లాగాడు విజయను.

'కాస్తంత నెమ్మదిగా కుంచీబిల్లల్లే మాట్లాడు విజయా. నీకోసం ఎవరో పెద్దమనుష్యులు వచ్చి వాకట్లో కూర్చున్నారు. ఆ జాట్లా అదీ కాస్త ముడివేసుకుని వోమారు ముఖం కడుక్కుని కాస్త కుభ్రంగా చారాదా?'

మూరి వంకరగా పెట్టి వడుంమీద చేయి ఆన్చి అకోలా బాబాయికేసి చూసింది.

'అవును తల్లీ! చుట్టాలాచ్చారు నీకోసం—చప్పన తెలుపుకురా.'

'ఎవరు బాబూ— అంత మాత్రుగా ఆకాళంమించి వూడి వడిన చుట్టాలు?'

'చెప్తానుగా—కుంచీనీళ్లు కాస్త ఫలహారం వీమన్నావుంటే చూడు తల్లీ.'

బాబయ్య నడవలో! తప్పకున్నాడు అతిథుల్ని పరామర్శించేందుకు. విజయ నీళ్ళలో ముఖం కడుక్కుని చప్పన ఆదిరా బాదిరా చీరమాచ్చుకుని, పొయ్యి ఎగసెదోపి టినీళ్లు పడేసి, వంటయింటిగూట్లో సజ్జలోంచి రెండు రెండు అరటిపళ్ళూ రెండేసి మినపనున్నీవుండిలూ పల్లెరంలో పెట్టుకుని—కుంచీనీళ్ళ గ్లాసు చెంబు వోచేత్తో పుచ్చుకుని, యేదిరా ఆవచ్చిన చుట్టాలనుకుంటూ నడలో! కాటాపెట్టిగానే—మమ్మగొట్టుకుపోయిన ముఖం విషాదాక్రంతమైన చూడ్కులతో, బల్లమీద నేరస్థుడిలా కూర్చున్న రాజేశ్వరరావుని నేలమీద చాపమీద భాసినపట్టు చేసుకు కూర్చున్న ధర్మయ్య యీరెండు కనీ వినీ ఎదుగని క్రొత్తమొహాల్ని చూడగానే క్షణంశేపు తిటపటాయించి బాబయ్యముఖంలో! చూసింది.

రాజేశ్వరరావు పెదిమ కొడుక్కుంటూ భయంభయం గా తరెత్తి విజయముఖంలో! చూసాడు. అదే పోలిక—అదే చక్రాల్లాటి విశాలమైన నయనాలు. అదే దేవకాంతి—సరిగ్గా రాధాదేవి నవచివచ్చినట్లుగానే వుంది.

'చిన్న బాబుగారూ-చూశారా! ఆయనమృత యాయమ్మే... అదే పోలికని అచ్చునద్ది పడేకాడు ధావంతుడు.'

'నువ్వన్నా చెప్ప ధర్మయ్య-నేను చెప్పలేను.'

రాజు రెండుచేతుల్లో ముఖాన్ని కప్పకుని భోరడవస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుంటున్నాడు. విజయ చరితమునన్నదై, ఆయోను-యంగా నిలబడిపోయినది, కుంచీనీళ్లు చాపమీద వుంచుకూ. ఫల హారత్ర వల్లెరాల్ని బల్లమీద వుంచబోయింది.

‘అట్లయితే తల్లీ! మంచికంటే చెప్పిపోవటానికే కాలేదు. దుఃఖివారై మోసగొచ్చారుమూ నీకోసం—’

రాజు తనబట్టా లేవనోయి మల్లీ బల్లమీద ఎరగో వెనక్కి త్రోసివట్టు కూలబడ్డాడు. పంతులుగారు తెల్లనోయి నిలువు గ్రుడ్డనుకుని చూస్తున్నాడు. అతను అతికష్టమైన అందమైన చిన్న కార్తికలో చెక్కపెట్టెను వొణుకుతున్న చేత్తో అందిస్తూ ‘ఇది నీ కివ్వమని చెప్పిపోయిందమ్మా మీ అక్క. తీసిచూసుకో... మాస్తాగూ మీ రాధమ్మ పెళ్ళిపోయిందండీ. పాపం మానాన్న గారి జైదారాన్ని చాలా ప్రశంసించారు. ఎవరి జైదారంతోనూ నిమిత్తం లేకుండా ఆమె నివ్వకుంటున్న మార్గాన్నే చూసుకుంది.’

విజయ కాంతివంతమైన ముఖమండలం వల్లగా పొగచూరి వట్లయిపోయింది. ఆ చేతిలోని పెట్టెను భద్రంగా విప్పి అందు లోంచి తీసిన వెండిచుట్టు తీగతో అరిగిపోయి నెలనెల బాతుతోన్న పొగదాల దండవైపు అందిరూ తుదికాలం ప్రకృతికంగాచూశారు. విజయశీల్లో నీరు చుట్టుకుంటూండగా—

‘ఇది మా అమ్మ వేసుకునే పొగదాలదండ—ఎంత గుర్తుగా చాచిపెట్టింది మా అక్క పాపం! మాట్లాడి లేకపోయినా యిది భద్రంగా చాచుకుని మమ్మల్ని జ్ఞాపకం చేసుకునేది కాబోలు... నాకోసం సం...పిం...చిం...ది. ఇదే మాకు చివరి గుర్తు. ఇదే మాకు సంబంధం...చివరికింకెన్నామేమీ ఎగలలేదు.’ తలుపుని కిక్కుకుని విజయ పొగదాలదండను ప్రేక్షతో చేతికిచుట్టుకుంటూ గుర్త కంఠంతో— ‘ఏవో గొప్ప యింట్లోకి వెళ్ళిపోయిందన్న తృప్తితో మమ్మల్ని నుభ్యిపెట్టి బ్రతికివున్నాన్నట్లు మమ్మల్ని కాశ్యోగంగా బోకర్నొకరు మోసగోనీయకుండా చేశారు మీ నాన్నగారు. మాట్లాడేం రాని మా అక్కను మీ హోదాలు అంతేస్తూనే కట్టిన కాశ్యోతమైన బండిని చేసేసారు. పోనీలెండి; మోకటకటాల్ని త్రెంచుకుని యీ క్రూరమైన ఆంక్షల్నుంచి కాంక్షల్నుండి రెక్కలు వచ్చిన పిట్టలా ఎగిరి వెక్కిరిపోయింది. మోకటకులు మోసుకురాకపోయి వుండినట్లయితే యింకా ఎక్కడో మా గాన మూగబాధలు అనుభవిస్తూన్నదనే అనుకునేవాళ్ళం.’ గుఱింపింది ఆమె గొంతుక పూడిపోయింది. ధర్మయ్య గుడ్డపెప్పించి చూస్తున్నాడు. చెరకుతో ముఖాన్ని గుడ్డుకుంటూ పగవంగా— ‘మా దుఃఖంలో మేము మునిగిఉన్నాము. అప్పుడు ధర్మరాజుగారు మా నాన్న మీద కేసు వదులుతున్నాడు. ఆయనకోలువులో వున్నప్పుడు కిక్కులు వసూలుచేసిన బాపతు పదిహేను నెలవాకా మానాన్నగార్ని రెక్క చెప్పవలసిందిని లేకపోతే కైలు తప్పదని ఆయన్ని వెంటాడు ముంచేశాడు. ఆ కేసులో మా నాన్నగారు ధర్మరాజుగారి సామ్యే తిశేసివుంటే యీ గర్భవారిద్దరిం—గుండెలు పగిలి మానాన్న చావవలసి రావటం ఎందుకు? ఈ మాట ఎవరూ నమ్మగలకొడు. ఆయనెక్కడో యీ పెట్టు దాచుకున్నాడని అనుమానం అందిరి కేసు. చివరికి ముఠావర్తలో క్రింద పడేసిందప్పుడు కోకననుద్ర ములో మునిగిపోయిన మమ్మల్ని కడుదయలో మీనాన్నగారు వచ్చి బుజ్జగించి తదేశ్వరాన్ని నమ్మ యీ బాబయ్యగారి వశంచేసి

తానోమో మా రాధమ్మను కానక్కించుకుని వట్లం తీసుకెళ్ళి పోయి వెళ్ళిపోయాడు. ఎంత గొప్ప సంస్కృతి? యేమిజాలి? అని అంతా మెచ్చుకోవటమే—నోరులేని మా అక్క యేమని చెప్పకో గలదు? ఎవరున్నారక్కడ ఆదరించేందుకు? పెదవాళ్ళమని దిక్కు లేదని, మూగపిల్లని యెవరేం చేసుకుంటారని గవచువగా అందరూ వెనక్కు జారుకుంటే మా అక్కను హరించుకుపోయి దానిబ్రతుకు ఆర్పివేశారు మీ నాన్నగారు. సంఘంలో ఆపదానికి జీవితం బలిపీఠ మయిపోయిందే? ఓహో యేమి విశాలహృదయం? మీద్రైవను పాపారావని అతను వచ్చిచెప్పాడు. దాసుగారు రాధతాలూకు మనుష్యులెవ్వరూ ఎప్పుడూ బంగారా పాలిమేరలు త్రొక్క వల్ల కాదని కలుగు పంపించారు. ఆయనకే మనిషి? మని మనుష్యుడని తాలు కావు—ఆటబొమ్మ లనుకుంటున్నారా? పెదరికంతో పరిహాస లాదారా? మా దుఃఖం, మా కన్నీళ్లు బాగా వున్నాయిలా వచ్చి మమ్మల్ని ముంచేస్తేస్తాయని నేనన్నానని మీ నాన్నగారితో చెప్పండి—

ఎదాపెదా లెంపకాయ కొట్టివట్టనిపించి వల్లంతా జలదరించింది రాజుకు. ధర్మయ్య పంతులుగారి నుద్దేశించి ‘ఈ పొగవ దండను అబ్బాయి పట్టుకెళ్ళి ఈ చెల్లాయి కిచ్చిరావాలని రాధమ్మ కోరిక—ఈ అమ్మని యెంత యెక్కుగా మనస్సులో తలచుకునేవో అంత యెక్కువే యీ అబ్బాయిగార్ని రాధమ్మ ఆశీర్వాదంగా చూసు కుంది. చివరికి వెళ్ళిరూ కంటికి కనిపించకుండానే బ్రతుకు తెగ్గార్చేసింది.’

పంతులుగారు నెమ్మదిగా విజయనుద్దేశించి - ‘ఇంకెంతవచ్చిన అతిగానీ కోపంగా నాలుగుమాటలన్నావుగదా చాలు! మంచి చిల్లని ముక్కలుకూడా గెంతు చెప్పి తల్లీ!’

‘చినబాబుగారూ! మనం వచ్చినపని అయిపోయినట్లే— మీకెప్పుడు రాధమ్మగార్ని చూడాలనిపించినా, పడితే నాలుగు మాటలు వోర్పుకునే ఇక్కడకు వచ్చినట్లయితే మీ కనువాటికి తీగ పోతుంది. లెండి-అమ్మాయిగారూ! మీ రాధమ్మకు ప్రియమైన వస్తువులు గెంతు తెచ్చాము-ఒకటి మీకిచ్చి గెంపవది మాతో తీసుకు వెళ్ళిపోతున్నాము.’

రాజు నీరసంగాలేచి ‘మాటల్ని పడ్డానికే నేనెప్పుడూ వెనకాడను. వివభాండాల్లాంటి అభాండాలు నా నెత్తి ఎప్పుడూ పగుల్తుంటాయి.’

విజయ పొగదండను కార్తికలో చెక్కపెట్టెలోఉంచి మూత వేస్తూ— ‘మీ గెంతువస్తువులూ మీదగిల్చే ఉండనివ్వండి— యింకొక్కటే పాపం ఇక్కడెందుకు? అని ఆ పెట్టెను జాపిన అతడి చేతిలో ఉంచుతూ అప్రయత్నంగానే అతడిచేయి తగులగానే—

‘అమ్మబాబో ఎంత వేడిగావుందో - జ్వరంకాదుగదా? అని పెట్టెతోసహా ముతినెట్టయి చేతిని వెనక్కు లాగేసుకుంది. ధర్మయ్య రాజు ముటిమీద చేయివేసి ‘అమ్మాయిగారూ మీరు చెప్పింది నిజమే-జ్వరం వాగుబాములా ప్రాకింది. పదండి కొడులో గెండుగంటల్లో వెళ్ళిపోతాము.’

పంతులుగారు రాజును ముట్టుకుని నాడీ పరీక్ష చేసి అన్నార-
'చాలా నీరసంగా వుంది' అని. రాజు దృష్టి పట్టించుకొని మిసప
కున్నీవుండమిద పడింది. వంసుని దాన్ని అందుకోబోతుంటేగా
విజయ చక్రవర్తి పట్టేరాన్ని ప్రక్కకు లాగేస్తూ 'అమ్మో యింకే
మన్నా ఉంచా-మిసపకున్నీ తింటే జ్వరం ఒంటిమీద కొంప
మునిగిపోదు'.

'మునిగిపోయేదేమీ ఉండదులే' అని చిన్నగా నవ్వాడు
రాజు. పంతులుగారు బైటకు వెళ్ళి కారుమట్టా చేరిన కుర్రమూకను
తెదిరించి స్కూలుకు వెళ్ళి నలుగురు పిల్లల్ని కాపలా కాస్తూంటేమని
బండిదగ్గరకు పంపించారు. విజయ తన చల్లని హస్తాలతో మెత్తిటి
ప్రక్కను పర్చి తల బ్రష్టులతో తేల్చుకున్నదని రాజు గోల పెట్టేస్తుం-
డగా బలవంతాన నూరుకోచ్చి కంట్లో కలికం పెట్టేసింది. రాజు
అమ్మో! అమ్మో! అని వాపోతుంటేగా 'మాపండి. మీతో నాకేం
విరోధంలేదు. గంటనేవటికట్లా మీ శరోభారం యావత్తూ దిగజారి
పోకుంటే నన్ను విజయా అని పిలవండి.' బయట అరుగుమీద
ధర్మయ్యను ఆ ఇంట్లో ముసలమ్మ తానేమీ లేని గొంగిరించుకు
రాలేదని నల్లమందు అమ్మే కోమటమాలలన్నీ బూటకమని ఆ జేపీ
నమ్మవద్దనీ నచ్చ చెబుతోంది.

3

ఇంకా జజ్జీగారి వుండివుండి వీస్తూనేవుంది. కారు నిర్ల-
క్ష్యంగా జలజలమని పాకే బురదనీటిని చిందకొద్దూ వెళ్ళిపోయింది.
రామదాసుగారు టక్కున తలను యీవలకు లాక్కుని కిటికీ మూసే-
శారు. గదిలో చిమ్మచీకటి—రుమ్మానికి కట్టిన తెంలు సేపుచ్చి
కోసం గింజలాడుకొంటున్నాయి. లాంగునోనులో ఆయన దేహం
కజకజలాడింది. పైపుతీసి బాగా రెండుమాడు దిమ్మలు పీల్చి
అద్దంమందు వచ్చి నిలబడ్డారు. మసగిమసగ్గా నల్లటి భయంకర
మైన నీడ అద్దంలో గోదరించింది. తల గిర్రున తిరిగిపోతోంది.
బంగళా యావత్తూ కెటాల్లో పూగిపలాపున్న నావలా తోచింది.
క్రమంగా ఆయనకు భయం లోపల క్రమమేసింది. అలమాల్లోంచి
తాళాలుతీసి బీరువా తెరిచారు. వసుకుతున్న చేతుల్లో నోట్ల
కట్టల్ని యీవలకు లాగాయి. మళ్ళీ తాళం వెయ్యలేదు. 'తేవీలు
మీద కాస్సేపు తడిమారు. టక్కున బల్లమీద దీపం వలిగి పులిక్కి
వడ్డారు. ఒక్కమాటు సేలమీద కూర్చుని మంచంక్రింద చూశారు.
చుక్కల చుక్కల జాకెట్టు రాధాదేవిది మూలను గోడవారను దిగు
వకు వేలాడుతోంది. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని బలవంతాన వొక
గుంట తీసినట్లు తేచి నిల్పాని హాల్లోకి వచ్చేవారు. ఎదురుగుండా
పెద్దభార్య తాలూకు తెలవని చిత్రంలోంచి ఆ యిల్లాల పెద్ద
తింహా చీకట్లు, వొంటినిండా వొంటికు నలుగు, అర్ధరా కాసంత
కుంకుమబొట్టు—ముఖాన గొరవనీయమైన ముడతలు గీతలతో,
'నేనంతా కనిపెడున్నాను కుమా—' అని పలకరిస్తూన్నట్లుంది.
దాసుగారు తీవ్రంగా విసుక్కున్నారు. 'యీ పీడబొమ్మ
ప్రాయందకపోయినా బాసుండిపోయేదని' కంగారుగా అడ్డాల తలు-
పుల కిటికీవద్దకువచ్చి నిలబడ్డారు. ప్రక్కనే తన్ను రాసుకుని

ఎవరో దూసుకు వెళ్ళినట్లయింది. అర్థంకాని మూగబాధను వక్ష్యం
చేస్తూన్న రెండు నజలయనాలు కిటికీ అవతలనుండి తన్ను చూస్తు
న్నాయి. గబగబా చేతుల్తో గోడలన్నీ తడిమారు. హాల్లో రైట్లు
మాటాత్తుగా వెలిగాయి. కళ్ళకెడ్డంగా రాజు కెడ్డింగు బ్రంకుపెట్టి
కవలనిచ్చేట్లు లేవు. మూగపిల్ల రాధాదేవిని ఆక్రమించుకుని అనుభ-
వించి గ్వంసంచేసిన సేరానికి—రాజుకి దయలేదు. ఒక్కనాటికి
తన్ను తీసువెళుకు. ధర్మయ్యకూడా వెళ్ళిపోయాడు. తన పాపాల
ఘోరమైన చిట్టా అంతా క్రమం తప్పకుండా ప్రాసీవుంచిన చిత్ర-
నపుడు. దాసుగారు కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నారు. ఆయన
మనోనేత్రాలముందు చిత్రపటంలోలా ధర్మరాజు కేసులోపడి నలిగి
నాశనమైన రాధాదేవి తిండి చావు ప్రత్యక్షం కాసాగింది.
ఫోటాన ఆరోజు కురిసిన వానలో కూరుకుపోయిన కారులోంచి
దిగి పన్నిన పన్నాగంలో యిరుక్కున్న పదహారేళ్ళ జవ్వని బ్రతుకు
భారం చేతిచిక్కించుకున్న వైసం—కొలకంచుల్లోంచి కొల్లున్న
మందభానుక్కు నెప్పముద్దల్ని విసిరి తిరుగని కాపం విసర్తున్నాడు.
ఆ మూగపిల్ల అందమైన ముఖం, పెద్దిపెద్ది కళ్ళు, విసిలకుంఠిలాలు,
చెక్కగా వంపులుతిరిగిన పెదవులు—బిచ్చమైన శరీరం ఆకుదింపు
ఆ యవ్వవాన్ని కంబళించాలనే దాహంముందు—బలిగావించబడ్డ
క్లారింగా వంచించబడిన సేనుసంబంధం—దారి కడ్డుకాబోయిన
పాపారావు మీసాలు. ఒకడు పువ్వోగంమంచి నిర్దాక్షిణ్యంగా
తొలగించబడ్డాడు. రెండవవాడు లజ్జతో తలవంచుకుని పెట్టి
లేడా సర్దుకుని కంటికి కవపవకుండా కలకలా పారిపోయాడు.
పారిపోయినవాడు మళ్ళీవచ్చాడు. ఈ ధర్మయ్య ఎంతకైనా తినును.
పిత్తే పీలిపించాడు. దాసుగారు పళ్ళు పటపటా పిండుకొని పిస్తోలు
కోసం కోటుకేబుల్ని తిడుపుకున్నారు. ఆ టేగంలో ఆయనకు
పిస్తోలు చాలా అవసరమనిపించింది. వెంటనే పవకగదిలోకి పరు-
గెత్తి వెక్కువ ఆగిపోయారు. బీరువా తలుపులు తెరచేస్తున్నాయి.
దీపం ఖటిగా వలుగుతోంది. గదిలో ఎవరో దూరినట్లు అను-
మానం చేసింది. ముందుకే జనక్ల మాసి పగలబడి నవ్వుబోయి
నవ్వురాక బీరువాలలోంచి బ్రాండ్లబడ్డీ తీసి తాళంనుతులతో కాయ్కు
పికిపాకేసి అలమాల్లోని గ్లాసునుతెచ్చి వంపుకుని గబగబ గుక్క
మీద నుక్క పీల్చేసి పిస్తోలుకోసం అరల్లో తడుముల్లాడి మెత్తానికి
తూటాలు నింపుతూంటేగా 'జిమ్మీ' భయంకరమైన అరుపు దాసు
గార్ని వివస్థల్ని చేసిపాకేసింది. కోపంగా ఆయన మెట్లవద్దకు
పరుగెట్టారు. పెద్ద చప్పుడు చేసుకుంటూ దిగి పిడికిలితో గాజు
తలుపును స్రుద్ది ముక్కలుచేసి పిస్తోలును హాల్లో నూటిగా మూడు
మాడు ఘామ్యునిపించారు. పెద్ద చప్పుడయింది. ఏ బీరువాయో
బ్రష్టలయింది. జిమ్మీ యింకా బిగ్గరగా గది అంతా విశ్చంఖలంగా
తిరుగుతూ అరుస్తోంది. దానికి తగిలించాలి—చావలేదు. వరం
దాలో దీపం వెలిగించటానికి దాసుగారికి ధైర్యం చాలలేదు.
తలుపుల్ని తెరిస్తే జిమ్మీ పట్టుకుంటుంది—ఫీ! యింత బ్రతుకూ
బ్రతికే చివరికి కుక్కచేతిలోనా చావు! జనక్కుతిరిగి హాల్లో
రాగానే అద్భుతమైన యాదన బుర్రలో మెరిసింది. గదిలోకి
పోయి ప్రయాణపు సంచితేచ్చి కొన్ని బట్టలు నోట్లకట్టలు అందులో
కుక్క తాళాలు తిరిమ్మని ఎక్కడి కక్కడి వదిలేసి పలాదానానికి

సిద్ధపడ్డారు. పిస్తోలు యింకా చేతిలోనేవుంది. అద్దానికీ ముఖాన్ని ఆన్చి బయటకుచూశారు. చీకటి మసగమసగగానే వుంది.

దాసుగారు మెట్టుదిగి వరండాలోంచి నెమ్మదిగా దొంగలా నక్కి నక్కి లోబలోంచి గేటుచైపుకు నడకసాగించాడు. వాతాత్తుగా వెనకనుంచినచి పట్టుకుంది 'జిమ్మి'—జిమ్మి ఎల్లావచ్చింది? కిటికీ బ్రహ్మలయివుంటుంది. అబ్బా గట్టిగా పట్టుకుందే? దాసుగారు పిస్తోలును ధామ్యుని పేల్చుకోవడం తూటాలు ఖాళీ... అయ్యో! అయ్యో!! అయ్యో!!! ప్రయాణపు సంచి పడిపోయింది. జిమ్మి కాళ్లను పట్టుకు పీకేస్తోంది. దాసుగారు విడిచిపెట్టారే? బోర్లా పడ్డారు మొక్కల్లో. భీకరంగా అరుస్తున్నారు. ఆ వంటిరి బంగళా ఆయన ఆక్రందనలకు దద్దరిల్లిపోతోంది. ఈ వెనక కుక్క చేతిలో చావు ఎల్లాగూ తప్పవట్లుండే—మహామస్తి యుద్ధం ఆరంభమయింది. గోళ్లలో నుండేల్ను రక్కుతూ యశ్చ చ్చగా చేతుల్ని కరిచేస్తోంది. దేహమంతా రక్తాలు గాట్లు—కాట్లు పీకేసింది. చేతుల్ని కొరికేసింది. అయ్యో! అయ్యో! బాస—బాధ—ఎవ్వరూలేదు. ఎంత దిక్కుమాలిన చావు? గోండ్రింపు ఆరంభమయింది. పరుగెత్తలేదు — పారిపోలేదు—ఎవరో పగ దీర్చుకుంటున్నారు? జన్మ జన్మాంకసి—కాలభైరవుడి వాత—అయ్యో యీ దిక్కుమాలిన శవాన్ని చూసి యెవరు జాలిపడ్డారు? ఎవరోకొన్నటిబాట్లు రాలుస్తారు? యీ మొక్కల్లో శుప్పలో... జిమ్మి దాసుగారి దేహాన్ని యిష్టంవచ్చినట్లు కుండీలు కుండీలుగా కొరికి కాళ్ళతో బంతిలా తోస్తూ గంటా గంటన్నర చిత్రివిచ చేసి తిన్నగా గేటువైపు పరిగెత్తి శత్రుశాసంకోర్డుచుక్కవంది.

భట్లన తెల్లవారింది. నూరుగ్గుడు శిలిన కాస్తున్నాడు. దాసుగారు దేహానుండి వరదలుకట్టి తెట్టలు తెట్టలుగా గడ్డిలో మొక్కల్లో యినికిపోయిన నెత్తురు తగ్గితలా మెరుస్తున్నది. పిస్తోలు ప్రక్కగా నేలమీద పడిపోయివుంది. ప్రయాణపు సంచి యింకా కొంచెం దూరంగా విసిరివేయబడివుంది. అందులోంచి నోట్ల కట్టలు పొట్టల్ని విచ్చుకుని నూరుగ్గుడ్ని చూస్తున్నాయి. దాసుగారి నిలుపున్రుద్ధమాత్రం భీతావహంగా మొక్కల్ని పరికిస్తున్నాయి. బంగళాలోకి పది పదిన్నరవరకూ యెవ్వరూ రాలేదు. ఆ తర్వాత పదకోడూ ఆ ప్రాంతాల ఒక నైకిలవచ్చి అగింది. పోస్టు జవాను గేటుదాటి లోపలకు అడుగుపెట్టి కవున కేకేసి పీథిలోకి పారి పోయి పదిమందిని ప్రోసుచేసుకొచ్చాడు. ఆ జనుక పోలీసువాళ్లు వచ్చారు. బంగళా అంతా కలయలిరిగారు—అంతా ఖాళీ. నిశ్చలంగా వుంది. క్రింద హాలువెనుక కిటికీ విచ్చిపోయివుంది. ఆ కంటిల్లోంచి లోనికిచూస్తే బీరువాలు పగిలిపోయి అద్దాలు ముక్కలు ముక్కలయి నానాభీభర్త్యంగానూ వుంది. అంతా ఆక్రమణ పోయారు. పైన మేడమీది గదుల్లో బీర్వాఅలమరాల తలుపులన్నీ తీసివేయబడ్డాయి. కాడ్కు విసిరివేయబడ్డ ఖాళీ బ్రాండ్లీసా టేబిలు మీద వుంది. టేబిలులైలు చోల్లోని లైట్లన్నీ అట్లానే నలుగురు కున్నాయి. పెద్ద ఖాళీగావుంది. అక్కడ వుండవలసిన కొరుకుడా లేదు. కొరుపోయిన మార్గం గుర్తుపెట్టుకుని పోలీసులు తిన్నగా శత్రుశాసానికల్సారు. అక్కడ హంతకుడు నిశ్చలంగా నిర్వికారంగా నోటినిండా ముఖంనిండా నెత్తుటి మరకలతో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. కొరులో వచ్చింది కుక్కగాదని తెలిసిపోయింది. కాటికాంరి

అడిగారు. రాత్రి ఎవరోవచ్చి కాస్తేపు విచారించి వెళ్లారని తెలిసింది. పోలీసు అధికారులు కొరునెంబరు యిచ్చి మోటారు పైకి శృను నాలుగువైపులకూ త్రిప్పారు. సాయంత్రం మానుగంటలకు ధర్మయ్యనూ రాజేశ్వరరావునూ కలుసుకుని పోలీసులు యీ గుర్వారను విన్నవించారు. రాజు కట్టు కెరుకుమ్మ తలతిరిగి పడి పోయాడు. విజయకూడా వస్తానంటే రాజు ధర్మయ్య వారించాడు. పరిగా నాలుగుగంటలకు ధర్మయ్య రాజు వచ్చి బంగళామందు కొరులోంచి దిగారు. పోలీసు అధికారులు చుట్టుముట్టి ప్రశ్నల వర్షాలు కురిపించారు. వాగ్మూలాలు రాసుకున్నారు. జిమ్మిని పోలీసు వానులో ఎక్కించుకొని వచ్చారు. రాజును చూడగానే దిగులుగా వున్నదల్లా సంతోషంతో తోకాడినూ మూలిగింది. దానిక్కడా గుండుదెబ్బ తిగిరినట్లు గాయాలు స్పష్టంగా చెబున్నాయి.

ఈ కురుకప్పుడే పూరంతా ప్రాణిపోయింది. జనం రెండోప తండాలుగా యీ వంటిరిబంగళా చూడడానికి రాసాగారు. పత్రికలవాళ్లు రాజును పీక్కుతింటం ఆరంభించారు. ప్రెస్ ఫోటో గ్రాఫర్లు 'జిమ్మి' ఫోటోలుతీసుకుని దాసుగారి శవం ఫోటోతో సహా వార్తల్ని ప్రచురించారు. బంగళాను సీలువేసి పోలీసు కావలాపెట్టారు. ధర్మయ్య రాజు పోలీసుస్టేషను చుట్టూ కొద్దల చుట్టూ కాట్లు బలపాలుకట్టేలా తిరిగారు. కేసు పరిష్కారమయే సరికి దాసుగారి కుటుంబ కథనం యావత్తూ పత్రికల్లో వింత వింత క్లికల్లో ప్రజలు చదివి ఆనందించారు. రాజు బాగా కృంగి పోయాడు. ప్రభుత్వం అంతా పరిష్కరించి యావత్తూని బంగళాను తిరిగి వప్పించికోనే రాజు ఆ బంగళాను ఆసుపత్రిగా వాడుకోమని ఆ యావత్తూని ఆ ఆసుపత్రిపరంగా ఖర్చుచెయ్యవలసినదిగా వ్రాసియిచ్చాడు. ఎంత చెప్పినా వివకుండా పోలీసులు జిమ్మిని కాల్చిపారేపారు. రాజు యిప్పటికీ ఆ బంగళావైపు పోడు. దానిపేరు తల్పుకుంటే అతనికి స్పృహ తప్పిపోయినంత పవవుతుంది. రాజేశ్వరరావు పట్నంలో సాగికూపాయలకు యిల్లా కటి అడైకు తీసుకుని అందులో ప్రాక్షేప పెట్టాడు. ఆ యిల్లో బొత్తిగా వస్తుసామగ్రిలేదు. అక్కడే అతిడి వివాహంకూడా అయింది. అతిడి వివాహానికి పోలీసు అధికారులు ప్రతీకా విలేఖరులూ ఎక్కువమంది వచ్చారు. ఇప్పటికీ విజయ తిను తలసోప్పి వస్తే కలికంపెడ్డాంటుంది. ధర్మయ్య సుఖంగా రెండుపూలలా భోంచేసి పూరంతా తిరిగితిరిగివచ్చి అరుగుమీద తలన్న పచ్చుకుని పరుంటాడు. రాజు—విజయ యిద్దరూ సంపారానికి కావలసిన వన్నీ స్వయంగా చూసుకుంటారు. ఆమె గీచిగీచి భేరివాడుతుంది. అతిను కొసరి కొసరి చెబులిస్తూంటాడు. పన్నులో తడి ఆరి పోవటంకూడా కదు. చెప్పకోతగ్గ ప్రాక్షేపకూడా యేమీలేదు. కొద్దుకుకూడా కావలసిన వన్నీ వర్షి వస్తూంటాడు. ఇప్పుడీ అప్పుడప్పుడు సినిమాలకు వర్షివస్తూంటాడు. ఏవన్నా పేటలు మంపు పట్టుపడే ధర్మయ్య కాస్త అప్పుడప్పుడు మగ్గరి రత్నం నెరపుతూవుంటాడు. జీవితం ఎల్లాగుందని యెవరూ అడగరు. అడిగితే చచ్చగా వాణాగ్గా పడుకుగా వుంది—ఈ పనును చెడగొట్టాద్దని వేడుకుంటానంటాడు. ఎప్పుడన్నా బజారున పోతూ చచ్చిన ఆగి, బతాటిలొని జేబులో పోసుకొని—చావాగరం దుకొండగ్గర ఆగి ఒక అణా కారపు మిరపకాయలు కొని లాట్టవేస్తూ, పంపు దగ్గర దోసెకు మంచినీళ్ళని నోట్లో పోసుకుని, నిర్విచారంగా కొద్దుమంచి దవకరకం సిగరెట్లు కొలుస్తూ యింటికీపోయే వ్యాధి వాదిన యెప్పుడన్నా చూడగనక సంధినిస్తే అతినే రాజేశ్వరరావున తప్పకుండా గుర్తుపెట్టుకొనితిసుంటుంది.

కవి: కాలము

శ్రీ చిలుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాద్

లో

కమునందు సకల విషయసాధనమునకు ధనమువకరించునని తలంచువారున్నారు. అందులకీ, మానవునకుండదగిన సకల లక్షణముల నాహుతి యొనరించి ధనసముపార్జనాకాంక్షచే వ్యవహరించువారు సంఘమునందు నేడవల్పుముగ గానవచ్చుచున్నారు. ఓరిమి, ప్రేమ, మొదలగు నున్నత మానవలక్షణములను ధనము సంపాదించనేరదు. కనువిందుగూర్చు నాధరణములను, కారీరక సౌఖ్యమును గూర్చు రమ్యహర్యములను, కాల్యాదనమును, ధనము సమకూర్చును. వీనిని కల్గియున్నంతమాత్రమున నొక వ్యక్తియందు మానవత్వము సంపూర్ణమై యున్నదనుట సత్యమారము. ధనవంతులందరు, నాగరకులు గారు, నాగరకులందరు ధనవంతులు కావలసిని పనిలేదు.

ఒకని నాగరకతను గుర్తించుట కాలని బాహిరీకస్వరూపము, ధనధాన్యములు లక్ష్యములు కారాదు. ఆంతరంగికస్వరూపమును బట్టియే అదిగా ఆతని చిత్రేష్ట్యమునుబట్టియే లోక మాతని నాగరకుడైన మానవునిగా నెంచవలసియుండును.

నేను, రాకపోకలయందు, కట్టుబొట్టులయందు, ఆహారవిహారములయందు, పెక్కు మార్పులు వచ్చినవి. సంగీత, వైద్య, శాస్త్రములయందు మార్పులేగాక, క్రొత్త పరికరములును వచ్చినవి. ఈ మార్పులు, కూర్పులు, ప్రాత రూపములకు గ్రొత్త సాగములను సేసి, నవ్య నాగరక స్వరూపమును ప్రదర్శించుచున్నవి.

ఇన్ని మార్పులు వచ్చినవి, ఇన్ని సౌకర్యములు సమకూర్చబడినవి, కాని మానవుని యంతరంగమునందు మార్పు వచ్చినదా? ఒకని రక్తమును వేరొకని కెక్కించి, రక్తహీనుని బ్రతికించుచున్నారు. ఉపన్యాసించు మానవుని రూపమును, ఉపన్యాసమును, వలకొంది మైశ్వరీరకు కనుపించునట్లు, వినుపించునట్లు, యంత్ర సహాయమున చేయగలుగుచున్నారు. కిబ్బముకన్న త్వరితగతిని ప్రయాణ మొనరించు విమానమును వియత్నిశమున విహరింపజేయుచున్నారు. పంచభూతముల నీరిరిని జయించిన నాగరకుడు మానవుడు, తన యందలి యిరువద్యర్థమును జయింపనేరక, అనుమానమునకు, భయమునకు బానిసయై భయంకరములకు నణ్వస్త్రములను సృష్టించుకొని తన జాతిని సమగ్రముగ విరూఢింప నిర్ణయించుకొని యున్నాడు. నిత్యము పరమేశ్వరుని దలంచు నేటి నాగరకుడగు మానవుని లక్షణ మిది!

ఒరులవలన తమకుగలిగిన కష్టపద్ధతులను తాను గుర్తునందుచుకొని, అట్టి కష్టపద్ధతులను తా నొరులకు గల్గింపకుండుటకు బ్రయత్నింపవలయునను, కొవ్వసందేశమును, నాగరకుడనని చెప్పకొను నేటి మానవు డెంతడుక పాటించుచున్నాడు? అనకట్లల మూల

మున జీవనదుల వరికట్టి, యెడారులను సస్యశ్యామల మొనరించుచున్న మానవు డొకరి తన యూహావాహిని వరికట్టి, వృద్ధులు, కేదారములయందు దయాదాక్షిణ్యములను పంటల బంజింప యత్నింపజేమి? ఇది, వ్యయప్రయాసల కాలవాలమును విషయముకాదు. కవి యొసగు సందేశము నాదరించి: 'కాలము ననుసరించి కవి వదువవలయును, వివాటి సిద్ధాంతములనో ఈనాడు, ఆదరణలోనికి గొనిరావలయునని హెచ్చరించు కవి రచనముల నెవరాదరింతురని, నేడు కొందరు ప్రశ్నించుచున్నారు.

ప్రపంచమునందు కావ్యరముగ నిలచియుండుటకు, ప్రతి విషయమునకు కొన్ని నియములు, సత్యసమ్మతములగు కొన్ని లక్షణము లవసరమైయున్నవి. ఆలక్షణములు లేనిది, ప్రత్యేకతలేదు. ప్రత్యేకత లేనిది, స్థిరత్వములేదు. ఒక సంఘము, మానవ సంఘమని చెప్పకొనుటకు, కొన్ని ప్రత్యేకలక్షణముల నలవరచుకొని యుండవలయును. అట్లుకానిచో, లోకమునందలి ఇతర జంతు సంఘమునందు మానవుని యున్నతని గుర్తించుటెట్లు? సృష్టియందు, మానవునికన్న జ్ఞానమున విన్నయగు 'జంతువు' వేరొందులేదు. ఆ ప్రత్యేకతను నిలుపుకొనవలయుననియు, నాగరకతయను తెరచుజుగున దాగి పశుత్వమును పెంపొందించుకొనవలదనియు, కవి, నాడును, నేడును, రేపును, హెచ్చరిక చేసియున్నాడు, చేయుచున్నాడు, చేయనున్నాడు. మానవుని మానసమునకు మఱియే రాకుండ :

“నజీకినను దన్ను నొర! చందనపు దరువు

పరశుముఖమున కొనగును పరిమళంబు.”

అని, 'అపకారి! ఉపకారము నెవమెన్నక చేయువాడు నేర్పరి,' యను నీలమునంటి నీరిని, ధ్వనిప్రధానమైన, అందర కండు బాటునందుండునట్లు ఉపమానసహితమైన, రచనముల మూలమున, జ్ఞప్తి కలయించుచున్నాడు.

ఈనీతులు, ఈ నియములు, ఈవరకు విన్నవియేగావచ్చును, కాని వీనికి క్రొత్తప్రాతిలు లేవు; కాలవాహిని యులుతెరంగముల తాకున కిది చరింపవు, నిరంకుశముగ దేశమును బాలించు నియంతల కంటి యెరుపున కిది వెరగుపడెవు; నూర్చిచంద్రులు వెలుగును వెలార్చువరకు, మానవుడు సృష్టియందు మనులకర కిది నిలచియే యుండును. కవి, వీనిని గాన మొనరించుచు నే యుండును.

కవి ననుసరించి కాలము సాగవలయునా? కాలము ననుసరించి కవి కలము నడువవలయునా? అను ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరమును, దేశచరిత్ర, నాగ్నాయచరిత్రములే యొసగుచున్నవి. మానవ

జాతి కన్నీ విధముల జవమును, జీవమును, గూర్పు విషయములను సేకరించి కవులు గ్రంథములను వెలయించియున్నారు. ప్రజా సమాహారము గ్రంథములను పఠించి, తమ విజ్ఞానాభివృద్ధికి దోహదముగావించుకొని యున్నారు. సంఘమునందలి లోపములను విమర్శించి కవి గావించిన నూచనలను లోకము ను ర్తించుటయు జరుగుచు వచ్చినది.

“పూడునా కూటి కల్లాడు పేదలదొక్క
ముప్పుట లభిమతంబులు ఫలింప,
నడచునా ధర్మంబు నాల్గుపాదములతో
కులతత్వముల గాలి కుంటులేక,
దిగి వచ్చునా ధనాధిపుల మందపుజూపు
సామాన్య మానవ నదనములకు,
అణగారునా నితాంతాభిజాత్యపు మంపు
చిరుత చచ్చాల దాష్టీకమునకు,
ఒక మహాత్యాగిమీది నమ్మకమువలన
కరగతంబైన యధికార కనకముద్ర,
బహుళ కల్లోల గర్భిణీ భరతనతికి
దక్కునే, స్వార్థరహితవర్తనములేక.”

అని, రాజకీయ, మత, సాంఘిక రంగములయం దీర్ఘాకాశమున
కౌవల్యములనువారివలన కలుగు ముప్పునుగూర్చి హెచ్చరిక
గావించు కవి పలుకులను, ఇకనైన జీవనాయుధ లాలించుట లేదు.

“ఎందు జూచిన నీ యశస్యందనములు
నడచిపోయిన జాడ లివ్వదును గలవు.
దిక్కుటంబుల మరల నెత్తించువోయి
తెలుగు మన్ననల పనువునిగ్గుల పతాక.”

అనియు,

“పరువు దూలిన నీ యనాదరణ కతన
మేటి నీ భాష పొలిమీర చాటలేదు
వరుల విజ్ఞానమునకు సంభరముపడక
కడగి యెత్తుము నీ వీర కామాళంబు.”

అని తెలుగుజాతి యొక్క కుసీమిత బాపుటకు యత్నించిన కవి
ధన్యపించుచున్నాడు. సంఘమేమి యొనరించినను ప్రకటించి తన
ప్రత్యేకతను, కాలవాహినియందు గలుపుటకు కవి యెన్నడును
బ్రయత్నింపలేదు. కాలమున కాదురీది, సంఘమునకు వెరువక,
చత్యమునే నిత్యము వెలువరించుటకు కవి యత్నించి యున్నాడు.

“సుతులమీది పీఠి చుట్టాలపై బ్రేమ,
మిగుల నిందుముఖులమీది వలపు

ధనముమీది యాన, ధాన్యంబుపై దృష్ట
యతిశయంబు వలన దాతృయంబు.”

అను నియమములతో,

“ఆకల్పాంతము నీ పవిత్రదిన చ
ర్యల్ నిత్యస్థిర వి
వైక్రమ మహాగమమ్మునకు తూ
చా పోని వ్యాఖ్యానముల్,
పాకీదానిగ ఆడిపోసుకొను ఈ
పాపిష్టిలోకమ్ము నీ
బాకీ తీర్చుకొనంగ లేదు జగదం
బా! జన్మజన్మాలకున్.”

అని సంఘసేవకులకు స్వాంతన వచనములతో, ఇహమునకు, పర
మున కుపకరించు రచనముల మూలమునను, ‘వరవిక్రయము’,
‘కన్యాశుల్కము’, ‘ఆకలిమంట’, ‘బాల విలంబు విలాపము’,
మొదలగు దృశ్య, శ్రావ్య, ప్రబంధముల మూలమున మానవాభ్యున్న
తికి కవి ప్రయత్నించియున్నాడు గాని, కాల మెటు నటించిన
తానటు నటించి, సంఘము నెల్ల వేరల ప్రకటించి, తాను బొట్ట
నింపుకొన బ్రయత్నింపలేదు. కాలము ననుసరించి కవి, రచన
సాగింపవలయునను నియమమును, కవి, కొంతవరకుమాత్రమే
పాటించగలడు: ఉన్న తాళియములు గలవాడు మాత్రమే మానవుడు.
మానసమును నికృష్టాశయముల కాలవాల మొనరించినపుడు, మాన
వుడు దానవుడగును. అట్టియొక మానవ సంఘమును ధిక్కరించి, కవి:

“తిమ కార్యంబు బరిత్యజించియు బరార్థ
ప్రాపకుల్ నజ్జనుల్
దమకార్యంబు ఘటించుచున్ బరహితార్థ
వాప్యతుల్ మధ్యముల్
దమకై యన్యహితార్థ ఘాతుకజనుల్
వైత్యుల్, వృథాన్యార్థభం
గము గావించెడి వార లెవ్వరొ యెఱుఁ
గన్ శక్యమే యేరికిన్.”

అని, మానవులను, దానవులను, వేరుబరచుటకు వెనుదీయడు. మానవ
సంఘము వెంట నడిచు కాలముతోబాటు తానును తాళిమునైచి,
గ్రంథములను వెలువరించుచున్నారను దుర్మతమునుండి కవిలోకము
బయల్పడుట కిట్టి రచనములే సహాయ మొనరించుచున్నవి.

కాలము వెంట, సంఘపరిస్థితి ననుసరించి, కావ్యము వెలు
గొందనిచో వారచన మెవరికొర కుద్దిష్టమై యున్నది? అట్టి
కావ్యమువలన ప్రయోజనమేమి? అను ప్రశ్నమునకు తగు
జవాబొసంగవలసి యున్నది. కాలముననుసరించి,
సంఘముననుసరించి, కావ్యము వెలువడు రాదను
కావ్యమునందు, ‘కాలము’, ‘సంఘము’, అను కల్పములకు, సమగ్ర

విర్యవనము నారీంపవలయును. నికృష్టాశయముల కాహుతియైన సంఘమును, ఇట్టి సంఘముచే, కాలమునందు, అనుబంధానికి వచ్చిన కృతకధర్మసంచయమును, కావ్యవస్తువుగా పరిగ్రహించి, వానినే నిర్దేశింపదగిన విషయములుగా కవి నిర్ణయించు పెట్టు? అట్టి సమయములయందు కాలమును, సంఘమును, కవి ధిక్కరింపవలసి యున్నది. ఈ వ్యాసము, నడచినకొలది, ఈ విషయము విస్తృతింపబడగలదని మనవి :

రాజకీయ సాంఘిక విషయములయందు పెక్కు మాతృలు వచ్చినవి. 'త్రైలోక్య సంపుటపేటిపరిపూర్ణకీర్తిమయకర్పూర ప్రకాండులు, 'వసంత సమాగమ పుల్లమల్లికాస్తామ గుహర, పాండుర యశోగరిమంబు' నంద సామాన్యులగు, భూధవులను మరచి:

“.....వె
ద్దల కాలాలు గతించి పోయినవి,
స్వాతంత్ర్యంబు సిద్ధించె, రా
జుల సింహాసనమెక్కినారు ప్రజ,
లెచ్చుండగులం బాపుడ
మాలిక శ్రేష్ఠుడు దున్నినా
డిపుడు లేవంతన్నడు”

అవి, కవి, నేడు గుర్తించినాడు. ఇది కాలప్రభావము; ఇచ్చట కాలమునకు కవి తల యొప్పుచున్నాడు. ఒకప్పుడు పరరాజుల పాలనమునందుండి, పరభాషాప్రావృతమున, ఖండికావ్యములను, నవలలను, ఇంక మరి కొన్ని క్రొత్తరీతుల నలవరచుకొనిన భాషా యోష, దేశస్వాతంత్ర్యము సిద్ధించుటకు కొలదివత్సరములకు పూర్వమే జాతీయభావనిలసితిమనైన రచనములతో నలరారుచు, మొత్తముమీద నొక క్రొత్తవనమునే ప్రదర్శించిన దనవచ్చును. ఈ క్రొత్తవనమును, దేశసాభాగ్యముకొరకు, సంఘాభ్యున్నతి కొరకు, ప్రజామోదముకొర కెంతిదనుక యుచితమో యంతిదనుక మాత్రమే కవులు తమ రచనములయందు ప్రవేశిచెట్టిరి. దేశ మెన్నడు పెషాద్రోవలబోవునో, సంఘ మెన్నడు నీతి నియమములను విస్మరించునో, ఏనాడు ప్రజలు స్వార్థవిషయాసక్తులై తమ యభిప్రాయముల ప్రకటించుకో, ఆనాడు :

“తేలదొంగల్ దినిరందు వేల? మన
యాస్త్రన్ నల్లమార్కెట్లలో
నలదొంగల్ దినకుండ జూచుకొని
యజ్ఞంబై విమూఢాశయా
కులమైయున్న యనుంగుదేశమున నం
క్షోభంబు మాయించి ని
శ్చలశాంతిన్ వెలయించి నీడు ప్రతిభా
శక్తుల్ బ్రదర్శింపుమా”

అని హెచ్చరిక చేయుచున్నారు కవులు. దేశసాభాగ్య సాధనా నిష్ఠాగరిష్ఠులగు మన మంత్రీపుంగవు లీ సందేశము నారీంతురా?

లేక, కాల మెటునడచిన కవు లటువచ్చి, మానవులందరను ప్రశంసించి, తమ కడుపునింపుకొన యత్నించిన, కనువిప్పియైన వారి రచనములను గనక !

“ప్రతిమల్ సెక్కి శిలాసహస్రముల నా
రాధించినన్ గాదు భా
రత దేశాన ననైకమత్యములు, నీ
హ్యద్యేషముల్, స్వార్థమున్
గతమై దోషపుజాటలేని యుక్
సాక్షాత్ స్వర్ణమింపారినన్
బ్రతుకుం గ్రమ్మర, శ్రీ నబర్మలిముని
బ్రహ్మంబు, ముమ్మాటికిన్.”

అను కవిశాసందేశము నారీంపక మిన్నకుందురా?

ఏ విషయము కాలమున కతీతిమై నిలచునో, ఎల్ల దేశల నేది యనుసరణయోగ్యమై యలరారునో, అట్టివానినే కవులు ప్రస్తుతించి, తమ రచనములయందు ప్రవేశిచెట్టియున్నారు. సత్యము, నీతి, ఓరిమి, మొదలగునవి మానవహృదయస్థిత యనర్హగుణ రతములు. ఈ గుణములకు లోపము వచ్చిననాడే, కొన్ని దేశముల మధ్యమునందేమి, ఒక దేశమునందేమి, ఒక సంఘమునందేమి, ఒక కుటుంబమునందేమి, విపరీత, విపత్కర, విషయము లావిర్భవించును. సరళజీవితమార్గము కుంటుకడి, నీతినియమములు తారుమారై, కవి హృదయమును కదిలించి, ఆవేశయుతములగు రచనములతో మానవునియందు మార్పు గొనివచ్చుట కిది, కవిని పురిగొల్పును. ఉద్బోధకముల మాట యటించి, శతకవాద్యయము నిందుల కుదాహరణముగ జూపవచ్చును. సంఘమును, అందిలి దురాచారములను, రాజులను, వారి పరిపాలనావిధానములను, లోకమునందీతి మాధవమృగములను, ధనవ్యామోహమును, కులంత్రములను, విమర్శించి, రహస్యములను విప్పచూపి, మానవజాతికి శతకవాద్యయము గావించిన సేవ కొలదియుపరానిది. ధనము నాశించి, పాగడైలతో పాటనింపుకొని, ధర్మమును విస్మరించి, కవులు ప్రాధుబుచ్చలేదనుట కీ శతకములే తార్కాణములు.

పెక్కు శతకములు, కందము, ఆటవలది, తేటగీతి, మొదలగు వానిచే నలరారుచుండుటచే కాబోలు, కులభ్రమగా పద్యములు చదువుటకు వీలగునని పాఠశాలలయందు వీనిని మిక్కిలి చిన్నతరగ కులకు పఠనీయగ్రంథములుగా నిర్ణయించుచున్నారు. పద్యము చిన్నదైనను, అర్థ మవగత మొనరించుకొనుటకు, విస్తృతిమగు లోక జ్ఞానము కొరతనియున్నది. అర్థముగానిదిచున్న పిల్లల కాలము నీ శతకములు వ్యర్థ మొనరించుచున్నవి. ఈ శతకములను, శాశాలలయందు చివరతిరగతి విద్యార్థులకు పఠనీయములుగా నిర్ణయించుట పాపి ఉదాహరణపూర్వకముగ నీ విషయము విచ్చట విపులబరచుట యప్రస్తుతిమగును.

కొన్ని విషయములను పరామర్శించునపుడు, కాలమునం దంత వ్యత్యాసమున్నను, కవుల భావములందు మార్పు గోచరించుట లేదు. భావమును ప్రదర్శించు భాషయందు, భాష కాధార

భూతములైన కబ్బముల హర్షనందు, కొంత భేదము రావడము
చున్నది గాని, భావ మెప్పటికప్పుడు విమర్శముగ దోచినను,
తుదికి, ఒకమాసయందే కరగిపోవిన బంగారుపూసవలె, యభేద
మునే ప్రకటించుచున్నది. ప్రకృతియందలి కొన్ని విషయములచే,
కాలము ధిక్కృతమైయున్నది. ఎన్ని కేతాబ్బములు గలించినను
సూర్యచంద్రుల యుదయాస్తమయములయం దంతర్భూతమైయున్న
నియమము, నిలుకడ చెవరలేదు. నీతియందు మార్పురానిచో కని
యందును మార్పురాదు. నీతియందు, అసహజముగ మార్పు వచ్చి
నచో, కాలము కన్నుమూసినను, కవి మిన్నకుండ నేరడు. అందు
లక, ఒక నీతిని లేదా నియమము సాధారణమగుచు నడచు ప్రకృ
తి, కవి సన్నిహితుడు. చాచాపు నాల్గువందల వర్షములనాటి :

“అమరుల బోనపుట్టిక,
సహస్రమయూఖుని జోడుకోడె, సం
తమనము వేరు విత్తు,
కుముదంబుల జక్కలిగింత, పుంశ్చరీ
నమిటికి చుక్కవాలు,
నవసారసలక్ష్మీ తొలంగు బావ, కో
కములకు గుండెత్తల్లిదము,
కైరవమిత్రుడు దోచె తూర్పునన్.”

అను చంద్రాదయవర్ణనమునకును:

“సివోక అప్పురప్రణయిరీ
కబరీచ్యుగపారిజాతమా
లావినరంబవో, ఇక
యిలాతలమంట సుధాతుపార వ
ర్షా విమలావకుంతమును
జూర్పుచు పోవు శరద్విభావరీ
దేవి లలాటికామణివో,
దీపికవో సురలోకలక్ష్మీకిన్”

అను, నేటి చంద్రాదయవర్ణనమునకును, ప్రథమమున యంతర
మెంతయో యున్నట్లు దోచును. కొంచె మెపిక వహించి పరీక్షిం
చినచో భేదము కెల్లములయందుగాని, భావమునం దసల్పముగ దోచును.
అనాటి వర్ణనమునం దీనాకు మనకు గ్రామిగా కనిపించువిషయములు
లేవు. సమప్రసమయూఖునికాక, నేటింతవరకే చంద్రుడు జోడు
కోడె కాగలడు? కిరద్విభావరీదేవికి, నాకును, నేకును దంధమామ
లలాటికామణియో విరాజిల్లుచు నే యున్నాడుగా! కుముదములకు
చక్కలిగింత, నవసారసలక్ష్మీ తొలంగుబావ, జూబిల్లి గాక నే దెవ
రున్నాడు? ఇప్పుడు మనము గమనింపవలసిన ది పద్యములయందు
సంగ్రాహితి మొనరింపబడిన కెల్లజాలమును గాను. ఆ కెల్లములమాలమున
కున్నీలనము చెందిన భావము, సత్యసమ్మతిమే, కాలము మారినను
మారక, కవిలోకము నేగాక, పాఠిలోకము నెంతగ నాకర్షించినదో
గుర్తింపదగియున్నది. సాంఘిక రాజకీయాదివింగమలమునం దసల్ప

ముగ మార్పులు వచ్చినను, నీతి నియమములను పాటించు ప్రకృతి
యందు, ప్రకృతి నారాధించు కవియందు మార్పు రావేదు. ఇప్పటి
కది కాలము తలయొస్తున్నది!

“మొదలుజూచిన కడుగొప్ప, పిదుప గురుచే,
ఆది కొంచెము, తరువాత నధికమగుచు
దనరు, దినపూర్వపరభాగజనితమైన
ఛాయపోలిక, కుజన నజ్జనుల మైత్రి”

అను పద్యమునం దొక ప్రకృతిని యందుము వర్ణింపబడి
నది. ఈ నియమమును, ఉపమానముగా గొని, కవి మానవప్రకృతి
యందలి యొక రహస్యమును వెలువరించెయ్యున్నాడు—కాల
మెంతయో మారినది. ప్రకృతిరహస్యముల నెన్నింటినో మాన
వుడు తన పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము సాధారణమగుచు గొని, కనుగొని
యెన్నాడు. కాని ఈ ప్రపద్యమునందలి ప్రకృతిని యందుము
మారినదా? అందుచేమారంపబడిన మానవప్రకృతి మారినదా? ఇక,
కాలమునంట కేవల మారవలయుననుటలోని యర్థ మేమైయుండును?
మానవుని యభిరుచియందు మార్పువచ్చినది. విశ్వమానవకౌశ్య
కాత్మికమైన యభిరుచిననుసరించి కావ్యములు వెలువలయు
ననెడి యుద్దేశ్యమును, కవు లాదరించియున్నారు. శాస్త్రపరి
కోశమువలన, మానవజీవితమునకు చెందిన పెక్కువిషయములు
తొల్లింటకన్న సుకరములై యుండర కందుబాటులోనికి వచ్చి
యున్నవని యీవరకే వివరించియున్నాను. పూర్వముకన్న కిరీ
సంబంధమైన సుఖమువకు మానవుని, ఈ పరికోశసాఫల్యములై వెల
సినవిషయములు, తార్చినవి. కిరీసౌఖ్యము పెంపొందినకొలంది, మాన
వునకు మానసికబలము పన్నుగిలదొడిగినది. అందులకే సమాన
యంతిములగు రచనములను, దీర్ఘములగు కావ్యములను, అమూల్యగ్ర
ముగ దిదివి సంతరించు, ఓపిక, నేకు, నాగరకుడైన మానవుని
యందు కావరాకున్నది. ఖండికావ్యములు, కథానికలు, ఏకాంకి
కలు, అందులకే ప్రచారములోనికి వచ్చినవి. ఎద్దులబండిపై కొలది
మారమును గంటలకొలది ప్రయాణ మొనరించినమానవుడు, నేకు
విమానముపై కొలదినిమువములలో ప్రయాణమును ముగించు
చున్నాడు. కిరీరమునకు చెందిన ఆయాసము నీరీతి తప్పించుకొనిన
మానవుడు, మనసున కాయాసమునుగూర్పు రచనముల నెల్లాదరింప
గలడు? కిరీరమునకు సుఖము గూర్పునది కాహిరికవస్తుజాలము;
మనసునకు సుఖముగూర్పునది మృదులభావసంచయము. ఈ
భావములు శ్రమలేక, పడుకకుర్చీయందు పవ్వలించి పతయించు
నేటి నాగరకున కౌస్వాదయోగ్యముగా నుండిననేగాని వాని
వాదిరింప నేరడు. అట్లాస్వాదయోగ్యములైన కావ్యములనే కవి
రచియింపవలయునని కొడుచున్నాడు. కాలమునంట కవి మార
వలయునను వాదములోని కొంత రహస్య విది!

“ఆచెలి వచ్చి తా జలక
మాడిన యంతటిసేపు కృష్ణ నే
నేదల దూర్మికల్ రనధుని
పరివర్తన వైఖరిన్ సుధా

కోమలు గ్రుమ్మరించినవి
ప్రోవులువడ్డ వెలంది నవ్వులే
పూచెను పూవులై తరగ
మొత్తములన్ వెలిగింపు వెన్నెలై."

అని స్నానమునదిని వర్ణించిన కవి;

"మన్మణిందీవర మల్లికా పరిమళ
స్కందార రక్తాంబుజ
ప్రసవామోదభరాతిమంజుళశరీరా!
చారుమూర్తి! ననా
రస సీలోత్పల శంఖచక్రహల శా
ర్ఙ్గ శ్రీ విడంబిప్రసూ
నశరాంభోద నవావతార! జగదా
నందా! కటాక్షింపవే!"

అద్వైతములను ఒకేంత కవీసుమును, అను శబ్దసంహారము నాధారముగా గొని భావవివర్ధనమున, ఇటు, కవి వివరించుచున్నాడు. కాలము మారినది, కావున కవిత్వమును సులభమై యులగునవలయునను వాద మాదరణయోగ్యమైనది కానేరదు. రాజకీయాదివిషయప్రచారమునకు, వ్రాయబడు పద్యగేయాది రచనములు, సులభములై యుండవలయు ననుటలో కొంత యర్థమున్నది; కాని విజ్ఞానాభివృద్ధికి, కావ్యకళాప్రదర్శనమునకు, పద్యము శిబ్దసౌభాగ్య విలసిల్లెమై, సహజముగ భారాకుడికి నిలయమై, శిల్పచాతుర్యమును, ప్రతిభాపుష్కర్తలను, సంఖ్యార్థముగ విశదపరచు సమర్థమై, యుండవలసియుండుననుటలో దోషము కానరాదు. కవిశాశిల్పమును, భావిసౌందర్యమును, సులభముగ ప్రదర్శించుట కవకాళము లనే కములున్నవి. అట్టి సులభములగు కావ్యములను నేపథ్యసంఖ్యాకముగ నక్షరాస్యలోకముచే నాదరింపబడుచున్నది. అంతయుకాని, కాలము మారినది. ప్రతినిధియును, సులభముగ సంతరింపబడుచున్నది. కావున వ్రాయబడు ప్రతికావ్యము, పద్యము, అందర కంఠబోటున నుండవలయునని కానించుట పాడీకానేరదు. కవియొక్క భావసంపదనుబట్టియు, నిర్మాణకళలమునుబట్టియు, ముఖ్యముగ, విషయగౌరవమునుబట్టియు, కొన్ని కావ్యములు సులభములై, కొన్ని కావ్యములు కవీసులై యుండక తప్పదు. విషయగౌరవమునుబట్టి, ఒక కవి, తన రచనానిధానము నేరితి మార్చుకొనునో, పై రెండు పద్యములు విశేషరచయిచున్నవి. తన యభిరుచిని తాను గుర్తించుకొని, తనకుగల విజ్ఞానపాలనముననుసరించి, పాఠకుడు తనకందుబాటున నుండు రచనములను నిర్ణయించుకొనుట యుచితముగాని, రచనములన్నియు తనకందుబాటున నే యుండవలయునని కోరుట, సమంజసము కానేరదు. ప్రచారము కొరకు వ్రాయబడు కవిత్వము వ్యాజయుక్తము; అది ఫలితకళల వరుసలో చేరును, కళాధర్మము ననుసరించి వ్రాయబడు కవిత్వము వ్యాజము; అది లలితకళలవర్ణనలోనిది. సువర్ణమును సంపాదించవలయుననిన, గనులలోనికి ప్రవేశించి, కవీసులగు శిలలను భేదించి,

కాచి, తూచి, కుద్దియొనరించి, ఎక్కువ శ్రమపడ్డనచో నెచ్చటో నతిస్వల్పముగ లభించును. అందులకే ఆ లోహమునకు... విలువ... యొక్కవ. పద్యమునందలి శబ్దములు, సమాసములు, కవీసుముగా నున్నచో నోటిక తహియించి, అర్థమును సరిజూచుకొని, శబ్ద సంపదయందలి, వ్యవధి, సౌందర్యములను గుర్తించి, యానందము ననుభవించుట తప్ప. కొన్నినియములను నిర్ణయించి, కవి, తన భావమును, భాషను, శిల్పమును, ఆ నియముల ననుసరించి నకుపరిచయముని కోగుట యుక్తము కానేరదు. లోకము కోరినచో గులాబి తన యాకృతిని, రంగును, మార్చుకొని పూయుచున్నదా? మానవుడు తన మనస్సునకు తృప్తిని కలిగించుకొనుటకు, వింతివింత రంగుల కాగితములతో గులాబిపూవులను సృష్టించుకొనుచున్నాడు. కాని సౌరభ మెట్లు నేగలకు? కొంత రను దృష్టిపరుప వ్రాసిన కావ్యమున కన్నిలక్షణము లుండును. కాని యందు కవిత్వాదయము కానరాదు. కాగితపుపూవువలెనే, యా కావ్యము కృత్రిమమై, భావబంధురమై భాసిల్లదు. విశ్వ మానవభావయుతమై, కవిత్వాదయము యథావిధముగ ప్రతిబింబించు కావ్యము, కవియయమై ప్రకాశించును.

ఒకనాడు :

"ధరతఖండంబు చక్కని పాడిమూపు,
భారతీయులు లేగలై బరితపింప,
తెల్లవారను గమనరి గొల్లవారు
పితుకుచున్నారు, మూతులు బిగియగట్టి."

అను పద్యమును, మనదేశమునందు పదిమందిలో పఠించుట, యపచారముగా పఠింపబడినది. కాని, నేషిది యపచారమునవారే కానరాదు! కవి, యపత్వమును, పరిణామా? లేనిచో, ప్రజలయందీ పద్యమును చదువునపు డెందులకు వచ్చిన దీరింతిమాటకు? దేశమునందు రాజకీయవాతావరణము మారినది; కావున ప్రజల మానసికపరిస్థితియు మారినది. ఇన్ని మారినవి, కవి పలుకుట యందున్న సత్య మసత్యమైనదా? కాలేదు! నాడును, నేడును, కవి సత్యమునే పలుకుచున్నాడు. కాలము మారినది, సంఘము యొక్క హృదయము మారినది, కాని కవి మారలేదు! కవియొక్క భావములను, ఎంతిదనుక, ఎత్తుకుపయోగించుకొనవలయునో, నిర్ణయించుకొనవలసిన బాధ్యత సంఘముపై నున్నది.

"చంపదగినయట్టి శత్రువు తన చేత
జిక్కనేని కీడు చేయదగదు
పొనగ మేలుజేసి పొమ్మునుటే చాలు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ."

అను పరమసత్యమును, ప్రపంచించుచున్న, ఈ పద్యము నెఱుగని యాంధ్రాక్షరాస్యుడున్నాడా? ఇం దర్థముగాని శబ్దమే లేదుదా! ఇందలి తాత్పర్యమును గ్రహించి, తమ విత్యజీవితమునం దాచరణము లోనికొనివచ్చినచో నిందితు భారతీయులయం దొక్కజే, మహావ్యధైనాజేమి! కవులు, నిరూఢశిల్పములతో, కాలమునే

మఱచి, వీరేవో గ్రంథములతో, వీనాటి నియమములతో నేటి సంఘమునకు నేర్ప బ్రయత్నించుచున్నారని వచియించువారు, నిన్న మొన్నటివరకు, పై పద్యమునం జేనాడో కవి విశదపరచిన, ఒక నీతిని, ఆచరణములోనికి గొనివచ్చి, వాగరకలోకమున కాశ్చర్యమును గూర్చు పెక్కు రాజకీయ, మతి, సాంఘికాది విషయములను సాధించి, మహిమోన్నతుడై వెలింగిన, గాంధీజీవుని మఱువకుండురుగాక !

మానవాభ్యుదయమున కుపకరించు విషయములను పెంపొందించుటకు, కవి తన గ్రంథములమూలమున, పెక్కు రంగముల యందు, పద్యగద్యాత్మకములైన దృశ్యశ్రావ్యప్రబంధములమూలమున విహరించును. కాలమున కనుకూలముగ (Book of the hour) గ్రంథరచన జరిపి, మానవ సత్సంకల్పమునకు మూత్రము, దోహదము గావించును. కాశ్చర్యములను నీతినియమముల నక్షరాస్యలోకమున కందింప, కొన్ని గ్రంథములను (Book of all times) వెలయించి భాష, మానవజాతి, నిలచియుండునంతవరకు, తన పలుకులు, నిలచి యుండునట్లు ప్రయత్నించును, కాలమున కనుకూలముగ గ్రంథములను ప్రవాహక కవులు మిన్నకున్నదియు లేదు. కాల మెటు నటించిన, కన్నులు మూపికోని తా మెటు నటించినదియు లేదు.

“నీ దృక్పథమునందు నిఖిల ప్రపంచంబు
నగ్నసుందరమైన నల్లపూన,
నీ మానసము దయారామాభివృద్ధికి
అమృతంబు జిల్కు వర్షాగమంబు,
నీ చరిత్రము గాఢనిద్రాదరిద్రాణ
కుతల చక్రమునకు కోడికూత,
నీ వాణి వికటభావావేశరథనకు
గిరిదాటరాని సుగ్రీవముద్ర,
సుప్రశాంతి రత్న శుద్ధాంతముల నిల్చి
తప మొనర్చు యోగధనుడ వీవు
భావదాన్యమునకు నీ పతితుడ వంద్రు,
ప్రజ్ఞ విన్మరింపవలదు సుకవి!”

అని, కవితోబాటు మనమును, విన్నిప మొనరింతుముగాక !

తెగిన గాలి పటం

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

చలమయ్య మేస్తరి అటు రైలుకింద తలపెట్టాడు—ఈవార్త
జీరంతా ప్రాకిపోయింది. చాలామంది నోటివెంటి “మేస్తరి
మాకురు సుఖపడిందిలే” అన్న మాటలు వచ్చినయ్యే.

అల్లుని కివం చూచిన మేస్తరి చలించలేదు. సావిత్రి ఆ నమ
యంలో వూడ్తోలేదు. ఆమె వచ్చేసరికి తండ్రి పరిస్థితియేమీ
కానలేదు.

జూన్ చిన్నా పెద్దా మేస్తరి ఇంటిచుట్టూ మాగాడు.
అల్లుడు చనిపోయాడని పలుకరించడానికి కాదు—ఇంత జ్ఞాని—
ఇలా అయిపోయాడనునీ ఒకార్చడానికి!

మనిషా అనుకున్నాడు. “వాడు బ్రతికి ఆ మాకుర్ని యేం
సుఖపెట్టాడు. తన సేం హాయిగా బ్రతికనిచ్చాడు? ఆ చచ్చిన
వాడైనా యేం సుఖపడ్డాడు?”

“అటు ఇచ్చావంటే మేస్తరి ఏదాహయిం దన్నారే—
గుండెబిగ్గరం లేనివార్సమీద—చేతకాక పొరువం హెచ్చయి
రైలుకింద తలపెట్టినవార్సమీద చలమయ్య మేస్తరి పాసుధూరి
చూపించారే! అలాంటిది సాయంత్రంసరికి మరీ తప్పినవారిలా
అయారం?”

“అసలు—ఆ సావిత్రికిలేని దుఃఖం ఈయనకెందుకూ అని?”

వచ్చేవాడు చెప్పినవిధంగా చెప్తన్నాడు. ఎప్పుడూ కన్నీరు
చూడనివాళ్లు మేస్తరి కంటివెంటి నీరు కారటంతో చాలామంది
కట్లనులుపుకొని వెళ్లిపోతున్నారు!

“మీరే చావుబ్రతుకులుగురించి యెంత చెప్పేవాడు?—
అలాంటిది ఈ సమయంలో గుండెద్రగ్గం లేకుండావుంటే
ఆ అమ్మాయి యెలావుంటుంది?” — సలహా చెప్పేవాళ్లు
చెప్తున్నారు!

మేస్తరి అందరి సలహాలు వింటూ వింటూనే కళ్ల వెంటి నీరు
బొటబొటా కారిపోతోంది. రెండు రోజులైంది నిద్రాహారాలు
లేవు. ఎవరితోనూ చివరికి మాకురుతోనైనా మాటాడలేదు.
కారణం? ఏ ఒక్కరికీ యీ ప్రశ్నకి జవాబు దొరకలేదు.

* * *

చలమయ్య మేస్తరి పుట్టుక పెరగటం వుద్యోగం బాద్మిరి
తోనే. బాద్మిరి హైస్కూల్లో తొలుతుండినటు. స్వయం
కృషిచలన బయటికివచ్చి వూర్లో అందరిచే గౌరవింపబడుతున్నాడు.
ఆ గౌరవం సర్వకాలాల్లోనూ చెక్కు చెదరకుండా నిలచెట్టుకొనే
టట్లు మెసలుతూ వచ్చాడు.

మేస్తరికి ముక్కుయ్యెళ్ల ప్రాయంలో భార్య గలించింది.
అక్కటికి ఒక ఒక సంవత్సరం సావిత్రి—అతక్కెళ్ల. అయినమీద

దున్న అభిమానంతో వూర్లోవారందరూ దబ్బు నోతోయిం
చేస్తామని మళ్లీ పెళ్లి చేసుకోమన్నాడు. అందుకు అయిన అంగీక
రించక ఆ మాకురును చూసుకొనే పవిత్రంగా బ్రతికాడు. సావిత్రి
ఎపుగా అందంగా పెరుగుతూ ఆ నయసులో సాధారణంగా చూపిం
చిన తెలివితేటలు చూపించటంతో మేస్తరి యెంతో మురిసిపోయే
వారు. పెళ్లియ్యాడు వచ్చింది. తల్లిపోయాక తనే తల్లి అయ్యా
జేమా తన చేతులతో యెంత చేసాక యింకోయింటికి పంపించ
డానికి యెంత ప్రయత్నించినా మమకారాన్ని వంపుకోలేక
పోయాడు. “అడవిల్లెలు అత్తవారిల్లు కాళ్ళతం కానీ, వాకవ
రున్నాడు? అమ్మాయి వెలిపోతే నేను ఇంట్లో వుండగలనా? అమ్మాయిని
విడిచి బ్రతుకలేసిన” ఒకసారి, మళ్లీ యింకోసారి
“నా పిచ్చిగానీ! అడవిల్లె! పెండ్లి కోర్కెస్కరంకదా—పెళ్లి
చేస్తే అమ్మాయిమాత్రం మొగుడ్ని విడిచి ఉండగలదా నాయనా? ఉం
టే నేలా రెండునెలలూ—నాతల్లి నా కంటికి కనపడాలన్న
వ్వార్థంతో వాళ్లి సుఖం వంపడం నాకు భావ్యమా? అన్నిటికీ
దొడ్డవాడొకడున్నాడు. ఈ నాటకంలో మన పాత్ర ఎంత వుత్త
మంగా నిర్వహించామని అనుకోవటమేగానీ—ఏమిటో మనిషి
అంత స్వంతం అనుకొని బ్రతికటంకన్న తెలివితక్కువ ఇంకోకటి
లేదు.”

ఈ మాటలు తన కిష్టాల్లో ఒకడైన రామారావుతో ఆలోచిం
చెప్పుకున్నారు. రామారావు తండ్రి పల్లెనుంచి తెచ్చి మేస్తరికి
పక్కల్లి కుర్రాడ్ని అప్పచెప్పారు. మేస్తరి అడుపాళ్లలో పెరు
గుతూ పెద్దవాడై ప్రస్తుతం రామారావు ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలో
చదువుకుంటున్నాడు.

ఇలా భాగపడుతూనే సంబంధాలు చూసేవారు. తన మనసులో
కోరికే ఫలించింది.

సావిత్రి పెళ్లి ఒకానొక మంచి ముహూర్తాన అయి
పోయింది. మేస్తరి సంవోదం పట్టణంతోయేపోయి కన్నీరు
కారింది. ఆనందరావు నిజంగా ఆనందరావే. అయిన యేనిషయ
మైనా చాలా తేలికగా తీసుకుంటాడని యెల్లప్పుడు సరదాగా
ఉండే మనిషిని చాలామంది అనుకున్నారు. మనిషి అందగాడనే
చెప్పారీ. మాటలు తీరు చాలా ఆర్థాటం అనిపించినా మర్యాదగల
మనిషిగానే కనిపించాడు.

సావిత్రి అందమైన మొగుడ్ని అందులో ఇల్లరికం వచ్చిక
మొగుడ్ని కట్టుకొని సుఖిస్తుందని అందరూ అనుకున్నారు. మేస్తరి
యీ అల్లుడ్ని యెలా కలుసుకున్నాడీ రామారావుతో చెప్పారు.
సాలూరు ఒక స్నేహితుని ఇంటికి వెళ్లారట. అయిన ఎక్కడల్కు

డిమాన్డ్స్ చేతులు. అలాగే బదిలీమీద వచ్చిన ఆనందరావు చాలాకే చూసి ముచ్చటపడి నాలుగు విషయాలు కనుక్కొని ఎగ్జిక్యూర్ మేన్స్ట్రీ విలేజే? బొద్దిరి బదిలీ చెయ్యిస్తానని తన స్నేహితుడు హామీ ఇచ్చాడు—ఇంట్లో ఉండటానికి ఒప్పుకున్నాడు—మంగు ననుకొ యెవరూలేరు. భగవంతుడు ఈనాటికి అనుగ్రహించాడని పెండ్లి నిశ్చయంచేసారుట.

ఎవరూలేరా? ప్రశ్నించాడు. రామారావు కడుపులో ఉన్న వ్యవస్థ తండ్రిపోయాడట! తల్లి రంజేళ్ళకీతం పోయిందట! చాలాడబ్బు సంపాదించే పోయాడట! కూర్చోని లింఠే కొండలు తరిగిపోవా నాయనా? అస్తిపాస్తులు లేకపోయినా ఎవో వుద్యోగం చేసుకుంటున్నాడు. కుటుంబాన్ని పోషించుకోలేదా? అన్నాడు.

బొద్దిరి అల్లుడ్ని వెంటనే బదిలీ చేయించుకున్నారు. తొలిసారి మేస్తారు అల్లుడితో చెప్పవలసిన పరిస్థితి ఎప్పుడు వచ్చిందంటే— అయిన కళ్ళతో అల్లుడు ఒకనాడు ఉరుటయట ఎవరో భామతో పరపల్లవాలు ఆడటం చూసాక!

ఆనందరావు నిజస్వరూపం చాలా వేగంగానే బతుకు పడి పోయింది. తనకు తెచ్చుకున్నది ఇప్పుడు తన ఖర్చులకే చాలదు. మేస్తారు అడగకుండా వుండలేకపోయాడు. మొదట మానం వహించిన తరువాత ఇల్లరికం నిన్ను పోషించడానికి వచ్చాననుకున్నావా? నన్ను నువ్వు పోషించా” అన్నాడు. ఇలాంటి కటువుమాటలు ఇది వరకు విని మేస్తారు ఒకరోజంతా భోజనం చెయ్యలేకపోయాడు. ఒకనాడు మొగుడూ పెళ్లాల కేం వచ్చిందో మేస్తారు చూస్తుండగానే చెప్పలేని సావిత్రిని కొత్తే పళ్ళలోనుంచి రక్తం కారటం మేస్తారు చూసి అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయి రాత్రి తొమ్మిది చాటకగానీ యింటికీరాలేదు. మర్నా అల్లునితో యిది నాయనా అది నాయనా అంటూ యీ విషయం ఆ విషయం చూట్టాడేవారు. కానీ వాడు వినిపించుకోనేవాడు కాదు—వినిపించుకున్నా చివరికి ఈ ఇల్లె వేదాంతాలన్నీ వాకెందుకూ? అని అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయేవాడు.

క్రొత్తగా ఒక ఆఫీసరు వచ్చాడు. ఎక్కడికో వెళ్ళునున్నా డిల-నే వెళ్లినన్నా డిల-అది మనసులో పెట్టుకొని ఒకనాడు నుంచికో రికార్డు మోసుకొని వెళ్ళునుంటే యేదో గొంభా జరిగింది. తన చేస్తున్న ఉద్యోగం చిన్నదైనా తన వ్యక్తిత్వానికి తగ్గ పని చెప్పునున్నాడు. ఒక వారంలోకాల్లోనే కలహం పెరిగిపోయింది. చూటాచూటా వచ్చి ఆ ఆఫీసర్ని చెంపపెట్టు తగిలించడానికి పురికిలే గురుస్తూ అడ్డుపడ్డాడు. మేస్తారి ముఖం చూసి ఉద్యోగం తీసేసేటనులు యెప్పనిప్రాంతాలకి బదిలీచేయించాడు. రెండు రోజులు వ్రాగుకొని యేనాయనా యిలా చేసావని మేస్తారు అల్లుడ్ని అడిగితే కొపంగా “నన్ను మీ కులానికి చేస్తే నేను మీ యింట్లో ఉంటానా? నీ ఆపరామాసుకొని నీ కూతురు నన్ను మొరడిలా చూడటంలేదే! బదిలీ చేయించుకోదానికి వాడికి కట్టిగా తిలించబోయాను—ఇప్పుడు నీ కూతురు నాతో రాదా?”

మేస్తారు “పోనీ యీ వ్రాగ్లోనే వేరేగా వుండలేకపోయానా నాయనా? అమ్మాయి నువ్వు కంటికి కనిపించేవారు.”

నవ్వేసి “పిచ్చి—ఎందుకొచ్చిన మమకారాలు పోయినా బ్రతకడం మీరిద్దరూ నేర్చుకోలేదు”—అన్నాడు.

మేస్తారు కూతుర్ని చూసి నాలుక కడలిచేస్తాడట. తన కంటికి గారకం వుండకపోయినా అల్లుడనే మమకారం నుంపుక తీసేది. అది నంపుకోవాలని ప్రయత్నించినా కూతురు బ్రతు కేమవుతుందనే భయంచేత చాలా నెమ్మదిగా వుండేవారు.

ఒకనాడు యెంతో ఆహ్వాయంగా “అంత కలవుంది— కొన్నాళ్లు యిక్కడేవుండు నాయనా” అంటే వెంటనే తన పెళ్లొన్ని పంపించితిరాలని పెట్టే పరువు సర్వదం మొదలు పెట్టాడు. మేస్తారు చివరికి “నీక్కా కలసింది అంతేగా. నేనెవరిని పంపించకపోదానికి? నీ పెళ్లొన్ని నువ్వు తీసుకోవో నాయనా!”

ఆ మాట అన్నాడు. తన కళ్ళల్లో నీరు నింపకూడదను కున్నాడు. ఇంటినుంచి కడులుతున్న కూతురు మానంగా మమకారా న్నంతా కన్నీరుగా కలకపోస్తుంటే నాలుగడుగులైనా ముందుకు పడలేదు.

గదిలో కూలబడిన మేస్తారు తనకు తెలిసినంతమట్టుకు తొలి సారిగ విలపించారు. భార్య పోయినప్పడైనా యిలా కాలేదు. పెళ్లాం తనను ఏదేదో ప్రశ్నించినట్లు తనకుడ అమెకు దిరిగావుల్లో చేరినట్లు భ్రమించుకూ పెల్లడికిన దుఃఖముతో తనలో తనే పిచ్చి వానిలా చూటాడుకున్నాడు. “నా సావిత్రిమ్మకు సర్వదంతుడ్ని తెస్తాననుకున్నాను—తెచ్చాననుకున్నాను. కానీ...కానీ.....”

ఎంతోసేపటికీగానీ యీ చీకటిపోయి తెలతెలవారే ఉపాకాంతులు మనసులోనికి అలుముకోలేదు. కుదులుపడిన మనసు ఏకాంతంనుంచి బయటపడడానికి ఆలోచించింది. ప్రకృతి వుదయించిన దగ్గరనుంచి పడిన కొట్లకొలది వానజల్లులలోని ఒక టిందువు తను? ఎండిపోయిన ఇసుకపైబడితే లాభం ఏమింది? ఒక చెరువులోనో ఒక నీటిబడికిన పాలములోనో—లేక సుక్తిలోనో... పడితే ఈ జన్మ తిరిస్తుంది. ఈ తలపులు తనమీదనే జాలిని పుట్టించాయి. చిన్ననవ్వు నవ్వు “యేమిటో ఈ సంబంధాలు ఎందుకో ఈ అభిమానాలు. తెలివితిక్కువచేత మా అల్లుడ్ని దూషిస్తున్నా గాని వాడు నాలుగంటి మనిషే కాని దుర్ముఖుడు; ఆలాంటివానిమీద కొపం అనివార్యం చూపించి వేలనవుతానా? మా అమ్మాయిమీది అభిమానం యీనాడు లేకపోతే రెన్నెనా నాతిల్లి నుంచిననముచూచి కలగదా?”

సావిత్రి జీవితం పాలకొండలో మరీ దుర్భరమైంది. ఎన్ని హింసలు పెట్టినా మానంతోనే భరిస్తూ తను తండ్రికి ఒక వుత్తర మైనా వ్రాయడానికి నీలులేదన్న భర్త ఆజ్ఞ అక్షరాలా మువ్వూర్తిగా పాటిస్తోంది. తండ్రి ఉత్తరాలమీద ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నా ఏదీ భార్యకు చూపించకుండా అడపాదడపా జరాలు తిస్తున్నాడు.

ఒకనాటిరాత్రి ఆనందరావు ఎవరిదగ్గరనుంచో పుస్తకం తెచ్చాడు. కళ్ళలో రదయితే ప్రతి అడవానికీ ఇంకో మగాడిమీద వుంటుందిగానీ సంఘంలో కట్టుబాట్లకి జడిసి ఆ కోరికను మనసు లోనే వుంచుకుంటుందని వ్రాశాడు. అది చదివి పెళ్లొన్ని బల కంఠించేవాడు నీకింకేమగాడిమీద వుండో చెప్పమని. చాలా సేపటి వరకు ఆమె ఉరుగుంది. కాని ఏదో అంటేనేగాని తన అక్కడ వుండలేని పరిస్థితి వచ్చి వాకెవరిమీదా లేదంది.

“వామిదలకని వాడు తెలుగులే. ఆ ఇంకోనుగావెవరో చెప్ప”మన్నాడు.

సావిత్రి ఒక చెంపపెట్టు పనేవరకు చరించలేదు. యెళ్ళే బదులు నవ్వింది. ఆ నవ్వుచూసి గది బయటకు తోసేస్తుంటే ఇంటా విజ్ కలుగజేసుకుంది. వాళ్ళతో కయ్యలకి దిగగానే ఆమె తీరు మారింది. వైస దోమలు చలి ఆ చీరకొంగు కప్పకొని తెల్లవారేవరకు అలానే కూర్చోంది. ఉదయం తలుపు తెరచేసరికి సావిత్రి మామూలుగా గదిలోనికి వెళ్ళజోతుంటే “నా అసలైన పెళ్ళం అయ్యారంటే కా మనసు అర్థంచేసుకో నేయ్యుండువు. నన్ను తలుపుతీయమని బ్రతి కూలేవానవు. నీకునను ఇంకెవరిమిదో లగ్నం అయ్యివుంటుంది. అంచేతనే ఇంట్లో మంకులావుంటావు.”

ఈ మాటలన్నీ నలుగురికి విసపదారి—తనచేసిన పనులు నలుగురికి తెలియాలని ఆనందరావుకు ఉబలాటం వచ్చింది. సావిత్రికి అంతా గుచ్చే.

మామూలుగా వరసగా రెండురోజులు అమ్మాయి కలలో కనబడింది. ఒకరోజు విచారంగా ఉన్నట్లు మరుదటిరోజు నన్ను మరచిపోవానన్నా అని విడుదలమైతే— ఏదో జరిగివుంటుందిని నిజమన్న పాటున బయలుదేరేముందు అల్లుడువ్రాసిన ఉత్తరం అందింది.

“మీ అమ్మాయి వాడు మీపేరుపెట్టి భయపెట్టాలని చూస్తోంది. పీకపట్టుకొని నూరివరకు త్రోసుకవెళ్ళి పద్రావా లేదా అని అన్నా నేగాని మళ్ళీ భార్య అని ఇంటికి తీసుకవచ్చి ఆమె చేతి తోనే ఆమె మెడకే రిబ్బను కట్టించాను. ఎందుకు? నన్ను ఎదిరించినవాళ్ళకు ఉరికత్తి విధించి న్యాయం చేశారావ్రి.”

మేమిటి కాళ్ళు విరిగిపోయినా పరుగుతుకవెళ్ళినట్లు పాలకొండ వెళ్ళాడు. మామూలు ప్రాణంలో చూడగానే సగం పోయిన ప్రాణం తిరిగివచ్చింది. తల్లి నిమురుతూనే వచ్చేదుఃఖాన్ని ఆపుకుంటూ “వాత్తీ...వాత్తీ...ఇంక నోరు పెగలలేదు. మామూలు కాసేపటికి చిరునవ్వుతో “నాకేనాన్నా బోయగానే ఉన్నాను.”

భార్యమాటలకు ఆనందరావు వెక్కిరించాడు. “సంతోషంగా వుండటం సర్వం ఆడటం మీ అమ్మాయికి తెలియద”న్నాడు. అంతేకాకుండా తన ప్రతాపం మామగార్ని బాహుళంగా తెలియపర్చాడు. మనసులో తన మామయి ఇంక బాధ ఏలా వోర్చిందని గించుకున్నా వైకి ఏమీ అనలేదు. ఆకృష్టం ఏమంటే ఆనందరావు ఒక నెలరోజులుపాటు చిక్కిపోయిన పెళ్ళాన్ని కన్నవారింటికి రంపదానికి ఒక్కరున్నాడు.

సావిత్రికి కన్నవారింటికి వెళ్ళడం ఇష్టం లేకపోయినా తండ్రి బలవంతానితోడు భర్తకూడా మంచిమాటలు ఆడటం మొదలు పెట్టాడు. ఈలాగా తనేవచ్చి మళ్ళీ తీసుకవెళ్ళవన్నాడు.

అనుకున్నట్లు ఆనందరావు నెలరోజుల్లోగానే బోర్చిరివచ్చాడు. ఈసారి తిరిగి వెళ్ళే అవసరం లేకపోయింది. ఇంటి పొడుగుననే యన్న ఒక ప్రాంతంలో సరసం భోజనం చెయ్యుకోయాడు. ఫలితం ఆ భార్యనేకాదు మామవల్ల ఎక్కడా నిలకదానికి తీలు

లేకపోయింది. ఆ అమ్మాయి తనవల్ల వోరమాటలు జూనేదని అంచేత తను యిలా చేయజోయానని అనగానే వీపుకూడా తడుతేంది.

తచ్చిన నాలుగురోజులు ఏగొడవాలేదు. ఒక్క గట్టిపడ్డాని సావిత్రివైపు ఒకనాటిరాత్రి మామూలు మామూలు “నవ్వు చాలా మంచి వానవు” అన్నాడు. ఆమె ఒకసారి తలయెత్తినాసింది. మార్క్సిస్ట్ లాంతరు నలుగులో ఆమె ఇమ్మాళ్ళు మనసులో తూపించుకున్న మొగుడు కనిపించాడు. “నవ్వువుంటే ఉద్యోగం ఉండేదికాదు. చెబ్బలు తీసేవాడివి కాదు—”

“ఈ” అంది ఆకృష్టంగా సావిత్రి.

“నాకు అబద్ధం ఆడటం తెలియదు. నిన్ను ఎందుకు నంపించా ననుకున్నావు...”

మామం సావిత్రిని కొంతసేపు మ్రొంగివేసింది. ఈసారి పెగిలిపో గొంతుకలో ఆవేదనా విచారం విరిగిమై “నా బ్రతుకు నేను వేరేగా బ్రతుకుకున్నాననే ఆశ్చర్యం లేకుండాచేశాను.”

“మీ నాన్న కొరిక నికొరిక నెరవేరిందిగా! మళ్ళీ ఇల్లరికం వచ్చాను.”

“నాకాకొరిక ఎప్పుడూ లేదు.”

జబాబులేదు. ఆ మరుదటిరోజు ప్రకారంగానే గడిచింది. నిజం మేమైతే అలా చెప్పాడు. ఆయన విచారించలేదు. మనసుకు దుబుబడితే చిన్న వుద్యోగం సంపాదించవచ్చని.

ఇక తీరువెంటే పడ్డాడు. పదిహేనురోజుల్లో చాలా గొడవలు జరిగాయి. ఒక గొడవ చాలా తీవ్రరూపం దాల్చింది. తన ఒక ప్రముఖ సోషలిస్టు అవినీతిని పూర్తిగా యెదుర్కొనే వీరుడని సంఘసేనే తన జీవితలక్ష్యమని నలుగురితో చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు. అవినీతిని బయటపెట్టే కార్యక్రమంలో మొనటిమెట్టుగా గొడవపాడ కాగితములు అంటించడం మొదలుపెట్టాడు. ఎవడో ఏదో చేస్తున్నాడని—ఇంకో ప్రముఖ రైతుకు ఫలానా ఆఫీసరు యిన్ని నేలు లంచం ఇచ్చాడని—ఫలానా ఆఫీసరు పెళ్ళానికి ఇంకో ప్రియమైన ఉన్నాడని!

ఇంక బాహుళంగానే తీరంతా గుసగుసలు బయలుదేరాయి. ఆ ఫలానావారు మేమైతేకోసం కలుగు పంపించవలసి వచ్చింది. ఆయన తిరిగివచ్చి అల్లుడిని ప్రశ్నిస్తే “నేను వ్రాసింది అబద్ధం అని నిరూపించండి. మీరూకూడా సత్యానికి దూరమై పోతున్నాడు. వీళ్ళందరి అవినీతిని ప్రజలముందుపెట్టి వీళ్ళకు మంచి నీరు పుట్టకుండా చేస్తాను” అన్నాడు.

మేమైతే చాలాచెప్పినా ప్రయోజనం లేకపోయింది. అట్టే అల్లునితో వాదించటానికి యిష్టపడక తీరుకున్నాడు. ఆ వారం రోజుల్లో ఒకరోజు రాత్రి తన కార్యక్రమం కొనసాగిస్తుంటే కొందరు సుమిగూడి కుభ్రంగా వీపు చదునుచేశారు. ముడుకుమీద చెయ్యిమీద చిన్న చెబ్బుతగిలి రక్తం కొద్దిగా కాలుతోంది. ఇంటికి వచ్చాడు. తనకోసం పూర్తిగా మామమీద చూపించాడు. దాక్కన పసిఫీకటు తీసుకొని పోలీసులకు ఫిర్యాదుచేస్తావా లేదా అని చూచుకున్నాడు. మేమైతే మాటాడలేదు. మామకు తెలియకుండా

వీరిని జగదని — మల్లీ యి యింటిముఖం చూడనని వరి పోయినాడు — నీకటిలో కలిసిపోయాడు.

మేష్టారు అలా నిల్చుండిపోయాడు. సావిత్రి గండ్రుకులు ముందుకు వేసి తండ్రిపైపు మాసి నిల్చుండిపోయింది. గండుకోజలు యొక్కడికి కదలలేదు. మల్లీ ఆయన యే నిర్ధారణకు వచ్చాకో యేమో మామూలుగా బడికి వెళ్లేవారు.

కోన్నాళ్లు గడిచాయి. మేష్టారి వుత్తరం చూసుకొని ఒకనాటి మధ్యాహ్నానికి విశాఖపట్నం నుంచి రామారావు వచ్చాడు. తన కాదర్శి సంతోషాన్ని రామారావుకు చెప్పుకున్నాడు మేష్టారు. సాయంత్రంవరకూ, అల్లుడు పెళ్ళిపోయేవరకు జరిగిన సంగతి వివరంగా చెప్పాడు. సాయంత్రం యిద్దరు పికారుకు బయలుదేరారు. తూడు ఫర్షానులు గూరాన్న ఉన్న రైలుకోడ్డు దగ్గరకు వెళ్లి ఆదగ్గరగా యెత్తుగా ఉన్న మర్రిచెట్టు మొదట్లో కూర్చున్నారు.

మేష్టారు ఒక కాగ్గు రామారావు చేతికి ఇచ్చారు. అది అల్లుడు వ్రాసిందే. అందులో యెంపుందంటే సావిత్రి నిజస్వరూపం తాను తెలుసుకున్నావని — దానికి మొరపంటే యేమాత్రం అభిమానం వున్నా ఆరాతే తనవంట పగుగలేదని — యిలాంటి స్త్రీని తను ఇక సంస్కరించడానికి పూనుకుంటానని వ్రాసాడు. తిరిగితే తన శిష్యుల్లో ఇద్దరికి వ్రాసిన కాగ్గులు గెండు యిచ్చారు. “మేష్టారి ఇంట్లో నల్లజెంట్లు కరవా? అందులో సావిత్రికి మొరపంటే అనవ్యం! ఏమైనా జరుగుతుంది!” రామారావుకు బ్రహ్మాండమంత కోపంవచ్చి యేదో యేదో అనేసాడు. మేష్టారికి తనలా కోపం వచ్చిందనుకున్నాడు. గానీ రాలేదు.

“ఇప్పుడు నిన్నేందుకు పిలిపించానంటే”.....అని అగి పోయారు మేష్టారు. మల్లీ అన్నాడు “వాడిని తిట్టటానికి నేపిలువ లేదు. వాలో నవ్వు ఖగ్గిపురం రావాలి.”

కాస్తేపు ఆలోచించాక సరే అన్నాడు. లేచిపోతూ “ఒక్కోక పోగును కానీ వాడోడో అమాయకీ ఉత్తరం వ్రాసిపట్టింది. అప్పటి నుంచి అక్కడికి తీసుకెళ్లి విడిచిపెట్టమంటోంది. మనం వెళ్లి వాడి చరిస్థితి చూసాకా ఆలోచిద్దాం” అన్నాడు.

ఇద్దరూ ఖగ్గిపురం వెళ్లొక ఒకపూట తిరిగాక ఆనందరావు జాడ తెలిసింది. ఒక మాడుమాలలోవున్న ఆ కొంప — ఆ కొంపలో వుంది ముప్పయ్యేళ్ల భామ — నోటిలో ఖగ్గి — పెదాలకు లిప్టేక్ వ్రాసిపట్టింది. ఎర్రటి జాకెట్టు, వ్రేలాడే జాకాలు — చిన్న రెండుగోమడి — ముట్టిరంగు చీరకట్టి కొత్త పాతా, ఉత్తరదక్షిణపు వంస్కారం కలిపిన మనిషిలా అనుపించింది. ఆమె గంభీరంగా మాటాడుతుంటే కిక్కి పుట్టిన అవుతున్నట్లుంది. సుమ్యంలో చాప వేసి కూర్చోబెట్టింది. మేష్టారు మాటాడలేదు. రామారావు ఆమె అడిగిన ప్రశ్నలకు జవాబుచెప్పాడు.

“మీరీపట్టున్నారు. వాకోక్కడే ఉండేది. అది చచ్చి పోయింది గెప్పాడే! మరెవరూ నేరన్నాడు.”

ఇద్దరూ అధాటికి మాటాడటానికి పిరికివార్ల య్యాగు. ఆమె అంది “మీరీరు యింకెవరో! ఈయన వస్తాడు మాడ్చుకుని — సాబ

మంచిమనిషి — ఒకోసారి కోపం కస్తాది — ఆగెణంలోనే నీళ్లు పిల్లడిలా అయిపోతాడు — ఏడుపుకుంటాడు ఆడదానిలాగ — మల్లీ మరోసేనానికి పెద్దపురే — ఆయనదగ్గర కోపం ఎంతుందో కనికారం అంతుంది — పెద్దెంతుందో మంచంత వుంది — కూ దొడ్డమనిషి!”

ఇంతలో పారుకుపిల్లాడిచేత తెప్పించిన ‘చా’ నీరు యెదర పెటి బువంతం చేసింది. మేష్టారు త్రాగలేదు. రామారావు త్రాగు తుంటే “ఆయనకి ఖచ్చిత పెట్టు ఇచ్చేస్తే యింకేం గొడవ వుండదు. గొడవనేనీనా వాకేంటో వానో అమ్మలా అయిపోతాను. అప్పుడు కొట్టినా నవ్వుతాను — తిట్టినా నవ్వుతాను. కొట్టాడు, తిట్టాడు, తిరనాత ఆయన ముద్దీస్తాడు. అప్పుడు అసలేన మొగుడువాగ వుంటాడు.”

ఆమె ఇదంతా చెప్పడానికి యేమాత్రం మొగమాటపడలేదు. ఆమె యెంత బజారుమనిషేనా యేదో సావిత్రిలో లేనిది ఈమె దగ్గర వుందనిపించింది. అందుకే ఆనందరావు యీమెదగ్గర వుండి గలిగి యీమెచే దొడ్డమనిషనిపించుకున్నాడని ప్రెకొలెట్ స్టూడెంటు రామారావు అనుకున్నాడు.

ఆనందరావు వచ్చాడు — తుపాను వచ్చిపట్టియింది. మేష్టారు గానీ రామారావు గానీ యేమాటా అంటానికి అవకాశం యాయలేదు. వానా దుర్భాషలాడాడు. కూతురుని ఇంట్లో పెట్టుకొని వ్యాపారం చేస్తన్నావన్నాడు. వ్యాయాన్ని నీతిని సమర్థించని బురకొరాయుడి వన్నాడు. ఈ మనిషి తన కూతురుకంటే యెన్నో రక్తి నయమని — యిది తన కూతుర్ని పోషిస్తుందని అన్నాడు. మేష్టారు దైవ్యంగా “ముందుగతి ఆలోచించు వాయనా” అన్నాడు.

“వాకేమిటి ఒకరి అడుపాజ్జలో ఉండే అవసరం వాకేం వుంది?”

కోపం కక్కుతుంటే మేష్టారు సాంతంగా “అవును వాయనా! తెగిన గారిపటంలా నేవచ్చిగా విహరిస్తానంటావు. కానీ ఆ తెగిన గారిపటం ఎంతసేపు గగనమార్గాన వుంటుంది? మనిపైపుట్టాక యెవరో ఒకరి అడుపాజ్జల్లోనో అశ్రవా తిడుకుక్క సభ్యత్వానికై వా కట్టుబడకపోతే — యెదురయ్యేది వినాశం!”

ఆనందరావు విరగబడి నవ్వుతూ “ఇది బడికాదు పంతులూ! వచ్చినత్రోవనే పోతావారేదా?” ముఖం చూసి మాటాడమన్నాడు రామారావు. ఇద్దరూ లేచేవరకూ నెంటరికుల్తూ మేష్టారు ముఖం మీద తుప్పున ఉమ్మోళాడు. ఇద్దరు నడుస్తున్నారు. వాడు అంటున్న మాటలు ఇంకా వినిపిస్తున్నాయ్. వివరకపోయినా నెవులో గింకురుమంటున్నాయ్. మేష్టారు ఒకమాటైనా ఆడలేదు. రైలు ఎక్కారు. మేష్టారు నిమిషానికి ఒకవిధంగా అనుపిస్తున్నాడు. అగ్నిపర్యంతం తనలో ఉద్భవించిందని ఒక తుణుం — మరోతుణుం మహాసముద్రపు లోతుల్లోని నిశ్చలత్వం తనని యెటువంటి గాబరా పొందకుండా చేస్తోందని అనుకున్నాడు శిష్యుడు.

ఆయన మైక్లిరిబడి రైలువచ్చి మాటాడలేదు. కొంతసేపు హాలాహలాన్ని చిగునగవుతో మ్రొగిన గరళకంతునిలా మరోతుణానికి శక్త్యావవాకిటలో భీభత్సంగా వాట్యం చేస్తున్న వరమశివునిలా అనుపించారు.

కోటవచ్చుకు “నాయనా!” అన్నాడు. పెద్ద నిట్టూర్పులు. వకచి ఇంటికి వెళ్తున్నాడు. మళ్ళీ “నాయనా!” అన్నాడు. “అమ్మాయి అడిగితే యేం చెప్పాడు?”

చీకటిలో సమాధానం దొరక్క గింజుకుంటుంటే రామా కాపుని గట్టిగా పట్టుకొని వలవల యేడ్చేవారు.

“మేస్తారు!” అన్నాడు యేదో రాద్రం యేదో అభిమానం. చెప్పలేని బాధ అన్నీ ఒక్కసారిగా ప్రజ్వలిల్లా.

శివ్యుడు మరింతమీ మాటాడలేదు. చీకటిలో యిద్దరూ మెల్లగా నడచి ఒంటిగావున్న యిల్లు చేరుకున్నారు. మేస్తారు సావిత్రిని పు చూడలేదు. జబాబు వార్ల ముఖాల్లోనే గ్రహించిన సావిత్రి యేప్రక్కా వేయలేదు.

ఒకరోజు.... రెండురోజులు..... వారం.... నెల.... గడిచి పోతున్నాయి. అల్లని దిగ్గరనుంచి వచ్చిన ఒక్క ఉత్తరం కూతురుకు చూపించలేదు. తనూ దడువలేదు. రెండో పుత్తరం చింపనూ లేదు. మరి పుత్తరాలూ లేవు. ఎవరైనా కూతురు గుండెటా పొడి అల్లని దూషిస్తే “నాకు కూతురు లేదు. నా కొడుకు సావిత్రి!” అనే వారు మేస్తారు. దుఃఖంతో మానంతో కృంగిపోయి కృపించిపోతున్న సావిత్రి ఒంటరిగా కూర్చుని తనలో తనే నవ్వుకుంటోంది. ఆప్పుడప్పుడూ తనలో తనే యేవేనో మాటాడుకుంటుంది. మేస్తారు కూతురు పరిస్థితిచూసి... రోజుకు రోజూ తనలో తనకు తెలియకుండానే ద్వేషం రగులుకుంటోంది..... ఒకనాటి రాత్రి తనకు నిద్రపట్టలేదు. కూతురు నడిరాత్రివిద లోపలి వసారాలో చీకటిలోనే యిటూ అటూ పచారుచేస్తూ యేనో మాటలు అంటోంది. “దేహ్యాలు భూతాలు రాకుండా రక్షిస్తున్నాను యాయీంటి!”— మేస్తారు కూతురు అంటున్న మాటలు వివగానే నడుం విరిగి పట్టాయింది. అయినా తమాయించుకొని లేచి “చాలా రాత్రయింది పడుకో అమ్మ” అన్నాడు.

సావిత్రి తిండివైపు చూస్తూ, “నాన్నా! ఆయన యేమయ్యారో.... ఉత్తరమైనా రాలేదు! నన్ను ఆయన దిగ్గర విడిచి పెట్టారు!” అలా నిలబోతే యేడ్చేస్తోంది. కొద్దిక్షణాల్లో మళ్ళీ పకపక నవ్వుతూ “నేను మీ కొడుకుమకదా? ఇక్కడే ఉంటాను. ఏ భూతాలనుంచి మీకు ఆపదరాకుండా చూస్తుంటాను.”

తెల్లవారేవరకూ యిద్దరికీ నిద్రలేదు. పగలల్లా కూతురు పని పాట్లు యేదో చేసుకోతోంది. ఒక యుగమునిషిలా ప్రపంచంలో తనకే సంబంధంలేనట్లుగా పోతోంది. ఇరుగుపొరుగుంటూ ఎవరూ లేరు. ఒక చిన్న తోటలో పూరిచివర మేస్తారు ఇల్లువుంది. రైళ్ల కూత, పిట్టల అరుపులూ వినిపిస్తుంటాయి.

సావిత్రి పరిస్థితి రామరాను అధ్యాత్మం అయిపోతోంది. మనోవ్యాధితోపాటు యేదో జబ్బు ఆవరించినట్లుంది. మేస్తారు కూతురుని చూసినప్పుడూ, తలచినప్పుడూ అల్లుడు యేదరగా ప్రత్యక్షమవుతున్నాడు. తన అల్లనిమీద రాతిబండ వేసినట్లు, తుపాకి పేల్చినట్లు ఇంకా రకరకాల క్షణికమైన ఆలోచనలు తిరిగినా యేంతోనేపటికీగానీ మళ్ళీ తన మామూలు ధోరణికి రాలేక పోతున్నాడు.

చంద్రకళలు మారిపోతున్నాయి. పున్నుకు మళ్ళీ అమావాస్య. మళ్ళీ వేసవివచ్చింది. ఒక సంవత్సరం దాటినా ఆనందరావు బాడ తెలియదు. తెలుసుకోవాలని మేస్తారు ప్రయత్నించలేదు... కానీ యేదోవిధంగా యింట్లోవున్న యిద్దరికీ అంటిపెట్టుకున్నట్లే వున్నాడు.

మేస్తారి విభవ చెల్లెలు రాజమండ్రిలో వుంది. సావిత్రి పరిస్థితి బాగులేదని తెలిసి చూడటానికి వచ్చి యీ జబ్బు బాగుచేయ. స్నానని సావిత్రిని తీసుకవెళ్ళింది. మేస్తారు కాదనలేదు. స్థలం మారితే కూతురు మానసికంగా కొంత కోలుకుంటుందని అనుకున్నారు.

సావిత్రి రాజమండ్రి వెళ్లి నెలరోజులు పూర్తికాలేదు గానీ మేస్తారు ఇక్కడ మానసికంగా బాధపడుతున్నారు. ప్రతిక్షణం కూతురుగురించి ఆలోచనలే! చెల్లెలు బాగైతే తీసుకుంటుందనే విశ్వాసంవున్నా యిల్లంతా చీకటియైపోయింది. ఒకసారి చూస్తేవా వద్దామనే కోర్కెతో బయలుదేరి వెళ్లాడు.

తిరిగివచ్చినప్పటికీ రాత్రి పదిగంటలైంది. తలుపుతీసి చూడకేనలాంటివ నరిగించారు. కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొన్నాక పరుపువేసుకున్నారు. కూతురుగురించి ఆలోచిస్తూనే పక్క వాలపురు. కూతురు చిన్నవాడినుంచి జరిగిన సంఘటనలన్నీ తరంగాలలా తలపుకు వస్తున్నాయి. గుండె చివుక్కుమంది. ఈలోకంలో తనకేదైతే ప్రయోగియియమైనవో దానిని ఒక హంతకునికి చేతులారా అప్పగించాననుకున్నాడు. పాముకు పాలుపోసి పెంచటం వులని ఇంట్లో పెట్టుకోవటం ఎంత తెలివితక్కువ? తన అల్లుడ్ని ఇంట్లో పెట్టుకొని తెలివితక్కువవాడి నయ్యాననుకున్నాడు. వాడినుంచే తన కూతురి పరిస్థితి యీలా వచ్చింది. తన సర్వస్వాన్ని కొల్లగొట్టినవాడు..... రాత్రి పదిగంటు దాటి పోయింది.

ఈ ఆలోచనలో అల్లనిమీద యార్ద్ర లోలోన మంచుచున్న అగ్ని పర్యతంలా అయిపోయింది. తలుపుతీసిన చప్పుడు— మొదట వినిపించలేదు. రామరాను చప్పుడు వుండివుండి వినిపించింది. ఎవరూ అని లోనుంచే ఆరిచారు. జబాబులేదు. మళ్ళీ తలుపు చప్పుడయింది. లేచి లాంతరు పట్టుకొని గుమ్మందగ్గరకు వెళ్లి “ఎవరూ?” అంటూనే తలుపుతీసారు.

“నువ్వా?” మేస్తారు ఒక్క అరుపు అరచాడు.

అల్లుడు తలదించి నిలుచున్నాడు. అగ్ని పర్యతం బ్రదికైంది. గాలివటం తెగిపోయింది. కోపం శరీరాన్నంటిని పైకి ఎత్తివేసింది; గజగజ వణకించేసింది. తన స్వాధీనంలో లేని తన మనసు... ఆవయవాలు... చేతిలోని లాంతరును అల్లనిమీదకు విసిరేశాడు.

ఆనందరావు అంతిర్రాసమయ్యాడు. చీకటిలో మేస్తారు తలుపు ధాం మని వేస్తూ పరుపుమీదకు చెంగున గంతువేసి కూలబడిపోయారు. అంతే... తెల్లవారి లేచేసరికి వార్తవచ్చింది... అల్లుడు రైలుక్రింద తలపెట్టాడని... ఆహా అన్నాడు— అంతే! ఎందుకు ఆత్మహత్య చేసుకున్నదీ యింకెవరికీ తెలియలేదు.

పదిగంటలప్పుడు తిరిగి వస్తుంటే తపాలా బంట్రోతు యెదురై “మూడురోజులై వుత్తరం వచ్చింది. కిటికీలోనుంచి గది లోనికి వెయ్యటానికి ప్రయత్నించాను గానీ వీలయింది కాదు” అంటూ కవరు అందిచ్చాడు. ఇంటికి వచ్చాక చదువకూడదనుకుంటూనే చదివితే గుండె చెణికింది. పట్టు తప్పిన మనిషి అయి పోయాడు.

మేష్టారిపరిస్థితి మిత్రునిద్వారా విన్న రామారావు జాబ్బిలి వచ్చాడు. పగలు పదిగంటలకు వచ్చినదగ్గరనుంచీ మేష్టారిదగ్గరనే కూర్చోనివున్నాడు. ఆయన యేమీ మాటాడలేదు. ఈ లోగా చాలామందివచ్చి వెళ్ళిపోతున్నారు. ఆయనకైఖరి చూస్తూంటే బహుశః కొద్దిగా మతిచెడిందేమో ననిపించింది. ఇంత నీరసంగా తనసెప్పడూ చూడలేదు.

నోటలుకు వెళ్లి భోజనంచేసి వచ్చాడు మేష్టారిపక్కనే చావవేసుకున్నాడు. రాత్రి తొమ్మిది చాటింది. చీకటిరాత్రి ఒకసారి రైలుకురే వినిపించింది. మేష్టారు గతుక్కుమన్నారు.

పదిగంట లైంది. సావిత్రి పెరటిగదిలో కూర్చోనివుండటం గమ్యంద్వారా కనిపిస్తోంది. తెడలైట్ వెలుగులో ఆమె ఒక్కొక్కసారి లేచి ఇటూఅటూ తిరుగుతోంది. కొంత నేపథ్యాక రామారావుకు ఆమె అడుచున్నమాటలు వినిపిస్తున్నాయ్. “మీరు ఎంత మంచివారు...మీరంటే నాకు అంత వెట్టి యెందుకుండేది? మీ అంత మంచివారు లోకంలో వున్నారా? మీరు వచ్చిపోయారని వారంతా అంటున్నారు? నిజంగానే...లేదు లేదు...మీరు చావలేదు...మీరు బ్రతికే వున్నారు...ముమ్మాటికీ...”

రాను రాను ఆమె గొంతుక పట్టుకపోయింది. కళ్ళల్లో నీరు కారి పోతోంది...“పోనీ లైంది. ఒకసారి వచ్చి నాతో మాటాడరూ?... మాటాడరూ?”

సావిత్రి అలా అంటూనే మంచంమీద కూలిపోయింది. ఈ మాటలు వింటూ ఈ పరిస్థితి లిలకించిన రామారావు కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగాయ్. నిశ్శబ్దంలో ఆమె తీసున్న యెగవూపిరి యిక్కడికి వినిపిస్తోంది. అప్రయత్నంగా “అయ్యో! పాపం!” అన్నాడు.

మేష్టారు “నాయనా!” అన్నారు. శిష్యుని ఒళ్లు ఒక్క సారిగా పులకరించింది. ఏం మాటలు వస్తాయో అని ఆశ్చర్యంలో యెదురు చూశాడు.

“నాయనా! సావిత్రినిగూర్చి విచారిస్తున్నారా? వద్దు నాయనా-తండ్రీ, నా పని నేను చేశాను. అది ఆమె కర్మ! నేను అంచేత నీ విచారించలేదు.”

శిష్యుడు ఆశ్చర్యంగా యీ బాధ అంతా తన కన్నట్లు చూశాడు.

వెనువెంటనే మేష్టారు అన్నారు “నా గురించి విచారించు నాయనా...నా గురించి...విచారించు...”

ఇంతలో ఆయన కళ్ళల్లోనుంచి నీరు గిరగిర తిరిగి, జలజలా చాలబం చూసి చవ్వున దగ్గరకు పోయాడు. కళ్ళు ఒత్తుకోకుండానే

“ఇదిగో...యీ ఉత్తరం చదువు నే నెందు కిలా అయ్యానో అర్థం అవుతుంది!”

హరిశ్చంద్రలాంతరు దగ్గరగా జరిగి రామారావు పుత్తరం తవలో చదువుకోవటం మొదలుపెట్టాడు!

“మహారాజుగారి మామగార్ని వమస్కారములు.

ఈ పుత్తరం చదివకండా-చింపాలన్నంతకోపం మీకు వస్తుంది. కానీ ఒక్కసారై నా చదవమని మిమ్మల్ని ప్రార్థిస్తున్నాను. నేను చేసిన పనులకు మీలాంటి పుత్తములు, మీ కూతురులాంటి పతి శ్రుతి యెన్ని బాధలు పడ్డాలో తెలుసుకున్నది యీ మధ్య నే! నేను యెందుకిలా అయ్యానో నాకే అర్థం కాకుండా ఉంది. నేను బహుశః కల్లుత్రాగినవాడిలా అయ్యంటాను. నాలోని చెడు గుణే సింహాసనం ఎక్కించాను. నాగురించి మీకు చాలా తెలుసు నని మీరనుకోవచ్చు. కానీ మీకు నాగురించి అధికం తెలియదని మీయిల్లు చేకముందు, మీ యిల్లు విడిచిపెట్టాక విషయాలు పూర్తిగా తెలియవని అవే వ్రాసుకుంటున్నాను. నేను కొన్నాళ్లు మనిషిని యెందుకు కాలేదో నా కిప్పుడు అర్థమైంది.

మానాన్న గడించిపోయారు. మా అమ్మ ముద్దుచేత దరియైన అడుపాజ్జలలో ఉంచలేదు. చిన్నతనంనుంచీ నాజీ పెద్దరికం; నాకు కూడిన చెడ్డపనావాసంజీ పెద్దరికం అంటే సబబుగా ఉంటుంది. నేను మా అమ్మచావుకి కొరగం అయ్యానేమో అని పిస్తుంది. నేనెలా బ్రతుకుతానో బాధతో యెల్లప్పుడూ ఉండేది. ఆమె పోయేసరికి మిగిలింది నేను—యెందుకూ కొరగాని నా ఉద్యోగం! నాకు కష్టాలనేని యెలా ఉంటాయో మీయిల్లు విడిచి పెట్టాక గానీ తెలియలేదు.

మీయిల్లు విడిచిపెట్టాక కొన్నాళ్లు యెలాంటి తిరుగుళ్లు తిరిగానో మీకు తెలుసు. ఖర్చుపురంలో డబ్బుకోసం నన్ను చేపునిలా చూచిన ఆమెనుకూడా మోసగించాను. జీవితంలో ఆమె ఒకసారి అదిక క్రియై నన్ను ప్రోత్సహిస్తే ప్రాణాలతో పూరు విడిచిపెట్టి విచ్చింది. కడుపుకోసం నెలలకొద్ది బాధపడ్డాను. ఆకలంటే యేమిటో నాకు తెలిసింది. రిక్షలు లాగాను. బస్తాలు, బుట్టలూ మోశాను. రోడ్లు తుడిచాను. చింకిబట్టలతో చలికీ యెండకీ లోనై నాలానే బాధపడే యెందరిమధ్యనో తిరిగాను. ఈ బాధలు తడి, యెనుటివాళ్ళ బాధలు కళ్ళారా చూడటంవల్ల నా కడుకుగట్టిన హృదయం ... నూర్చురస్తి తగిలిన మంచులా అయిపోయింది. రామారావు విడిచిన న్యాయనిలా...నాలో అసలైన వెలుగు ప్రకాశించింది...ఈ హృదయంతో నేను జరిగినరోజులు తలంచాను; చూచాను. నేను యెంత చెడ్డవాడినో తెలుసుకున్నాను.

మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళకి నాలో మీమీదనున్న గౌరవం, విశ్వాసం ధిక్కరి మాదగ్గరకు రానిస్తోంది. నావిషయమై సావిత్రిఫలకరిస్తూ పిచ్చి మనిషి అయ్యంటుందని నాకు తోస్తోంది.ఆమె పరిస్థితి చూసి మీరు తేజారత్తి నేనంటే పరమశ్రుతిత్వం వహించివుంటారు. కానీ నాలోని విశ్వాసం నన్ను మీరు ఉదారులని, నాసాతజీవిత్వాన్ని మరచి గౌరవించి అదరిస్తారని మళ్ళీ మీ దగ్గరకు చేరనిస్తోంది. ఇటు

కంటి ఆకాశ నిరాకారే నాకీలోకంలో నిలవటానికి చోటు లేదు—నేను భిక్షువృద్ధియుడనై యేమాతానో చెప్పలేను.

మీ ఆల్లుడు
ఆనందిరావు”

పరిస్థితి గ్రహించిన రామారావు ఒక నిట్టూర్పు విడిచాడు. మేష్టరిదగ్గరగా వస్తుంటే మళ్ళీ దీనస్వరంతో “నాయనా! తీరంతా నేనేదో అయిపోయానని నాకు నీకులు చెప్తున్నాయి. నేనేమీకాలేదు—చలమయ్యే నే. కానీ ఇదివరకు చలనయ్యాలా సంఘంలో ఒక గౌరవమైనస్థానాన్ని అలంకరించడానికి తగిన వాడిని కాను”....

మేష్టరి దుఃఖం పొంగిపోవటంవల్ల మాటాడలేకపోయాడు. కొంతసేపయ్యా కాశలవేపు దృష్టి ఆనుస్తూ “నా యేడుపు నా గురించే...”

పరుపుమీద చేరబడ్డాడు. ఉండి ఉండి ఆయన ముఖం ముడుచుకపోయింది. అంతటిలో ఆయన చెక్కుతూ కన్నీరు కారుస్తూనే రామారావు ఆయనను తాకి ఓదార్చబోయాడు.

ఆయన కళ్ళు తుడుచుకుంటూ “నాయనా! లోకంలో యెందరో యెన్నో చెడ్డపనులు చేస్తారు. నా ఆల్లుడూ చేశాడు. వాడి పనులవల్ల మేం మానసికంగా బాధపడ్డాం. అంతే—కానీ ఇన్ని చెడ్డపనులుచేసి ఎవరినీ ఖాసీ చెయ్యలేదు. కానీ నేనో—లోకమంతా నన్ను మంచివాడనని గౌరవిస్తుంది—కానీ ఒక్క నిమిషంలో వచ్చిన కోపంతో బ్రతుకుమీద గంపెదాకతో వచ్చిన ఒక మంచివాని ప్రాణాన్ని తీశాను..... నేను ఖాసీకోర్ని—నాకీసంఘంలో స్థానంలేదు...”

నిశ్శబ్దం చీకటితోపాటు ఆవరించింది. ఎంతసేపటికో చూచుతూ మేష్టరి మాటలు వినిపించాయ్. “తెగిన గారిపటం ఆకాశాన యెంతసేపు వుంటుంది?”

ఈ మాటలు ఆయన పలకరిస్తున్నాడో లేక తెలివిలో అంటున్నాడో తెలుసుకోలేని రామారావు కిటికీనుండా చీకటిలోనికి చూసాడు. నైలుఖూతి వినిపించింది భీకరంగా!

ఉత్తమమైన లాబ్రికేపనుకుచిహ్నము

“వీడాల్”

ప్రపంచంలో మిక్కిలి సుప్రసిద్ధమైన మోటారు ఆయిలు

ట్రైడ్ వాటర్ ఆయిల్ కంపెనీ (ఇండియా) లిమిటెడ్.

విజంట్టు:

ప్యారీ అండ్ కం వెనీ, లిమిటెడ్,

(ఇంజనీరింగు డిపార్టుమెంటు) మద్రాసు-1.

విశాలాంధ్రాశయసిద్ధి

శ్రీ జాన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

ఎట్టకేలకు విశాలాంధ్రాశయము సిద్ధించినది. సత్యజోనుభాషి వృద్ధికి ఆంధ్రులంత సంయుక్తప్రయత్నము లొనరింతురుగాక. పురోభివృద్ధికి ముందంజవేయు వారి ప్రాచీన చారిత్రా కౌశలములను స్మరించుకొనవలెనని ఒకప్పుడు చర్చిల్ వాగొనెను. ఇట్టి స్మరణవలన ఆత్మజ్ఞానము కలుగును. ఆత్మజ్ఞానమువలన ఆత్మ విద్యాసము కలనూపును. ముందంజ కిది ఘనతరక క్రింది చేపొట్టును. కావున ఆంధ్రుల ప్రాచీన విధూతి నీకుభసమయమున స్మరించుట పాడీకవా.

కాలనియత్రలమున ప్రజ్ఞాపదీప్రసి ప్రసరింపజేసిన ప్రపంచ వాతులలో ఆంధ్రవాతి యొకటి సాంస్కృతికమైన గంగోత్రి చైదికవాక్యాయమున నుద్భవించినదని ప్రపంచమందలి మనీషులు ఏకగ్రీవముగా వాగొనుచున్నారు. జ్యోతిర్మయమైన ఈ వాక్య యములోనివే బ్రాహ్మణములు. వీనియందును, తక్కిన ప్రాజదువు లందును ఆంధ్రుల ప్రసక్తి కలదు. ఆంధ్రావనినుండి భారతీయ సభ్యతావల్లరులు దిశదిశలందు ప్రాకినవి.

చారిత్రక కాలముని పరిశోధకులవలన నిర్ణయింపబడిన సమయ మున పాడనూపిన ప్రతి యుద్ధముమందును ఆంధ్రులు వాయుకులై యుండిరి. చారిత్రకయుగము హూణకళమునకు ఆరునూరులయేండ్లకు మున్ను ఆరంభమైనది. భారతదేశమున బుద్ధముహూర్తమును, కన పూర్వసియన్ లాయొటితోలు చెవాపీయందును, వైభాగరస్ గ్రీష్ విషయమందును ప్రపక్తరై ప్రబోధము పలికిరి. ప్రాచీనప్రతీచీ భూభాగములం దీ ప్రబోధమువలన ఉత్పలతరంగంకలమైన అద్భుత చైత్రానిక మహాదధి యుద్భవించెను. తిథాగత తర్కమానుల జీవితప్రభావమున కనకబోశ్యవశాలినియైన సంస్కృతి ఉడ యించెను.

తిథాగతుని జీవితము యజ్ఞవాటిక యాయెను. త్యాగాగ్ని కుండమున ఆత చాత్యార్పణ మొనరించుకొనెను. ఆతని పరిత్రేచి తియునుండి “ఆసియాజ్యోతి” (“The Light of Asia”) లేవ రిలెను. ఆంధ్రమానసదీగ్విలయమున నీ లేజున్న ఏనూరేండ్లు జలనెను. స్థవిరులువనించిన విహారములను, స్థావములను, సంఘారామములను గుహలయములును తెలుగు నేలలో నెలగొనెను. నేడును వీని చిన్న ములు గోచరించుచున్నవి. ధాన్యకటక వేంగీ విశ్వకళాపరివ్రతులందు నుగ్రీతితులగుటకై ప్రపంచపథికులును, విజ్ఞానయాత్రికులును, జిజ్ఞాసువులును, సాధకులును వందలకొలది మైక్కు నడచినదిచి వచ్చువాగు. హూణకళమున వైదిక కళాభమున పాహ్యోన్, ఏదిక శిశాబ్రముని పూర్వోక్త విద్యాపీఠములకు సందర్శించిరి.

ప్రసిద్ధములను, “దమ్యుపదమును” దీర్ఘవల మహావల ములు జరుగుచున్నవి. వాగార్జునకొండ యున్నత పున గాక అను గ్రంథములను, వాతకథలను “మంగళమాత్ర” “దమ్యుకర్మ—

పకర్తనమాత్ర” మున్నగు పార్శ్వగ్రంథముల నివిద్యాపీఠములందు పఠించిరి. భావనివేదికాగ్రాహకములు ప్రపంచప్రకృతి వండిన అధ్యాపకులు. వీరివలన వేంగీ విద్యాపీఠము దిశదిశల వృద్ధి వాగర్జించెను. శ్రీపర్వతముపై తన గురుకులమును నెలకొలిపిన వాగార్జునుడు ప్రపంచమందలి యుగపురుషులలో నొక్కొండను ప్రతీతిని పడెను; ఈ మహాపురుషు డైదువందల డెబ్బదేండ్లు జీవించి పరార్థజీవియై భీష్ముడివలె యురులకై తన ప్రాణములను పానెను. వాగార్జునులు మువ్వరని కొంత పరిశోధనము తెలుపు చున్నది. అదివాగార్జును వారాధించి, ఈతడు స్థాపించిన విద్యా పీఠమున వంశేవాసులై పరదేశీయులు పరిశ్రేణివలెయులు కడసిరి. ఈ విద్యాపీఠమును సముజ్జ్వలమైన మేలుబంతి చేసికొని టెల్లెట్టుకళ ములు శుభ్రుంగ్లో నొక మహాన్నత విద్యాపీఠమును నెలకొలిపిరి. సంస్కృత పాఠీ వాక్యాయములం దీతిడు బహుళములైన మహాగ్రంథ ములను రచించెను. జాద్దమతము వ్యాపించిన సర్వసీమలందును అవి బోధింపబడుచునచ్చెను. ‘మహాయాన’ జాద్దకాఖము స్థాపించినవా డీ యుగపురుషుడే! ‘హీనయాన’ జాద్దకాఖయం దీశ్వరుని గుతించిన ఉల్లేఖన మంతగా లేకుండుటచే భగవద్గీతాది గ్రంథములందలి భక్తితత్వమును చేర్చి “మహాయాన” కాఖ నీతిడు సృజించెను. ఆతని శిష్యులు, అర్యధర్మ ప్రభృతులు వలంద మున్నగు విద్యాపీఠములను నెలకొలిపిరి.

గుంటూరు కుండలమున వాగార్జునకొండ యనబరగు చోటున నీ మహాత్ముని విద్యాపీఠము విలసిల్లెను. సమస్త ఆసియాఖండముం దీ పీఠము ప్రసిద్ధిపంచెను. ప్రాచీన సాంస్కృతిక సముద్ధరణము విక్రీరి యొక్కరైన ప్రస్తుత మహూర్తమున పూర్వోక్త విద్యా పీఠమునుహాలు, విశ్వవిద్యుతముకొనాలు విద్యాపీఠ మిందు నెలకొ నిన మేలు. “పంచకల” నేడు ప్రపంచవాసులమనసు వాగర్జించెను. “అహింసా పరమోధర్మ” అను మహావాక్కును నేడు ప్రపంచ నేతలు పురశ్చరణ మొనరించుచున్నారు. “ఆసియాజ్యోతి” యనిన గాంధీజీ కంత మక్కువయ్యుండెదో! జనహరు పండితున కంత మక్కువకలదు. ‘శరీపుత్ర’ ‘మొగ్గిలావాలను ధేరుల యై న్నిక లకు నంజలి ఘటించిన నెహ్రూ పండితుడు, కాకర్ణినింహుని ప్రబో ధముపై మనసునిలుపు భారత ప్రధాని తిథాగతుని పేరిట లేక వాగా ర్జుని పేరిట వాగార్జునకొండకడ అంతర్జాతీయ విశ్వకళాపరివ్రతును స్థాపింపవలసియ్యుండెను. మహాబోధిసంఘమువా రీ విషయముయెడల శ్రద్ధవహింపవలసియ్యుండెను. ఆంధ్రవాతకు రీ విషయముపై మనము నిలుపకుండుట కోదనీయము. వందీప్రాజెక్టు అమలుజరుగుటకై యత్న

ములు జరుగుచున్నవి. వాగార్జునకొండ యున్నత పున గాక అను మాలమైన మహాకళచోటున ప్రాజెక్టు నెలకొనుట పాడీ. ఆ చోటున

నున్న వ్యక్తికయందు భావబ్రహ్మాండము లున్నది. ఆ వ్యక్తికను తలదాల్చుటకై ముక్తిదూరిలు పరువెత్తుకొని సర్వసీమలనుండి తప్పువారు కేవలము శాస్త్రసంస్థకాక ఆనీయాసంస్కృతి నెలకొనుటకై విశ్వకవి రచించెదడు కాంతినికేతము స్థాపించిన విద్యాపీఠములోని విశ్వకాపరిషత్తు నిందు నెలకొలుపుట మేలని స్థానస్థానములందు కంఠమెత్తి వచించుటకు నేను సంకల్పించుటలేదు. పావ్యన్ యువాన్చ్యాంగు లెందరెందరో నిచట సంతేవాసులగుటకై వచ్చురు. బుద్ధుని కాలమునుండి, ఆశోకుని కాలమునుండి, కనిష్ఠుని కాలమునుండి, శ్రీహర్షుని కాలమునుండి భారతభూమిని పరిశ్రేష్టముగ నెంచిన చైనా, జపాన్, కొరియా, టిబెట్టు కాంబోడియా, సుమిత్రా, జానా, బాల్ సీమస్థలు మరల తెలుగు నేలలో విద్యార్థులు కాజాలుదురు. వికలాంగము “వికాల యాసియా”యై మరల వెలయజాలును.

సంస్కృతియనినను, ధర్మమనినను కేవలము ద్యావయోగ జ్ఞాన యోగములకు సంబంధించిన వ్యవస్థలే కావున. ప్రసిద్ధిపొంది ప్రపంచ నాగరికతలు వానియందే పుట్టినవి. చైనాలో పరు నెరిమిది వందల పాదపుగల గోడయును, అరునూరుల పాదపుగల కౌలువయును, సుమారు పరు నేడు లక్షల వివిధనాలుగువేల శిల్పములు గల విజ్ఞాన సర్వస్వమును, సుమారు నలువదివేల పదములు కల నిఘంటువు ఒక పుస్తకము చైనాలో అంతిరంగమందలి సాంస్కృతిక సంచలనమందే యుద్భవించెను. కర్మభక్తి జ్ఞానయోగములు వేర్వేరునైన ఆధ్యాత్మిక వ్యవస్థలని తలపరదు. భారతీయ సంస్కృతిలోని తత్వమునెవ్వరిని గెనవా రెవ్వరును అట్లాహించవలదు.

సంస్కృతి కాఖోపకాఖలు కలది. బహువిధ హేతువులవలన వృద్ధయవుచుండు వికసించును. శాస్త్ర జ్ఞాన హిందూ మతిములు పారిపోయెను తెలుగుక మన నేలలో విలసిల్లెను. పెరి తెలువులతోయిన వారు తెలలేగుటవలన, అనువాద అహంభావములు విజృంభించుట వలన మన నేలలో శాస్త్రమతియు క్షీణించెను; జైనమతియు సన్నగిలెను; బద్ధిధర్మసమద్ధరణమునై శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు ఎదుము గట్టిరి.

ఆదికేంకరులు కేరళసీమయందలి ‘కాలటీ’లో జనించిరి. ఆయన పూర్వపురుషులు అహిక్షేత్రమునుండి వలసవోయిరనియు మలబారుసీమ తీరనియు కొంత పరిశోధనము తెలుపుచున్నది. ఈ అహిక్షేత్రము ఆంధ్రవసుంధరలోనిదనియు, కాకినాడ సామర్ల కొలల ఎదుమునున్న సర్పవరమే ఈ అహిక్షేత్రమనియు ప్రాశస్త్యము ఆపై ప్రభృతులు వాగొనిరి. ఈ విషయ మింకను దృఢపడుచో ఆంధ్రులకు గర్వకారణ మగును.

ఆదికేంకరుని తరువాతి అర్యమతప్రబోధ ప్రచారము తొన రించిన శ్రీ రామానుజస్వామి ఆంధ్రుడు. ఆదికేంకరులు పూర్వ కేకము 780 సంవత్సరమున నవతరించి ముప్పదిరెండేండ్లు మాత్రము జీవించెను. ఈయన జన్మభిధానినబట్టి అభిప్రాయభేదము లుండుట నిజమే. శ్రీ రామానుజస్వామి 1017 సంవత్సరమున మదరాసున కిరువైయారు మైళ్ల దూరమున శ్రీ పెరంబూదూరులో జనించిరి. వీరి తండ్రి ఆనూరి కేశవసోమయాజి; తల్లి కాంతిమతి. ఈయన వైదిక సంప్రదాయమున కంజరి ఘటించును, నాలాంబారా ప్రబంధమును

వృద్ధయంగను మొనరించుకొనిరి. వైష్ణవ సంప్రదాయమునకు పంతు రాత్ర అగమములు విశేష భావకేబలతను ప్రసాదించెను. శ్రీ రామా నుజస్వామి కాలములో ఆర్చనమత ప్రాంగణము వికాలమాయెను.

వైష్ణవసంప్రదాయము ఎవ్వరాష్ట్రములందు విస్తృత మొనరించిన ఆచార్యులొందరులే. వీరిలో నొక్కరైన వల్లభాచార్యుని తండ్రి కంభంపాటి లక్ష్మణభట్టు, కాకరపట్టులో జనించెను. వల్లభ సంప్రదాయము రాజస్థానమందును, గుజరాతులోను నేడును ప్రచ రితిమైయున్నది. గాంధీజీ వల్లభాయీ పటేలు ప్రభృతులు వల్లభ సంప్రదాయము ననుసరించినవారే!

నింబాదిత్యుడు (నింబాద్దుడు) తూర్పుగోదావరీమండల మున నుదయించిన ఆచార్యుడు. నేడును నింబార్క పీఠము బృందావనమున కలదు.

పందవంకేము నాశనమైనపిదప మార్కరరాజ్యస్థాపన మొనరించి, చంద్రుడు పుని చక్రవర్తిని జేసి, జగతికి సుప్రసిద్ధమైన అర్థశాస్త్ర మును ప్రసాదించిన చాణక్యుడు, ఆంధ్రుడు. కాకతీయ పాత్రా జ్యము ధూల్యతలుంతరిమైనపిదప తుంగభద్రాతీరమున ఆనగొంది ప్రాంతమున విజయనగరపాత్రాజ్యమును స్థాపించి హరిహర బుక్క రాయల నేరికలోనరించిన విద్యారణ్యస్వామి ఆంధ్రుడు. శ్రీ శంకర భగవత్పాదులకు తప్పకకాని కేర్తిని వ్యక్తీకరించి వైదికవాజ్ఞాయ మున బహుళగ్రంథముల నీ యద్భుతవ్యక్తి రచించెను.

అన్నమాచార్య ప్రభృతులును ఆంధ్రులే. కాకిలో జనించి, శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస ప్రభృతులు ప్రస్తుతించిన త్రైలింగ స్వామి తెలుగుతల్లి కడుపున బుట్టినవాడే!

బోతరాజా, తొగరాజా, గోపరాజా లొందరులు. గాయక లోకమున ప్రతీతినొందిన త్రిమూర్తులలో ఇరువు రొందరులు. తొగయ్య తిరునాతి గణుతికేక్కిన గాయకుడు క్యామకాస్త్రీ. త్రిత్రయ్య సభాపతియ్య నారాయణతీర్థు లొందరులు. వీరివలన విమలగాంధర్వ మాండ్రుల ప్రధానవిద్య యాయెను. ప్రపంచ ప్రకృతీపందిన సంస్కృతిమహాకవి ధనధూతి ఆంధ్రుడు. ఇతడు గోదావరీతీరమున జన్మించెను. రామచంద్రధండార్యులు మున్నగు పరిశోధకు వీరిషయమును ముక్తకంఠములతో తెలిపిరి. కాళిదాస కృతులకు భావబంధురములైన వ్యాఖ్యానములను వ్రాసిన కొలా వలం మల్లి నాథమూరి ఆంధ్రుడు. షాజహాన్ చక్రవర్తి ఆస్థానమున మహాకవియై రసగంగాధర, ‘భామినీవిలాసము’ మున్నగు సుప్రసిద్ధ సంస్కృతికృతులను రచించిన ఉపద్రష్ట జగన్నాథపండితుడు అమలాపురమునకు కొలదిమైళ్ల దూరములోనున్న ముంగండలో జన్మించెను. షాజహాన్ చక్రవర్తి క్యేష్టపుత్రుడైన దాదా కలిడు పన్నిహితుడు, గురువు.

అక్కర ఆస్థానములోనుండి వీరబలు దొందరుడు. శ్రీ వైకన్య స్వామి ప్రధానశిష్యులలో నొక్కడైన రామానందరాయలు తెలుగువాడు.

వల్లభాచార్య మారదాసు ప్రభృతులు సంప్రదాయమున ముఖ్యధిక్షులలో కొంద జాండరులు. వీరిలో కొందఱు హిందీ భాషలో నుద్గ్రంథములను రచించి యాకే నైలకురైరి.

ఆంధ్రులలో కొందఱు సుప్రసిద్ధులైన సచివోత్తములును, దండనాయకులును ఉండిరి.

సుప్రసిద్ధ గ్రీక్ యాత్రికుడు మొగస్తేస్ మార్యరాజధాని యైన పాటలీపుత్రము నవలోకించికట్లు కృష్ణాతీరమందలి ఆంధ్రుల ప్రధాననగరమైన త్రికాకుళమును సందర్శించి సర్వతోముఖమైన ఆంధ్రప్రజను వర్ణించెను. తరువాత కృష్ణాతీరమందలి ధ్యావకటకము (నేటి అమరావతి) గోదావరీతీరమందలి ప్రతిష్ఠానగరము (వైతాళ) ఆంధ్రుల రాజధానినగరములాయెను. కాలివాహనులు శ్రీస్తుపూర్వము మాడవశతాబ్దమునుండి శ్రీస్తుతరువాత మాడవశతాబ్దమువరకు పాలించిరి. గుమారు నాలుగునూరుల వర్షములు వారివలె ప్రభవోపేతముగ పాలించిన చక్రవర్తులు లేరు. మహాగావ్యమందును, మాల్యాలోను, మగధలోను ఆంధ్రపాలనము వ్యాపించెను. నాసిక్ లో ఆంధ్రుల జెండా ఎగసెను.

వాకాటకులు, కాకతీయులు ఇక్ష్వాకులు, విష్ణుకుండినులు, చాళుక్యులు, పల్లవులు తెలుగు నేలల నేలీరి. మగురలో తింజా పూరులో, పునుక్కుటలో తెలుగుయేరిక లుండిరి. ఇమ్మడి దేవరాయ, కృష్ణదేవరాయ, రఘునాథరాయలు మున్నగు పాలకులు కవులను, పండితులను ఆదరించిరి; పోషించిరి. వారికాలమున ఆంధ్రవాక్యాయము జ్యోతిర్భయమై జలసెను. మాతృభాష తమిళమైనను, కన్నడమైనను, మలయాళమైనను, మహారాష్ట్రమైనను దక్షిణాపథమున తెలుగు ప్రధానభాష యాయెను. తెలుగురానివాడు పండితుడనిపించుకొనలేడు. దక్షిణాపథమున నాయకరాజులును మఱి కొందరు తెలుగుయేరికను నెలకొలిపిన ఉన్నతసంస్థలు నేడును గోచరించుచున్నవి.

ప్రాచీనప్రతీచీఢములందలి పెక్కుసీమలలో ఆంధ్రులకు వైజ్ఞానికవాణిజ్యసంబంధములుండెవి బహుశాధారములవలన తెలుపగలము.

హూణశకము మొదటిశతాబ్దమున పైసీటాలమీ లను ఇటలీ చరిత్రకారు లీశుంకము నుల్లేఖించిరి. మొగస్తేస్, పాటోక్, యూడాన్ థ్యాంగ్, మార్కోపోలో, నికోలా కొంటి, అబ్దుల్ రహ్మాన్

మున్నగు విజ్ఞానయాత్రికులు గ్రీక్ చైనా ఇటలీ పరిష్యా మొదలగు సీమలనుండి వచ్చి, ఆంధ్రప్రభావము నెఱిగి జగతికి తెలిపిరి. వారి భాషలో జాతకథలందు వూర్వోక్తాంశమును దృష్టాంతీకరించు వృత్తాంతములు కలవు.

చారిత్రిక ప్రళయి పడసిన సంస్థలును, శిల్పసాభాగ్యముతో నెలయు నుండిరములును, గుహాలయములును తెలంగాణాలో నున్నవి. అజంతా యెల్లోరాల బహుభాజ్ఞములనుండి ప్రపంచ పథిమల దృష్టి నాకర్షించుచున్నవి. వీనిలోని శిల్పసంపద, నుండిర చిత్రలేఖనము సముజ్వలమైన ఆంధ్రుల ప్రతిభనుండి యుద్భవించినవే. అజంతాగుహలు శాస్త్రప్రబోధమును ప్రకటించుచున్నవి. ఎల్లోరాగుహలందు శాస్త్ర హిందూ జైన మతాశయములు వ్యక్తముగ చున్నవి. కైలాసమునరగు పదువారధుహ సర్వోత్కృష్టమైనది. కొలనుపాకను తావున మనోహరమైన జైనమందిర మున్నది. గోదావరీతీరమున సిక్కులమందిరము కలదు. ఘోష్మేశ్వర, పర్లి ప్రద్యువాళ, నాగవాళ శ్రేత్రములందు జ్యోతిర్లింగములు కలవు. బౌరంగబాదలో టాల్ మహల్ నకలు లీలీ కామిఖ్ బరీ కలగు. హనుమకొండలో వేయి స్తంభాలమండప మున్నది. నీటిలో తేలు యిటుకలు రామరృచేనాలయప్రాంగణమున నున్నవి. హిందూ శాస్త్ర జైన సిక్కు ఇస్లామ్ సంస్కృతుల సమన్వయము తెలంగాణాలో నున్నట్లు భారతిధూమిలో మరెందును లేదు. ప్రాచీన కాలమందువలెనే భావికాలమందును వికలాంధ్రము విశ్వేశము స్సును చేహూర్వజాలు సాంస్కృతికపూజా మందిరము కాజాలును.

ధూసంపదయనుడు, జలసంపదయనుడు, ఘోజసంపదయనుడు, విజ్ఞానసంపదయనుడు, కళాసంపదయనుడు, తాత్త్విక సంపదయనుడు, బహువిధ పారస్వతీ సంపదయనుడు ఆంధ్రజన్మిత్రి స్వతస్సిద్ధములై యున్నవి. తారకమంత్రముతోపాటు ఇకముందు ఆంధ్రులు వికమగ్నిమంత్ర పురశ్చరణమున బద్ధదీక్షులు కావలెను. దూరదృష్టి, అంతర్దృష్టి, విజ్ఞానదృష్టి, వికలదృష్టి మన కలకవివలెను. తుండ్రదృష్టిగాని హాస్యదృష్టిగాని మన జీవితమునుకలుషితి మొనరింపరాదు. విశ్వరిప్రకృతిత్రివి, విశ్వకాంతివి వికలాంధ్రాశయ సిద్ధి తోడ్పడునని విశ్వసించుచున్నాను.

సంస్కర్తలు

శ్రీ నాగభూషణ్

పాత్రలు

గోపీ	అశ్వదం	సీతారామయ్య
అవతారం	జకరయ్య	ఏడుకొండలు
పిచ్చయ్య	ప్రసాద్	చిట్టన్న
ధర్మరావు	తాతయ్య	ఇంకా కొందరు
పాపారావు	సత్యం	విద్యార్థులు

మొదటి రంగం

* * మహాపురుషుడి చిటికెనవేలుమీద లేచిన చిత్రమైన కురుపులా, మహానగరానికి మారుమూల, కుల్చి పోయిన కురూపిసందులో ఓ యింటిముందు గది...రాక్షసుడి కోరల్లా పొడుచుకువచ్చిన ముందు అరుగులు; చింపిరి జుట్టులా లేచిపోయిన పెంకులు. తాతలనాటి గది తలుపు, అస్థిపంజరంలా పూగులాడుతోంది...చనిపోతున్న వాడినికూడా బ్రతికించి బాధపెట్టడానికి ప్రయత్నించే డాక్టర్ల ఇంజనీరు మాదిరిగా, తలుపుల ఇహలోకానికి, గదిలోపలి పరలోకానికి మధ్య తాళం అడ్డుతెరగా నిలబడివుంది.....

ఓ పూర్తిన్వదేశీ వెంట, ఓ పూర్తినిదేశీ వస్తాడు—పూర్వసువాసిని వెంట నడుస్తున్న కాలేజీపిల్లలా—

విదేశీనరుకు, అవారాభామ్మ వేసిన సిల్కు జేబుగుడ్డ నోటికి, మూతికి అడ్డంపెట్టుకుంది... దేశీవాళీనరుకు ఫక్కున నవ్వింది.

ప్రసాద్ : ఈ మహారాజసాథానికి ఈడ్చుకొచ్చావేరా?

తాతయ్య : కొంచెంసేపు సుగ్రాన్ని ఇక్కడే కట్టివెయ్యాలిరా! ఇదే మహారాజులుంగారి సాథం.

ప్రసాద్ : నిజంగా!...ఇక్కడెట్లా వుంటున్నాడురా?

తాత : మహారాజులా వుంటున్నాడు!.....అయినా, అందరూ నువ్వు ఉండే గదుల్లో వుండాలంటే మాత్రం ఎలా?

ప్రసాద్ : అక్కడుంటే నాకు ఇంకా ఇరుకుగా వుంటుంది. నరకం లాంటి ఈ గదుల్లో వుండి చదివితేమాత్రం చదువలా అబ్బుకుంది?

తాత : అవునవును.....ఇప్పుడు క్లాసులో ఫర్స్టుమార్కులన్నీ వేసేగా!...గోపీ గాడు ఎప్పుడూ ఆఖరివాడేనాడు!

ప్రసాద్ : నువ్వు ఎగతాళి చెయ్యవక్కర్లేను బ్రవర్! మనకు మార్కులు వచ్చినా, రాకపోయినా ఒక్కటే! మనం చదువుకోసమే చదువుతున్నాం గాని, మార్కులకోసం కాదోయ్!

తాత : మార్కులకోసం బతుకుతోంది మీ నాన్న! అవునా?

ప్రసాద్ : (ఎగతాళిగా) ఇంత కష్టపడి చివరకు సత్యాన్ని కనిపెట్టావు!

[సత్యం వస్తాడు]

సత్యం : ఎవరినిరా కనిపెట్టింది? నన్నీ!

తాత : నిన్ను కాదురా, సత్యాన్ని.

సత్యం : నేనే సత్యాన్ని. సత్యమే నేను.

ప్రసాద్ : ఏడిగావ్.....నువ్వు బ్రతికున్న సత్యానిది....తాతయ్య కనుక్కున్నది చచ్చిపోయిన సత్యాన్ని....

సత్యం : అమ్మమ్మలా చెప్పాడు.

ప్రసాద్ : సత్యం చెప్పావురా!

సత్యం : మరి సత్యాన్నికదా!...అ! ఇంతమా ఏడిక్కడికి వచ్చాడు?

తాత : ఈసారి ఈ సత్యాన్ని అన్వేషించడం కొంచెం కష్టమైనదే!

సత్యం : కథానాయకుడి కథానాయిక గారింటికి వెళ్లాడేమో?

ప్రసా : (చిత్తరహితం) ఏమిటి? ప్రయంకాని ప్రభావించలేదు కదా!

సత్యం : ఏం? మంచు పేస్తావా?

ప్రసా : మరో అయిదేళ్లు ఆగు—

తాత : పోనీలే! ఈ అయిదేళ్లున్నా జనరక్షణ!

ప్రసా : (ఇంకా వెనకటిలానేవుండి) ఇంతకూ నీ కథానాయక ఎవర్రా?

సత్యం : నీవు తెలియకపోవడమేమిట్రా?...మన వెంటబరిష్టం సిస్టర్ లేమా?...సుగుణ—

ప్రసా : (అత్రంగా) ఆ...సుగుణ—?

సత్యం : ఇంకేముంది? అంతే! సుగుణ—పురస్తావ.

ప్రసా : సుగుణా!

సత్యం : అదేమిట్రా! నువ్వే కథానాయకుడులా మూర్ఖ పోతావ్! కావాలనుకుంటే విలన్ వి కా!

ప్రసా : నాకు విలన్ కావలసిన ఖర్చు రా?...లక్షణంగా మీలోనే అవుతాను.

సత్యం : అయితే గోపీగాడినే విలన్ చేస్తాం!...ఏం తెయ్యదాని కైనా మీకు రాండ!

తాత : పీడికక్కడ పనేమిట్రా?

సత్యం : కథానాయకకు ప్రైవేటు టీచరు డోచాలో వున్నాడు ప్రస్తుతం.

తాత : అయితే భయంలేదురా ప్రసాద్!...ఇంకా పిట్ట మొదటిరంగంలోనే వున్నార...నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు కథ మార్చుకోవచ్చు.

ప్రసా : అమ్మమ్మలా మాట్లాడుకురా తాతయ్యా! నాకు భయమేమిటి?...ఇప్పుడు చూస్తావుగా, ఎవరంటే ఎవరికి భయమో?

సత్యం : ఏం చేస్తావేం?

ప్రసా : చూస్తూ వుండండి...మీరందరూ మాట్లాడకుండా వూరుకోండి. వాడి నీలుగేమిటో నేను చూస్తాను.

సత్యం : మధ్య నీ నీలుగేమిటి?...అది వాడిష్టం. కాదనడానికీ నువ్వవచివి?

ప్రసా : వాడిష్టం అయితే సరే! ఇహ ఘంటి, ఇద్దా అక్కర్లా? కాళేజీ అంతా ఒక త్రాడుమీద పడుస్తూంటే, మీకు ఎన్ని దమ్ముల్లో కాదనాలి?

సత్యం : ఎన్ని దమ్ముల్లోనయినా కాదంటాడు!

ప్రసా : ఇహ మనలో వాడికి అవసరం రాదా?

సత్యం : వస్తే సుగుణతో రావాలి కాని, నీతో పనేమిట్రా?

తాత : అట్లా అనకురా, మరి...మీకు కథానాయకుడా! ఎప్పుడు ఏం అవసరం వచ్చినా, రావచ్చు...

[ఇంతలో ధర్మారావు వస్తాడు.]

ధర్మ : ఏమిటాయ్! మీ ప్రేమ విచారమంతా ఇక్కడ తేరింది!

సత్యం : ప్రేమపక్షుల్ని పెదకదాని!

ధర్మ : గోపీ లేడల్లే వుండే!

తాత : మేమూ అతనికోసమే వచ్చాం.

ధర్మ : ఏమిటి కథ?

ప్రసా : గోపీ నిన్న పిచ్చయ్యతో ఇవ్వాలి కాళేజీ! పెదక వన్నట్ట! వాడితో చెప్పి—

తాత : నాభయం ఏమిటంటే, మీకు కొంతమంది! మీలోగా! తీరా మీకు పల్లెదాన్ని అసరా చేసుకొని మిగిలినవాళ్ళూ పల్లెదాని! ప్రయత్నం చేస్తే మొత్తమంతా రసాభాసవుతుంది.

ధర్మ : అందుకని—?

ప్రసా : అందుకని, ఆ వెళ్లడం ఏమిటో కనుక్కుంచామని వచ్చాం.

ధర్మ : మంచిదేననుకో!...కాని వాడు కొన్ని నియమాలు ఆశయాలున్న మనిషి. మైగా వీడవాడు.

ప్రసా : అటువంటప్పుడు నియమాలేమిటి?

ధర్మ : అదేమన్నమాట? వాటిమీద నిలబడడం, నిలబడకపోవడం అటుంచితే మనందరికీ లేవా ఆశయాలు, ఆదర్శాలు! నియమాలు!!

సత్యం : ఎందుకుండవూ? ప్రసాద్ చూడు — ఉల్లెస్సూటుతో తప్ప బయటకు రాదు. లవంజిర్, మైసూరు సాంపల్స్ తప్ప వాడకు. పార్కర్ పీనియర్ తో తప్ప రాయడు. ఇవన్నీ వీడి నియమాలు.

తాత : అంతవరకు ఆవు...అది కాదోయ్, ధర్మారావ్! వాడికి నియమాలు ఉన్నయ్. తప్పలేదు...వాడినే జాగ్రత్తగా ఉంచుకోమను. కాని వాటివల్ల ప్రక్కవాడికి బాధ కలుగుతున్నప్పుడు కొంచెం సవరించుకోవాలి, సద్దుకు పోవాలి.

ధర్మ : ఒక వేళ వాడు సవరించుకోడు—

ప్రసా : సవరించుకోకపోతే ఏం జరుగుతుందో చెబువామనే వచ్చాం.

ధర్మ : ఏమిటో ఆ ఇచ్చేది?

ప్రసా : చూస్తావుగా!

సత్యం : చెప్పేది చూడమేమిటిరా? ఇలా క్లిష్టస్థయాలు ఉంటేనే తెలుసుకుస్తారు మొన్న మైసన్ మార్కులు ఇచ్చారు.

ప్రసా : వాడూ, నువ్వు కలిపి ఏద్యాయగాని—

తాత : (ధర్మారావుతో) పోవద్దండి గొడవ ... ఆ కార్నర్ చాకా వెళ్లి గోపీ వస్తున్నాడేమో చూడు బ్రదర్ ... త్వరగా మాట్లాడి పోదాం.

[ధర్మారావు వెళతాడు]

(ప్రసాద్ తో) వాడితో పోట్లాట లంకించుకుంటావేరా?

ప్రసా : మరి వాడి మాటలు చూశావుగా!

సత్యం : మాటలు చూడవలసివ్రా! 'విన్నావా' అనాలి.
 ప్రసా : ఏదో ఒకటిలే! అద్దురావ—
 తాత : త్వవహారం అంతా ఇప్పుడే చెడినట్లు చూస్తావు నవ్వు!..
 ఆ గోటిగాడే రగపెంక. వీళ్ళతో ఇట్లా మాట్లాడితే—
 ప్రసా : ఆ ధర్మిగాడు కవింపడమేమిటి మరి?
 సత్యం : వాడు కవిస్తే నవ్వు ముందుకు దూకాలా?
 తాత : వీడి తత్వమే అంత!...వీడిక్కడ వుంటే మన పని ఆప
 గింజలో అరభాగం కాదు...నిన్న వీడిని ఒప్పించేసరికి
 చచ్చాం!...అందుకల్ల—
 సత్యం : ఆ! అందుకల్ల—?
 తాత : తప్పున్నాడుగా! రానీ, చెబుతాను.
 ధర్మ : (వస్తూ) రావడంలేదు బ్రదర్.
 తాత : అయితే ఒక్క సాయం చెయ్యి బ్రదర్...గోటి ఎక్కడ
 వుంటాడో చూసి—
 ధర్మ : నాకేం తెలుసు ఎక్కడ వుంటాడో?
 తాత : ఇండాక పార్కు వైపుకు వెళ్లాట్ట!...కొండయ్యగారింటి
 క్షేమనా వెళ్లాడేమో కనుక్కొని, అటునుంచి కారేటి
 తీసుకురా!
 ధర్మ : దూరీకే వాడు కారేటి! ఎందుకు?
 తాత : వాడిని నవ్వు ఎట్లాగైనా ఒప్పించాలి...వాడు చెబితే
 వడతాపని మూర్ఛించేవాళ్ళు కొందరు ఆసతారు.
 ధర్మ : నా మాట వింటాడా?
 తాత : మేం చెబితే చచ్చినా వినకు...వింటే, నవ్వు చెబితేనే
 వినాలి.
 ధర్మ : పోనీ—వాడు కారేటి! చెడితేమాత్రం సప్తం ఏమిటి?
 సత్యం : అట్లా అనకుమరి—తాతయ్య, ప్రసాద్ అండే డ్రాండ్స్
 సమ్మె చేయిస్తున్నారంటే, ఒక్క పురుగు లోపలికి
 వెళ్లినా, పరువు నిష్టమే!
 ప్రసా : అసలు ఈ సమ్మె ఎందుకు మొదలుపెట్టాం? విద్యార్థుల
 వాక్కులను సంరక్షించుకొని విద్యార్థిలోకాన్ని సంస్కరించడంకోసం—ఇంతటి గొప్ప విషయాల్లోనే మనవాళ్ళు
 సానుభూతి చూపకపోతే నలుగురిలోనూ తల యెత్తుకు
 తిరగగలమా?
 సత్యం : ఎప్పుడూ ఎత్తుకు తిరిగినా తలనొప్పి పుడుతుంది. అందు
 కల్ల అప్పుడప్పుడూ వంచుకొని వడవాలి.
 ధర్మ : వాడి కిది ఎలాగూ సచ్చదు.
 తాత : మరి, నిన్ను పంపడం మొదలుకు! ఎలాగైనా ఒప్పిస్తా
 వ నేగా?
 ధర్మ : నేను అడిగి మాత్రం చూస్తాను...వాడిని బలవంతంమాత్రం
 చెయ్యిను.
 తాత : అలా అనకు. వాడి విషయం నీకు వదిలం.
 [ధర్మారావు వెళ్లిపోతాడు. ముగ్గురూ దీర్ఘంగా నిట్టూ
 రుస్తాయి.]

సత్యం : ఒక, తాతయ్యా! నవ్వు రాజీయనాయకుడివి కాదన్న
 వాడివిరా!
 తాత : అవునురా! పాము చావాకువదు, కర్ర విరగాకువదు.
 ప్రసా : గోటి పార్కులోన్నవ వెళ్ళడం నవ్వు మానా?
 తాత : చూస్తే అప్పుడే మాట్లాడేవాణ్ణిగా! ముందు ఈ ధర్మిగాడు
 కనుమాపుదూరంలో లేకుండా వుంటే, ఈ గోటిని కట్టి
 వెయ్యొచ్చు—సామ దాన భేదోపాయాలు మన చేతుల్లో
 వుండనే వున్నయ్.
 ప్రసా : దండం ఆక్కర్లేదంటావా?
 సత్యం : అంతగా అయితే కథానాయకుడి! ఎలన! కత్తియొక్కం
 పెట్టిద్దాం.
 తాత : అటువంటివి చెయ్యకండి. పరువులు వాలయ్.
 సత్యం : ఇప్పుడున్నట్లే!
 ప్రసా : నీకు లేకపోవచ్చు...నాకు వుంది.
 సత్యం : అవునవును...చాలా వుంది.
 [ఆకిర్యాదం, పాపారావు వస్తారు.]
 తాత : ఏరా! మీ రిద్దరే వచ్చారు?
 ఆకి : సీతారామయ్యగారు సాయంకాలం ఎక్కడో మీటిం
 గులో మాట్లాడారట! గర్భవిరోధాన్ని సూచించటం...
 ఉపన్యాసం చెప్పించుకుంటున్నారు.
 సత్యం : ఎవరిచేత?
 పాపా : మాకుమాత్రం ఏం తెలుసు!...కొత్తవాడు. సిగరెట్లు ఇచ్చే
 రానీ పెట్టేటట్లున్నాడు.
 తాత : ఇంతమా ఆయన ఎప్పుడు వస్తానంటాడు?
 ఆకి : ఏమో?...సాయంకాలం మంత్రిగారుకూడా సభకు
 వస్తారట—
 ప్రసా : మన కిక్కడ అర్థంబని చెప్పాలా?
 పాపా : చెప్పడమేమిటి? చెబిని ఇల్లుకట్టుకు పోరాం.
 ప్రసా : ఏమంటాడు?
 పాపా : ఆయనకు తీరికలేదు. మరెవ్వరికైనా రికమెండ్ చేస్తూ
 నంటారు...రమణయ్యగారింట్లో గోటి! వారం వుండి
 టగా! ఆయన్ని పంపి చెప్పిస్తానంటారు.
 తాత : ఈమాత్రం రికమెండ్ చేస్తూ మనం చెయ్యలేం? ఆయన
 పెద్దవాడిని రమ్మన్నంగాని—
 ఆకి : చివరకు ఒప్పుకున్నారే!—ఓ అయ్యకు విముఠాలు
 మీరు ఏమైనావరే వచ్చి వెళ్ళాలన్నాం—సరే,
 వస్తారు.
 తాత : మరి దగ్గరండి తీసుకు రారేకపోయారా?
 పాపా : ఆయన వచ్చేదాకా ఎక్కడ కూర్చోం?...ఇంకా
 మావాళ్ళు కొందరు ఒప్పుకోలేదు. ఇప్పుడే రవణగారి
 దగ్గరకు, విశ్వదగ్గరకు వెళ్లి చెప్పాచ్చాం.
 ప్రసా : ఎందుకు ఒప్పుకోవడంలేదు.

పాపా : ఏం చెబుతాం? వాళ్ళు దీన్ని చిరిపితగ్గా అంటున్నాడు.. ఇంతకంటే 'సిల్లీ'గా జరిగిన ప్రాంతం వున్నాయని చెప్పాను—ఇది విద్యార్థులందరి సమస్యరా. ఇవాళక అంజనేయర్ని అన్నార, రేపు మనర్ని అనరని నమ్మక మేముంది?...ఇట్లా ప్రతివాడికీ సమాధానం చెప్పేసరికి తలప్రాణం తోకకు వచ్చింది.

సత్యం : మంత్రపానితవాని? ఒప్పుకున్నాక, ఏం చెయ్యక తప్పకుంది?

అశి : వాళ్ళు మాత్రం అంతటితో ఒప్పుకున్నారా? మేము ఎప్పుడూ అంజనేయలుమాదిరిగా మాస్తర్ని అంత క్లాసులోనే ఆదమానం చెయ్యం. అంటారు.

ప్రసా : కనీసం అంజనేయలు మనకు స్నేహితుడయినందుకైనా ఒప్పుకోవచ్చునే!

పాపా : వాళ్ళిద్దరి అదే! అంజనేయలు స్నేహితులే! కానీ వాడు చేసింది మాత్రం తప్పే సరికాదు.....

అశి : అంజనేయలు మిత్రవాళ్ళ స్నేహితులుకాబట్టి, మీరు లీడర్లుకాబట్టి సమ్మెచేస్తున్నార—అదే చాలాంటి వాళ్ళయితే మీరు ముందుకు వచ్చేవాళ్ళా అని ఎదురు ప్రశ్నలు—!

పాపా : చివరకు ఎట్లాగయితే నేం, ఒప్పుకున్నారే!

తాత : ఇప్పటికే ఆలస్యమయింది.....ఏడు వస్తే ఈలోగా మేం మాట్లాడుకుంటూవుంటాం. మీరు వెళ్ళి సీతారామయ్యగారిని తీసుకురండి.

పాపా : మీరు ముగ్గురూ ఎందుకు ఇక్కడ? కారేలేదగ్గర మన వాళ్ళేవరూలేరు.

సత్యం : ఇక్కడ వుండి నేను ఉద్ధరించేదేమిటి? నేను కారేలేదగ్గరకు వెళుతున్నానురా!

ప్రసా : మేం ఉద్ధరం ఇక్కడే వుంటారే! మీరు మాత్రం త్వరగా రండి.....

[ఆశీర్వాదం, పాపారావు, సత్యం వెళ్ళిపోతారు. వెళ్ళి పోతున్న ముందు వాళ్ళ ఉద్ధరితంక మిగిలిన ఉద్ధరూ అసక్యంగా చూస్తారు.

ప్రసా : మొదగాళ్ళు దిగివచ్చారు!.....వాళ్ళిద్దరూ ఒప్పుకోలేదట!...రేపు మనతో ఏమీ పనిరాదా?

తాత : ఈ పాపారావు ఇప్పుడు వాళ్ళ వాళ్ళని ఎందుకు ఒప్పించాడంటా?...అందుకే!...రేపు వాళ్ళకేమైనా అవసరం వస్తే — 'మాకారా! మొన్న మీకు చేశాం.' అంటారు.

ప్రసా : అదొక్కటే కాదురా! ప్రజల్లో పలుకుబడిపోయిందిగా! అందుకని విద్యార్థుల సమస్యలతో బయలుదేరి వెలుగురి పాడుభూతి సంపాదించాలని వీళ్ళ తాపత్రయం.

తాత : వాళ్ళకా అభిప్రాయంవుంటే వుండొచ్చు. మనం ఎందుకు అసారి? కృత్యమూర్ఖులకంటే సహాయం చేస్తున్నా రనుకుందాం.

ప్రసా : ఇది మనకు కొత్త?....స్వార్థంలేకుండా ఎవరుకుటుకు ఇటువంటి సహాయాలు చేస్తారు? ఎట్లాగూ వాళ్ళకు చెడుపేరు రావేవచ్చింది. ఇప్పుడు మనర్ని తర ముందుకు లాగాలని వీళ్ళ ప్రయత్నం.

తాత : మనకు తెలియదురా? నేను సీతారామయ్యను తీసుకు రమ్మని ఉరికించెప్పావా? సీతారామయ్య ఎవరో వూళ్ళో జనానికి అందరికీ తెలుసు. ఆయనే వచ్చాడంటే, వాళ్ళ వాళ్ళు వుండరని ఎలా అనుకుంటారు?

ప్రసా : సీతారామయ్య వస్తే పనిఅవుతుందని వాకు నమ్మకం లేదురా!

తాత : నాకు మాత్రం నమ్మకం ఏకిసిందా? మనర్ని మనం కాపాడుకోవడానికి ఇదొక పుత్తు. అంతే!

ప్రసా : ఇంచాక సత్యం గాడు చెప్పింది అక్షురాలా సత్యంరా! నువ్వు నూటికి నూరువంతులూ రాజకీయవాడుకుడివి. కారేలే చాలు, నిన్ను అమాంకంగా యం. యర్. ఏ ఏ చేస్తాం.

తాత : అనుగో! గోపి వస్తున్నాడు.....నువ్వు అసవసరంగా తొందరపడకు.

[గోపి వస్తాడు...విషాదంలో ఉలిటా వేయడం చేసే మహర్షిలా వుంటాడు. నవ్వింపుకు, రాజ్యంపోయిన మహారాజా నవ్వేపోలిక కనిపిస్తుంది.]

తాత : హల్లో! గోపి! నీకోసమే వచ్చాం.....అరగంటసుంచి కామకోవి కూర్చున్నాం.

గోపి : అరె! అలాగా! కాకేత కలుగుపంటే మీదగ్గరకు నేనే వచ్చేవాణ్ణి!...అగండి. లోపలకు వెళదాం.

[తాతలీసీ, తిలుపులు తోస్తాడు. నిద్రపోతున్న ముసలి వాణ్ణి లేపింపుకు వికారంగా ఆకలించి, నిక్కరిగా నవ్వి పట్టుగా ధ్వనిచేసి, తెలుసుకుంటున్న తిలుపులు.]

గోపి : రండి—

[ఉద్ధరూ లోపలికి వస్తారు. క్రింద గచ్చు అయినా చేయని ఒట్టి నేల. మానవరి అయిన పేదరాలు చిరులలనెత్త ఒంటికి కప్పుకున్నట్లు క్రిందవున్న మట్టిని మరుగుపరచడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్న చింతిచాప. దుమ్ము దులపడానికి చాపనెత్తి గదిలో దుమారం లేపుతాడు గోపి. ప్రసాద్ కేబురుడ్లతో ముక్కు తూసుకుంటాడు.]

(వత్తుతూ) పారీ...కూర్చోండి.

[ప్రసాద్ తన ఉన్ని దుస్తులకు తగిన హోదాలో కూర్చోవడానికి ఏమైనా ఉన్నతాసనం ఉన్నదేమనని చుట్టూ కలితచూస్తాడు. అరిచి కన్నుని గుర్తిస్తున్నాడు గోపి.]

గోపి : అరుగుమీద అయితే మీరు హాయిగా కూర్చోవచ్చు... పదండి...

ప్రసా : ఖాండ్...

[గోపి చాప అరుగుమీద వేస్తాడు.]

తాత : ఇవ్వకో స్ట్రయిక్ సంగతి నీకు తెలిసే వుంటుంది.

గోపి : అవును...నిన్న పిచ్చయ్య చెప్పాడు.

తాత : నిన్న వాడితో ఇవ్వకో కారేజీ పెడతానన్నావుట—

గోపి : అవును.

ప్రసా : సమ్మె జరుగుతుంటే, కారేజీ చెల్లడం మేమిటండీ!

గోపి : మీరు సమ్మెచేయండి...నన్ను కూర్చించి కారేజీ చెల్లనివ్వండి...

ప్రసా : సమ్మె చేయడమంటే కారేజీ చెల్లడం కాదండీ!

గోపి : అది మీ సంగతి! నేను చెల్లించనునట్లు మీకు వస్తుందేమిట. కాని చెల్లకపోతే నాకు చాలా నష్టాలువున్నాయి.

తాత : అలా అవకు—ని ఒక్క కుర్రాడు లోపలకు పోయినా సమ్మె జయప్రదంగా జరిగినట్లు కాదు.

గోపి : రెండువంతులు బయటవుండి, ఒక వంతు వెళ్ళినా సమ్మె గరిచినట్లే నవ్వురు!

ప్రసా : అది బయటి సమ్మెలకండీ! మనం విద్యార్థులం. మన కుక్కరిచ్చి మనం సంతోషించుకోని, మనల్ని మనం సంస్కరించుకోకపోతే మనం నెలకొని ముందుముందు ఏం సేవ చేయగలం?

గోపి : నెలకొన చేయడానికి ఈ సమ్మెలే పని! వస్తాయంటారా?...నా కందుకనో పిటిమీద సానుభూతిలేదు.

ప్రసా : అంటే, ఇప్పుడు మేం ఎందుకు సమ్మె చేస్తున్నామో, ఆ కారణంమీద సానుభూతి లేదంటారా?

గోపి : ఇప్పుడా విషయాలన్నీ ఎందుకు? నేను మాత్రం కారేజీ చెల్లడానికి ఒప్పుకోండి.

తాత : అది కాదోయ్...పోనీ, నీ అభ్యంతరాలు చెప్పు...అవి మాకు సంబంధించినవైతే మేము చెప్పగలిగింపవలసివచ్చిన సమాధానం చెబుతాం.

గోపి : నాకు ఇప్పుడు ఈ సమ్మెమీద ఆసలు సానుభూతిలేదు.

ప్రసా : ఏమిటి!...ఇది మొత్తం విద్యార్థిలోకానికే చెందిన సమస్య! దీనిమీదే సానుభూతిలేదా!

గోపి : నా పుణ్యక్షేత్రం...ఇది తృక్షిగతిమైన సమస్యేమోనని—

తాత : ప్రస్తుతానికి ఇది తృక్షిగతిమైనదే ననుకోండి. రేపు మీకో ఇలా అవమానం జరగదని ఎక్కడ వుంది?

ప్రసా : అంతనుండి పిల్లలెదుట—ఓపిస్ క్లాసులో—అంతనుండి ఆడిపిల్లలు వుండగా—ఒక కుర్రవాణ్ణి అలా రిట్టించి కంటే ఇంకా అవమానం ఏం వుంటుందండీ? దీన్ని సహించా వూరుకోమంటారా?

గోపి : ఊరుకోమని నేనవను...ఒక్క రెక్కరలుకే తప్పయితే నేను మీతో సంతోషంగా కలిసేవాడిని.

ప్రసా : అయితే, తప్పంతా కుర్రాడిదే నంటారు!

గోపి : ఎవరి ఉద్దేశ్యాలు వారివిరెండి.

తాత : పోనివ్వండి, కుర్రాడిదే తప్పకుండా. రెక్కరలు చెయ్యవలసిందేనా?

గోపి : పోనీ అతను చేసినదానికీ ముందే రెక్కరలుగారి! తమ పని చెప్పమనండి...అప్పుడు రెక్కరలుగారు తన మాటలు ఉపసంహరించుకోకపోతే, అప్పుడే సమ్మెచేయవచ్చు.

ప్రసా : ఇంత జరిగినదిర్యాతి ఆయనదగ్గరకు వెళ్ళి తమపని చెప్పి కోమంటారా?

గోపి : పోనీ, అంజనేయులుగారిని కలుసుకోనే చెయ్యండి.

తాత : మరోగంటలో కారేజీ టైం అవుతోంది...మనవార్లందరూ అప్పుడే అక్కడకు వెళ్ళివుంటారు...పిల్లలకందరికీ చెప్పి వుంచాం...ఈ ఆఖరుక్షణంలో—

గోపి : నాకు తెలిసింది ఆఖరుక్షణంలోనే—

ప్రసా : మీకు నిన్న సాయంకాలమే తెలుసు.

గోపి : నేను కారేజీ పెడతానన్నట్లుగానూడా మీరు నిన్న సాయంకాలమే తెలుసు.

తాత : తెలుసుననుకోండి...మీరు పూరికే అన్నాడేమో నిజమవుతుంది.

గోపి : ఇటువంటివిషయంలో సరదా ఏమిటండీ?

ప్రసా : పర్యవసానం మీరు తేల్చేది మీరు కారేజీ చెల్లక తప్పదని—అంటేనా?

గోపి : పరిస్థితులు ఇలాగే వుంటే, మరి చెల్లక తప్పదు.

ప్రసా : దీనివల్ల జరగబోయే విషయఫలితాల్ని పూహించుకోనే చెబుతున్నారా?...ఇది విద్యార్థులందరికీ అవమానకరం.

తాత : ఊరుకోరా, ప్రసాదే.

గోపి : (కాంతంగా) ఈ విషయంలో ఆవేశాలూ, ఆగ్రాహాలూ ఎందుకు ప్రసాదే గారూ? నాకు యివ్వలేదు. పెడతానన్నాను...దీనిలో మిమ్మల్ని కాని, విద్యార్థులందరినీ కాని అవమానించడం ఎలా జరిగిందో నా కళ్ళం కావడంలేదు.

తాత : తొందర ఎక్కరికీ మంచికాదు...నువ్వు ఆలోచించు.

గోపి : నేను ఆలోచించే చెప్పాను.

తాత : అలా అవకు మరి...ఇప్పుడు నువ్వు, నీ వెనక ఓ యాత్రే ముంది కారేజీ పెడతే యీ సమ్మె ఎందుకు చేస్తున్నా?

గోపి : ఏమో! ఎవరికీ తెలుసు?

తాత : పోనీ, నీ స్నేహితులం, వచ్చి అడుగుతున్నాం. అంగుళాసమేవా నువ్వు ఈ ఒక్కపూటా కారేజీ మాత్రమే చే!

[నీతారామయ్య, ఆకీర్యానం, పాపారావు వస్తారు.]

నీతా : ఈయనేపట్రా ఇవ్వకో కారేజీ పెడతానంటున్నాడీ?

వావా : అవునండీ.

నీతా : ఏమయ్యా! నీ దగ్గరికి మేంకూడా వచ్చి చెప్పవలసి వచ్చిందే! ఏళ్ళు చెడితే చాలలా?

గోపి : మీరు ఎవరో తెలియకుండా కూడా, మిమ్మల్ని రమ్మంటానా, నేను?

ఆకీ : ఈయన్నే ఎరగవా! ఈ పూరుకంతకూ ఏకైకనాయకులు నీతారామయ్యగారు.

- ప్రసా : అంతరి విశేషణా రెండుకులే!
- సీత : (విమళు నవ్వుతో) బాగా అన్నావు.
- అశ : ఏం? ఉన్నమాట అన్నాను.
- ప్రసా : ఉన్నా, అంత ఎత్తనుకోకుడను.
- గోపి : మిమ్మల్ని నేను రమ్మవలేక!
- సీత : రమ్మని నీ నోటితో అనాలా? వచ్చేటట్లు చేస్తే చాలదా?
- గోపి : మిమ్మల్ని రప్పించేపని నేనేమీ చెయ్యలేక!
- సీత : ఇవ్వాలి విద్యార్థుల హక్కుల రక్షణకోసం, విద్యార్థి స్వాతంత్ర్యరక్షణకోసం, విద్యార్థివిధానసంస్కరణకోసం ఇంత బ్రహ్మాండమైన సమస్య జరుగుతూవుంటే నవ్వు కాలేక! వెదతానంటున్నావ్! ఇంతకంటే ఏం చెయ్యాలి?
- గోపి : నాకు ఈ సమస్యమీద సానుభూతిలేదు. నేను చక్క దిలుచుకున్నాను... అది మీకోం వస్తుం?
- సీత : విద్యార్థిలోకంలో ఇలాంటి అధ్యుడయినోధికశక్తులున్నాయి కనుకనే, నేకం ప్రగతివైపు పురోగమించడం లేదు... సంస్కరణ మన ఆశయం... చెకును ప్రతిఘటించి, కుక్కును తొలిగించడం మన ఆదర్శం... విద్యార్థిలోకం సాగిస్తున్న ఈ సంస్కారప్రదమైన సమస్యపరిష్కారంలో నువ్వు చేతులు కలపక సానుభూతి లేదంటావేం? ఇది విద్యార్థిసమస్య కాదా?
- గోపి : కావచ్చును... ప్రతి విద్యార్థిసమస్య విద్యార్థుల కండ్ల రక్షా సానుభూతిదాయకమై వుండాలని నియమం వున్నదా?... నేను లీడవాడిని. నాకు చదువుకోవడం బాధగా వున్నది. మరి నా సమస్యను ఎవరైనా ఒక్కరు ఆలోచించారా? నా కోసం సమస్యలు చేయనక్కర్లేదు. కనీసం సానుభూతివాక్యమైనా పలికారా?
- ప్రసా : అవన్నీ ఎందుకు? ఇప్పుడీ సమస్యమీద నీ కందుకు సానుభూతి లేదు?
- గోపి : అది వ్యక్తిగతమైన అభిరుచుల్ని పట్టి వుంటుంది.
- తాత : ఉండదని తప్ప అని ఎవరూ అనరు. కాని అది పరిస్థితుల కనుగుణంగా మార్పుకోవాలే ఎలా?... పోనీ ఇంతమంది న్నూడెంటు మారేకారు. మిరుకూడా మానిపందువల్ల వస్తుందిమిటి?
- గోపి : ఇంచాటినుంచీ చెప్పానుకదండీ. ప్రతి మనిషికి కొన్ని నియమాలు వుంటాయి. నా వంటివాడు చాడదానికై నా ఇష్టపడుతాడుగాని, వాటిని మార్పుకోలేడు.
- సీత : ఇందులో నీ ఆశయాలకూ, నియమాలకూ విరుద్ధంగా జరిగే దేమిటి? ఇవ్వాలి కాలేజీ లేదుకో? హాయిగా ఇంట్లో పడుకో.
- గోపి : బయట ఇంత రగగొంధస్వి జరుగుతూవుంటే, పడుకుంటే మాత్రం నిలక బుద్ధివుకుతుందా?
- ప్రసా : మరి అంత సంకుచితంగా ఆలోచిస్తాకనుండీ?
- సీత : ఇది విద్యార్థి లోకానికి అవమానం... ఇదే రేపు క్లాసులో నీకు జరుగుతుండా?
- గోపి : ఓమించండి. నేవలా అనుకోలేను... నేను క్లాసులో మాస్టారితో ఎన్నడూ సవాలుచెయ్యను... కుస్తీపట్టదానికీ రమ్మని చేతులు పైకి లాగను.
- తాత : జరిగింది పోనీవ్వండి... ఆయన క్లాసులో విద్యార్థులందరినీ అవమానించడం మీకు తెలియదా?
- గోపి : అవమానం జరగడం నిజమే... విద్యార్థి తప్పుచేకాదని మీరూ ఒప్పుకున్నారు. తప్పుచేసిన అరిచి! అవమానం జరిగిందని మీరంటున్నారే, చదువులోనూ వయస్సులోనూ ఆయనకన్న తక్కువవాడు, అంతమంది పిల్లలన్నీ క్లాసులో చేతులు పైకి లాగి కొట్టదానికీ వస్తే ఆయన ఎంత బాధపడి వుండాలి?
- సీత : మనం నాదించడంకోసం ఇక్కడకు చేరలేదు. ఒక ఉన్నతమైన పక్షకంతో, కాలేజీ విద్యార్థివిధానంలో జరుగుతున్న అత్యాచారాన్ని నిరూపించి, దాన్ని సంస్కరించి దానికీ సాగిస్తున్న ఈ అహింసాసమరంలో నువ్వు పాల్గొని దాన్ని విజయవంతం చేయ.
- గోపి : అదే నాకు ఇష్టంలేదని చెబుకున్నాను.
- ప్రసా : వారాలు చేసుకులి నే నెవరినీ కూడా ఎంత నిలక!
- తాత : ప్రసాదీ!
- అశ : తొందరపడకోయ్!
- ప్రసా : తొందరేమిటి? వందసార్లు అంటాను.
- గోపి : మీరు ఎన్నిసార్లున్నా నేను కాదనను. మా దృష్టిలో నేను చెప్పనుకావచ్చు... నేను వారాలు చేసుకు లింటున్నానని జవాబివ్వండి! తెలుసు... నన్ను మీరు వ్యక్తిగతంగా గాయపరిచడలుచుకుంటే చెయ్యండి... నా కథింతం లేదు... కాని మిగిలిన నావంటివారందరూ అందరిమీదా మాత్రం నిందమోపకండి... వారాలులింటూ చదువుకుంటున్నంతమాత్రాన వ్యక్తిగతమైన అభిప్రాయాలు వుండే కూడదా?... వాటికీ నిలక వుండదా?
- తాత : ఇంత గొడవెందుకు గోపి! ఈ కాస్త భాగ్యునికీ—ఒప్పుకుంటే సరిపోయేదానికీ—
- గోపి : నాకుమాత్రం బాధించదా?
- సీత : అంత బాధలేమిటి?
- గోపి : ఇవ్వాలి నేను కాలేజీ మానివేస్తా కనుకొండీ. నేను కాలానుకొనే మానివేకాదని ప్రిన్సిపాలుగారికి తెలిసిన, ఆయన నా స్కాలర్ షిప్ రికమెండ్ చేయకపోతే, తప్పటినుంచీ నేను వీధుల్లో రిక్షలాక్కోవాలి... తక్కువే బిచ్చమెత్తాలి.
- తాత : ప్రిన్సిపాలుగారు ఏమైనారేస్తే మీం అందరం లేమా? విద్యార్థుల హక్కులకోసం పోల్లాడదానికీ మీం ఎప్పుడూ చెబుదీయి.

గోటి : వాకు స్కూల్ లోకి ఇవ్వడం వాకు వున్న చుక్క ఎలా అవుతుంది?

(ప్రసా : పోనీ మేం అటకాయించామని చెప్పండి.

గోటి : అటవిక కుటుంబం అంతిమ నిర్వాసం ఏవాడో విడిచాడని అయినా మూత్రం తెలియదంటారా?... ఇంతటితో అగిలే ఘనవారేదు... నన్ను పోషిస్తున్న ఉదాహరణలున్నాయి. వారందరికీ సమాధానం చెప్పకోవడా?... మత్స్యకూడా సమైక్యంగా పాల్గొన్నావు, అటువంటివాడికి వాయింట్లో కూడు పెట్టడంలే, నన్ను పోషించేవాళ్ళు ఒక్కరున్నారా, మీలో?

నీతా : ఏమిటోయ్, ఒక్కవూట కారేలే మానమంటే నవాళ్లు చేస్తావు!

గోటి : వాకున్న పాఠక బాధకాలు చెప్పాను... వాటిని మీరు ఎలా స్వీకరించినా వాకు యివ్వమే!

తార : ఇంతసేపు మొరాయిస్తావేమోయ్! మంచిగా చెబితే అర్థం చేసుకోవే?

అశి : నీకు ఏ బాధా కలగటండా హామీ యిస్తానన్నా ఒప్పుకోవే?

పాపా : ఎంతో తొందరపనుల్లో వున్నా, అన్నింటినీ వదులుకొని వచ్చి నీతారామయ్యగారికోసమైనా ఒప్పుకోవే?

తార : పోనీ, మత్స్య చెడితే ఇల్లావ, నిమ్మ చూసి జారబడే వాళ్ళను రానివ్వటండా చూడు.

గోటి : అది మాత్రం వాచేత ఎలా అవుతుంది?

పాపా : 'నేను ఇన్ని కారణాలవల్ల చెడుతున్నాను. మీరు రాకండి' అని చెప్పడమే!

గోటి : నేను చెడుతూ వాళ్ళను రాకట్టంటే వాళ్లు నన్ను తిట్టరా?

నీతా : ఇంత కఠినమందివి దొరికావే? రేపు పొద్దున నీకు వారాలన్నవాళ్ళకు చెప్పి నీకు తిండిలేకుండా చేస్తే ఏం చేస్తావే?

గోటి : మీ పుణ్యమనుకుంటాను.

(ప్రసా : అప్పుడు వారాలు వుండవట్టే, మత్స్య కారేలే కన్న పోయినప్పుడూ అనుకో!

గోటి : ఇప్పుడైతే మన ఆకాయలను చూసుకున్నా కడుపు నింపుకోవచ్చు. అప్పుడు రెండూ నాకేం అయిపోయింది.

నీతా : ఆఖరిసారి చెబుతున్నాను... నేను అసలు ఎవరికీ ఇంత సేపు చెప్పను...

గోటి : ముందరించి... నేనేం చెయ్యలేని పరిస్థితుల్లో వున్నాను.

(ప్రసా : ఇంతమంది ఇంతసేపు బ్రతికారినందుకైనా ఒప్పుకోవచ్చునే!

గోటి : బ్రతికారనిమిదోకాలని వాకు మతరామూరేడు.

నీతా : ఛవ్! ఇరికి ఎన్ని చెప్పినా బుద్ధి వచ్చేటట్లులేదు... నేను చెడుతున్నాను.

(ఒక మూలకు పోయి వలుగుతూ ఏవో గువగువలాడతాడు. తలలు పంకించి ఏదో ఒక నిశ్చయానికి వచ్చిపట్టు కూచి ప్లాదు... నీతారామయ్య ఇల్లి పోతాడు.)

తార : చూడు బ్రదర్! ఇప్పటికే చాలా రేటయింది. నీతో వాదాలు పెంచుకోవడానికి చూడు టైం లేను... మరో సారి అడుగుతున్నాను, మత్స్య, మీ వాళ్లు ఇవాళ కారేలే మానరా?

గోటి : వాళ్ళ సంగతి వాకు తెలియదు... నా నివయం ఇంకా కటిమంచి మీకు చెబుతూ సేపున్నా ఇంకా అడిగితే ఏం చెప్పగలను?

(ప్రసా : కారేలే మానంటావ్!

గోటి : ఇల్లాలనే నా సంగల్యం.

అశి : ఇనుగో బ్రదర్!... మేం అడిగినవార్లందరూ మాకు మాట్లాడటండా ఒప్పుకున్నాను. మత్స్య మాత్రం ఇంకా చ్చావా?... రాద్ధాంతం లేకుండా ఒప్పుకోవడానికి!

గోటి : అదేమిటి అశిర్యాదంగానూ! రాద్ధాంతం చేస్తున్నావేనా?... నా యివ్వప్రకారం నన్ను పోషిస్తూ మీరు ఒత్తిడి చెయ్యడం బావుండా?

పాపా : ఒత్తిడి అంటావేమిటి? పెద్దవాడు అయిన వచ్చి చెప్పాడైనా లేకుండా—

(ప్రసా : ఇప్పటికీ ఒప్పుకోకపోతే, ఒప్పుకుంటేటట్లు చేయవలసి వస్తుంది.

గోటి : అంటే?

పాపా : అంటే ఏమిటో నీకే తెలుస్తుంది. మర్యాదగా ఒక్కకో.

గోటి : ఒప్పుకోకపోతే—

(ప్రసా : మర్యాద మంట కలుస్తుంది.

గోటి : మీలాగా నేను మర్యాదమీదనే బ్రతికే మనిషిని కాదు. నన్ను బలవంతంగా అపిలే తప్పితే—లేకపోతే అలా నూరైనా నేను కారేలే మానను.

తార : అయితే, బలవంతంగానే ఆపకలసివస్తుంది. మత్స్య, నీతోపాటు నీ ఆరాధకులు ఏ అరక్షమంతో లోపలికి వెడితే ఇంకా సమైక్య చెడిపోక ఏమవుతుంది?

గోటి : సరే! మీకు చెరవయింది చెయ్యండి.

(ప్రసా : పరాయివూరుమంచి వచ్చి వసువుకుంటున్నావ్!... మేం వూల్లోవాళ్ళం! ఎక్కడనుంచో వచ్చి ఇక్కడి వాళ్ళను ఎదిరించడం మంచిదికాదని తెలుసుకో.

గోటి : పరాయివూరయినంతమాత్రాన ఈ వూరు రాగానే మీకు నీడల్లా బ్రతకాలా? కృత్రిమం చింపుకోవాలా?... అటువంటి నీడమైన పని ఎక్కడ వున్నా, ఎదిరించి తీరుతాను. ఎవరు చెయ్యాలనుకున్నా ఎదిరిస్తాను.

(ప్రసా : చూటలు వాగ్గర్తగా రానీ! ఎవరనుకున్నావో!

గోటి : ఎవరో వాకు తెలియదా?... అయినా నీ నిప్పుకు తత్వమూట ఏం అనలేదీ!

పాపా : ఇంకా ఏం అచారీ? మేం చేస్తున్నది నీడమైన పని అన్నావు. చాలమా?

గోప : నా దృష్టి కిది ఇలానే కనిపిస్తోంది.

అరి : నిన్ను మేం నీచుణ్ణిగానే చూస్తాం. సరే!

గోప : నేను కాదన్నావా? ఇండాక నేను అవమంతుడే అన్నారా ప్రసాద్ గారు నన్ను 'నారాలు చేసుకొనే చెగవ' అని.

తాత : ఈ గొడవంతా ఎందుకు? మర్యాదగా ఈ పూట కాలేజీ రాకు.

గోప : ఇన్ని చెప్పిన తరువాతకూడా మీ రలా అంటే నేనేం చెయ్యగలను?

ప్రసా : ఈయనగారిని లాటిస్తూ ఎంతసేపు కూర్చుంటారా? టైం అప్యూజ్ పది కావచ్చింది.

తాత : ఆఖరికూట చెప్ప గోప. ఇంతమందిని, ఇన్నిసార్లు అడుగుతున్నాం—

గోప : ఎంతమంది ఎన్నిసార్లు అడిగినా నాసమాధానం ఒక్కటే.

ప్రసా : ఇట్లా ఎదిరించడం భావ్యంకాదు. ఆలోచించుకో!

గోప : ఆలోచించుకొనే చెయ్యతున్నాను.

పాపా : తప్పదంటావ్?

గోప : (తల తిప్పుతాడు)

అరి : మంచిగా చెబితే ఎందుకు పూరుకొంటాడురా?

పాపా : అమ్మ పెట్టే నాలుగూ పెట్టాడూ?

ప్రసా : (మీదికి వెళ్ళి) చివరిసారి చెప్పు.

గోప : ఇది నాలుగోసారి 'చివరిసారి.'

తాత : ఛా! 'మంచిమనిషి కొకమాట, మంచిగొడ్డు కొక కబ్బ' అన్నారు.

గోప : నేనూ అదే అంటాను.

పాపా : మాటలు జారకు. జాగ్రత్త.

గోప : నా జాగ్రత్తలో నేను ఎప్పుడూ వుంటాను.

ప్రసా : అంటే, నువ్వు సిద్ధమే నన్నుమాట!

గోప : కొట్టడానికా! మీకు తెలియదూ, నేను కొట్టలేనని.

ప్రసా : అయితే పిచ్చివాగుడు కాగను.

గోప : అది మీది—

ప్రసా : పూర్! నన్నే అన్నావ్.

[శ్రేణిని చెంపమీద కొడతాడు]

తాత : ఇప్పుడే కొట్టుకోవడం ఎందుకురా? అత నెలాగూ ఒప్పుకోడు...అతన్ని రానివ్వడం మనకు ప్రజ్ఞాదం—

పాపా : ఇంకా మాటలెందుకురా?...ఆ గదిలోపెట్టి తాళం వేస్తే సరి—

[పాపారావు ఈ మాట అన్నదే తడవుగా ప్రసాద్ అతన్ని మెడబట్టి లోపలికి గెంటుతాడు. గోప విడిచించు కోవాలని క్యోర్ ప్రయత్నం చేస్తాడు. అందరూ లోపలకు వచ్చి బయట తాళం వేస్తారు.]

ప్రసా : ఇప్పుడొచ్చి బిడ్డే రక్షించాలంటే, ఆ నుగుణాదవిగారే రావాలి! చెగవ, బిడూ ఓ నామాంటిక పీలో, బిడి బ్రతుక్కి!

తాత : ఇది నలుగురికీ తెలిస్తే మన ఆజోరు దక్కదు.

అరి : ఏం ఫరవాలేదు...అసలు తెలియదనుకో! వ్రూరికి మాట మూల. బిడి గొడవ ఎవరు వింటారు? విన్నా, మన శ్మం చేస్తారు?

ప్రసా : ఇంతమంది ఇంతసేపు బ్రతికాలాం. లాంగంనే! పితా రామయ్య బిడిని కిరమిండి అన్నాడుగాని నేను 'సమాప్త ముండి' అంటాను.

పాపా : 'పితారామయ్యగారు' అనలేవు?

ప్రసా : నా యిష్టం వచ్చింది నే నంటాను.

తాత : మర్నీ దానికో పోట్లాటా?

ప్రసా : లేకపోతే నా యిష్టానికి బిడి అభ్యంతరం ఏమిటి?

పాపా : నీ యిష్టమైతే నీ లోపల అనుకో! బయటకు మాట్లాడేటప్పుడు సభ్యత వుండొద్దూ? అట్లా అంటే కొందరికి కష్టం కలగవచ్చు.

ప్రసా : ఎవరి కేకష్టం కలిగినా, నేను అనేది అనేదే.

పాపా : జాగ్రత్త. అవతసరంగా మాటలు జారకు.

తాత : అబ్బబ్బ! పూరుకొండిరా! ముత్రానికి తెలుసువా శ్మంపిం చారు! ఆరే ప్రసాద్, నువ్వు త్వరితగా కాలేజీకి పని... మీ రిద్దరూ మీ వాళ్లను తీసుకొని కాలేజీకి రండి... మీరు వచ్చేటప్పుడు ఆ ధర్మారావును పట్టుకురండి. వాడి కీసంగతి తెలిస్తే దుమారం లేపుతాడు.

అరి : వాడు మావాడుగా! వాడిసంగతి మేం చూసుకుంటాంలే! [వేరువేరు ప్రక్కలకు వెళ్లిపోతారు—తెర.]

రెండో రంగం

* * కాలేజీకి ఇరవైగజాల దూరాన, రోడ్డుమీద చాలామంది విద్యార్థులు జండాలు పట్టుకొని నిలబడివుంటారు. అట్టలమీద 'విద్యార్థుల హక్కుల్ని కాపాడుకోవాలి,' 'అభివృద్ధి నిరోధక శక్తుల్ని నాశనంచెయ్యండి.' 'నమ్మేను జయప్రదం చెయ్యండి'—అంటూ నినాదాలు వ్రాయబడి వున్నయ్. రోడ్డుమీదనే ఒక ప్రక్కగా ఏడుకొండలు బడ్డే వుంది. దానికి ముందుగా ఓ బెంచీ. కొండ రక్కడ సిగరెట్లు తాగుతూ కూర్చుని, నిలబడి మాట్లాడు కుంటూ వుంటారు.]

అవతారం : గోప ఎక్కడా కనిపించలేం!

జకరయ్య : నేనూ చాలానేపట్టుంచి చూస్తున్నాను. ఇది
పించలేదు.

అక : మీకు కనిపించాడా పాపారావుగాయా ?

పాపా : లేదండీ—

తాత : (నిగర్చుకొంటూ) యాముదిగరమాత్రం లేదండీ!...
ఎక్కడకు వెళ్లాడో, ఎంత చెడిపోయా కనిపించలేదు.

పిచ్చ : వెంకటరత్నంగా రింటికి వెళ్ళాడేమో?

సత్యం : ఆ ఏళ్ళే ఏడుశేమిటో సరిగ్గా ఏడవరాదూ!—మనసుగా
రింటికి వెళ్ళాడేమోనని—

పిచ్చ : అనుమానం వేసింది, అడిగాను.

సత్యం : నిత్యేపంగా అడగవచ్చురా పిచ్చితండీ! అడుగుతూ మధ్య
ఈ డొంక తిరుగుదు రేమి ?

జకర : సత్యంగాయా! రీరా సమ్మె అయిపోయినవారైనా మన
పేరు బయటకువస్తే తైను వెయ్యరుగదా ?

సత్యం : డ్రైన్ అంటారేమిటండీ? కొందరికి టి. టి. లు ఇచ్చి
పంపినా పంపవచ్చు.

జకర : మనకుకూడా ఇస్తారంటారా?

సత్యం : ఎందుకు ఇవ్వకూడదు? ఇవ్వడానికి ఒక ఒక్క ముగుం
మీలో వుండాలి. మీరు సమ్మెనాడు కారేకే దగ్గరకు
వచ్చి, కొంతమందినైనా లోపలకు వెళ్ళకుండా ఆపారా,
లేదా అని.

జకర : ఆ విషయం ఎలా తెలుస్తుందిలేండి?

సత్యం : ఎందుకు తెలియదులేండి? మనవాళ్ళల్లోనే అయినా
కుందమంది పి. వి. డీలు వున్నాయి.

జకర : (బిక్కచచ్చి) ఆ!—

తాత : ఏమిటా! అసలే అరెస్టు పిరికి గుండెనాడు. అరెస్టుమిటి
సాగదీస్తున్నావు ?

జకర : అరే! నన్నా!...ఎంతడు.

సత్యం : ఏమిలేదురా! విద్యార్థుల హక్కులు సంతోషించడానికి
మనం కంకణం కట్టుకున్నట్టు ప్రెస్సిపోల్ గారికి తెలిస్తే,
మనకు టి. టి. ఇచ్చి పంపుతారా అని అడిగాడు.
ఎందుకు ఇవ్వరూ అన్నాను.

తాత : ఏడవలేకపోయావ్... (జకరయ్యతో) ఏమిలేదు బ్రదర్...
వాడిమూల నమ్మకు. ఏ ఒక్క కుర్రాడిని తీసివేసినా
మేం వూరుకుంటామా ?

సత్యం : అవునవును. ఉర్రట్టుకుంటారు. అంతగా అయితే మరో
సమ్మె మొదలు పెడతారు... వాళ్ళిగ్లో మనకెందుకుగాని,
ఏడుకొండలు! ఒక పోడా కొట్టవోయ్.

ఎదు : తీసుకోండి సామీ... ఇంకేమైనా గావాలా?... అరటిపళ్ళు
తెచ్చినా...

సత్యం : అక్కర్లేదోయ్... ఇవ్వాలి ఆంజనేయులు పుణ్యమా అని
అర్చనైజర్ల కందరికీ స్వీట్, చాట్, కాఫీ ముక్కుగా పడ్డది.

పిచ్చ : నాకు తెలికడుగుతా, ఇదంతా ఎందుకు సామీ ?

సత్యం : ఈ పిల్లకాయల హక్కులకోసం ఏడుకొండలు!

పిచ్చ : హక్కులంటే—?

సత్యం : హక్కులంటే—రైట్స్... (తెలుగురాక.) హక్కులు
అదే!... ఆ! ఈ కొట్టు నీ స్వంతంకదా! అంటే దీని
మీద నీకు హక్కువున్నదన్నమాట?

పిచ్చ : వుంటే—?

సత్యం : దాన్ని ఎవరైనా అక్రమంగా లూటీచేసి, నీ సామాన్లు
ఎత్తుకుపోతారనుకో... అప్పుడు నీవస్తువుల్ని కాపాడు
కోవడానికి నీవు ఇటువంటిదే ఏదో చేస్తావు.

పిచ్చ : మీరు పరాసకాని కంటూఉండారుగాని, ఈ బట్టినిఎవరు
లూటీ ఎవరు చేస్తారు సార్?

సత్యం : చేస్తారనికాదు... ఒకతే చేస్తే...

తాత : (వస్తూ) ఏరా, ఏమిటి ఉరవాగసాలు వదులుతున్నావ్.
ఏడుకొండలు దగ్గర—?

సత్యం : ఎవ్వరూ విడకపోలే ఏం చేస్తాను? పోడా తాగితే, ఏడు
కొండలు ఏంచెప్పినా వింటాడుకదా అని అరెస్టు చేయ
తున్నాను.

తాత : కారేకే మూసింతర్యాక నేను ఎట్లాగూ రాజకీయాల్లో
చేరతాను. అప్పుడు నాకెంటి తీసుకువెళ్ళి ఉపవాసా
లిప్పిస్తానులే.

సత్యం : బ్రదర్! ఇది రాజకీయనాయకులకు మంచిరోజులు కావు.
నీతోపాటు నేనూ చెబ్బలు తివాలనా—?

ప్రసా : తాతయ్యా! ఆ గేటుదగ్గర నుంచోరా! కాఫీ తాగొస్తాను.

సత్యం : అమ్మమ్మా! నాకు కాఫీ ఇప్పించవురా?

ప్రసా : ఇంకా ఎగతాళి పట్టించదానికా?

సత్యం : ఎగతాళి అంటారేరా? నువ్వు ముగుని ప్రేమించడం నిజం
కాదా? ఆ అమ్మాయి—

ప్రసా : ఆపరా బాబూ! పుణ్యం ఉంటుంది. ఆలిండియా రెడియో
నయారా!

సత్యం : అందుకే కాఫీ ఇమ్మకో.

ప్రసా : ఇప్పుడే కదరా రెండు స్వీట్లతో సహా తాగావ్.

సత్యం : పూరికే వచ్చేటప్పుడు ఎన్నిసార్లు తాగులేనేరా?

ప్రసా : సరే, వడ. (బడతాడు)

అక : ఏం బ్రదర్! ప్రెస్సిపాలు ఏమంటున్నాడు?

తాత : లాంగ్ రాకడంలేదు బ్రదర్... ఇంకా రిపెర్స్ అందరూ
వెళ్ళి అడగారి.

అక : ప్రెస్సిపాలు ఇంతమాత్రానికి దిగివస్తాడని నాకు సమ్మకం
లేదు... మనం ఒక్కరోజు చెయ్యడానికి బ్రహ్మ
ప్రళయం అయింది.

పిచ్చ : ఎన్నాళ్ళుంటాది బాబూ, ఇలా?

తాత : ఏమోనోయ్... నీచేరి మాదిరిగా, ఇది ఏరోజు వ్యవహారం
కోరే.

అ : ఈనాళ్ళు చూశావుగా! అప్పుడే నమసుకున్నాడు.

త : యందు ఇచ్చాళ గడివనీ.

అ : ఆ అవతారాన్నీ, జరగరయ్యనీ చూశారా! గోపి ఏడవి వందపాల్లు అడిగాడు...

త : మీరు ఒక్కపని చెయ్యండి... బాల్లిదొర్లీ తీసుకువెళ్లి కానీది కానీనీళ్లు పోయించండి. లేకపోతే చాడు యే కుకాన చాడిదగ్గరకు వెళ్లి వా వెళ్లొచ్చు.

అ : అలాగే (వెడతాడు) (ధర్మారావు వస్తాడు)

ధర్మ : తాతయ్యా! నీనొక్కపారి కాలేజీలో! వెళ్లాలియ.

త : ఎందుకు?

ధర్మ : ఈ నాన్న గారిదగ్గరనుంచి ఏవో ఉత్తరం వచ్చిందట—

త : ఉత్తరానిదేమింది? రేపు తీసుకోవచ్చు.

ధర్మ : అలాకాదు... ఎక్కడైనా వెలివరి అట.

త : అయితే కాలేజీలో ఎందుకు ఇచ్చాడు?

ధర్మ : కాలేజీ! వస్తామేమనానీ మన సమాస్తా బాలకృష్ణ లేదా? అరవి! ఇచ్చాడట!

(ప్రసాద్, పర్యం వస్తాడు)

త : నువ్వు వెళ్లిందివల్ల చూకు భయంలేదనుకో! కాని—

ప్రసా : ఏమిటి? లోపలకు వెళ్లాలి!

ధర్మ : అవును.

ప్రసా : వీలేదు.

ధర్మ : ఎందుకవి?

త : ప్రతివాడూ ఏవో ఒక మిషన్ వెళ్లాలంటే?

ధర్మ : అంటే నేనూ ఆ మిషన్ వెతుకున్నానంటారా? అంత గతి పట్టలేదు... అర్థంబు కావట్టే అన్నాను.

ప్రసా : అంతోటి నొందర ఏమిటో?

త : ఏవో వుత్తరం వచ్చిందట.

ప్రసా : అంత - అర్థంబో?

పర్యం : ప్రేమలేని ఏమారా?

ధర్మ : దగ్గర దగ్గరగా అటువంటిదే!... ఏదైతే నేనో, అర్థంబయిన తర్వాత.

ప్రసాద్ : అయినా వీలేదు... నిన్ను పోనిస్తే అందరినీ పోనివ్వాలి.

ధర్మ : బుద్ధి... సమైక్య అందిరి పామధూరితోనూ జరగవలసి వదికాని, వార్తవ్యాసతోనూ, వదిరింపులతోనూ జరగవు.

త : నువ్వు వెళ్లక తప్పదంటావు!

ధర్మ : ఎందుకు వెళ్లాలి? చాడిరి... పోనీ, మీ పెద్దనా ఆ వుత్తరం ఏమిటానో చెప్పించండి... మీకు, చాడు బాధ వుండదు.

త : వాల్లెవరూ ఇటు రాయలగో రావడంలేదు. ఇండాక చూ గాకు చూతో చూట్టాడుకుంటే ప్రిన్సిపాలు మొహం చాచేటట్లు కేకలు వేశాడట...

ధర్మ : ఎలా?... పోనీ నేను ఉత్తరం తీసుకోగానే వత్సప్రసాది నలుగురితోనూ చెబుతాను.

ప్రసాద్ : అందరూ ఆ మిషన్లో బయలుదేరితే?

(పిచ్చయ్య త్వరగా వస్తాడు).

పిచ్చయ్య : అరే ప్రసాద్!... తాతయ్యా! గోపి ఎవరో గడిలో పెట్టి తాళం వేశారట.

ప్రసా : నీ కేవల చెప్పారు?

ధర్మ : నిజంగానా?

పిచ్చ : వాల్లెవరో అనుకుంటూ వుండగా విన్నాను.

ప్రసా : ఏడిశావు... ఎవరో తమాషకు చెప్పి వుంటారు...

(అవతారం వస్తాడు.)

ధర్మ : అవతారం! గోపి కనిపించాడా?

అవ : ప్రాద్దుటినుంచీ చూస్తున్నాను.

ధర్మ : వాడిని వాడి గదిలో పెట్టి తాళం వేశారట. నువ్వు వెళ్లి చూసిరా.

ప్రసా : ఈ పిచ్చయ్య చెప్పేవన్నీ అటువంటిదే! గోపి ఎవరు గదిలో పెట్టి తాళం వేస్తాడు?

ధర్మ : ఏమో! ఈ వూళ్లో చెయ్యకూడనిది ఏం వుంది?... వెళ్లిరా అవతారం.

[అవతారం బయటకు వెళ్లిగానే ధర్మారావు లోపలకు వెళ్ళడానికీ బయలుదేరుతాడు]

ప్రసా : వద్దని నీకు కాదు చెప్పేది?

ధర్మ : వెళ్లాలని నీకు కాదు, చెప్పేది?

త : నీ చూటే నీది కాని ఎదుటివార్ల మాట వినిపించుకోవో?

ధర్మ : మీ చూటే మీది కాని ఎదుటి వార్ల మాట వినిపించుకోవో? (అంటూ వెళ్ళిపోతాడు.)

ప్రసా : ఏమైనా నువ్వు వెళ్ళడానికీ వీలులేదు.

ధర్మ : ఏమైనా నేను వెళ్లితీరాలి.

ప్రసా : నువ్వు పోట్లాలకు వచ్చింట్లున్నావే!

ధర్మ : ఎవరు వచ్చిందీ తెలియడంబో?

(అంటూ లోపలికి పోతాడు. ప్రసాద్ అరిచి చెప్పకు వెడతాడు.)

ధర్మ : ఏం చేస్తున్నావో తెలుసుకో! అవసరంగా ఎందుకవి వూరుకుంటుంటే, చెప్పరని పోతున్నావే!

త : ఎవరికో చెప్పవట్టు, నీకు ఎన్నిసార్లు చెప్పారీ ధర్మారావు?

ధర్మ : ఎవరికో చెప్పవట్టు మీకు ఎన్నిసార్లు చెప్పారీ?

ప్రసా : ఇదేం అవసరం వున్నట్లుగా లేదు.

ధర్మ : అటువంటిపనులు చేసేది నువ్వు. నేను గోపి నమసుకున్నావు కాబోయి... ఇదేం మనదగ్గర పాగవు..... మర్యాదగా అడ్డంలే.

ప్రసా : లేకపోతే ఏం చేస్తావ?

ధర్మ : ఏం చేస్తానో చెప్పకం ఎందుకు? నత్త చూడొచ్చు.

ప్రసా : నీయిష్టంవచ్చింది చేసుకో...మేంమాత్రం నిన్ను పెళ్లి నివ్వం.

ధర్మ : ఎందుకు పెళ్లినివ్వకో నేనూ చూస్తాను.
(అంటూ ముందుకు వెడతాడు. ప్రసాద్ అతన్ని గట్టిగా తోస్తాడు. అతను వెనక్కువడి, తిమాయిండుకొని, లేస్తాడు.)

తాత : ప్రసాద్ ! ఏమిటి ?

ప్రసా : వెడతాట! పెళ్లిమన—
[ధర్మారావు నగ్గుకొని, లేచి, గబగబా ప్రసాద్ దగ్గరకు వెళ్లి చాచి రెంపకాయ కొడతాడు. చుట్టూ మూగిన విద్యార్థులు కొందరు నవ్వుతారు. కొందరు నోళ్లు తెరుచు కొని చూస్తూవుంటారు.]

ధర్మ : ఎందుకులే అని పూగుంటంటే మగతనం చూపిద్దామను కున్నావ్, మగతనం! నే నేం గోపి ననుకున్నావా?... ఎక్కడననంకో వచ్చినవాణ్ణి భయపెట్టి, గదిలో వుంచి తాళంవెయ్యడానికి?

తాత : ఎవరు ?

ధర్మ : మీరే ! ఇంకెవరుచేస్తారు?...వాడీ ఈ పూత!... నీకుకు తెలియదనుకోకు. క్రిందికినెళ్ళే మగాడు వచ్చాడు...బాగ్రత!...అవనసరంగా వాణ్ణి తిరిగి రాకు.

ప్రసా : నన్ను...నన్ను కొడతావరా ! బ్రూట్...
(అంటూ ధర్మారావువారికి వస్తాడు. తాతయ్య అవుతాడు.)

తాత : నవ్వు చెయ్యిచేసుకోవడం ఏమిటాగులేదు ధర్మారావు !

ధర్మ : ఏం ? మీవాడు చేసింది బావుందా ? నన్ను వెడతాడా ? వీడెంతి, వీడిబ్రతుకెంతి ? నాలుగు వులెనగుడ్డలు కట్టి, అమ్మాయిలకు పోనాలు కొట్టినంతమాత్రాన వీడు మీకో అయిపోయాడా ?

ప్రసా : అవనసరంగా మాటలు మిగలకు—తిన్నులతింటావు.

ధర్మ : ఎవరు తింటాలో తెలుస్తూనేవుంది.

ప్రసా : నోరుమూయ్...(అని తాతయ్యను విడిచించుకొని ప్రసాద్ మీదకు వస్తాడు. కాని తాతయ్య కుళ్ళి అవుతాడు.)

వీడు : ఎందుకుబాబూ, ఇంతలో కీచులాటలు !

ధర్మ : కీచులాట అంటావేం ఏడుకొంటా ? క్రపంచాన్నంతా వీడియిష్టంవచ్చినట్లు నడిపిద్దామనుకుంటున్నాడు...వీడి క్వారీ ఈ పూలో మగాడయినాడు...అమ్మ పుట్టిల్లు కేసమామలదగ్గరా ?

ప్రసా : తెలుసు, తెలుసు...ఆ గోపికాడిని పెంటకేసుకొని ఆ పెంటకరత్నం ఇంటికి పెళ్లిడింలానే బయటపడ్డది నీ బండారం.

ధర్మ : ఏమిటోయ్, అది ?

ప్రసా : నీకుమాత్రం తెలియదా ? ఆ అమ్మాయిగారికి ఆ వారాల పెథవమిద ఎందుకూ అంత మమకారం ?

ధర్మ : అట్లా కాగితేనే కుళ్ళి తింటావ్ ? ఏం మాటలు మర్యాదగా రాతూ ? నీకు ఆ వీడుకెందుకు ? నేను గోపిని

కాళ్ళయింట్లోకి తీసుకువెళ్ళి పరిచయం చేశానని నీ విడుపు...నిన్నూ పరిచయం చేస్తాను,రా...ఫీ ! నీకంటే కుక్కనయంరా. కాళ్ళు అక్కచెల్లెల్లియినా, అమ్మ కొడుకులైనా, నీలాంటివాళ్ళకు ఏదో నీచమైన చంబం ధమే కనిపిస్తుంది.

ప్రసా : ఏం కేట్రేగిపోకున్నావు ? ... ఆగరా ! వీడిసంగతి తేలుస్తాను.

తాత : మీ రిద్దరూ ఇలా బబారున పడితే ఎలారా ? పెద్ద పెద్ద పుష్పాసాలు చెబుతాము ? ఇంత చిన్నవిషయాల కేమిటా ఈ చెబ్బులాటలు ?

(ఇంతలో పాపారావు, అకిర్యాదం వస్తారు.)

ధర్మ : ఏరా, పాపా ! నేను పుల్లరం తీసుకోవడానికీ లోపలకు వెళ్లాలంటే, పెళ్లి నివ్వరా ?

పాపా : నీకు అడ్డేమిటిరా ? పెళ్లి.

తాత : అడికాడు పాపారావు ! అతను వెడితే ప్రతివాడూ అత గదూ ?

అకి : ప్రతివాడూ, అతనూ ఒకటేనా ?...పెళ్లిరా ధర్మా—

ధర్మ : ఇంచాక నేను వెడతానన్నందుకే నన్ను క్రిందికి తోకాడు ప్రసాద్.

పాపా : (ప్రసాద్ మీదికి వెళ్లి) ఏం బుడర్ ! ఒక్కసారి మీకో కయిపోదామని చూస్తున్నావా ?

ధర్మ : ఇప్పటిదాకా ఎందుకు ? ఇంచాక అయిపోయాడు.

అకి : ఏం తాతయ్యా ! మీ వాడు నీ ఎడటే ఇట్లా కేక్కుంటే చూస్తూ పూగుకున్నావా ?

తాత : ధర్మారావు చేసింది బావుందా ?

ధర్మ : నన్ను క్రిందికి తోకాడు. నేను కొట్లాడు.

ప్రసా : కొడతావు, కొడతావు...తాతయ్య పట్టుకొనిపట్టి అతికి పోయావు.

ధర్మ : అబ్బా ! ఈపోతే ప్రాణాలు తీస్తావా ? ఇప్పుడు వెయ్ ఏం చేస్తావో ?

ప్రసా : ఏం చెయ్యాలి ? సిగ్గు ఎగ్గు లేని బ్రతుక్కి—

పాపా : మాటలు బాగ్రతగా రానీ ! పేరిపోకుంది ఒళ్ళు.

ప్రసా : వాడు అనగా లేనిది, నేనంటే వచ్చిందేం ?

అకి : వాడేమన్నాడు ? రిచ్చేం అనలేదీ !

పాపా : (తాతయ్యతో) మీవాడి మాటలకీ ముందు తూతుకని చెప్పించు... మరి మితిమీరిపోతోంది వ్యక్తవారం.

తాత : ఎవరనుకోన్నది కాళ్ళనుకొని పైగా తూతుకని వీరుటోయ్...

అకి : ముందు అన్నది ఎవరు ?

తాత : ఎవరంటే యేం ? జరిగిపోయాక—

పాపా : అలాకాదు—

తాత : ముందు తొందరపడ్డది ప్రసాదీ !

పాపా : అందుకే తూతుకని చెప్పాలనుకుంటున్నాం.

ప్రసా : వచ్చినా చెప్పకు.

అశ్వి : ఆలోచించుకొండి... ఈ ఇప్పుడే వస్తాం... ఈ మా పనిచేసే సరేనని, లేకపోతే— (ముగ్ధురూ దూరంగా వెళ్లిపోయారు) —

తాత : చూశావా! తొందరపడకురా అంటే—

ప్రసా : ఇంకా తొందర అంటావే? కాదేమీ మాటలు నువ్వు వినలా?

తాత : మాటల్లో పొయ్యిదానికే నువ్వు చెయ్యిచేసుకుంటివి.

ప్రసా : ఇంకానయి... కాలుచేసుకోలేదు....

తాత : సంతోషించాం కానీ, ఇప్పుడేం చెయ్యడం?... నువ్వు మానాపని చెప్పకుంటే ఈ నిర్భయ మండలండా అరి పోతుంది.

ప్రసా : ప్రాణాలు పోయినా ఒక్కటంటానుగానీ, ఆ విభవతీ మానాపని చెప్పకుంటావా?

తాత : మరి ఎలారా?

ప్రసా : ఎలాగంటూ నానుస్తావే? వీళ్లు ఒక్కమాట ఇహ వన్నారో, నాయంకాలంలావుగా వీళ్లలో కొందరికీ వరస తగలనిస్తాను.

తాత : సరే! ఏమయితే అది అవుతుంది... కానీ— (అశ్విర్యదం, పాపారావు, భర్తారావు, మరికొందరు పన్నిహితులు వస్తారు.)

పాపా : ఏం బ్రదర్, ఏం రేపుకున్నాడు?

తాత : ఈ భాగ్యునికీ వాడు మానాపని చెప్పవలసిన అవసరం ఏముంది?

అశ్వి : ఉండడం లేకపోవడం తరువాత నంగతి...మొందు మానా పని చెప్పకోవాలి.

ప్రసా : చెప్పను, చెప్పను, చెప్పను.

పాపా : అయితే పదండిరా కాలేజీలోకి. వీళ్ళు చెట్టు ఏమిటో చూడాలి. వాళ్లు తప్పలు చేస్తే ఒప్పులూను, మనం చేస్తే కాదా? పదండి...భర్తా! లోపలికి పద... జరయ్య! ... అందరూ లోపలకు పదండి—

[లోపలకు వెళ్ళడానికి వెళ్తు వర్గాలవారికి సంఘర్షణ జరుగుతుంది. వీరు వారిని వారు వీరిని తోసుకోవడం, పరస్పరం ఒకటి వెళ్తు చెట్టులు తినడం జరుగుతుంది. ఓ తుంగం అయినతర్వాత ప్రసాద్ రేగిపోయిన జాట్టుతో, చిరిగిన బట్టలతో వస్తాడు.....ఇంతలో మరోకొత్త మంచి సత్యం వస్తాడు.)

సత్యం : ఏమిటా బ్రదర్! దేవదాసుకేమంగానీ చెయ్యడం లేదు కదా!

ప్రసా : నోరుమూయ్యిరా! నీవేకాకాళాలకు వేకాకాళా తేదురా?

సత్యం : టైం టేబుల్లో ఇది ప్రత్యేకంగా ఒక సబ్బుకాదు, ఖర్చు! ఏంచేస్తా?...సరే! వీళ్ళందరూ వీరికి

ప్రసా : ఎవరు?

సత్యం : అదే! యోధావయోధులు, వీరకావీర నేతలు. తాతయ్య పాపారావు వల్ల కాదు.

ప్రసా : ఆ పాపారావు వాళ్లు తేన్నట్లుండి కాలేజీ! వెళ్ళడం లేదువా?

సత్యం : ఏమిటి!...ఎందుకు?

ప్రసా : ఒక్క మడం ఎక్కి...వీళ్ళికి మొందుకొచ్చిలే ముగ్ధ పండుగ... (ఏదో ఆలోచించి) అరేయ్, బ్రదర్! భర్తారావు క్లాసుకు వెళ్లివట్టున్నాడు గానీ, వాడి వల వనకాల గేటుదగ్గరకు తీసుకురా, మాట్లాడాలి.

సత్యం : నువ్వే కాలేజీలోకి వచ్చి మాట్లాడమండమా?

ప్రసా : ఈ వేషంలోనే దడుసుకుంటారు...నువ్వు ఓ పదినిమూ మాలు అయినతర్వాత వాడిని అటూతీసుకురా! నేను రమ్మన్నానని చెప్పకు... నువ్వే ఏదో మాట్లాడుతూ తీసుకురా!

సత్యం : ఏమిటో, నాకేమీ అర్థం కావడంలేదు.

ప్రసా : ఇది చెబితే అర్థం అయ్యేది కాదురా... (ప్రత్యక్షంగా చూస్తావుగా!...త్వరగా వెళ్లు.

[బలవంతాన పంపుతాడు.]

ఏడు : ఏంది బాబుగారూ? యవారం అంతా తెలిసినట్లుండనే!

ప్రసా : వాళ్ళవాళ్లు నలుగురు దగ్గరున్నారని మిడిసిపడితే చెవవేం చేస్తుంది? ... చూస్తావుగా ఏడుకొండలూ! — నాయం కాలంలాగా వీళ్ళందరినీ ఒకసారి వాయిం చివదలాలి.

ఏడు : పోనియ్యండి బాబూ! అగ్గెనకో నేనీవారని మనం నేస్తే మనగొప్ప ఏముంది?...అయినా యిందాకా బాగానే ఉన్నారని గదండీ!...

ప్రసా : వెనవలుతులు పుట్టడానికి ఎంతసేపు పట్టాలి?

ఏడు : కూయని, ఓసోడా తాగండి బాబూ!

[సోడా కొడతాడు—ఇంతలో చిట్టన్న వస్తాడు.]

ఏడు : ఏంది చిట్టన్నా, ఇటూచ్చినావు! దోవతప్పినట్లుండనే!

చిట్ట : లేదన్నా! కావాలనే వచ్చినా... (ప్రసాద్ తో) అయ్యో. ఈడ మా ధర్మయ్యగారు ఎక్కడుంటారో తెలుసునా?

ప్రసా : ధర్మయ్యో, అధర్మయ్యో ఎవరికి తెలుసు?

ఏడు : ఇప్పుడే లోపలికి పోయినట్లుండాది... కాదుబాబూ?

ప్రసా : ఏమో, ఎక్కడ ఏడికాదో ఎవరికి తెలుసు?

చిట్టన్న : ఏందిబాబూ! ముక్కుమీద కోపం పెట్టుకోచ్చినావు! పోనీ గానయ్యా; గోపయ్యలూను ఎక్కడుంటాడో తెలుసునా!

ప్రసా : గోపేనా? ఎందుకు?

చిట్ట : పనుండదిలే బాబూ, ఉన్నాడా?

ప్రసా : ఏమిటిపని? చెప్ప, ఫరవాలేదు...లోపల ఉన్నాడు.

చిట్ట : మా గురుగమ్యగారు ఓ వీటి ఇచ్చిరమ్మన్నారండీ... ఎక్కడున్నారయ్యా?

ప్రసా : లోపల క్లాసులో ఉన్నాడు. ఆ చీటి ఇత్తవ నేను ఇస్తాను!

చిట్ట : అయ్యోబాబూ! ఇది ఎవరికైనా ఇచ్చిపోనని తెలిస్తే అమ్మ నాడు చంపతా?

ప్రసా : పోనీ, చూపించు... నేను వెళ్లి వాడిని కంపుతాను.

చిట్ట : కంపదాని? చూడాలనాబాబూ?... (వత్సరూ) చూడడం ఇవ్వడం ఒకటేగా బాబూ?... ఏమంటావు ఏమికోడల!

ఏను : చూచాగా చెప్పివావు! (చూడమనించి 'ప్రసాద్' అని తేక వినిపిస్తుంది. ప్రసాద్ త్వరగా వెళ్లిపోతాడు)

ఏను : ఏం సిట్టన్నా! అంత అవసరం పీటేనా అది? తెలి కడుగుతా—

చిట్ట : అవునన్నా! మా అమ్మగారు చాలా ఏగిరం ఇచ్చిరమ్మన్నాది! ఇచ్చి రెండు గంటలాయే! ఆ అయ్యకోసం తిరిగివచ్చేటటు తిరక్కుంటూ తిరిగేను. కాళ్ళమీద బల పాలు కట్టినయ్య, ఈ అయ్యమ్మా ఇంతదాక కనిపించ లేదు... ఇమా మా దర్శయ్యగారన్నా కనిపిస్తారని ఇట్లాచ్చివా.

ఏను : ఇప్పుటిదాకా మీ అయ్య, ఇక్కణ్ణుంచి లాగి కట్టేనే— ఆ అయ్య ఒకటే లదాయి.... మీ అయ్య కోపంవచ్చి ఈ అయన్ని కొట్టనుమాడ కొట్టాడు.

చిట్ట : కొట్టినాదా మా అయ్య!

[అవతారం, గోపీ వస్తాడు.]

చిట్ట : గోపయ్యగారా!

గోపీ : ఏమిటి చిట్టన్నా, ఇలా వచ్చావ్?

చిట్ట : ఇప్పుడా బాబూ! చాలా ఏళ్లనుంచి మీకోసం తిరగడం—

గోపీ : ఏమిటి పంపి?

చిట్ట : అమ్మగారు ఈ పీటీ ఇచ్చిరమ్మన్నార బాబూ! (గోపీ చీటితీసుకొని చదువుతాడు.)

అవత : ఏమిటా?

గోపీ : నన్ను కొట్టడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయట! తనకు ఇప్పుడే తన క్లౌన్ మేట్ రాథ చెప్పింది... వెంటనే వాళ్ల ఇంటికి రమ్మని వ్రాసింది.

అవత : ఏళ్లందరూ ఏరి?

గోపీ : ఏం, ఏమికోడల? ఒక్కరూ కనిపించారం?

ఏను : కొట్టుకున్నార బాబూ!... కొందరేమూ, లోనికీ పోయి వారు... కొందరేమూ ఏదో గుసగుసలాడుకుంటూ ఇటు కాలేక ఎవకలోడ్డుకు పోయివారు.

గోపీ : లోపలికి పోయారా?... పర! చిట్టన్నా! గుసగుస గారితో పోయింకాలం జిస్తానని చెప్ప... ఇక్కడేం గాథారలేదని చెప్ప.

చిట్ట : అట్టనబాబూ!... (ఏమికోడలతో) జిస్తానన్నా.....

ఏను : గాపకం వుందా?

చిట్ట : అట్టగట్టగే!..... (వెళ్లిపోతాడు.)

అవత : తమాషాగా వుంది... అయినా ఏదో రాధాంతం జరిగే వుంటుంది.

ఏను : అవునుబాబూ!... కొట్టుకున్నాడుగదా!

అవత : కొట్టుకున్నారా! ఎవరవత?

ఏను : ప్రసాదయ్యని ధర్మయ్యగోడు కొట్టాడు.

గోపీ : ధర్మ కొట్టాడా?

అవత : బదుర్!... నువ్వువచ్చాడు ఇక్కడ వుండడం కావ్యం కాదు... గుసగుసలాడితే వెళ్లిపో.

గోపీ : ఏం? కొడతారని భయమా?

అవత : మన జాగ్రత్తలో మనం వుండడం మంచిదికదా అని.

గోపీ : కొట్టనివ్వరా!..... నునునూళ్లలో ఆ దొర్బల్యంవచ్చి పశుత్వం రావాలే కాని, మనం ఎక్కడవున్నా వచ్చి కొడతారు...

[ఇంతలో ధర్మారావు, దెబ్బలుతగిరి, రక్తం ప్రసరిస్తూవుండగా, ఏనున్నూ వస్తాడు ... అరిచిపెనక చిక్కుచిక్కుమంటూ సత్యం వస్తాడు.]

గోపీ : ఏమిటిది, ధర్మా?

ధర్మ : వెగవలు... అందరూ కలిసి ... ఒక్కజోతేనే—

అవత : ఒక్కజోతేనే కొట్టారా! అన్యాయం.

ఏను : అదేమిటి బాబూ! తలంతా రక్తం.

[ఏమికోడల త్వరగావెళ్లి ఓ పోడాకొట్టి తీసుకొస్తాడు. తడిగుడ్డ తడిపి ముఖాన అద్దమోపుంటాడు.]

సత్యం : వస్తే పిలుచుకురమ్మన్నార గోపీ... తిరిగే మాట్లాడాని కనుకున్నా... తీరా వచ్చింతరువాత—

గోపీ : ఎవర కొట్టింది?

ధర్మ : ఆ ప్రసాద్!... తనకు దమ్ములులేక తుట్టేనుంచి కాటీ లను పిలిపించాడు...

అవత : అప్పుడే —

గోపీ : వాళ్లు రావడానికి ఎంతసేపు కావాలిరా? వాళ్లకు ఇతగా పని? వైగా పెద్దవాళ్ల అండ వుంది.

ధర్మ : మనకేనా లేంది?... వాడే— అ...బ్బా!...

గోపీ : ఉండేకపడకురా...

[ధర్మారావు అంతకంతమా నీరసిస్తూ వుంటాడు.]

గోపీ : అవతారం! లోపలకువెళ్లి మనవాళ్ల నెవరినయినా తేక చెసుకురా!... త్వరగా— ఏమికోడల! కొంచెం మంచిసీట్లు అందుకో.

[ఏళ్లయ్య వస్తాడు.]

ఏళ్లయ్య : నువ్వు ఇక్కడ వున్నావురా!... నీకోసమే వస్తున్నాను ఇదేమిటి!... ఎవరు కొట్టారు?

గోపీ : ఎవరుంటారు?... ప్రసాద్.

ఏళ్లయ్య : వాడేరా ఇదంతా చెప్తున్నది... చూచావా! నమ్మలేనీక వాళ్లందరూ బాగా నేవున్నార... మధ్య నీకు వచ్చింది.

గోపీ : ఏమిటి?

పిచ్చ : నిన్నుబాదా కారంకోజాలు వచ్చుచుచేతాడు.....

ఇప్పుడే నోటినుకట్టారు.

గోప : వచ్చా !...నిజం ?

పిచ్చ : ఇప్పుడేగా చూసివస్తున్నది !...నీకు తెలుచామని వస్తున్నాను.

గోప : వాపేరలా తెలిసిందో ప్రిన్సిపాలురు ?

పిచ్చ : అసలు ఏంజరిగిందంటే—మర్నీ నేను చెప్పానని ఆ ప్రసాద్ వాళ్ళతో చెప్పరు—మొదట ప్రిన్సిపాలు దగ్గి రకు వెళ్ళినప్పుడు కనికొద్దీ నీ పేరు చెప్పారట...తీరా కొంతమంది కారణం వచ్చారా ? రానివాళ్ళలో రీడర్లు సందర్భి సన్నుతుచేతాడు.

గోప : చావుంది !...అర ! ఇదేమిటి ? ఇంకా రక్తం అగలేదు...ధర్మా ! ధర్మా !..... అర స్మృతిరహితమవుతున్నాడు.....ఏడుకొండలు ! చావాలేవరవానై జనరల్ హాస్పిటల్ కు రమ్మనిచెప్ప....

[వర్తమానికే రేస్తాడు.]

పిచ్చ : గోప ! నవ్యాక్కసారి అర్థంబుగా ప్రిన్సిపాలును కలుసుకోవారి...అప్పుడే కమిటీవాళ్ళంతా కారణం వచ్చారు...వాళ్ళకు నీ పేరు తెలిసిందంటే నీస్కాలర్ ఓక కాస్తా పోతుంది.

గోప : హానివ్వరా, ఏంచేస్తాం ?...నేను ముందు అనుపరిచి వెళ్ళి...వాళ్ళ ఇచ్చుంతున్నట్లు చేసుకోమను.

పిచ్చ : అదికాదురా—

గోప : (వినిపించుకోకుండా) ఏయ్, రిక్ ! రిక్ !

[గోప త్వరగావెళ్ళిపోతాడు. పిచ్చయ్య అలాగే నోరు తెరిచి చూస్తావుంటాడు.]

పిచ్చ : మంచిమారాజా ! ఎంతజాలికుండ !...అటువంటి ఆయనకే అన్నీకస్తాలు !.....

[ఇద్దరూ గోప వెళ్ళినవైపు చూస్తావుంటాడు తెర.]

గ వ ర్న మెంట్ సి ర మి క్ ప్యా క్ట రీ

— గూ డూ రు —

(ఆంధ్ర ప్రభుత్వ పారిశ్రామిక, వాణిజ్య శాఖ విభాగము)

ఈ ప్యాక్టరీలో క్రింది రకముల వస్తువులు ఉత్పత్తిచేయబడి, సప్లయ చేయబడును.

వింగణి సామానులు

శానిటరీ పరికరములు

వాణ్యమైన - టేబుల్లు

వాన - క్రేజింగ్

కర్లములు

డి

గిన్నెలు వగైరా

టైట్ గ్లాస్

భరణం, వికరణం యొక్క చిహ్నమును ప్రాయంబి.

ది సిరమిక్ ఎక్స్ పర్ట్,

గవర్నమెంటు సిరమిక్ ప్యాక్టరీ,

గూడూరు.

సంక్షేమరాజ్యం, ప్రజాస్వామ్యం, సామ్యవాదం

శ్రీ చావలి వెంకటహనుమంతరావు

మనదేశంలో సంక్షేమరాజ్య వ్యవస్థ వీలైనంత త్వరలో ఏర్పాటుచేయడం మన అభివృద్ధి ప్రదాళికల లక్ష్యం అని అనేకమంది చెప్పడం వింటున్నాము. మన రాజ్యాంగచట్టంలో ఈ లక్ష్యాన్ని గురించి ప్రస్తావించబడి, ఆ వ్యవస్థను నిర్మాణించడానికి ప్రభుత్వకార్యకలాపాలన్నీంటిలోను శ్రద్ధవహించాలని కూడా నిర్ణయించబడింది.

“సంక్షేమరాజ్యం” అనే పదం రాజకీయశాస్త్రంలోః కొత్తిగా వచ్చినప్పటికీ, వివిధానమైతే దానివల్ల చేర్చినవలకు తొండో అది ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతంలోను, ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలోను ఎప్పుడూకూడా అంతర్నితమై ఉండనే చెప్పచ్చు. ఒక చిన్న విషయంలోమాత్రం ఈ రెండువిధానాల్లో భేదంఉంది. ఒక దేశప్రజలలో అధికసంఖ్యాకుల అభిప్రాయానుసారంగా రాజ్యాంగం జరగాలని, స్వల్పసంఖ్యాకులు అధికసంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలను మన్నించి, సక్రమమైనపద్ధతులవల్ల క్రమేపీ తమ అభిప్రాయాల్ని బహుళసంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలుగా మార్చడానికి ప్రయత్నించాలని, ప్రయత్నించవచ్చునని ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతంలోని కేంద్రవిషయం. అనగా ప్రజాస్వామ్యమనేది ముఖ్యంగా రాజకీయసంబంధమైన వ్యవస్థ అని దీనివల్ల తేలుతుంది.

ఇక సంక్షేమరాజ్యం అంటేనో, దేశమందరి ప్రతి పౌరుని యొక్క యోగక్షేమానికీ, సంఘసంక్షేమానికీ బాధ్యత ప్రభుత్వం మీద ఉండే వ్యవస్థ అని అర్థం చెప్పకోవచ్చు. ప్రజల జీవితపరిమాణంలోను, రాబడి, ఆదాయం మొదలైనవాటిలోను, కుల, మత, సాంఘికవిషయాలలోను విభేదాలను తొలగించి, ప్రతి మానవుని యొక్క సంక్షేమాన్ని పెంపొందించడం సంక్షేమరాజ్యవిధానం యొక్క ముఖ్యనాత్రం మాత్రంకాక దానిక్రింద జరుగువలసిన కార్యక్రమంలో ప్రధానవిషయంకూడా అయిఉంది. దీనివిషయి సంక్షేమరాజ్యం అనేది కేవలం రాజకీయసంబంధమైన సిద్ధాంతమే కాక, ఆర్థిక, సాంఘిక మార్పులకు సంబంధించిన సిద్ధాంతం అని కూడా చెప్పచ్చును.

20 వ శతాబ్దం ప్రారంభంనుంచీ ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వవిధానం కలిగిన దేశాల్లో వ్యక్తివాదులు మొదలైన రాజకీయ సంబంధమైన విషయాలతోపాటు ఆర్థిక, సాంఘిక సమస్యలకు, ఆర్థిక సాంఘిక స్వేచ్ఛలకుకూడా క్రమేణ ప్రాధాన్యం పెరుగుతోందని పరిస్థితుల్ని బాగ్రత్తగా పరిశీలించినవారందరకు తేలుతుంది.

ఆర్థికస్థామకులేని దేశాలన్నీ వెనుకబడిఉండడం, వాటి ప్రజల జీవిత పరిమాణం తక్కువగా ఉండడం, ఆర్థికస్థామకుల దేశాలలో అని కులతూగలేకపోవడం వాటిక్రింద తొత్తులుగా ఉండవలసిరావటం మనం చూస్తున్నాము. ఆర్థికంగా వెనుకబడివున్న దేశాల్లో ప్రజాస్వామ్యపద్ధతి అమలులో ఉన్నా, వాటికి ఆ పద్ధతిని నిర్వహించడంలో అనేక ఇబ్బందులు, అడ్డంకులు ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఈ కారణంవల్ల ఆయాదేశాల్లో ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతం, ప్రజాస్వామ్య ఆచరణ క్రమేపీ బలహీనంకావడం, ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు వాటికి తట్టుకోలేకపోవడం, కొంతకాలానికి కమ్యూనిజం వంటి అతివాదసిద్ధాంతాలకు ప్రాబల్యం రావడంకూడా అనుభవ సిద్ధమే. కనుక ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి, పద్ధతికి, ఆచరణకి సంక్షేమరాజ్యవ్యవస్థను నిర్వహించడానికి అవసరమైన సరిస్థితులను దగ్గరసంబంధం ఉంది. సంక్షేమరాజ్యం ఏర్పాటు ప్రజాస్వామ్య పద్ధతికి ఆఖరిమెట్టుగాను అంతిమరూపంగాను పరిగణించొచ్చు.

సంక్షేమరాజ్యలక్ష్యాన్ని ముందుపెట్టుకొని ప్రభుత్వ విధానాలు, ప్రభుత్వకార్యక్రమాలను రూపొందించవలసిన బాధ్యత మనదేశంలో ప్రభుత్వ ఆధిపత్యం వహిస్తూన్నట్టిన్నీ, ఇకముందు వహించేటటువంటిన్నీ ప్రతి రాజకీయపక్షంపైనా మాపబడివుంది. దాన్ని అందుకోడానికిగాను ప్రతిపౌరుడూ విద్య నభ్యసించడానికి, జీవితం సౌఖ్యవంతంగా జరుపుకోడానికి, ఎవరికీ ఇష్టమున్న జీవనోపాధి మార్గాన్ని వారసుసరించడానికి కొవలసిన పరిస్థితులను చట్టాల ద్వారా, ఇతర మార్గాలద్వారా కల్పించడానికి ప్రభుత్వం పూనుకోవలసివుంది. ఒక పౌరునికి, ఇంకొక పౌరునికి మధ్య సమానత్వం, సాభ్రాతృత్వం, స్వేచ్ఛ పెంపొందించడానికి అవకాశాలు కల్పించాలి. ఆర్థికంగా, సాంఘికంగావుండే విభేదాలు, హెచ్చుతగ్గులు తొలగించడానికి అనువుగా ప్రభుత్వకార్యకలాపాలు, ప్రాతిపదికలు ఏర్పాటుచేయాలి. సహకారసిద్ధాంతరూపేణ ప్రజాస్వామ్యాన్ని అమలులో పెట్టాలనికూడా మన రాజ్యాంగచట్టంలో నిర్ణయించబడింది. దానికొరకై నిరంతరకృషి చేయాల్సివుంది. సహకార ప్రజాస్వామ్యవిధానం సంక్షేమరాజ్యవ్యవస్థకు ఒక విధంగా ప్రతిరూపం అని అనుకుంటే, ఇట్టి కృషియొక్క ప్రాముఖ్యత అవగాహనాతుంది.

మనలక్ష్యం చాలా వున్నతమైనదీ, గొప్పదీ, నిర్విరామంగా కృషిచేయొగ్గదీ అనిదానికి ఎంతమాత్రం అనుమానించ నక్కరలేదు.

దాన్ని అందుకోదానికి ఏమార్గాల్ని అనుసరించాలనే విషయంలో కూడా ఎక్కువ భేదాభిప్రాయాలు లేవనే అనుకోవాలి. భేదాభిప్రాయలేమేనావుంటే సంక్షేమరాజ్యాన్ని ఏర్పాటుచేయడంలో ఎంత త్వరగా మనం సాగిపోగలమనే విషయాన్ని గురించి మాత్రమే.

ఇతరవిషయాలు, పరిస్థితులు మాట వదిలేసి, ఈ లక్ష్యార్థి చేయదగినది అని మన ఆర్థికవిధానంలోను, సాంఘికవిధానంలోను మార్పులు ఏంకావాలి అని ఆలోచిస్తే కన్పించేదేమంటే, సంక్షేమరాజ్యాన్ని ఏర్పాటుచేయడానికి ప్రభుత్వసహాయం సామ్యవాద సిద్ధాంతాన్ని అమలులోపెట్టాలి అనేది. అంటే ప్రజాభివృద్ధిలో పేరుకున్న ఆర్థిక విభేదాలు, వివిధవర్గాల జీవితపరిమాణంలో వుండే భేదాలు, కుల మత సాంప్రదాయాలనుబట్టి ఏర్పడే సాంఘిక విభేదాలు తొలగించడం జరగాలి.

అయితే సామ్యవాదసిద్ధాంతానికి అనేక రూపాంతరాలున్నాయన్న విషయం మరిచిపోకూడదు. దేశం మొత్తంమీద వస్తూన్నది అవసరమయ్యే పరికరాలనన్నింటిని ప్రభుత్వపరంచేసుకొని, ప్రభుత్వమే వాటి ఉపయోగాలను నిర్ణయించడం, వాటిని దేశక్షేమానికి అనువుగావుండే విధానాలప్రకారం నడపడం సామ్యసిద్ధాంతానికి మూలనూత్రం అని కొందరి అభిప్రాయం. దేశంయొక్క ఆర్థికాభివృద్ధికి ప్రధానమైన పరిశ్రమలనుమాత్రం ప్రభుత్వం తనపరంచేసుకొని, ఇతర విషయాలలో పెట్టుబడివిధానానికి అవకాశం నడపడం సామ్యసిద్ధాంత ఆచరణలో ఇంగ్లీషువంకాగా దేశ పరిపాలనలోనే కాకుండా మొత్తం ప్రజల జీవితాలకు సంబంధించిన ప్రతి విషయంలోకూడా ప్రభుత్వం కలగజేసుకోవడం, రాజకీయంలోను ఇతరత్రాకూడ భేదాభిప్రాయాలను అరికట్టడం సామ్యసిద్ధాంతంలో అతివాదసిద్ధాంతం అయిన కమ్యూనిజంలో ముఖ్యవిషయం. సాధారణంగా సామ్యవాదపద్ధతి ఆచరణలో పెట్టడంలో, ప్రజాస్వామ్యానికి, ప్రజాస్వామ్యపద్ధతుల అవకాశం ఉంటుంది. కమ్యూనిజం ఆచరణలో ఉన్న దేశాలలోమటుకు ప్రజాస్వామ్యానికి పూర్తిగా స్వస్తి చెప్పడమే జరుగుతుంది.

ఇండియాలో క్రమేపీ అమలులోకి వస్తూన్న విధానం సామ్యవాదం. సామ్యవాదంతో ప్రజాస్వామ్యాన్నికూడా మిలితించేసి ప్రజాస్వామ్య సామ్యవాదాన్ని మనం ఆచరణలోకి తీసుకువస్తూన్నాము. మన విధానంలో ఈ రెండువిధానాల్ని ఆచరణలో జాగ్రత్తగా సమన్వయించి సమగ్రమైన దేశాభివృద్ధికి, ప్రజాభివృద్ధికి ఆర్థికంగాను, సాంఘికంగాను పురోగమించడానికి మార్గాల్ని ముఖ్యమం చేసుకుంటున్నాం. మన విధానంలో ప్రత్యేకత ఏమైనా ఉందీ అంటే అది ఈ సమన్వయాన్ని జయప్రదంగా జరపడానికి మనం చేస్తున్న ప్రయత్నమే. ప్రజాస్వామ్యాన్ని విస్తరించకుండా, అది విరివియ్యకుండా కొనసాగడానికి పరిస్థితుల్ని కల్గించుకొంటూ సామ్యసిద్ధాంతానికి అనుగుణ్యంగా ఉండే విధానాలను ఆచరణలో పెట్టుకుంటూ, సంక్షేమరాజ్యవ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసుకోదానికి కృషిచేస్తూన్నాం.

ఏవిధంగా ఈ సమన్వయం జరపాలో జరపడానికి నీలుంటుందో దానికి పథకం మన మొదటి, రెండవ పంచవత్త ప్రణాళి

లో నిర్ణయించబడి ఉంది. దేశం సర్వతోముఖంగా అభివృద్ధి చెందడానికి, మన రాజ్యాంగవట్టంలో నిర్ణయించబడిన లక్ష్యార్థి అందుకోదానికి, ఈ పథకం చాలి మాపిస్తోంది. ప్రజలయొక్క జీవిత పరిమాణాన్ని పెంచుచేడం, వివిధవర్గాలలో దేశాభివృద్ధికి అవసరమైన వస్తూన్నది, ఆహారోత్పత్తి ఎక్కువ చేయడం, ప్రజలలో ఆర్థిక సాంఘిక భేదాల్ని, మోఘతస్థులను తొలగించడం, అక్షరాస్యత తొలగించి విద్యాగంధాన్ని ప్రజలలో ఎక్కువ వ్యాపన చేయడం, చిరకాలంనుంచి మనదేశంలో స్థావరం ఏర్పర్చుకొని ఉన్న రోగాల్ని, అనారోగ్యాలని నిర్మూలించడం మన పంచవత్త ప్రణాళికల ప్రధానోద్దేశ్యాలై ఉన్నాయి. రెండవ పంచవత్త ప్రణాళిక ఆంధ్రంలో ఎంతవరకూ ఈ ఉద్దేశ్యాలను ఆచరణలో పెట్టగలుగుతామా, అంత మేరకు మనం సంక్షేమరాజ్యలక్ష్య మార్గంలో ముందుకు సాగిపోయినామనే అనుకోవచ్చు.

ఈ సాగిపోవడంలో సామ్యవాదంలో అతివాదమైన కమ్యూనిజం సిద్ధాంతాన్ని ఒక ప్రక్క పెట్టుబడిదార్లు, నవనాగులు మొదలైనవారి ఒత్తిడిని ఇంగ్లీషుప్రక్క తొలగించుకుంటూ వాటిలో చిక్కుకుంటూ జాగ్రత్తగా ముందుకుపోవడం చాలా అవసరం. కొన్ని తప్పుటడుగులు వేస్తే వాటి ఫలితంగా మన ఆర్థిక, సాంఘికాభివృద్ధికి అటంకం కలగడమే కాకుండా, దేశక్షేమానికి ముప్పు వచ్చే అవకాశాలు ఏర్పడవచ్చు.

సామ్యసిద్ధాంతవ్యవస్థ నిర్మాణానికి అనుగుణ్యంగా ఉండేటట్లు, ఇండియా ప్రభుత్వం కొన్ని చర్యలు ఇవ్వరనే తీసుకున్నది; మరికొన్ని ఇకనుండు తీసుకోవాలిన్నది. రెండవ పంచవత్త ప్రణాళికలో ప్రభుత్వనిర్వహణలోని జరిగేవనలు, నిర్వహించబడే పరిశ్రమలు, ఇతర కార్యక్రమాల పరిమాణం పెంచుచుకున్నాయి. మొదటి పంచవత్త ప్రణాళిక కాలంలో ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలోని నడపబడే పరిశ్రమలపై పెట్టుబడి 179 కోట్ల రూపాయలు, పెట్టుబడిదార్ల ఆధ్వర్యంలోని నడపబడే పరిశ్రమలపై పెట్టుబడి 888 కోట్ల రూపాయలు. అయితే, రెండవ పంచవత్త ప్రణాళికలో ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలోని నడపబడే పరిశ్రమలపై పెట్టుబడి 891 కోట్లరూపాయలు వరకూ పెంచబడగా, పెట్టుబడిదార్ల ఆధ్వర్యంలోని జరిగే పరిశ్రమల పెట్టుబడి 620 కోట్ల రూపాయలని నిర్ణయించబడింది. పంచవత్త ప్రణాళిక ఆచరణలోకి వచ్చిందినాత క్రమేపీ ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలోని నడపబడే పరిశ్రమల సంఖ్య ఎక్కువవడమే కాక ఇదివరకు ఏర్పడే పరిశ్రమల ఉత్పత్తి పరిమాణాలు పెంచుచుకున్నాయి. ఈ విధానం కాలక్రమేణా ఎక్కువ చేయడం ప్రభుత్వ అభిప్రాయం అని ప్రధానమంత్రి, ఇతర ప్రభుత్వ నాయకులు వచ్చేవచ్చే చెప్పకొన్న సంగతి అందరకు తెలిసిందే. పరిశ్రమాభివృద్ధి అటుంచి, గ్రామసీమలను అభివృద్ధి చేసేటందుకు చాలావరకు బాగ్యతి ప్రభుత్వం వహించడం, భూమి విధానంలో సామాన్య రైతులకు వారు వేద్యం చేస్తూన్న భూమిపై హక్కులను కల్గించడం ఇంకా ఇతర సంస్కరణలు ఏర్పాటు చేయడం-ఇవన్నీ కూడా ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి వినుసరించి సామ్యసిద్ధాంతాన్ని ఆచరణలో పెట్టేమార్గం.

ఇవికాక సామ్యసిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి ప్రభుత్వం తీసుకొంటూన్న చర్యలు మరికొన్ని ఉన్నాయి. వీటిలో పన్నుల విధానాన్ని, ఆర్థిక విభేదాల్ని, ఆదాయాలలో హెచ్చులను తొలగించడానికి మార్గంగా ఉపయోగించడం. ఆదాయపు పన్నును క్రమేణా హెచ్చించడం, అదనపు ఆదాయాలపైన వేయబడే పన్నులరేట్లను పెరిగించడం, మూలభవనమీద పన్ను విధించడం, ధూన్యాములు ధూనసరి పరిమాణాన్ని చట్టరూపేణా నిర్ణయించడం, ఈ ప్రణాళికలోని యితర భాగాలు.

పైన చెప్పినదానినిబట్టి సంతేమరాజ్యం, సామ్యవ్యవస్థ, ప్రజాస్వామ్యం వీటికి పరస్పర అవినాభావ సంబంధం ఉందని స్పష్టపడుతుంది. ఈ పదాలను అర్థం చేసుకోవడంలోను, అర్థం చెప్పడంలోను కొన్ని భేదాలున్నప్పటికీ, వాటి మూలనూత్రాలను గురించి అభిప్రాయభేదాలు లేవు. ప్రజాస్వామ్యవిధానంద్వారా సామ్యవ్యవస్థను దారి ఏర్పాటు చేయడం; సామ్యసిద్ధాంతం యొక్క ఆచరణ చైలాన్ని క్రమేణా హెచ్చించడంద్వారా సంతేమరాజ్యలక్ష్యాన్ని అందుకోవడం జరుగుతుంది. సంతేమరాజ్యవ్యవస్థలో ఒక ముఖ్యభాగం సంఘసంతేమాన్ని పెంపొందించడం, అవగా సమాజపు ఏర్పాట్లలో ఇమిడివున్న లోపాలను నిర్మూలించడం, సంఘంలో భాగస్థులుగావున్న వివిధకాళులవారికి అవసర సౌకర్యాలను ఏర్పాటుచేయడం మొదలయినవి.

“సామ్యవాదం” విప్లవం నూచించే పదంగా భావించి, దానిని ఉపయోగించడానికి భయపడే రోజులు పోయాయి. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక మునాయిదాలో మన ఆర్థిక విధానం యొక్క లక్ష్యం “సామ్య సాంఘిక వ్యవస్థను నిర్మాణించడం” అని స్పష్టీకరింపబడింది. ఆ పదాన్ని ఇంకా విశదీకరిస్తూ, “మన అభివృద్ధికార్యక్రమాలు కొంతమంది వ్యక్తుల లాభాలను హెచ్చించడానికి కాక సాంఘిక లాభాల్ని పెంపొందించడానికి నిర్మింపబడతాయి” అని చెప్పబడింది. అసలు ముఖ్యనిషయం ఏమిటంటే పెట్టుబడిదారీ విధానానికి మూలవిరాట్టని చెప్పకోవడం జేరాలంటూను, రెండు మూడు దశాబ్దాలలో ఆ విధానం అనేక మార్పులకు లోనయింది. అమెరికావంటి దేశంలో సామ్యవాదం సిద్ధాంతరూపేణా ప్రచారంలో లేకపోయినా, దానికి అనుగుణంగా ఉండే కార్యక్రమాలు, విధానాలు ఆచరణలో పెట్టబడుతూనే ఉన్నాయి. అమెరికాలో పన్నులవిధానం, పరిశ్రమల యాజమాన్యపద్ధతి చూచినట్లయితే, ప్రధానంగా కనిపించేదింటే పెట్టుబడిదారీని పిలవబడేవారిలో చాలమంది సామ్యవాదులుగా వ్యవహరించడం, పెట్టుబడిదారీ ప్రభుత్వం అనేది సామ్యవాదపద్ధతులపైనే వేరవేరుచేడం.

మనదేశంలో వందేటి తెచ్చూ ఆధిపత్యంక్రింద నడుస్తూన్న మన ప్రభుత్వం అనేకవిషయాలలో సుదృఢమార్గం అవలంబిస్తోంది. ఇతర దేశాల అనుభవాలనుబట్టి మన విధానాల్ని నిర్ణయించుకోవడానికి ఏర్పడ్డ అవకాశాలను మన దేశపరిస్థితులు, అవసరాలనుబట్టి, అవసరమైన సవరణలతో మార్పులతో ఉపయోగించుకుంటున్నాము. విశేష వ్యవహార నిర్వహణలో నేమి, జీవాభివృద్ధికి అవసరమైన కార్యక్రమాలను, పథకాలను ఏర్పాటు చేసుకోవడంలో నేమి, ప్రజాసంతేమ కార్యకలాపాలను ఆచరణలో పెట్టడం విషయంలో నేమి, మన సుదృఢమార్గం లాభదాయకమైన ఫలితాల్ని ఇస్తోందనడానికి అనుమానంలేదు. ఈ విషయంగా మనం దేశవ్యవహారాలను వదులుకోకల్సినంతకాలం, విప్లవాత్మకసిద్ధాంతాలు తలెత్తికుండా, విప్లవ పరిస్థితులు ఏర్పడకుండా, చట్టపద్ధతుల కనుగుణంగా మనదేశాభ్యుదయం ముందుకు సాగిపోగలమని నిశ్చయంగా నమ్ముచున్నాము.

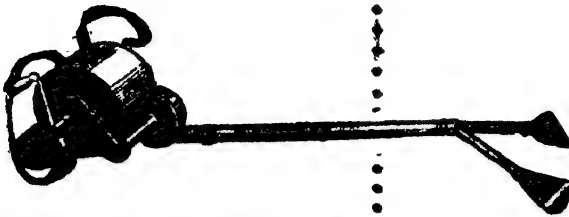
సామ్యవిధానంద్వారా సంతేమరాజ్యం ఏర్పడి వీటివల్ల మనం పొందవల్సిన లాభాలు అనుభవించడానికి ముందు ఒక ప్రధాన జాగ్రత్తను సర్వదా మనస్సులో ఉంచుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. అదేమిటంటే, అన్నిటికీ మూలాధారం, పునాది అయిన ప్రజాస్వామ్యపద్ధతిని విడనాడకుండా ఉండడం, సర్వదా ప్రజాస్వామ్యహద్దాన్ని సురక్షితంగా ఉంచుకోవడానికి తగుజాగ్రత్త వహించడం. ప్రజాస్వామ్యం ఏనాడైనా దెబ్బతిందీ అంటే దాని ఫలితంగా ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంత పునాదిపై నిర్మాణించుకోదలచిన సాధం అంతాకూడా కూలిపోతుంది. ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఈవిధంగా సురక్షితంగా చేసుకోవడం, చేసుకోకపోవడం ప్రజావాదాత్మకమైనట్లు చేతుల్లో వుంది.

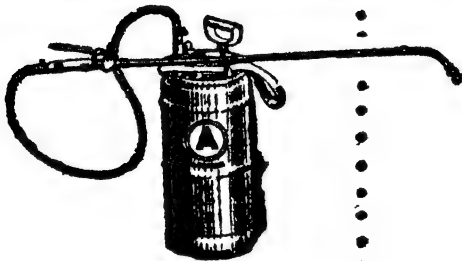
ADDISON

SPRAYERS & DUSTERS

For Plant Protection & Public Health

రోంబీ దస్తక : మెక్కులను కాపాడుట, మినుకల నిరోధించుట, పైతను తొలగిస్తెట్లు

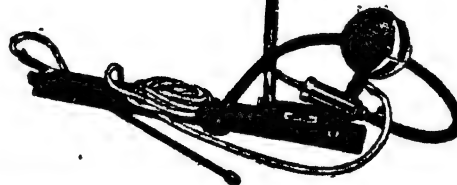

కుప్రెషన్ స్ప్రేయర్

కుప్రెషన్ వివరణకుచేయునది W. H. O. మరియు ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇండియా వారం వివరణను ద్వారాచేయును. యు బి డి స్ప్రేయర్ మాక్సిమండ్ కంప్రెషన్ స్ప్రేయర్ వ్యవసాయమునకు, నర్తకజన ఆరోగ్య పనులకు వుపయోగముగా నున్నది.

రాకర్ స్ప్రేయర్ :

అగ్రికల్చరల్ డిపార్టుమెంటులో విశాలముగా వాడబడుచున్న పరికరము. అన్నిపనులకు వాగా వుపయోగపడు స్ప్రేయర్.

సెలం పర్యంతం తీవ్రమైనకృషి యొక్క తగని పరిశోధనలవల్లనూ, పొలము మీద ఉపయోగించుటవల్లనూ, విలువలేని అనుభవము గడించుటవల్లనూ ఉన్నతమైన అనుభవజ్ఞుల పరిహారవల్లనూ, శ్రేష్టమైన స్ప్రేయింగ్ అండ్ డిస్టింగ్ పరికరము అను ఇయ్యకలిగితిమి.

అడిసన్ ఆండ్ కంపెనీ (ప్రైవేటు) లిమిటెడ్

158-మాంట్ రోడ్డు, మద్రాసు-2.

అన్ని స్థలములలో శ్రాంపీలు, డిలర్లు కలదు.

పండుగ ప్రయోజనాలు, విశేషాలు

శ్రీ గజపతిరాయవర్య

మీ పండుగ మిగునం—మధ్యలో పండుగలు, ఆస్తి ఆధ్యాత్మికం, ప్రాకృతికం, వ్యావసాయకం అనిపించినా, భావాల యుద్ధాలు వినిపించని సార్యజనీన సంతోషవిషయం అయినా, అలోచిస్తే అంతా సృష్టిభావాలు, కార్యక్రమాల ప్రాతిపదిక అనిపించకపోవు.

సంవత్సరంలో ఆయనాలు, ఋతువులు, కాలవిధజన ప్రపంచం అంతటా, కనీసం మనదేశీయులు తలారకం (ప్రాంతీయం)గా పంచాంగాలు తయారించుకోవడం; పడికట్టుకు నూర్యుడ్ని కొంచెమూ, చంద్రుడ్ని కొంచెమూ ఎంచుకోవడం, అక్కడక్కడ కొన్ని ప్రాంతాల పంచాంగాల్లో మధ్యలో తెచ్చుకున్న మార్పులు; జ్యోతిర్వైదికంగా ఏర్పడిన భావాలు—పండుగలు, ఉగాదికూడా అంతటా ఒకేనాడు జరుగని పండుగమైన కారణము.

సంవత్సరకాలవిధజన కీ కారణం ఏలా ఉండగా అన్వేష్ట్ర ప్రయోగాల్లో అంతరాళం వాయువుల్లో (పంచభూతాల్లో కొన్ని) మార్పుల ఫలితంగా ఋతువైరుధ్యాలూ దాని కల్గునని ఎరిగినవారు కూడా బాహుళంగా బైల్పర్వకపోవడం—“అంతర్జాతీయ అసభ్యత”—ఈ ప్రయోగాలు జరిగినకొద్దీ—ముందుతిరాలవారికి చైత్ర వైశాఖాల్లో వసంతఋతువులూ దాని కొన్నించకపోవచ్చును.

పంచాంగభేదాల్లో ప్రాంతీయ కీర్తీప్రస్థితి కారణాలుగా, జ్యోతిర్వైదికంగా కల్గి, ఆచరణకువచ్చిన వార్షికభావాల కమనణంగా, ఉగాది నిర్ణయం ఒకో రోజువిధంగా ఎంచుకున్నారు. అది సహస్రాబ్దాలపూర్వంనుండీ ఉన్న ఆచారం. ఉత్తరాయణారంభం (డిసెంబరు - జనవరి)లో కొందరి ఉగాది వసంతంలో కొందరు, శారద సంపాతానికి కొందరూ ఉగాది పండుగ ఏర్పర్చుకున్నారు.

చైత్రం—అనేకులకు కేవలం ప్రభాతకాలం. ఆదినాల్లో ఉగాది జరుపుకోవడం ఒక్క ఆంధ్రలోనేగాక అనేక ప్రాంతాల్లో ఉంది. దీపావళి పండుగకువలెనే బహుకులు తుపాకులు పేల్చడం, దీపాలు వెలిగించడం ఉగాదికీ ఉంది.

శాశివాహనులకాలంనుండి రాష్ట్రకూటులపాలనవరకూ ఆవిశాఖావసంబంధాలుండీ—ప్రాదేశికంగా వేర్వేరునా కర్ణాట మహారాష్ట్రలకూ ఆంధ్రులవలె వసంతంలోనే ఉగాది.

తమిళులు, బెంగాలీలు మరుసటి మాసంలో (మన పంచాంగ రీత్యా) చేసుకుంటున్నారు.

ఉగాదినాడు జ్యోతిర్వైదికమూ, కాలము గూర్చిన కల్పనా భావముల గణపతిని, విష్ణుకృష్ణుని—అనేకదేగాల్లో అతిపురాతన కాలంనుండి అరిచ్చిస్తూ తిరాలవారిని పూజిస్తున్నారు.

కేంకుల కొత్తసంవత్సరంకూడా ప్రాకృతిక, భౌతికవిషయాల భావాలు కలిసజే. నాయన మేడంలో కంచపల్లెంలో కొబ్బరి, డబ్బులు, అద్దం, అభిరణాలు, కూరగాయలుకూడా ఉంచి—పల్లెం పార్శ్వాల్లో దీపాలు వెలిగిస్తారు. ఉగాదినాడు ఉదయాన్నే ప్రపథంగా ఆ జలుగు దర్శించడం వారు శుభకరంగా నిమ్మతారు. మొదట దర్శించిన వ్యక్తి ఇంటనున్నవారి నొక్కొక్కరికీ కండ్లు మూసి (దాగిలిమూతలువలె) నడిపించుకవచ్చి దర్శనం చేయించడం మధ్యలో వారు మరేదీ చూడకుండా ఉండాలనే ఏర్పాటు. ధాన్యం, వాగిలి పూజ పీరికీ ఉంది.

పూర్వపు కొందరిని ఆనవులని వ్యవహరించారు. హిమాలయ ప్రాంతాల్లో చీనీసంస్కృతియైనా వసంతంలో గాకున్నా ఉత్తరాయణారంభంలోనే ఉగాదిపండుగ జపాలు, నృతాలు, మంత్రాలతో జరుపుకుంటారు.

చీనీ సంస్కృతి

సిక్కిమ్ ప్రజల ఉగాది ఉత్సవం—“లోసంగ్” రెండు రోజులు పాగే నృత్యోత్సవం. గరి సంవత్సరపు దుష్కళముల పారద్రోలి శాంతిసౌఖ్యాల కొత్త సంవత్సరం కోరుతూ ప్రభుసమక్షాన పూజలూ నృత్యాలు—అయినా ప్రాకృతికం అనిపించే పూర్వాచారం ఒక్క పల్లీయుల్లోనే నిలచిఉంది. పల్లీయులు కొత్తసంవత్సరం మొదలైనది సమర్పించుకుంటే పట్టణప్రజలు ధనియాపకంగా కామకులు సమర్పించుకుంటారు. అర్ధిశతాబ్దాలలో ఇక్కడ రెండు భిన్నభావాలు.

ప్రపంచంలో, ఒక్క క్రైస్తవుల్లోనేగాదు అనేకుల్లో మాస-రాసులకు సంబంధించిన నమ్మకాలు. ఆచారాలు పోలికలు ఉన్నయ్. ఇవి సిక్కిమ్ ప్రజల్లోనూ ఉన్నవి.

నల్లనిబట్టలు కట్టిన పన్నెండుగురు (సంవత్సరం) నృత్యం ప్రారంభిస్తారు. వారి వీపున, బట్టలపై మృత్యు (మహాకాలుడు) చిత్రం ఉంటుంది. పక్షులు, లేళ్లు, కోతులు, పులులు మొదలగు జంతువుల తలలు తగిలించుకున్న వారంతా ఆ నృత్యంలో పాల్గొంటారు. ఆకాశంపై నక్షత్రమండలాలు, భౌమికమైన ప్రాణిజాతి ఈ నృత్యంలో అంతర్భావాలు.

ఈ నృత్యాల్లో గరిసంవత్సరం—రాసున్న సంవత్సరం—రెంటిగూర్చిన కల్పనకమైనా ఒక చారిత్రిక—మరి సంవత్సరం కూడా ఉంది.

తొమ్మిదో శతాబ్దంలో ఒక రాజా జాద్వమతప్రచారానికి ఎంతో క్రమించాడు. అతని తమ్ముడు అన్నని చంపించి అధికారం

చేటి ఆ మతవివాదానోష్ఠులును కాగా మతాచార్యులతో
వర్ణించడం—ఆ విషయగాత—నుంచీ—చెడ్డా—ఈ స్మృత్యల్లో
ప్రవర్తిస్తాయి.

యూరేషియా పూర్వజనాంగంలో కాలంగూర్చిన కథల్లో
రెండు ఋతువులు, రెండు ఆయనాలు, రెండు సంవత్సరాలకు
సంబంధించిన భౌతికవిషయాలు, నూతన గూర్చిన నమ్మకాల్లో
తండ్రికొడుకులు, అన్నదమ్ముల యాదాలు (గతం చనిపోవడం
వర్తమాన విషయం) ఇలాంటి వశేన రేకపోతేడు.

నల్లబట్టల నలులు పన్నెండుగురూ మధ్య నోపిండిబొమ్మను
నిలిపి స్మృత్యంలోనే బాకులతో ఆ బొమ్మనుండేలో పాడుస్తారు.
మృగశిర్షాలు (మృగశిర్ష సమీకృతమండలం) ధరించినవా రాబొమ్మను
ఏ కిలు కా కిలు విరుస్తారు.

వీరి మహాకాలుడు “యూషెగాన్ పో” త్రిశేత్రుడు.
ఈ పాత్రధారికి నల్లని ముసుగు. భార్య “లామో లాగ్ జోర్యా”-
దంపతు లిద్దరినీ ఆ పిండిబొమ్మను ఛిన్నాభిన్నం చేసి స్మృత్యం.

మర్యాద విద్యుత్తులు పూరిత వృద్ధిమయ స్మృత్యం. ఛిన్నా
భిన్నం అయిన పిండిబొమ్మను పోగుతేసి మతాచార్యుడు మహాకాలుని
విగ్రహం ముందు చేరుస్తాడు. తర్వాత ఆ పోగుతే విద్యుత్తులవారి
స్మృత్యలు (విషయం) తో ఊరేగించి ఊరవతల పార వేసెదరు.

కొత్త సంవత్సరం వచ్చిందనుటకు గాను చీనీమతాచార్యుడు
ఇద్దరు కొడుకులతో ప్రవేశం. వారి దర్శనం సుధాకరం—అయితే
ఆయనముఖం హాస్యాస్పదంగా మండిపడేవాడు, పెద్ద బొజ్జతో
కూడా ఉంటుంది—ఇక్కడ భౌతికవిషయాలు—సుభిక్షం
ప్రదర్శితం.

శూన్యమానం మరుడు మరుగుపడెనా?

తెలంగాణా కోయల్లో జ్యోతిరైక్వడికం ఆధ్యాత్మికభావాల
అనుసరణకన్న దైనికజీవితాలకు సంబంధించినదిగా పండుగల్లో
ప్రయోజనా రెక్కుకొని వస్తున్నది.

మన నాగరికులు, పండితులు మనస్సుకు మరుగై నందున మన
కాలులంతా పుట్టికునేతరతా రంటారు. కాని ఆకాశంపై
మనస్సుకూడా, దైనికజీవితాల్లో మనస్సుకు (చరిత్రకరంగా)
మరుగైనా ఉన్నప్పుడు ఏ కాలంలోకూడా కామవిషయాల్లో
కరువు ఏర్పడే అవకాశం లేదు. మన పండితాభిప్రాయాల్లో వారికి
ఈ కాలంలో మరుగు దూరం అయిపట్టు తోచవచ్చు—అందు కది
వారి సిద్ధాంతరీత్యా కూర్చున్నాం కావచ్చు.

పరిసరాల్లో పచ్చదనంలేక, ఆకులురాలిన బోడిచెట్లు, ఏపని
చేయడానికి ఉత్సాహం కల్గించని చరి (బనీమకూడా లేకుండా,
తపెలాగడుస్తుందో అనే ఆశ్చర్యంతో, ఇల్లు, గోడలు లేక చెట్లుగ్రింద
చరికాలంలో పడుకున్న పరిస్థితి) క్షిప్రయానసాకర్యాలు లేక
బోకటం, వాటి నన్నిటిని భావించి చూడండి—మరసంకొంత
రామందు కూర్చుంటే అనిపించడం ఏదెలా బోధపడుతుంది.

ఇవి ముడుగు దూరంగావడం గాదు. మన పూర్వజనాభాలో
(పోషక ఎకనమిక్స్) సామాజిక మైన ఆర్థికవ్యవస్థానుకూలం
అనెందుకనుకొనవచ్చు?

ఇప్పుడూ మనం దీనివెంట—జనవరుల్లో సార్యాపంట
కోతలు చూస్తున్నాం. దీపావళి దినాల్లోనూ వరికోతలుంటున్నాయి.

అల్లుళ్ళనూ కూతుళ్ళనూ పండుగలకు పిల్చుకోవడం అప్పుల
పాలవడం—అల్లుడ్నిదశమగ్రహం అనుకోవడం మన వాగవికత
విద్యార్థిజ్ఞానాలు మరిచిపోయి తియ్యరైన భావాలు.

కొత్తపంటలకాలాల్లోనే పండుగలు చేసుకోవడం గమనించ
దగిన సంగతి. రాజకీయాలు ఊసరవల్లిగా ముద్రపడినట్లు వ్యక్తుల
స్వలాభాపేక్షలపై పెరిగింది కాని, “వ్యవసాయభారీ” అనేవర్గం
ఆర్థిక సామాజిక రంగాల్లో ఆనాడు లేదనే ఖంగతి సదుద్బంధ
విధితమే.

అడవివాళ్లు అమ్మరిండ్లకు చేరడం, అల్లుళ్ళు వారి పెంట
రావడం లాంఛనాలు మధ్యలో ఏర్పడినవి. ఒకప్పుడు కుటుంబం
అనిపించుకున్నవారింటికి వీరితోపాటు ఇతర బంధువులుకూడా
పండుకులకు రావడం ఆచారం.

కొందరిలో దీపావళికి వచ్చి మరసంకొంతవరకూ ఉంట్ల
పోవడంకూడా ఉంది.

ఇదోసమష్టి సామూహిక శ్రేయోదాయక ప్రణాళిక; ఆధు
నికంగా “శ్రమదానం, సంపత్తిదానం” అంటే మాత్రం మన పండి
తులూ మేధావులూ చప్పన వచ్చుగోరు.

‘మొందున్న’వారు ‘వెనుకబడిన’

వారి నుండి నేర్వండి

పండితులకు శూన్యం అనిపించిన కాలం—తెలంగాణా
కోయల్లో—ఫాల్గునంలో పంక్తిభోజనాల పండుగ—బంధువులు
అంతా పాల్గొంటారు.

ఈ పంక్తిభోజనాల్లో పాల్గొన్నవా రెవరూ కోతలు
పూర్తియ్యవరకూ ఆ గ్రామం విడిచి పోకూడదు.

చైత్రంలో వాళ్లు చెత్తి చెదారం తిగులచెట్టపం (కామదానం
పండగ ఇంతే) మళ్లీ పంటకు భూమిని సిద్ధపర్చడమే.

అప్పుదులు, ఉల్లిపాయలు తగిలించిన (వెదురుపేళ్ళు) పాత
వల్లి రెండు వెదురుగడలకు వేలాడవేసి, వేరేవరుగా ఊరేగించి,
రెంటిని చేర్చి ఏటవాలుగా పాతి గ్రింద నిర్వహిస్తారు. ఆ గడల
మట్టా కుర్రాళ్ళు నోరు కొట్టుకుంటూ ప్రవేశించేస్తుంటారు.
మొదట్లో కొలి వెదురుగడలు వారిపోయేప్పుడు పాలవెల్లుల గ్రింద
పడికుండా అందుకుని వాటిక్కడైన భక్ష్యాలు ప్రవాదంగా స్వీక
రిస్తారు.

ఉల్లిపాయలు కొడుక్కుంటూ బోడ్డుకొట్టెలు తీసే ఈ
మమయ్యల నమ్మకాలు వాగవికతలకు హాస్యాస్పదంగా ఉండే
వచ్చును. కాని ఈ నమ్మకాల్లో అకాశాన్ని, స్వర్గాన్ని, వర్షా

పరిసర భూమిని పంటకు పూజించే పద్ధతి అంటే మాత్రం ఈ కొట్టరు.

కొరి వారిపోయిన ఆ పద్ధతి గ్రంథా వంశకులు. ఆ కొరివ ప్థలాన తలలో పడితేను గింజలు తీసి జొన్నకుడు వండెదరు. పొలాల్లో ఒక మొక్కకుండు జొన్నచొప్ప కుప్పమీద ఆ జొన్న నంకటి తలలో నోసెడు పోసి ద్రుక్కగా ఒక గొడ్డరి ఉంచుతారు నీ వేదన.

పంటలు బాగుంచాలని భూమాతమా సస్యలక్ష్మినీ ప్రార్థించి, అరిష్టప్రీతి అనావృప్తీ రాకుండా రావనాసురుల్ని ధ్వంసించి ఆ గొడ్డరిలో ఒక్కరైతుకొమ్మెక్క నరుకుతారు.

ఈ వన్యజాతులను కడఅంతస్తులో నిలబెట్టిన మన పూర్వులు వర్షాలగూర్చిన ప్రార్థనము, దైవాలు, నరకాసురుడు, వృత్రాసురుడు వైదికసాహిత్యం వదుక్కుంటే అంతరార్థం వోకటే—అదవులు గూర్చి సేద్యం చేయడం ఇతే.

ఇప్పచ్చెలు వీరి భీమన్నదేవుడు (ఇంద్రుడు, వర్షాధిపతి)—భార్య 'సికో'—రెండు ఇప్పప్రంభాలు—చైతాళంలో వీటికి (దేవుడు) పెండ్లి. పెండ్లిపంకిరముండు వేణువహనం—ఆ మంటలపైనుండి ఉత్సవంగా దూకడం—అమ్మ పావనా ప్రవేశం. పిల్లలు అమ్మ అకలి అంటూ వేధిస్తూ వంటబడతారు. అమ్మ వారందరికీ వల్లిచేతులతో ఉత్తుర్తిగింజలు పంచుతుంది.

మంటలు అరిపోగానే ఆ బూడిదను విస్తరించి ప్రదక్షిణ చేస్తారు. అక్కడే గింజలు పంచినట్లే దుక్కు, దిత్తుల, కొరెలు, కటేతలు, ఎగతేలు, కొలతలు అభినయించి పంట బాగుందంటే బాగుందంటారు.

అమ్మ, అమ్మ పాత్రధానులు (దైవాలు) ఆ ఉత్తుర్తిగింజల పంట గ్రామస్థులందరికీ పంచుతారు. గ్రామ రైతులపై ఆధారపడిన చేతిపనులవారికీ కొచ్చి అప్పగిస్తారు. వీరంతా ఉత్తుర్తిమూటలు వీవుల వేసుకుని పండింలోని సికో భీమన్న దర్శించి పోతారు.

పొరుగు పచ్చ ఒర్యలేని మనం, కృతిఘ్నరి, దగా న్యారాలను గౌరవకీగా మార్చుకుని మనుకున్న మనం ఈ వన్యజాతుల నుండి నేర్వదగిన వున్నాయంటే ఎంత అప్రతిభ!

రివ్యాతిరోజుల్లో—మువ్వలుకట్టిన కొండలలో కొట్టుకోడం, పశువుల గంటల పటెడలు మెడవేసుకుని గంతపం, మునెయ్యి పూజ, సంవత్సరఫలితాలు, వాగలిపూజ, తెల్లటిఎద్దుల పవక తెల్లనిబట్టలు కట్టుకుని ఊరేగడం, అమ్మవారికి మూడు తెల్లజెండాలు, పొలాల్లో నాలుగింజ రేవకోనిచ్చి తెల్లని కోడిఘంటను నూర్చునికీ క్రొంగుల తేయడం.

రివ్యాతి-అల్లడ్ని కుమాడ్ని ముందు ప్రారంభించమని దున్నపం, విత్తిపం—యథార్థకార్యచరణ.

అ స లు సంగతి

మకరసంక్రాంతి అనంతరం అమ్మలక్కలంతా (ప్రకృతం ఏమిటానీకాకుండా ప్రత్యేకంగా కొన్ని కుట్రలవారు) బొమ్మల నోసు పట్టపం సృష్టించుకొని వన్యజాతుల నమ్మకంగాదా?

అసలబొమ్మలస్థానంగా జరలు జరలుగా నిలువుకొయ్యలు (తప్పునకులాలవారి పోతురాజు కొయ్యలవలె) ఉండేవి ఎంతమంది దురుగునురు? ఆపూజలో నూర్చుని స్థానం?

మహావివరాధి వాగరణం—తప్పుతాగి పేకాటలతోనూ, సినిమాలతో నుండడమూ—వాగరణం ఉంటే మోక్షం వస్తుందా? అసల వాగరణం ఒకనాటి జ్యోతిర్విజయక దలనాలు కోధించేందుకూ, కాలంగూర్చిన వన్యజాతుల కాదా?

రథసప్తమి—చిత్రరథస్వామి — నూర్చునికీ చిట్ట గుక్కాయల వచ్చని రథం ఉండడం వసంతి సంపాదం—ఆశ్వ వేయులు—నూర్చు గమనాలగూర్చి వన్యజాతుల కాదా?

కామదహనం మనలో కామంగూర్చి, కథల్లో కల్పవల్లి కామనిగూర్చి ఏమైనా ప్రత్యక్షప్రయోజనంగా కాన్పించేది చెత్తచెదారం తగులేయడం—పారిసుగ్ధం అనండి, పొలాలను ఎరువనండి — మరేదైనా కృషివలతవనాన్నే ప్రాతిపదికగా మార్చిస్తుంది. కన్నడనామక కామదహనంమంటల్లో అంతా చెత్తచెదారం ఉంటుంది.

ఆధునికంగా పట్టణాల్లో పారిసుధ్యానికీరకం కామదహనం పండుగలు చేయించడం ప్రజాగోగ్యకాళనా రాలోచించదగింది. కామదహనంలో కామదేవునివిషయం కాదనలేము. కాగా ఇంచూరు (మగ్గప్రదేశ్) “నాగూరాం” దేవుడు—లింగాకృతి. వీటిబూతు—ఊరేగింపులు..

సృష్టి—ప్రకృతి—వసంతం అంతా మారు అనుకోడం సాధారణం—కామదేవుని పూజలు, వసంతోత్సవాలు ఒకనాటి రాజకీయం—కవిత్వం—అంతా కామకవ్యాపారం అని పించకపోదు.

అయితే ఈ బూతుల్లో నీమల్లేకపోలేదు.

నేను దేశంలో వివిధ “అభ్యుదయ” “సంక్షేమ” కార్యక్రమాలు చెవులు గింపురైతిపోతూ కట్టి పచ్చబట్టెలు అచ్చయిపోతున్నాయి. ప్రదర్శనాలు, బహుమానాలు, పోటీలు—ఉద్యమాలు—కాని అంతలా ఎవరినుండో ఎక్కడినుండో ఎదుపు తెచ్చుకున్నట్లు తిద్దపం పెగుతున్నట్లు జరగడం మాత్రం ఏమీ బాగా లేదు.

వసంతోత్సవంకూడా పునరుద్ధరించిన నేటి సమాజంలో ఆపాతిపద్ధతులు సరికొత్తవిగా ఉండడమేకాదు. సామదాయక శ్రేయోకార్యాల నిర్వహించడంకూడా ఉంటుంది.

ఉగాది - వసంతం - ఆచారాలు

ఈ ఋతువిశేషాలు మరికొన్ని చూచి ప్రకృతి సమాజాని అవసరమైన వసంతోత్సవం చర్చిద్దాం.

మన ఉగాదికీ వసంతోదయం. ఈ ఋతువు—పండుగలు సాయన మేడమండి మిగుసంవరకు సాగడం ప్రపంచ నారస్యతం పట్టియిస్తూంది. కాని కొన్ని దేశాల్లోమాత్రం మన ఉత్తరాయణం నాటికీ వసంతారంభం. ప్రాచీన—కీర్తన వాతావరణభేదాలు ఇందుకు కారణం.

ఉగాది అనే పండుగ సమాప్తాబ్దాలనుండి అనేకజాతుల్లో ఉన్నా ఆదిలో ఆంధ్రయులకు ఉగాదిలేదు. వారు వార్షిక్తననండి శివ జనమిలో ఉగాది పండుగ ప్రారంభించారు. స్కాట్టు కూడా అంతే.

బైబిల్ యూదులు ప్రైతాన్నే "ఆదిట్—విసం" తొలి మాసంగా ఎన్నుకున్నారు. యవ (బార్బి) ధాన్యం కోతలు పండుగ. నాయన మేవం నూచించే "గ్రాస్ టెలిత" పండుగ క్రొత్త పంట చేవునికి సమర్పించుకోవం. "శివన్" శ్రేష్ఠమాసంవరకు వసంతానికి సంబంధించిన విందులు, విశోదాలు పండుగలు.

మన ఉగాదిపచ్చడి పంపకంవలెనే 'టైరల్' ప్రజలు రక రకాల పండ్లు కలిపిన గుడ్డ పంచుకు నేవారు. గ్రీకుల "హగ్గస్" కూడా ఇలాంటి రకరకాల రుచుల కలగలుపే.

రాత్రింబవలు సమానమయ్యే వసంత సంపాతమే వేద యుగంలో కూడా ఉగాది.

మనకంతో సాన్నిహిత్యసంస్కృతిగల సుమేరియన్లుకు గూడా వాల్సుర సమాప్తాబ్దాల పూర్వమే ప్రైతసంక్రాంతి ఉగాది.

ఫ్రాన్సులో కూడా చిరకాలం ఉగాది పండుగ మార్చి మూడోవారంలో చేసుకు నేవారు. కాని పంచాంగాల సవరణలో 1864 సంవత్సరంలో ఉగాదిని జనవరికి మార్చుకున్నారు.

రోమన్లలో ఉగాది జనవరి నెలలో చేసుకోవం—గణపతిని పోలే వారి "హుస్" చేవుని అర్పించటం పరివాటి.

వసంతసంపాతం (మార్చి 21) సందర్భంలో పూర్వం భర్తీయా (పారశీకం)లో నూర్యునికి (మిత్రదేవ) తెల్లని ఎద్దని సమర్పించుకోవంకూడా జ్యోతిర్వైదికవిషయంలో వచ్చినవ్యక్తం. తెలంగాణా కోయల తెల్లని కోడిపుంజే కాదు తెల్లనిపసువన నేటికీ వస్యజాతుల్లోనూ ఉంది.

రెండున్నర సమాప్తాబ్దాల పూర్వం వసంత సంపాతం వ్యవధిరాసి సంబంధం—అదే వలుగు. వేడికి సంబంధించిన దేవుళ్ళకు, సృష్టికి సంబంధించిన దేవుళ్ళకు వ్యవధివాచనాల రూపకథ— ఈజిప్టు "ఓక్సిక్", కృష్ణుడు, రుద్ర కవ కథలు.

యూదు లి మేవ వ్యవధిరాసి విషయకంగా "పాస్ ఓవర్" (గతించిన) పండుగ జేసుకుంటారు.

నిలువు—ఏటవాలు వెదురుగవలు, స్తంభాలు నిట్రాళ్ళు పూజలు కాలంగూర్చినవిగా, సృష్టి మూర్తినీ గూర్చినవిగా, అంతిలా బూతులూజ ప్రపంచం అంతిలా ఉన్నదే. మరి ఇంగ్లాండులో నిలువుకర్రల "మేజే డ్యాన్స్" అలాంటిది కాదా?

అస లి పూజలో సృష్టి—బూతు భావా లున్నా లేకపోయినా కాలం కోర్చే విధానం ఒకటి కనుపిస్తుంది. (నీవెనుబట్టి గంట తెలియవం)—ఈ ఏర్పాటే ఎల్లాంపజిల్లాలో ఛాయల సోమేశ్వర ఆగమూర్తి. ఎటునుండి చూచినా గర్భగుడిలో ఛాయ కన్పిస్తుంది. కాగా లింగమూర్తులు—పావనట్టాలతో సహా ఆరుతెటనే పుంపడం—అనంతరిం అలయా లేర్పడవం గమనించండి—కాలాన్ని కొలిచేపద్ధతి.

విరువాక, హల్ ప్రవహణం, నాగలిపూజలు మనలో, మన ఆటవికజాతులలోనే కాదు అనేక దేశాల్లో వుంది.

పాశ్చాత్యుల "నాగలి సోమవారం", ఐరోపాలో "యవ మేక", టైబెల్ యహోవాకు దూడ, సిరియా బంగారుదూడ, ఈజిప్టు "అనిస్ బుల్" నంది ఇదంతా కేవల జ్యోతిర్వైదికవిషయాలే గాక కారణాలలో భౌమిక వ్యవసాయక విషయాలన్నాయి.

సృష్టి—వ్యవసాయం—అందుకే మన పూర్వులు మానవుల సృష్టికార్యం—ఒక యజ్ఞంగా, వ్యవసాయంగా వ్యవహరించారు. సృష్టి, బీజము, ప్రాణి, చీనీయులు మనవారికోముందగుననే—ప్రజ్ఞానిక దృక్పథంలో ఈ "గ్రామ్యునిర్యా"న్ని (బూతు అనుకునే పని కోదో (పారిభాషికపదం—పట్న వాసముల కేసంబంధం లేదని కాదు.) సృష్టికార్యక్రమంలో ప్రాణిదానం, విశాకేనం కూడా ఉన్న దపడం (పురుషుడు తన కత్తి కొంత కోల్పోవడం—పెనసులాల—పట్టుచిల) చీనీయు లి సంబంధం "యద్దం"గా పోల్చారు.

శృంగారచేష్టలలో వారు వాడే పదాలు యుద్ధం సైన్యాలకు సంబంధించినదిగా వుంటాయి. టైబెల్ సోల్టన్ కథ—అదో ఉద్యానవనం—వసంతం—యీ పత్రికలో చిర్పిస్తే బూతులంటారు.

ఈ బూతు—వసంతకాలపు నూర్యుకు వసంతకుడు—ఇంగ్లెడు—ప్రాకృతిక సృష్టికార్యతత్పరితలో పంట, కౌముక భానాల్లో ఇంగ్లెడ్ని మన పూర్వులు పచ్చి చీటి జేటగాడ్ని చేశారు. కన్యాప్రియుడు అన్నారు.

మన పూరుకు దేశాల్లో 'అడ్డోనిన్, తిమ్మజ్, ఓక్సిక్' అట్టిన్' మొదలగువారంతా వసంతకాలపు నూర్యులే—ఇంగ్లెని లక్షణాలు, శివుని లక్షణాలు, కృష్ణునిగూర్చిన కథలవంటివి వారీకీ ఉన్నాయి. చెట్లు చిగుళ్ళు, విందులు విశోదాలు—అనేక బూతు పూజలు—ఇంగ్లెడు మనకు పుంలంగం. కాని కొందరస్త్రీగా భావించారు. (ఇంగ్లెనిసంగతికూడా ఇంతే) ఇంద్ర, అంద్ర, అందం శబ్దంలో కొందరి అర్థం దీర్చి కాయుడు (దీర్చమైన పగలుకూడా అని వచ్చును. కథకాలం రాత్రికాలం హెచ్చుగదా.)

మనం—ఆంధ్రజాతి—అలగాజనం అనీ, పతితులనీ ఒకవాడు ఒకరిచే అనిపించుకన్నప్పటికీ, రాజకీయాల్లో ఆంధ్రులు అంధులుగా వ్యవహరించినప్పటికీ—గత వైధివాలకు బుజాలు తిడుముకోదానికి ఆంధ్ర ఇంద్ర శిభార్థాలు ఆంధ్రకు ముడిపెట్టడం బాగుంపదా?

"ఇందు" మనకెవ్వడు సోముడు—జలబిందువుకు ఇదే పేరం కాని ఒకప్పుడు ఇందు అర్థం లేతోబిందువు—అంతా బహు పూర్వకాలపు సృష్టినిగూర్చి ఏర్పడిన అర్థాలు—కథలు.

ఆదిలో సంవత్సరం అంతకాలం వసంతంగానే పండేటట్లు, గ్రీకుల కథ—వారి దేవుడు జూపిటర్ (ద్యుత్యై) పిత—ఇంద్ర—మూర్య—రుద్ర) సంవత్సరాన్ని వివిధ బుజులుగా విభజించి ఆయాకాలాల కనుగుణంగా మానవుల మనుగ. తేనా—కాలగణన చేయడం—వ్యవసాయం, పనుపాలన మొదలైనవే—

కాగరికత—కథలు—ఇలాంటి పోలికలు మన ఇరిపోస్టాల్లోనే గాదు అనేక దేశాల పాఠకశాస్త్రాల్లో ఉన్నాయి.

పశువులు, జంతువులు, క్రిములు, కీటకాలు చూడండి. వాటి బ్రతుకు లినడం, పుట్టింది చనిపోడం—కొండముచ్చులు, పిచ్చి కలు పిటిలాంటి ప్రాణులకు లినడం, సృష్టికార్యంతప్ప మరేదీ వోచదు— అలాగే అదిలో మనమ్యులూ పిటిసమానంగానే ఉండేవారు. దుష్టపిత మానవజన్మ కిదే గోయంకొదని బోధించి ఆచరింపచేశాడన్నమాట.

మనకు వసంతం పండుగ. ఉదాది ఫలాల గుడ్డ—మధు మాసం క్రైస్తవుల్లో ‘పెంటకోస్టు’ కాఖవారికి వసంతోత్సవం. కోరలపండుగ.

పర్షియా మిత్రదేవుని పూజలనేకం క్రిస్టన్ లో కలిసి పోయాయి. ఆయన పండుగలు వసంతోత్సవం—“ఏప్రిల్ ఫూల్”, ఫావన్ సంతే, గుడ్ ఫ్రైడే—ఈ లక్షణాలు మన వసంతోత్స వాల్లో ఉండేవి. క్రైస్తవులు ఉగాది అర్ధరాత్రి “ఫస్ట్ ఫ్రుటింగ్” ఆచారం.

కారి గత సంవత్సరం (నవించినది) పొడవైన కలటిరూపం అంటే దీర్ఘరాత్రి (దక్షిణాయణం). కొత్త సంవత్సరం అర్ధరాత్రి నిశ్శబ్దంగా నిప్పురాజేసి వెలుగు కల్పించే ఆచారం ఉగాది రావడం, ఉత్తరాయదారం.

అయితే ఒకప్పుడీ క్రైస్తవుల పండుగ కేవలం శృంగార కామప్రసక్తి కలదై జరిగింది. దీన్నే గ్రీకులు “అగపీ” అన్నారు.

ఈపూర్వం మిత్ర (మార్త) దేవుని సంబంధం-వసంతోత్స వంగా జరిపేవారు. తర్వాతికాలంలో మధుమైథునాల పండుగగా మారింది. అదే మధ్యకాలపు వ్యవసాయక విషయకభావకల్పనలు, సృష్టి, జీవహింస త్రాగుడు, వ్యభిచారాలకు దారితీయించినవి.

గతించిన సంవత్సరాన్ని పరిమోసిందడమే “ఏప్రిల్ ఫూల్” విశేషం—అంటే ఒకప్పుడు వసంతంలో వారి ఉగాది అన్న మాట. చిరి, దీర్ఘరాత్రులు పోయి ఉత్తరాయణం, వసంతం— సంతోషాల్లో బహుమతులు పంపికోడం.

గ్రీకులు ‘ఈప్టర్’ ను పవిత్రాన్ని పర్యంకగా చేసుకున్నారు. సంపాతాలకు సంబంధించిన పండుగుల్లో అగ్ని సంబంధం అనేకదేశాల్లో, మతాల్లో వేడి వెలుగులనుగూర్చిన ఉపాసన అయి వుంది.

క్రైస్తవుల కది “పాడప్రకాశన” పండుగ—పన్నిద్దరి మత్త మాసవాల నానీసులచేసి కారికాల్గు కడగడంలో వారి 12 ఆపా స్త్రులు, ద్వాదశకరాసులు మాసాలు భావాలు—అదే సిక్కిం ప్రజల ఉగాది ఉత్సవాల్లో పన్నిద్దర వృత్తాలు. కొత్త సంవత్సరం రాసుర్ని మాసార్ని ఆహ్వానించి పూజించడం.

అదిలో క్రైస్తవులకేంద్రం ఆర్మీనియా — అక్కడి ఈప్టర్ వసంతోత్సవమే, అదేకేటో క్రీస్తు జన్మదినోత్సవం, ఏప్రియల్ (వసంతం) లో జరిపేవారు. మిత్రదేవుని పోలికలు.

ఉగాది పచ్చడి పంచుకున్నట్లే పోలెడ్డ ప్రజలు వారి ఉగాదికి అప్పదాలు చిదిపి నటులసంఖ్యలంత పంచుకుంటారు.

భూతకాలం అనుభవక వేద్యంకావడంలో పాతకోత— భవిష్యత్కాలంగూర్చి భయాలు, కుభికరం కావాలనే ఆశలు, నమ్మకాలు, రానున్న సంగతులు తెలియాలనే కుతూహలం ప్రపంచంలో అన్ని దేశాల్లో, అన్ని తరగతుల, జాతుల ప్రజల్లో ఎప్పుడూ ఉంది. అది మానవుని మనస్తత్వం. ఇదే గతాన్ని గూషించుకోడం, దేవుడిచేత, రాబోవు విషయంగా ఆశలు, బోనాలు, సంవత్సర ఫలితాలు, బోనీలు, కోడిపంచాలు.

వైదికయుగంలో దాంపత్యాధిపతి ఆర్యమనుకు “అవస్తా”లో అయిరిమాన-వసంతకులు. మన్యగుడు, ఇంద్రుడు, కృష్ణుని గుణాల వారికంటే తేమకాని వైవాహికజీవనం. సృష్టికార్యాల్లో వీరి సంబంధం దోష్టరూపమై వుంది.

గ్రీకుల బూతుపూజల దైవం డియోనిసస్ (దినోవిశేక్) కూడా మన వసంతకుడైన ఇంద్రునిలక్షణాలున్నాయి. ఆయన విశా పశువులకు, చెట్లకూ సంబంధం వుంది. ఈయన పూజల మాత్రం పుష్పమాసంలో జరిగేవి. ఈయనే విహుషుడై య్యంటా డవి పండితాభిప్రాయం.

వ్యాధిసాయకంగా కాన్పిస్తూ—సృష్టి — వెలుగులగూర్చిన పండుగుల్లో—ఎట్రూస్కన్ (ఇటలీ) కాలరూపియా”, గ్రీకుల “థెస్సాఫోలియా” మధుమైథునాల పండుగలే.

రోమనులు డియోనిసస్ స్థానే బాకస్ నుంచి “బక్కా వారియా” వసంతోత్సవం చేసేవారు. ఇదీ అంతే. దీని తిగ్గస్థాయిది మనదేశంలో “హూలీ” పండుగ.

సిరియా “బాల్” మహాదేవుని పూజలకూడా వసంతంలోనే జరిగేవి.

వసంతముతువు — ఉత్సవాలు — అభిరైవాల్లో క్రీస్తులు ఉన్నారు. వాసంతి.

చీనావారికి వాసంతి కత్యాగరానీ సంబంధం. “లైన్ హూ” పండుగలో కాముకకార్యాలు బూతులూ ఉన్నట్లు కన్పించదు.

వాసంతినే పూర్వం రిమ్యలో “వెన్నా” అనేవారు. ఈజిప్టు వాసంతి ‘అమన్’ (అమని) పురషునిగా కూడా పూజించారు (నూరుగడు).

రోమనుల వాసంతి హీస్ — అందాలధరిణి — ఆరితేరిక కారిణిగా ఉహించుకున్నారు. ఈవిడ పండుగల్లోనూ కాముక వ్యాపారాలే నాగేవి.

వీరే పుష్పదేవి అంటూ మరొకామెను (ఫోగా) పూజించే వారు. ఆవిడ పండుగ ప్లోరారియాకూడా కాముకవిషయాలకు దూరంకాదు.

ముగింపు

వసంతం అంత బూతులమంగా అనిపించటం అవాటి సమాజం, భావాలు, జ్ఞానం, వాటిని అవగతం చేసుకోలేకపోవటం వల్ల నే.

వసంతంలో మన తెలుగువాటకూడా ప్రభువులు పరాంగవా సంభోగవరాయణత్వంగూర్చి, మన్యభావాలు, ప్రభు మరతోత్స

నాలు, రాజుల చుట్టలు, రకరకాల విశేషాలుగూర్చి వివరా
జంపవచ్చును.

ఈ కామకావ్యక్రమాల విసంహిత్యనం పునరుద్ధరించ
మనసు—ఆ సారస్వతంకూడా అవసరం—కారణం వాగ్విత్తలో
నులువుగా ఉద్భవించిపోయే వాణాదులనం రావడం. ప్రేరణ
ప్రేరణచేలకులకు పంపిణీగలగ్గరైదు. ఈ అంటే కొట్టుకొస్తున్నాడు
నేటి మనసుకు. అంటున్నామే అతివ చేలాంచల స్వరూపం పద్ధతి
పంపకం తయారించగల రసకసాహిత్యం సృష్టి అవుతుంటే మన
కానాటి బూతుల విసంహిత్యనం ఎందుకు? దహన పార్థమి,
విసంహిత్యనం, హాసకవిత్యనం, కదంబయ్యకాలు మనవి
తయారీకి మన కవితనం లేదు.

అన్నీ కృంగారం, బూతు, రసజ్ఞత అనుకున్న అనాటి
విసంహిత్యనాల్లో ఇతర ప్రత్యేకతలు లేకపోలేదు.

చతుర్విధ కళలు—అటలు పాటలు, అలంకరణలు, అంశాలు
పోటీలు, ప్రదర్శనలు.

పండుగల్లో మరలవన కలిగింది టుకుదీక్షయ్యక ప్రాధాన్యం
కల్పించి కనీసం వారంరోజులైనా అచాలగోపాలానీ! అటదీక్షయ్య
నెలవు రిచ్చి విసంహిత్యనాలు ఇరవదం పంచవర్ష ప్రణాళికలు
వారికి అవసరం అనిపించకపోవచ్చును.

కాని ఉద్యానవన కృషి, అంచాల పోటీలు, లలితకళలు,
ఉపన్యాసాలు, అలంకరణలు, చేతిపనులు, అంటరానితనం,
ప్రేయోదాయకకార్యాలు, సంక్షేమాలు, క్రమపాతాలు, వ్యాపార
మాటలు, కలప్రదర్శనలు ఇలాంటి విశేషం ప్రార్థనానాటి అవకాశం
విసంహిత్యనంలో కల్పించవచ్చు. వివరణ కోసం గ్రంథం అవుతుంది

Tel: "PRESUNDRY"

Phone: 3519

K. ORR & COMPANY,

40, Chinnathambi Street,

MADRAS-1.

Reliable Indenting

House

★ **For all Kinds of Papers**

★ **Chemicals,**

★ **Printing Machinery**

★ **Iron & steel**

Stockist of Printing Inks & other allied sundries

పంచబాణకల్ప

సువిర్ల మిత్రము. విక్రేయ, అతిమాత్రము, ముఖ
మేహము, బుడి ప్రజర్, వాతరక్తము, క్లిష్టోష్ణము,
విస్పృతున, నగముల బలహీనత, దిడ, ఆయానము,
మేదలగు అన్ని వ్యాధులను హరించి రక్తపుష్టి, సంజ
బలమును ఇచ్చును. కాస్త్రీయ ఆయుర్వేద ఔషధము.

20 రోజుల మందు రు. 15/- వి. వి. రు. 1/-

800 కాస్త్రీయ ఆయుర్వేద ఔషధములు
మానవ సిద్ధముగా నుండును. కోరినవారికి
శేరిలాగు ఉచితము.

ఇండియన్ మెడిసిన్ హౌస్,

లక్ష్మీ టాకీసు రోడ్డు, విజయవాడ-2.

విజ్ఞానం: అజ్ఞానం

శ్రీ కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు

ప్రార్థనగా ఓ వంద రూపాయలు కావాలి.

పోనీ డెబ్బయి, ఎవరై మధ్యమన్నా సరి పెట్టుకోవచ్చు అవసరం నాకే. డెబ్బ కావాలి. రేపటిలోగా కావాలి. తప్పని సరిగా కావాలి.

అంత డెబ్బంటే తమాషా కాదని తెలుసు. అంత స్వల్ప వ్యయం ధిలో అంతకంటే ఎక్కువ ఖర్చుచేసిన దినాలు చాలా వున్నాయి యిదివరలో. కాని ఘనతారీఖు చాటి పదిరోజులన్నా కాలేదు. అప్పు చేయటం ఆలవాటు లేదు. తీరవలసిన బాకీలు తీరటం లేదు. ఎలా? ఎలా? ఎలా?

బయట చాలా ఎండగా వుంది. లోపలకూడా వేడిగా వుంది. ఏళ్ళు మురిరి, కీళ్ళు పడిన పాత నైకిలును లోక్కుకుంటూ మళ్ళీ ఓ గంటలో ఆఫీసుకెళ్ళాలి. చనిపోతూ నాన్నగారు ఇచ్చిపోయిన ఆస్తి అడే. ఆయన జ్ఞాపకచిహ్నంగానూ, నా అవసరానికీ యింత వరకూ పదిలంగా దాన్ని వాడుకుంటున్నాను.

దాన్ని గురించి ఓ సమయంలో ఓ స్నేహితుడు జోకాడూ విసిరాడు.

“నైకిలును నువ్వు తోసుకెడుతున్నావా? నైకిలు నిన్ను మోసు కెడుతోందా?”

దానికి ఆలోచించి యిలా సమాధానం చెప్పాను.

“రెండూ జరుగుతున్నాయి. నాకు నీవరంగా వుంటే వన్నెడి మోసుకెడుతోంది, దానికి నీరసంగా వుంటే నేను తోసుకు తీసు కెడతాను.”

పాపం! డెబ్బ తీసేందుకు అందులో ఏమీ లేకపోయినా, ఎడమ చెంపమీద కుడిచేతితో ఓ డెబ్బ కొట్టినట్లుగా బాధపడి వెళ్ళిపోయాడు.

కాని ఆ విషయాలన్నీ యిప్పుడు నాకెందుకు? కొంచెం ఎక్కువగానే డెబ్బు కావాలి.

కిటికీలోంచి ఎండవచ్చి నెత్తిమీదిగా బల్లమీదపడుతోంది. తలుపులు మూద్దామని వుందిగాని బద్దకంగా వుంది. ఉపాయాలను నేనుకునేస్తున్నాను, క్రొత్తవాటిని కల్పిస్తున్నాను. కాని అన్నీ మధ్యలోనే విరిగిపోతున్నాయి. కొన్ని చివరివరకూ కొనసాగాయి కాని మరిసాగటంవల్ల పలుచనై బలహీనమైపోయాయి. పదిహేను పాతిక మధ్య ఫలితంకనిపించే ప్లాన్లు చాలావచ్చాయి. కాని అవి చాలవు. కనీసం డెబ్బై కావాలి.

మాకు వందవర్షాలాగ్గిరిత దిశంజుటలో మొడిటివాకంలో ఓరోజున యిలాకాళాను, పైకిపో.

“నిన్న నాన్నగారు చనిపోయారు. పోతూ యిలా అన్నాడు. నాయనా ఎవరిదగ్గరా అప్పుచేయబోకు, ఎట్టి స్థితిలోనైనా సరే”

మాడు సంవత్సరాల తరవాత జనవరి రెండో తారీఖున ఎన్నో పాలో యివాళే రేడుతోంది.” అప్పుచేసినందుకు ఫలితం ఆయనకు బాగా తెలుసు. అక్కయ్య పెళ్ళికోసం చేసిన అప్పు తోనే ఆయన వచ్చిరాని జరలో పడరాని పొట్టు పడ్డాయ. అప్పు తీర్చి నాకోసు యీ చిన్నయిల్లు మిగిల్చేసరికి నవనాడులూ కృంగి పోయాయి. ఇంకా వీదో యీ ఒక్క కొడుకుకోసం వారగలెడదా మని తావత్రయపడుతూండగా స్థానికాలంటి మహానుభావుడికి దాపురించిన భయంకరవ్యాధి సంక్రమించింది. ఆయనకూ మాకు ఋణం తీరిపోయింది.

అపడలో వున్నప్పుడు గడిచిపోయినరోజుల్లో చనిచూసిన కష్టాలూ, సుఖాలూ రెండూ జ్ఞప్తికి వస్తాయన్నమాట నిజమే. కాని కష్టాలకే బతువు ఎక్కువ. ఒక సుఖంబోచి కష్టాలను మరిపించ గలదు. ఒక కష్టం వంద సుఖాలను మరిపిస్తుంది.

ఆసమయంలో ఆలోచనకు అంతరాయం - కలగజేస్తూ మునితంగా ఎవరో తలుపు తట్టారు. “ఎవరు?” అన్నాను.

తలుపుతోనుకుని పడేళ్ళ పిల్ల లోపలకు వచ్చింది.

బారిగా, ముద్దుగా “ఏం కావాలమ్మా?” అన్నాను.

“ఓ రూపాయంటే యిమ్మంది అమ్మ” ముద్దుగా, బారిగా జవాబు.

శేబులు తడిచాను. మాడు రూపాయలు వున్నాయి. నాటి లోంచి ఒకటి తీసియిచ్చి ప్రేమగా చెక్కిరిమిద చిటికవేశాను. వచ్చి వెళ్ళిపోతోంది. చప్పున ఏదో తోచి, “పాపా మాట” అన్నాను.

పాప వచ్చింది.

“మీ నాన్నగారున్నారా యింట్లో?”

“ఆఫీసు కెళ్ళారుగా”

జవాబు వినీ “సరే బిళ్ల” అన్నాను.

పాప వెళ్ళిపోయింది.

అదృష్టవంతుడి సరసరాలు యిలానే వుంటాయి. పాప మంచిదే. కాని అటు నేనుకునేందుకు మంచి పరిణామ, గొనూ లేవు. పాప తెలివైంది. కాని అటు ఆలోచరగతి విషయ చదువుకు నేనుకు అవకాశంలేదు.

పాపనాన్న గాడుకూడా మంచివారు. మాటకారి కాదు. ఆయనలో వున్న లోపముల్లా ఏమిటంటే వీధివాడు కావటం. ఈ వీధి వాడు ఆ వీధివాడికి యిల్లు అద్దెకిచ్చాడు. అద్దె యిరవైరూపాయలూ మూడుశెలలునుంచి బకాయి.

మూడు యిరవైలు అరవైలో పగం అయినా ఆయన యిస్తే ఎంతో బాగుండును? ఇచ్చేందుకు ఆయనకు కత్తిలేదు. అడిగేందుకు వాకు కత్తిలేదు.

మానంగా గడుస్తోంది కాలం. విసుగ్గాకూడా గడుస్తోంది. ఉపాయాలు ఆలోచించటంవల్ల ఫలితం లేదని గ్రహించి మాని వేశాను. ఏదో ఒకటి చేసేయగలగటం ముఖ్యం. అద్దెకోసమన్నా ఏడిపించాలి; అప్పున్నా చేయాలి.

మొదటిది సంభవం కాదు. రెండవది అసంభవం.

గంట గడిచింది. బయటగాలేచి, తలుపులు తాళం వేసి నైతిలును ప్రయాసపూరిత స్థానం చేసి బయలుదేరాను. దాగో— ఓముసలమృగాలు కాపవాడ్యాల విసిరింది. ఏం జరిగిందో ఓయవతి ముసీముసీ నవ్వులు నవ్వింది. ఇంకా కొన్ని ఘోరాలు జరగబోయి అగిపోయాయి. ఆఫీసుకు చేరాక ప్రేమవేసినా చక్కాలు తిరగటం మావటం లేదు. సింహద్వారానికి పదిహేనుగజాల దూరంగా దయ తల్పి, అప్పటికై నా విశ్వప్రయత్నం చేస్తే ఆగింది. మర్నీ వెక్కిరిస్తూకొస్తూంటే ఎవరో యిద్దరు నవ్వాడు. నన్ను చూసి నవ్వాలో, నైతిలును చూసి నవ్వాలో నా కర్ణం కానేలేదు.

మెట్ల మీంచి నైకి మోసుకొస్తూంటే పూర్వం ఎదురై యిలా అన్నాడు : “మీరేం మోస్తాను? బాబూ! నేను మోస్తాను.”

నీటులో కూర్చున్నా ఆలోచిస్తూ మానవని తెలుసు. మానేండుకు ప్రయత్నించి ప్రయోజనం లేదని కూడా తెలుసు. అలా బాధపడుతూ అయిదంటివరకూ గడిపి నైల్లు అసంపూర్తిగా వొడిచేశాను.

తచ్చేటప్పుడు ఓపిక లేక, నైతిలు నడిపించుకుంటూ వడు కున్నాను. కాళ్ళిత్రాగుదామని అనిపించినా బద్ధకం వేసి మానేశాను. ఆ అరగంటలో యింటికివచ్చాను.

ఇంత విచారం! అబ్బ! ఎలా భరించటం!

పంతులుగారు నువ్వుం యివరిల కాప వేసుకుని, వేపకు కనువుకుంటున్నాడు. ఇది రోజూ జరిగేదే. రోజూ అయితే “వికేష లేమిటండీ?” అని నేను అడగటం, పత్రిక వార్తలన్నీ ఒక చావి తర్వాత ఒకటి ఏకద్రువు పెడుతూ, ఆయన స్వంత అభిప్రాయాలు కూడా వెలిబుచ్చటం, ఎక్కడైతే నేను ఆయన మాటల్లో అంగీకరించకపోతే, సున్నితంగా వాదించుకోవటం జరగడం రివాజు. ఇవారే కూడా నేను పాతప్రశ్న అరగదీస్తానని ఆశించి వుంటాడు. కాని నేను తొందరపడ్డాను.

“పంతులుగారూ ఓసారి యిలా వస్తారా?” అన్నాను.

ఓ విధమైన ఉద్దేశం పన్ని వేళలకు వాందీవాక్యాలు మూలనే వుంటాయి. “నిన్నో విషయం అడగమంటావా?” అని అమ్మ కూతాత్తుగా ఉపక్రమించినప్పుడు ఆ రోజుల్లో అలాగే

ఉల్కిపతేవాడిని. “వరేయి యిటురా” అని నాన్నగారు పిలిచి నవ్వుతూ నుండే గబగబ కొట్టుకు వేది. ఇప్పుడు నా మాటల్ని విక గానే ఆయన ముఖంలో ఆ మాదిరి భయం స్పష్టంగా గోచరించింది.

“ఏమిటండీ?” అని దగ్గరకు వచ్చాడు.

భయంతో, బాధతో, సిగ్గుతో చచ్చినచావయింది. ఎంత కష్టమో. యిటువంటి సంఘటనలను ఎదుర్కోవటం! మరి కళ్ళలో చిదివే, సినిమాల్లోనూ, నాటకాల్లోనూ చూసే ఆ కఠినత్వాలూ, దయాదాక్షిణ్యాలూ లేకపోవటాలూ నిజాలు ఎలా బైతాయి? పంతులుగారిలాంటిమనిషి, ఆ కళ్ళుకోడు అలా క్రిందకు జారి పోతూండగా, దీనిమైనమాపులు చూస్తూఉండగా, ఆ అడుగుతూ, తెగురుతూన్న కళ్యా..... ఏ మానవుడి హృదయం ద్రవించదు? కనీసం...నాలో యిలా కాఠిన్యానికి తావులేదు.

“కొంచెం...కొంచెం...డబ్బు...చర్చగలరా?”

ఎలావేశాను యీ ప్రశ్న? నేను కఠినుణ్ణికాదుగా. లేదు లేదు. ఈ ప్రశ్నలో ఆ భావం లేదు. బ్రతిమలాడాను, వేడు కున్నాను, అర్థించాను—ఆ నాలుగు మాటల్లో.

“నాదిగ్గర యిప్పుడెక్కడిది నాయనా?”...

చాలు—ఇంక నా నోరురాదు. “అనడంలోలేని ప్రేమ, జాలి, దీనిత్వం యీ చివరి మాడెక్కిరాలలో అమితంగావున్నాయి.

“ఫర్వాలేదు. ఏమీ అనుకోకండి. ఎంతో అవసరంవుంటే అడిగాను” అనేసి లోపలకువచ్చి కూలబడ్డాను. అప్పుకుండా వుంటేనే మనశ్శాంతిగా వుండేది. ప్రయోజనం లేదని చాలాభాగం తెలిసే, నోరుజారి, మరోగుండెను గాయపరిచాను. కనీసం ఆత్మ సంతృప్తి అయినా లేకపోయింది.

ఏమవు, కోపం, వైరాగ్యం, ఉద్దేశం అన్నీ ఒకచావి తర్వాత ఒకటి ఆవహిస్తున్నాయి. వరుసగా వాటిలో కుస్తీపట్టి ఆరిసిపోతున్నాను. కాని చివరి విజయం నాదికాలేదు. నన్ను ఉద్దేశం చిత్తుచేసింది.

“ఏమయినావరే డబ్బుసంపాదించి తీరతాను” అని చివరి సారిగా దృఢంగా నిశ్చయించుకున్నాను. తలుపు తాళంపెట్టి నైతిలు తీసుకుని బయటకువచ్చాను. అప్పుడే చీకటిపడింది. నాక కాళింలేనప్పుడు ప్రేమ గబగబా గడిచిపోతుందన్నమాట నిజమే. ఆయాసమాట మరిచిపోయి నైతిలు ఎంతవేగంగా త్రొక్కాలో చెప్పలేను. భయంకరమైన పోలీసువాడి యాల వినబడగానే ఎడం చేత్త బలంగా ప్రేమనొక్కేశాను. అతిప్రయాసపూరిత ఇరవై గజాలు చాలాక నైతిలు ఆగింది.

పోలీసువాడు రోజుకుంటూ వెళుతుంటే పరిగెత్తువచ్చి నన్ను వేసిన మొదటి ప్రశ్న యిది.

“నేను ఆగమనగానే ఎందుకు ఆగలేను?”

నేను భయపడి “ప్రేమ పడలేదు” అని చెప్పాను.

పోలీసు స్ట్రీట్ లైటు మధనకెలుగులో నాకంక క్షారంగా చూసి “ప్రేమలు వడపోవటం రెండవతర్య” అన్నాడు.

హా లి క ప థు పు

చిత్రకారుడు : శ్రీ ముక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

తెరి, నిర్దేశించి "వా మొదటిరక్త విమిటి?" అని అడిగాడు.

"తెరియకుండానే పోతున్నావన్నమాట. లైటుపదయ్యా?"

అత్యధునుడు గుర్తుచెప్పింది. పోలీసువాలకం చూస్తే గంభీరంగావుంది. ములభంగా వదిలేటట్లు కనబడలేదు. అయినా ఎట్లా? అవకాశంగా జంకాటంలో యిరుక్కున్నానే.

"తొందరగా వెళుతున్నాను. పొరపాటయింది. పోనీయండి" అన్నాడు తగ్గి.

పోలీసు వద్దేను పరికరా, దబాయించటం ప్రారంభించాడు. కామిద రెండు నేరాలు యిండాకనే మోపాడాయె. "చదువుకున్నవాడిలా కనిపిస్తున్నావు; ఆమూత్రం తెలియదుటయ్యా" అన్నాడు, "నిన్ను వదిలిపెడితే యివారే, రేపటినుంచి నెత్తి కెక్కుతావు" అన్నాడు పదాలప్రయోగం జాప్తిగాచేస్తూ. వా కళ్లం గాకుండా కొన్ని నిమిషాలు ఏవేవో మాట్లాడాడు. పోనీ-అతని కూటలన్నీ ధరిస్తూ పూటకుంటే, వదిలిపెడతాడని మానం వహించాను. అయిదు నిమిషాలు అలాతిట్టి "సేన నకిపది" అన్నాడు.

వా నర్సి యుల్లుమంది. వా ఆలోచిస్తూ! ఆకలు! ఏమిటి పీటలు? ఇంకా తగ్గి, దీవాడివంటగా "ఇంకెప్పుడూ చెయ్యను. వదిలేయండి" అన్నాను.

"అతం లాభంలేదు. పది?"

వాకం అర్థంగాక ఏమి చేయటమా అని ఆలోచిస్తున్నాను. ఇంతలో ప్రక్కనుంచి ఒకేమనంతు వినిపించింది.

"ఏదో పోనియ్యండి, ఇంకెప్పుడూ చెయ్యవంటున్నాడుగా.

చిన్న కిల్లి దుకాణం. ఒక లీకు లాంతరు తగిలించివుంది. నలుగుతోంది. ఇద్దరు ముగ్గురు ప్రక్క నేలమీద వేసివున్న రెండు మీద కూర్చుని మావంక విసోదంగా చూస్తున్నారు. దుకాణదారు ఎవరికో కిల్లి కట్టి యిస్తూ, మల్ల యిలా అన్నాడు. "పాపం. వదిలేయండి".

"నీకేం తెలుసయ్యా, కూర్చుని కలుద్దు చెబుతున్నావు. అది వా దుర్మార్గం!"

కిల్లికొట్టు అతను అసహ్యంగా కవి అన్నాడు. "ఎంతదూడే అయినా పాపం-అయిన ఏదో పనిలో వున్నట్లున్నాడు. అర్థంబుగా వెళుతున్నట్లున్నాడు!"

"అయితే లైటు వెలిగించుకో నక్కర్లేదా?"

కిల్లికొట్టు అతను మళ్ళీ కవి "ఏదో. పోనీయండి" అన్నాడు. వాకు కరీరమంతా నేర్తూ, జగ్రులూ పాకుతున్నట్లుగా వుంది. తొక్కుమీద యింత ఆవహానం ఎలా ధరించేది? ఇంకా కొంచెంకాలం యిదే మోయిపరిస్థితిలో వుంటే కన్నీళ్లు కారటానికే అడ్డంకి ఏమింది? ఛీ. నిలుచునకాలం వృథా అయిపోతోంది. ఎనిమిది కాటికే వా పనితెరవేరదు. మళ్ళీ రేపు ఆదివారం. కస్తూలన్నీ ఒకపాకే వస్తాయన్నమాట నమ్మక చేసేదేమింది?

"చూస్తూ నిల్చుంటా నేమయ్యా. పది" అన్నాడు మళ్ళీ పోలీసువాడు.

కిక్కుమొహంతో "నైలు స్టేషన్ వాకి నీకుచుపోతే ఏం జరుగుతుంది" అన్నాను.

అతను వికటంగాకవి "రేపు కొద్దుకు పిలుస్తాను. అయితో వదో నైన్ వేస్తారు" అన్నాడు.

"తక్కువ చెయ్యరా?"

"ఏమో నీ అదృష్టం."

ఎంత ఆసహాయక వాడు, ఇన్నాల్లనుంచి యిక్కడ గడిపాను. ఒక పోలీసువాడివారినండి తప్పించుకోలేకపోతున్నాను. నిజానికి యింత మాత్రుగా మనిషిని పరిస్థితులు ముక్కలంచెలా చుట్టివేస్తాయని ఎవరైనా ముందుగా ఊహించగలరా?"

మళ్ళీ కిల్లికొట్టుఅతను కలగచేసుకుని "పోనీ. నేనో ఉపాయం చెబుతాను. అలాచేయండి" అన్నాడు యిద్దరినీ ఉద్దేశించి అప్పట్లుగా.

వాలో ఆక జనించింది. దీనికి కూరుపేరే ఉమాయకర్త్యం.

"ఇప్పుడు మీరు పనిమీద వెళుతున్నారా పంతులుగారూ?"

తల బలంగా ఊహాను.

"నేను మంచివాణ్ణి. అపాయంలో వున్నవార్లనిచూస్తే వాళ్ళమీదో సహాయం చేయాలనిపిస్తుంది. చూడండి. రేపు నేను మీ బదులు కొద్దుకే వెడతాను. రెండో చూడో నైన్ వేస్తారు. అది యిప్పుడు మీరు వా కిచ్చేయ్యండి. ఏవండీ పోలీసా యనా, యిచ్చేమనా?"

పోలీసు అయిదంగానే తలకూపి "వా కనలు యిటువంటి వకులు యిచ్చలేవు" అని కొంచెంనసికి "అయినా నీదూట కొదవలేకుండా వున్నాను" అన్నాడు.

"ఏదో వా మొహంచూసి వొళ్ళుకోండి."

"సరే" అన్నాడు యీపారి పోలీసు.

"అయితే మీరు వాకు చూడురూపాయ రిలా యివ్వండి."

కరీరం కి రెండు పరిచితభావాలతో దహిస్తుందిగా నేను నేనులో చెయ్యిపెట్టి, కరికి, "వాదగ్గర రెండు రూపాయలే వున్నాయి" అన్నాను.

"కత్తం" అన్నాడు పోలీసు.

"కత్తమే" అన్నాడు కిల్లికొట్టు అతను.

"ఏంచేసేది? వాదగ్గర అంతకంటే లేదు."

వార్షిద్దరూ కొంచెంనేవు ఆలోచించాక, ఒక వొళ్ళుండం లోకి వచ్చి "సరే. యిలా యివ్వండి. నేనేదో ఏర్పాటుచేస్తాను" అన్నాడు కిల్లికొట్టు అతను. నేను జూరుమాట్లాడకుండా రెండు రూపాయలరీపి అతని కిచ్చేవాను.

"సరే యిహానెల్లండి. ఇంకెప్పుడూ లైటులేకుండా వెళ్లండి" అని పోలీసు బహుకవనంలో వార్షింకు ఇచ్చాక పోలీసాయక మొహంతో యివరికికి వచ్చిపడ్డాను. "చావుకప్పి...." అంటే యిదే "వార్షిభావ అర్థంకొనంతటి మూర్ఖుడూ" అని ప్రశ్ని చేసుకుంటే కిక్కులేక నవ్వు రావోయింది.

నేను నైలును వదిలించుకుంటూ వెళ్ళేసరికి రామరావు ఇంట్లోనేవున్నాడు. అతనిదిగ్గర నాఅవస్థసంతా వెళ్ళవోనుకున్నాను. వాళ్ళయింటికి కొంచెందూరంలో నైలుపావు వుంది. రమ్మని చెప్పి అక్కడకు తీసుకుపోయాడు. అరగంట అటూయిటూ పడ్డాక చేరం కుదిరింది.

“నాన్నా! నన్ను తమించు” అనుకున్నాను ను ననులో. అతికష్టమైన దెబ్బయిరూపాయలకు ఆరాతి ఎనిమిదిగంటల ఐదు నిమిషాలకు అమ్మేశాను. మొదట దెబ్బకు మరునాడు రావాలని అన్నాడు. ఈరోజే కావాలని వంతెనపట్టాను. చివరకు ఒప్పు కున్నాడు. నాజేబులో! రూపాయలు వచ్చాయి. రామరావుకి కష్టవాదాలు చెప్పి యింటిచారి వట్టాను.

ఎనిమిది వాటిపోయింది. ఇహ! ఈరోజు దుకాణాలు మూసి తేసి వుంటారు. రేపు ఆదివారం. అయినా నాకు తెలిసిన పావులు రెండుమూడు వున్నాయి. ఆహారం సాధించలేకపోను.

బజారులో వెలుగూ, చీకటి కలగలుపుగా వున్నాయి. మరి కొంచెంసేపటిలో యానెలుగును చీకటి జయిస్తుంది. కొన్ని పనులకు చీకటి మంచి సహాయకారే అయినా నాస్థితిలో వున్నవాడికి యెంత చికాకు కలిగిస్తుందో ఏం చెప్పను?

పంతులుగారి భాగం తలుపులు వేసివున్నాయి. లోపలమూత్రం మిగుకుమిగుకుమంటూ దీపకాంతి కనిపిస్తోంది. ఎల్లొగిసిటివున్నా ధరించలేక హరికన్లంకరతో సరిపెట్టుకుంటున్నారని వాళ్ళు.

నాభాగం గుమ్మం. ఎక్కడానికీ రెండుమెట్లు యెక్కారే. ఒకటి పెద్దపెట్టూ. రెండవది చిన్నది. పెద్దపెట్టుమీద ఒక ప్రత్యేకాద్వారపున్నట్లు కనబడింది. కొద్దిగాజంకాను. “ఎవరూ” అన్నాను స్వరం చిన్నదిచేసి.

ఆప్రత్యేక దప్పువ రేచినిల్పింది “నేనురా మధూ” అంది.

ఒక్కగంటాటు నేను నివ్వరపోయాను. “లేదుకుని, వేగంగా తలుపులుతీసి, రైటువేసి “లోపలకురా అక్కయ్యా” అన్నాను.

అక్కయ్య లోపలకు వచ్చింది. ఎంత దీపవదనం! మా అక్కయ్య వయస్సు ఇరవైఅయిదేళ్ళే అని ఎల్లా చెప్పకొను? మా అక్కయ్య గొప్ప అందిగలై అని ఎల్లా గర్వింపను? సంవత్సరాల తిరబడి అవలోకిస్తున్నట్లే యీనాడూ కన్నీటిచారలు ఆవలోకించ గలిగాను.

“హాస్పేష” అన్నాను.

యాపంలోనేకాదు. అక్కయ్య కంఠస్వరంలోనూ మార్పు వచ్చింది. ఇలా అంది. “నేను మామనీండుకు కారేదురా మధూ.”

“ఏమయింది?” అన్నాను ఆడుర్గాగా.

“బావకు మరి ఎక్కడగా వుంది.”

అబ్బ! ఎంత వేదన ఆ శత్రుత్వాల్లో! అమ్మలాంటి అక్కయ్య ముఖాన్ని చూడటం నా కింతవరకు చేరకాదు. అందుకే ఆమె కాకగానీ, ఆమె యింటికి పోకగానీ వాకిష్టంలేదని గట్టిగా అంటే యీ ప్రపంచం నన్ను కలిగిఉన్నది నిందిస్తూ, విడుదలవుతుంది.

ఒక్కోగంటాటులో ఆమె నాకంటే ఒక పది నిమిషాల వరకు నిద్రపోతాను. సానుభూతికి, వాత్సల్యానికి అతే అంతిమ స్థాయి.

“చింతానున్నా?” అన్నాను.

నాకంత సజలనయవాలలో నారిగా పిడించింది. ఈ చూపు నుండెల్ని కోయదు. సున్నిదంగా పృథ్వీస్తుంది. అంది “దాళ్ళరు నడి గిలే చాలా అపాయం అన్నాడు. అర్థంటుగా నూరురూపాయలు పెట్టి యిన్జక్షన్లు కొని యిస్తేనేగాని ప్రతికటం కచ్చమని చెప్పాడు.”

ఓ నిట్టూర్పు వచ్చింది నానుంచి. ఎంత అమాయకురాలు ఆమె! ఎంత తీసి, ఎంత భ్రాంతి యింకా ఆ పనికిరాని ధర్త అంటే. ఏళ్ళతరబడి యిలా అంతులేనిచాకిరి చేస్తూ, ఆ ధర్తను కేవలం మంచంమీద కదిలి మెదిలేవరకై నా ప్రతిఙ్గించుకోవటానికి తాపత్రయ వదుకోంది. బావకు యిటువంటి శ్రమదం యిదివరకు అయిన సార్లకునైగా వచ్చింది. అన్ని సార్లు నా సహాయమే కోరింది. నేనే సాయంచేశాను.

ఒక ఆలోచన స్ఫురణకు వచ్చేసరికి వళ్ళు ఝల్లుమంది. ఓ అర గంటక్రితంవరకు దెబ్బకోసం నేను ఎంత మృదవపడ్డాను?

ఒకానొకరోజు నాన్నగారు ఆప్యాయంగా కొనిచ్చిన నైలు, నాకు రోజూ అవసరం అయే వస్తవు యావేరే ఒకానొక పనికోసం అమ్మేశాను. దిగులుగానే వుంది అందుకు. “నాయనా! నైలు ఏదీ?” అని అడిగేనాళ్ళు లేవంతమాత్రంచేరి విచ్చలవిడిగా ప్రవర్తిస్తే నాలో హృదయం ఏదీ? జ్ఞాపకచిహ్నాలను అవసరాల కోసం అమ్మేశుకుంటే నాలో ప్రేమకు జాగా ఏదీ? కాని ఓ నిశ్చయం-కాదు ఓ నమ్మకం నాలో రగిలిన బాధనూ, దుఃఖాన్నీ కాంతింపచేసింది. ఉంది. నాలో ప్రేమకు స్థానం వుంది. అందుకే యివారే యీ పనిచేశాను.

అక్కయ్యకు యిదివరకు చాలాసార్లు సహాయం చేశాను. కాని ఆ పరిస్థితులు వేరూ, యీ పరిస్థితులు వేరూ. అటువంటి కొన్ని సమయాలలో నేను అనేకబాధలలోనై ఆమెకు సహాయం చేసినా ఆ బాధలు నాతోనే నిలిచిపోయాయి. కాని యీసారి అలా జరగదు. ఈ బాధనూ, ఆ బాధనూ ఎంతో వ్యత్యాసం వుంది. అదైతన్న పంతులుగార్ని అదైకోసం అడిగిపప్పుడు నాలో గిర్రన తిరిగిన వేదనా, నడిబజారులో పోరుసునాడు నిన్నల్లరిపాలు చేసి, కీలుబొమ్మనుచేసి ఆడించిన వైసమూ, ఏళ్ళతరబడి కాపాడు నుంటూవచ్చిన ఆ ప్రతిభాదీక్షన్నా ఎక్కువైన నా నైలుకు దూర మామన్న తిరుగంలో చరించిన నాలో ప్రజ్వలించిన అగ్నిలాంటి ఆవేదనా యీ ముగింసలో నాయన వేగంతో మనోశత్రుండును మెదిలి, అంతర్ధానమైనాయి. అనిపించింది నాకు:— ఇదంతా చేసికోసం? ఎవరికోసం? నేను ఉన్నట్టెక్కడా కావటంలేదుకదా. అయితే అవనీ. యీ సమయంలో వర్తితులకు చాపోనం అంటాను. కాని మూర్తిభవించిన కోకంలా వున్న అక్కయ్య ప్రభుభువేనస్థానం న్యూనయశత్రులో పిర్వకముతుంది. ఈ శ్రావాన్ని కదిలించేకీ నాలో వుందా...ఉందా.

చివరకు ఈ మాటలు పెరిగాయి, నోటినుంచి “అక్కయ్యా, యివ్వకు ఉత్పలావస్తుంది?”

“నాకు నువ్వుతప్ప యింకవరున్నార మధూ?”

మానంగా తల పంకించి తోరుకున్నాడు.

“లాభం లేదంటావా మధూ?”

భావకోసం ఎంతబట్టు వెచ్చించినా వ్యర్థమేనని తెలుసు. కూర్చున్న యీ ప్రయోజనంకోసం చూస్తూ, చూస్తూ, ఇటువంటి విపత్కాలంలో ఎలా త్యాగం చేసేది.

అయినా “లేదు” “కాదు” అనటానికి మనసుకొద్దక “లేవటి లోగా ప్రయత్నిస్తాను” అని చెప్పాను.

ఆపస్వరాలతో ఆమె యిలా అంది: “నువ్వు తమ్ముడివే అయినా అంతకంటే ఎక్కువగా నిన్ను గౌరవిస్తాను. ఇదివరకు ఎన్నోసార్లు నన్ను ఆదకున్నావు. జబ్బుతో అయినా సరే, భావ లేనిదే నా బ్రతుకు ఎంత దుస్సహంగా వుంటుందో నీకు తెలియక పోలేదు. నీవల్లతప్ప నాకు మరెవరివల్లా సహాయం లభించదు.”

కొంచెం ఆగి ఓ నిట్టూర్పు విడిచి “నీస్థితి నాకూ తెలుసు. నిన్నెక్కువ బలవంతపెట్టేశా నీ నాకు లేదు. భావ వంటిదిగా వున్నాడు. తిలుపులు తీసేవచ్చాను. అట్లో, ఇట్లో నీ చేతుల్లోనే వుంది. నిన్నుంకా అంతకంటే ఎక్కువం బ్రతిమిలాడను? వస్తా నమ్మా, సిగ్గులేని యీ అక్కయ్య ఆవస్థను మరిచిపోవోమ” అంటూ కళ్ళు తుడుచుకుని, గబగబ బయటికి వెడిచి, చీకట్లో కలిసిపోయింది.

నేను నిర్ణాంతమేయి నిల్చున్నాను. ఆమెగారి చివరి మాటలు గుండెల్ని నిలుపునా నీల్చాయి. ఎవడైనా ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తే ప్రజలు వేరై తిరమానే వ్యక్తిలాంటి కఠమదా? నాలో యింత క్రూరత్వం ఎలావుంది? ఇటువంటి సందర్భాలలో మనసులో చెలరేగే బ్రహ్మాండమైన సంకోభాన్నే, పెనుకుప్పామలనీ, ద్వంద్వయుద్ధాలనీ అంటారు. కొంతమందిలా నీటిని అరికట్టేశా నాకు తేనిమాట నిజమే.

ఆతఃకోసం ముందుకు నడిచాను. ఇరువైన యీ హృదయ ఓగిలో సరికొత్త ఆలోచనలకు యిహ తావులేదు. అది అపూర్వమైన క్షణం. స్వాగతం పలుకబోయే అత్యద్భుతమైన మాలతి చిరు నవ్వు, హానికోసం తాపత్రయపడే నా చిత్తభ్రాంతి యివన్నీ మలు మాయ మయ్యాయి. నాకు కావలసింది ఒకటే. నేను చేయ బోయేది అదే. అక్కయ్య కొరికతీర్చటం. ఫలితం ఎలావున్నా పొయిందోనన్న సంకల్పి మిగిలే చాలునన్నస్థితి కచ్చాను. కదలబోయాను.

అదేనిముదంలో చెప్పలులేని కాళ్ళతో చలపతిరావు లోప తికి వచ్చాడు. అతనిముఖం వెలా తెలా పోతోంది. థో, అస మర్తతో, ఆత్మతో వెంటాడితే మానవుడు అలా వుంటాడు.

చప్పున ఆగి “హూర్నో” అన్నాడు.

చలపతిరావు హూర్నోలేదు. వగరుస్తున్నాడు. అస్థితిలో అతన్ని చూస్తే జాలిపెస్తోంది నాకు. అంత దిగులు కలిగి అతని కళ్ళలో?

“అలా వున్నావేం?”

అతనో చిరునవ్వు నవ్వటానికి ప్రయత్నించి చిరజాతయ్యాడు. చేతిరుమాలు తీసి ముఖం మెత్తగా తుడుచుకున్నాడు. పాముచి చూసి మనిషి తెదిరినా అలావుండదు. భగవంతుడి ఆభరణం దొంగి లించినా మనిషి అలావుండదు.

ప్రేమగా అతని భుజంమీద చేయివేసి లావనగా “ఎంత కంత యిది? నా ముందు భయందేనికి? ఏం జరిగిందో చెప్పు” అన్నాను.

చలపతిరావు నా ముఖంవంక చూడటానికి ప్రయత్నించి మళ్ళీ తీర్రపాటుతో తలదించుకున్నాడు.

నేను యింకా ఏదో చెప్పబోతున్నాను.

అతను ఆటబొమ్మలా పెదవులు కదిపాడు. కష్టమైన అర్థం చేసుకుంటే ఆ మాటలలిరు యిలావుంది.

“నాకో సహాయం కావాలి.”

సహాయం కావలసివస్తేనే చలపతిరావు నా దగ్గరకువచ్చే స్నేహంకాదు మా యిద్దరిది. అందుచేతనే ఆ మాటలువిని జంకాను. ఆపదలో వున్నవాడికి సహాయం చేయగలిగే సామర్థ్యం నాలో ఎంతనివుంది?

ఎమిటో చెప్పమన్నాడు.

ముందుగా యిలా ఉపోద్ఘాతం చెప్పాడు. “నేనశలు నీదగ్గ రకు వచ్చేవాడినికాదు. ఎంతమందిమట్టానో తిరిగాను. ప్రయో జనం లేకపోయింది. ఇహ నిన్ను కష్టపెట్టటం తప్పనిసరి అయింది. నామాటకు నీవిచ్చేరిలక తెలుగు కనుకనే ధైర్యంచేయగలిగాను.”

అర్థమవుతోందినాకు. ఆమాటల్లోని అంతరార్థం గ్రహించ గలిగే సామాన్య తెలివితేటల్ని భగవంతుడు నాకు ప్రసాదించాడు.

“ఓ వందరూపాయలు కావాలి.”

నేను కిలావిగ్రహంలా నిల్చున్నాను.

“అర్జంటుగా ఓ వందరూపాయలు కావాలి.”

కదలేదు; మెదలేదు నాకీరం.

“పోనీ డబ్బయి ఎవడై మళ్ళిమన్నా.....”

ఇవాళ చాలా విచిత్రమైనరోజు అంటేకాదు. ఇత్యరోజు. దుర్బరమైన యీ అవస్థను భరించడం అసాధ్యమే.

“మాలతి!”

“అక్కయ్యా!”

“చలపతిరావు!”

సాధారణంగా జరిగేదే అది. మొదట జరిగిన సంఘటనకన్నా తర్వాతదానికి బలం ఎక్కువగావుంటుంది. మొదటినుంచి వివాద భూరితమైన సంఘటనలు గడిచినా, చివరకు ఓ సంకోచప్రదమైన సంఘటనతో ముగిస్తే దాన్ని కామెడీ అనే అంటారు. లేదా అది నుంచి నవ్వులతోగడిచినా అంతంలో ఓ సన్నివేశంవచ్చి ఏన్నా భిక్షం చేసేంతంటే అది డ్రామేడి. ఈ సిద్ధాంతానికి నేను లోబడి పోయాను.

మాలతీ! నాకు శుభ్ర అనుబంధానికి, అక్కయ్యకు, నాకు శుభ్ర కాంధవానికి, చలపతిరావుకు నాకు శుభ్ర స్నేహానికి యిది కొలతవట్ట అని అనలేను. నిగ్రహానికి పడలిపోతున్న యీ అంధి కళ్ళలో, ఏ నిలవకు ప్రాధాన్యత యివ్వాలో తెలియక విచక్షణా జ్ఞానంకూడా నశించిపోతున్న యీ హీనదళలో, నాకున్న ఓపిక, ముక్కున యిది విపరీతమైన ఆలోచన తాకిడికి తట్టుకోలేక మరించి పోతున్న సమయంలో చలపతిరావు వచ్చి సాధించబోతున్నాడు. ఇది వారప్పకాదు.

అప్పటికి హీనస్వరంతో “అంత అవసరమా!” అని అన్నాను.

దీపంగా నాచేతులు వట్టుకున్నాడు. ఎంతో ప్రాధాన్యత వున్నాడు. “ఎంత అవసరమో వివరించి చెప్పాలిగోరికి నాకు లేదు” అన్నాడు చివరకు.

ఇంక నాలో అలస్యానికి తావు ఏదీ చెప్పరానిదంతో కేజులోంచి రూపాయల నోట్లు బయటకుతీశాను. కన్నీళ్లు కారటం లేదు గాని కంఠం నొండుకుపోయింది. గాఢదికంగా “ఇదిగో, నాదగ్గర యితే వున్నాయి. తీసుకువెళ్లి అవసరాన్ని గడుపుకో” అని వాటిని యిచ్చేశాను.

చలపతిరావు కళ్ళలో ఓక్షణంపాటు గనరాలింది. తరువాత మెరిశాయి. ఆనందోద్రేకంతో యిండుమిండు కావించుకున్నంత వని చెబాడు, “ఎంత ఉదారహృదయం నీది?” అని అభినందించాడు. అంతకంటే ఎక్కువ నాకు వివరమేలేదు. అతను యిప్పుడు వెళ్ళిపోయాడోకూడా నా కంటిగా గుర్తులేదు.

ఓ పావుగంట నిశ్శబ్దంగా. ఆలోచనారహితంగా గడిచింది. అప్పుడు బుద్ధిపుట్టి బయటకు వచ్చాను. దీక్ష నిర్వాసువ్యంగా వుంది. గగనంలో చుక్కల్లా చీకటిలో దీపాలతో రాత్రి అందంగా వుంది. పంతులుగారి భాగంలో చిడీచప్పుడూ లేదు. కంటరితనం ధియోన్నే కాకుండా వాదనూ కలిసిపోయింది. కాని వాటిని తీర్చుకోలేక వృథాయాలు యీ సమయంలో లభించటం కల్గి.

“ఇకమిటి? ఏమవుతున్నావు?”

అనాలోచితంగా వెయ్యి తగిలేసరికి తడివర్షంతో నాకే కుప్పించింది. అమృతంలాగా యీ అభ్యాసం ఏమవుతున్నాడు. జీవితంమీద విరక్తి, మనుషులమీద అసహ్యం రుచింది. అప్పు లేదు. నాన్న లేదు. నేనే ఓదారపువల్స అక్కయ్య వుంది. కోరికలు పెంచుకోరాదు. శుభ్రత లేదు. ఎవరన్నా తిన్నతలచుకుని “అయ్యో పాపం” అని నిట్టూరిస్తే కానుకుతును.

కొంచెంసేపు కన్నీటిని అలానే కారనిచ్చాను.

నేను కొంతమందికి ఎలా ముఖం చూపించాలో తెలియడం లేదు. ఎగ్జిజెన్స్ లో చూసిన విచిత్రంలా యిద్దరుముగ్గురు వ్యక్తులు కళ్ళమందుకు వచ్చి, పోయి వస్తున్నారు. భూమి గుండ్రంగానే తిరుగుతోంది. నూరుగ్గురు తెల్లవారుగూతులే ఉదయించి, పాడుతానో వెళ్ళిపోతున్నాడు. చంద్రుడు పాపం! అప్పు డిప్పుడూ నూరుగ్గురు వెళ్ళిపోకముందే వస్తున్నాడు. నాకుండు వ్యక్తులు వచ్చి, వర్షం, ఏడిచి వెళ్ళిపోతున్నాడు. కోరికలు పెరిగి, విరిగి, తరిగిపోతున్నాయి. నాకుంతటి అనిపోయింది.

మనసులో వృత్తంలా ఉంగరం తిరిగింది.

చివ్వాది ఉంగరం. ముద్దుగా, ముచ్చటగావున్న ఉంగరం. ప్రేయసి చిటికినెలలుకు తొడిగితే ప్రియూడిలాంటి పిచ్చివాడికి, అమాయకమైన ఆనందాన్నిచ్చే ఉంగరం.

కొవకుండానే బుగారు ఉంగరం విరిగి ముక్కలై పోయింది. రాయి నువ్వే అయిపోయింది.

ఉక్కు కాగితంగా మారి, కాగితాలు బంగారంగా మారక ముందే మెనుగారికి కాగితాలు ఎగిరిపోయాయి.

చలిగాలిబాద అప్పటికి తెలిసి, లోపలకువచ్చి, రక్తకవ్వకుని వకునేసరికి ఉక్కుబోయటం ప్రారంభించింది. రక్తతీసికీ చూశాను. ఎముకలుకోరికే చలి. ఎట్లా ధరించను యీ అవధి?

“మాలతీ! మాలతీ! మాలతీ!”

“అక్కయ్య! అక్కయ్య! అక్కయ్య!”

“చలపతిరావు! చలపతిరావు! చలపతిరావు!”

తెల్లవారింది తీరని కోరికలతో. అద్దంలో ముఖం చూడుకుంటే కళ్ళి ఎర్రగా వున్నాయి. మత్తుగావున్నముఖం అందంగా వుంది నాకు. తిలుపులుతీసి నిల్చున్నాను. పంతులుగారు—పాపం చప్పున నన్ను చూసేసరికి, సిగ్గుతో ముఖం త్రిప్పుకోబోయి, లాభిం లేక “ఏనుండీ, కళ్ళి ఎర్రగా వున్నాయే?” అని అడిగాను.

“రాత్రి నిద్ర పట్టలేదండీ” అని విజం చెప్పేశాను.

అయిన అశ్విర్యంతో “అదే? వంట్లో నాకులేదా?” అని అడిగాడు వెంటనే.

“నాగానే వున్నట్లుంది. ఎందుచేత నిద్రపట్టలేదా?”

కొంచెంసేపు వుండి అయిన లోపలకే వెళ్ళిపోయాడు. తర్వాత నేనూ, ముఖం కడుక్కుని కాఫీకి వెళ్ళిపోయాను.

అసలు యివారే పార్టీకి వెళ్ళుకువచ్చివున్నాను. ఎవరికీ కనిపించకుండా తిరుగుదామనుకున్నాను. కాని ఎక్కువసేపు గడిచి పోకముందే ఆ పని చేయలేనని తెలిసింది. నుంచెవరవారనిందం ఒకటి వృథాయద్వారంవంచి గొంగిమాస్తూ కనిపిస్తోంది. ఆ క్షణంలో ఆలోచన మధురంగా వున్నాయి. కాని ఆ తీసి ఎక్కువసేపు అనుభవించటానికి నేను నోచుకోలేదు.

ఆ మధ్యాహ్నం, అరగంటనుంచీ కళ్ళలపుడ్రకం ఒకటి వట్టుకుని ఒక్కవార్యం అయినా వాదనదనిషితిలో, నా గదిలో, మర్నీలో నూర్చున్నప్పుడు నా తేలిగడియారంలో గొమ్మిడిన్న రయింది.

“హీహీ!” అని పిలిచాను.

రెండోసారి పిలిచాక పాప వాచ్చి ప్రక్కాకంగా చూస్తూ నిల్చింది.

“ట్రెమెంటయిందో చెబుతావా?”

చుట్టూపిడుకంవెళ్ళి అయిదు నిమిషాల్లో విరిగివచ్చి “రెండు క్షుర” అని చెప్పింది.

“పకే వెళ్ళుతూ!”

అప్పటివాక వళ్ళకూడదనే తిరువులని భావంతో భీష్మించుకు కూర్చున్నాను. ఇంకో అరగంటలో అక్కడికి వావారి అన్న యోచన మెరుపులా తట్టింది.

వళ్ళనా? వద్దా?

హఠాత్తుగా అమాంకమైన ఓ స్త్రీ వికారవంతవాణి వగ్గరి జలబిందువులతో నాలో తడిసిపోయాయి.

ఒక్క ఉడుటుని లేచినిల్చుని అద్దంలోకి చూశాను. ముక్కుగా వున్న ముఖం అందరిపీసంగా కనబడింది. గడ్డం గరుగుతుంది. చప్పున లోపలకుపోయి చాలా కొద్దివ్యవధిలో తయారైపోయాయి.

అలస్యంగా వెళ్ళింది నేనే. అప్పటికే అతిసులందరూ వచ్చే గారు. ఎక్కువభాగం ఆడవాళ్ళు. అనిలు యీ మొగవాళ్ళందరినీ ఆహ్వానించకుండావుంటే ఒక పెద్ద బెడద తప్పేదికదా అనుకున్నాను.

పద్దెనిమిదినిండి పంజాబ్ ముది వస్తోందిట మాలికి. వచ్చిన స్త్రీలలో యిద్దరు ముగ్గురు మినహా ఎక్కువమంది తెలిసినవాళ్ళు లేరు. వాళ్ళయినా యిదివరకు నాతో చదువుకున్నవాళ్ళు. విప్లవోదయం నన్ను చూసి. నా ముఖంలో మాలివ్యం ఎవరైనా పసిగడ్తారేమోనని భయంగా వుంది. ఉన్న కొద్దిమంది మొగతిగులులో ఎక్కువభాగం పరిచయంవున్నవాళ్ళు. కాని.....నన్ను చూసి తెలబోయి, తలవంచుకుంటూన్న చలపతిరావును చూసి చికిత్స పడ్డాయాను. నా ముఖంలోలాగానే అతినిలోకూడా మాలివ్యం చాలావుంది. నిన్ను రాత్రి అంతి విపత్తులో వుంటే యీ రోజు పార్టీకి ఎలా వచ్చాడా అని ఆశ్చర్యం వేలింది. కాని అతినిలానే నిన్ను నేను లేనా? ఇనాళి రాలేదా?

ఈ సారించివున్న అతినిద్దలకుపోయి పలకరించాను. ప్రగా అతినిప్రక్కనే కూర్చున్నాను.

ఇంతలో మాలి లోపలినుంచి వచ్చింది. ఒకసారి గబగబ అందిరివంకా పరకాయించి చూసిన ఆమె వదనం నన్ను చూచిగానే ప్రఫుల్లమైపట్లు గమనించాను.

వచ్చాను.

మాలి నా దిగ్గరకువచ్చింది. చలపతిరావు ఎందుకో కంకాడు పడుతున్నాడు. ఆమె మందిహాసంచేసి "అంత అలస్యమైతే ఎలా? కావేమోనని భయపడుతున్నాను. అంది.

"రాలేనని నేనూ భయపడ్డాను?"

మాలి విచారంగా నవ్వింది. "నవ్వెప్పుడూ యింతే. అందుకే నేనాడున్న మియింటికి వచ్చాను. లేవు నవ్వు" అంది.

"ఎందుకంత క్రిమి నీకు? నేను కాబోతే పార్టీ ఆగిపోకుదా."

ఆమె ఏదో చెప్పబోయి "హా! నవ్వెప్పుడూ యింతే" అని మాసంగా అక్కడినుంచి స్త్రీలదిగ్గరకు వెళ్లిపోయింది.

చలపతిరావు నాతో మెల్లగా "నేనుకూడా నువ్వు రావడే అనుకున్నాను" అన్నాడు.

అతినివంక విచిత్రంగా చూసి "కారణం?" అన్నాను.

"క్రితంసారికూడా నువ్వు రాలేదు."

"కాని ఆసారికి యీసారికి చాలా భేదం వుంది."

అదేవార్షింతా ఏదో చెప్పకుని నవ్వుకుంటున్నాడు. వాళ్ళ మధ్య కూర్చుని మాలి నావంక చూస్తోంది. చలపతిరావు ఆమెవంక తినిదితీరకుండా చూస్తున్నాడు. మాలి తిండి మరోవృద్ధుడితో కులాపాగా ఏదో కబుర్లు చెబుతున్నాడు. వాళ్ళ ప్రక్కన ఓ కుర్చీ ఖాళీగావుంది. ఆయనతో కొంచెంసేపు మాట్లాడాలని సందావుటి లేచివెళ్ళి కూర్చున్నాను.

నా భుజంమీద చేయివేసి నిమిరి "కులాపావా?" అన్నాడు.

తల ఊపాను.

కొంచెంసేపు ఏదో లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుతున్నాం.

తర్వాత పార్టీ ప్రారంభమైంది.

మాలి తిండి హఠాత్తుగా యిలా అన్నాడు "ఈ ఏడు మా అమ్మాయి పెళ్ళి చేద్దామనుకుంటున్నాను.

నాకు ఆడుర్తా మోచింది. "అయ్యో కుదిరాదా?" అని అడిగాను.

"నా దృష్టిలో ఒకరు వున్నారే. నివంతుడు. మొన్ననే ఎస్. బి. బి. ఎస్. పాపై వ్రాక్కు పెట్టాడు!"

"మంచిదే" అన్నాను.

"అమ్మాయి నింకా అవగలేదు. కాని దానిహృదయం నాకు తెలుసు. దానికి చాలామంది స్నేహితులున్నామట నిజమే. నా మనస్తత్వం దానికి తెలుసనే నా విశ్వాసం. చాలామందిలా అది పొర బాగుపడు. మరి కొంతమంది వ్యక్తులతో అమెరింగా స్నేహం చేసివా, అది స్నేహంకంటే మరో అడుగు ముందుకు వేయలేదనే నా నమ్మకం."

కాని యిదేమిటి? ఆ మాట అంటూ ఎండుకు నాకిది ఓ వింత మాపు ప్రసంగించాడు?

మాలి యింకా నావంక చూస్తూనేవుంది. వాగ్ధానా ఎక్కువగా జాలివేస్తోంది నాకు. అది బహుమతులు కాబోలు. ఓ ప్రక్క ఖరీదైన వుస్త్రుకాలు వస్త్రులు చాలా పడివున్నాయి. బహుశా నేనే చేతులు ఝాడించుకుంటూ వచ్చింది. నాగువదంతుడికైతే అంత కన్నా అవమానం వుండబోదు. మనసులో ఉంగరం తిరుగుతోంది.

మొగతిగులులో మాటకొరివాళ్ళు ఎవరూ వున్నట్లు లేదు. వాళ్ళలో వాళ్ళి ఏదో గొణుక్కుంటున్నారంటే. వాతావరణం ఎక్కువ సరదాగా లేదు. నేను యింతకంటే ఎక్కువ సంతోషంగా యిక్కడి వుంటుందని ఆశించాను.

మానాలతో, మాటలతో, నవ్వులతో, ఆవేదనలతో ఓ అరగంట గడిచిపోయింది. నాకు కొంతసేపు చలపతిరావుతో మాట్లాడాలని వుంది. నిన్న అతన్ని చుట్టుముట్టిన ఆపద తీరింకా లేదా, లేచి మాలిదిగ్గరకు వెళ్ళాను. అప్పటికి డి. తీసుకోవటం కూడా పూర్తి అయిపోయింది. కిల్లిలు నమిలూక్ స్త్రీల పెదవులు ముడి అందింగా వున్నాయి.

“లిఫ్ట్ కిక్ గా యిదే బాగుంది” అన్న ఒకమూయితో.

ప్రక్కనే కూర్చున్న ఓయంతరి ముఖంకూడా వెంటనే ఎర్ర బారింది మాలతి పెదవుల్లా. మాలతి పాపం ఏదో అవస్థపడుతోంది. బారిక కొడుక్కుంటూ, ఊరుకోమని సొంజుచేస్తోంది. నా మాటలు విన్న ఒకరిద్దరు అమ్మాయిలూ చేతిరుమాట్లు నోళ్ళకడ్డంపెట్టుకుని ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటున్నార. నాకేం తెలుసును అప్పటిదాకా, ఎర్రబడిన యంతరి అధరాలకూ లిఫ్ట్ కిక్ కంకునూ ఎన్నోశృమంతో స్నేహం వుందని.

నేను ఆటే సిగ్గుపడక, చింతించక మాలతీతో “ఓపారి యిలా వస్తావా?”

ఆమె వచ్చింది. “ఇవాళ నిన్ను ఏమని ఆకర్షించింది కుంటావ?” అని ప్రశ్నించాను.

ఆమె సిగ్గుపడింది “నువ్వే చెప్పా.”

నేను కొంచెం ఆలోచించి “వచ్చే ఏడు నీ జన్మదినానికే ఆయనగారి తరపు బంధువులూ, స్నేహితులూ కూడా రావాలి” అన్నాను.

మాలతి తిరస్సు పైకెత్తి అర్థనిమిషికే త్రావతో, బాధగా, విషాదంగా చూసింది. “సారీ. నీకు నేను థ్యాంక్స్ చెప్పలేను” అన్నది.

“నా ఆకీర్వాచానికి నీవు కృతజ్ఞత అర్పించలేవన్నమాట అయితే.” ఆమె తల ఊపలేదు. మూర్ఛాపడితే.

“మరి నా బహుమతి అందుకోవా?”

“నాకేం వొడ్డులే” అంది.

“అంత కోపమా?”

“నీవిదానాకు యివరకు ఎన్ని సార్లు కోపం వచ్చిందో?”

కొన్ని సెకన్లు మానంగా గడిచాయి.

“మాలతీ నేనూ ఓ వస్తువు ప్రేమంటే తప్ప మనుకున్నాను మొదట.”

నేత్రాలు చూశాయి.

“కాని మనస్సేదానికి నిలుక కట్టలేకపోయాను.”

ఆ నిమిషంలో విశాలమైన ఆమె నయనాల్లో అకఠగించిన మెరుపులు నాబుద్ధి పనికిట్టింది.

మాలతి విచిత్రమైనగొంతుతో “నీకట్లా థ్యాంక్స్ చెప్పను” అంది.

“ఆమాట చాలు నాకు.”

ఆకస్మికంగా నామాపు ఆమె చిటికెనవేలుకు నొడిగిన చిన్నారి అంగుళీయంపై పడింది. కిటికీమంచి చూసుకునచ్చిన మధ్యాహ్నపు టెండరు నీలపురాయి ధగధగ మెరిసింది.

నా మనసులో సుదర్శనంలా ఉంగరం గిరగిర తిరిగింది.

నాలో మొన్న, నిన్నా అలముకున్న, అల్లుకున్న ఊహా చిత్రానికి సరియైన రూపం యిదే. నాదగ్గరనుంచి దిబ్బుపోకుండా వుంటే యిటువంటిదాన్నే మాలతీ ప్రేమంటు చేసేవాడే.

“మాలతీ! ఇది నీకు ఎవరు యిచ్చాడు?”

“చలపతిరావు.”

ఒక్కవారిగా హృదయం వినిర్భిన్నమైంది. వెనుదిరిగి అతనివంక చూశాను. మా యిద్దరిమధ్యా అతన్ని గురించే సంభాషణ జరుగుతుందని ఊహించాడు కాబోలు. తెలంలేని దీరంలా వెలా తెలా పోతోంది అతనిముఖం.

మధుర మందహాసంతో ఆమె అడిగింది నన్ను: “బాగుందా?”

“చెప్పలేనంత బాగుంది.”

కాని నా పరిస్థితి హృదయవిదారకంగా వుంది. సామాన్య మానవుణ్ణి. నా హృదయం విశాలమైందిగానీ, ఉన్నతమైందిగానీ కాదని అప్పుడు తెలిసింది. అవకాశంవుంటే చలపతిరావును నవలీ మ్రుంగివేయాలన్నంత కోపం వస్తోంది. నేను కాంతిమూర్తినని ఎవరయినా భావిస్తే అది వాళ్ళ పారపాలు.

దిగులు ఏడుపుగా మారుతోంది.

నీడుకు చలపతిరావు. ద్రోహి చలపతిరావు. ఏ కార్యం కోసం నేనాడబ్బును అప్పకపాలుపనే సాధించానో, అదే అవసరం కోసం మాయమాటలు చెప్పి నన్ను నిలుపునా మోసగించాడు. ఈ ద్రోహివల్ల అమాయకమైన ఓవ్యక్తికి సహాయంచేసి, ఓత్యాగాన్ని నాకు నేను నిరూపించుకోకుండా భంగపడ్డాను. మాలతి ఉంగరంకన్నా, బావ జబ్బుకన్నా వెయ్యిరెట్లు అధికంగా చలపతిరావు అపాయాన్ని ఊహించాను. దీనివల్ల నాకొరింపడం కలుగుతుందో గ్రహించలేదా అమూఘకు? తెలిసే ఈ అకౌగ్యానికి పూనుకున్నాడు. ఇద్దరం రెండుదానిల్లో గ్రోక్కోం. గమ్యస్థానం ఒకటే. ఆమాటల్లో బెదురు, ఆకళ్ళలో అడుగు యిప్పటికి నాకు గ్రాహ్యమైంది. కాని యింతసామానం ఎలావచ్చింది అతనికి? ఆ నిమిషంలో నాబుద్ధి మరుగుగా పనిచేసింది. అంతవరకూ ఆస్పృహగావున్న అతన్ని హృదయాన్ని అప్పుడు చదివగలిగాను. స్వార్థం సాచాసానికి దారితీసింది. అంతకొక వాటిచేతుల్లో నేనిక్కడికి రాలేసని భ్రమచెందాడు.

“ఇదేమిటి?” అని మాలతికంఠం ఆశ్చర్యంగా వినిపించింది.

“అంత వెంటనే నీకళ్ళు ఎర్రబడ్డాయే?”

మాయిద్దరిమధ్యా వున్న చనువు, అక్కడున్న చాలామందికి తెలిసివుండడంచేత మా ప్రవర్తన విద్వారంగా కనిపించలేదు కుంటాను. ఒక్క చలపతిరావుతప్ప మిగిలినవాళ్ళంతా ఎవరికోర గిలో వాళ్ళు వున్నారు.

“బహుశా నాకట్లు ఎర్రబడటాన్ని నువ్వు చూడటం యిదే ప్రథమం అనుకుంటాను.”

“నువ్వా!”

“ఏమంత ఆశ్చర్యం?”

ఆమె జవాబు చెప్పలేదు. నందిగంగా ఊరుకుంది. నేను బాంధించిందికూడా అదే.

“నాకు యింక సెలవు యిప్పిస్తావా?” అన్నాను.

కష్టంగాతల ఊపింది.

చలపతిరావురంగ క్రూరంగా ఓ చూపుచూసి బయటకు వచ్చాను. ఇంతకు ముందువరకూ ఒక్క ఆశేదనే. ఇప్పుడు క్రోధం కూడా అబ్బి! ఈమనుషులు ఎంత దుర్మార్గులు! నాయీ అనుభూతులకు కారణం ఏదో.

ఇంట్లో వంటరిగా కూర్చున్నాడు. మాటిమాటికి అక్కయ్య గుర్తువస్తోంది. నిన్నరాత్రినుంచి ఆమె వాడే తెలియదు. కావక ఎలావుందో? వాల్లయింటికిపోయి చూసివస్తా మనిపించింది. కాని... అక్కడ నాఅవస్థ మరిదుర్భరంగా వుంటుంది. అందులోనూ రిక్త హస్తాలతో వెళ్ళటం.

చెళ్ళగానే అక్కయ్య యిలా అడుగుతుంది. "డిబ్బు కొరికినా మళ్ళా?"

జవాబుగా తలదాచుకుంటాను.

అక్కడినుంచి ఏమవు, గండరగోళం.

చలపతిరావును చెప్పరియ్యారి. అతను ప్రతీకారం అనుభవించాడు. బహుశా యిది చాలా పోయిందేమో, ఘోరమైన కార్యం. అయినా నేను వాటికి లోబడ్డాను.

నామీద వాడే అసహ్యం కలిగిట్టు, నా అంతరంగాన్ని ఎవరైనా చదవగలిగితే వాళ్ళకు నామీద కోరికలిగిట్టు కొందం వేపు నా ఆలోచనల నికృతంగా సాగాయి.

కాని అలా ఎక్కువకాలం సాగిపోకముందే ఎవరో అజ్ఞాన కర్మి వీపుమీద దరిచిసల్లయింది. ఉలుక్కువడ్డాను.

ఎందుకు వాకింత సంచలనం? ఏంజరిగింది? చలపతిరావు నిన్ను మోసంచేసినమాట నిజమే. కాని అతడు వాడేమి అపకారం చేయగలిగాడు? ఏమి సాధించగలిగాడు?

ఈ చివరియోచన ఊరట కలిగించింది. మాత్రాగా కలిగిన యీ ఊహతో నిన్ను గర్వం ఆటపించింది. ఎంత ప్రయత్నించినా, ఎంత తంటాలుపడినా నిర్బలమృదయంలో చలపతిరావుకు లోటులేదు. నేనలం ప్రయాస. భ్రాంతి, చివరి కఠిని విచారమే, మనస్తాపమే మిగిలేది.

ఈ గర్వంతో నాకు బాగా ఉత్సాహం వచ్చింది. చలపతిరావును క్షమించగలిగేస్తేమిటి వున్నాను.

ఏధిరలుపు చప్పడైంది. రేచివెళ్ళి తలుపుతీశాను. అభోముఖంగా చలపతిరావే నిలబడివున్నాడు. నాకు వాటి, కోపం ఇంతా వేయలేదు.

"లోపలకు రా" అన్నాను.

మానవుడు! నిర్జీవంగా కూర్చున్నాడు లోపలకువచ్చి.

"అలావున్నావేం? మళ్ళీ ఏదైనా విషయాల యిరుక్కున్నావా?" అన్నాను.

క్షమించమని అడగటానికి వచ్చాను. ఆమె నిన్ను పార్టీ యిన్ టైట్ చేసినప్పటినుంచి నాలో ఏదో చెప్పలేని ఆకర్షణ ముంచింది. చిరకాలం జ్ఞానకంపుంజేట్టుగా ఏదైనా ప్రజంబ్ చేసి నా అధికృత నిర్బంధించుకుంటా మనుకున్నాను. మూడురోజులున్నుంచి చెప్పరాని వేదనకు గురిఅయ్యాను. డిబ్బు ఎక్కడన్నా

వుకుంటున్నావని ఎంతయినా ప్రయత్నించాను. లభించలేదు. చివరకు మత్స్య కనిపించావు. నీ ప్రితి నాకు తెలుసు. ఏదో అవసరం వున్నట్లు నటిస్తే, ఎక్కడన్నా కచ్చపడి సంపాదించి సహాయవడతావని అలా నాటకమాడాను.

"మంచిపని చేశావు. నీ అవసరంకోసం అవతలవాడిని యిబ్బంది పెట్టటం నీ అధిష్టకు ఏమిటి? నేను నీకు డెబ్బయి రూపాయలు చేతుల్లో పోసినప్పుడు ఎక్కడివరకన్నా అడగలేదే. కానిలించుకుంటే సరిపోయిందనుకున్నావా? నీలాంటి జీవితమే వాడి. ఎటువంటిపరిస్థితిలో నీకు సాయంచేయగలనో ఆలోచించావా?"

చలపతిరావు వ్యధాతూరితంగా ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

ఉద్యమం అణచుకుంటూ "మహాత్మర మైనదని నేను వృథంగా నమ్మిన ఒకానొక కార్యంకోసం ఏళ్ళ తరచు వాడిన నా నైకిలును అమ్మాను. ఆ రూపాయలు ఆలావచ్చినవే. ప్రాణాపాయస్థితిలోవున్న అత్యంత దగ్గరబంధువును కాపాడటానికికూడా ఆ డిబ్బుని వినియోగించటానికి నేను తెగించలేకపోయాను. మవునన్ను వివరీతపరిస్థితుల్లో లాక్కుచెల్పావు. స్నేహంకి, మిత్ర ప్రేమకూ దాహోహం చేశాను. మూర్ఖుడా! నీకు విశ్వాసంలేదు. అంతేకాదు. ఎలా వినియోగపర్చటానికి ఆ డిబ్బు సేకరించేందుకు తాపత్రయపడ్డానో నీకు తెలియదు.

"ఏం... ఎందుకు?"

"అది మవున తెలుసుకోకపోతేనే మంచిది. మవున అత్యుద్యమంగా ఆకర్షణలకు లోబై వివరీతంగా ప్రవర్తించినా విలకలాంటి వాడిని కాదని నాకు తెలుసు. ఆ కారణం తెలుసుకోవాలని ఎందుకు ఉత్సాహపడతావో? పశ్చాత్తాపం, పరితాపం చెందటానికి సరిపోయిన మానవత్వం నీలో వుంది. ఆ మాత్రం చాలు. ఆ కారణం గనుక నేను బయటపెడితే నీవు తూర్పారి అంతా నిద్ర పట్టక కుమిలిమిలిపోతావు. అందుచేత అది బయటపెట్టటం నాకిష్టంలేదు."

కొందం ఆగి విషాదపూరితంగా చలపతిరావు ఇలా అన్నాడు: "నన్ను క్షమించు. నిన్ను నేను అర్థంచేసుకోలేకపోయాను."

"అదే మంచిపని. అర్థంచేసుకుంటే నీ వేదనకు సరిహద్దులుండేవిరావు."

నిశ్చలం గంభీరంగా వుంది. అలా అయిదు నిమిషాలు గడిచాయి. నాకు ఎంతకంటే ఎక్కువ సంభాషణ జరపటం ఇష్టంలేదు. అతనికి మాట్లాడేందుకు సాహసంలేదు. ఆస్పత్రి వేరం దుస్సహంగా లోచిందికాబోలు, ఏమీ మాట్లాడకుండానే మానముగా బయటకు వెళ్లిపోయాడు.

లిప్తమాత్రం నాకళ్ళు విజయగర్వంతో ప్రకాశించాయి. నా పాత్ర చాలానేర్చుగా నిర్వహించాను. అజ్ఞానంలో పడి కొట్టుకుపోయాన్న ఓ యువకుణ్ణి, అతడి అధికారం అతడికి తెలియపర్చుకుంటానే బుద్ధిచెప్పాను.

ఈ సంఘటనతో నాలో కలకలం సంభవించి చాలావరకూ తగ్గిపోయింది.

సాయంత్రం ఆరుగంటలకు పిథిలోకి వచ్చాను. కనుచీకటి వస్తుతోంది. చలి చిన్నగా ఆరంభమైంది. ఓ దృఢనిశ్చయంతో అడుగులు తేలికగా పడుతున్నాయి.

నేను మాలతి యింటికి చేరేసరికి, అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. ఆమె తండ్రి కొయలో బయటకు వెళ్ళినట్లున్నాడు. మేడమెట్లు ఎక్కినాను. సాయంత్రాలు సరదాకోసం ఆమె బయటకు పోలేదని నాకు తెలుసు. గదిలో లైటు వెలుగుతోంది. తిలుపులు దగ్గరగా వేసి వున్నాయి. లోకాను; తెలుసుకున్నాయి.

“ఎవరూ?”

ఆ ప్రశ్న వూర్తి కాకుండానే నన్ను చూసి “నీవా?” అంది. వర్షి వర్షిలో కూర్చున్నాను.

ఇవారే వుట్టింకోలా కదా. డ్రెస్సింగ్ ఏ సినిమాలో బాక యిలా వంటిదిగా వున్నావే?” అన్నాను నేనే.

“ఇవే జన్మలో వుట్టింకోలాపండుగలు చేసుకు నేనుకు తల పెట్టను” అంది.

“ఎందుకో?”

“అదేమో. కొరణం తెలియదు. ఇంత గండ్రగోళంతో నిండిన సరదాలు వాకు నచ్చటలేదు. ప్రిమితంగా వుంటేనే బాగుండు ననిపిస్తోంది?”

“ప్రస్తావనలు అతిగా చదువుకొంటే నీకు యిటువంటి బుద్ధులు వుండున్నట్లున్నాయి”.

“ఏమో, వాకు తెలియదు”.

కొద్దిసేపు ఎవరూ మాట్లాడకుండా కూర్చున్నా క “మాలతి! నువ్వు ఎంత మంచిదానవ?” అన్నాను.

“నువూ నువ్వు మంచివాడివి కావట్లు?”

“నాలో ఏమిమంచి వుంది? నేను ఎవరికీ సంతోషం కలిగించ లేకుండా వున్నాను. నై పెచ్చు నన్ను ప్రేమించినవారికి దుఃఖాన్ని యిస్తున్నాను.”

“నువ్వు యీ మాటలు ఎవరిని ఉద్దేశించి అంటున్నావో తెలుసుకోవచ్చా?”

“నేను నీతో మాట్లాడుతున్నాను.”

తెలివిరక్తవగా అన్న యీ మాటలు ఆమెకు అంత అబ్బో కద కలిగిస్తాయనుకోలేదు. ముఖం మునుచునంది.

“మాలతి కోపమా?”

“నాకు కోపము అంటే ఆకాశాగ్నియింతలో కోపంకన్నం వని అక్షేపిస్తావుగా.”

నేను వెంటనే నవ్వుతూ “నువ్వు మంచిదానివే కాదు తెలివైన దానివికాదు”.

“నువూ నువ్వుమాత్రం తెలివైనవాడివి కావట్లు?”

“అలా అంటావునా? నేను పెచ్చుకోడే నువ్వు ఎక్కు దైవా పెచ్చుకున్నావా?”

మాలతి విచిత్రంగా నవ్వి “నీకే యీసారి నువ్వు నోటి వార కుండానే ఏదని పెచ్చుకోకుంటావో తెచ్చు” అంది.

స్ట్రీట్ లోవున్న చిత్రమైన గునాని యిప్పటికి మాలతి దూవమే తార్కాణం. “ఇంతకుముందు ఇంత సొందర్యంగా లేదు” అని ఎప్పటికప్పుడు భ్రాంతి కలుగజేయటం వాళ్ళసాక్షు.

ముగ్ధుడై “మాలతి! నువ్వు తెలివైనదానివే కాదు; అంత మైవ దానివికాదు” అన్నాను చప్పున.

“నువూ నువ్వుమాత్రం అందమైన...” ఆ వాక్యం అంతటితో ఆగిపోయింది. తరువాతి సారికి కొర్రుక్కోకటం కనిపించింది. బహుశా కోమలమైన ఆ చేతుల్లో ముఖాన్ని దాచుకోవాలని అని పించి వుంటుంది ఆమెకు. సిగ్గుతో సుందరవదనం రాగరంజిత మైంది.

నేను ఏమీ అనకుండానే “బో” అంది.

ఆ ఒక్కమాటతో నా మనసంతా సంభ్రం మైవట్లుగా గోచించింది. కాని నిర్భాగ్యుడై నేను. పిడికి, ఆ ధోరణికి ఎక్కువ పాత్ర కలవదు.

ఉంగరం యింకా మాలతి శరీర వుంది. “ఏదీ ఉంగరం? చూడాలనివుంది” అన్నాను.

ఆమె నిర్లక్ష్యంగా చేరిన ముందుకు పెట్టి “తీసుకో” అంది. కున్నితమైన ఆమె నువ్వంటి ఉంగరాన్ని విడదీశాను. నా ప్రేమి తోడిగాను.

“వాకన్నా నీకే బాగుంది” అంది.

“అవును. నల్లనిశరీరమీద బంగారం మెరిసిపోతోంది.”

“ఓ, నువ్వు నల్లగా వుంటావని ఎవరు చెప్పారు?”

“మరి దీన్ని తెలుపంటారా ఏమిటి?”

అతికష్టమీద నవ్వావుకుంది. “వలెపైలేనేం? ఆరంభ బాగానేవుంటుంది.”

నా ఇంకా మాటలుచేరికొక “ఇచ్చిన వస్తువులు తీసుకోవటం మీ ఆచారం కాదుగా” అన్నాను.

“అని ఎవ్వరన్నారా?”

“ఏమని?”

మాలతి కొంచెం ఆలోచించి “తీసుకుంటాను” అంది.

“ఎవరూ అనలేదు కాబట్టే ఆమాట అన్నాను.”

“అవును. ఆచారం కాదు.”

“అయితే తీసుకుంటున్నాను.”

ఆమె ఆశ్చర్యంగా చూసి “అది నీకు యింకా? యిచ్చే గాను” అంది.

“నీకు నేను యింకో ఉంగరంయిస్తే దాన్ని ఎవంటాలో తెలుసా?”

“బో.”

“పోతున్నాను” అంటూలేచి నిల్చున్నాను.

కంగారుగా ఆమె “అదేమిటి? అర్థంకాదనిగా?”

“పోవున్నావుగా.”

దీక్ష మొహం వేసింది.

“అయితే నేను ఆకారగంచేత పోవటంలేదు. అర్థంలేదు పని వుంది. మళ్ళీ రెండు రోజుల్లో కనిపిస్తాను” అని ఆమెను దూర పించి, బయటకు వదిలారు.

మళ్ళీ ఒకసారి సామ్రాజ్య చాలా నేర్పుగా నిర్వహించారు. ఇప్పుడు చాలావరకు ప్రశాంతంగా వుంది. పరామితులను కనిపిస్తాను.

నిన్న చలవతిరావు ఉంగరాన్ని దెబ్బయిరూపాయలకు ఒకటో రెండో తక్కువగా కొన్నాడు. ఇవాళ అప్పుడే అయిదు రూపాయల వరకే తగ్గింది. అరగంటలో పని ముగిసింది. కేబుల్లో అరవై అయిదు రూపాయలు వచ్చాయి.

అక్కయ్యయిల్లు యిక్కడికి అరమైలుమైగా వుంది. నిన్న రాత్రి ఆమె వాదగర్భవచ్చి చక్కాక ఏంజరిగిందో తెలియదు. నేనుతప్ప, రోగిపీడన తప్ప ఎవరూలేని అక్కయ్య ఎవరేని దుఃఖంలో వుండివుంటుంది. చెయ్యికళ్ళతో నేను వస్తానేమోనని ఎదురుమాస్తా వుంటుంది. నిర్భాగ్యుడు నీకు. అభాగ్యురాలు అక్కయ్య.

పావుగంట గడిచాక మరుపు తిరిగి ఓ గొంధిలోకి ప్రవేశించాను. చీకటి సుయ్యారం. పిలిచిపంకూడా లేదు. మునుపటి సందడి అసలేలేదు. రెండుపాళ్లు బురదలోకి కాలువేశాను. రెండుమాడు ఎదురు చెప్పిలు తిరిగింది. మురికికావ దుర్వాసన విపరీతంగా వుంది.

ఓ చిన్న పెంకుటింటిమందు ఆగాను.

లోపల స్రుద్ధిపం వెలుగుతోంది. చిడీరప్పకూ లేదు. తలుపువీడ కొంచెముని చెయ్యివేశాను. దగ్గరగావేసి వున్నాయి, తెలుసుకున్నాయి.

మనకెల్లర్లో బాక కుక్కిమంచంవీడ పడుకుని వున్నాడు. కంఠవరకూ దుప్పటి కప్పివుంది. నిద్రలో వున్నాడో, తెలియకప్పి వున్నాడో తెలియదుగాని కళ్ళు మూసుకుని వున్నాయి. ప్రక్కన చావమీద గోడకానుకుని అక్కయ్య మెకాళ్ళమీదుగా రెండు చేతుల్లో ముఖాన్ని దాచుకుని కూర్చునివుంది. సత్వశి విని చేతులు తొలగించి చూసింది.

స్వరం బాగా చిన్నదిలేసి “అక్కయ్య, ఎలావుంది?” అనిడిగాడు.

“ఆ విషయం నేనెలా చెప్పగలను?”

“చూట్టాడుకున్నాడా?”

“లేదు.”

“స్మారకం వుందా?”

“అదీ లేదు.”

“డాక్టరు వచ్చాడా?”

“రాలేదు.”

ఆమెకళ్ళు ఎదురుకున్నా ఎర్రగా వున్నాయి. మనిషి చెప్ప తీసంత ఓడించిపోయింది.

నాకింకా ఏం చూట్టావాలో తోచలేదు. కాలం వ్యర్థం చేయటం అంతకన్నా యిష్టంలేదు. “అయితే నేనుకొన్ని డాక్టరుని

పిలుపుకువస్తాను” అని ఆమె సమాధానంకోసం ఎగురుచూడకుండా బయటకు వచ్చేకాను.

రాత్రిసమయంలో పెళ్ళి పిలుస్తే విశుక్కువటం ఏ డాక్టరుకైనా సమాజం.

తర్వాత “ఇన్జక్షన్లు చెయ్యించే కష్టం” అన్నాడు.

“రాసి యిస్తే తీసుకువస్తాను” అని చెప్పాను.

రాసి యిచ్చాడు ... బహుశా వచ్చేసరికి మెడికల్మెట్లు మూసివేయబోతున్నాడు. ఎవరైతే అయిదురూపాయలు వాటి ఖరీదు అని తెలిసింది. వాదగర్భ యిరవై తక్కువగా వున్నాయి. మెట్లు అతను వాడు తెలిసిన మనిషే కావటంచేత తర్వాత యిప్పిస్తానని వాసిప్పించాను.

తిరిగి డాక్టరుని తీసుకుని, అక్కయ్య యింటికి వచ్చేసరికి మార్గం ఎదురుచూస్తోంది. డాక్టరు అక్కడ ఓ అరగంట వుండి రెండు యిన్జక్షన్లు యిచ్చాడు. మళ్ళీ మరువాటి ఉదయంవచ్చి మిగిలినవి యిస్తానని చెప్పాడు. ఆయన్ని సందు మొదలుకాకా ఓ రెట్టి కచ్చామని చెప్పాను.

“డాక్టర్! బ్రతుకుతానంటారా?”

“రెపు కూడా ట్రీట్ మెంటు వూర్తిఅయ్యాక యీసారికి ఏమీ భయంలేదు. కానీ యీలా ఎవ్వారో జరగదు. మళ్ళీ అయిదురూపాయలుగా గడిచకముందే రోగం తిరగవేసుకుంది, ఎలా అయినా యీలా ఎక్కువకాలం జరగదు.

నిట్టూర్పు అణచుకున్నాను.

తర్వాత ఆయన్ని రిక్ట్ ఎక్కించి వెళ్ళి తిరిగి వచ్చాను. “ఏమన్నాడు?” అనిడిగింది అక్కయ్య కంపితస్వరంతో.

“భయం లేదుట.”

పన్నెండింటవరకూ అక్కడే బాక ముఖంవంక చూస్తూ కూర్చున్నాను. సంవత్సరాల తిరబడి మంచంవీడి పడివున్నా తే యివారే పడివున్నాడు. అతనికోసం చేసుకున్న భార్య ఎన్ని తింటాలు పడుతుందో అతనికి తెలియదు. బాసీ అదీ మంచిది. తెలిసి ఏం చెయ్యగలడు గనుక?

చివరకు భయంలేదని ఓచార్చి, ఆమెదగ్గర నెలపుతీసుకుని, బయటకు వదిలారు. చీకటి తీవ్రమైంది వుంది. మాసంలో, ఒక పక్షంలో కొన్ని రోజులు యీ “రాజ” విధికి నిర్దుష్టపాలు.

నాలో ఏదో సంక్లిప్త. బహుశా నిన్నా, యివారే మరుపు రాని, మరువలేనిరోజులు. పెద్దవాడ్ని అయ్యాక, వంటికిగా ఏ చీకటి రాత్రో యిలానే ఎక్కడో పడిచిపోతూ “ఆరోజుల్లో...ఒక రోజు యిలాచేశాను” అనుకుంటానుకొంటాను.

“అయ్యో” అనిపించింది.

అసమర్థుడి సుండె నిరిబరువు! పిలిచాడి ఆలోచనలు ఎంత ధైర్యవంతమైనవి!

ఎక్కడో వెలుగు. ఏదో కాంతి ఎక్కువకెళ్ళు నిలకలేదు. అంతరించిపోయింది వెంటనే.

“ఈ మనుషులు.....!” కొద్దిగా విరామం. “ఎంత అమాయకులు!”

“కాదు. ఎంత అజ్ఞానులు!”

అజ్ఞానమనే ఓ సముద్రంలో ముగ్గురు మనుషులు పడిపోయి, యాడులాడుతున్నారు.

ఓశ్రీ అరుస్తోంది. పాతం వారిగా ప్రేమగా “మహా! మహా మహా!”

అయ్యో! మధుర కలకం ఆమెకు అందదనీ, సముద్రంలో మరి కొంత నేపటిలో పెనుతుఫాను లేగబోతుందనీ గ్రహించడం?

నిముషాలు విరామసంగీతాన్ని ఆలాపించాయి.

అరుస్తున్నాడు ఓ యువకుడు. “మాలతీ! మాలతీ! మాలతీ!”

నీళ్ళుమింగుతున్నాడు. ఒకపారి మునిగి పైకిలేరి “ఈ బహు మౌనం స్వీకరించడా?” అంటూ మళ్ళీ మునిగిపోయాడు.

ద్రోహంతో సంపాదించిన యీ బహుమౌనం వర్ధిల్లేసనీ, శ్రీ హృదయం చాలా యరుకైనదనీ, అందులో తనకు చోటు చాలదనీ గ్రహించడానికి ఎంత ఆత్మవిమర్శ కావాలో! తనకు, ప్రేమించిన ఆమెకు దూరం కాదనలేదనీ అని యిప్పుడప్పుడే తెలియబోతుంది.

ఈ పాతీ విరామం మిథంగా వుంది. యువకుడి ప్రార్థనలోనే మిథో శ్రీ ఏమిటా నిమిషాల్లో.

ఆ అపస్వరాంకు కవిత వేడిగలే అర్థం యిలా వుంది.

బ్రతకారి! బ్రతకారి!! బ్రతకారి!!

బ్రతకడు. బ్రతకడు. బ్రతకడు.

నిశ్శబ్దంలో నడుస్తూ ఓ చిన్ననిశ్శబ్ద నిశ్శబ్దం కల. కలలో ఓ సముద్రం. సముద్రం పేరు అజ్ఞానం.

“మహా! మహా! మహా!”

“మాలతీ! మాలతీ! మాలతీ!”

“బ్రతకారి! బ్రతకారి! బ్రతకారి!”

సముద్రం మామమయింది.

కల చెరిగింది.

నిద్ర విచ్చింది.

ఇల్లు సమీపించింది. పాదపాటున ఆర్పితమయినా నిద్ర వచ్చిన దీపం వెలుగుతోంది. కాలో లేని మగతనం వికసించిన సులాలీహృదయమే గుర్తు.

నేను విజ్ఞానిని, విజ్ఞానిని.

ఆత్మవిమర్శ అపారం. పరహృదయాల జగిలిన అతిరీతగా అర్థం చేసుకుని, పర్యవసానాలు ముందుగా వూహించి, భయంకర మైన భావిని దూరవిర్భవిలో పరికిరించిన విజ్ఞానిని.

తలుపులు తీసి, అట్టలు మార్చుకుని, దీపం ఆర్పి, నిద్రను ప్రయత్నం ఉపక్రమించాక చూపుగా ఓ కొత్త ఆలోచన మరిచి పరిపచేసింది.

ఆక్రమించిన నిర్భాగ్యులను అంధకారంలోనే వుంచి, అజ్ఞానాన్ని అజ్ఞానంగానే సమాప్తంచేస్తూ, అజ్ఞాతంగా, విజ్ఞానమనే యీ గర్వంతో, చేతగానితనానికి మారుపేరైన యీ గర్వంతో, వెలుగును దిరిచేరటానికి తెలిందని యీ పిరికితనంతో మమిరి, మల్లెనీ నాది జ్ఞానమా?

నేను అజ్ఞానిని, అజ్ఞానిని.

విక్యరాజ్యసమితి : మానవసంక్షేమం

శ్రీ మంథా శ్రీధరరావు

విక్యరాజ్యసమితి అనునది ప్రపంచ కాంతిభద్రతల మానవాభ్యుదయము నిమిత్తము ఇటీవల ఏర్పడిన ఒక అంతర్జాతీయ మహా సంస్థ. అది 1945 సం. జూన్ 26 వ తేదీన కాన్ఫ్రాన్స్ హాల్ లో అధికారపురస్కరముగా తయారయిన వియూమావని నూత్రప్రాయముగా ఆమోదించిన వివిధ స్వతంత్రదేశముల (ఇప్పటి సంఖ్య 78) విక్యవ్యవస్థ. ఈ సంస్థ అవిచ్ఛిన్నమునకు పూర్వరంగ మొకటి కలదు. అదియే 1914 వాటి మొదటి ప్రపంచ సంఘమానంతర మేర్పడిన రాజ్యకూటమి (League of Nations). అది ద్వితీయ ప్రపంచ సంఘమును పరికల్ప లేకపోయినది. ఆ ద్వితీయయుద్ధముతో దాని పరపతి యాపుమానినది. ఆ ద్వితీయయుద్ధానుభవఫలితముగనే ఐదు కటి రాజ్యకూటసంస్థకన్న దృఢశిరములగు ఆశియములతో, అనుబంధములతో ఏర్పడిన దీ విక్యరాజ్యసమితి.

ఈ సమితి కార్యవిధానము ఈ క్రింది వింగడింపబడిన ఆరు కాఖలద్వారా నిర్వహింపబడును.

- (1) సర్వసభ్య సంఘము (General Assembly)
- (2) భద్రతా సంఘము (Security Council)
- (3) ఆర్థిక, సామాజిక విషయ విచారణ సంఘము (Economic & Social Council)
- (4) నిర్వహక ద్రృశ్యసంఘము (Trusteeship Council)
- (5) అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము (International Court of Justice)
- (6) కార్య పర్యవేక్షణ సంఘము (Secretariat)

ఒక్కొక్క కాఖయొక్క కార్యక్రమమును సంగ్రహముగా సమీక్షింపము.

సర్వసభ్యసంఘము

దీనిని ఒకవిధంగా ప్రపంచ పౌరమహాసభ (Town meeting of the World) అనవచ్చును. ఇందు అన్ని దేశములకు సభ్యత్వము గలదు. దీనికి అన్ని విషయములలో నిమిత్తము గలదు. ఇందు ముఖ్య విషయములపై తీర్మానములు సమావేశమైన సభ్యులలో 2/3 కంటకువారి ఆమోదమునబట్టి మూలము జరుగును. అందుచే విక్యరాజ్యసమితిలో ఈ ప్రజాస్వామికధర్మము ప్రకృష్టమైనదిగా ఎన్నుబడుచున్నది. కాని దీనికి కానక ద్రృశ్యనిర్వహణాధికారములు లేవు. ఈ సమితిలో కొత్తిగా ఒక దేశమునకు సభ్యత్వముచ్చుట అనునది ఒక సమస్యగా పరిగమించినది. కారణము ఇదివరకే సభ్యత్వము వహించియున్న ప్రజలమైన గెండు అగ్రరాజ్యముల నడుమ తగిన సామరస్యము లేక పోవుటయే; ఇది నిజముగా సమితినియమావనిలో ఒక లోపమే. అదియలో తగిన సవరణ చేయబడుచున్నచో అనేక దుష్ఫలితములకు దారితీయవచ్చును.

ఈ సర్వసభ్యసంఘము దానికి అవసర అధికారములు కొన్ని చేకూరింపగుట కొంతమట్టుకు సర్వరిశిములను సాధించినదియే చెప్పవచ్చును. కాని ఇంకను మరికొన్ని లోపములు మిగిలియున్నవి. మానవసంక్షేమద్వైత్యా అదియు సకాలమున సవరింప బడవలసియున్నది. అట్లెట్లగా?

(1) ఈ సంఘము ఎట్టి ప్రచారమునకు సాధనము కాలాదు.

(2) ఈ సంఘాభ్యుత్థాని యా దేశములు వింగడింపబడిన సందర్భము లనేకములు గలవు. ఇట్టివి సమితియొక్క సంస్థితికిధింక కరములని చెంటనే గుర్తింపబడతాయి.

(3) సంఘ కార్యకలాపములందులో అవాతర్యకముగా ఆలస్యము జరుగుట కద్దు. ఇట్లుగలచే బహుమూలదేశములనుండి ఈ సమితి సహజేముల నిమిత్తము తమ ప్రతినిధులు తమతమ దేశములలో తమకున్న ప్రభుత్వోద్యోగ బాధ్యతలను నిర్వహించుటలోగూడ కాలయాపన జరుగుచున్నది. అట్లు జరుగకుండు చూపి వలసిన బాధ్యత సమితిపై నున్నది.

(4) సామూహికమైన ఓటింగు పద్ధతి (Bloc Voting) అప్రపేక్ష్యము సమితి పరిస్థితికే విరుద్ధముగా పరిగమించవచ్చును. గమక దానిని పరిహరించవలెను. పై పద్ధతిద్వారా అగ్రరాజ్యము లకు మద్దతు విచ్చినందువలనగాని, మానినందువలనగాని మరియొక దేశమునకు ప్రత్యేకముగా లాభమేమియు కలుగజోగు.

సర్వసభ్యసంఘము చేసిన పనులలో అతిముఖ్యమైనది ఒక ఉప సంఘపు తీర్మానము (Little Assembly) ఈ ఉపసంఘము కాంతి భద్రతలు కొనసాగించుటయందును, చర్యాప్రణాళికలను తయారు చేయుటయందును సంఘమువారికి తోడ్పడుచుండును. సమితినియమావనిలోని 18వ నూత్రము ప్రకారము అంతర్జాతీయ న్యాయకాన్త్ర సిద్ధాంతములకు సంబంధించిన విషయములను ప్రతిపాదించుటకు, పరిశీలించుటకు, న్యాయకాన్త్రాభివృద్ధినిమిత్తము సమితి సభ్యత్వము గల దేశముల కన్నిటికిని ఆ సిద్ధాంతములనుకూర్చి పీఠాసనముల పంపుటకు, అందుగురించి వివేచకలు తయారుచేయుట కొక చిన్న సంఘము తీర్మానము చేయుటకును తగిన యథాకాలము సర్వసభ్య సంఘమునకు గలదు. అట్లకే వివేచక సంఘ మున్నచే ఏర్పడియున్నది గూడ. ఇట్లే అవసరపుబధికారములతో సర్వసభ్యసంఘము సక్రమముగ సమర్థముగా పనిచేయగలదని యాశింపవచ్చును.

భద్రతా సంఘము

సమితి కిది మూలస్థంభమునంటిది. సమితినియమావని 24 వ నూత్రము ప్రకారము ప్రపంచ కాంతిభద్రతలనుకూర్చి ప్రాథమిక బాధ్యత దీనిపై నున్నది. ప్రపంచ కాంతిభద్రతలకు భంజక

మన ప్రతి చిన్న సన్నివేశమును ఇది పరిశీలించును. సైవికావర్గ కలసిరినిని సలహానిచ్చుటకును, సాయపడుటకును ఒక సైవికా వ్యవస్థను దీని ఆధికారముక్రింద నుంచును. కాని కార్య నిర్వహణవిషయమున భద్రతాసంఘములో ఒక లోపము గలదు. అది వివాదపరిష్కారవిషయమై, ఒక నియతియు, నిర్ణయము, అయిన పద్ధతి లేకపోవుటయే. అదీగాక నియమావళిలో అంతర్జాతీయకాంతిభంగమున “వివాదము” “అపాయాత్మక సన్నివేశము” అను విషయముల భేదియు స్పష్టముగా నిరూపించబడలేదు. అసలు లోపమున్నదల్లా ఎక్కడంటే భద్రతాసంఘము ఒక వివాదమును పరిశీలిస్తున్నప్పుడు ఆ సంఘపు ప్రతిపాదనలను వ్యతిరేకిస్తూ (Veto) ‘వీటో’ అధికారమును ప్రయోగించగల వాక్కు సమితిలో కాశ్వరసభ్యత్వము గల దేశములకు ఉండవలసి లోపే యున్నది. అగ్రరాజ్యాలతోమాత్రమే అందులో నే ఉంది.

ఇలా అగ్రరాజ్యాలు వీటో (Veto) ప్రయోగించిన సందర్భాలనేకము లున్నవి. అందుకు 4-2.1948 వ లేదీన సిరియా, లెబనాన్ ప్రభుత్వాలు తమదేశాలలో ఉంటున్న ఆంగ్లేయు, ఫ్రెంచి, నెహ్రూలలిరింపునువరించి సమితికి విజ్ఞప్తి చేసుకున్న సందర్భములో అందుకు ప్రతిఘటముగా రష్యా వీటోను ఉపయోగించి యుండుటయే తార్కాణము. అలాగే స్వయిములో జనరల్ ఫ్రాంకో ప్రభుత్వవిషయమై ఐర్లండువలసిందిగా పోలంకు ప్రతి నిధులు సమితి 34, 35 వ సూత్రముల (పసిఫిక్ ఒపెంబడికలు) ప్రకారము విన్నవించుకొన్నప్పుడు ఆ విషయమై తోమ్యండుగురు సభ్యులు ఆమోదించి సిఫార్సు చేయడం జరిగింది. కాని రష్యా తన వీటో అధికారముతో వ్యతిరేకించింది. అందుచే ఆయావిజ్ఞప్తులు నిష్ఫలములైనవి. బ్రిటీష్ చాలకాలమువరకు ప్రత్యేకము ఒక గవి ర్నరు లేకపోవడమునూడ రష్యాతాలూకు వీటో వెదిరింపునల్ల నే జరిగింది. ఇలాంటి వీటో ప్రయోగాలు భద్రతాసంఘనిర్వహణానికి ప్రతిబంధకాలు కావాయని ఎవరైనా ప్రశ్నించవచ్చు కాని వీటి కల్ల వీటోని ప్రయోగించే దేశాల వ్యర్థము కొంత సంరక్షించబడటము, విజ్ఞప్తులు విఫలమైతే దేశాల ఆశయాలు నిర్లక్ష్యంబున కాని ప్రపంచవ్యాప్తమైన, కాంతిహాని ఆపే జరుగలేదు. కాబట్టి భద్రతాసంఘముయొక్క ప్రాథమిక బాధ్యతానిర్వహణానికి ఆపే తఖరారు లేదన్నమాట. ఈనాడు ప్రపంచముంతా రెండు ప్రభుత్వ మైన అధికారవర్గాలక్రింద క్రమంగా విధక్తమైపోతూ ఉండటం కల్ల, తత్ఫలింగా, భావిప్రపంచస్థితి అకాంతిభయావహంగా తోస్తూ ఉండటంకల్ల భద్రతాసంఘము బాధ్యతవిషయములో ఏ విధమైన తఖరారు లేకుండా ఉండాలంటే ప్రపంచములోని ప్రతి దేశము 28-6-51 నాటి చా—నెహ్రూ బాండుంగ్ సమావేశపు “పంచశిల్” సూత్రాలను వ్యావధ్యపూర్వకంగా ఆమోదించి ఆవిర గలో పెట్టడమే గత్యంతరంగా తోస్తున్నది.

అర్థిక, సామాజిక విషయవిచారణసంఘము

మానవసహజపు కనీసపు వాక్కులు, స్వేచ్ఛ మొదలగు విషయములను పరామర్శించుట, తద్వారా కాంతిభద్రతలను సాధించుట యందు సమితిలో దీనికోక విశిష్టస్థానము. అంతర్జాతీయములైన అర్థిక

సామాజిక, సాంస్కృతిక, విద్యాకోగ్యాది వివిధ విషయముల గూర్చి పరిశీలనను జరిపి సర్వసభ్యసంఘమునకు ఆయా ప్రత్యేక కార్యనిర్వాహకకాఖలకును సిఫారసులు చేయుట దీని ప్రధాన కార్యభారమై యున్నది.

ఆయాప్రత్యేక కార్యనిర్వాహకకాఖలలో ముఖ్యమైనవి యేవనగా, అంతర్జాతీయక్రామికసంస్థ (I. L. O.) ఆహార వ్యాతి సాయక సంస్థ (F. A. O.) విద్యా వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతికవ్యవస్థ (U. N. E. S. C. O.), ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ, (W. H. O.) సాంకేతిక సహాయ సంస్థ, (U. N. T. A. A.) అంతర్జాతీయ శిశునిధి (U.N.C.E.F.) ఈయాకాఖల కార్యనిర్వహణ ప్రపంచమునందలి వివిధరంగములకు సంబంధించిన దిగుటచే అత్యంత ప్రాముఖ్యము వహించి యున్నది. వీని నిర్వహణకు జాతి మత, భాషాది, విభేది ములతో ఎట్టి నిమిత్తములేదు. ఇందు యునెస్కో (U. N. E. S. C. O.) చాల దేశములలో గ్రంథాలయములు స్థాపించినది. పత్రికలు, రేడియో, సినిమా, మొదలగువానిద్వారా విజ్ఞానాభివృద్ధికి పాటు పడుచున్నది. ఈకాఖ 1946 లో ఆరంభింపబడినప్పటినుండి అద్భుత విజయములు అనేకము సాధించినది, సాధించుచున్నది, సాధింప నున్నది.

ప్రపంచ ఆరోగ్య వ్యవస్థ 1948 లో ప్రారంభింపబడింది. ప్రపంచ మానవారోగ్యస్థితియందు గర్విప్రమాణములు సాధించుటయే దీని పరమాశయము. దీని సిద్ధాంతముప్రకారము, ఆరోగ్య మనగా, వ్యాధిరాహిత్యము మాత్రమే కాదు. భారీక మానసిక సామాజిక సంస్థితియే ఆరోగ్యము. ఈ సంస్థ లోగడ విశ్రంభావ్యము లందు 1946 లో కోరిందిదగ్గజావ్యయ విజ్ఞానించినప్పుడు తిన్ని వారి వార్తము విపులులను పంపి యుండెను. ఇరాన్ లో తోడేశ్వరిల్ల లేదీన వ్యాధి ప్రారంభించినప్పుడు ప్రత్యేకమైన సేవయు పంపి యుండెను. లండనులో ఇన్ ఫ్లూయెంజా జావ్యయ ప్రభులినప్పుడు దానిని ప్రతిఘటించు నిమిత్తము ఒక్కొక్క పెద్ద రక్షణకేంద్రము నేర్పరచియుండెను. 27 దేశములలో ఆరోగ్య పరిశోధనాకేంద్రములు ఏర్పాటుచేసియున్నది.

ఆహార వ్యవసాయక వ్యవస్థ 1945 లో నెలకొల్పబడెను. ప్రపంచప్రజ జీవితప్రమాణములు, ఆహారపు విలువలు, వ్యవసాయ విధానములు, అటవీ, గ్రామ, మగ్న్య పరిస్థితులు మొదలగు అనేక విషయములందు అభివృద్ధి కలిగించుటకు పాటుబడుచు తద్వారా అనేక నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమములకు అవకాశము కలుగచేయుచున్నది.

అంతర్జాతీయ క్రామికసంస్థ 1950 లో సిరియా, లెబనాన్ దేశములలో క్రామికసమస్యపరిశీలకుల శిక్షణకు ఏర్పాటుచేసింది. యుగోస్లావియాలో ఇట్టిదీ ఒక జాతీయ శిక్షణావిరమును నెలకొల్పి సంకల్పించియున్నది. ఈ సంస్థయొక్క ముఖ్య ఆశయ మేమనగా, ప్రపంచమందంతట పారిక్రామికశ్రేయస్సు సాధించుటయే.

సాంకేతిక సహాయసంస్థయు అంతర్జాతీయ శిశునిధి ఒకటిగా నేర్పడి ఇండియా, పాకిస్తాన్ సిలన్ దేశములలో డి. డి. టి.,

సెన్సిటివ్ స్వంతముగా తయారుచేసికొనుటకు సహాయము చేసినది. తన అభివృద్ధి కనిపించినది. అట్లే భారతీయ ప్రభుత్వముయొక్క బృహత్-ఆయాత్రిక యత్నములలో ఒకటగు సింధ్రి ఫెర్టిలైజర్ ఏర్పాటు సందర్భములో ఈసంస్థ ముగ్గురు పాంశ్రిక నిపుణులను పంపిస్తామనిగా వంటియ్యడెను.

ధర్మకర్తృత్వ సంఘము

వికృతాజ్య సమితిలో ఇది యొక ముఖ్య విభాగము. అనేక దేశముల ప్రతినిధికుటుంబము. అది, దాని యాజమాన్యముక్రింద ఉన్న ప్రాంతములను అప్యవృత్తు పరిశీలించుచుండును. మొట్టమొదట పపమటి సెమోవాకు ఇట్లే ఒక ప్రత్యేక పరిశీలనాసంఘమును పంపించియుండెను. ఆయాప్రాంతవాస్తవ్యులకు స్వవిషయముల గూర్చి సెక్రటరీ జనరల్ కు అర్జీలు పెట్టుకొనుటకుగాని తమ ప్రతినిధులను పంపుకొనుటకుగాని హక్కుగలదు. ఈ సంఘము వెనుక మాండేటిపద్ధతిక్రింద యుండిన అనియతి వ్యాపారవ్యవస్థను రద్దు చేసినది. ఈ సంఘపుటాగ్యవ్యవస్థను వివిధ ప్రాంతములలో నడుప బడుచుండిన ఆర్థిక రవాణా మొదలైన కృతులవలన ఆయా ప్రాంత వాస్తవ్యులు యథార్థముగ సంతోషింపక పోరము పొందుచున్నది ఈ సంఘమునకు తెలియజేయవలసినదిగా ఆయాప్రాంతీయాధికారులను సర్వసభ్యసంఘము 1962 లో కోరియుండెను. అనగా, సమితి కార్యకలాపములో ప్రజాభిప్రాయమునకు తగిన ప్రతిపత్తి గలదని తేలుచున్నది. ఈ సర్వకర్తృత్వసంఘములో 4-10-1963 వ తేదీన ఇండియా ఒక ప్రతినిధిగా ఎన్నుకొంటున్నది. వికృతాజ్య సమితి చరిత్రలో ఇండియా తనపాత్ర మహోజ్వలముగా నిర్వహించగలదని ఆశించవచ్చును.

అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానము

సర్వసభ్యసంఘమునకునే ఇందును ప్రతి ప్రతినిధి దేశమునకును సభ్యత్వము గలదు. అట్లు సభ్యత్వముగల ప్రతిదేశమును దీని వ్యాయాగములకు బద్దమై యుండవలెను. అది సమితిలోని వివిధకృతులకు సర్వసభ్యసంఘముయొక్క ఆదేశానుసారము వివిధ వ్యాయాగ విషయములపై ఉపదేశకర్తృకమైన అభిప్రాయముల నివృచున్నది. ఇజ్రేయిల్ లో జరిగిన కాంటు డెల్ నూర్తవ్వించుచున్నది. ఏంస్లో ఇరానియన్ నూనెపరిశ్రమ తగువు విషయములోను ఇచ్చిన తీర్పుల విస్తృతమైనదిగా ముందరమైన దీని ఉదాత్తతను చాటుచున్నది.

కార్య సర్వవేక్షణ సంఘము

ఇదియొక మహోన్నతమైన అంతర్జాతీయ ప్రజా సహకార సంస్థ. సెక్రటరీ జనరల్ దీని అధిపతి. భద్రతాసంఘమునకు చేదోడు వాదోడుగా యుండుటయు, సర్వసభ్యసంఘముయొక్క చార్టర్ నిబంధనలు తయారుచేయుటయు దీని ముఖ్యమైన పనులు.

ఇట్టి విశాలకర్తృత్వము, ప్రకృష్టబంధము, గల వికృతాజ్య సమితి వ్యవస్థ మానవసంతేమమునకు ఎట్లు వోడ్పడగలదో పరిశీలించుము. అసలు సంతేమమునగా, భిన్న భిన్న రివ్యములు, మతిములు, అదాదములు, అభిరుచులు గల దేశముల మధ్య అసంతృప్తి ఈ,

నీ పా

- * హేర్ ఆయిర్
- * స్నో
- * థ్రియన్ టైన్
- * టాయిలెట్ సోప్
- * అగరు వత్తులు
- * టాయిలెట్ పేడరు

స్వచ్ఛమైనవి, మనోహరమైనవి.

గంగా వర్క్సు,

అడయార్, — మద్రాసు 20.

అనేక విషయములలో ఏకవాక్యిత, పరస్పర సహకారభావము, సంబంధబాంధవ్యములు ప్రబలి ప్రపంచమందంతట ప్రకాంత వాతావరణము సెలవినియుండుట ఒకటి. అంతమాత్రమున అది సంతోషముగ్రస్వరూపము కాదు. సంఘాభ్యున్నతికి ఉన్నతముగా వ్యక్తినిష్ఠములైన జీవితప్రమాణస్వామ్యములలో అభివృద్ధి పటిష్ఠత ఏర్పడి అది వ్యక్తికి విశ్వమునంతటిని ఏకరీతిగా చూడగల వికార దృష్టిని కలిగించునదిగా ఉన్నవాడే మానవానికి నిజమైన సంతోషము. ప్రపంచకాంతియును పునాదిపై నిర్మింపబడు మహాభవనమే మానవసంతోషము. సమితి నియమావళిలోని 14,05 వ నూత్రముల లోని పరమార్థమిదియే.

ఈ రోజు నూత్రము లో ఆర్థిక సాంఘిక సంతోషము మానవ స్వామ్య స్వరూపములు నిరూపించబడినవి. ఆర్థిక సంతోషమునగా— సాధారణముగ ఈనాడు అనేక దేశములు ఆర్థికముగ ఒకదానిపై నొకటి ఆధారపడియున్నవి. ఒకదానితోనొకటి వ్యాపారాది విషయములందు ఒడంబడికలు చేసుకొనుచున్నవి. కాని, దేశాలన్నిటికీ ప్రాతినిధ్యము, మధ్యత రీతియు వహించగల కేంద్ర సంస్థ అంటూ ఒకటి ఉండేట్లయితే ప్రపంచములోని ఉత్పత్తిసరఫరాలకు నియంత్రణముల నేర్పరచి ప్రపంచపు టార్జికాంకాములను పెంపొందించుకొనుటకు అవకాశమేర్పడును. ఈనాడు ఆర్థిక సంతోషమునది ఒక గణనకునుముగ నే కల్పించుచున్నాను, బి. రా. స. ఆర్థిక సామాజిక విషయ విచారణ సంఘము దానియొక్క ప్రత్యేక శాఖల (I. M. F.), (I. B. R. D) ద్వారా ఏకైకార్థిక ప్రపంచాదర్శము కొంత రూపు కట్టినదనే చెప్పవచ్చును.

సాంఘికసంతోషమునగా—వివిధదేశములమధ్య సహకారము పెంపొంది జనుకబడిన దేశములను జాతులను, జాతివిభేదము దురాక్రమణ మున్నగువానిబారినండి కాపాడి అభివృద్ధిమార్గములుగా ప్రజాజీవితప్రమాణములు పెరుగునట్లు చేయవలెను. ఇందులకు సాంకేతికసాహాయ్యము అందులకు పెద్దపెద్ద పెట్టుబడులు అవసరము. అభివృద్ధిప్రణాళికలు అమలు జరుపుటకు చిన్నదేశములకు ఆర్థికస్తోమత చాలదు. ఒడంబడికలపై పెట్టుబడులు వానికి పెట్టుటపై పెద్దదేశములు కొన్ని సిద్ధపడినప్పుడు. అయితే, అట్లు ఒడంబడికల ద్వారా పెద్దదేశములతో చిన్నదేశములు సంబంధము పెట్టుకొన్నచో తాత్కాలికముగా, వాని ఆర్థికాభివృద్ధి చేపరచవచ్చును. కాని, వాని సహజస్వాతంత్ర్యమునకు లోటు వాటిల్లుటకు అవకాశములు ఏర్పడవచ్చును. అందుచే ఆర్థికముగా ఒక దేశముపై మరియొకదేశము ఆధారపడుటకన్న ఆర్థికస్తోమత గల వివిధదేశముల మధ్యస్థతో సహకారపద్ధతిపై అంతర్జాతీయపరపతిసంస్థ (World Bank) ఒకటి

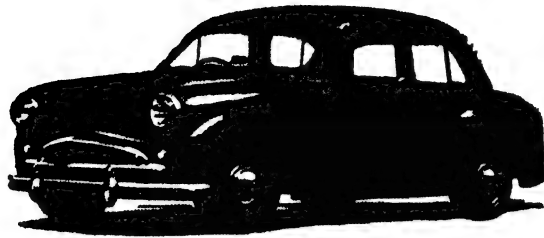
ఏర్పడుట మంచిది. ఇది బి. రా. స. నంటి అంతర్జాతీయసంస్థ ద్వారానే సాధింపబడగలదు.

మానవస్వామ్యములు — ప్రతివ్యవస్థయొక్క ప్రతిభయు దాని, నియతము, స్వామ్యముల సక్రమపరిపాలనాపద్ధతిపై ఆధారపడి యుండును. బి. రా. స. యొక్క జీవితానుభవము ఇదియే. సమితి వివిధదేశముల హక్కులగురించియే కాదు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, స్త్రీపురుషుల సమాన హక్కులు గౌరవప్రతిపత్తులగురించికూడ శ్రద్ధ తీసుకొనును. 9.12-1948 నాడు సమితి మానవస్వామ్యముల గురించి విశ్వజనీనమైన ప్రకటన చేసియుండెను. 1950 లో 24 దేశముల మధ్య అది అమలులోనికి వచ్చినది.

సమితి ఈ ప్రకటనలోని ఆశయములను ఎంతవరకు ఆచరణలో పెట్టగలదు అనునది ప్రశ్న. ఈ విషయమై సమితి కృషి తార్కాణాలుగా కొరియా, పర్షియా, పాలస్తీనా. కాశ్మీరు, గ్రీసు, మొదలగు దేశముల సమస్యలలో సమితి తీసుకొన్న చర్యలను గ్రహించవచ్చును. మరొక మహాదాహరణము ఈనాటి తీవ్రసమస్యయగు అణువిజ్ఞానవిషయము తీసుకొందము. ఈనాడు విజ్ఞానసామ్యము కొన్ని దేశములకే పరిమితమై ప్రత్యేకపు హక్కుగా పరిగణింపబడుచున్నది. అది మానవ విశాళమునకే దారితీయగల మహామారి. ఆ దేశములేగాని యింకొకదానితో నొకటి తలపడినచో మరొక ప్రపంచ మహాసంగ్రామము తిప్పనిసరి. ఈసారి మరో ప్రపంచ మహాసంగ్రామమే కాని తలపించినచో ప్రపంచము పని సరి. యుద్ధమునది భిన్న రాజకీయ దృక్పథములు గల కొందరి బుర్రలకు పట్టిన జాడ్యము. వారి మానసికాంగ్యవికాసమే ప్రపంచకాంతికి మూలము. ప్రపంచములో నిరంతరాయమైన ప్రకాంత వాతావరణ మేర్పడాలంటే ఆ విజ్ఞానము ప్రత్యేక మొకరిసాక్షు కాకూడదు. ఆరహస్యము అన్నిదేశాలవారికినీ తెలియవలసిన ఆవిశ్యకత యొకటి, అంతేకాదు, ఆ మహాజ్వలకిని కాంగిమాగ్ధలద్వారా ప్రపంచ మానవావసరములకు తగినట్లు మలచవలసిన ఆవిశ్యకత యొకటి గలదు. రెండవది గురుతర బాధ్యత. ఈ విషయమును గురించియే 8-8-1955 న జెనీవాలో జరిగిన 66 దేశాల అణువిజ్ఞాన కాన్ఫరెన్స్ తల మహాసభలో ఐక్యరాజ్యసమితి జనరల్ సెక్రటరీ శ్రీ డాక్ హేమర్ షెల్డ్ నొక్కొక్కొక్క వక్కొడించుచున్నారు.

ఇట్టిది ఈ మహాసంస్థయగు ఐక్యరాజ్యసమితి స్వరూపము. ప్రపంచములో ప్రతిదేశమునకును ఇందు సమప్రాతినిధ్యము లభించి, సమితి మహాదేశములలో అన్నిదేశములు ఏకముఖముగా సహకరించగలిగిననాడే సర్వతోముఖ ప్రపంచ కాంతిసాధాగ్యము అకు పరిపూర్ణతాసిద్ధి.

Here **IT** is!

The **STANDARD** Ten

- * ఆర్.పి.సి. ఇంటర్నేషనల్ పోటీలో 2000 మైళ్లు వందేము గెలిచినది.
- * మిక్కిలి పొడువు గల కారు - గ్యాజుకు 30 మైళ్లు -
- * పెరివెక్సునుండి అమర్చుటకు వీలుగా వికలమైన లగేజీ బాట్.
- * వాన్ గార్డు నమూనాలో క్రోమియం ప్లేటు గ్రిల్, మతియు బంపర్ ఓవర్ రైడర్లు.
- * ఉత్తమమైన పనితీరును యివ్వగల పది హార్డువర్క్ ఇంజను.

శ్రీ శ్రీ బ్యాంక్ :

ది యూనియన్ కంపెనీ (మోటార్స్) లిమిటెడ్.,

29, మాంట్ రోడ్, మద్రాసు-2.

క్రాంతి : మొంగుళూరు - ఉత్తమమైనది.

కంప్రాక్టరులకు మేము కలిగి ఉన్నవి :

పెగ్సన్	ప్లాన్ క్రషర్లు :
బెన్ఫోర్డ్	కాంక్రీట్ మిక్చర్స్ :
విక్ హాం	హోయిస్టు :
వార్సావ్	రాక్ డ్రిల్లు :
వెబర్	వైబ్రేటర్లు :
ట్రై రున్ కో	బ్లాక్ మేకింగ్ మెషిన్లు :
స్టెరింగ్	టూబ్యులర్ స్కాఫోల్డింగ్ :
గార్లిక్	అస్ఫాల్ట్ మిక్చర్స్ & బిటుమెన్ బాయిలర్లు :
వత్ కన్	పైల్ డ్రైవింగ్ పరికరాలు :
క్రొకాట్	ప్లాం పాలిషింగ్ మెషిన్లు :
గార్లిక్	కారిక్స్ డ్రైవ్ డ్రిల్లింగ్ మిషిన్ :

సంప్రదించండి : గార్లిక్ అండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్,

ఇంజనీర్లు :

బొంబాయి

మద్రాసు

కోయంబత్తూర్.

నూతన సంవత్సర ఆభినందనలు

★ వ్యవసాయ పరికరాలు ★ ట్రాక్టర్లు ★ పంపు సెట్లుకు
నేషనల్ ఇంజనీరింగ్ కంపెనీ (మద్రాసు) ప్రైవేట్ లి.

379, నేతాజీ రోడ్,

పోస్టాఫీసు నెం. 1616. ఫోన్ : 55188

మద్రాసు-1.

★

బ్రాంచిలు :

241, కాన్కెంట్ పిత్తి,
విజయవాడ.

41/95-వీడియో, ఎక్స్టెంషన్, కర్నూలు.
(ఫోన్ : 285)

సెయిన్ రోడ్, కాకినాడ.
(ఫోన్ : 108)

హైదరాబాద్, చిత్తూర్. (ఫోన్ : 24) | 18/78, పోరమలై వజ్జిణం, కంభకోణం.

ఆస్తి హక్కుల పరిణామము

శ్రీ వి. లక్ష్మణరావు

ఆస్తి : వివేచనాత్మక విశ్లేషణము

ఒక వస్తువు లేక పదార్థముపై ఒక వ్యక్తికి స్వామ్యము (Ownership)

ఉన్నయెడల ఆ వస్తువు లేక పదార్థమును 'ఆస్తి' అని సాధారణముగా ప్రయోగించుటకద్దు. ఉదా: ఈ యిల్లు వారిది. ఈ భూమి ఫలాశావారిది. ఈ కుర్చీ నాదీ అని. కాని వ్యాయక్తాస్త్రములో ఆస్తి అనగా స్వామ్యము. ఒక వస్తువుపైగల హక్కులన్నియు ఒక వ్యక్తిలో కేంద్రీకరింపబడినపుడు ఆ వ్యక్తి, ఆ వస్తువుయొక్క స్వామి అగును; స్వామ్యము ఆ వస్తువుపట్ల ఆ వ్యక్తియొక్క స్థితిని తెలియజేయును. కనుక ఆస్తి అనగా స్వామ్యముని గ్రహింపవలెను. సామాన్య ప్రయోగములో ఆస్తి అనుపదము స్పర్శవేద్యములైన (Tangible) పదార్థములపట్ల వాడుబడుచున్నప్పటికీ, వ్యాయక్తాస్త్రముందు వికలార్థములో ప్రయోగింపబడినప్పుడు, ఆస్తి అనుపదములో, స్పర్శవేద్యములైన వస్తువులేకాక, స్పర్శవేద్యము కాని (Intangible) హక్కులన్నియునూ కూడ యిమిడివుండును. ఈ అర్థములో కేవలము పేదచరావులే కాక, సమస్తవిషయములైన ఆస్తి సంబంధమైన హక్కులు (Proprietary rights) కూడ ఆస్తియే.

స్వామ్యము

స్వామ్యము ఒక వ్యక్తికి ఒక పదార్థముపట్ల యావత్స్వీకృతమగు హక్కు లేక ముగ అనుబంధముల నీలగునట్టి హక్కు (Right in rem) ఆ హక్కును వర్ణిస్తూ, జాన్ ఆస్టిన్ (John Austin) ఉపయోగదృష్ట్యా అప్పట్లమైనదనీ, దానక్రయస్వత్వాధికారముల విషయములో ఎట్టి నిరోధములేనిదనీ, కాలపరిమితిదృష్ట్యా అనంతమైనదనీ తెప్పియున్నాడు. అనగా ఒక పదార్థము 'వాది' అయినప్పుడు శేష వా యిచ్చప్రకారము అనుభవించి, ఉపయోగించుకొనగలను. యథేచ్ఛగా వా దానక్రయస్వత్వాధికారములను చలాయించగలను. వా హక్కునకు కాలపరిమితి లేదు. వా జీవితకాలముండేకాక, తరములు, యుగములు, మువ్వంతరములు గడచినప్పటికీనీ, వా ఒక్కనిలే కాకుండా, వాదాయాదులు, వారసులు, లేక వారసుండి గ్రహించినవారికీ కూడ చలాయించ వలయునట్లీనీ, ఆ వస్తువున్నంతకాలమూ గూడ, కాల్వరముగ నుండెడి హక్కు.

పై వర్ణన స్వామ్యముయొక్క పరిమితులను, లేక పరిమితులేమిది బాగుగా వర్ణించినప్పటికీ, యిందలి వివిధాంశములు సామాన్యముగా, కొనసములు, లేదా ప్రభుత్వము నిధిందు యితర నిరోధములకు, కట్టుదిట్టములకు లోబడియుండునని మాత్రము అర్థముచేసికొనవలయును.

వా ఆస్తిని, యితరుల హక్కులకు విధిముగానూ భంగము కలుగకుండ నున్నంతవరకు స్వేచ్ఛతో శేష వాడుకొనవచ్చును. అటు

లనే దానక్రయస్వత్వాధికారాలుకూడా కొనసనిబంధనలకు లోబడియు యుండును. ఉదా: హిందువులలో సమష్టికుటుంబ ఆస్తులను అన్యాక్రంతముచేయు (Alienate) విషయములో కొన్ని నిరోధములు విధింపబడినవి. మహమ్మదీయ వ్యాయక్తాస్త్రములో మరేక, ధర్మాధిక ప్రయోజనములకొరకు అంతరిము చేయబడిన ఆస్తుల (Wakf Property) విషయమందుకూడ కొన్ని నిరోధము లున్నవి. బ్రాన్స్ ఫర్ అఫ్ ట్రాన్స్ ఫర్ ఏక్టు రికెన్ టెక్షన్ (Section 6 - Transfer of property Act.) లో అనన్యాక్రంతమైన (Untransferable) ఆస్తిహక్కులు వివరింపబడినవి. ఉదా: పెన్షన్ హక్కు అనన్యాక్రంతమైనది.

స్వామ్యము నేకమైన హక్కుల సౌకల్యము. అందు అనుభవము, (Enjoyment) స్వాధీనము, (Possession) మొదలగు హక్కులన్నియు యిమిడివున్నవి. ఈ హక్కులన్నియు, వివిధ వ్యక్తులమధ్య విభజింపబడి వారిచే అనుభవించబడవచ్చును. కొలు కివ్వవచ్చును; కొలుదారు తిరిగి తన హక్కును వేరొకనికి కొలు కివ్వవచ్చును (sub - lease). అటులనే ఒక భూమి రణకొ పెట్టబడి యుండునచ్చును; రణకొదారుడు తిరిగి తన హక్కును రణకొ పెట్టవచ్చును (sub-mortgage). లేదా అదే భూమిని మరల మరల రణకొ పెట్టవచ్చును (Perisue mortgage). అనే భూమిపైని యిరుగుపొరుగులవారికి వ్రోవగా ఉపయోగించుకొను హక్కు (Right of way) ఉండునచ్చును. A యొక్క భూమిపై యిన్ని భారములు (Encumbrances), బాధ్యతాపరంపర లున్నప్పటికీ, చట్టదృష్ట్యా, A ఆ భూమియొక్క స్వామి. రణకాలకలన కొలులకలన, విపరీతముగ వడ్డీలు పెరిగిపోవుటలకలన, స్వాధీనభ్రష్టాడగుటలకలన, A తన భూమిలకలన ఎన్నికమైన లాభమును పొందలేక పోవచ్చును; ఎట్టి ఫలమును ఆశించలేకపోవచ్చును; ఆ భూమికి అతనికి ఎట్టి లాభదాయకమైన సంబంధమూ లేదు; ఆ భూమిని A యొక్క 'ఆస్తి' అనుటకంటే ఒక భరింపరాని భార మనవచ్చునేమో! అతని స్వామ్యము కేవలము లాంఛనప్రాయము, వాను మాత్రతృప్తియు అయినది. అయినప్పటికీ, A తన విడుదలహక్కు (Right of Redemption) నశించనంత కాలము, ఆ భూమికి స్వామియే. ఒక ఆస్తిపై నెట్టి బాధ్యతలు, భారము లున్నప్పటికీ ఆ బాధ్యతలు భారములు పోగా, ఆ ఆస్తియందు కలిగివున్న హక్కు (Residuary right) కలవాడే స్వామి."

పై పరిశీలనలకు లేచిన విషయములు: 1. ఆస్తి అను పదమందు స్పర్శవేద్యములైన పదార్థములే కాక స్పర్శవేద్యములుకాని పదార్థములు (ఉదా: హక్కులు) కూడ యిమిడివున్నవి. 2. స్వామ్యమునగా హక్కులపై స్వామ్యము (Ownership of rights) ఉదా: కొలుదారుడు కొలు హక్కునకు స్వామి. రణకొ పట్టినవాడు రణకొ

చాక్కులకు స్వామి. అనగా కాలాచారము, ఈకా కట్టిన చాడు మాదా రకు చాక్కులకు తిరిగి అత్యాక్రమము చేయ వచ్చును. 2. స్వామ్యము - స్వాధీనము మొదలగు వివిధచాక్కుల సాకల్యము. అట్టి చాక్కులు వివిధవర్గములవద్ద విభజింపబడవచ్చును. ఉదా: స్వామికి స్వాధీనము లేకపోవచ్చును; స్వాధీనము కలవానికి స్వామ్యము లేకపోవచ్చును. స్వామి అనుభోక్త కాకపోవచ్చును. అనుభోక్త స్వామి కాకపోవచ్చును. 3. ఆస్తియందలి పరిశిష్టమైన చాక్కులు కల వర్గత ఆస్తికి స్వామి.

స్వామ్యమునకు ఆధారము కృషి

ప్రాచీన సమాజములో ఆస్తికి మూలాధారము 'స్వాధీనము' కృషి. ప్రాచీన రోమన్ న్యాయశాస్త్రమందు 'ఆక్రమణ నిర్హం తము' (Occupation) ప్రకారము, భూమిని మొట్టమొదట ఆక్ర మించిన వర్గికి అందలి స్వామ్యము సంక్రమించును. స్వామి పీనమైన వస్తువును (Res nullius) మొట్టమొదట స్వాధీనము చేసికొన్న వర్గికి స్వామి. బ్లెక్ స్టన్ (Blackstone) కూడ యిదే నిర్హంతమును ప్రతిపాదిస్తూ "ప్రకృతియొక్కయు, న్యాయకాపన ములయొక్కయు, నూత్రముల ప్రకారము, మొట్టమొదట ఒక వస్తువు మరయోగించిన వర్గికి, ఆ వస్తువులో ఒక ఆకావ్యతమైన ఆస్తిని (Transient property) సముపార్జించెను. అట్టి ఆస్తి, ఆ వర్గికి ఆ వస్తువు మరయోగించినంతకాలముమాత్ర ముండెడిది. అనగా స్వాధీనపు చాక్కు, స్వాధీనమున్నంతకాలమే నిలిచెడిది." అక్షేపముగా సెవీన్ (Savigny) స్వామ్యమును "చిరకాలము భవముకల పరిణతి చెందిన ప్రతిభూలస్వాధీనము (Adverse possession ripened by proscrition) అని నిర్వచించెను. మనుస్మృతిలోకూడా సుమారు ఇదేభావము వర్గీకరణచెట్లు తోస్తున్నది.

'దృఢో రషి మాం కృత్వం భార్యాం
తూర్యనిహో నితః
స్వామిచ్చేదస్య కదార మాశుః
కల్యణతో మృగం.' -

ఈ భూమి సర్వస్వము, మొట్టమొదటి రాక్షస వృథు యొక్క భార్య అనియు, కృషిచేసినవానిచే భూమి, నేటాడి చంపాడియకొనిన జంతువు చేటకొనిదేనియు, స్త్రీకమునకు కాత్వ ర్యము. న్యాయశాస్త్రముకు స్వామి అయ్యెనుగాదుకూడా అట్లే న్యాయశాస్త్ర విస్తూ, "హిందూ లా ప్రకారము, మొట్టమొదటిసారిగా భూమిని లాభిదాయకముగా ఉపయోగించినవానికే, ఆ భూమిపై స్వాధీ నపు చాక్కు కలదు. ప్రభుత్వమునకు అట్టి భూమిపై పన్ను విధించు చాక్కు కలదు. అట్లాక్రమించినతర్వాత, ఆ భూమిని ఆ వర్గికి ఉపయోగింపని పక్షమందున్నా, తత్ఫలితముగా ప్రభుత్వ రాచిడికి వచ్చును బాటిల్లినపుడున్నూ, అట్టి రాచిడిని సంతక్షించు నిమిత్తము తగిన దరఖాస్తు లేకుండుటకు ప్రభుత్వమునకు సార్వభౌమాధికారము కలదు." అని వచించాడు.* ఈ ప్రవచనముల న్యాయశాస్త్రములకలన, ఆస్తి, అందలి స్వామ్యమునకు, మానవుని కృషికి కొంతసంబంధ

మున్నట్లు కనుగొన్నది. శ్వయంకృషి ఫలితముగా సముపార్జించి చిన పదార్థమందు వర్గికి స్వామ్యము కలదని గుర్తింపబడినది. కాని యీ నూత్రము చరిత్రలో అన్ని దశలకు జర్మించునా? ఆస్తి సముపార్జనకు వర్గి కృషికి ఎల్లప్పుడును వాస్తవమైన సంబంధ ముంటూవచ్చినదా? ఆస్తిసముపార్జనకు శ్వయంకృషికి అట్టి సంబంధము లేనప్పుడు యీ చాక్కు ఎట్టి పరిణామమును చెందును? లేక చెందనలెను? అను సమస్యలు పరిశీలించబడవలెను. అనగా వివిధ దశలలో ఆస్తి నిర్వర్తించు కార్యములు, ఒక దశనుండి తేరొక దశకు మారినపుడు, ఆ కార్యములందలి రూపాంతరీకరణ (Functional Transformation), కార్యములకు, సంస్థాన (Institution) కల సంబంధము పరిశీలించవలెను.

ఆస్తి; కార్యాత్మకవివేచనము (Functional analysis)
కార్యములందలి రూపాంతరీకరణ (Functional Transformation)

ప్రఖ్యాత ఆస్తియన్ సోపరిట్టు న్యాయశాస్త్రజ్ఞుల, కార్య రత్నం, మార్కుస్ ఎంగెల్స్ ల కొన్ని ప్రవచనములనూ, యూరప్ ఖండమందలి సామాజిక చట్టపద్ధతులనూ, వర్గవర్గముల అభివృద్ధిచేసికొని, చెరిచుచున్న కొన్ని అభిప్రాయముల నిక్కడ పొందు పరుస్తున్నాను. ముఖ్యముగా యూరప్ ఖండమే ఆయన దృష్టిలో నున్నప్పటికీ, యీ వివేచనమందలి సత్యములు సాధారణముగా విశ్వజనీనములే.

మార్కుస్, ఎంగెల్స్ ప్రత్యేకముగా చట్టము (Law) కాని యొక్క పరిణామము రూపాంతరీకరణమును గూర్చి వ్రాయక పోయినప్పటికీ, విశాల తార్కికదృష్టితో కొన్ని ప్రతిపాదనలకు చేసినట్లు తోస్తున్నది. వాని సారాంశమిది.

సామాజిక ఉత్పత్తిలో మానవులు కొన్ని ముప్పవ్వమైన సంబంధములతోని ప్రవేశించుదురు. ఈ ఉత్పత్తి సంబంధములు తక్కువ ఉత్పత్తికల్పన నమసరించి ఉండును. ఈ సంబంధముల సాకల్యమే అనాటి సమాజముయొక్క ఆర్థిక నిర్మాణము. అట్టి నిర్మాణపు పునాదులపై ఆధారపడి రాజకీయ, చట్టవ్యవస్థలు నిర్మింప బడును. అట్టి ఉపనిర్మాణము (Super-structure)న కనుగొను ముగా, కానిపై బాధారపడి వివిధస్వరూపముల సామాజిక చైతన్యము లుండును. ఆర్థిక సంబంధముల, నిర్మాణవ్యవస్థల నమసరించి, సామాజిక చైతన్యము, సమాజముయొక్క ఆలోచనమువృత్తియు (Ideology) వృద్ధిపొందును. అట్లు వృద్ధిపొందిన భావములకు తమ ఆర్థిక మూలాధారముల (Economic origin) నుండి, వికాస దీయబడి, మరల ఆర్థిక వ్యవస్థపై ప్రతిఘాతము (React) చేయు లక్షణము కలదు. అనగా ఒక సమాజముయొక్క ఆలోచనమువృత్తి యను ఆర్థికవ్యవస్థనుండి ఉత్పన్నమవుతూ, తిరిగి అదే ఆర్థికవ్యవస్థ నుండి వేరగునూ, ఈ వ్యవస్థపైని తమ ప్రభావమును ప్రదర్శించును. రాజకీయ, చట్ట వ్యవస్థలు, అందలి వివిధ భావములు, రీతులు

* Secretary of State for India. Vire Rayan 9, Mad. 175.

(Norms) ఆర్థిక కారణముల ద్వారాగా ఉత్పన్నమయివచ్చి, తిరిగి తమ కక్షని, ప్రభావమును, అట్టి ఆర్థికవ్యవస్థపై ప్రదర్శించును. ఆర్థికవ్యవస్థకు, తత్ఫలితముగ ఉత్పన్నమయిన భావములకు (ఉదా: రాజీయచట్టములందలి వివిధ రీతులకు) మధ్య నిరంతరము ఒక పూర్వ ప్రతిఫల చర్య (Action and Reaction) జరుగుచునే యుండును. ఈ భావములకు తమ ఆర్థిక మూలాధారముల నుండి విడిచిపెట్టుటకు ధర్మమొకటి కలదు. తత్ఫలితముగా రాజీయ చట్ట సంస్థలు (Institutions) రీతులు, ఒకానొక చారిత్రకనమయ నుండు కొన్ని నిర్దిష్టమైన ఆర్థిక ప్రయోజనములకొరకు సృష్టించబడినవృత్తికి తత్ప్రయోజనములూ, వాని అవసరము గలిగించిన పిమ్మట కూడ, యీ సంస్థలు, వీని స్వరూపము (Form) మారదు. అంతే కాక అదే సంస్థయొక్క కార్యముల (Function)లో రూపాంతరీకరణము (Transformation) వచ్చినప్పటికీ సంస్థయొక్క బాహ్య స్వరూపముమాత్రము యథావిధముగనే యుండును. అట్టి రూపాంతరీకరణ సులభవస్తాత్మకత్వముండి (Age of simple commodity production) పెట్టుబడిదారీవ్యవస్థలోనికి సమాజము పరిణామము జెందుటలో మనకు సుస్పష్టముగ గోచరమగును.

సులభవస్తాత్మకత్వములో ఉత్పత్తిదారుని స్వామ్యముండు ఒక సమైక్యత (Unity) ఉన్నది. తనస్వంతమైన ఉత్పత్తిసాధనములు, స్వహక్కు, పరికరములయొక్క సహాయముతో, తమ స్వయముగా కొనుక్కొనిన ముడిపదార్థములను, తనయొక్క, తన కుటుంబముయొక్క కృషితో వస్తువులను తయారుచేసి, ఉత్పత్తిదారుడు సాధారణముగా తన స్వయముగ కొనుగోలుదారునికి విక్రయించెడివాడు. ఈదశలో ఆస్తిస్వామ్యములు తమ ఆర్థిక మూలాధారములైన వ్యక్తి కృషిఫలితములు. ఆస్తిస్వామ్యములు జీవనాధారస్వాధీనములు.

పెట్టుబడిదారీవ్యవస్థాగమనముతో ఆస్తిస్వామ్యములలో ఒక విచిత్రమైన పరివర్తన వచ్చినది. స్వామ్యముందలి సమైక్యత అదృశ్యమై నది. ఉత్పత్తిదారునకు ఉత్పత్తిసాధనములపై స్వామ్యము లేదు; ఉత్పత్తిసాధనములుగల స్వాములకు, ఉత్పత్తి యందలి కృషికి సంబంధములేదు. అస్తి అనునది 'పెట్టుబడి'గా రూపాంతరము పొందినది. ఉత్పత్తిసాధనములు గలదారు పెట్టుబడిదారులు; అట్టి సాధనవిహీనులు క్రామికులు.

అస్తి అనునది పెట్టుబడిగా మారుటవలన, ఆస్తి స్వామ్యముల కార్యములందుకూడా చాల మార్పులు వచ్చినవి. ఆస్తి వహించిన యీ మారనపాత్రకు, మరికొన్ని యితర సహాయకచట్టసంస్థలు (Complimentary Legal Institutions) యొక్క సహాయమువలన నులునది. ఒప్పందములకు (Agreements); కంట్రాక్టులకు, బాధ్యతలకు (Obligations) సంబంధించిన చట్టసంస్థలయొక్క సహకారముతో ఆస్తి మారనకార్యనిర్వహణకు పూనుకొనినది. వర్తక సంస్థలు, కంపెనీలలోని షేర్లు (Shares) మూలముగా, అదనపు లాభముల వార్షికులకు, ఋణములమూలముగా వడ్డీలకు, కాలమూలముగా బాడుగలకు, ఆస్తి ఒక సాధనమైనది. తనకొనలన, ఆర్థికస్వామ్యమునకు (Economic ownership) చట్టసమ్యక్ స్వామ్యమునకు, (Legal ownership) విభజన ఏర్పడినది.

తనకొనలన ఋణగ్రస్తునకు తనకొనలన చట్టసమ్యక్ స్వామ్యమునకు వృత్తికి, స్వామ్యముయొక్క ఆర్థికోపయోగము (Economic Utility) మాత్రము ఋణదాతకు సంక్రమించినది. క్రయము కొను, ఋణము మొదలగు సంస్థలు ఆస్తిస్వామ్యములకు అదిని సహాయక చట్టసంస్థలుగా ఉద్భవించి. కంట్రాక్టు ఆస్తియొక్క స్వరూపమునే మార్చి, మూలసంస్థయైన ఆస్తియొక్క కార్యముల నిర్వహణకు పూనుకొనినది. అట్టి సహాయకారీసంస్థలలో ముఖ్యమైనది ఉద్యోగపు కంట్రాక్టు, (Contract of Service.)

లాంఛన ప్రాయముగా, న్యాయకాస్ట్రురీత్య కంట్రాక్టు అనునది యుద్ధ సమానవ్యక్తుల మధ్య జరుగు ఒకసంబంధం. ఇది స్వకీయమైన చట్టసంస్థ (Institution of private law). కొని వాస్తవముగా పెట్టుబడిదారీవ్యవస్థలో యీ కంట్రాక్టు నిర్వహించిన పాత్ర మాలిన్, యీ ఒప్పందపు స్వేచ్ఛ (Freedom of contract) చాల పరిమితమయిపోయినది. ఉత్పత్తిసాధనములపై స్వామ్యముగల వివిధవ్యక్తులలో ఏ ఒక్కరినో ఎంచుకొని నిర్బంధముగా, వానికి తమక్రమఫలితము నాయత్రిముచేయుటకు మాత్రమే, ఉత్పత్తి సాధనాధిపతులైన క్రామికులకు, యీ కంట్రాక్టుపయోగపడుచున్నది. ఈ కంట్రాక్టులన క్రామికుడు తనకృషిఫలితమైన వస్తువును పెట్టుబడిదారునికిచ్చిచేయుట కంగీరించును. కనుక లాంఛన ప్రాయమైన స్వేచ్ఛ, సమానత్వముల నెనుక పెట్టుబడిదారునికి ఉత్పత్తిసాధనవిహీనుల వాళ్లపించు ఒక సామాన్యీకరణ (Public power of Command) ప్రసాదితమైనట్లుతోచకమానదు. చట్టరీత్య, బాహ్యస్వరూపములో స్వామ్యము స్వకీయమైనచట్ట సంస్థగానే వుంటూ, వస్తువులపై సర్వాధికారములను ప్రసాదించు ఒక హక్కుగానే యున్నప్పటికీ, కార్యాత్మకము (Functional)గా వేరొకరూపమును పొంది. యితర సహాయకారీచట్టసంస్థలు (ఉదా॥ ఉద్యోగపుకంట్రాక్టు) స్వామ్యముయొక్క కార్యముల నాచరించుటవలన, అన్యులపై నిధికారము చలాయించుసాధనముగా, ఒక సామాన్యీకరణసంస్థ (Institution of public Law) గా రూపాంతరీకరణమును పొందినది.

ఆస్తి అన్యుల నాళ్లపించుచేతక, పారిశ్రామిక విప్లవ ఫలితముగా, యితరకార్యముల నిర్వహణకు కూడ పూనుకొనినది. కాస్ట్రుయన్లు, బాధివృద్ధితో, కార్యయంత్రముల ఆగమనముతో పెద్దపెద్దకర్మాగారములు, భారీపరిశ్రమలు స్థాపించబడినవి. ఈ కర్మాగారములలో వలకొంది కార్యికులు క్రమించుట జరిగినది, ఒక వస్తాత్పత్తిలో అనేకమంది పాల్గొనుట, అనేకుల క్రమ యిమడిపుండుట మూలముగా, ఉత్పత్తి వ్యక్తిగతముకాక సామాజికమయినది. వస్తువు వ్యక్తి స్వయంకృషిఫలితముకాక సామాజికఫలమైనది (Social Product). ఇట్టి సామాజికఉత్పత్తి పద్ధతిని నిధిపుటకు, వివిధతరగతుల క్రామికులమధ్య క్రమ విభజనచేసి, పరిశ్రమకు యజమాన్యము వహించి, ఉత్పత్తిని సంఘటితము చేయుట (Organization) ఎంతో అవసరము. ఆ కార్యమును కూడ ఆస్తియే స్వీకరించినది.

అంతేకాక భారీపరిశ్రమలమూలముగా ప్రాతసాంఘికవ్యవస్థలో చిన్నాభిన్న మయిపోయినది. ప్రాతసాంఘిక యంత్ర

ఆర్థిక సాంఘిక నమస్త

మన మానవుని ఉపయోగించు సాధనములుగా ఉద్దేశించబడినప్పటికీ, యంత్రములకు మానవు డేవంతిదాస్యముతో బంధీకృతుడయినాడు. ఈ యంత్రపాద్యభూమిత్వము, మానవుని కృషికి, కరువులకు పోటీగా నిలబడి పనిచేయసాగింది. ఉత్పత్తిదానానికి పూర్వమున్న ఆర్థిక, యితర, స్వతంత్రములు, స్వేచ్ఛలు వశించినవి. కుటుంబ జీవితము మృగ్యమయినది. సహకారోత్పత్తికి, సామాజికోత్పత్తికి, క్రమవిధానమును (Labour process) క్రమపద్ధతులలో నడపుట చాలావసరము. కాని ఆర్థికమనిర్వాహముంతయు, ప్రాముఖ్యమైన విధింపబడిన ఉద్యోగపు దరతుల వికృతస్వరూపమును చాల్చినది.

పైన వివరించిన పరిస్థితులజూలముగా, ఆర్థికసామగ్రిములు, యితరసహాయకారిచట్టసంస్థలతో పనిచేసి, మొత్తము సమాజమును, సంఘటితపరచి, ఆహ్లాదించి, ప్రాతసాంఘికవ్యవస్థాపనాదులను కదిలించు బ్రహ్మాండమైన కృషిగా యాపాండినది.

ఇట్టి యాపాంతరీకరణమును, సామాజికపరిస్థితులందరి మార్పులను, కాలక్రమేణ చట్టమునూడ గుర్తింపక తప్పినదికాదు. సామాజిక ఆర్థిక వ్యవస్థలందరి కొన్ని తీవ్రమయిన వైరుధ్యములు గుర్తింపబడినవి. ఇందు మొదటిది ఉత్పత్తివిధానములు సామాజిక మయినప్పటికీ తిర్చిలముల పండితీవిధానముమాత్రము వ్యక్తిపరముగానే యుండుట. గెండవది లాంఛనప్రాయముయిన సమావర్త్యము, వాస్తవముగా సాంఘిక అసమానత్వముగా పరిణమించుట. కనుక విజమైన సమావర్త్యమును, స్వేచ్ఛను పునఃనిర్ధారించుటకు, రాజకీయస్వేచ్ఛ, సమావర్త్యము, ఆర్థిక సామాజిక రంగములలోనూడ ప్రతిబింబించుతలచిన గుర్తింపబడినది. "చట్టములయొక్క కౌశల్యమును, న్యాయమాత్రము అనే ధీనింపజేయుచున్నయెడల న్యాయమునకు బదులు అన్యాయముద్భవించు ననివాడు సిసెరో. (Cicero—Summum jus summa injuria) ఈ నూతనదృక్పథము అనేకవిధములైన సంఘసంక్షేమకావనములకు దారితీసింది. కార్మికుల ఉద్యోగపు విబంధనలకు, వారితోనిత సంగతులగురించి, చేయబడిన అనేకవిధములైన ఘోషకరీ చట్టములు, నష్టపరిహారచట్టములు, నిర్బంధ భూవిధానముల జూలముగా, పారిశ్రామికుల ఉద్యోగపు పరిస్థితులు సామాజిక అధికారములకు లోబడునట్లుగా చేయబడినవి. అవగా ఆర్థికసామగ్రిములు, కంట్రాక్టులు రాసురాను వహించుచున్న సామాజికచట్టతత్వము (Public Law Character) చట్టమునూడ గుర్తించిన దనినమాట. లాంఛనప్రాయముగా, సమావర్త్య మధ్య జరుగు వ్యవహారములుగా నుంటూ, వ్యక్తిగతమైనటువంటి హక్కులపేరిట, స్వేచ్ఛయైన చట్టసంస్థా స్వరూపముతో ఆర్థికసామగ్రిములు నిర్వహించి, కొనసాగించు చర్యల, సామాజిక సామాజిక తత్వము గుర్తింపబడి, వానిని సామాజికాధికారమునకు లోబడునట్లు చేయవలసిన ఆవశ్యకత గుర్తింపబడినది. అంతేకాక ప్రజోపయోగకరమయిన రవాణా కంపెనీలు, తదితర వర్తకసంస్థలు అనేకవలకుండి కార్మికులచే నడుపుబడి, నేలకునేల ప్రజలచే ప్రతిక్షణముగా ఉపయోగించబడునట్లు, కంపెనీలకు ప్రజలకు మధ్య, కంపెనీలకు కార్మికులకు మధ్య సంబంధబాంధవ్యములను, చట్టరీత్యా నిర్వచించి, క్రమపద్ధతులలో నడువవలసిన అవకాశమునూడ కనిపించినది.

ప్రాచీన సమాజములో ఆర్థికసామగ్రిముల కారణము కృషి, కృషిఫలితమును వ్యక్తికి హక్కులున్నట్లు గుర్తింపబడినది. కాని భూస్వామ్యవ్యవస్థాగమనముతో మరల కొన్ని తీవ్రమైనమాటలు వచ్చినవి. ఉత్పత్తిదానాడు తన క్రమఫలమును హక్కునుకోల్పోయినాడు. సమాజముంతయు సోపానప్రాయముగ వివిధ తరగతులలోనికి విభజింపబడినది. ఇంగ్లండును నార్మనులు జయించిన తర్వాత భూమి యందలి స్వామ్యము రాజాదేవనియు, రాజానినా మిగతావ్యక్తులకట్టి హక్కులేదనియు, వారిహక్కు అనేక దరతులకు లోబడి వాధ్యతల నిర్వహణకు బదులుగా, యివ్వబడినటువంటి పరిమితమైన కాలహక్కు (Tenure)* అనియు ప్రకటించబడినది. రాజా, ఆయనకింద భూస్వాములు, ఉపభూస్వాములు, కాలదాదులు, నైతులు, మారీలు అను తరగతులుగా సమాజము విభజింపబడినది. వ్యవసాయఫలమునూడ ఆ తరగతులమధ్య విమోక్షనీకముల ప్రకారము, వానిననుసరించి పంపిణీ చేయబడినది. ఆ వ్యవస్థ యొక్క అవసరమున్నంతకాలము ఆ సమాజకపద్ధతిగూడ నిలచినది. ఆనాటి సామాజికావసరములకు, రక్షణ ఏర్పాట్లకు, తదితర ప్రభుత్వ కార్యకలాపములకు, సమస్తమైన కార్యక్రమములకు, వ్యక్తులమధ్య సంబంధములకు, సమాజ సమైక్యతకు, భూమియే మూలాధారము కాబట్టి, వ్యవసాయము జీవనాధారము కాబట్టి, వాటి ఉత్పత్తివిధానము సామాజికావసరములను ప్రతిబింబించినదనే చెప్పవలెను. కాని సమాజము నూతనవ్యవస్థాదయమును దర్శించుట వలన పాతవ్యవస్థ ఒక కృంఖలముగా పరిణమించినది. నూతన వ్యవస్థతోపాటు నూతనపద్ధతులగూడ పొడమూపుటచే కొత్త పాతలమధ్య సంఘర్షణ ప్రారంభమైనది. బ్రహ్మాండమైన పోరాటముల ఫలితముగా (ఉదా : 1789 వ సం॥ ఫ్రెంచి మహావిప్లవము.) ఉత్పత్తిదానాడు తిరిగి తనవ్యవస్థను సమపార్జించుకొనివాడు.

భూస్వామ్యవ్యవస్థ తరవాతి దశ ముఖ్యమైనదైనది. ప్రతి వ్యక్తి తనపనిముట్టు, తన యిల్లు, తన కుటుంబము, తనసొంత ఉత్పత్తిశాల (Workshop) ను నెలకొల్పుకొని, తనయిష్టము వచ్చిన తీరి క్రిమించి, తన క్రమఫలితమును వికరయించుకొనుటకు స్వేచ్ఛ సంపాదించుకొనివాడు. ఇల్లు, ఉత్పత్తిశాల, కుటుంబము, విడ్డలు, ఉత్పత్తికి చాలా అవసరమైన ప్రమాణములు. కనుక వీని యందలి స్వామ్యములో ఒక సమైక్యత చట్టమందునూడ దౌర్జికమవును.† అదేవిధముగా ప్రతివ్యక్తి తన కుటుంబమునకు, జీవనాధారముల విమర్తము, కొంత ఆర్థిక సమపార్జించి నెట్టుట, న్యాయము, సమంజసము కనుక చట్టమందునూడ ఏర్పాటు చేసినది. సోపరిష్టమైన పోలియట్ యూనియన్లలోనూడ ఈనాటికి కొన్ని పరిమితులలో వారసత్వపుహక్కు ఈయబడినది.

* ఈ వదమునకు ఇంగ్లండులో ఒక కాన్స్ట్రెయిన్మెంట్ ప్రామాణ్యత కలదు. అది పూర్వీక ఆర్థికవిధానమునకు కలిగినది.

† 1882 వ సంవత్సరమునకు ఇంగ్లండులో కార్మికత్వం ఆర్థిక ఒకటికంటే చట్టము కాదనిచినది.

కాని పెట్టుబడిదారీవ్యవస్థాగమనముతో రిగి పరిస్థితులు తాదామరైవి. భూస్వామ్యవ్యవస్థాంతరము ఉత్పత్తిగాయి? లభించిన స్వేచ్ఛ మరల అవ్యక్తమయింది. భూస్వామ్యవ్యవస్థాంతరము కలిగివచ్చిన పద్ధతులలో ప్రాముఖ్యతై ఆధికారము దలాయించబడినది. ఆస్తిస్వామ్యములకు, కృషి కృష్యుల సంబంధము తెగతెంచులై వది. ఆస్తి అనునది, యిరుగుల శ్రమఫలితమును, మా ప్రగతము చేసికొని అదనపు లాభములను సంపాదించు సాధనముగా పరిగణించినది. సమాజము మొత్తము కృషి చేసి, ఉత్పత్తిచేసి విశ్వవ్యయము, ఎట్టిశ్రమ యును పదిని, కృషి చేయు కొద్దిమంది వ్యక్తులవ్యయ విధిచేసెదమనుట కవకాశమేర్పడినది. ఇది ఆస్తి పెట్టుబడిగా మారి, నిర్వర్తించు చున్న మారిన కార్యముల ఫలితము. శ్రమఫలముగా సమర్పణముమైన ఆస్తి, జీవనాధారవిమర్శము గుర్తించబడిన వారి సత్వపు హక్కులు, (పెట్టుబడిదార్లకులుంబులందు) తీవ్రమైన సంఘ వ్యతిరేకతలుగా పరిగణించినవి. ఇది ఆస్తి యావాదు సృష్టించిన సాంఘికసమస్య. ఈ సమస్యను, అన్ని దేశములలోనూ, ఏదోఒక సమయమందు ఎదుర్కొని పరిష్కరింపబడినది యుండును.

ఆస్తి: న్యాయసమస్య

దట్టమందలి వివిధరీతులు (Norms) కొన్ని నిర్దష్టమైన ఆర్థిక ప్రయోజనములకొరకు, కొన్ని విస్తృతములైన కార్యముల నిర్వహణకొరకు సమాజముచే సృష్టించబడును. ఆ రీతుల బాహ్య స్వరూప మట్లే యున్నప్పటికీ, కాలక్రమేణ వాని కార్యములలో పరివర్తన వచ్చి, అవి కార్యాత్మికరూపాంతరీకరణమును పొంది వచ్చును. అట్టి మార్పుల ఫలితముగా, ఆ రీతులు శుద్ధవ్యతిరేకము లయిందిగా (Opposite) మారవచ్చును. కనుక రీతుల ప్రయోజనము సాధింపబడవలెనన్న, కార్యాత్మికరూపాంతరీకరణముతో పాటు రీతులనుకూడా తిడుతుండునూ మార్చి సవరింపవలెను. స్వేచ్ఛతో, యీ రీతి కార్యములవ్యయ వైరుధ్యముల తొలగించి, తన చట్టరీతులను మార్పుకొనగలిగిన సమాజమే సామ్యవాదసమాజము.

చట్టమందలి వివిధరీతులుయొక్క మంచిచెడులు, అవి నిర్వర్తించు కార్యములపై బాధారపడియుండును. సహాయకారిచట్ట సంస్థలయొక్క ప్రయోజనములు, మంచిచెడులుకూడా వాని కార్యములపై బాధారపడియుండును. ఉదా: ఉద్యోగపు కంట్రాక్టు స్వతస్సిద్ధముగా మంచికాదు, చెడుకాదు. ఇది ఏ సామాజికవ్యవస్థయందైననూ యుండువచ్చును. అయితే ఒకా జొడలో, ఆ కంట్రాక్టు ఆస్తి సంస్థతోకూడి, పనిచేసినపు డది సంఘదండేమిదివచ్చి క్రిగా మారి, అట్లు వినియోగింపబడవచ్చును. కనుకనే అది అనేకవిధములైన కాసనిర్వహణములకు, కట్టుదిట్టము లకు (ఉదా: ఫ్యాక్టరీ చట్టములు, మృత్యు అసిస్టెంట్లు చట్టములు.) గురిచేయబడినది.

ఆస్తి స్వతస్మయమైన చట్టసంస్థ. ఆస్తిస్వామ్యములు వ్యక్తి హక్కులకూ బాధ్యతలకూ సంబంధించిన విషయములు. ప్రకృతి సిద్ధమైన హక్కుల (Natural Rights) కొరకు జడపడిన అనేక

మైన పోరాటముల ఫలితముగా యావాదు ప్రతివ్యక్తి స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యముల సమర్పించగల్గుచున్నాడు. ఆ స్వేచ్ఛతో, ఆస్తిస్వామ్యపరిమితులతో ప్రభుత్వము ఎట్టిజోక్యమును కల్పించు కొనరాదని శతాబ్దములక్రింద తీర్మానింపబడినది. వివిధదేశములలో, రాజ్యాంగ రక్షణకూడా ఆస్తిస్వేచ్ఛ కీయమిది, రాజ్యాంగము ద్వారా అట్టి స్వేచ్ఛతో ప్రభుత్వములకు జోక్యము కలిగించుకొను అధికారము లేకుండా చేయబడినది. ఈ స్వేచ్ఛ ప్రతి మానవునికి, తన విహికసౌఖ్యమునకూ, మానసికమయిన కృషికి, తన వ్యక్తిత్వమును సాధించుకొని, సుఖజీవనము చేయుటకు ఎంతో ఆవశ్యము. మానవునకు సుఖజీవన సాధనములుగా ఉపయోగింపబడు వస్తువులలో ఆస్తిస్వామ్యములుకూడా మానవస్వేచ్ఛలో ఒక భాగమే. వర్తమానమండకొక భవిష్యత్తునందుకూడా యిట్టి స్వేచ్ఛ మానవునికి వుండకతప్పదు. ఎట్టి సామాజికవ్యవస్థలందైననూ, ప్రతి వ్యక్తికి తనదైన యిల్లా, కొన్ని వస్తువులూ, లేనిదీ సుఖజీవన మసాధ్యము. కొని, పెట్టుబడిరూపములో ఆస్తి నిర్వహించుచున్న పాత్రకూ, సుఖజీవనసాధనకూ ఎట్టి సంబంధమును లేదన్న విషయము సువిదితమే. ఆస్తిస్వామ్యములకొరకు, మానవునికి వస్తువునకు ఎన్నికమైన సంబంధము వుండవలసినదేను. కంపెనీలందరి షేర్ హోల్డర్ల వద్ద కొన్ని కౌగితిములు దస్తావేజులు మాత్రమే యుండును. కొన్ని వేలమైళ్ళ దూరములో 'వారియొక్క' కర్మాగారములో బొంగుములు ఉండును. వానిపై తమ కట్టి అజమాయిషీ అధికారము (Control) లేకున్నను సంకల్పవమున కొకపారి లాభములుమాత్రము షేర్ హోల్డర్ల పేర వమాను చేయబడును. స్వామ్యము, ఆస్తి, సుఖజీవనసాధనములుగా లేక, లాభముల వార్తించు సాధనములుగా వాడబడుచున్నవి.

అంతేకాక, చిరకాలమునుండియూ, ఒక వస్తువు సమాజమున కంతటికీ సంబంధించినపుడు ఆ వస్తువు కేరలము వ్యక్తిగతమయిన విషయమునుటకు వీలులేదని నిశాంతీకరింపబడినది. వేలవేల జీవితముల వర్తమానము, భవిష్యత్తు, ముడిపడునటువంటి కర్మాగారములు బొంగుములు వర్తరా పారిప్రాముఖ్యసంస్థలు, వాస్తవముగా సామాజిక సంస్థలే.

ఇవి నూత్నముగా చట్టరీతులు సమాజమునకు సృష్టించిన సమస్యలు.

సమస్య పరిష్కారము

పై వివరణలన యావాదు ఆస్తిహక్కు అనునది లేదనకుగా వ్యక్తులపట్ల గుర్తించబడుట అసాధ్యము. అవాంఛనీయమని లేదని. ఎంతటి వైయక్తికవాదులు (Individualists) గూడా నేటి సామాజిక ఆర్థిక విధానములలోని వైరుధ్యములు కొరగముగా, (సామాజిక ఉత్పత్తి, వ్యక్తిపరమగు పంటి) వాస్తవముగా సాంఘిక న్యాయము లభించుటలేదని అంగీకరింపకతప్పదు. ఈ సమస్యపరిష్కారమునకు నూత్నముగా రెండుమార్గములు కలవు. మొదటిది, పరిపూర్ణ స్వేచ్ఛా స్వతంత్ర్యములతో చట్టమందలి రీతులను మార్పులు—ఇది విప్లవ మార్గము—సోవియట్ యూనియన్, మొదలగు దేశములు సరించి

జది. రెండవది స్థాపితకర్తవస్తాపరిమితులలోనే, చట్టమందలి రీతుల కౌన్సిలమును తగ్గించి, వ్యక్తుల నిరంకుశత్వమును సామాజికాధికారమునకు లోబడియుండునట్లు చేయుట. ఇది సంస్కరణమార్గము. ఇది సామాన్యముగా అన్ని ప్రజాస్వామ్యదేశములూ అనుసరించుచున్న మార్గము. అయిననూ, వివిధదేశముల సామాజిక, వైస్థిక, యితర పరిస్థితుల కనుగుణముగా, యీ మార్కు దీనిపరిణామము మారుచుండును.

సోవియట్ సమాఖ్య

సోవియట్ రాజ్యాంగములో ఆర్టికల్ 14, 10 వ్యక్తుల ఆస్తి హక్కులను సంరక్షించుచున్నవి.

ఆ|| 14. "పెట్టుబడిదారీఆర్థికవిధానము రద్దు చేయబడుట వలన, ఉత్పత్తివిధానములయందు వ్యక్తిస్వామ్యము రద్దుచేయబడుట వలననూ, మానవుడు తనోక మానవుని దాసిడిచేయుట రద్దు చేయబడిన ఫలితముగానూ, సుస్థాపితమైన సోషలిస్టు ఆర్థికవిధానము ఉత్పత్తివిధానములపై సోషలిస్టుస్వామ్యము, సోవియట్ సమాఖ్య యొక్క ఆర్థిక పునాదులు."

ఆ|| 10 "ప్రతి పౌరునికీ, తన క్రమభరితమైన రాబడుల లోనూ, సంచితములందునూ (Savings) వివాసస్థానముందును, గృహముందు సలిపిన సహాయకరమైన కృషి (Subsidiary enterprise) యందును, గృహపరికరములందును, వ్యక్తుల సదుపాయము కొరకు, ఉపయోగముకొరకు ఉద్దేశింపబడిన వస్తువులందునూ, వార పత్వమునకును, గల వ్యక్తిగతమైన ఆస్తి హక్కులను చట్టరక్షణ ఇవ్వబడినది."

ఇందు ముఖ్యముగా గమనింపదగిన విషయము ఉత్పత్తివిధానములలో వ్యక్తిస్వామ్యము రద్దుచేయబడుట. అవగా, ఆస్తి పెట్టుబడిగా వ్యవహరించుట రద్దుచేయబడినదన్నమాట. అయిననూ, సుఖ జీవనవిధానకు, కుటుంబపోషణకు, గృహజీవనమునకు, అవసరమైన వస్తువులందు వ్యక్తిస్వామ్యమునకు రక్షణ యివ్వబడినది. ఇది సోవియట్ యూనియన్ యొక్క ప్రత్యేక చారిత్రాత్మక రాజకీయ పరిస్థితుల ఫలితము.

ఇంగ్లండు

బ్లాక్స్టన్ (Blackstone) తన వ్యాఖ్యానములలో, ప్రతి వ్యక్తికీ, అన్యులఅధికారమునకు లోబడకుండ తన సమపార్శ్వములను స్వేచ్ఛగా ఉపయోగించుకొనుటకూ, అనుభవించుటకు హక్కు కలదని చెప్పియున్నాడు. అట్టి హక్కును సంక్షిప్తముచేయు అధికారము కాసనములకు మాత్రమే కలదనినాడు. "ఇంగ్లండుదేశపు కాసనములప్రకారము, వ్యక్తియొక్క ఆస్తుల ఆక్రమణ ఎంత స్వల్పమైపట్టికనీ, అనధికారప్రవేశము (Trespass) క్రిందనే భారించబడును. నా భూమిపై నా అనుమతిలేనిదీ ఏ వ్యక్తియును అడుగు పెట్టజాలకు. అట్లడుగు పెట్టినట్లయిన ఒప్పుకొనిన పక్షియందు, తన చర్యను ఏదో ఒక కాసనాధికారముక్రింద సమర్థించుకొనవలయును.* కాసనాధికారముననూ, ఇతరమార్గముల వలన, ఏ వ్యక్తియొక్క ఆస్తియు అపహరింపబడజాలదు. అవగా

వ్యక్తుల ఆస్తులను ప్రభుత్వము తీసుకొనేముందు, అట్టివ్యక్తుల సమ్మతముగాని లేదా యావత్ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యము వహించు పార్లమెంటు యొక్క సమ్మతిగాని యుండువలెను.

పార్లమెంటుకు ప్రజాక్షేమ దృష్ట్యా (1) ప్రభుత్వ రాబడుల వృద్ధిచేయునిమిత్తము పన్నుల విధింపుకూ, (2) కాంతికాలమందు పరిశ్రమలు వగైరా నెలకొల్పుటకున్నూ, యుద్ధకాలమందు రక్షణ ప్రయోజనములకొరకున్నూ భూములను, తదితరమైన ఆస్తులను స్వాధీనము చేసికొనుటకున్నూ అధికారము (Eminent domain) కలదు. కాని వ్యక్తుల ఆస్తులకు హక్కులను చేసికొనుటకు ముందు పార్లమెంటు సుస్పష్టమైన భాషలో అట్టి ఉద్దేశమును వ్యక్తము చేయవలెను—లేదా అట్టి ఉద్దేశము పార్లమెంటు చేసిన కాసనము యొక్క సామాన్యఫలితముగా ద్యోతకము గావలెను.† అంతేకాక, నష్టపరిహారము ఇల్లించియే పార్లమెంటు వ్యక్తులఆస్తులలో జోక్యం కలిగించుకొనుననికూడా వ్యాయస్థానములు ఉహించును.

అమెరికాలో

అమెరికన్ స్వాతంత్ర్యసంగ్రామము, తత్ఫలితమైన స్వాతంత్ర్య ప్రకటనపైని లాక్, రూసో మొదలగువారి భావముల ప్రభావ మెంతో కలదు. జీవితమునకు స్వేచ్ఛకు, సౌఖ్యపాదనకు ప్రతిమానవునికీ పరిశ్రమైంట్టువంటిన్నీ, అపవ్యాక్రాంతమైనట్లు వంటి ప్రకృతిసిద్ధమైన హక్కు (Inalienable natural right) కలదని ప్రకటింపబడినది. ఈ ఉన్నతవిషయాలదృష్ట్యా అమెరికన్ రాజ్యాంగచట్టము రచింపబడినది. అందు వివరింపబడిన ప్రాథమిక హక్కులలోని ముఖ్యోద్దేశముకూడా స్వేచ్ఛకు, సమానత్వమునకు, సమానచట్టరక్షణకు ప్రతిమానవునికిగల హక్కులను ఉద్ఘాటించుటే. ఆస్తిహక్కుకూడా ప్రతి మానవుని స్వేచ్ఛకు, జీవితమునకు సౌఖ్యపాదనకు అవసరమైందిగా గుర్తించి, అమెరికన్ రాజ్యాంగచట్టమందలి, 5, 14 సవరణలలో, ఆ హక్కును రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ప్రతిపాదించిరి.

5 వ సవరణ: "క్రమమైన చట్టపద్ధతి (Due process of Law) లేకుండా ఏ వ్యక్తియొక్క జీవితము, స్వేచ్ఛ, ఆస్తి అపహరింపబడజాలదు."

14 వ సవరణ: ఏ రాష్ట్రముకూడా క్రమమైన చట్టపద్ధతి లేకుండా ఏ వ్యక్తియొక్క జీవితమును, స్వేచ్ఛను, ఆస్తిని అపహరింపజాలదు. రాష్ట్రపు పరిమితులలో ప్రతి వ్యక్తికీ, చట్టముల సమాన రక్షణ (Equal protection of Laws) యివ్వబడినది.

5, 14 సవరణలయొక్కయు, అందలి "క్రమమైన చట్టపద్ధతుల" యొక్కయు ముఖ్యోద్దేశము నిరంకుశాధికారములనుండి ప్రజలను రక్షించి, మానవుల స్వేచ్ఛాసమానత్వములను చట్టములోనూ ఉద్ఘాటించుటే. కాని కాలక్రమేణ, సుప్రీంకోర్టు వారి వ్యాఖ్యానముల ఫలితముగా దీనిఅర్థము తారుమారైనది.

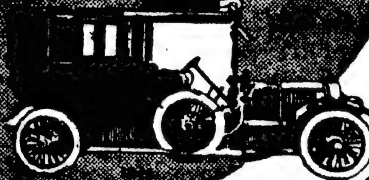
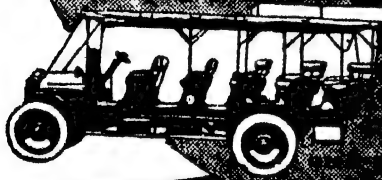
మరియొక విషయము. అమెరికన్ రాజ్యాంగములో వ్యక్తుల మధ్య చేసుకొన్న ఒప్పందముల బాధ్యతలను చెరచుటకుగాని,

* Entick V. Carrington. † Jugglewood pal Co. V. New Brunswick Commission. A. J.R. 1928 P. C. 387.

**PIONEERS
IN TRANSPORT**

ఈనాటి సామాజిక నిర్మాణంలో మేము అగ్రగణ్యుల
మనగలచేత, ఇప్పటి అవసరములను, రాని
అవసరములను నిరంతరం పరిశీ
లిస్తూ, ఉత్తమ వర్తకులను
అవలంబించుటయే
విజయ మేము
కేయదన్న
విధి.

మా పాతన సంపత్తి
అనుభవములను
సాక్షాత్ - పాత ఆర్థిక
విజయమును నిరంతరం
వినియోగిస్తున్నాము.

Simpson & Co Ltd
MADRAS - 2.

ప్రాంతం :

కెంగళూరు-ఉదకమండలం-తిరువరావల్లి-సిరిందరావాడ-బక్కనూరు

మా అభిమానుల కందరకు మా ఉగాది అభినందనలు
తాంబూలపు అద్భుతానందము.

స్టూడెంట్స్ వక్రపాడి.

80 - సంవత్సరములుగా - యావ
స్థాని ప్రజలచే ఆదరింపబడినది.
నిత్య జీవితములోను, వివాహ
సందర్భములలోను ఇతర ప్రత్యేక
సందర్భములలోను మిక్కిలి శ్రేష్ట
మైనదిగా పొగడబడుచున్నది ...
స్టూడెంట్స్ వక్రపాడి.

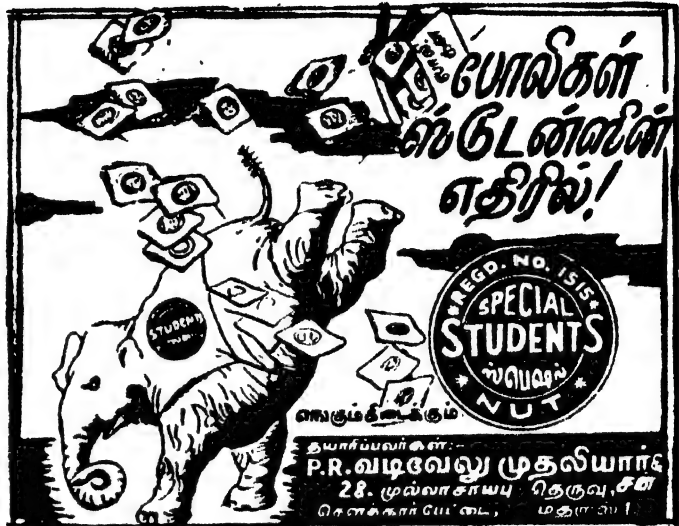

తయారయినవారు:

P. R. వడివేలు మొదలియార్ & సన్స్,

28, ముల్లాసాపాబ్ ఏ థి,

మద్రాసు - 1.

ది కృష్ణా కో-ఆపరేటివ్ స్టోర్స్ లిమిటెడ్,

No. H 1030, గవర్నరు పేట, విజయవాడ-2.

మా ఖాతాదార్లకు ఉగాది అభినందనలు
లక్ష్మీటాకీసు ప్రక్కన గల
మా స్టేయిన్లెస్ స్టీల్
పావునకు దయచేసి నాణ్యమైన, నవీనమైన
స్టేయిన్లెస్ స్టీల్
పాత్రలతో మీ గృహాల నలంకరించుకొనండి.
సహకార సంస్థను పోషించండి.

ఇవటూరి కోటేశ్వరరావు,

అధ్యక్షులు.

రవి టాయ్లెట్స్ వారి

మాతన సంవత్సర అభినందనలతో

రవి టాయ్లెట్స్-అందిముకు, వర్షస్సుకు

* రవి స్లిజర్స్ సోప్ :

అతి మృదువైన
స్మిల్, పసిపాపల
శిశువులకు, సురక్షిత
తమగా వాడ
వచ్చును. దీని కొం
పైన సువాసన స్పృ
హాంతరము కూడా
పొందవచ్చును. ఇది
అన్ని కాలము
లలో - ముఖ్యముగా
వేసవిలో వాడదగినది.

* రవి వెజిటబుల్ హేరాయిల్ : శరీరములను విరివిగా
ఆర్ద్రతతోగా పెంపొందించును. ఆహారకరమైన సువాసనలతో
* రవి సోప్ : ముఖవర్షస్సు పెంపొందించి, చర్మముయొక్క
మృదుత్వమును కాపాడును.

* రవి టాల్క్ పౌడర్ : ముఖకాసమును, పెంపొందించును
చల్లదనమునిచ్చును. పోర్ ఫెయిన్ : ది న్యూ స్టార్ & కో
10, వైద్యనాథ మొదలి ఏ థి, తండ్రియార్ పేట, మద్రాసు - 31.

జలహీనపరచుట, (Impair) గాని ప్రభుత్వమునకు హక్కు లేదు. వ్యక్తులకు ఒప్పందపు స్వేచ్ఛను (Freedom of contract) రాజ్యాంగము హామీ చేస్తూ సంరక్షిస్తున్నదన్నమాట. ఈ సూత్రమును సుప్రీంకోర్టువారు, “ఆస్తులకు సంబంధించిన ఏ ఒప్పందము మూలముగానైనా, ఏ వ్యక్తికైనా కొంత లాభివాదకమైన హక్కు సంక్రమించినప్పుడు”, ఆ ఒప్పందములకుకూడ, పై వివరించిన “క్రమమైన చట్టపద్ధతి” నియమము వర్తించునని వ్యాఖ్యానము చేసిరి. వ్యక్తుల కీయబడిన పై స్వేచ్ఛలు, రక్షణలు, చట్టబద్ధులైన “వ్యక్తులైన” (Juristic persons) పెద్ద పెద్ద కంపెనీలకు, గుర్తివ్యాపారసంస్థలకుకూడ పొడిగింపబడినది.* “వ్యక్తి” అను పదముయొక్క అర్థములోని గుర్తివ్యాపారసంస్థలకుకూడా తేబడినది. తత్ఫలితముగా, వ్యాపారసంస్థలకు, వానిలో పనిచేయు కార్మికులకు మధ్య సంబంధబాంధవ్యములలో, వానికి సంబంధించిన విషయములలో ప్రభుత్వము ఏదైనా జోక్యము కలిగించుకొనుటకు వీలులేకుండా చేయబడినది. యజమాని, ఉద్యోగస్తులమధ్య (Employer Employee) వ్యవహారములన్నియు, ఒప్పందములకు సంబంధించినవగుటవలన, వాటిలో ప్రభుత్వ జోక్యము చట్టబద్ధమన్నమాట. అందువలన, కార్మికుల షేములు కొండు చేసిన ఎట్టి సంఘసంతేమికార్యక్రమములు, కాసనములైనను సుప్రీంకోర్టువారిచే రద్దుచేయబడు ప్రమాదపరిస్థితి ఆసన్నమైనది. ఈ విధముగా వ్యక్తిహక్కులు, వ్యక్తిస్వేచ్ఛ, అవస్థాకాంతమైన ప్రకృతి సిద్ధమైన హక్కులందరి ఉన్న తాళియములు, వ్యాపారసంస్థలమగూడ ‘వ్యక్తులు’గా గుర్తించుటవలన పెంచారని పట్టివది. రాజ్యాంగ రక్షణలు చాల అభ్యుద్ధయ నిరోధకపాదములుగా చేయబడినవి. ఇట్టి పర్యవసానములకు మరొకన్ని పరిస్థితులకూడ దోహదము చేసినవి.

19 వ శతాబ్దాగమనములో అమెరికా సామాజిక పరిస్థితులలో తీవ్రమైన మార్పులు వచ్చినవి. భూగర్భమునది ఖనిజ సంపదలను కనుగొనుటవలన, వ్యావసాయకస్థితినుండి దేశము బ్రహ్మాండమైన పారిశ్రామికదేశముగా పరిణామము కెందినది. దేశముయొక్క తర్జిత వ్యాపారములు, ఖనిజసంపదలు, రవాణా, ధనము మొదలగు ప్రజోపయోగకరమైన సన్నాహాలు, గుర్తివ్యాపార సంస్థల అధీనములోనికి వచ్చినవి. ఈ దశలో రాజ్యాంగమునది 13, 14 సవరణలపై సుప్రీంకోర్టువారు చేసిన వ్యాఖ్యానములు చాల అభ్యుద్ధయమైన పరిస్థితులకు దారితీసినవి.

19 వ శతాబ్ద మధ్యభాగములో, రవాణా సౌకర్యాభివృద్ధి కొరకు, ప్రజాసమ్మతితో, వివిధ రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములు కొన్ని ప్రయత్నాలు సంస్థలకు సహాయముచేయుట కొరంభించినవి. అనేకపర్యాయములు, యీ సంస్థలవలన తనము సంభవించి, తత్ఫలితముగా ప్రజాధనము దుర్వినియోగమైన మాట కూడ నిజమే. కనుక ప్రభుత్వాధికారదుర్వినియోగము పరికల్ప మార్గముల వ్యవహించుట కొక అవశ్యకత ఏర్పడినది. ఈ పరిస్థితులలో ప్రఖ్యాతి వ్యాధికాస్త్రవేత్తలు కూలీ (Cooly) డిల్లన్ (Dillon) మొదలగువారు కొన్ని సిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించిరి. ఆ సిద్ధాంతముల సారాంశము :—1. వ్యక్తులకు సంక్రమించి

(Vested) ఆ స్తిహక్కులు అవస్థాకాంతమైనవి. దీనితో కాన సములు జోక్యము కలుగచేసికొనరాదు. 2. సామాహిక ప్రయోజనములకొరకు (public purposes) మాత్రమే పన్నులు విధింపబడవలెను. కాని ఏది సామాహిక ప్రయోజన మనునది నిర్ధారణ చేయవలసినది వ్యాయస్థానములే. కూలీ సిద్ధాంత ప్రభావములకింద రైల్వే వస్తు సామగ్రిని కొనుట,† ప్రయత్నాలు సంస్థలకు సహాయముచేయుట, లేదా ఒక పట్నమును పారిశ్రామిక ప్రయోజనములకొరకు అభివృద్ధిపరచుట‡ సామాహిక ప్రయోజనములు కావని నిర్ధారణచేయవలసినది. 3. కాని ఆ స్తిహక్కుల పరిమితికూడా కొంతవరకు ఎమి నెంటు డొమెయిను (Eminent domain) సిద్ధాంతము మూలముగా తగ్గింపబడిన విషయముకూడ కా ప్రకమే. అయినను, యీ విషయములోకూడ ప్రకృతి సిద్ధమైన వ్యాయము (Natural justice) కేరీట, వ్యాయస్థానములు ప్రభుత్వముయొక్క ఎమి నెంటు డొమెయిను అధికారమునకు కొన్ని పరిమితులకు లోబడునట్లు చేసినవి. అట్టి పరిమితులలో ముఖ్యమైనవి రెండు 1. ఎమి నెంటు డొమెయిను అధికారముమూలముగా వ్యక్తుల ఆస్తులను సామాహిక ప్రయోజనములకొరకు మాత్రమే ప్రభుత్వము తీసికొనగలదు.

2. అప్పుడకూడ, అవహృతులకు సరిపడినంత నష్టపరిహారము (adequate compensation) యివ్వబడిన పిమ్మటనే, ఆస్తులు స్వాధీనము చేసికొనబడగలవు.

పై వ్యాఖ్యానముల నిరోధముల ఫలితముగా ప్రభుత్వమునకు దేశముయొక్క ఆర్థికాభ్యుద్ధయములో పాల్గొనుటకు అవకాశము లేకుండా చేయబడి, ఆర్థికరంగమంతయు వ్యక్తుల హస్తగతమయినది. వ్యక్తులకు రాజ్యాంగమిచ్చిన స్వేచ్ఛనూ, రక్షణనీ, గుర్తి వ్యాపార సంస్థలకుకూడ పొడిగించుటవలన కొట్లకొలది విలువలను హస్తగతం చేసికొని, లక్షలాది ప్రజలను తమ సంస్థలందు నియమించి తనిచేయుచు, పెద్ద కంపెనీలపై ప్రభుత్వాధికారము తీసిగొందినది. పెట్టుబడిదారీ గుర్తివ్యాపారము ఎట్టి కట్టుదిట్టములకు లోబడుకొనుండ, విచ్ఛలించిడిగా వదిలివేయబడి, జలపడి, తీవ్రమైన సాంఘిక సమస్యగా పరిణమించినది. ‘సామాహిక ప్రయోజనము’ నిర్ధారణ చేయుటకు వ్యాయస్థానములు పూనుకొనుటవలనకూడా తీరని నష్టము కలిగినది.

సామాజికపరిస్థితులలో మార్పుల కనుగుణముగా ప్రతిదేశమందునకూడ ప్రభుత్వములు కేవలము వ్యాయపరిపాలన, ప్రజారక్షణ కార్యములతోనే తృప్తిపడక, అనేకవిధములైన సాంఘిక ప్రజా సమస్యల పరిష్కారమునకు పూనుకొనినవి. క్రమేణ పోలీసు రాజ్యపుస్తానీ సంతేమరాజ్యసాపవాళియము ముందుకు వచ్చుచున్నది. కనుక ప్రభుత్వములు ప్రజాకొంగ్రము గృహవనతులు, భిక్షా, శ్రామిక షేములు మొదలగు ఎన్నెన్నో సమస్యల పరిష్కారమునకు పూనుకొనుచున్నవి. కాసనసభలకు సర్వాధికారమున్నయెడల ప్రభు

* Dartmouth College V. Woodward.
† People V. Salanu
‡ City of Ottawa.

త్వమేమైనను చేయగలడు. కాని రాజకీయములు చట్టసమ్మతములగునా కాదా అని విచారించుటకు, ప్రభుత్వ కార్యకలాపములను తీవ్రపరీక్షింపకు గురిచేసి, వానిపై తీర్పు చెప్పే సర్వస్వతంత్రకేంద్రీకృత వ్యాయస్థానముల కున్నప్పుడు, అట్టి సంఘసంక్షేమరాజకీయములను, కార్యక్రమములనైనను, వ్యాయస్థానములు దక్కాల్గుములతరబడి వెనకకు నెట్టవచ్చును. అమెరికాలో వ్యాయస్థానములపైచేసినది. రాజ్యాంగ చట్టమందిరి 5, 14, సవరణలలోను స్వాతంత్ర్యప్రకటనలలోనూ వివరింపబడిన ప్రకృతిసిద్ధమైన హక్కులలో "నిరాటంకమైన ఒప్పందపు స్వేచ్ఛ" (Absolute Freedom of Contract) కూడ యిమిడి యున్నదని వ్యాయస్థానములు వ్యాఖ్యానము చేసినవి. యజమానికి ఉద్యోగికి మధ్య సంబంధములలో ఏర్పడిన ఖోళము కలిగించుకొనుటకు ప్రభుత్వమున కధికారము లేదని విశ్వయింపబడినది. కనీస తేలికములు కార్యకర్తలములలో పనిచేయు కాలపరిమితులు మొదలగు విషయములందు ప్రభుత్వమున కట్టి అధికారము లేకపోయెను. కొలంబియా జిల్లాలో కనీసతేలికములను నిర్ణయించిన రాసము, మ్యాయార్లాండ్ లోని తేలికలలో పనిచేయుకాలము పదిగంటలకు మించుకొనకు పరిమితముచేసిన చట్టములూ యజమానుల స్వేచ్ఛకు ఖంగకరముయినవిగా నిర్ణయింపబడి రద్దుచేయబడినవి. ఈ పరిణామము రూజ్ వెల్స్ అధ్యక్షుని యొక్క అనేకమైన మ్యాడీల్ (New deal) రాసములను, ముఖ్యముగా కనీసతేలికనిర్ణయచట్టములను యితర సంఘసంక్షేమరాజకీయములను రద్దు చేయుటలో చాల తీవ్రస్వరూపమును చాల్చినది.

మైన వివరించిన విధముగా రాజ్యాంగమందు హామీ చేయబడిన ప్రకృతిసిద్ధమైన వ్యాయము, ప్రకృతి సిద్ధమైన హక్కులూ వివరితవ్యాఖ్యానములకు గురిచేయబడినవి. కాని అందరి ముఖ్యతయైన వాస్తవ సమావేశ్య సంస్థాపన ఏ విధముగను సాధింపబడకపోవుటయేగాక, అనేకమైన సాంఘిక అసమావేశ్యములు (ముఖ్యముగా నీగ్రోలవిషయములో) యథాతథముగనే వుంటున్నవి.

కాని రూజ్ వెల్స్ అధ్యక్షులలో గుఱింకొద్దు వ్యాయము మాటలు మార్చబడిరి. ప్రఖ్యాతి వ్యా|| మా|| హామ్యు క్యాక్తోజో మొదలగువారి సూత్రం భావోదయమువలన మరల గుఱింకొద్దు దృక్పథములో తీవ్రమైన మార్పులు వచ్చినవి. విరుద్ధాంగసంరక్షణ చట్టములూ, యితర సంఘసంక్షేమ కార్యక్రమములు చట్టసమ్మతములేనని నిర్ణయింపబడినది. గుఱింకొద్దు తాను పూర్వ విచ్చిన కొన్ని తీర్పులను త్రోసిరాజనడముక, కూడ జరిగినది. ఈ సూత్రం దృక్పథమువలన తిరిగి ఆస్తిహక్కు కొంత సులభమైన నిరోధములకు లోబడునట్లు చేయబడినదని చెప్పవచ్చును.

భారతదేశము

భారత రాజ్యాంగమందు 8 వ అధ్యాయములో ఆర్టికల్ 12 నంచి 34 వరకు ప్రాథమికహక్కులు వివరింపబడినవి. అందు ఆస్తి హక్కు కూడ చేర్చబడినది, ఆ|| 18 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కులను, ఏ రాసముగాని, సంక్షిప్తము చేయుటకుగాని లేక అవహరించుటకుగాని నిలుకదు. అట్టి అవహరణ లేక సంక్షిప్తము చేయబడినట్లు వ్యాయస్థానముల ఎటుల ఆలోపించబడి, యున్నపు

చేయబడిన యెడల, ఆ రాసము వ్యాయస్థానములే తప్ప చేయబడును.

ఆ|| 14 ప్రకారము సకలజనుల చట్టసమక్షమందు సమానము. భారతావనిలో సమాన చట్టరక్షణ కందయా అర్హులే. ఇది ప్రజల కందరికి సామాన్యముగా అన్ని విషయములలో 'యెవ్వరినీ సమానత్వపు హక్కు'.

ఆ|| 19 పొదులకు స్వతంత్రమునకు గల హక్కును (Right to Freedom) వివరిస్తున్నది. క్లా|| (f) ప్రకారము ప్రతిపౌరునికీ ఆస్తి సముపార్జించుటకు, ఉంచుకొనుటకు, అవ్యాక్తాంతము చేయుటకు హక్కు కలదు. క్లా|| (g) ప్రకారము ప్రతిపౌరుడు తన యిచ్చను వచ్చిన ఉద్యోగము, వృత్తి, వర్తకము, వ్యాపారము కొనసాగించుకొనుటకు హక్కు కలదు. క్లా|| 5 ప్రకారము, ప్రజాక్షేమద్విపాక, లేక షెడ్యూల్లు కొండబాటల క్షేమద్విపాక క్లా|| (f) లోని ఆస్తిహక్కుపైని "సంబంధించిన నిరోధములను" (Reasonable Restrictions) విధించుటకు ప్రభుత్వమున కధికారమున్నది. క్లా|| 6 ప్రకారము, క్లా|| (g) లోని వృత్తివ్యాపారస్వేచ్ఛపైనికూడ సంబంధించిన నిరోధములను విధించుటకు, ముఖ్యముగా, సాంకేతిక లేక వృత్తి అర్హతలను (Professional and Technical Qualifications) నిర్ణయించుటకు ప్రభుత్వమున కధికారమున్నది.

ఆస్తి హక్కు (Right to Property) ఆ|| 81—

క్లా|| 1. ఏ వ్యక్తియొక్క ఆస్తియూ రాసవాధికారము లేనిదే అతహరింపబడజాలదు.

క్లా|| 2. ఏ రాసవాధికారప్రకారమైననూ, సామాన్య ప్రయోజనములకొరకు, ఏ స్థిరచరాస్తులుగాని, ఏ వర్తకవ్యాపార సంస్థలందరి ఫలము (Interest) గాని, లేక అట్టి ఫలములపై స్వామ్యము గల ఏ కంపెనీగాని సముపార్జింపబడిన లేక స్వాధీనము చేసుకొనబడినయెడల, (acquired or taken possession of) అట్టి రాసము, సముపార్జింపబడిన లేక స్వాధీనము చేసికొనబడినట్టి ఆస్తులకు వ్యవహారము మొత్తమును నిర్ణయించుటగాని, లేదా, అట్టి వ్యవహారమును నిర్ణయించి చెల్లించువిధానము, మోతములను గాని, స్పష్టము చేయవలెను.

క్లా|| 3:

2 వ క్లా|| లో చెప్పబడినట్టి రాసకమేమైననూ రాష్ట్రీయ రాసనిసభలే చేయబడినప్పుడు, అట్టి రాసము రిటర్న్ అధ్యక్షుని పరికిలము ప్రత్యేకింపబడి, అధ్యక్షుని సమ్మతి పొందినదే అమలులోనికి రావలదు.

1. Adkins' Case 211 U. S. 525.
2. Lochner Case 178 U. S. 45.
3. Schenckler Case 259 U. S. 495.
1. Steward Machine Co. V. Davis 301 U. S. 548.
2. Westcoast Hotel Case 300 U. S. 379 over ruled Adkins' Case.

క్లా 4:

రాజ్యాంగ ములలోని వచ్చుపరిశ్రామ అట్టి నిర్దేశ రాష్ట్రీయకాసనసభల పాస్ (pass) చేయబడి, అధ్యక్షుని సమ్మతి ప్రత్యేకించబడి, అట్టి సమ్మతి పొందియున్న పక్షములో, రాజ్యాంగమందలి ఏ మూలప్రకారమునూ అట్టి కాసనముపై 2వ క్లాజు కులంఘిస్తున్నదిని ఆకారముగా ఏ వ్యాయస్థానమందునూ సవాలు చేయబడజాలదు.

క్లా 5:

A. 6 వ క్లాజు వర్తించు కాసనముల విషయించి మరి ఏ యితర కాసనములకున్నా,

B. ఇటువైని ప్రభుత్వము

1. పన్నులు గాని, దండన (penalty) గాని విధించు నిమిత్తమున్నా,

2. ప్రభుత్వ గాఢభివృద్ధికారకు, లేదా జీవితమున లేక ఆస్తిని ప్రమాదమునండి అరికట్టుటకున్నా,

3. భారత ప్రభుత్వమునకు యితర ప్రభుత్వములకు మధ్య జరిగిన ఒడంబడికలను పురస్కరించుకొని, లేదా యితర కారణముల వలన కాసనములే, జతమునదలి విల్లిపోయినవారు విసర్జించిన ఆస్తిగా (Evacuee Property) ప్రకటించబడిన ఆస్తులపట్లనూ, చేయు ఏ కాసనములకున్నా, పై 2వ క్లాజు వర్తించదు.

క్లా 6:

రాజ్యాంగ ములలోని వచ్చుటకుముందు 18 మాసముల లోపుగా చేయబడిన ఏ కాసనమైననూ, రాజ్యాంగ ములలోని వచ్చునూ మూడు మాసములలోగా అధ్యక్షునికి దాఖలు చేయబడి వచ్చును; అధ్యక్షుడు బహిరంగప్రకటనములముగా అట్టి కాసన మును స్థిరపరచిన (Certify) యెడల, అట్టి కాసనము, పై 2వ క్లాజును గాని లేదా గవర్నమెంటు ఆఫ్ ఇండియా చట్టము (1935) 29 వ సెక్షనులోని 2వ సబ్ సెక్షనును గాని ఉల్లంఘిస్తున్నదనిన కారణ ముగా సవాలు చేయబడజాలదు.

అ|| 19 లోని ఆస్తి హక్కు పోయటమునాటికి వర్తించును. అ|| 31 నిమిత్తములకునూ వర్తించును. క్లా 1 ప్రభుత్వమునకు వ్యక్తుల ఆస్తులపై గల అధికారమును పరిమితము చేస్తున్నది. కాన నాధికారములేనిది ఏ వ్యక్తియైనా ఆస్తియునూ అపహరింపబడ జాలదు అనగా వ్యక్తుల ఆస్తుల నపహరించుటకు, కాసనసభలకు అధికారము కలదన్నమాట. 'కాననాధికారము' అనుటలో ముఖ్యోద్దేశము ప్రభుత్వమందలి నిర్వాహకాధికారులు (Executive) అట్టి అధికారము లేదనుచున్నందును స్పష్టము చేయుటే. వ్యక్తుల ఆస్తులు నిర్వాహకాధికారులకు నిరంకుశత్వమునుండి రక్షింపబడినవి. కాని ఆస్తి హక్కు కాసనసభాధికారమునకు లోబడియున్నదని గ్రహింపవలెను. క్లా 2 అట్టి కాసనసభాధికారము యొక్క పరిమితులను వివరిస్తున్నది. కాననాధికారమునూ పాఠాహిక ప్రయోజనములకారకు మూలము వినియోగింపబడవలెనని, అట్టి ప్రయోజనములకునూ, నిర్వహణము చేల్లించుకుంటే ఆస్తులు సహజాధిపతులుగాని, స్వాధీనము చేసికొనుటగాని నిషేధించబడినది. మొత్తముపై అ|| 31, 1935 వ సంవత్సరపు

గవర్నమెంటు ఆఫ్ ఇండియా ఏర్పఠ ప్రకారమున్న రాజ్యాంగ పరిస్థితి నే పునరుద్ధాటించినదని చెప్పవచ్చును.

అ|| 19, 31 లు, జతమునదలి ప్రాజెక్టులయొక్కయు, మునిసిపాలిటీలయొక్కయు వ్యాఖ్యానములవలన, కొన్ని తరి ప్రితులు కల్పించినవి. ఆ వ్యాఖ్యానముల ఫలితము రాజ్యాంగ నిర్వాహక అధికారములకు, భారత ప్రభుత్వ ఆణిముత్యములకు భిన్నముగా నుండుటచే యీ ఆర్టికల్స్ సవరింపబడవలసివచ్చినవి. అట్టి సవరణలకు కారణభూతములైన కొన్ని ముఖ్యమైన తీర్పులనూ, వ్యాఖ్యానములనూ, యిచ్చట పరిశీలించి, తర్ఫీతిములైన రాజ్యాంగ సవరణలను నూత్నముగా గమనించును.

అ|| 19 క్లా 6 సవరణ

రాజ్యాంగ ములలోని వచ్చుటకుముందే, ఉత్తరప్రదేశ్ ప్రభుత్వము ప్రయత్నమునందలి అధినములలోనున్న బహుళ వ్యాపార మును స్వాధీనపరుచుకొనుట కుద్దేశించినది. ప్రయత్నము వ్యాపార స్థల పెర్మిటును మోటారు ట్రాన్సిపోర్టు దట్టం గెం|| 42 (8) క్రింద రద్దుచేస్తూ, ప్రభుత్వ ముత్తరువులను జారీచేసింది. బహుళ వ్యాపార స్థలము తమ వృత్తి వ్యాపారస్వేచ్ఛకు (అ|| 19 క్లా 8.) ధింకము వాటిల్లినదని ఆలోచిస్తూ ప్రభుత్వచర్యను సవాలుచేసింది. అలవా రాదు ప్రాజెక్టుల వ్యాపారస్వేచ్ఛ రాజ్యాంగవిరుద్ధమేనని తీర్పు చేపుతూ, అ|| 19 వివరించిన ప్రాథమిక హక్కులలో, అ|| 19 క్లా 6 వలన సంక్షిప్తములేక యితర విషయముగా తోడ్పడు కల్గించుకొనుటకుముందు, ప్రభుత్వ మట్టి అధికారము కాసనములను పొందవలెనని, అట్టి కాసనమునూ పట్టవలెనని విరోధములనుమాత్రమే విధింప వలెనని చెప్పింది. ఈ తీర్పుఫలితముగా ఏ పరిశ్రమగాని, వర్తక వ్యాపారములనుగాని ప్రభుత్వము స్వాధీనము చేసికొని నవీకరణమునందు తమచర్య 'పట్టవలెనని' యుజువు చేసికొనవలసిన ఆవశ్యకత ఏర్పడినది. అట్టి పరిస్థితినుండి తప్పించుకొనుటకు, అ|| 19 క్లా 6 లో గల వివాదాత్మకములే, 1951 లో రాజ్యాంగపు మొదటి సవరణచట్టమువలన చేర్చబడినది. క్లా 8. 1 ఒక వివాద యొపు చేర్చబడినది. ఈ సవరణప్రకారము పోయటము వృత్తి వ్యాపారస్వేచ్ఛకు గల ప్రాథమిక హక్కు, ప్రభుత్వముచేయు, లేక ప్రభుత్వముచే నడుపబడు ఏ వర్తకసంస్థలైననూ చేయు వ్యాపారములకు వర్తించదని, అట్లు వ్యాపారము కొనసాగించుటలో, సంపూర్ణముగా లేక అసంపూర్ణముగా గాని, పోయటము అట్టి వ్యాపారములనుండి తొలగింపబడవచ్చును. కనుక యీ వాడు ప్రభుత్వము ఏదైన పరిశ్రమను జాతీయము చేసిననూ, (అ|| దరిమిలను భిన్నవ్యాపారము.) వృత్తి వ్యాపారస్వేచ్ఛకు ధింకము వాటిల్లినదని ఆలోచించుట కవకాశములేకుండా చేయబడినది.

అ|| 31-వీవోను జమీందారీకేసులు 2-3

మొదటికేసులో, వీవోను జమీందారీ రద్దు కాసనములు అ|| 31 క్లా 6 ప్రకారము అధ్యక్షుని సమ్మతితో స్థిరపరచబడి

1. Motilal V. State of Uttar Pradesh. A J R 1951 All (F. B.) 257.

2 Kameswar V. Province of Bihar. A I R 1950 pat 392.

3. Kameswar V. State of Bihar. A I R 1951 pat-91.

కప్పటికీ, అట్టిదర్శన, ఆ కాసనములను ఆ 81 క్లా 3 (నవ్వపరిహారక్లా.) నుండి రక్షించునుగాని, యితర ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘనకు ప్రభుత్వమున కట్టి అధికారము యాయజాలవని పాట్నా హోల్డర్లు తీర్పుచెప్పినది. అట్టి అభిప్రాయము ననుసరించి, 8 మాసముల కొకపర్యాయము ఒక 'ఎలావెన్సు' విచ్చునూ, భూస్వాముల ఆస్తుల యాజమాన్యమును తీసికొనుచూ రీహద్ ప్రభుత్వము చేసిన కాసనము ఆ 19 క్లా (1) నుండి ఆ స్త్రీ హక్కు నుల్లంఘిస్తున్నదని హోల్డర్లు వారు నిరూపణ చేసిరి.

రెండవ కేసులో కూడ ఆ స్త్రీ అభిప్రాయము నుద్ఘాటిస్తూ, ధనికులకూ పేదలకూ మధ్య పక్షపాతియు చూపుతూ ఎస్టేట్ పరిమాణమును బట్టి నవ్వపరిహారము ఏర్పాటుచేసిన కారణముగా, జమీందారీ చట్టములు ఆ 14 నుండి సమానత్వపు హక్కు నుల్లంఘిస్తున్నదని తీర్పు యివ్వబడినది. ఈ తీర్పులయాలముగా దేశమందలి జమీందారీ చట్టములకు ప్రమాదము వాటిల్లినట్లుగా కనపించినది. ప్రత్యేకముగా భూసంస్కరణ కార్యక్రమములను సంగ్రహించుటకు రాజ్యాంగము సరిరింపబడినది.

ఆ సవరణప్రకారము రెండు క్రొత్త ఆర్టికల్స్ ఆ 81 A, ఆ 81-B చేర్చబడినవి. ప్రాథమిక హక్కుల అధ్యాయములో వివరింపబడిన ఏ హక్కులకూ, ఏ స్టేట్లను స్వాధీనము చేసికొనుటకు ప్రభుత్వముచే చేయబడిన ఏ కాసనములకూ వర్తింపవని ప్రకటించబడినది. దేశమందలి వివిధ జమీందారీ చట్టములన్నీ ఒక షెడ్యూల్ లో చేర్చబడి, (9 క షెడ్యూల్) ఆ చట్టములన్నియూకూడ, వివిధ శాఖాధిపతీలు తీర్పులు, ఉత్తరాలు, డిక్రీలు, ఎట్లున్ననూ, రాజ్యాంగ చట్టసమ్మతములేనని ప్రకటించబడినది.

ఆ 81-ను (పీఠోర్డు తీర్పులు

సుబోడ్ గోపాల్ బోస్ కేసు *

1. ఆ 81 యొక్క ఉద్దేశము ప్రతివ్యక్తి యొక్క ఆ స్త్రీ హక్కును సంగ్రహించుటగాని, ప్రభుత్వమునకు వ్యక్తుల ఆస్తుల వసకారించుటకుగానూ హక్కును ప్రకటించుట కాదు. ఆ 81 లో, స్వాముల అనుమతి లేకుండానే, ప్రభుత్వము, వారి (స్వాముల) ఆస్తుల స్వాధీనపరచుకొను అధికారమునకున్న పరిమితులు వివరింపబడినవి. అట్టి విరోధములలో మొదటిది, క్లా 1 ప్రకారము, వ్యక్తుల ఆస్తులను సమపార్శించుటకు కాసనాధికారము ఉండవలెను. 2 క క్లాలో కాసనాధికారమే రెండు ముఖ్యమైన విరోధములు విధింపబడినవి. అది 1. సామాన్య ప్రయోజనముకొరకు (Public Purpose) మాత్రమే అట్టి కాసనాధికారము వివియోగింపబడవలెనని 2. అప్పుడుకూడ నవ్వపరిహారము తీర్పాటుచేయవలెనని. 1, 2 క్లా లను సమగ్రముగా చదివి అర్థము చేసుకొనవలయును. ఆ రెండు క్లా లుండి విషయము ఒక టే-ప్రభుత్వాధికారమునై కొన్ని విరోధములను విధించి వ్యక్తుల ఆస్తులను కొపాడుట. 1 క క్లాలోని "అపహరణ" (Deprivation) 2 క క్లా లోని "సమపార్శన", (acquisition) "స్వాధీనము చేసికొనుట" (Taking possession) ఏమీ తారతమ్యములేదు. సమపార్శన, స్వాధీనము చేసికొనుట వలన స్వామ్యముయొక్క సుగుణము (Incidents of Ownership)

లేక లాభములు సంపాదించుట చేయబడినయెడల అది అపహరణ అని పించుకొనును. అట్లు స్వామ్యమునందలి హక్కులు సంపాదించుట చేయబడినయెడల క్లా 2 క్రింది నవ్వపరిహారము చెల్లించవలసిన బాధ్యత లేదు.

2. సంఘసంతేమము, ప్రయోజనము ఆస్తులపై స్వామ్యము పరస్పరవిరుద్ధములుకావు. సంఘసంతేమముకొరకు ప్రయోజనము ఆస్తులను నవ్వపరిహారము చెల్లించకుండా నిరంకుశముగా స్వాధీనపరచుకొనుట కవసరములేదు. వ్యక్తుల ఆ స్త్రీ హక్కుల సంగ్రహణకూడ సామాన్య ప్రయోజనములోని ఒక భాగమే ఆ 81 క్లా 5 (B) నవ్వపరిహారము చెల్లించకుండా, కొన్ని నియమిత ప్రయోజనములకొరకు ఆస్తులు అపహరించు అధికారము, ప్రభుత్వము ఎట్లు చలాయించ వీలగునో చెప్పుచున్నది. అంతేకాని సంపూర్ణముగా ప్రయోజనము ఆ స్త్రీ హక్కులపై సామాన్య అధికారమును క్లా 5 (B) నిర్వచించుటలేదు.

8. ఆ 81 లో 'ఆ స్త్రీ' అనునది, ప్రయోజన ఆ స్త్రీ దాని వివిధ స్వరూపములకూడ వర్తిండును. ఆ స్త్రీ అదిగా యీ సందర్భములో అనుభవయోగ్యమైన, స్వల్పవ్యయమైన భౌతికపదార్థములకీ కాక శాఖాధిపతీత్వ, స్వామికి వస్తువుల అనుభవ ఉపయోగములలో గల హక్కుల సామ్యమును అర్థములో వాడబడినట్లు అర్థము చేసికొనవలయును (మా. 1 క అధ్యాయములో నిర్వచనము). ఆ స్త్రీ యొక్క ఉపయోగ, అనుభవములపై విధింపబడిన ఏ విరోధమైనను, స్వామ్యమునందలి వివిధ హక్కులలో ఏదో ఒక హక్కును అపహరించుచున్నట్లే భావించవలెను. ఆ స్త్రీ స్వామియొక్క అనుభవ స్వాధీనములనుండి తప్పించబడినవ్యవహారముగాని, అట్టి అనుభవ ఉపయోగములకు తీవ్రమైన ఆటంకములు కలిగినవ్యవహారము, లేక వాస్తవముగా (Material) ఆ ఆ స్త్రీయొక్క విలువ తగ్గినవ్యవహారము, ఆ స్త్రీ హక్కుల సంపాదించుట 'అపహరణ' క్రిందినే భావించవలెను.

మోలాపూరు బట్టలమిల్లులకేసు †

"అక్రమీకరణ, అక్రమ యాజమాన్యమువలన మోలాపూరు బట్టల మిల్లులలో ముఖ్యవినియోగమునై ఒక సరుకుయొక్క ఉత్పత్తి సక్రమముగా జరుగకపోవుటవలన ఏర్పడిన తీవ్రమైన విరుద్ధాంగకారణములవలన," ప్రభుత్వము యీ కంపెనీ యాజమాన్యమును స్వీకరింపవలసివచ్చినది. కాసనము మూలముగా కంపెనీయొక్క డైరక్టర్లందరూ తొలగింపబడినారు. మేనేజింగు డైరెక్టరు తొలగింపబడినారు. కంపెనీ డైరక్టర్లనానే ప్రభుత్వము క్రొత్త డైరక్టర్లను నియమించినది. ఈ క్రొత్త డైరక్టర్లకు కంపెనీయొక్క ఆస్తుల విషయములు, కంట్రాక్టుల విషయములలో సర్వాధికారము లీయబడినవి. సుప్రీంకోర్టువారి ప్రకారము, యీ కాసనముయొక్క ఫలితము కేంద్రప్రభుత్వముచే నియమించబడి, కంపెనీలో ఎన్నికమైన సంబంధము లేదు.

* State of West Bengal V. Subodh Gopal Bose 1954 1 M L J 814.

† Dwarakadas Shrinivas. V. Sholapur Spinning & Weaving Mills Co. Ltd. 1954 I. M. L. J. 85

జమీన్దార్లకు కట్టవలసిన భూమిలపై కంపెనీయొక్క స్వాధీనము, కంపెనీయొక్క ఆ స్తిహక్కులపై యాజమాన్యము వచ్చినట్లే కంపెనీల చట్టప్రకారము కంపెనీకి, అందరి భాగస్వాములకు సంక్రమించిన హక్కులన్నియు అంతమొందించబడినవి. ముఖ్యముగా భాగస్వాములకు డైరెక్టర్లను ఎన్నుకొను విలువైన హక్కు తీసివేయబడినది. అంతేకాక “ప్రీఫరెన్స్ షేర్ హోల్డర్స్” ను (Preference Share-holders.) మూలభూమిని వెంటనే చెల్లించబడినదిగా ఉత్తరువులు జారీచేయబడినవి. (ఈ కేసులో ఒక షేర్ హోల్డర్లను రూ. 1,62,000 చెల్లించమని కోరుట జరిగినది.) భాగస్వాములకు కంపెనీ వ్యవహారములను చూచుకొను అధికారము లేకపోవుటయు గాక, వారు చేయు తీర్మానములు ప్రభుత్వముచే తిరస్కరింపబడి వచ్చును. ప్రభుత్వము యీ సర్వాధికారములను “ఒక ముఖ్యమైన సదుత్పత్తిని సక్రమముగా జరిపించి తీవ్రమైన విధవ్యక్తిగ సమస్యను పరిష్కరించుటకు” కైకొనినట్లు ప్రకటించబడినది.

సుబోధ్ గోపాల్ కేసులో వివరింపబడిన వ్యాఖ్యాన మూలముల ననుసరించి ప్రభుత్వచర్య చట్టవిధిమూలముగా సుప్రీంకోర్టు వారు నిర్ణయించిరి.

తీర్పునందలి కొన్ని ముఖ్యాంశములు

1. ఈ కాసనము ప్రత్యేకముగా ఒక కంపెనీనివలయునని చేయబడినది. “అక్రమయాజమాన్యము” “అక్రమ” ఒక్కయీ కంపెనీకి నర్తించునని చెప్పుటకు నీలులేదు.

2. ఈ కాసనాధికారము, కంపెనీ “యాజమాన్యమును” స్వీకరించుటకే కంపెనీకి స్వాధీనపరుచుకొనుట. (చూ. సుబోధ్ గోపాల్ కేసు కేసులో 8 వ పాఠము.)

3. ఆ 81 క్లా. 2 క్రింద నష్టపరిహారము చెల్లించు వ్యాధ్యతకు సముపార్జింపబడినటువంటి ఆస్తులందరి స్వామ్యము ప్రభుత్వమునకు సంక్రమించు వరకు సరములేదు. ఆ స్తి అపహరింపబడుటే ముఖ్యముగా అపహరణానంతరము స్వామ్యము ఎవరికి సంక్రమించినదన్న విషయము కాదు.

4. క్లా. 1, క్లా. 2, సమగ్రముగా అర్థము చేసికొనవలయును. క్లా. 1 క్రింద కాసనాధికారమువలన ఆస్తులు అపహరింపబడినచో క్లా. 2 క్రింద నష్టపరిహార మీయవలసిన వ్యాధ్యత లేదన్న ప్రభుత్వ వాదన సరియైనది కాదు. (“అపహరణ”గా సముపార్జన స్వాధీన పరచుకొనుటగా గల సంబంధము సుబోధ్ గోపాల్ కేసులో వివరింపబడినది.)

5. పె వివరణప్రకారము కంపెనీ షేర్ హోల్డర్లయొక్క వాస్తవమైన, విలువైన హక్కులు స్వాధీనము చేసికొనబడుటచేత ఆ 81 క్లా. 2 క్రిందకు ప్రభుత్వచర్య వచ్చును గాబట్టి, ప్రభుత్వ డైరెక్టర్ల స్వాధీనము కంపెనీయొక్క స్వాధీనము కాదు కాబట్టి, నష్టపరిహారమునకు ఏర్పాటు జరుగలేదు కాబట్టి, యీ కాసనము ఆ 81 క్లా. 2 కు ఉల్లంఘిస్తున్నది.

“నష్ట పరిహారము”

అమెరికాలో రాజ్యాంగ 5 వ పరిరక్షణ క్రింద సామాన్యిక ప్రయోజనములకేర ప్రయోజనము అట్లు చేయవలసివచ్చును

“వ్యాధ్యమైన” నష్టపరిహార మీయవలసినది వ్యాధ్యమైనదిగా నిర్ణయించినది. అనగా తీసుకొనబడిన ఆ స్తికి ప్రత్యక్షముగా సరి సమానమైన దీయబడవలెను. ఇచ్చిన నష్టపరిహారము వ్యాధ్యమైనది, కాదా అను విషయము నిర్ధారణ చేయవలసినది వ్యాధ్యమైనది. మన రాజ్యాంగములో ఆ 81 క్లా. 2 నష్టపరిహార మీయబడవలసిన మూలము చెప్పుచున్నది. కాని అది “వ్యాధ్యమైన నష్టపరిహారము” (Just Compensation) అయియుండవలసినది లేదు. అయిననూ సుప్రీంకోర్టువారు, నష్టపరిహార మనగా, ఆ స్తి సముపార్జింపబడిన వాటికి మార్కెట్టుధరలనుబట్టి, సమానమైన విలువ, ధనయాపేణ చెల్లించవలసినది వ్యాధ్యమైనది చేసిరి.*

పై తీర్పులమూలముగా భారత ప్రభుత్వము తన ఆర్థిక కార్యకలాపములకు, ప్రణాళికలకు, సంఘసంక్షేమకార్యక్రమములకు, ప్రణాళికావిధానములకు కొన్ని ఆటంకములు ఏర్పడినట్లు భావించి, రాజ్యాంగ 4 వ పరిరక్షణచట్టము 1955 వ సంవత్సరములో చేసిరి. ఈ పరిరక్షణ రాజ్యాంగనిర్మాతల ఆశయానుసారముగా చేయబడినట్లు చెప్పుచున్నది. ఆ 81 క్లా. 2. పరిరక్షణచట్ట పై సుప్రీంకోర్టు ఫలితములు పూర్తిగా రద్దుచేయబడినవి.

ఆ 81 క్లా. 2 లో ముఖ్యమయిన పరిరక్షణ నష్టపరిహారవిషయములో చేర్చబడినది. ఈ పరిరక్షణప్రకారము సామాన్యిక ప్రయోజనములకొరకు ఆస్తులను స్వాధీనము చేసుకొను ఏ కాసనమునూ, ఆ కాసనమువలన ఏర్పాటు చేయబడిన నష్టపరిహారము ‘సరిపడింత’ (Adequate) లేదను నెపముపై, సవాలు చేయబడవలదు. అనగా నష్టపరిహారవిషయములో కాసనాధికార సంపూర్ణాధికార విశ్వబడినది.

మిగతా పరిరక్షణలన్నియు, సుబోధ్ గోపాల్ కేసు, హేలా పూరు బట్టలమిల్లుల కేసులలోని సుప్రీంకోర్టువారి తీర్పులను, వ్యాఖ్యానములను రద్దుచేయుట కుద్దేశించబడినవి. ఆ 81 లో ఒక కొత్తకొజ్. 2.A చేర్చబడినది. దీని ప్రకారం ఏ ఆస్తియొద్దైనా, స్వామ్య అనుభవ హక్కులు ప్రభుత్వమునకుగాని, ప్రభుత్వాధికారముక్రింద పడుపబడుచున్న ఏ సంస్థకుగాని స్వాధీనము చేయబడవలసినందు, అట్టి ఆస్తులు ఒక వ్యక్తినుండి అపహరింపబడినప్పటికీ, అట్టిది ‘సముపార్జింపబడినట్లు’ భావించబడవలదు. (హేలాపూరు మిల్లు కేసు.)

కొత్త ఆ 81 - A క్లా. 1. ప్రభుత్వము ఎల్లప్పుడూగాని, వానియందలి ఏ హక్కులనుగాని, సముపార్జన, మార్పులు, లేక నశింపజేయు (Extinguish) నిమిత్తమున్నూ (జమీందారీరద్దుములు.),

క్లా. 2. ప్రభుత్వము కొంత పరిమితకాలమునకు సామాన్యిక లాభదృష్ట్యా లేక సక్రమయాజమాన్యముకొరకు ఏదైనా ఆ స్తిని స్వాధీనపరచుకొనుటకుగాని, (హేలాపూరు మిల్లు కేసు.)

కా. 2. ఇందు లేక అంతకు ఎక్కువ వక్షసంఖ్యలకు సామాజిక లాభదృష్ట్యా, లేక సక్రమముగా విశ్లేషణ ద్వారా ప్రయోజనపడవలగునని,

కా. 4. కార్యకేవలముకై, మేనేజింగు ఏజెంట్లు, కార్యదర్శులు, కో-ఆర్డినేటర్లు, మేనేజింగు డైరెక్టర్లు, యజమానులయొక్క హక్కులను మార్చుటకుగాని, నశింపజేయుటకుగాని, లేదా భాగస్వాముల యొక్క షేరింగుహక్కులను మార్చుచేయుటకుగాని, నశింపజేయుటకుగాని, (హోలాఫూరు, మిల్సు కేసు.) ఒప్పందము, కాల లేక, లైసెన్సు మూలముగా, ఖనిజములుగాని, భూగర్భమునది ఏ లోహములనుగాని, వదిలుటకు లేక సంపాదించుటకు సంక్రమించిన హక్కులను నాశనముచేయుటకు, లేక మార్చుటకుగాని, లేక అక్రమముగ అట్టి ఒప్పందములను, కాలము లైసెన్సులను అంతమొందించి కద్దుచేయు నిమిత్తముగాని చేయుటకు ఏ కాననుగూడ ఆర్టికల్ 24, 19, 81 లలో ప్రసాదించబడిన ఏ హక్కులకుగాని విరుద్ధముగా నున్నదనిన కారణముగా, పదాలు చేయుటచాలదు.

అట్టి కాననుమేదైనా రాష్ట్రీయకాననుసభలచే చేయుటకై ప్రతి అధ్యక్షుని పరిశీలనకు ప్రత్యేకింపబడి ఆయనయొక్క సమ్మతిని పొందినచే అమలులోనికి రావలదు.

ఆస్తిహక్కు : భవిష్యత్తు

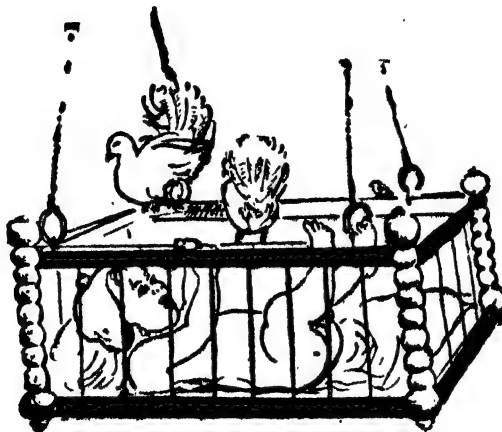
ఈ హక్కు, దీని రిటర్ను, దీనియొక్క పరిమితులు మన మింతవరకు పరిశీలించియున్నాము. ప్రై విటరణకలన శరీరముఖ్యాంశము హక్కులు కూడా సామాజికస్పృహలనియు, సమాజము యొక్క ఆశయముల ననుసరించి పరివర్తన చెందవలయుననియు. మనదేశముందు ప్రస్తుత పరిస్థితులనుసరించి, వ్యక్తిత్వావ్యక్తిత్వము శేషము గృహపరికరములు, వస్తువులందే కాక ఉత్పత్తి సాధనములందుగూడ, దగ్గర భవిష్యత్తులో యుండుననియు భావించవచ్చును. మనది మిశ్రహరికవిధానము. (Mixed

Economy) సామాజిక స్వలింగరంగములు (Public & Private Sectors.) ఇండియా అభివృద్ధికి ప్రయత్నములు జరుగుతున్నది. కాని, మారపు భవిష్యత్తులో పరిస్థితులు మారి ఉత్పత్తి అంతయు ప్రభుత్వముచే నియంత్రించవచ్చును. ఉదా :- వారసత్వపు హక్కు యానాదు "ఎస్టేటు డ్యూటీ" (Estate duty) పన్నులను కొంత తరిమివేయు చేయబడినది. అట్లే సామాజిక అభివృద్ధిని సాధించుటకై, అన్ని హక్కులూ సర్వసాధారణము మారవచ్చును. కార్యముల ననుసరించి స్వయావమందిరి మార్పులుగూడ కాక తప్పదును సత్యము గుర్తించవలసివచ్చింది.

దరిమిలాను మన ఆశయము సోపరిస్తునదాజ్ఞాపకగా చెప్పబడుతున్నది. అదికూడ మన దేశీయపరిస్థితుల కనుగుణముగా, సంస్కరణమార్గము ననుసరించి రూపొందింపబడునని చెప్పబడుచున్నది. ప్రజాస్వామ్యము సోపరితముండే సార్వత్రికము చెందునని మన వాడుకులు గూడ గుర్తించినట్లు చోస్తున్నది. సోపరితము లేకుండా నిజమయిన ప్రజాస్వామ్య మసంభవ మనివాడు లాస్కి (Laski.)

ఆధార గ్రంథములు :

1. Salmond . Jurisprudence.
2. Austin : Jurisprudence.
3. Mullah : Transfer of Property Act.
4. G. C. V. Subba Rao : Law of Property.
5. Friedman : Legal Theory.
6. Karl Renner : Institutions of Private Law and their Social functions.
7. Laski : Grammar of Politics.
8. Basu : Commentary on the constitution of India.

నైలాను

ఫేషన్ అను జ్వాలను రగులబెట్టు నట్టి...

అపహరణమైన, బాగవత్
'పారగాన్' నైలాన్ చీరలు, వేళ
మతము విధివనందు శ్రేష్ఠమైన
పరదేశపు గుర్తంతు నరితగును.
'పారగాన్' నైలాన్ చీరల దీర్ఘ
కాలము మమ్మనట్టి గుణము మీకు.
అత్యుత్కృష్ట గొలుపును అవి పులర
ముగా ప్రతి దినము ఉతుకవచ్చు
మతము అవి మడుచుకొనిపోవు.

నైలాన్ చీరలు
కొనునపుడు

పారగాన్
కోరండి.

మి ఇష్టమైన స్టోరులో అడగండి.

పారగాన్ బెక్స్ టైర్ మిల్స్,
వర్గి, బొంబాయి 13

ఏలూరు రెయిన్ శేప్, అద్దకపు మతము ప్రసిద్ధి
శివమూర్తి తయారుచేయుదురు.

ప్రకాశ్, మ రి యు ఏ రో

కలములు బహుళ ప్రచారమునకు కారణములు

- ★ మంచి పనితనము
- ★ అందమైన తయారు
- ★ నాజూకైన వినియోగము
- ★ వాడుకలో గ్యారంటీకలిది
- ★ ఉచిత మరమ్మత్తు

ప్రతియొక్కరి అభిరుచికి తగినట్లుగా వివిధ నమూనాలు
కలముల విక్రేత లందరివద్ద లభించును.

ప్రకాశ్ పెన్ కంపెనీ, చౌక్. కాన్పూర్ ద్వారా ప్రచురితము

నూతన సంవత్సర ఆభినందనలు

“ నిక్కమైన మంచి నీల - మొక్కటి చాలు

తల్లికు బెల్లికు రాళ్లు - తట్టెడెల?”... యోగి శకున

చిత్రవిచిత్రపు ప్రకటనల జాబి మోసపోకండి. అనేక మార్కుల ఇంగువ కలదు కాని మా

ఎస్.ఆర్.

S.R

మార్కు ఇంగువను మించెడి ఇంగువ దొరకదు. ఒకసారి రుచి
వాసవ చూచిన తెలియగలదు. ఒక ప్యాకెట్టును కొని పరీక్షించుదు.

బాలకృష్ణ ఇండస్ట్రీయల్ వర్క్సు, మదరాసు 13.

శీర్షిక అక్షరము :

27, స్ట్రాటన్ ముత్తయ్య మొదలి వీధి, మద్రాసు-1.

హాసవిలాసం

భాషా చిత్రం : శ్రీ వి. శేకరశర్మ

తెర మరుగు నీడలు

శ్రీ కొండముడి శ్రీరామచంద్రమూర్తి

పాత్రలు: కనకారావు, ముత్యాలు, విశ్వశాసనం, రాగిణి, రామదాసు, పోలీసులు.

అధునాతన పద్ధతులలో, కనకారావుగారు సవినంగా నిర్మించిన మేడలోని ముందుగది అది. కుడి వేపుగా తెరిచివున్న ద్వారంనుంచా వీధిలోజరిగే రాకపోకలు, మధ్యనున్న ద్వారబంధానికి నల్లపూల తెల్లకర్తను గనుక వేసివుండకపోయినట్లయితే ఆ గృహాంతర్యాగమూ, స్పష్టంగా కనిపిస్తుంటాయి. ద్వారాలకిరుప్రక్కలా వేయబడిన కుషన్ కుర్చీలూ, గోడల కమర్చబడిన నిలువుటద్దాలూ, నేలమీద బయ్యచబడిన కాశ్మీరులివాచీ, ఆ ప్రదేశమంతా భోగభాగ్యాలతో తులతూగుతున్నట్లు చెప్పక చెబుతుంటాయి.

తెరి తొలగేసరికి, వష్టిపూర్తి కావస్తోన్న కనకారావు, గదిలో ఓ మూలగా వేయబడిన ఓలి లుకుప్రక్కగావున్న పడక్కుర్చీలో వదుకుని “తెర మరుగు నీడలు” అన్న ప్రాతప్రతి నోకదాన్ని చదువుతుంటాడు. అతని దేహం పండుబారుతున్నా, అతని వాలకంమాత్రం, ప్రక్కనే ఓలిలుమీద స్పటికంతో నగ్నంగా వొంపులతో మలచబడిన యువతిని పరిహసిస్తుంటుంది. ఆయువతికి ప్రక్కనున్న గాజకుండీలోని ఎఱ్ఱపూలు వాడిన మొగలతో తలను వాల్చుకొని వుంటాయి.

వీధిలోనికి పోయే ద్వారానికి వైగావున్న గడియారం కొట్టిన గంటలబట్టి సమయం ఏడైందనేది స్పష్టం. గదిలోని ఓలిలులైటు ప్రసరిస్తున్న తెల్లని పాలకాంతి, గదిపైని నీలంబల్పు ప్రసరిస్తున్న రంగు కాంతి, వాకదానిలో వాకటి కలిసిపోతూ వింత వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుంటాయి.

కనకా : (చదువుకుంటూనే పెల్లగా) ముత్యాలూ!

శేషధ్యంనుండి : బాబూ!

కనకా : నిందుకు అన్ని ఏర్పాట్లూ తూర్తికావా?

ముత్యా : (టకలుతో చేతులు కుడుచుకుంటూ కనకాకు) ఆ, దాదాతూ అయిపోయినట్లేనంది.

కనకా : అంటే—ఇంకా తూర్తికావలసిన నమూనా తీస్తూ యేమిటి?

ముత్యా : అచ్చే! ఏదో కొత్తగానే నంది. స్వీట్స్, క్రాఫ్ట్స్, డ్రెస్స్—

కనకా : పెంటేజెర్ని అతేమీ అక్కర్లేదనిచ్చెవ్వ. ఈలోక నిందు చేయడం నేను మానుకున్నాం!

ముత్యా : అతేమిటి బాబూ?

కనకా : అవును ముత్యాలూ! ప్రేమంతయింది!

ముత్యా : ఇప్పుడేకదు బాబూ గడియారం ఏడుగంటలు కొట్టింది.

కనకా : ఈ అద్దాలమధ్య, ఈ పడక్కుర్చీలో వదుకుని, యీలా ఎంతకాలంనుంచి నిరీక్షిస్తున్నానుంటావు నేను?

ముత్యా : చాలానేపటినుంచి బాబూ.

కనకా : (కుర్చీలోనుండి లేస్తూ, వుత్తరాన్ని ఓలిలుమీదపడ గిరవాటువేసి) అభూరించావుట. చాలా నేపటినుంచి అని నీళ్ళ నమూనా ఆ జవాబేమిటి, ఇంట్లో మొన్ననే కొన్న నితేకంలాంటి స్వీట్ గడియారం పెట్టుకుని?

కు : నిజమే బాబూ.

కన : ఈ పడకకుర్చీలో విశ్రామింపటానికి తెక్కిస్తూ వాళ్ళకోసం కనిపెట్టుకున్నట్లున్నది నాలుగంటలనుంచి ముత్యాలూ, నాలుగంటలనుంచి.

కు : అలాగా.

కన : ఏడు దాటింది. కానీ వాళ్లు రావడం, విళ్ళంతా వాళ్ళి స్కాండ్లర్స్ ముత్యాలూ! నింటున్నట్లేవుంటారు, విడదు. చేస్తున్నట్లేవుంటారు. కయ్యదు. పంక్తుయల్గా యీ

ఇకదోర ప్రాగ్రామంతా తూర్చిచేసుకుని అరింటికల్లా
చోయిగా ఏ వాట్యపదిర్చునానికో చోజరపుచాకుని
చిలకల్లు చెప్పినట్లు చెప్పాడు. (కొంచెమూస) అయినా ఆ
రామదాసుగారికోసం?

మ : ఎవరు బాబూ—ఆ వాటకలు రానే ఆయనేవాండ్ల?

క : (తెల్లబోయి) ఏమిటి! ఆయన నీకు తెలుసా?

మ : మా యింటిప్రక్కనేకదు బాబూ వుంటుంటు.

క : నిజం! రామదాసు — ఆంధ్రపాపాతీలోకంలోని ఒక
అమూల్యపుచ్చం మురికి పెట్టలో వసివాడిపోతాడా?
ఇంపాసిబుర!

మ : అవును బాబూ. వకరిజోలికి తను పోడు. తనగోడు మరొకరి
కనవసరం. ఆ కాయితాల కట్టలు ముంచేసుకుని అర్ధ
రాత్రిదాకా ఎప్పుడూ ఏదో వోకటి వ్రాస్తుంటాడు.

క : ఆలాగా?

మ : ఒకోసారి పిచ్చిగా నవ్వుతాడు. మరొకసారి చూచేవారి
గుండెలు పగిలిపోయేటట్లు తనలో తనే కుమిలిపోతాడు.
ఏమిటో అంత అయోమయంగా వుండి ఆయన పరిస్థితి.

క : పెళ్ళిం బిడ్డలూ వున్నారా కదా?

మ : ఏం చెప్పేది బాబూ. ఆరుకొద్దెప్పుగారి కళ్ళలోకి చూస్తాడు;
వెరిగా వకటే నవ్వు. చావుకు సిద్ధమై మంచంలో కొట్టు
కుంటున్న ఆ మునిలమ్మ దిగ్గరకు పోతాడు. గంటలకొద్దీ
ఆలాగే చూస్తూడిపోతాడు.

క : ఆయనకు రిల్లే—రిండి—

మ : రిండి లేదంటుంది బాబూ. మంచంలో వున్న ఆ మున
లవిడ ఆయన తిలేసనుకుంటాను. (తిరిగి తన ధోరణిలో)
పోపం! మరొకసారి చిలిపిగా నవ్వు. ఆ రత్నంబాబునెత్తు
కుని అనేసరిగా కన్నీళ్లు కారుస్తాడు. పిచ్చివాడేమో
నని భయమేస్తోంది బాబూ!

క : పిచ్చివాడా! రామదాసుగారిని పిచ్చివాడంటా నేమి
టోయి? బహుశా అతని నున్నత స్వాధ్యయం తదితంలాంటి
ఎత్తుపల్లాలకు కొంచెం తేలపడి వుంటుంది.

మ : కామోను బాబూ! కానీ మీరు గమక ఆ అయ్యగార్ని
కోకంట కనిపెట్టకపోతే వారి గతి మరింత అధ్వాన్న
మయేటట్టుంది.

క : నేనా?

మ : ఏమిటి బాబూ ఆలా అంటారు? మీ మాట కేవలం తిరు
గుండా అని. కో అంటే కోటిమంది మీ అనుగ్రహం
కోసం కనిపెట్టకు మార్చున్నారు.

[నలభియ్యోపది చాటుకున్న విశ్వవాళం. చివరిమాటలు
నింటూ ప్రవేశిస్తాడు. నన్నని గ్లాస్కో పంచె మెడలో
కో బంగారగొలుసు. వెండి పొన్ను చేతికట్ట కూడగానే
తన్ను వాడని అనిపిస్తుంటుంది.]

విశ్వ : (నవ్వుచే కనిపించకుండా, హిట్లీ ముత్యాలూ అసలు
పంగలి? అయ్యగారి నింతజోరుగా కుమారు చేస్తు
న్నావు?—ఆకాశంనుండి కనకవర్షం రాతే లోనాలు,
మారాయి.

క : ఓహో! నవ్వు విశ్వవాళం! చివరకు ఇచ్చటికి కనుపించిం
దన్న మాట ఈ ఇల్లంటూ వోకటి వుందని చెప్పి.

విశ్వ : ఆలా అంటే ఏలా కనకారావుగారూ? కాస్త విజనెన్—

క : కానీపు ప్రపంచంలోని యీ వాదరబండిబురఖాసంత
వోడిలేసుకుని చోయిగా నవ్వుతూ కాలక్షేపం చేస్తా
మంటే విజనెన్—

విశ్వ : ఏం చేయనందీ నేను? ఎవరో కాస్త స్థిమితంవున్నవాడు
లాగునే వున్నాడు. సరిగ్గా బయలుదేరుచామనుకుంటున్న
సమయంలో, కొట్లోకాలు పెట్టి అత్యవసరంగా వాలాంతు
వేల రూపాయల బంగారంకావాలన్నాడు. ఏలా వదిలి
పెట్టగలను చెప్పండి అంతే చేరాన్ని?

క : అంటే చివరకు నీకు స్నేహం కన్నా డబ్బు ముఖ్యం
అన్నమాట!

విశ్వ : ఆలా అనుకునేవారికి నేనేం చెప్పగలను? ముత్యాలూ
కాస్త లోపలకు వెళ్ళి మంచితీర్థం చెచ్చిపెడుదా.

క : ముత్యాలూ. విశ్వవాళంగారికి తుర్తి మంచిసీకెందుకు
గానీ, వర్చత్తు, పట్రాతే. (ముత్యాలు చూతాడు.)

విశ్వ : అదేమిట విందు పూర్తయి పోయిందా?

క : వాటగంటలకనిచెప్పిన విందు ఇప్పటివాకావుంటుందా.

విశ్వ : (నీరసంగా) అయితే విందు ప్రాప్తి మాకు లేదన్నమాట.

మ : (లోపలమంచి వర్చత్తు తెస్తూ) అన్నే! మీకోసమే చూస్తు
న్నారండి అయ్యగారు. ఇంకా ఎవరూ రాండే అనటా?

విశ్వ : అంటే కనకారావుగారికి చివరకు స్నేహంకన్నా డబ్బు
వాదా చేయడం ముఖ్యం.

మ : అన్నే! చిన్న చెయ్యి కాదు.

విశ్వ : కాదు కాబట్టి ఇద్దరం కలిసి వ్యాపారంలోకి దిగాం!

క : వ్యాపారం గొడవలు ఏకాంతంగా చూట్టాడుకోవచ్చు.
మంచి వర్చత్తు తాను.

విశ్వ : అంటే విందు భోజనంలేనట్లేనా?

క : అత్తారింటి అల్లుళ్ల మర్యాదలు పొందాలంటే కనీసం
గంటసేపెవా కనిపెట్టు మ్మార్చివారి.

విశ్వ : ఆలన్యానికి కారణం?

క : అరైంట్ విజనెన్.

విశ్వ : ఇద్దరం కలిసి మెరిసి సంతరిస్తున్నా నే తెలిసికోనూడనిది
వుంటూనే వున్నాయి?

క : పైకేట్ మేటర్స్ లోగూడాకం తెండే గానీ. సంచరించా
లంటా నేమిటి కోంచదీసి.

విశ్వ : పైకేట్ మేటర్స్! [తనబోయి 150 క గేట్]

జలకంశేష్యరాలయ పునరుద్ధరణ

రెండు శతాబ్దాలుగా పూజా పురస్కారాలు లేకుండా ఉన్నాననాలో పతి పుష్ప రాయచేయబడిన జలకంశేష్యర స్వామి ఆలయాన్ని పునరుద్ధరించి తిరిగి పూజాదికాలను యేర్పాటుచేయటానికి తీవ్రమైన ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి.

మైసూరు మహారాజా, ముజీమ్ ఖాన్ మాజీ ప్రధాన వ్యాయమానీ శ్రీ పతింజలి శాస్త్రిగారు, ఆంధ్ర మద్రాసు రాష్ట్రాలలోని యితర ప్రముఖులు ఈ కార్యక్రమాన్ని ప్రోత్సహించుతున్నారు.

ఈ దేవాలయం దక్షిణదేశంలోని నవాబయ్యలలో ఆర్యంతి సుందరమైనది. ఇది చాలా ప్రాచీనమైన నవాబయ్యం. బొమ్మిరెడ్డి అనే తెలుగుసంపన్నుడు భద్రాచలంనుంచి రామేశ్వరయాత్ర సందర్భంగా ఈ ప్రాంతానికి వచ్చాడు. నవాబులలో మకాంచేసి, ఆ పరివరాలను చూసి ముగ్ధుడై అవంతిరం ఆక్కడనే నిరవసరంగా తుండేవాడని తెలుసుకున్నాడు. అతనికి అయిదు చిన్నలు కల ఒక భేసువు వుండేది. ఒక నాడు అది జల మగ్ధ్యంలోవున్న ఒక పెద్దపుట్టకు అనుకుని నిల్చుని వుండి, ఆ పుట్టలోనుంచి అయిదు తెలుగుల ఒక వాగొంద్రుడు వైచిత్త్య ఆవు బొడుగుదగర పాలు త్రాగుతున్నాడు. అది చూసి బొమ్మిరెడ్డి ఆశ్చర్యపడేసేటట్టే ఆ పుట్ట చుట్టూ నీళ్లలో వెదికాడు. ఒక కవరింగం కొరికింది. ఆ ప్రదేశంలో ఈ ఆలయాన్ని విర్మించి దానిలో ఈ విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు.

ఇది యిందుమించు 16 వ శతాబ్దివాటి తరిత్ర. 1612 వరకు పూజాదికాలు జరుగుతూనే వచ్చి వై. అనంతరదశలో ఈ ప్రాంతం మహమ్మదీయుల పాలనలోకి వచ్చింది. అక్కడ అధికారిగావున్న మహమ్మదీయ పాలకుని కొడుకు దేవాలయపు నేతవాసీని హత్యచేశాడు. ఆ సందర్భంలో ఏర్పడిన కల్లోలంలో ఆ మహమ్మదీయ నాయకుడు పూజాదికాలకు అపించినవాడు.

తిరిగి ఈ ప్రాంతం మహారాష్ట్ర నాయకుడు గుక్కోలే ఆక్రమించుకున్నపుడు తిరిగి పూజాదికాలు ఏర్పాటుచేయించాడు.

ఈ సందర్భంలో ఒక చిత్రమైన కథ వుంది. ఇక్కడ వున్న ముజీమ్ నాయకులకు సంపించివేయటానికి గుక్కోలే 1676 లో బాగయజ్జం చేశాడట. కాంతో ఆ తర్వాత

ద్వారపాలకుడు

జలకంశేష్యర దేవాలయ శిల్పం

రాజాచిత్రం : శ్రీ శ్రీపాద సంకల్ప

దంకా పాములయ్య మైసూరుకువలది. వాటి బాధపడితే ఆ మహమ్మదీయ నాయకుడు తట్టాబట్టా వంకమ దెట్టకుని అక్కడికి రి మైక్ల దూరంలో వున్న అబుల్లాపురానికి తీసిపోయాడట.

దాని తిరిగి ఒక 30 సంవత్సరాల అనంత

తరం అధికారం చేతులు మారడం వల్ల పూజాదికాలు అపి నేయబడటం జరిగింది.

అనాటి తెలుగు బోదరుడు బొమ్మిరెడ్డి కళామృదయంలో దాపుకట్టిన 'ఈ శిల్పరామం' తిరిగి వెలుగులోకి రావంతటం ఆంధ్రప్రదేశ్ అభివృద్ధి.

జలకంఠేశ్వరస్వామి కళ్యాణమంటపం
భామినిశిల్పం: శ్రీ శ్రీహరి కళ్యాణ

147 వ పేజీ తరువాయి

కన : (కానీవు ప్రాణిని) వెళ్లి మా రాగిణిలో మాట్లాడి రావాలి అర్థవసరంగా.

విశ్వ : ఎవరూ? సంవత్సరం క్రితం నీతో వచ్చిన ఓల్లెవా?

కన : కాస్త మాటలు కట్టుదిట్టంగా వాడు. తా వలచింది రంభ. తా మదిలింది గంగ అన్న విషయం మంచిపోతున్నావు.

విశ్వ : కట్టులేని ఆడదాని! కలపేమిటోయి వలపు! నీకువస్తు మీద మక్కువమందు చల్లింది కానీ—

కన : విశ్వవాళం!

విశ్వ : తెలియదను వచ్చా. నీ మంచికోరి చెబుతున్నా. వ్యాపారంలో భాగస్వామిని స్నేహంలో కూడా విజయము భాగస్వామిని కావలెనున్నాను.

కన : (కోపంతో మానం)

విశ్వ : నీకీమాటలు కోపం కలిగిస్తున్నాయని నాకు తెలుసు. అయినా మంచిదనుకొన్నదాన్ని చెప్పకుండా వుండలేను. నీకీమాట యిచ్చం లేదు తక్షణం వెళ్లిపోతాను.

కన : (గొణుక్కుంటున్నట్లుగా) అజ్ఞే మంచిదేవా!

విశ్వ : అలాగే వ్యాపారంలో కూడా తెగతెంపులు చేసుకుని మరి వెళ్లిపోతాను.

కన : విశ్వవాళం!

విశ్వ : కనకారావుగారు—విజ్ఞానమీరు. పెద్దది వో ఆడదాని కోసం ముచ్చటైతే మన స్నేహాన్ని నాకేం చేయదలవుకున్నాను.

కన : పోనీ రాగిణి దగ్గరకు వెళ్లి నాటకం విషయము మాట్లాడి వస్తాను.

విశ్వ : అయినప్పుడు నేనూ వస్తాను పద.

కన : పోనీ రాగిణిని యిక్కడకే పిల్చుకువస్తాను.

విశ్వ : రాగిణిలో ఏకాంతసమాలోచనలు పొగించాలని ఉంటే నే నెప్పేదేమింది?

కన : (జాలిగా) విశ్వవాళం గారూ!

విశ్వ : వెళ్లిరండి కనకారావుగారు. కానీ త్వరలో రండి.

కన : అరగంటలో రాగిణిలో కూడా వచ్చేస్తాను. యిక్కడే వుంటారు కదూ?

విశ్వ : మీకోసం ఎదురుమాట్లాడు.

కన : వెళ్లిస్తాను! (మెల్లగా కాస్త కోపంగా వెళ్లి పోతాడు.)

విశ్వ : ముత్యాలూ!

ముత్యాల : అయ్యో.

విశ్వ : మీ అయ్యగారి వ్యవహారం చూసి మీ అక్కగారేం కాళవడంలా?

ముత్యాల : శ్రీ అయినప్పుడు కాళవడక తప్ప తుండేంది.

విశ్వ : వూ!

[ఇంతలో తలుపు తీసుకుని రాగిణి ప్రవేశిస్తుంది. వాంపులు తిరిగిన అవయవాలు, పసిమిదాను, చిరువులు జల్లులు, ముత్రాని! మాడేవారిని మోహపుచ్చే సౌందర్యం.]

విశ్వ : ఓ! రాగిణిదేవిగారా! చిరకాలవ్యవం!

రాగిణి : తను దర్శకమూ అపురూప మయిందిగా. ముత్యాలూ— మీ అయ్యగారింట్లో వున్నారా?

విశ్వ : రాగిణి ఈ విశ్వవాళం ఇక్కడ వుండగానే—(మాటను మధ్యలోనే కుంచించేస్తూ) ఆ! ముత్యాలూ వెళ్లి త్రీప్తైస్ వకటిన్ను పట్టుకొస్తావా?

ము : అమ్మగారుకూడా లేరండి. ఎక్కడకో బయటకు వెళ్ళి రట్లుంది. వంటరిగా ఇంటి నోదిరి పెట్టి—

రాగిణి : ఇంటికేం పర్వాలేదు. చెప్పివని చెయ్యివోయి ముత్యాలూ.

విశ్వ : మీ అయ్యగారిమాట తప్ప ఇంకోమాట వివరమేదా?

ము : పెద్దంటివారితో ఏ మన్నా కష్టమే. దెబ్బ తివ్వండి బాలూ!

విశ్వ : (ముత్యాలూ వెళ్ళిపోయాది) నెల చాటిందికదూ రాగిణి నువు నాకు కనిపించి.

రాగి : ఏం ఈ నెలలోనూ వదిలి ఏం బాగాలేదా?

విశ్వ : నీ కేం తెలుస్తుంది రాగిణి! అందుకే కాబోయి పెద్దలన్నాను. 'ఆడవారి వృద్ధయం వననీతమున్నూ' పారి 'ఆడవారి వృద్ధయం కర్మమున్నూ మగవారి వృద్ధయం వననీతము' అని.

రాగిణి : (చిరిపిగా మాట్లాడు) ఆలాగా! అంటే. తమమామావం! మీకు కంటిమీద కుమకు లేదన్నమాట! క్క! క్క!

విశ్వ : నిద్రిత నావలేకే పండుకుందిలే. కానీ—

రాగి : ఈ మాటలకేంగాని క్రొత్తసంగతులేమైనా—

విశ్వ : క్రొత్తసంగతులు. క్రొత్తసంగతులు. ఇటు నా ప్రాణం పోతోంది. నీవు లేకపోతే నాకు బతకలేదు. నిన్నో తన నాటకంలో పాత్రయ్యగా బుక్ చేసి.

రాగి : కనకారావుగారి సంగతేవా?

విశ్వ : ఆ! ఆ త్రాస్తానే. వాడి క్రాధములు. మమ్మల్నిందిరి విందుకు పిలిచాడు. సరే ఏదో పెద్దమండలాదానూ, భాగస్వామి పిలిచాడుకదా అని వచ్చాం. తను దర్శకం ఇక్కడ లభ్యం కాలేదుగదా. ఏదో నాకులు చెప్పి మీ ఇంటికే బయల్దేరాడు.

రాగి : వెళ్ళబాగులవాడు. నేను మీ యింటికే వెళ్ళానని అయిన కేం తెల్పా?

విశ్వ : ఏమిటి? మా యింటికే వెళ్ళావా?

రాగి : ఆ! గడవలోనే ఎదురైతాడు ఓ చామనచాయ కుట్టాను. నేను మిమ్మల్నిగురించి అడగాలని నోడు తెలిచానో

లేదో, కాస్త మొహం నీలియ్యగాపెట్టి “మా నాన్న గారికోసం వచ్చావా? మా అమ్మగారికోసం వచ్చావా?” అన్నాడు.

విశ్వ : అరి బావా? ఇంటికి వెళ్ళంగానే దొడ్డు మీద పుట్టాడు.

రాగి : అహ! మన పాతకం చిన్నపిల్లలమీదనేగా! ఆ అబ్బాయి చిరిపిస్తామేనా ఎంత చక్కగా వుంది.

విశ్వ : అయితే కళ్ళ కొనిపెడతాను.

రాగి : నేను కొనిపెట్టే వచ్చానెండి.

విశ్వ : అయితే నేనన్నా, మా పిల్లలన్నా చాలా యిష్టమన్నమాట.

రాగి : నయం! మీ పోలికలు మీ పిల్లలకు రాలేదెంతా. (బయట కబ్బం) ఓహ! నే నింట్లో లేకపోవడం చూచి కనకా రావుగారు వచ్చేస్తున్నట్లుంది.

విశ్వ : బహుశా ముత్యంల సిగరెట్లు పట్టుకొస్తున్నాడేమో! [బయటనుంచి కనకారావుగారు అన్న పిలుపు]

రాగి : క్రొత్తస్వరంలా వుంది. (వయ్యారంగా) ఎవరు వారు? బయటనుండి : నేనెండి రామదాసును.

విశ్వ : రామదాసు!

రాగి : ఎవరతను?

విశ్వ : ఓ సుప్రసిద్ధ నాటక రచయిత. పిలు పిలు త్వరగా లోపలకు.

రాగి : (అడ కంఠంతో) పర్యాయం, లోపలకు రండి. [రామదాసు చెయ్యిగా లోపల కడుగువేతాడు. మురిక ఖద్దరు లాల్చి పైజమా, వాడీవ మొహం, లేగిన జాబ్బు అంతా ఏదో ఆశ్రయం వున్నాడనిపిస్తుంది.]

రామ : కనకారావుగారు లేరా అండి?

రాగి : ఏం వారు లేకపోలే లోపలకు రాకుడమా?

రామ : అత్తే! అటువంటిదేమీ లేదు. కాస్త వారితో—

విశ్వ : అతిథివసరంగా మాట్లాడవలసిన పనేమైనా వుంది వుంటుంది.

రామ : బాగా చెప్పారు!

రాగి : ఇంతులో బాగా చెప్పటమేముంది? మీనాలకం చూస్తుంటూనే ఏదో అవసరంగా సహాయంకోరి వచ్చివుంటా రని పిస్తుంది.

రామ : నిజం! రచయిత నన్ను పేర గాని రాగిదమ్మడీ లేక నానా అవసా పడవలసివస్తోంది.

రాగి : (హాలోచనగా) అంత బాధపడుతున్నారా?

రామ : (పిచ్చిగా నవ్వుతూ) బాధ! హ. అది బాధ కాదు. నరకం ఎలా వుంటుందో ఇక్కడే ప్రత్యక్షంగా అనుభవిస్తున్నాను.

విశ్వ : అయితే స్వీయానుభవంవిన బహు చక్కని నాటక మొకటి సృష్టించవచ్చు.

రామ : నాటకాలు వ్రాయడం కుదన కుర్చీల్లో కూర్చొని కలు ర్లాడుతూ నవ్వుకోవడమంత సులభం కాదండీ!

విశ్వ : ఉహూ!

రామ : ప్రకాంతర కావాలి. లేదనే బాధ లేకుండా అన్నీ కడు కూరే సదుపాయాలు కావాలి. కనీసం కాయితాలు కొనుక్కోదానికైనా తానుతులేదు ప్రస్తుతానికి నాకు.

రాగి : ఎవరన్నయినా అడిగిమాడకపోయినారా?

రామ : ఎవరిదగ్గరో చేయి జాపవలసివంత దురతి పట్టలేదెంతా. నా నాటకాన్ని సీనిమాగా తీసేందు కిస్తానన్న చెయ్యి రూపాయలూ యిస్తే చాలు కనకారావుగారు. కష్టాలన్నీ విడి పోతాయి.

రాగి : కష్టాలా?

రామ : కష్టాలు. కష్టాలనే మాటను బహుశా ఎవరో చెప్పకుంటుంటే వినివుంటారు మీరు. తన ప్రాణంలో ప్రాణంగా పెంచిన తల్లి కుక్క నులకమంచంలో చివరికాస్త పిల్చు కుంటోంది. తనకోసం తన సర్వస్వం అర్పించిన భార్య, చూడయిందిదారకంగా ప్రసవవేదన పడుతోంది. ఈ సమయంలో కనీసం వారి కొక్కడుగమైనా ముఖం కర్ణికాలంటే డబ్బు కావాలి డబ్బు!

విశ్వ : అవును. తప్పకుండా డబ్బు కావాలి.

రామ : అగండి. కనీసం నా చూడయంలోని పాదకంత్తా మీ ముందన్నా వెళ్ళబోనుకోనీయండి. కావలసినవారి కాళ్ళు పట్టుకున్నాను. తెలిసిన ప్రతి ప్రాణినీ అడిగాను. లేదని పించుకున్నాను.

రాగి : పాపం!

రామ : ఈ కనకారావుగారు చెయ్యి రూపాయలకుగానూ నా ముందు గిరవాటు వేసింది యాభై రూపాయలు.

రాగి : అ!

రామ : నాల్గు లోజలనుంచి కాళ్ళకు బలపాలు కట్టుకు తియన తున్నాను. ప్రతిరోజూ ‘రేపటి’ తోనే సరిపోతోంది. పైగా ఈ లోజా విందు కావ్వనించాడు నన్ను. రెండు నిండు ప్రాణాలు చావు బ్రతుకులమధ్య కొట్టుమిట్టాడు కుంటే విందులకు పోవకు కావాలి నేను!

విశ్వ : మీ తల్లిని కదిలిపెట్టి వచ్చావా ఇప్పుడు?

రాగి : మీ భార్య నీళ్ళాడించా?

రామ : నా తల్లి చనిపోయింది. (వీడువ్వుతు)

రాగి } : అ!

విశ్వ } : అ!

రామ : నా భార్య కూడా చనిపోతోంది. కనీసం ఆ ప్రాణ మన్నా నిలబెట్టాలి. అయి—నా ప్రాణం. నా లోకం

తను మరణిస్తోంది. ఏలేదు. ఆమె—ఆమె చనిపోవడానికే
ఏలేదు.

విశ్వ : కంగారుపడకండి రామదాసుగారూ! స్థిమితంగా
ఆలోచించండి.

రామ : స్థిమితమే! నాకా?

రాగి : (ఊచిలుమీదున్న శ్రాత్మతరిని చూసి కాని దగ్గరగా
వెళ్ళి పరిశీలిస్తుంటుంది).

విశ్వ : ఇటువంటి సమయాల్లోనే ధైర్యంగా జీవితాన్ని దుర్మోక
వారి. 'ఏం చేయాలి' అన్న దాన్ని గూర్చి ఇప్పుడే ఆలో
చించాలి.

రాగి : (అకస్మాత్తుగా రామదాసును సమీపించి) చూడండి
రామదాసుగారూ! నే నెవరో మీకు తెలీదు. కానీ
మీకు నేను సహాయం చెయ్యదలచుకున్నాను. స్వీక
రిస్తారా?

రామ : మీరా?

రాగి : అవును. నేనే. ముక్కా మొహం తెలియని వ్యక్తి
సహాయం చేయడమేమిటని సందేహిస్తున్నారా?

రామ : (శూనం).

రాగి : సందేహం. ఏ మాత్రం ఆసవసరం. ఇచ్చి పుచ్చుకునే
వద్దలిమిదానే మీరు మానుండి సహాయాన్ని పొందవచ్చు.

రామ : అంటే?

రాగి : ఈ 'తెలుసుకుని నీడలు' మీరు వ్రాసిందే కదా?

రామ : అవును. దీనికే కళా సమితివారి ప్రథమ బహుమతి కూడా
లభించింది.

రాగి : అయితే మనకు మరీ నుంచిది. ఈ నాటకాన్ని మా
బృందంలో మేము వాడవాడలా ప్రదర్శిస్తాం. అందుకు
అన్ని హక్కులూ మీరు మా కివ్వండి. మీ ప్రతిఫలాన్ని
మీరు తీసుకోండి.

విశ్వ : ఓహో! అద్భుతమైన సంగతి. ఊ! అనండి రామదాసు
గారూ! మీ కింక అనుమానం అక్కర్లేదు.

రామ : కానీ—కనకారావుగారు—

విశ్వ : కనకారావుగారి విషయాలూ మీ కెందుకండీ? మేం
మట్లాడుకొంటాం! ఆ. ఈ యాభైరూపాయలూ (వస్తు
తని పంచుకోండి. (వద్దతెరిచి దబ్బు లెక్కించి)
క్షమించాలి. ఇరవయ్యే వున్నాయి. రాగిగీ—నీ దగ్గ
లేమైనా—

రాగి : అసలు మొదట్లో నేనే ఇద్దామనుకున్నాను. మీరింత
నో అంత తీసుకుంటుంటే నే నెందుకని మళ్ళీ మానేశాను
ఊ! తీసుకోండి.

రామ : థాంక్స్! థాంక్స్! (వెళ్ళిపోతాడు).

విశ్వ : రామదాసుగారూ! యీలా కండి.

ముత్యం : (ప్రవేశిస్తూ) ఈ సిగరెట్లకోసం పెళ్ళి జాతుకాకా వెళ్ళ
కలసివచ్చింది కాబూ!

విశ్వ : (అటువేపు చూడకుండానే) అక్కడ పెట్టు. కాను
గాదూ! ఈ కాయితంమీద సంతకంచేసి వెళ్ళండి.

ముత్యం : రామదాసుగారూ :

రామ : తెల్లకాయితంమీద సంతకమా?

రాగి : అంత భయం లేని! రామదాసుగారూ? అందరం పెద్ద
మనుషులమే!

ముత్యం : బాబుగారూ?

రాగి : మీ భార్యకు మందు త్వరగా ఆవసరమా?

విశ్వ : మించిపోయింది తర్వాతి అనుకోని యేం లాభం చెప్పండి.

రామ : (గాభరాగా) పెడతాను. తప్పకుండా సంతకం పెడ
తాను. ఏదీ ఆ కాయితం? (సంతకంచేసి ద్వారం దగ్గరకు
వెళ్ళి) ముత్యాలూ!

ముత్యం : బాబూ!

రామ : వక్కసారి ఇంటికి వెళ్ళి పిల్లలను చూస్తుంటావా? ఈ
లోపున బజారునుండి మందు కొనుక్కోవాలి. నీకు
పుణ్యం వుంటుంది.

ముత్యం : (ఆలోచించి) సరేబాబూ!

[ఇద్దరూ త్వరత్వరగా వెళ్ళిపోతారు]

విశ్వ : రాగిగీ!

రాగి : ఆ!

విశ్వ : అకస్మాత్తుగా ఈ నిర్ణయమేమిటి?

రాగి : విశ్వవాళంగారూ! ఇదివరలో మీరు నాకోసారి
చెప్పారు జ్ఞాపకంవుందా? ఎవరినండో ఓ నాటకాన్ని
మీరు తీసుకోవా లనుకుంటుంటే, అదే నాటకాన్ని
కనకారావుగారు బోటిగా సర్వహక్కుల్లో మీ కంది
కుండా కొనుక్కున్నారని. బహుశా ఇదే నాటకం అయి
వుందాలి అది. కదూ?

విశ్వ : ఆ! ఆ! ఓ! నాను.

రాగి : కనకారావుగారి మీద పగ తీర్చుకోవాలని లేదూ?

విశ్వ : (శూనం)

రాగి : పొరువదహీనులు. చర్యకు చర్య ప్రతికారం తీర్చుకోవాలి
పురుషులైనందుకు.

విశ్వ : ఓక్కమాట అడుగుతాను. నిజం తెలుతావా రాగిగీ?

రాగి : నాయువుమైతే.

విశ్వ : తలదండ్రులెవరూ తేరా నీకు?

రాగి : అది మా కుటుంబవిషయం.

విశ్వ : నన్ను నమ్మలేవా?

రాగి : నీవూ పురుషుడికేగా!

విశ్వ : రాగిగీ! పురుషుడైనంతమాత్రాన దృఢింజాలని లేదు.
ప్రతివారిలోనూ నుండి. ఇదూ—

రాగి : అంటే మీరు నుంచికానీ—

వేటూరి సుందరశాస్త్రి గారి

సువర్ణసుందరరసం

సర్వ సవామేహములకు సంజీవి .
ఇంజక్షను అవసరము లేకుండా
అనుభవముగా వాడబడినది .
ఎటువంటి సవామేహము నైనను కుదుర్చును .

ప్రశస్తమైన సమస్త
ఆయుర్వేదాషధములకు
నిలయము

ఆర్షరసాయనశాల

ముక్త్యాల - కృష్ణాజిల్లా

సర్వే జనాః సుఖినో భవంతుః
పండుగలు-సాంప్రదాయము

ఎల్. జీ ఇంగువ

ఉగాది పండుగ దినమున తెలుగువారందరు నూతనోత్తేజముతో, నూతనోత్సాహాలతో కల కల లాడుతుంటారు. ఇతరపండుగ దినములలాగే మంగళస్నానము చేయుట, క్రొత్త వస్త్రాభరణములను ధరించుట, మృప్తాన్నమును భుజించుట మొదలగు సాధారణ ఆచారములు కలిగియుండుటయేగాక, గృహములోని ప్రతిఒక్కరు ప్రార్థన వేషపువ్వు వచ్చడి తప్పనిసరిగా రుచిచూచుట, మధ్యాహ్నం పంచాంగం శ్రవణం చేయుట— ఈ రెండు ప్రత్యేక అంశములతో కూడిన సాంప్రదాయము ఉగాది పండుగకు సంవత్సరాల తరుబడి యున్నది.

గ్యారంటీగల నాణ్యత, చక్కని సువాసన గల ఎల్. జీ ఇంగువ నిత్య వంటకాలలో నేగాక, పండుగ, పబ్బాలకు చేయు పిండి వంటలలో వాడబడుటచే, వాటికి రుచి, వాసనలు పెంపొందించుటయేగాక, గృహములందు సంతృప్తి, ఆరోగ్యభాగ్యమును కలుగ చేయు సాంప్రదాయమును ఎల్. జీ ఇంగువ 60 సంవత్సరాల వైగా కలిగియున్నది.

* మీరు ఎల్. జీ
ఇంగువనే అడిగి
మాట్లాడేరు నరిచాచి
పుచ్చుకొనండి *

లాల్ జీ గోధు & కో.,
సాహుకారు పేట, మద్రాసు - 1.

హెడ్డాఫీసు : బొంబాయి.

మా స్కో న్యూస్

- * సోవియట్ యూనియన్ నుండి వచ్చే ఏకైక వార్తా పత్రిక.
- * వారానికి రెండుసార్లు వస్తుంది.
- * సోవియట్ జీవితానికి సంబంధించిన వార్తలు ఉంటవి.
- * ప్రసిద్ధ ప్రతికారచయితలు వ్రాసిన విలువైన విలక్షణమైన వ్యాసాలు.
- * స్పృహకాలం ఒక ప్రత్యేక ఆకర్షణ.
- * చందాదారులకు విమానటపాద్యారా డెలివరీ.

చందా రేట్లు :

సంవత్సరానికి - రూ. 9-0-0

అర్థ సంవత్సరానికి - రూ. 4-8-0

విడి కాపీ - రూ. 0-1-6

(రెండు చొట్ల చందాలు తీసుకోవలెను :

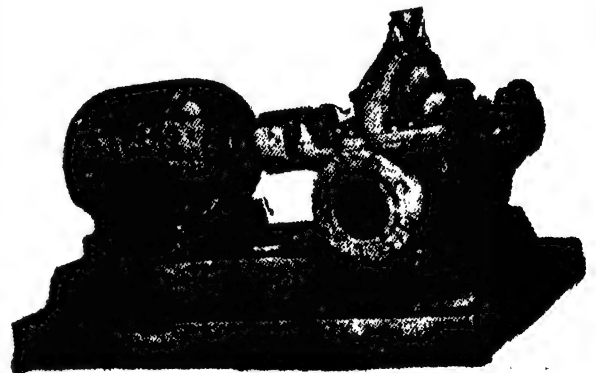
విశాఖాంధ్ర
ప్రచురణాలయం,
బకింగ్ హామ్ పేట పోస్టు,
విజయవాడ.

పీపిల్స్
బుక్ హౌస్,
నిజామ్ పా హౌస్,
హైదరాబాద్ (దక్కన్)

మా డరన్ ఎలెక్ట్రిక్ కంపెనీ,

ఎలెక్ట్రిక్ డీజల్లు, కంట్రాక్టర్లు

801, లింగిచెట్టి ఏఓ, మద్రాసు-1.

- * ఎలెక్ట్రిక్ పంపుసెట్లు * ఆయిల్ ఇంజనులు
- * విడిభాగాలు * ఎలెక్ట్రిక్ వరికరాలు
- * మిషినరీ * హార్డువేర్ సామగ్రి * జనరేటర్లు
- * కనవర్తర్లు, విక్రయించువారు.

విశ్వ : అలా చెప్పబోవలెదా నేను. నాలోనూ అందరిలోనూ వలెనే చెబుగి ఎక్కువగా వుండవచ్చు. కానీ నువ్వు చెప్పింది నానుభూతితో అర్థం చెసుకోగలను. కనకారావుకు కావలసింది డబ్బు. నాకు డబ్బుకావాలి. కానీ డబ్బుతో బాటు స్నేహంనూడా కావాలి.

రాగి : ఆలాగా?

విశ్వ : నమ్మిన చరిత్ర చెబితే చెప్తు. లేకపోతే నీ ఇష్టం.
(ఇదేసమయంలో కనకారావు విశ్వవ్యవస్థాపక కమిటీ నిలబడతాడు. కానీ ఎవరూ గమనించరు.)

రాగి : విశ్వనాథంగారూ! కడుపులో వుండగానే తండ్రి బోయ్యాడు. పురిటికోశాలన్నా గడవకుండానే తల్లి బోయింది. ఏ అమ్మపాలతోనో పెరిగాను. ఎలానో పెరిగాను.

విశ్వ : ఈ! తర్వాత?

రాగి : అందరిలాగనే నాకు యావత్ మొచ్చింది. నన్ను పెంచిన వాళ్ళు నన్నొక అయ్యకిచ్చి పెళ్లిచేసేంత సమర్థులుకాదు. తక్కువైన మాయింటికిచ్చిన కనకారావుగారు ఏవో ఆశలు నాకు చూపారు. అంతే ఈవూరొచ్చాను.

విశ్వ : పాతకథ!

రాగి : తొందర పడకండి. అయిపోలేదండీ. ఈ కనకారావు గారు మాటలైతే చెప్పేవారేకానీ డబ్బుమాత్రం ఇచ్చే వారుకాదు. అప్పుడు- ఆర్మెల్లకరిం మీరు కట్టుకున్న ఈ గ్లాస్కోపం చెనే కట్టుకుని ఏ పెద్దమరిషి నాయుండో ప్రవేశించి, నోట్లకట్టను వాముందు పతేసి, నాలోని బలహీనతను రెచ్చగొట్టాడు.

విశ్వ : ఎవరు వాడు?

రాగి : ఎవరూ? విశ్వనాథంగారు.
(ఈ మాటలన్నీ కనకారావు అనుటకు లోకలకు ప్రవేశించి) మోసం! పచ్చిమోసం! నిన్ను నమ్మిందిమీ ఇకనా ప్రతిఫలం?

విశ్వ : కనకారావు?

కన : దుర్మార్గుడా—స్నేహితుడేనే చేతుతో

విశ్వ : కనకారావ్?

కన : నీదికాదు తప్పు. దానిది. దాన్ని—ఏంచేస్తే పాపం వుంది? చూర్ణిచేస్తే వాపుండదా?

విశ్వ : రాగిగిరియీద చెయివేసే నానానానికీ దిగబోకు!

కన : ఓహో! ఆ తుమ్మెరారికన్నా ముందు నిన్ను చూర్ణి చెయ్యాలి. నీలాంటివాడెవడంటే ప్రేమనూ, వాత్సల్య తనూ విలువలేకుండా బోగోంది!

విశ్వ : చూర్ణి చెయ్యడం నువ్వనుకోన్నంత సులభం కాదోయ్! దానికీ తిగిన మకోర్డర్యం నీకు నాకు వుంటే ప్రపంచంలో యీనా దింతమంది మన కళ్ళముందు తిరుగుతూ వుండేవారు కాదు.

కన : చేసి చూపిస్తాను.

విశ్వ : చూర్ణి చెయ్యడంతో పరిపాదోయ్! చేసిం తర్వాత వుంటాయ్ నీ పాట్లు. పోలీసులు వస్తారు. అడ్డదిడ్డమై ప్రక్కలన్నీ విన్నకుంటారు. అపరాధం చేసినవాడివి సదాశంకా తల్పిల్లు పడతావు. ఏదోనక కిటుకు వాళ్ళ కందిస్తావు. ఆ తర్వాత నీకే వూహించుకో!

[ఇంతలో ముత్యాలు హడావిడిగా ప్రవేశిస్తాడు. ముగిలో భయం, అశేష సృష్టంగా కనిపిస్తుంటాయి.]

ముత్య : బాబుగారూ!

కన : ఏమిటి ముత్యలూ!

ముత్య : రామదాసుగారి భార్య చనిపోయింది. పాపం! అతను పిచ్చిచాలకం పడి మీ యింటికికే వస్తున్నాడు.

రాగి : } చనిపోయిందా?
విశ్వ : }

కన : లోకంలో ఎందరో చనిపోతుంటారు. వాళ్ళింకరికోసం మనం విచారిస్తుంటామా ముత్యలూ?

ముత్య : అదేమిటి బాబూ?

కన : అవును ముత్యలూ! ఒక ఆడది చనిపోయినందుకు చూడయ్యతర్వాతగా నవ్వుకు దుఃఖిస్తున్నాడా పిచ్చి రామదాసు!

ముత్య : బాబూ!

కన : అవుననుకోన్న యువతి నన్ను కావన్నది. స్నేహితుడని నమ్మిన వ్యక్తి గోముఖవ్యాఘ్రమెనాడు. ఇదన్నీ జరుగుతోంది ఆడదాని దపలహృదయంతల్ల. అయినప్పటికీ స్త్రీకోసం కన్నీరు కార్చడం పిచ్చితమం కాదా?

ముత్య : రామదాసుగారు వస్తున్నారు బాబూ!

కన : రమ్మనమను. ఆడదానికోసం కలవరించే ప్రతివ్యక్తికి చివరికి ఏం జరుగుతుందో చెప్పి మరీ అతన్ని రమ్మనమను.

రామ : (పిచ్చిగా ప్రవేశము) నా భార్యను నానుండి వేరు చేశారు. ఇందుకు మారంతా కారణం. (కనకారావు దగ్గరకు వెళ్ళి) మా అమ్మ—ఎంత చల్లని హృదయం ఆమెది. ఆమెను—ఆమెను నానుండి వేరుచేసింది నువ్వుకాదా?

కన : నేనా?

రామ : ఆ! ముమ్మాటికీ నువ్వే. మందులు కొవాలని డబ్బుకోసం మక్కలా నీ గడపవద్దర పడిగావులు గాచినా, చివరకు మా అమ్మ చనిపోయేవరకూ నువ్వు నాకు కనబడనేలేదు.

రాగి : ఒక్క చూర్ణితో సంతృప్తిపడక నన్నుకూడా చూర మార్చాలని సంకల్పించా డీయన.

రామ : నిన్నా! దయతలచి నన్నాడుకోబో చూపు. అయినా సమయం మించిపోయింది. అటువంటి నిన్ను, నిన్ను చీకు చూర్ణిచేస్తా నంటున్నాడా?

కన : బాబూ!

కామ : నా నాటకం సినిమా రీయడంబావు. అంతేగా. ఆ తుమ్మల
లన్నీ అందుకే వీరికి రాసిచ్చేకాకాయ పిచ్చివాడా!
ఈమె, ఎవరోగాని ఈమెనా సుఖంగా వుండాలి.
అమ్మా నువ్వన్నా సుఖంగావుండు కనీసం నువ్వన్నా
సుఖపడు.

కన : (మించిన కోపంతో) ఈ కులటకు నీ నాటకాన్నిచ్చావా?
దుర్మార్గుడా నీవుకూడా నన్ను మోసంచేశావా?
ఈ లోకంలో మోసానికి రప్ప వ్రాసమేలేదా?

కామ : కనకారావుగారూ! ఇందాకటినుంచీ చెదిరిపోయాడు.
ఏం చెయ్యగలరండీ మీరు? నా ఇష్టమిచ్చినట్లు ప్రవ
ర్తించే తుమ్మల నాకు లేదా?

కన : ఏం చెయ్యగలనో చూపిస్తాను. మాటల్లోకాక చేతల్లో.
[అకస్మాత్తుగా విశ్వనాథం వద్దనున్న చేతికట్ల తీసుకుని
రాగిణిని కొట్టబోతాడు. రామదాసు అడ్డురావడంతో
బారబాటున ఆ కట్ల అరిచి కిగిరి క్రిందపడతాడు]

కామ : అబ్బా! రాగి! ఈ దుర్మార్గుడు—అమ్మా! నీ దగ్గరకే
వస్తాన్నా వస్తున్నా వస్తున్నావమ్మా!
[రామదాసు క్రింద పడిపోవడంలో రాగిణి ప్రాప్తమై
పోయింది. విశ్వనాథం ఈ మాతాపూరితానుండుండి
మెల్లగా లేచుకుని]

విశ్వ : ఎంతవని చేకావు కనకారావ! నలుగురికీ తెలిస్తే ఎంత
అప్రదిష్ట. రామదాసు ఎందుకు చనిపోయాడంటే ఏమని
చెప్పాలి అందరితోటి.

కామ : నాకోసమేగా నువ్వు మాత్రమేసింది. కానీ—నన్ను కూడా
చంపి—

కన : రాగిణి!

విశ్వ : రక్తం కళ్ళ జూచేసిరి! వీరికెవం విజృంభించిందా?
ఈ తెలివితేటలు ముందే వున్నట్లయితే—

కామ : అమాయకుణ్ణి మాత్రమేచేకావు. నన్ను కూడా ఈ లోకం
నుండి పంపించేసి పోయిగా నత్తుకో.

కన : (బాధగా) రాగిణి.

విశ్వ : రాగిణి. కులటకూ యీమె! తన సర్వస్వాన్నీ వదిలి
మీతో వచ్చిపప్పుతే ఆమె కులటయింది. ఈ సంగతి
గ్రహించలేవు నత్తు. ఆమెలోని కోర్కెలు పడగెత్తి
బుడబుడోట్టుంటే అడుగుబాండ్లం తవ్వయింది మీ
దృష్టిలో.

కన : ఇకనుంచి, ఆమె దారి ఆమె, నాదారి నేనూ చూచు
కొంటాం! ఈ అవదనుంచి నన్ను తప్పించలేదా?

కామ : చేతులు కారితర్రాత ఆకులు పట్టుకుని ఏం ప్రయో
జనం. నైగా నాకూ మీకూ వున్న సంబంధాన్ని చిటి
కెలో క్రుంచేసి నా నూతళ్ళ కదితాన్ని ఏం చెయ్య
వల్సివున్నాడు!

కన : నిన్ను కదితాంతం నేను బోగ్గిస్తాను.

విశ్వ : కాని ఆమెతో సంసారికసంబంధం విడిగం గానూ
వుండకూడదు నీకు!

కామ : ఇటుపై మీమాటలు నవ్వు మోసపోలేను. ఆ ఇయ్యదబ్బు
కున్న దిచ్చేదో ముందే ఇటు పారేయండి.

విశ్వ : (ఓఖిలోకి చూసి) అరే! బోలెసులకతలు కలుగుచేశాడు
మత్తాల్లు నాకోతో వున్నాడు.

కన : గతంలో చేసినవన్నీ మర్చిపోండి. ఇవి చేతులుకావు కాళ్ళు!

కామ : మరి దబ్బుసంగతి?

కన : నీక్కొకలసివంతి ఇస్తాను. నాకుమాత్రం వ్యతిరేకంగా
ఏమీ చేప్పకు.

[ఇంట్లోకి పరుగెత్తి నోట్లకట్టలు తెచ్చి ఆమె ముందు
పడేస్తూ] తీసుకో. నీక్కొకలసివంతినుకో. కానీ నన్ను
మాత్రం—

విశ్వ : రాగిణిగో మాట్లాడితే నీవ్యవహారం తూర్తవుకుండును
కున్నావా? నావిషయం!

కన : నీవిషయమా?

విశ్వ : అవును. నావిషయమే! ఆ నాటకంమీద మీ కోరికంటి
మాక్కులూ లేవట్లు, అన్ని మాక్కులూ నాకే వున్నట్లు
ప్రాసేవ్వండి.

కామ : మరి—

విశ్వ : ధియవదకు రాగిణి! నీకాస్థాయం చేస్తాననుకున్నావా.
పిచ్చివానా! ఏం కనకారావు? బోలెసులు సమీపిస్తు
న్నారు. జవాబు—

కన : ఇస్తాను. నాజీవితాన్ని మీరుప్పట్లో పెట్టుకున్నాను. ఏ
నాటకంకోసం ఈనాడింత రగడి జరిగిందో—ఆనాటకం
కూడా చివరకు నాకు దక్కకుండాపోతోంది.

[తెలియ దగ్గరకు వెళ్లి ఓకొయితంపై తిలమాక్కులు వదులు
కున్నట్లు ప్రాస్తాడు. అదేసమయంలో విశ్వనాథం తనకు
రామదాసిచ్చిన తెల్లకొయితంపై ఏదో ప్రాసీ ఆకొయి
తాన్ని రామదాసు కేబులో వుంచుతాడు. ఇంతలో
పదివేలస్వేక్షకు బోలెసులతో ప్రవేశం]

మత్తాల్లు : చూడండి బాబులూ! ఈ అయ్యగారి కే ఓళ్లంతా కలిసి
దంపాయి. ధర్మరాజులాంటి బాబు! చూడలేదయ్యా ఎటు
వంటి వికృతపురావు కలిగిందో!

పది : ఏమిటండి కనకారావుగారూ మీ ఇంట్లో ఈ గండ్రనోకో?

విశ్వ : చూడండి ఇదొక్కటేగారూ—తిండిలేనివాణ్ణి అఘో
రిస్తూనోమూల పడివుండక తీరికొద్దూరి ఇటువంటి గడి
పలదగ్గర ప్రాణాలు తీసుకుని—మీకూ మాకూ గూడా
కష్టాలు తెస్తుంటారు.

పది : నిజమేనుకోండి. చూడండి విశ్వనాథం గారూ. అయితా
మీదూ ఇక్కడే వున్నా లేమిటి—అది.

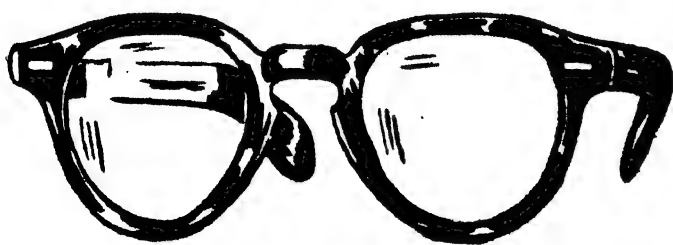
విశ్వ : అదే విన్నవించుకోవలసివున్నాను తమతోటి. నేనూ, మీరూ
క్రిమిని రాగిణిగారిగానూ కలిసి నాయంకొం అలా వల్ల

- నారి బయటకు వెళ్లి ఇప్పుడే వస్తున్నాం. గదిలో
కాలు పెట్టామారేదో తుదొక్కట!
- నది : అయితే ఈ కనం ఇక్కడ వుండవలసిన కారణం!
- కన : అసలే ఈ మధ్య అంతగా ఆరినీ ముప్పిమిలించేరుట. ఈ
మాట పల్లెలో ఎవర్న డిగినా చెబుతారు. నేను ఏదో కొంత
ఇస్తానని వొక వారంలో జాలకరిం చెవి రే దాని
కోసమని వచ్చాట్ల! అరిచిక్కడకు వచ్చే పరికి
పాపం అరిచి భార్య ఇంట్లో ప్రవేశపెడన పడుతోందట.
నాకోసం చాలానేపు కనిపెట్టుకుని కూర్చున్నాడట!
దానికే నేనేం చెయ్యను చెప్పండి? నాకు తెలిస్తే నా
నేను త్వరగా ఇంటికే రావడానికే. ఇంకా అరిచి
భార్య మరణించింది ఎవరో చెప్పారులా వుంది.
ఆ వృక్షకంలో ముప్పి ఏంచేస్తున్నది ఆలోచించకుండా
ఈ ఘనకార్యం చేసి కూర్చున్నాడు!
- నది : ఆలాగా! (రామదాసును పరికిరిస్తూ) పాపం గెండుకొను
లున్నాయా శేబులో ఓహో! ఈ కాయితంలో ఏదో
ప్రాకృతులవుంది. (దదువుతు) "జీవితా త్నెదుర్కో-
నేక పిరికివానియి అత్యహత్యి చేసుకుంటున్నాను.
ఇంకా కనరూ బాధ్యులుకారు. ఇట్లు రామదాసువ్రాలు"
కనకారావుగాయా! మీరు చెప్పిందింత నిజంలాగానే
వుంది.
- నది : అంత మాయగా వుంది. ఈ ఆయ్య తనకు తన ప్రాణం
తీసికున్నాడా పాపం. ఆ కత్తాడిగరి ఏంకవాలని.
- నది : ఇరిచికి పిల్లలున్నా రెమిటి?
- నది : ఆ! కొడుకొడున్నాడు కాబూ.
- నది : అయితే కదిపాడిగా నాళ్ళ నాన్నకు తానుకోమకు ఆ
అర్పాయిని.
- నది : ఇప్పుడే తీసుకొస్తాను కాబూ! (తుక్కాలు వెళ్లిపోతాడు)
- నది : కనకారావుగాయా మళ్ళీ వస్తా. ఎక్కడపట్టికా ఇటువంటి
కనులే. కోరించలేక నా ప్రాణాలు పోతున్నాయి.
ఆ 444. మేముచేయటమే నువ్వు బయట పిల్లలో వుండు!
- కన : తప్పకుండా వండి. మీకోయింట్లో ఎప్పుడు పట్టికా
నాస్యకరిం లభ్యమౌతూనే వుంటుంది.
- నది : సరే! నెలవు. (పిప్పిందితో వెళ్లిపోతాడు)
- విక్ర : ఇక మేము కర్మిరావయ్యకదు కనకారావుగాయా!
- కన : మృత్యుగండంనుంచి బయట పడేకాదు. ఏలా మీకు నా
కృతజ్ఞత తెలపాలో అర్థంకాకుండా వుంది.
- విక్ర : చేసిన బాగాకాలు మరుగుకుండా వుంటే కాబూ.
- కన : మీ చేతిలో చిక్కినవాణ్ణి.
- కని : బూలెట్ దాకా వస్తారా?
- కన : అడిగిఎప్పుడు రాకతప్పకుండా?
- [వీరిలా మాట్లాడుకుంటూండగానే రామదాసు కొద్దిగా
కదులుతాడు. కానీ చూడకుండానే అందరూ కర్మిపోతారు]
- రామ : (మెరిగి లేస్తూ) అబ్బా! ఈ! ఏమిటిది — ఎవరూ లేక
ఇక్కడ? తిలంతా దిమ్ముగా వుంది. అరే! సుప్తల విశ
రక్తం! (శేబులు చూచుకుని) ఏమిటికాయితం? ఆ!
నేను అత్యహత్యి చేసికున్నానా?
- నది : (బయటనుండి ప్రవేశిస్తూ) కాబూ!
- రామ : ముక్కలూ!

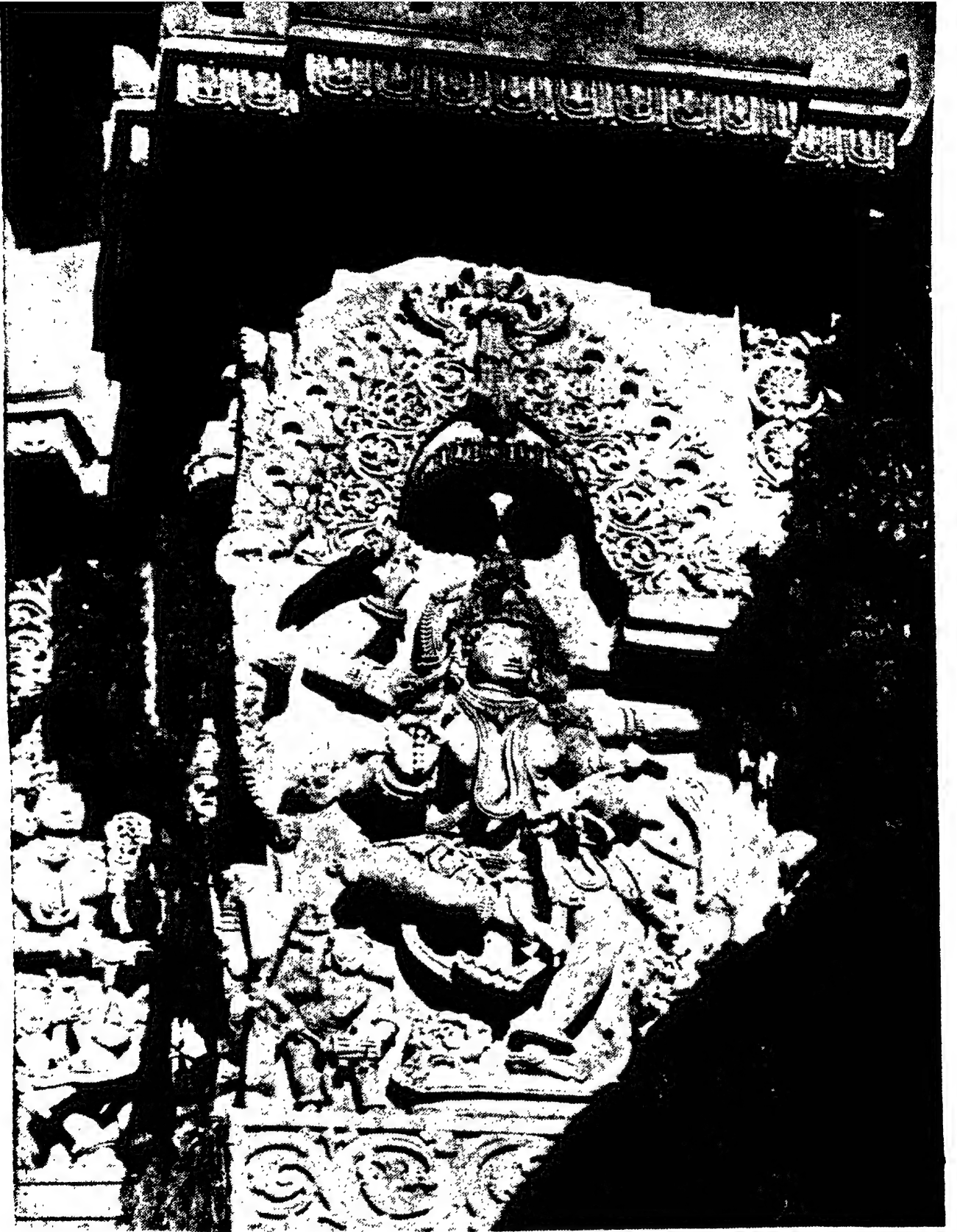
[తెలు]

ఉ గా ది బ హు క ర ణ

కంటి అద్దములకు సంబంధించిన అన్ని విషయములలోను మీకు వివిధ తరములైన ఖచ్చితమైన,
మహత్తర నేప చేయ సంసిద్ధముగా నున్నాము.

★ ప్రెస్క్రిప్షన్ తమలు వెంటనే చేయుట-
ప్రత్యేక ★ పరిశోధనలను శ్రద్ధావంత-
విశ్లేషణలు తర్వాత.
అత్యధికములకు సంప్రదింప గౌరవమైనది
రాధాబ్రదర్స్
అకాదమిక్ ఆప్టికల్స్
194, బ్రాండ్స్ట్రీట్, మద్రాసు-1.

నాట్యభారతి

హయినా శక్తిర తేజావయంతోని కుడ్యశిల్పం హరిబీజ్ (మైసూరు రాజ్యం)

కాయాచిత్రం : కుమారి కె. వి. కృష్ణమణి

నవభారతనిర్మాణానికీ...

ఈసిమెంటు
అధికంగా
తుంగభద్రా
ప్రాజెక్టు
ఇతరపెద్ద
ప్రాజెక్టుల
పనులకు వాడ
బడుచున్నది

దుర్గా
బ్రాండు

పోర్టులెండు సిమెంటు
దపయోగించబడుచున్నది

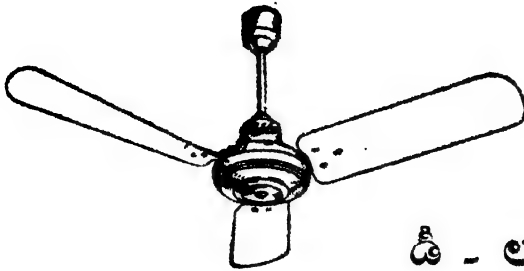
మ భవనములను ఎక్కువ ధృఢముగాను
అందముగాను చేయును

ఆంధ్ర సిమెంటు కంపెనీ లిమిటెడ్

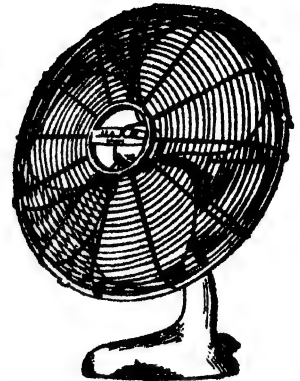
రిజిస్టర్డ్ ఆఫీసు: 337 తంబు చెట్టి వీధి | ఫ్యాక్టరీ ఆఫీసు: బక్సీ-0గ్ హామ్ పేట హాస్సు
మద్రాసు-1. Tele Grams: ANDHRACEM | విజయవాడ-2. Tele Grams: CEMENTS
Phone: 3 5 0 2 | Phone: 557 (P.B.X)

MG.AGENTS: ఆంధ్ర ఇంజనీరింగ్ కంపెనీ లిమిటెడ్., రాజమండ్రి.

నే న వి కాలము లో వి శ్రాంతికారకు!

ఉషా

డీ - లక్ష్మి పంకాలు

5. సి : 36", 48", 56", 60", విమానములలోను

5. సి. 16" మేజా పంకాలు, - యిటునటు తిరిగే నమూనా - చుట్టకముగ్గుల రక్షణగలది లభించును.

పటిష్ఠమైన విశ్వాకావళి, మన్నికగు పాడుపువగు శేరుగాంచినవి.

పర్మిట్ నేల్సు ఆఫీసు:-

జే ఇంజనీరింగ్ వర్క్సు లిమిటెడ్,

120, ఆర్మీనియం వీధి, మద్రాసు-1.

కంపెనీ : "USHAKO"

హామ : 2278

మీ సమీపమునందలి డీలరులను విచారించండి

హైద్రాబాద్ స్టేట్ బ్యాంకు

(హైద్రాబాద్ స్టేట్ బ్యాంకు ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్ బ్రాంచ్)
(పరిమిత స్వాధీనమునందు.)

అనుమతించిన మూల్యము : వి. జి. రు. 1,28,57,142-18-8

కల్పించిన మూల్యము : ,, 64,28,571-8-10

రిజిస్ట్రేషన్ : ,, 65,14,285-11-5

80-9-1955 వాటికి డిపాజిట్ : ,, 15,21,27,162-15-7

పాదాక్షిపాతము : హైద్రాబాద్ - డిక్టేట్ (ఇండియా)

లైసెన్స్ నెం. 5206.

బాంబాయి-ప్రధాన ఆఫీసు మద్రాసు

మ్యా ఇండియా అమ్మారెస్టు లిమిటెడ్ 41, లింగిచెట్టి వీధి,

మహాత్మాగాంధీ రోడ్, ఫాస్ట్ మద్రాసు.

లైసెన్స్ నెం. 84986. లైసెన్స్ నెం. 3288

లిమిటెడ్ - ప్రధాన ఆఫీసు : రాష్ట్రపతి రోడ్,

లైసెన్స్ నెం. 6980.

హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలో, ఇతరతా మనో 50 ఆఫీసులు కలవు.

ప్రపంచముంతటాగల కరెన్సీ డెబ్టు, ఏజెంట్ల ద్వారా విజేతరకం వ్యాపారంలో పూర్తి సౌకర్యాలు కలిగివున్నాయి.

స్టాండ్, యు. ఎస్. ఏ. డాలరు, యూ.ఎస్.ఎల్. డ్రాఫ్ట్ లక్ష చెక్కులు కూడా జారీచేయుచున్నాము.

దస్తావజు చేసిన మిగిలిన వివరాలు పొందగలము.

బల్వెంట్ సింగ్,

మేనేజింగ్ డైరెక్టర్.

లైసెన్స్ నెం :

3524

లైసెన్స్ నెం : 1

"గంగువతి"

నాణ్యము, నమ్మకముగల
వెండి బంగారు నగలకు...

గంధవడి

శ్రీరాములు శెట్టి & సన్సు

వెండి, బంగారు, రత్నాల వర్తకులు.

207-8, నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్ రోడ్డు,

మద్రాసు - 1.

సు ర భి కా త్మ

శ్రీ పి. నారాయణ రెడ్డి

ఇవి నా యెడలో చుక్కల
పువ్వుల పరిభమ్మలా? నభోంగణ విసల
నవ కంపాతరుణి గా
త్రవల్లికా సారభమ్మలా? పాతలాజెన్.

ఈ సారభసమీర మా
లా సర్వణమున హృదంతతజ్వలనశిఖల్
భాసిలె వెన్నెల వత్తులు
గా, నుమకోమల దళాలుగా, చిత్రముగా.

నాగుం బడగలవలె చెల
రేగిన మాతస్సర్వధూమరేఖల నేవో
రాగామృతభావమ్ములు
తీగెలుగా సాగిపోవు తీరులు దోచెన్.

కనులముందు నిల్చిన అంధకార శాంధ్ర
యవనికలు క్రమక్రమముగా నవిసిపోవ;
కనబడెను వెల్లురవ్వల చినుకు మిణుకు
మిణుకు మనియెడు జ్యోతిరింగణ గణమ్ము.

ఎదను ద్వేషము తెరచాన రెత్తినపుడు
ఎదుట చీకటి దప్ప కన్పించ దొండు,
ఎదను శ్మశానము నురభిష్టై కదిలినపుడు
ఎదుట వెన్నెల మొల్కలే యెరుగుచుండు.

కంజుటాకులు కాలు కట్టములు విన్న
నా మనశ్చరణాల కీనాడు లేత
మల్లియల పెండియందెలు శుల్లుమనిన
కదము లల్లనల్లన విసలబడుచుండు.

నన్ను లోలోపల దహించుచున్న ద్వేష
వహ్ని నమృతీకరించిన పరిమళములె
పదములై రసాస్పదములై చిదికిపోవు
నా మనోంగణమును నందనముగ మార్చె

ఎన్ని ఋతువులు గడచె నా కన్నులెదుట
మబ్బులవలె, వెన్నెలవలె, మంచులవలె,
ఎన్నడైన నేటివలె నాయెడద సురభి
లించెనా? నందనము మోము దించుకొనగ

ఈ సురభిళా త్మతకు నేది హేతువగునో?
ఈ మన్యరాగమున కేది హేతువగునో?
ఐననొను వాసంతిరమా నిబద్ధ
చారుఘ్నుస్యణచేలాంచల చాలనమ్ము.

పుడమిని పరీమళపులముగ నొనర్చు
విరులకాదుల రాక లబ్ధురము గాదు;
ఎడదను పరీమళాల ముంచెత్తునట్టి
పూలనెల పుల్కరింత యపూర్వముగును.

టి.ఆర్.వి.యస్.
చూర్.

సంస్కృత వాహిని

శ్రీ సి. యన్. నరసింహరావు

భౌతికత సంస్కృతి జనాభారతన మయినది. ప్రత్యేక విశిష్టత కలది. అనాదిగ, కాంతి, అహింస, స్వాతంత్ర్యము, సామ్రాజ్యము, సత్యము, ధర్మములను ప్రవర్తిల్లజేసింది యీ దేశ సంస్కృతి.

ఇదియే నేడు మన రాజ్యాంగమునందలి, మూలసూత్రములు గూడను.

ప్రపంచములో, పూర్వమెన్నియో నాగరికతలు ఈజిప్ట్, అస్సీరియా, బాబిలోన్, రోము, గ్రీసు దేశముల నాగరికతలు వర్ధిల్లి పోయినవి. మన సంస్కృతి, అత్యుత్కృష్టమయినది, గనుక నే గడిచిన వేయి సంవత్సరముల కాలములో, స్వరాజ్యము లేకున్నను నిలిచియున్నది.

ఒక వ్యక్తి, తన కితిపాదుర్లముల పెట్టు బహిరతము చేయవలెనో అట్లే ఒక గొప్పదేశము, నూతన సంస్కృతి సభ్యతలను, పరదేశములకు తెలియబరచి వ్యాపింపచేయనియోదెల, ఆ దేశము, సృష్టికర్త దృష్టిలో పనికూరినదై, భిక్షుమైపోవునని విశ్వకవి రచించుటయున్నాడు. మన భారతము, తన సంస్కృతి సాంప్రదాయములను, దగ్గర, దూర దేశములలో స్థాపించి సంస్కృతీ సామ్రాజ్యములు నెలకొల్పియుండుటచేత నే, యీనాటికి సంస్కృతీప్రపంచమునం దగ్రతాంబూలము వండుకొనుచు, ఉన్నతస్థానము లభింపచేసికొన్నది.

పూర్వ భారతీయ సంస్కృతి, ఉదధి పర్యంత సరిహద్దులను గమించి, పూర్వ పశ్చిమ దేశములలోకి ప్రవహించి, ఆయా దేశములను పునీతము గావించినది.

ప్రాశస్త్యములకు, భారత సంస్కృతీప్రవాహములు తరలిండుటలో, ఆంధ్రుల కృషి అపారము. భారత సంస్కృతి ఇతిర దేశములకు వ్యాపించుటకు ఇదియే మొదలు. మనము ఇండోనైసా, సయాము, బర్మా, మలయా, ఇండోనేషియా, మొదలగు దేశములలోని పేర్లను చూచి, మన పేర్ల తలె నుండుట గమనింతుము. 'సింగపూరు' మనదేశములోని తూరమా అన్నట్లున్నది; 'కాలీమంట్' బోర్నియో ద్వీపంలో ఒక భాగం. జానాపద్ధి, 'మదుర' యను చిన్న ద్వీపము, బరిద్వీపము, పేర్లు అచ్చము భారతీయ మైనవిగా వున్నవి. నుకరో ఇండోనేషియా అధ్యక్షుడు. సయామ్లోని ప్రముఖ రాజకీయ కేంద్ర సంగమ్. మానసపుత్ర, ఆదిత్య, ఇత్యాది పేర్లుగూడా అక్కడ కనిపించును. ఇండోనేషియాలో ప్రజలు చాలామటుకు మహమ్మదీయులు. పదునేవది శతాబ్దములో మహమ్మదీయ దండయాత్రాంతరము ఇస్లామిక్కులైరి. కానీ ఇప్పటికిని తూర్పున ఇంచుమించు అస్సీరియాఖండమువరకు గల ద్వీపములన్నియు

ప్రాచీన భారతీయ పురావస్తుకాల లనునట్లు ఉండుటకు కారణము క్రీస్తు కి కారంభమున ఆంధ్ర కారవాహన మహాధవుల కాలములో వర్తకవ్యాపారులతోపాటు భరతవర్షమునుండి, ముఖ్యముగ ఆంధ్రమునుండి మతప్రవర్తకులు, కాస్త్రవేత్తలు, కళాకారులు తదితరులు తమ జ్ఞానసంపదను వెదజల్లుటకు ఓపలపై పయనించి సుమిత్రా జావా, బలి మొదలగు ద్వీపముల కేగి ఆ ద్వీపములన్నిటిని జ్ఞాతజ్యోతులతో శిల్పదీపములతో చిత్రకళాకాంతులతో దీప్తిపూను మొనరించి యుండుటయే. వారి యాశయము హింసతో కూడిన సైనికసామ్రాజ్యస్థాపన కాదు; ప్రజలను పీడించి బానిసలను చేసుకొనుటకాదు; వారి సంపత్తును కొల్లగొట్టుట కాదు—చరిత్రలో యితరులవలె. మనవారి యాశయము, సంస్కృతీవ్యాప్తి.

పూర్వపు జావా భాష పేరు కదిభాష. రామాయణ, మహాభారతములు, ఆ భాషలో నెలసినవి. భారతీయభాషలవలననే, ఆ భాష సంస్కృతీయతో సంబంధముగలది. ఆ ద్వీపపు రాజాలు తాము చంద్రివంశమువారమని, యదువంశమువారమని చెప్పుకొనెడివాడు. భారతీయ గ్రంథములకు వ్యాప్తి జనసామాన్యములో సులభముగ లభించెను.

భారతదేశమునకు జావాదేశమునకు ఒక విచిత్రసామ్యము పొడకట్టుచున్నది. జావాలో ఆగస్త్యసాంప్రదాయముని ఒకటి యిప్పటికి చాలా ప్రతీతిలో నున్నది. వారి సంస్కృతికి మూలపురుషుడు ఆగస్త్యమహర్షియని తెలిసినవారు చెప్పుచుండుదు. ఆగస్త్యమహర్షి యీగ భారతీయము సంస్కృతీ సంస్కృతీతో పునీతము గావించెనని మనదేశముందు ప్రతీతిగలదు.

ప్రాశస్త్యములలో, పూర్వ భారత సంస్కృతి స్థావరలో, కృషి, యక్షిణభారతీయులది. అందులో ప్రధానముగా, ఆంధ్రులది. ఆ ద్వీపములలో శైవము, వైష్ణవము, జౌద్ధము మూడును సమాదరము పొంది సమవృద్ధి చెందినవి. అది భారతీయ మతసహనము. మధ్యజావాలోని చరిత్రప్రసిద్ధమైన బోరోబుడూరు జౌద్ధస్థూప శిల్పమునకును, ఆంధ్రుల అమరావతి, నాగార్జుననికొండ స్థూప శిల్పములకు సన్నిహితసంబంధ మున్నది. నాగార్జుననికొండ శిల్పకళయొక్క ముద్ర, బర్మా శిల్పచిత్రకళమీదను, కొంచెము చీనా శిల్పకళపైనను కనిపించునందురు. ఇటుల ఆంధ్రుల శిల్ప చిత్రకళ, ప్రాచ్యదేశములకు జౌద్ధ విశులక్వారా, శిల్పలక్వారా, భిక్షుపెట్టినది.

జపాన్ దేశస్థుల నిరాడంబరత, నిగ్రహము, సాందర్యవిహీనలకు, మనదేశమునుండి ప్రవహించిన జౌద్ధసంస్కృతీ కారణమని. ఆ దేశస్థుల విశ్వాసం

మన సంస్కృతవాదీని ప్రవహించిన ప్రాగ్జేములలో కలు, సర్వ, కావములు కన్పట్టుచున్నవి; లేని జేకములలో రాక్షసకర్మము తొండవించుచున్నది, సురుదేవుడు వక్కాణించెను.

చరిత్రకందిని దినములనుండియు, సంస్కృతియు వ్యాఘ్ర చౌరీభావగా అత్యుచ్చదశ సంశ్లిషటసుండియు, మనకాప్రాగ్జీవ కాసులలో సంస్కృతిపరిచయము కలదనుటకు ఆధారములు కలవు. ప్రాగ్జ్యోతిశజేకములనుండి మనజేకములో ప్రవేశించిన పాగాకుకు, సంస్కృతియులో పర్యాయపదము లేకుండుట, ప్రాగ్జీవముల నుండి వచ్చిన, సుగంధద్రవ్యములను 'జాజికాయ,' 'జాపత్రి,' అని పేర్లు వుండుట, మన ప్రాచీన ప్రాచ్యసంబంధములను దుజువు చేయును.

మధ్యజాతిలో 'బామ బాకా' అనేనోట గెండ్లగ చంద్రుని బంగారునాణెము దొరకుటనుబట్టి, యితర ఆధారములను బట్టి దాక్షిణాత్యులలోపాలు, బౌద్ధరామలగూడ ఆ ద్వీపములలో మన సంస్కృతవాదీకి కృషి చేసినట్లు చెప్పవచ్చును.

పాతిక ఏండ్లక్రిందట, బటేవియూ నగరములో కాస్త్రవీరుగొంది ఒక పండితుడుండెను. ఈ పండితుని పేరు మన సంస్కృతి సంస్కృతికి సంబంధించినది. మానవాధ్యుని లోకారీకక క్రొక్క, కాస్త్రీయ మైనకీ కావలెనని స్ఫురించెనే పేరు యిది. ఇప్పటికి భగవద్గీతాశ్లోకములు జానాలో చాలామంది గౌరవముతో విందురని ప్రతీతి. కైదికపూజావిధానమును పంచాంగమును పూర్వము భారతీయ, సంస్కృతసావకులు ముఖ్యముగ 'త్రితిప్త' యను మహా గీయునివలన ప్రవేశపెట్టబడినదని జానాలో చెప్పుకొందును.

అక్కడ మండిపములకు 'పండిపము'లందురు. భారతీయునియు అనుటకు 'బరితోయ' అందురు. 'వాయంగ్' వినోదములని ఒరి, జానా ద్వీపములలో ప్రచారములో నున్నవి, మన వీధివాటకముల నుండివి. 'వాయంగ్ వోంగ్'లు మన తోలుబొమ్మలూటలనుండివి. భారత రామాయణాదులలోని గాథలు తీసుకొని ఆచుచుందురు. వాయంగ్, పూర్వ 'వాయంగ్ గదిక' అనునవి మన థాయాక్రీడలు. తోలుబొమ్మలూటలను పోలినవేయని 1906 లో పిచ్చెర్ అను గౌరవప్రముగా చెప్పెను. మన పౌరాణిక చరిత్రానికి గాథలన్నియు, అక్కడ ఆచారగోపాలములకు చిరపరిచితులు. అక్కడి సంసానాధీశులైన కుల్లములుగూడా యా వినోదములను, భారత పౌరాణిక గాథలను పోషించుచు వచ్చిరి.

భారతజేక ప్రాగ్జీవ సంబంధములు పరిశీలించినరాజుల శేష మతిములో అన్యజన్ములకు స్థానములేదను వాదము విరాధారమని తెలిసిపోవును.

బటేవియూలోని పురాతనవస్తుకాలవ్యారముకడ మరుచిర మందహాసముతో స్వాగతమిచ్చుచున్నట్లు విఘ్నేశ్వరుని విగ్రహము కలదు. మనకువలె జానాలో వరియన్నము ప్రధానమైనది. వరిధాన్యమును దివ్యధాన్య మంటారు. జానాలో వరి బాగా పండే వూరు 'సుఖ ధూమి.' అక్కడి జంత్రివాద్యములు మన వాద్యములను పోలి యుండును. జానాలో కొంతకొలముక్రిందటివరకు, బరిద్వీపములో యిప్పటికినీ, మనుసర్వకాస్త్రము చాలా పలుకుబడి, ప్రాముఖ్యము వహించియున్నది. తంత్రికాస్త్రమునకు సంబంధించిన ప్రాచీన ప్రాతఃపఠాలు ఆ ద్వీపములో కలవు. 'సెలింగు' ద్వీపములో, మన

జేకాన్ని 'రామాయణ జేకం' అంటారు. రామాయణకలను అక్కడ వస్త్రములపై చిత్రించుదురు.

బరిద్వీపములో వారి భాషలో మహాభారతము, బ్రహ్మాంశ పురాణం విష్ణుపురాణం, మనుసర్వకాస్త్రం, భృగుసర్వకాస్త్రం, కామండికుని రాజనీతి యిత్యాది గ్రంథముల ప్రాతఃపఠాలు కలవు. ఆ ద్వీపములోను యితర ప్రాగ్జీవములలోను ప్రాచీనకాలమునుంచి, 9,10 శతాబ్దాలకాలమునాటివరకు సంబంధించిన సంస్కృత కావనములు యెన్నియో బయల్పడినవి.

ఆ ద్వీపములకు మనకు రాయబారసంబంధములు గాఢముగ నుండెడివి. ఆ జేకముల రాజులు సమస్తవిషయములందును భారతీయ విధానములనే అవలంబించుచు వచ్చిరి. పనువాలకు శతాబ్దములో 'జయనగర్' అనే జానారా జోకడు పాండులైనన, 'సుందర పాండ్య' అనే విరుదు వహించెనట; పాండ్యరాజుల 'మీనద్వయం' అనే మొహరు ఉపయోగించెనట. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయల రాజ్యములో మలయా రాయబారి వుండెనని చరిత్ర చెప్పుచున్నది.

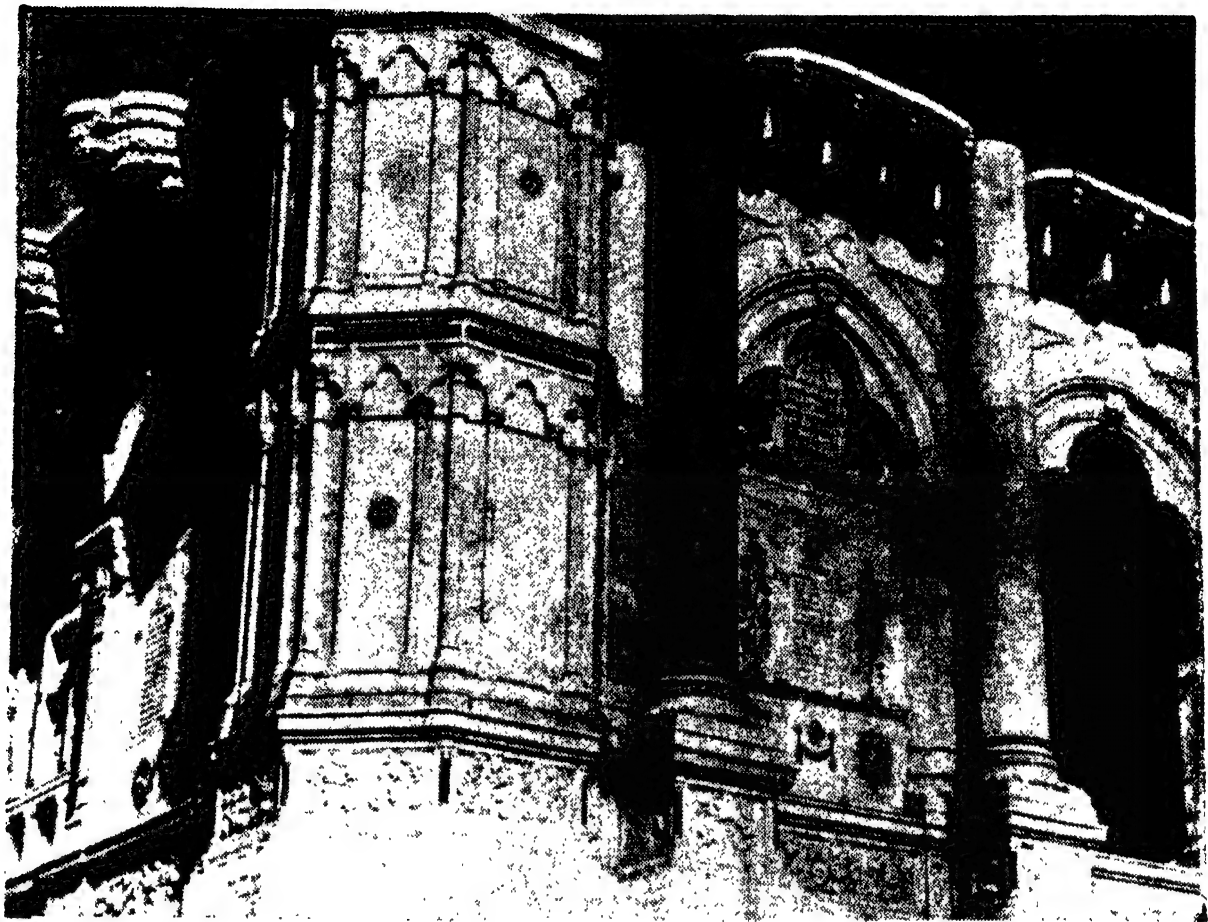
1475 లో జానా మహమ్మదీయుల వశమైనప్పుడు అక్కడ నుండి స్వాతంత్ర్యకాముకులు కొందరు బరిద్వీపమునకు కొందికిటులుగా వెళ్లుట తలపించినది. ఆ ద్వీపములోని పండితులను 'పాదించు' అంటారు. భారత సంస్కృతచాప్రాయలు బరిలో విశేషముగా కానవశును. మనకలలు, కాస్త్రములు, శిల్పము, వేదాంతముతోపాలు డాక్రతేజము గూడా ప్రాగ్జీవములకు భారతమునుండి పరుగులు వారిసరి. దక్షిణబరిలో రాజులపేరులు మనజేకములోని సుక్షుత్రి యులవలె 1906, 1908 సంవత్సరములలో వచ్చివారిలో పోరాడి విరసర్గ మలంకరించిరి. ఇది డాక్రతేజమునకు ఒక విదిర్శనము.

బరి ద్వీపములో జేనాలయప్రాకారములపై చెక్కబడిన గనుడ వాగ విగ్రహములు, గొప్ప శిల్పకళానైపుణ్యమును సూచించును. చంద్రుని మింగు రాహువు, రాక్షస సంహారము కావించు చక్రధారి మొదలగు చిత్రములు ఆలయములో కాన్పించును.

బరిద్వీపపు పల్లెసీమలు మనజేకములోని ఆదర్శముగ వర్తించబడిన గ్రామములవలె, కళకళలాడుచుండును. జేనాలయములలో గ్రామపంచాయతీ పథలు జరుగుచుండును. బరి, జానాలోని గ్రామపంచాయతీవిధానము, ఆంగ్లాంజీమును పోలించిన రాజుల చోళరాజుల రాజ్యములలోని గ్రామపంచాయతీవిధానము పోలి యున్నదని 'హిస్టరీ ఆఫ్ ది' అను నరికు వర్ణించియున్నాడు.

జానాలో గృహస్థుకానిదే ఇప్పటికి వీర్యక్తికి సంపూర్ణ శారస్వరియు లభించదట. మనజేకములోవలెనే గేస్తునకు గౌరవము హెచ్చు. ఇక్కడవలెనే సంఘమునకు ప్రమాణము కుటుంబమే కాని వ్యక్తి కాదు.

సయాములో జాడ్మతము యీ వాడు యెంతో సజీవముగ కనిపించును. పాపము అనుటకు అక్కడ 'బాప' అంటారు. సయాములో 'మెవామ్' నది ప్రవహించును. నీరు ఆనదని 'మెవామ్ భానో' ప్రాయా' అనుచు ధిక్రీకెద్దలు చూపుదురు. దానికి సదీక్షత వదీమర్లి అని అర్థము. మనకునూ నదులు కడు పవిత్రములు. మనమును గోదావరిలో గంగమ్మలో యిది పెద్దనదులనుగరించి పాడుకొందును.

ఆగ్రాలోని రాధాస్వామి దేవాలయం

వాయాచిత్రం : శ్రీ వి. కేశవశర్మ

ప్రసిద్ధి పరికొందియుతి కాళిదాస నాగ్ బలిదీప్తముగా 1926 ప్రాంతమున ఒక ఉత్సవము సందర్భించి ఆ ఉత్సవము ఉత్తరహిందూస్థానులోని 'మేఘా' వరే వుండినవి వర్ణించెను. ఆ సందర్భమున జరిగిన నాట్యప్రదర్శనములోని నటుల హస్త విన్యాసములు, సర్పమువలె తంపులతో సాంపులతో తిరుగు వారి దేహవల్లుల సాందర్యములు కొంచి 'భుజంగప్రయాతకృత్రిము' యొక్క విడక యందము, తీవి, తనకు స్ఫురించెని నాగ్ తెలిపి యున్నాడు. ఆక్కడ ఉత్సవాలు, మన దేశములో ఇప్పటివంటి లాగు కొక ఆదిర్భవప్రాయముగ రామాయణ మహాభారత కాలము లను స్ఫురించునట.

ఇవన్నియు ప్రాగ్భీష్మములలో ఆనాటి పాహసిక భారతము కళాభిజ్ఞులు, వేదముతో ద్రావకులు, బాధభిక్షువులు, కావించిన కృషి ఫలితావశేషములు, నిన్వాయులు, పరిహితత్వయులైన ప్రాచ్యదేశీ ములలో లేవనెత్తిన భారతసంస్కృతీభవని నిర్మాణభిలములు. సృష్టికర్త తన సృష్టియర్థమును నింహావలోకము చేసుకొని సంతి సింఘులకు వాడుపెంపొందించి భగవంతుని సమర్పించిన ప్రాచీన భారతాన్ని తల్పనందనో ద్యానపు కడపటి సువాసనలు.

'నిరే వనరే' యను ప్రసిద్ధ దర్శితకావ్యము ఆసియామైన దులో గ్రీసుదేశము కల్గించిన చైతన్యము గ్రీకు వాతావరణముకంటే,

మౌన్య ఆసియాలో భారతము కల్గించిన చైతన్యము భారతీయత, కనుంగు అధిక మైవదని భావించెను.

భారతమునకు, ప్రాచ్యదేశములకు గల సాంస్కృతికసంబంధ మును ఇంగ్లండునకును, అమెరికాకును గల సాన్నిహిత్యముతో పోల్చదగును.

ఇండోనీషియాలోని వివిధదీప్తముల వికళతకు ఏకీకరణకు ఆయాదీప్తములన్నిటిలో ప్రాచీన భారతీయులు స్థాపించిన సమాన సంస్కృతి సభ్యతలు, సంప్రదాయములు, సమాన విద్యా వ్యాసంగాలు కలిలు శిల్పములే, సాధనములైనవి.

19 వ శతాబ్దపు ప్రఖ్యాత అమెరికన్ పండితుడు, కవియైన, 'విల్సన్' భారతదేశమును ఉద్దేశించి, పూజ్య ఆసియాఖండము, భారతదేశ సంస్కృతీనాక ఆధారముగా, ఇప్పటికీ జీవితయాత్ర నేయుచున్నదన్నాడు.

ఏనాడో నున తాంబూలచర్యగమును సువాసనభరితము చేయు జాజికాయ, జాషతులను మనకు ప్రసాదించినది—ఇండో నీషియా. ఈనాడు మన ప్రధాని శ్రీ నెహ్రూ యాజమాన్యమున, నవభారతము ప్రపంచములో సాధించుచున్న కాలి సౌభాగ్యత్యముల ప్రచారమునకు ఆకర్షణీయమైన నివాసమునకు, పాంక్జీషీర్— 'పంచకీలము' అందించినది—ఇండోనీషియా. ఇట్లు పరస్పరమున సంస్కృతి వాహిని—తీవనిది.

అ క్షయ పాత్ర

శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి కావ్య

బుద్ధదేవుని సన్నిధానంలో ఒకసారి జరిగిన ఆతిథ్యకార్యక్రమమైన సంఘటన ఇది. జ్ఞాననివారణం చెయ్యాలి. పెద్దలంతా గుండెలు పట్టుకు చూసుకుంటున్నారు. శ్రావస్తీ పురం—ఆ ప్రాంతమంతా సంక్షోభించిపోతున్నది; ఆ ఘట్టంలో. సామాన్యురాలు 'సుప్రియ' అనే భిక్షుకి ముందుకొచ్చి ఆకలిమంట లార్పింది!

'నూకల కేడ్చి యేడ్చి ఇకనోతెగ యేడ్చిరి గంజికోన, మ
జ్జాకలితో జనంబు! ఒకరైనను పాపమటంచు బల్కరే!!
ఆకనమందు నీలజలదంబులు తొంగియుచూడ, వా మహా
భీకరబాధలో జరయు మృత్యువు కౌగిలి నింపుకొన్నవో!!

కనుగొనుడి కనుంగొనుడి కాటకమున్' అని మూసియున్న చ
ల్లని సువిశాల లోచనములన్ దెరువన్ కరుణాపయోనిధుల్
తోడికెను బుద్ధదేవుని మృదుప్రవిశుద్ధ కవాలపాళిపై—
వినయము పొంగి శిష్యులు ద్రవీభవదాత్మకులైరి చూచుచున్!

'ఎనరోయీ! ఎవరైనగాని చనుదెంచీ ముందుకున్, తౌమధూ
మవిపద్మార్థ జగజ్జనావనశ్శుణా మాధుర్య లిందెవ్వరో
నవలోకింతు' నటన్న గౌతము సుఖాస్యాంభోజగంభీర సా
ధువులౌ వాక్కులవెంట నర్థములుగా దోతెంచి రొక్కొక్కరై!!

'ఒ ప్రభూ! ప్రభూ! దుర్భిక్షమూర్తుగాని—
నయము వినయము ప్రజలకు నచ్చ దనలు!
ఆనతిందు నిరంకుశాధ్వన బోవ
దీర్ఘ తౌమమున నె నొక ధీరమంత్రి!

'స్వామి! దైవికమైన విపత్తు దీర్చ
మానవాళికి తరమ! భూమండలమున
ఒక్క ఖండానికైన నాకున్న ధనము
చాలునా!? అనియె నొక్క లక్షాధికారి!!'

‘ఓ దయామయ కాటక ‘మృత్యు’ మనుచు
నూదివైతు నె, —సంసార మీదువరక
చావుదప్పి కన్నులు లొట్టబోవుచుండ!
అనుమతిండని చూచె గృహస్థు డొకడు!!’—

ఆ గంభీర సభానముద్రమున దీవ్యదర్శచారిద్ర్య శే
ఖా గాన్తద్యగళాగ్రిమన్వరతరంగం బూగి మ్రోగన్, ‘ప్రభూ
సాగింతున్ గృహసేయుడి కరువుదీర్చన్ భిక్షుకీసేవలో
మూగింతున్ ప్రజ’ నంచు సుప్రియ మనోముక్తార్ద్ర)తారంబునై!

వికటముగా నదస్పృలు గభీమని నవ్విరి! ఈ దరిద్రసే
విక మసిపాతపీలికలు, బిచ్చపుచిప్పయు దీర్చు కాటకం
బిక నని, ధర్మమూర్తి కను లింతలుగా వికసించి కొల్కులన్
ఒకొకటాచు రాలెను రసోల్పణచిహ్నిక లశ్రుబిందువుల!

‘అమ్మా! టౌమనివారణం బెటుల సేయన్ దల్పినా వీ అసా
ధ్యహ్మార్గము మంత్రులున్, ధనదులున్, గార్హస్థ్యులున్, ద్రోక్కరే!
ఎమ్మాడ్కిన్ దరియింతు భిక్షిణివి! ఏమీ సాహసం!’ బన్న నై
వమ్ముక్ గంచుచు బల్కె సుప్రియ కృపాపాథోఘలన్ దాకుచున్!

‘ధర్మమే శరణమోయి తథాగతవిభు!
సంఘమే శరణమోయిక శాక్యమాని!
బుద్ధుడే శరణమోయి ప్రసిద్ధమూర్తి!
ఎంత స్వాదువు సీ దయాదృష్టి తండ్రి!!

స్వార్థములేని నీ ప్రభుత స్వర్గము దింపినదోయి భూమికిన్ —
వ్యర్థచివాదముల్ నలుపువారికి అందవు ద్వివ్యభావ లో
కార్థము, లీ యుధావ్యధితకర్మము మర్మ మెరింగివచ్చె! నీ
చార్థములో దగుల్కొని ప్రజార్ణవ మంతగ త్తోభజెండెనో!!

బిచ్చపు గిన్నెలో నమృతమే గురిపింతు ననుజ్ఞ నీయవే
నచ్చరితా! జగత్సృజము జాడలలో నిరుపేదవాడలన్
హెచ్చిన మేడనీడలను ఏగెద ప్రేమ మహత్తు బెల్పుచున్
రిచ్చపడంగ మేకను పులిన్ ఒకరేవుకు బెత్తునా మునీ!!

నా దేమున్నది స్వాధి! సర్వము జగన్నాథంబు, మీ ఆశిష
మ్మే! దాసీన్గద! శక్తివంచనము రానీకుండి ప్రాణంబులే

అంధకారం - ముక్కు నొవ్వురాని నంది

చేదై తుంగిని మూగజీవులను నే నందింతు! పైపమ్య వీ
భీదభాంగుల సామ్యసూత్రమున శాంతిన్ గూర్తునా ఓ ముఖి!!

చిరునగవుల్ చిగిర్చెను కృశించిన గారమహాని మోముపై!
ఇరవుగ ఏళ్లు తుండమును ఎత్తిన రీతిని సుప్రియా శిరో
చరి తులశీదళంబుకొన బాహుకుశేతయ మెత్తి తాకి నాం
తర బహిరంగ సర్వకరుణామయమూర్తి వచించె నిట్టులన్!

“నేల నాణుగు చెలుగుల నియతమతిని
ఆర్తజనుల ఆకలిమంట లార్పి రమ్మ!
భిక్షుకీ నీవు పట్టిన అక్షయకృతి
పాత్ర దీనుల జీవనయాత్ర పొమ్ము!!—”

* * * * *
సోదర మానవ ప్రణయశోధనజేయుచు నేగు సుప్రియా
సాదర తత్వగానము నిశామపాతీరుతి యాచు ట్నామ సం
ధ్యా దురదృష్టముల్ చెరిపి ధార్మికదీపము వెల్లెనో! నవాం
భోదము లీదులాడెను శుభోదయహేమపయోధివీచులై!!

FOR ANYTHING IN Jewellery

ఆరణ్యములతో చేసినవి :—గాజులు, లేక గ్రోవీలు, నెకలేషులు లేక నెకరెట్లు, కమ్మలు లేక ముక్కుపుడకలు, ఎంగాటినగలు యీవైసను (సాదవి, పూలవి, రివలచెక్కండినవి) రోజునమునకు, కాపీ, టీంకు, రెమకా పాస్ యమునకు పెట్టు, పెండి పాత్రలు ఏవైనా, పిర్లముగా, మీకు వచ్చే అనేక వమూనాల్లో మా ప్లాకునుండి లభింపగలవు. ఇది తయారుచేసి యివ్వగలవు.

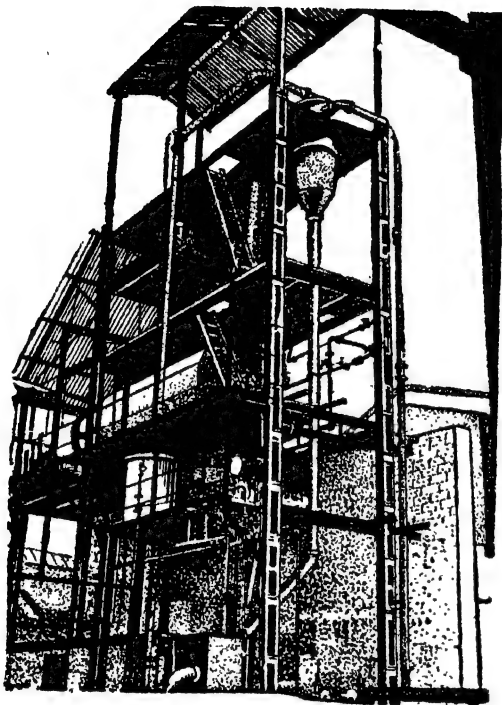
కేప్టెన్ జె. వి. కె. పి.
మా ప్రత్యేకత.

Vummidi
RAMIAH CHETTY, GURUSWAMY CHETTY & CO., Jewellers
 23-25, CHINA BAZAAR ROAD, MADRAS 1

స్టేబుల్ బ్లీచింగ్ పౌడర్

..... పుష్కలంగా లభిస్తోంది!

ఎలక్ట్రోలిటిక్ కాస్టిక్ సోడా ఉత్పత్తి దారులలోను...
పదిహేను యేళ్ళకు పైబడి ఉన్నతిశ్రేణి ఘోరైన
కమిషన్లు తయారు చేస్తున్నవారిలోను ప్రపంచములైన
మెట్రూర్ కమిషన్ & ఇండస్ట్రియల్ కాన్ఫరెన్స్
లిమిటెడ్, వారు నేను మరో "ప్రథమ శ్రేణి" —
స్టేబుల్ బ్లీచింగ్ పౌడర్ తయారుచేస్తున్నారు.

మాకు ప్రత్యేకంగా లైసెన్సు యిచ్చిన జర్మన్
ప్రాసెస్ లో ఆధునిక యంత్రం మీద తయారు చేయబడి,
బి/ఎ7 పర్సెంట్ క్లోరిన్ గల "కావేరి" బ్రాండ్
స్టేబుల్ బ్లీచింగ్ పౌడర్ విరివిగా ప్రారంభం చేసుకో
దానికి పట్టున్నది. చేనేతి పనివారలు, అల్లికపస్తూరిల
ఉత్పత్తిదారులు, ఆరోగ్యసంరక్షణ, పారిశుధ్య పనులకు
సంబంధించిన ప్రభుత్వ సంస్థలు వంటి చిన్న వాడుక
దారులకు "కావేరి" స్టేబుల్ బ్లీచ్ నిజంగా ఒక గొప్ప
సహాయకారి కాగలదు.

బ్లీచింగ్ సూ, లేదా సెరిలైజింగ్ సూ బ్లీచింగ్ పౌడర్ ను
బూరు వాడవలెస్తే, "కావేరి" బ్రాండ్ స్టేబుల్
బ్లీచింగ్ పౌడర్ ను వాడటంబట్టి కలిసివస్తుంది.

మెట్రూర్ కెమికల్ & ఇండస్ట్రియల్

కాన్ఫరెన్స్ లిమిటెడ్,

మెట్రూర్ థామ్ (R. S.),

మద్రాసు షేట్

మేనేజింగ్ ఏజెంట్లు: శేషశాయి బ్రదర్స్ లిమిటెడ్.

బ్యాంక్ ఆఫ్ బరోడా, లిమిటెడ్.

(స్థాపితము 1908)

అనుమతి పొందిన

మూలధనము ... రు. 2,40,00,000/-

జారీచేసిన & చందావేసిన

మూలధనము ... రు. 2,00,00,000/-

పిలువబడిన మూలధనము రు. 1,00,00,000/-

చెల్లించబడిన మూలధనము రు. 1,00,00,000/-

రిజర్వ్ నిధి & ఇతర రిజర్వ్లు రు. 1,28,00,000/-

హెడ్ ఆఫీసు: బరోడా

దక్షిణ ఇండియా బ్రాంచీలు:-

- * బెంగళూరు * కోయంబత్తూరు
 - * గుంటూరు * హైదరాబాదు
 - * మద్రాసు * త్యాగరాయనగర్
- (మద్రాసు)

ఇండియాలోని అన్ని ప్రధాన కేంద్రాలలో
బ్రాంచీలు ఏర్పాటు గలవు.

ప్రపంచములోని అన్ని ప్రధాన నగరాలలో
కరెస్పాండెంట్లు గలిగి, ఈ బ్యాంకు ఎగుమతి,
దిగుమతి వర్తకులకు అవసరమైన సేవచేయ
సంసిద్ధముగా నున్నది.

వివరములకు వ్రాయండి:

కే. గోపాలరావు, మాత్యు ఎన్. డి' సౌజు,
మేనేజరు, మద్రాసు. జనరల్ మేనేజరు.

మానవుని బాద

కుష్మరోగము

కుష్మము భయంకరమైన వ్యాధియని చాలాకాలముగా ప్రపంచ మెరిగినది. విశేష సంబంధ అనుభవమువల్లనే అంటు వ్యాధి అనవచ్చును. అది మెల్లగా ప్రబలుచున్నది. మంచి యోచనలో చక్కని ఔషధమువల్ల వాటిని ఖండించవచ్చును.

ఈ వ్యాధియొక్క మొదటి ఆనవాలు కేవలము గుముఖ్యముగా చెవులపై ఏర్పడును. చిన్న చిన్న కురుపులు లేక పొడలు, ఇవి ముక్కు నందును, మోచేలియందును, తొడలలోను యేర్పడును. పిదప కేవలము తియ్య నట్లు కొనును. కురుపులు పెద్ద పుండుగా మారును. కుష్మము నరములనుకూడా పీడించును. అందువల్ల నరములు ఆ వ్యాధికి లోనై తన శక్తిని పోగొట్టుకొనును. పొడుపు బాధ కూడా యేర్పడివచ్చు.

చర్మసంబంధము:—కేవలముపై ఎర్రని వర్ణముగల పొడలు, దిద్దులు యేర్పడుట, పొడుపు, బాగ, గజ్జ, మొదలైనవి. నరములసంబంధము—పొడలుగల చోట్లలో తిమిరుకలుగుట, దుర నీరు నర్వ అవయవములందు వ్యాపించి రక్తమునందు కలిసి మత్తు కలుగజేయుట, నూడితో పొడిచినను బాధ కనబడకుండుట, చేతి చేలు మడుచుకొనుట, ముక్కు బంపములు మొదలైనవి. ఆస్తి సంబంధము—పొడుమునందు పల్లపు పుండు యేర్పడుట, కాలు చేతులు ప్రక్క తగ్గుట, చూచువారికి విసుగు జెందునట్లు మరకొన్ని బాధలు యుండును.

కుష్మమునకు అనేక ఔషధములు తయారు చేయబడి మైనది. ఇంకను తయారు చేయుటకు ప్రయత్నపడుచున్నాము. పూర్వముననే హిందూశాస్త్రమున మాత్రము సిద్ధి అయ్యున్న భాగమున కుష్మరోగమునకు ఔషధముకని పెల్ల బడి జయమునాసంగుచు వచ్చుచున్నది. వీల్లలో మా యొక్క “మేల్ మాయిల్ మందు” విశిష్ట శ్రేష్ట మైనదనుట ప్రపంచమునకు విశిషి. ఎలయన, చాలా పరిశోధనలు పూర్తిగా కుష్మరోగ నివారణమునకు దెనివి ప్రధానముగా వాడుచున్నాలో అటువంటి శ్రేష్టమైన మూలిక వర్గరాలతో సిద్ధి అయ్యున్న భాగముననుసరించి మా యొక్క “మేల్ మాయిల్ మందు” తయారుచేయబడుచున్నది. ఈకఠినవ్యాధి వల్ల బాధపడు మానవులు మా “మేల్ మాయిల్ మందు”ను సేవించి బాగుపడి భగవత్ కృపకు పాత్రులగుదురగాక.

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యగారి

మేల్ మాయిల్ మందు

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్మరోగనివారిణి.

వివరములకు వ్రాయండి:

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య అండెసన్సు

5/22 మేల్ మాయిల్, నయా P. O. (N. A. Dt) కాట్యూడి.

సత్యాగ్రహ సమర స్మృతులు

శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి

సత్యాగ్రహము జరిగి ఇప్పటికీ, సుమారు ఒక పాతక సంవత్సరములు గడిచినవి. ఇప్పటివారికి, ముఖ్యంగా క్రొత్తతరం విద్యార్థులకు సత్యాగ్రహంలో ఏం జరిగిందో తెలియదు. అనేకమంది అడుగుతుంటారు. చెప్పితే, ఇంకా చెప్పమని చెవి కోసుకుంటారు. ఇంకొక 25 సంవత్సరములు జరిగినయెడల, ఈ సత్యాగ్రహసమరమంతా గతించిన చరిత్ర బోతుంది. అందువల్ల నాకు జ్ఞాపకం వున్నంతవరకు ఉప్పు సత్యాగ్రహము, జైలులూ, ఈకథ సంతటినీ సంక్షిప్తంగా మనవి చేసుకుంటాను.

వేసవికాలంలోనా లవి. 1930 సంవత్సరము ఏప్రిల్ 15 వ తేదీన రెండుబారల ప్రార్థన ఎక్కింది. గాలిదుమారం వచ్చేయను వున్నట్లంది. ఉప్పు సత్యాగ్రహము భారతిధూమివంతలా గోరుగా పొరుకున్న గోళం లవి. నుంటూరు పట్నంలో యజ్ఞవల్క్య వారి సత్రము జిల్లా సత్యాగ్రహసమరమునకు ఆశ్రయం గా వున్నది. సమర ప్రైవలంతా, నెలవారుబామున, గంట వివపతులని నే, లేచి, ప్రార్థనలను చేసివని, కాలకృత్యాలను తీర్చుకుని, పూజోక్త వల్లతాడు. కొందరు బాతీయ కీర్తనలు పాడుకుంటూ వూరంతా తిరిగేవారు. కొందరు విదేశీవస్త్రాలయలువస్త్ర, విదేశీవస్త్రాలను బహిష్కరించడంపై చెప్పుతూ, కల్లు నారా అంగరేవస్త్ర కొందరు మద్యపానంవద్దనీ, కొందరు నిషిద్ధమైన ఉప్పును అమ్ముతూ వుండేవారు. వీరింతా భోజనాలవేలెందున, ఆశ్రమానికి తిరిగి వస్తున్నాడు. ప్రభువు జిల్లా డిప్యూటీగా వున్న వున్నవ లక్ష్మీవారాయణ గార్హి జైలుకు పంపగా, ఇప్పుడు కల్లూరి చంద్రమూర్తిగారు ఆ పదవిలో వున్నాడు. వీరూ, నేనూ, ఇంకా కొందరము సత్రం ముంగు చేయబడిన పెద్ద పందిరిలో కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నాము.

ఇంతలో రెండు బస్సులు నిండుగావచ్చి ఆశ్రయం వాళ్ళలో ఆగివది. అందులోనుండి జిల్లా కలెక్టరు, నూపరిం టెండెంటు వస్తే రాలు దిగి మాతద్దకు వచ్చారు. జిల్లా కలెక్టరు, నూపరిం టెండెంటులు మిలిటరీ గుస్తులతో భయంకరంగా వున్నాడు. పెం శిఖరము వలెవున్న బోపిని భరించి, ఎదుము తోలుపట్టాలో తిరగల్గుతో వున్నాడు. ఇందులో వకడు మీలో వాయుకు డెవరని ఇంగ్లీషులో అడిగాడు. చంద్రమూర్తిగారు ఏమికావలెనని ముంగుకు వెళ్ళారు మీరంతా కాంతికి భంగం కలుగ చేస్తున్నారు కనుక ఇక్కడ 144 సెక్షన్ చేయబడ్డది. మీరంతా ఇక్కడ వుండకూడను భారీచేయమని చెప్పారు. చంద్రమూర్తిగారు నావంకకు తిరిగి, అరంపల్ చేటకు వెళ్లి కృష్ణారావుగార్హి పిలుచుకురమ్మనమని చెప్పారు. సత్యాగ్రహానికి అతని సామానంతా అతని మేడకు తిరిగించుకునే సంచిలో నేవుంటవి. నేను నా సంచిలో అరంపల్ చేట వెళ్లి కృష్ణారావుగార్హి చెప్పి, వెంటనే తిరిగి ఇక్కడికి వచ్చాను. ఇక్కడికి

వచ్చి ఈ ఆశ్రమాన్ని చూడటంతోనే, నా కళ్ళు ధైర్యకమ్మవని. గత గజా వణికిపోయినాను. గుండె ఆగివంత పడెంది. కాంతినిలయంవలె ఉన్న ఆశ్రయం, వక్క నిమిషంలో మంగుకున్న పృథావధూమిగా మారిపోయింది. ఆశ్రయం మట్టూ రిజర్వుదోరీసులు నిలబడి లాటిలు విసుకుతున్నాడు. పందిరికింద, యజ్ఞధూమిలో కాకునిరిగి, తిలలు పగిలి, నడుములు విరిగి నెక్కురుమకులో పడివున్నట్లు భయంకరంగా వున్నది. నీనికి తోడు, మా భోజనాలకై చేయబడిన నాడుగినింత టినీ, గొడ్డుమీదికి తీసుకువచ్చి పారవేశారు. అన్నము, కూరలు, మట్టిగలను తీసేవాటిని ఈ విధంగా పదిలకు గొడ్డుమీద కుక్కలకు కావలకు పారవేయటం చాలా మృదయవిధారంగా వున్నది. ఈ పీఠిని చూడటంతోనే నాకు వున్న మరిపోయింది. ఏమి చేయాలో తోచలేదు. ఎట్లయితే నేను, చాచుక ప్రకారము ఆశ్రయంలోకి వెళుదామని ముందుకు అడుగువేశాను. ఇంతలోనే నామీదికు లాటిల విసుక్కు వచ్చివని. ఈ తిరుగాల చూడటానికి, చెప్పకోలానికి అనేక జనము మట్టూ చేరివున్నాడు. ఇందులో వకడు, నా చేరిని పట్టుకుని వెనుకకులాగి, బ్రతికాలని లేదా యని వెనుకకు నెట్టాడు. కర్తవ్యం ఏమిటో తెలియని నేను ఎట్లు నెట్టితే, అటే పోయినాను. ఇంతలో మా సత్యాగ్రహాలు నన్ను అవరీకి తీసుకునివెళ్ళాడు. ఇక్కడ వున్నందువల్ల ఏమీ ప్రయోజనంలేదనీ, తిర్యాగి చేయవలసింది మాట్లాడుకుందామని చెప్పారు. నేను వెళ్లి తిర్యాగి ఏమి జరిగిందని అడుగగా నాకు ఇట్లా చెప్పారు. బోరీసు నూపరిం టెండెంటు ముందు చంద్రమూర్తిగార్హి గంగుపట్టుకుని, ఎత్తుకువల్లి బక్సులో పడవేశారు. చంద్రమూర్తిగారు వూపిరాడక ప్రాణంపోతుందా అని అనుకున్నాము. తిర్యాగి సత్యాగ్రహాల మీద లాటిచార్జీ చేయించారు. సత్యాగ్రహాలను లాటిలతో ఎంత కొట్టినా కదిలలేదు. దానిమీద తీవ్రంగా గొడ్డునకొట్టినట్లు కొట్టించారు. నాడెక్కడ కృష్ణయ్యగారు వృద్ధులు, లావాటి మనిషి, అసలేన సత్యాగ్రహ, భక్తుడు. వీరిని కొడుకుంటే కన్నులు చూడలేకపోయినవి. వీరు చెబుపడ్డప్పుడల్లా రామా, కృష్ణ, మహాత్మా అన్నారేగాని కదిలలేదు వల్లంతో రక్తయమై పృథుచాలేవరకు కొట్టుతూ నేవున్నాడు. ఇట్లే అడె, మగ సత్యాగ్రహాల నందిరినీ కొట్టి వదిలారు. హృదయం భరించలేకపోయిందిన్నాడు. చాలా మందిని లాక్కువెళ్లి గోడు అతలకు నెట్టారని చెప్పారు. మానవ తత్వంవున్న ఎవరూ ఇది చేయలేరనీ, బోరీసులను బాగా తోగించి తీసికువచ్చి ఈ పసత్విపుసని చేయించారని చెప్పారు. కనుక అపాయస్థిగులలోవున్న మనవారీ మురించి ఏమిచేయలేనో వ్యక్త పడ్డాము కొందరిని అనుపగ్రులకు చేర్పించారు. పట్టణంలో పాయకు లేన బోరీసుల బస్సులు తిరగటం ప్రారంభించినవి. ఖద్దరు వస్త్ర ధారి కనుపించకూడను. కనుపించినా, వాడిని విరుగకొలుకున్నాడు. అంగులో పట్నంలో విచ్చలవిడిగా తిరుగుటకు పిలువలేకపోయినది. వైకా సత్యాగ్రహాలుకొనివార్హి కూడా కొట్టుకున్నాడు. సత్యాగ్రహానికి ఆశ్రయం ఇచ్చినా, మాట్లాడినా వాడి ప్రాణాలు తీసున్నాడు. చంద్రమూర్తిగారు, ఇంకా కొందరూ ఏమైనానో, ఎట్లున్నానో మాకు తెలియలేదు. అందుచే ఒక పెద్దమనిషివద్దకువల్లి చంద్రమూర్తిగార్హి సభజయ్యులో వుంచివుంటాడు, వల్లి ఎట్లున్నానో చూచిరావలసిందిని బ్రతిమలాడాము. కొని నాకు

భయంతో వుండుటచే వీరు కాని నెవ్వరు. ఇట్లాంటి పరిస్థితిలో, మాకు అప్పుడు పెట్టే ఉదారవాదయులేవనూ కనుపించలేదు. ఇట్లు మండే ఆకలితో, భారమైన వ్యూహయంతో నాయంత్రం కొనిచ్చింది. భగవంతుడు ఏదో దారి చూపకపోడు. దాక్తరు చిలపతి రావుగారి ఇంటివద్ద చేరాము. వారి భార్య చిలపితిలి మమ్ముందర్ని, కోసులనుచే, ఇంటివెనుక చీకటిగనులలో వుంచి, తంటచేసి భోజనం పెట్టింది. ఈ రేత్రి ఎక్కడికేవోతాను, దాదామీది పండు కొందరి ప్రళం ఇచ్చింది.

గుంటూరులో జరిగిన ఈ మానవహోయము పరిపల్లె తెలిసింది. మునుష్యులను దంపి చేస్తున్నారనీ, కొందరు దనిపోయినారనీ వార్తలు వ్యాపించినవి మరుసటిగోజన, మా కొరకు ఇంటివద్దనుండి మునుష్యులు వచ్చారు. మమ్ములను ఇంటికి రావలసిందిని ప్రోత్సహింపడాదు, భయ పెట్టారు. మేము వెళ్లలేదు.

దండ్రవారిగాదు తిర్యగి, మాకు డిక్టేటరు కన్నె గంటి మార్గం వారాయగారు. వీరు మమ్ము వెంటబేసుకుని సత్యాగ్రహపనులు చేయిస్తున్నారు. ఫీతిపుట్టిన గుంటూరుకున్న తెనాలిలో నైజే బాసుంటుండేవాని తెనాలికి మారాము. ఇక్కడా పోలీసువారు లాటిలతో చాలామందిని కొట్టారు. మార్గవారాయగారిని ఆరెడ్డు చేశారు. వీరి తిర్యగి మాకు డిక్టేటరు అలపర్తి సుబ్బయ్యగారు వీరు నేనూ, మాచిరాజు రామమూర్తిగారు, ఇంకోకరము బాపల పెళ్ళాము. అక్కడి పడెలుటగా దూరంగా వున్న సర్వీస్ లోలో కలిసి మాట్లాడుకున్నాము. సుబ్బారావుగారి తిర్యగి ఎన్ను డిక్టేటరు గా వుండెమని నాకు ఉత్తరం వ్రాసి ఇచ్చారు. ఎవరు ఏమేమి చేయవలసింది మాట్లాడుకుని, మా గ్రామాలకు వెళ్ళాము.

జులై నెలలో ప్రభుత్వమువారు నా మీద కేసు పెట్టారు. అది 24 వ తేదీన, డిప్యూటీ కలెక్టరు వెంకట్రాయశర్మగారి వద్ద విచారణకు వచ్చింది. ముంగు, మా గ్రామమునందు మార్గజీవర సీతా రామయ్యగారు నా మీద సాక్ష్యం చెప్పారు. 1920 లోనే, మ్యూర్ ఫ్రెసర్ చగువుతూ ప్రభుత్వపు విద్యను బహిష్కరించాననీ అప్పటినుండి కాంగ్రెసుపని చేస్తుంటాననీ, 1928 లో గుంటూరు జిల్లా కౌన్సిలెస్సును తుమ్మపూడిలో జరిపాననీ, గుంటూరు సత్యాగ్రహదళంలో వున్నాననీ, ఉప్పు అన్యాయంపైగా తాను చూసాననీ చెప్పారు. ఇట్లాగే పోలీసు సబ్ ఇన్ స్పెక్టరు కూడా చెప్పాడు. వమ్మ, నెరము వడ్డుకుంటావా లేదా అని అడిగారు. ఇది వ్యాసు కోర్టు కాదనీ, అందువల్ల నేను సమాధానము చెప్పనని అన్నాను. కలెక్టరు నాచేత క్షమార్పణ చెప్పించవలెననీ, సయాన భయాన చెప్పాడు. కాని నేను వివరణ.

నివరకు నాకు ఆరు నెలలు కఠినశిక్ష వేసాననీ చెప్పాను. మా విచారణను చూచుటకు మద్రాసు శాసనసభ్యుడు పిల్లలమర్రి అంజనేయలుగారు ఇంకా కొందరూ వచ్చారు. శిక్ష చెప్పటంతోనే, అంజనేయలుగారు లేచి నాదొకవిన్నప మున్నదని చెప్పారు. పార్లమెంటు, నామిత్రుడు, గుంటూరు, కృష్ణా జిల్లాలను జమీదారీని వాసిగెడి వంశిస్తుడనీ, బాగా వేదాంతపాహిత్యములను చదువుకున్నాడనీ, అందుచేత, ఏకొనుగానీ, బిక్టోనుగానీ ఇత్యవలసిందిని చెప్పాడు. సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్ ను, బిక్టోను నిమిటకు ఏమైనా ఆక్షేపణవున్నదా యని అడుగగా లేదన్నాడు. అందుచే, నాకు, నాతోవున్న వాళి రెడ్డి వారాయగ్రహదారుకు బిక్టోను నిచ్చారు. శిక్ష చెప్పడముతోనే వాయుధులైన పోలీసులు మమ్ము వశపరచుకుని సభజయలుకు తీసుకుని వెళ్ళారు. సభజయలులో గదులు చిన్నవి. వలుగురుండుటకు వీలైనాదిలో, ఇరవైమందిని వుంచారు. వేసి అవుటచేత, వుక్కు వేడికల్ల వుండలేకపోతిమి. దీనికి తగినట్లు కొందరు అక్కడనే మం

విసర్జనచేశారు. విపరీతిపు గలులు పుట్టింది. ఎవరో చెప్పినా, వీరు ఉపయోగించలేదు. నాయంత్రం భోజనము పెట్టినతిర్యగి, గత ర్న మెంటు దాక్తరు వచ్చి మమ్ములను పరీక్ష చేసి వెళ్ళాడు. పొద్దు కూకిన తిర్యగి, గొప్ప పోలీసు బందోబస్తుతో మమ్ములను తెనాలి ప్రెస్టేషనుకు తీసుకువెళ్ళాడు. ప్రభుత్వం చేస్తున్న లాటిచార్జీలు, నిర్దాక్షిణ్యపు కార్యాలవల్ల ప్రపంచమంతా భయం పుట్టిపోయింది. ఆరొజల్లో జయలుకు వెళ్లిటమంటే, ప్రాణంతో రాన సభయం వ్యాపించింది. శిక్షలు పడేవాళ్ళను చూచుటకు అవేకమంది వచ్చారు. కాని పోలీసులు చూచుటూ లాటిలతో నిలుచుని, కోటగోడ కట్టారు. పదిగజాలలోపు ఎత్తైన రానీయకుండా, ప్రజలను భయ పెట్టారు. పదిగంటల ప్యాళింజనులో ఎక్కించారు. తెల్లవారుజాముకు మమ్ములను రాజమండ్రి స్టేషనులో దింపారు. ఇక్కడా పోలీసు బందోబస్తు మాకొరకు వేచివున్నది. పోలీసు చూచుటూ నిలబడి మమ్ములను బండ్లలోని తిలబం ప్రారంభించారు. వీళ్ళ బ్రతుకేక జయలుకు వెళ్ళుకున్నాను. అక్కడి పీకీనంగర్ని చావగొట్టికండికాల్లోకి లాగుతున్నాను. వీళ్ళు మళ్ళీ తిరిగి ప్రాణాలతో రారనీ తిలబాను. ఒక పోలీసు బస్సులో మమ్ముల్ని ఎక్కించుకుని రాజమండ్రి సెంట్రల్ జయలుకు తీసుకువెళ్ళాడు. కొత్తవాళ్ళకు సెంట్రల్ జయలు యనునుండిరం వరే భయంగా వుంటుంది. వాచ్చట్లు వగైరాలంతా వెల్లటి గుస్తులతో వుంటారు. ఫైదీలుకూడా, మోకొళ్ళవరకు మరాయి, మోచేటల వరకు చొక్కా, నెత్తికి బోపీవుంటుంది. వీరింతా విచారవదినాలతో వుంటారు. ఉప్పుముఖం చూద్దామన్నా కనుపించదు మా వస్తువులన్నీ పరీక్ష చేశారు. మావద్ద వుండేకానీ, వుండరం, వెబ్బు జయలువాళ్ళు తీసుకున్నాడు.

జయలులో మధ్య బవర్ అనే మేడ వుంటుంది. ఇందులో జయిల్ ఆఫీసంతా వుంటుంది. ఇక్కడినుండే బహిష్కర్తలను వెళ్ళావి. జయలులో పెద్దచిన్ని గదులుంటవి. చాలామంది వుండుటకు పెద్దవి వక్కలే వుండుటకు చిన్నవి గదులున్నవి. ఒకచోటనుండి ఇంకోక చోటుకు వెళ్ళుటకు వార్డులు వెంటివుండవి. తేనియల శిక్ష విధించబడును. జయిల్ శిక్షగా చాలా కట్టుదిట్టమైనది, కష్టమైనది.

నాకు బిక్టోను ఇచ్చినందున వేరే ఒక గది ఇచ్చారు. ఇది సుమారు రెండు అల వడల్పు, 4 గజాల పొడుగు వుంటుంది. తక్కువ మునిషి సంతుకొనుటకు సరిపోయే అరుగువుంటుంది. పంతుకొనుటకు కొబ్బరిపీచు పగులు ఇచ్చారు. చీలనుండలవరకూ మరాయి, కోటునూ, నెత్తికి గుడ్డబోపీ ఇచ్చారు. అంచేతేకు సత్తుదీక్షను మెడకు ఇస్తారు. దీనిమీద ఫైదీ పేగు, జయలు నెంబరు, ఇరినికి విధించబడిన ఆఫీసెంబరు, శిక్షాకాలం దానిమీద వుంటుంది. ఏ, బిక్టోనువారికి రోజు ఖర్చుకు గు. 0.8-6 ఇస్తారు. కాని సిక్టోను బహుఅవ్యాయంగా వుంటుంది. వారికి ఖుమాగు రెండదా లేదన్నో. వారికి ఇచ్చే బియ్యము చాలా అవ్యాయంగా వుంటుంది. అన్నము సుద్దులకొట్టి ఇస్తారు. దీనిలో మేకులు, పురుగులూ వుంటవి. పులుసు తిప్ప, కూర పచ్చడి మజ్జగా వారికివుండవు. ఈపులుసుకూడా చాలా ఖూరంగా వుంటుంది. ఇనుపపాత్రతో తెస్తారు. చిలుముకంపు కొలుకుంది. ఏ, బిక్టోనువారందరికి ఇచ్చే నామగ్గి కలిపి వక్కచోటే వెంటచేస్తారు. వక పెద్ద బెల్లుకింద కూర్చుని భోజనాలు చేసేవాళ్ళము. భోజనానికి వక పళ్ళెము, నీళ్ళు త్రాగుటకు వక లోటా ఇస్తారు. రాత్రులు మలమూత్రవిసర్జనకు ముంతా మూకును, వేరే మూకుడు ఇస్తారు. ఉదయాన కొఫీవారికి, కాఫీ నాకోగొట్టె ఇస్తారు. ఉదయాన 10 గంటలకు, నాయంత్రము 5 గంటలకు భోజనం చేసేవాళ్ళము. పొద్దు వుండగానే, గదుల్లోకి పంపి తాళం వేస్తారు. తెల్లవారే ఆ తాళంతీయుట. నాయంత్రము మేమంతా వేరే ఒకచోట ప్రార్థనలు, జాతీయగీతాలు పాడేవాళ్ళము. ప్రతి

గంటకు, గంటలు కొడుకుంటారు. భోజనసమయాల్లో బూర పూసు తారు. గదివంట గది వరసగా బజార్లు తీర్చివుంటుంది. అక్కడక్కడా పొక్కులూ పెద్ద చెట్లూ వుంటుంది. జెయిలు చుట్టూ, తాటిచెట్లు కంటే ఎత్తున గొప్ప గోడలుంటుంది. ఉదయాన తిలుపులు తీయటం ఆలస్యమైతే, అప్పుడు ఏ అభ్యాస్యుడో ఉరితీస్తున్నట్లు తెల్పు. తిలుపులు తీయటంతోనే కక్కసుకు పరుగుతుతారు. కక్కసులు చాలినన్ని రేపు. వున్నవి కుంభంగా వుండవు.

జెయిలు అంతా నూపరింటెండెంటు అధికారంక్రింద వుంటుంది. ఇంతనిక్రింద జెయిలరు, తర్వాత డిప్యూటీ జెయిలరు, హెడువార్డరు, వార్డరు వుంటారు. గొప్పకీలు పడ్డవార్లను వార్డరుగా తీసికుంటారు. మా నూపరింటెండెంటు చిన్న ఉద్యోగంలో నుండి వచ్చిన ఆంగ్లేయుడు. ఇతడు ఒక విరంతువును పెట్టి చేసు కున్నాడు. ఈమె కీర్తిశేషుడైన కలెక్టరు భార్యయట. ఈమె ప్రాపకం వుపయోగించి, ఇతనికి ఈ ఉన్నతివదిని నిప్పించిందిని చెప్పుకునేవారు. దొరవానిగారికి తరుమా దొరగారిమీద కోపం వుండేది. కోపం వచ్చినప్పుడు నూపరింటెండెంటును, ఇతను పెట్టి కుక్క అనేది దొరవాని. వీరి కోపతాపాలు, జెయిలు కైదీలకు అనుగ్రహాలు. ఇక ఆ రోజు కైదీలను మండించాడని అనుకోవాలి. వీరికి వక కుమార్తె వున్నది. ఈమెతో బాడ్మింటన్ ఆడుటకు చూలో పిలిచేవారు. ఈమెకు కోపం, ఆ కైదీకి వీపున సున్నమే. కోపమవస్తే, ఆ ఖయదీ వానక చూచాడని తిండికి పిటూర్లు చెప్పేది. ఇతను అరిచి కార్లకూ చేతులకు వడీలో, లేక చీకటి కొట్టువాసమా జరిగేది. ఈజెయిలులోనే, వకవైపున బొంబై సత్యాగ్రహాలు ఉన్నాయి. వకరోజు 10 గంటల వ్యవధి మా గదుల్లో వున్నాయి. మా తాత్రుగా, పెంపటికు తిరుపడుతుంటే - బొంబులు కొట్టా ఫేటా, ఫేటా మని కెబ్బాలు వినిపిస్తూ - ఇటు వంటి ఫేటాఫేటారామలు మాకు వినిపించినవి. ఎటూ పొగరేదు. ఇతరులూ నిప్పులేకుండా ఇంత కెబ్బాలు పుటుకున్నా వని అనుకున్నాము. దీనికి తోడువికపులూ, పెడబొబ్బలూకూడా వినిపించినవి. విచారించగా బొంబై సత్యాగ్రహాలను లాటిచార్జీచేసి కొట్టిస్తున్నాడు దొరయని చెప్పారు. ఎంతెంత చెట్టలు కొట్టుతుంటే, అంత ఫేటాఫేటా అని వినిపిస్తుంది, విన్నచోయాము. బొంబై సత్యాగ్రహాలకు దొర కొట్టిస్తున్నా ధిక్కరించాడు. అందువల్ల కసిదీరా పశుశుల్కంగా వసచేయించాడు. ఆ చెట్టల తీవ్రతకు మా హృదయాలు వుంపెట్టలేకపోయి వని. తోటి సత్యాగ్రహాలను ఈ విధంగా పశుశుల్కంగా హింపిస్తుంటే, భయపడి ప్రాణకోవలసిందేనా అని అనుకున్నాము. జలసు రముచేరి, దీనికి ప్రతికారం గాంధేయమార్గంలో చేయనియ్యవల, ఈ దొర అక్రమాలకు అన్యాయాలకు, పసుత్వానికి అంతు వుండదని అనుకున్నాము. సత్యాగ్రహిచేతులో వున్న ఆయుధము నిరాచార దీక్ష. జెయిలులో ఇది తీవ్రమైన సర్వ. కైదీని అన్నము తింకుండా వుండనీయకూడదు. ఇది ప్రాణాపాయం కనుక, బలవంతా నైనా ఆహారము ఇప్పించే పని అధికార్లు చేయాలి. అందుచే మేము భోజనాలకు వెళ్లేము. సత్యాగ్రహికి ఈ పూట భోజనము చేస్తామని ధైర్యంవుండదు.

తెల్లవారి పోమవారము. ప్రతి పోమవారములందూ కైదీలంతా నూపరింటెండెంటు తినిభోజి నిలుబడాలి. కైదీలు తిను దుస్తులు ధరించి తినుకు జెయిలులో ఇచ్చిన చెయి ఫోన్ము ముందు వుంచుకు రైకలో నిలుబడాలి. దొర తినిభోజి వచ్చినప్పుడు నెల్యాట్ చేయాలి. ఇంకేమి, బరువైన హృదయాలతో, ఖారీపాట్లతో మేముతా రైకలో నిలుచున్నాము. దొర చెంచెరలాడుతూ వచ్చాడు. మా చెతులు అరిచికి నెల్యాట్ చేయుటకు వెళ్లి లేక లేకు. దీనితో మంతే నిప్పులో అదృష్టం పొనెట్టయింది. దీనిమీదట

తదివరకే వదలి రావటం ప్రారంభమైంది. బొంబైవార్లను కొట్టి నట్లు మమ్ముల్నికూడా కొట్టిస్తాడని వకవారి, తడిలు వేయిస్తాడని ఇంకోవారి, చీకటికొట్టులో వేయిస్తాడని ఇంకోవారి వార్తలు రా ప్రారంభించినవి. కాని ఇంకాలో కొందరిని ఇంకోకజెయిలుకు మార్చినగాని, ఈ ఆందోళన తగ్గదని, చూలో కొందరిని రాయవేలూరు పెంటల్ జెయిలుకు మార్చిస్తున్నారని తెలిసింది. ఇదికూడా కొందరికి భయకారణమైంది. బెజవాడ, డాక్టరు వెనిగంకర్ల మానుమంతరావుగారు సుప్రసిద్ధ సత్యాగ్రహి. కైదీ విధులను వీసమెట్లకూడా చాటి ఎరుగరు. కొందరు కైదీలు బయటినుండి పద్మకు, ఎల్లకారము తినుబండారాలు, డబ్బు చాటుగా తెప్పించుకుంటుండేవారు. డాక్టరుగార్ని మనీగా వున్నదని ఏదైనా ఇవ్వబోయినా తీసుకునేవారటాకా. అధికార్లు కూడా వారి ధర్మం మారినప్పుడు పూకునేవారటాకా. డాక్టరుగార్ని అధికార్లకు లెగూవచ్చింది. దానివల్ల అధికార్లకు అపకీర్తి వచ్చేటట్లుండగా, ఇంకో జెయిలుకు మార్చావన్నారు. ఇట్లా మారుస్తామని, జెయిలు వాడీలో తీసుకునివెళ్ళి, ఆ బలహీనుణి నిర్దాక్షిణ్యంగా కొట్టారు. వర్షంతా నెత్తుకుకారదాకా, నోటి నెంట్ నెత్తుకు పడేదాకా, కసిదీరా కొట్టారు. అప్పుడే వారి ప్రాణం పోవలసింది. కొంతకాలమైన తర్వాత, వార్ని విడుదల చేశారు. తర్వాత నై సూకుకృత్యాలవల నాను దేహాన్ని చాలించాడు. ఇట్లే మమ్ముల్నికూడా కొట్టారని కొందరన్నారు. ఎట్లయినా, జెయిలులో ఎవరేమిచేసినా దిక్కులేని రోజులవి. బేజ మంతా రాజకీయకైదీలను చావకొట్టుకున్నారని గోలవుటింది.

మమ్ములను ఒకరోజు ఉదయాన పోలీసుబస్సులో ఎక్కించు కుని రాజమండ్రి రైల్వేస్టేషను తీసుకుని వెళ్ళారు. ఇంగ్లీషు పార్లెంటు క్రింద, పోలీసు కాపలా వుంచారు రైలులో. రివోజా, వాయంత్రమున, బెజవాడ రైల్వేహాట్లో ప్రథమవారి భోజనాలు చేశాము. అక్కడినుండి మద్రాసుమీదుగా రాయవేలూరు జెయిలు తీసుకునివెళ్ళారు. ఈ మధ్య మమ్ముల్ని అనేకమంది రైల్వే స్టేషన్లలో చూడటానికి వచ్చారు. చిలువూరు రైల్వేస్టేషన్, ఆనుకునే వున్నది వా సస్యగ్రామం ఈమట్టులాడి. రాజకీయకైదీలు ఇటు వెళుతున్నారని తెలిసి, నాకుమార్తె సోజనివి స్టేషనుకు ఎత్తుకువచ్చారు. అప్పుటికి మాడేర్ల పిల్ల. నాకు చాలా చిసువు. రైలుపెటెలో మా చుట్టూ వంటి దుస్తులతో, శుపాకుల లాడీలతో రిజిస్ట్రేషన్లున్నవారు. చిన్న పిల్లను నా దిగ్గోకి తీసికు వచ్చాడు. మావంకమాచి, కెవువన కేకవేసి, తల వెనక్కి తిప్పు కుంది. తర్వాత జ్వరమువచ్చి, చాలారోజులు బాధించింది చెప్పారు. అంత భయంకరంగా వుండేవాడు పోలీసువాడు.

రాయవేలూరు జెయిలు వాతవరణానికి, రాజమండ్రి జెయిలు వాతవరణానికి చాలా మార్పు వున్నది. ఇక్కడి నూపరింటెండెంటు, మంచి వున్న తనంతలోని అగాభాన్ జూకుడట. వీరు ఇంగ్లండులో డాక్టరు చదివి, అక్కడి వక ఆంగ్లవనితను వివాహ ముడాడు. ఈమె ఉన్నతివంకెస్తురాలట. డాక్టరుగారు తనకు వచ్చిన డబ్బువంకెటిసీ తన తమ్మునిచేరి కచ్చేవారు. ఖర్చు అంత తన తమ్ముడే చేసేవాడు. డాక్టరు బైటకు పీకొడుకు వెళ్ళవలసిందే, అరూహాయి చిల్లర పాట్లంకటి ఇచ్చేవారట. భార్య వకవారి, ఇంగ్లండునుండి £00 రూపాయలకు గొనును తెప్పించిందట. ఈ డబ్బు ఇవ్వమని అడగా, మన తాఖితుకు అంత ఖరీదైనదా అన్నాడట. దానిమీదట, తన తిండికి ప్రాణి డబ్బు తెప్పించుకుని, ఈ గొను తీసికున్నదట. రాజకీయకైదీలు ఇంటికెవరైతే రాతెను, అందువల్ల మర్యాదగా చూడమని, తన ధర్మకు చెప్పేసేవారు. డాక్టరుకూడా, తన నాయకులను, మీరు కాబోయే మంత్రులు,

అప్పుడు మేము మీరింక ఇట్లా నిలవడుతామని వచ్చేవారు. ఈ ఏ క్లాసు బయటికి తిరిగివచ్చిన అన్నాన్ని, ఎట్లాగో తీసికొని మనరం బంటెంటుగార్ని చూపించాడు. అందులో పురుగులు మేకులూ వున్నవి. దివ్యుణ్ణి జయలరూ మహమ్మదీయుడే. ఇతన్ని పిలిచి నీకు పెళ్ళాము నిల్లూ లేరా, ఇట్లాంటి అన్నము ఎట్లా ఇస్తున్నావని కోప్పడ్డాడు.

ఏ, ఏ క్లాసు వంటంత ఇక్కడ కాళివాడుని వాగ్గేర్వరావు గారి కింది వున్నది. జయలలో ఇచ్చిన డబ్బు చాలకపోతే, తన స్వంతదబ్బుకూడా వంటలకు ఖర్చు పెట్టేవాడు. వారి బహుటి వాత్సల్యం జయలలో కూడా దాగలేదు. వీరు ఆరాధ్యులు. ఆరాధ్యులు కూడా వాగ్గేర్వరావి సుగువులు. అందువల్ల వీరంటే నాకు గురుభావం వుండేది. వీరు మరుపురాని మనిషి. బంగారపు చాయ గల కరీకం. తెల్లటిఖద్దరు వస్త్రాలు వేసుకునేవారు. వారి చొక్కా, జోకరి పెపంచె మల్లెపూవు లున్నటుండేవి. తెల్లటి ఖద్దరుటోపి పెట్టుకుని, కళ్ళకు అడ్డాల పెట్టుకునే వారు. కాళ్ళకు పల్లెటి టెప్పలు వేసుకునేవారు. పెపంచె మెడమట్టా తిప్పి వెనక్కు వేసుకుని, దాని కుచ్చుకు చేతితో పట్టుకుని నడిచేవారు. వారి నవ్వుముఖములో దేవత వర్చస్సు వుండేది వారు అందరికీ ఎట్టి భోజనాలు పెట్టినా, వీరు మాత్రము సాత్వికాహారాన్ని తినే వారు. వీరు గొప్పతత్వవేత్త. నాకు తంత్రశాస్త్రగ్రంథము కావలసి వచ్చింది జయలలో. అప్పుడు ఎక్కడా దొరకలేదు. వీరు ఇచ్చారు. అది ముప్పది రూపాయలు ఖరీదైన కుండలినీ అనే తంత్రగ్రంథరాజము. వీరు వ్రాసిన భగవద్గీతను చదివితే వారు ఎంతటి ఆధ్యాత్మికవేత్తో తెలుస్తుంది. రామాయణద్వయంను చూసుకున్నాడు ఎట్లా దేవతాంశసంధాకులై పూట్లాలో ఆ విధం గానే వీరు, ఈ సత్యాగ్రహసమరంకొరకై జన్మించిన దేవతాంశ సంధాకులు.

చక్రవర్తురాజగోపాలాచార్యులుగారు మాకు అప్పవప్పదూ వాంఛిగారి అనాపక్తియొగమిది వుపవాసపాలిచ్చేవారు. కాని వీరికి భట్టిపాలూ సూర్యప్రకాశరావుగార్ని సరిపెట్టేది కాదు. అచార్యులుగారు హిందూ మహమ్మదీయులు సఖ్యులుగా వుండి వలెనని, తిట్టివా కొట్టివా సహించి పూజకొనలెనని చెప్పేవారు. అందుకు పెపంచ కాళేనీనా, పెల్లెన్ని ఎత్తుకుని బొయినా చూస్తూ పూజకొనుంటారా అని రావుగారడిగేవారు. సూర్యప్రకాశరావు గారు మహాఉత్సాహంవారు. అప్పదూ వర్ణిస్తుండేవారు. చెడుపుడు వారికి క్రితి. మాతకు వెళ్ళిపప్పుడు దూకేస దూకుకు, మనివంత ఎత్తునై లేచేవారు. కృష్ణపత్రికాధిపతి ముట్నూరి కృష్ణరావుగారు పెద్ద తలపడ్డ చుట్టుకుని, నవ్వుముఖముతో బుద్ధ దిగవం వలె వుండేవారు. తిరుమా మాట్లాడేవారు కాదు. రాజ కీయాలవిద ఉపన్యసించుచు ఎంత అడిగినా మాట్లాడలేదు. వారి నవ్వు సమాధానం. పట్టాభిరతరామయ్యగారికి ఏ క్లాసు ఇచ్చారు.

కాని ఏ క్లాసు ద్రుష్టు వేసుకునేవారు. నాగ అర్ధిక రాజకీయాలు చెప్పకుండేవారు. వర్ణి వర్ణిస్తుండేవారు. తెజవాడ గోపాలరెడ్డి గారు సన్నగా బంగారుచాయలో వుండేవారు. వారు వదిలి పోసిడి రవింధ్రుని గడ్డమూ వుండేది. అప్పుడు మరాయోడుక్కునే వారు. నాటక సాహిత్యాలంటే క్రితి. అమర వత్తి, బండరులను గురించి ఎక్కువగా అడుగుతుండేవారు. సామంత్రములందు మంచి జాతీయకీర్తనలు పాడేవారు.

పెద్దలూ, పిన్నలూ చాలామంది సంగీతము, సాహిత్యము, సంస్కృతము, హిందీ చదువుకుంటుండేవారు.

గంగయ్యగారు ఏలూరు కైక్కులు. ధనికులు, మంచితనూరు. వారు దండాల బస్సీలలో మెప్పర్చుకున్నాడూ సంపాదించారు. ఒక కోణ రాత్రి కి గంటలకు వీరు పెద్దబొబ్బలు పెట్టటం సాగించారు. తారాలు వేసినతర్వాత, జయలరుకుతప్ప ఇతరులకు తలుపులు తీయటానికి వీలులేదు. జయలరు అక్కడలేదు. వీరి ఆరుపులకు కొరగా మేమా ఎవరం కనుక్కోకుండానే, ఎల్లయిన తలుపులు తీయించ మని వార్తగను బలిమలూడము. ఆ వేళెట్లప్పుడు అతను జయలరు వద్దకు వెళ్ళి, ఏవోఅపాయం వచ్చిందని చెప్పి తీసుకువచ్చి తలుపులు తీయించారు. గంగయ్యగారు అనుమతించినట్లు, వారి బార్ని లైటును క్రిందవంక వేసివుంచారు. వళ్ళంతా చెమటపోసి వుంది. ఏమిటోననుకున్నారు. కాని అక్కడ ఒక గేలుమాత్రం వున్నది. దీనికి అంతా కడుపుబ్బా నవ్వాము. వారు ఎంతవస్త్రైనా గేలంటే అంతభయమనకున్నాము.

జయలలో ఆ నేకమందిని పురిటిస్తుంటారు. వారంతా దయ్యాలై, ఆ చెట్లమీద వున్నారని, కైదీలకు కనుపిస్తుంటారని చెప్పకుంటుండేవారు. అప్పవప్పదూ రాత్రులందు ఎక్కలు వస్తూండేవి. కొందరు అదాగో దయ్యమని కేకలు పెట్టేవారు. కొందరు కుక్క ఆరుపులూ, ఎక్కకూరిలూ కూస్తుండేవారు.

మాకు డిశంబరు 30 వ తేదీన విడుదలని తెలిసింది. 29 వ తేదీన మా ఏ క్లాసు మిత్రులంతా విందుచేశారు. కాలం కులాసాగా గడిచింది రాత్రినా. పట్టాభి సీతారామయ్యగారివద్ద, కాళేశ్వరరావుగారి వద్ద, వడింపల్లి నరసింహారావుగారివద్ద, చక్రవర్తుల రాజగోపాలాచార్యులగారివద్ద వెలవు తీసుకున్నాము. ఆచార్యులుగారు ఉద్వేగ మాన్ని గురించి కొన్ని మాటలు చెప్పారు. వైబ ప్రభుత్వపు దొర్ల వ్యయ ఎక్కువౌతుంది, ప్రజలు ఇకను ఎదురుతిరిగేటట్లుగా వున్నారన్నాను. ప్రజలు ఎదురుతిరిగినా, దొర్లవ్యానికి దిగినా, మనస్థం మనం చేయాలి. తిరిమ్యవాటికి మనం బాధ్యులముకొన్నాము.

మాకు విడుదలైన మరునాడు సమంపి కాదే. మాకు ఇంటికి రాల్లో తిరుపతి వున్నది. కనుక తిరుపతిలో దిగి, కొంచెమిదకు వెళ్లి తిరుపతి వంక శ్రీకృష్ణస్వామిని దర్శనం చేసుకొని, తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళాము. జయలనుండి మాస్ట్రాగారును శుమ్మలూడి వచ్చేవరకు కూచంటి సి. వి. డి. లు వున్నారు. వీరు తిరుపతిలో మేమేమో చేస్తామని మమ్మల్ని విడివిడి వెంటరిగాదు.

తెనుగునేర్పిన తెలుగువారి యింటింటికీ,

గ్రంథాలయాలకు, పూజాపునస్కారాలకు, పురాణకాలక్షేపాలకు

ముత్యముల వంటి అచ్చు—స్టేజీ కాగితము—చక్కని క్యాలిగ్రాఫ్ బైందు

రంగురంగుల బొమ్మలతో

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

పోతన ప్రణీతము—18 చిత్రపటములు

రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ పరిష్కృతము

పూర్తి ప్రతి 12-0-0 రెండు సంపుటములు 15-0-0

రంగనాథరామాయణము

కంఠాంతి పాపరాజ ప్రణీతము 6-0-0

ఉత్తర రామాయణము

ద్విపద కావ్యము 6-0-0

అమరకళశము

త్రికాండ
సటికా

హిందీ, ఇంగ్లీషు, తెనుగు పర్యాయపదములతో 6-0-0

గీత తత్పర్యబోధిని

భగవద్గీత-విపులమగు తాత్పర్యముతో 2-0-0

దశమస్కంధము

8 వర్ణ చిత్రపటములతో 4-0-0

వికరములకు :-

రాయలు అందుకో., P. B. 41, కడప.

క్రా. చి: 32, నారాయణముదలి వీధి, మద్రాసు - 1.

అంద్ర విజయం!

మే సర్.
వి. ఆర్. ట్రేడ్ ఏజెన్సీ

విజయవాడ.

శాస్త్రము! సమృద్ధి!! సాంకేతిక !!!
కమలములు, సవరత్నములు, బంగారు ఆభరణ
ములు, వెండిగ్లాసులు, నగ్నములు, కూజాలు
వగైరాలకు,

నాదెళ్ల సంపత్తుశెట్టి ఆంధ్ సన్

177, చైనాబజారు రోడ్డు, మదరాసు-1.

ఫోన్ : ౨౦॥

సం. 2002.

ఇల్లు - సం. 61725

తండ్రి : "వాడర్"

హామరాక్స్ - 1625

ప్రెసిడెంట్

"నాజులుల్ హేరాయిల్,
ప్రెసిడెంట్ స్నో, ప్రెసి
డెంట్ లాల్కం పాడరు,
నా వాడుకకు శ్రేష్ఠమైన
విగా వున్నవి" అని మీ
అభిమానతార...

— సౌమిత్రి చెబుతున్నది

క యా క శ యా క యా క :

రథేడ్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ, మదరాసు-1.

శ్రీరస్తు-శ్రీ త్రిపురసుందరీ పరశివాభ్యాం నమః

శ్రీదుర్బుఖనామ సంవత్సర పూర్ణశాస్త్రీయ (ఆంధ్రపత్రికా) పంచాంగమ్ బుద్ధాశ్రీశ్రీమత్పిడపర్తి చినపూర్ణార్జున సిద్ధాన్తిన స్వతీయపుత్రేణకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిజాప్రణీతం

విశ్వేశ విధిమా దండచంద్రోద్రోపేంద్రవందిత | నమో గణపతే తుభ్యం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణ స్వతే ||

వేదమయ్యాం నాదమయ్యాం బిందుమయ్యాం పరపదోద్యదందుమయ్యాం |

మంత్రమయ్యాం తంత్రమయ్యాం ప్రకృతిమయ్యాం నామ విశ్వవికృతిమయ్యాం ||

గమనిక

ఈ సంవత్సరమున రాజా గురుడు. మంత్రీశుక్రడు, ౪ కుంచములు వర్షము. సర్వసఫలముదాయ మగు ౧౬ వీసములలో ౧౧ వీసములు పంటభరించును. శ్రీ కృష్ణుడు పశుపాలకు డగుటచే పశువులు తృణాక్షిరాదినమృద్దిగలవి యగును. వైశాఖ శు ౧౫ గు, వ కించిన్నాన్వన సర్వగ్రాసచంద్రగ్రహణమున్న, కార్తిక బ ౩౦ ఆ. న అంశభౌతిక గ్రాస చాడా మణినామక సూర్యగ్రహణమున్న సంభవించును. వైశాఖ బ ౧౨ సో. న రాత్రి గోదావరీనదియందు సార్వత్రికోటి తీర్థ సహితపుష్కరుడు ప్రవేశించును గావున వైశాఖ శు ౧౩ మం. న (22-5-1956 సం) శ్రీ గోదావరీ మహానదీ పుష్కరప్రారంభ మగును.

మద్రాసునుండి దక్షిణ సెకేమునకు సూర్య గ్రహణము లేదు.

మా ధ్య ము లు

శ్రేష్ఠ శు ౧౦ ఆ. ప్రా శ్రేష్ఠ బ ౪ బు. పా శుక్రమాధ్యము.

శ్రావణ శు ౧౩ ఆ. ప్రా భాద్ర శు ౧౩ మం. పా గురుమాధ్యము.

దుర్బుఖ సం ఛాల్లన శు ౧ శి. ప్రా హేమలంబ సం వైశాఖ శు ౭ ప్రాంత పర్యంతము తిరుగ శుక్రమాధ్యము.

వైశాఖ శు ౧౩ మం. ప్రా శ్రావణ బ ౪ శి. పా సింహమున మఘాది పంచ పాదములలో గురుసంచారము.

కల్యాద్యభాః ౫౦౫౭

శాలివాహన శకః ౧౮౭౮

ఫసలీసన్ ౧౩౬౫-౬

హిజరీసన్ ౧౩౭౫-౬

క్రీస్తు సం. 1956-7 క్రీ

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, మద్రాసు 1.

పంచాంగపద్ధతి ప్రశంస

ఇందు కాలమానము గంటలలో చూపబడినది. తిథి వత్సరము దినమానము ఘటికలలో గూడ చూపబడినవి. గంటలు అర్ధరాత్రినుండి చూపబడినవి. మధ్యాహ్నాంతరము 1, 2 మొదలగు గంటలు 13, 14 మొదలగు గంటలలో నీయబడినవి. కావున 12 గంటలకు లోపుగ నున్న కాలము మధ్యాహ్నమునకు పూర్వమనియును 12 గంటలకంటె నెక్కువగ నున్న కాలము మధ్యాహ్నాంతరమనియును గ్రహింపవలెను. రాత్రి 12 గంటలకాలము 24 గంటలుగ నుండును. రాత్రి 12 గంటలు అయిన తర్వాతినగు కాలము గంటలు 1, 2, 3 ఇట్లుగ నే తెలియచేయబడును. రాత్రి 12 గంటల తర్వాత అని తెలియుటకు 'రా' అను గుర్తుచే రాత్రి యని నూచింపబడెను. అనగా 12 గంటలకు లోపుగ నున్న కాలము 'రా' అను గుర్తు ఉన్నచో అర్ధరాత్రాంతరమనియును, ఆ గుర్తు లేనిచో సూర్యోదయాంతరమనియును తెలియవలయును. ఆ రోజు సూర్యోదయమునుండి మరునాటి సూర్యోదయమువరకు పూర్తిగ నున్నచో (పూర్తి) అని వ్రాయబడుచున్నది.

పూర్వకాలికములగు సూర్యాదిసిద్ధాంతములచే చేయబడిన తిథ్యాధులును గ్రహసంచారములున్న వ్రాసినప్రకార మా కాళమున గన్పించుటలేదు. నూతన వేళకాలలందు పరీక్ష చే గమనొనబడిన నూతన సంస్కారములచే సాధింపబడిన తిథ్యాదికము గ్రహసంచారమున్న సరిపడుచున్నది. దీనికే దృగ్గణిత మని వ్యవహారము. ఈ దృగ్గణిత పద్ధతీచేతనే పంచాంగ మంతయు చేయబడినది. సూర్యసిద్ధాంతముచే నగు పూర్వపద్ధతి తిథ్యాదికమున్న వేరుగ చూపబడినది. ఇది తెలియుటకై (పూర్వపద్ధతి పంచాంగ) అని వ్రాసినది. రామానుజ మధ్య సంప్రదాయములలోని వైష్ణవులకు తిరునాళ్ళు శ్రీములు, పుణ్యదినములు మొదలగునవి, పూర్వపద్ధతి పంచాంగమునందే వ్రాయబడినవి. దృగ్గణిత పంచాంగమునందు అశ్వినాది, వేదాంగశ్లోతిసాది ప్రామాణ్యముచే చిత్రా సమ్యఖస్థితముగ నిశ్చయింపబడెను. ఈ విషయము వ నేకులగు భారతీయ పంచాంగకర్తలు సిద్ధాంతిక రించిరి. రాజకీయపంచాంగ సంస్కరణ సంఘమువారున్న ఈ ప్రకారమే అశ్వినాదిని అయనాంశలను నిశ్చయించిరి. దృగ్గణితపద్ధతిలో సాయనమానముచే నగు ఋతుపరిణామమున్న నూచింపబడినది. చాస్త్రముచే ఋతువులు మారినవి. పూర్వ కాలమున ఋతువిభాగ మెట్లు చేయబడినదియు ప్రకృత మెట్లుగ ఋతువులు మార్పచేసినదియు ఇదివరలో విపులముగ వ్రాయబడెను.

ప్రస్తుత కాలమున నూతనముగ ఉత్పన్నమైన గ్రహములు 3 నవీన యంత్రసహాయముచే గమనొనబడినవి. 1. యురే నన్ (తురుణ), 2. నెప్ట్యూన్ (ఇంద్ర), 3. ప్లాటో (యమ). ఇవి యు, నె, ప్లా ఈ అక్షరములచే రాశిచక్రమున చూపబడినవి.

క్రీ క్రీ క్రీ

దేశాంతరచక్రము

పట్టణములు	మేష తుల	వృష కన్యా	మిథున సింహ	కర్కట తుల	వృశ్చిక మీన	ధను కుంభ	మకర
శృంగేరి	౬౫	౭౩	౭౯	౮౦	౫౭	౫౦	౪౯
మొనూరు	౫౦	౬౦	౬౮	౭౨	౪౦	౩౨	౨౮
బెంగుళూరు	౪౨	౫౦	౫౮	౬౦	౩౩	౨౬	౨౩
అనంతపురం	౪౨	౪౭	౫౦	౫౩	౩౭	౩౩	౩౦
కర్నూలు	౩౭	౪౦	౪౨	౪౩	౩౪	౩౨	౩౦
నల్లూరు	౧౭	౨౩	౨౭	౨౯	౧౦	౭	౫
మైదరా							
బాదు	౩౨	౩౦	౩౦	౩౦	౩౩	౩౩	౩౪
తంజావూరు	౨౭	౪౦	౫౦	౫౪	౧౪	౪	౦
కంచి							
(కామకోటి)	౨౦	౨౯	౩౭	౩౯	౧౦	౩	౧
వరంగల్లు	౨౪	౨౩	౨౩	౨౨	౨౫	౨౫	౨౬
బెజవాడ	౧౨	౧౩	౧౪	౧౪	౧౦	౧౦	౧౦
చేన్నైపురి	౧౫	౨౪	౩౦	౩౩	౬	౦	౩
కుంభకోణం	౨౩	౩౭	౪౭	౫౦	౯	౨	౫
విజయనగరం	౧౬	౧౮	౨౦	౨౨	౧౪	౧౨	౧౦
బరంపురం	౩౦	౩౪	౩౮	౪౦	౨౬	౨౨	౨౦
రంగూర్	౧౪౫	౧౪౫	౧౪౪	౧౪౪	౧౪౫	౧౪౬	౧౪౬

రాజమండ్రినుండి స్వగ్రామమునకు మార్పుట

రాజమండ్రినుండి ఆయాపట్టణములకు మేషాదిసాయనమాసము లందుగలుగు దేశాంతరవిభుటికలు పైచక్రమునందు గలవు. ఆయా రాశ్యయనప్రవేశము మొదలు ఆయారాశి సాయనమాసము లగు చుండును. పై దేశాంతరవిభుటికలు సాయనమాసారంభమునందగును. స్వగ్రామమునకు సమీపమందున్న పట్టణమునకు అభీష్టసాయనమాస మందగు దేశాంతర విభుటికలను పంచాంగతిథ్యాదులందు నల్లని రేఖకు పైనున్నవాటిని తీసివేయవలెను. క్రిందనున్నవాటిని కలుప వలయును. అట్లుచేయగా స్వగ్రామములకు తిథ్యాదు లగుచున్నవి.

మేషాది నిరయనరాశి ప్రమాణములు

మేషము	౪-౨౨	గం. 1-45	తుల	౫-౨౪	గం. 2 10
వృషధము	౫-౧	గం. 2-0	వృశ్చికము	౫-3౫	గం. 2.14
మిథునము	౫-౩౧	గం. 2.12	ధనుస్సు	౫-౧౮	గం. 2.7
కర్కటకము	౫-౩౧	గం. 2.18	మకరము	౪-౩౯	గం. 1 52
సింహము	౫-౧౭	గం. 2-7	కుంభము	౪-౮	గం. 1 39
కన్య	౫-౧౩	గం. 2-5	మీనము	౪-౧	గం. 1.86

మేషాది సాయనరాశి ప్రమాణములు

(నిరక్ష దేశమునకు)

మీన మేషములు	౪-౩౯	కర్కట ధనుస్సులు	౫ ౨౨
వృషభ కుంభములు	౪-౫౯	సింహ వృశ్చికములు	౪-౫౯
మిథున మకరములు	౫-౨౨	కన్యా తులలు	౪-౩౯

ఇవి దశమలగ్నానయనమున కౌశల్యములు.

అయనాంశములు	భా ౨౩ లి ౧౪	విలి ౦
అయనాంశ గతి		విలి ౫౦. ౨

నంవత్సర ఫలము

మి కృ మే మీ				మి కృ మే మీ			
ల. శు	బు	ర. చం		ల	శు. కే	ర. చం	
గ				గ			
య				య			
ప్లా				ప్లా			

జగల్లగ్నమునకు శుక్రసంబంధము మంచిదైనను, శని రాహు దృష్టి, కేతు సంబంధము, వర్షలగ్నాధిపతికి రవి సంబంధము గలవు. వీటిచే కష్టపరంపరగలుగుచున్నను వర్షలగ్నాధిపతికి లాభస్థితిచే పర్యవసానము శుభముగ నుండును. జగల్లగ్నమునకు భాగ్యరాజ్యాధి పతియగు శనియొక్క దృష్టి, లాభమున రవిచంద్రులు, లగ్నాధి పతికి లగ్నస్థితి, వర్షలగ్నమునకు రాజ్యాధిపతియగు గురునకు ధన స్థితి, వీటింబటి పరిపాలనమున లాభప్రచయము ప్రయత్నములు ఫలించి పురోభివృద్ధిని గలుగ చేయు ఉద్యమాలతో గూడియుండును. కాని జగల్లగ్న భాగ్యరాజ్యాధిపతికి రాహుసంబంధము, భాగ్య మున కుజస్థితి, వర్షలగ్న భాగ్యాధిపతికి రాహుసంబంధము, వృష స్థితి. జగల్లగ్న ధనాధిపతికి వ్యయస్థితి. వర్షలగ్న ధనాధిపతికి లాభ స్థితి యొనను రవి సంబంధమున్ను గలుగుటవలన ఆదాయమునకు మించి వ్యయముగుటయు ప్రపంచమునకు విశ్రాంతి లేకపోవుటయు సంభవించును. మరియు గోధుమలు మినుములు ఆవాలును విశేష ముగ ధరగలిగి దుర్లభము లగు ననియును, ధాన్యము పప్పుజాతులును కాఫీగింజ పత్తి దుంపసరుకులును ధరగలిగియుండు ననియును తోచుచున్నది. వత్సరాంత్యకాలమున శనికి వృశ్చికాంత సంచారము, జ్యేష్ఠయందుండిగా వక్రము, సంవత్సరమంతయు శనిరాహు సంబంధము ఇత్యాది కారణములచే యవనదేశములందు రాజకీయ కల్లోలములు గలుగవచ్చును, అని శాస్త్రము. రోహిణి మృగశిర కార్తలందు తొలకరినానిలు బాగుగ గురియును. భాద్రపదాశ్వ యుజములలో మంచివర్షములు గాలితో దేశ మంతటను కురియ వచ్చును. ప్రతిమాసమందును వేర్వేరుగ వర్షములును ధరలును వివర ముగ వ్రాయబడినవి. రెండు లగ్నములందును దశమాధిపతికి పాప సంబంధము గలుగుటచే వైదికధర్మములకు విశేషముగ హానిగలుగు. సంవత్సరమునకు తుదికాలమున దుర్భిక్షపీడియు గలుగునట్లు తోచు చున్నది. ప్రపంచమునకు ఈతిబెట్టులు గ్రహకూటములవలన గలుగునట్లున్నది గాని జగల్లగ్నాధిపతికి లగ్నస్థితి వర్షలగ్నాధిపతికి లాభస్థితియు నుండుటచే విశేషపీడ లేక సామాన్యముగ జనులు సౌఖ్యముల నందగలరు.

సర్వహం సమస్త కుభాని భవస్తు శ్రీ శ్రీ శ్రీ

చంద్రగ్రహణము

ది 24 మే 1956 సం.

దుర్ముఖనామ సం॥ వైశాఖ శు. పూర్ణిమా గు. శే చంద్ర గ్రహణం. రాహుగ్రహస్థి. పింగలవర్షః. కించిన్నాస్మిన్ సర్వగ్రాహా నారాగ్యస్తమయాదితః.

స్వర్గ కాలః ౧౨-౬ గం 19-19
 మధ్య కాలః ౬-౨౨ గం 21-18
 భుద్ధి మోక్ష కాలః ౧౦-౩౮ గం 22-44
 ఆద్యంతి పుణ్యకాలః ౮-3౨ గం ౩ 25
 దక్షిణగోలః సవ్యగ్రహణం ఈశాన్యదిక్స్వర్కః.
 వాయవ్యదిక్స్వోక్షః.

నిత్యభోజన ప్రత్యాభికాదికము:—ఈ గ్రహణము రాత్రి ప్రథమనూచమున సంభవించును గావున నీరోజున గలిగిన ప్రత్యాభికమున్ను నిత్య భోజనమున్ను పగలు 9 గంటలకు లోపు కాలమున నాచరింపవలెను.

సూర్యగ్రహణము (2 డిశంబరు 1956)

మన్వసంవత్సర కార్తి బ. అమా ఆ. శ్రీ చూడామణి నామక సూర్యగ్రహణం. రాహుగ్రహః కృష్ణ వర్ణః అంగుళాధిక 1/9 గ్రాసః. సూర్యోదయాదితః.

స్వర్గ కాలః ౧౮-౪౨ గం 13-48
 మధ్య కాలః ౨౦-౧౩ గం 14-24
 మోక్ష కాలః ౨౧-౪౭ గం 15-2
 ఆద్యంతి పుణ్యకాలః 3-౫ గం 1-14
 ఉత్తరగోలః సవ్యగ్రహణం. ఉత్తర వాయవ్య మధ్యే స్వర్కః. ఈశాన్యదిశి మోక్షః.

నిత్య భోజన ప్రత్యాభికాదికము:—ఈ గ్రహణమున మోక్షసంతరము స్నానము చేసి నిత్యభోజన ప్రత్యాభి కాదికము జరిగించుకొనవలెను.

విశేషము:—ఈ గ్రహణము మద్రాసునకు దక్షిణదేశమున సంభవించును. మద్రాసునందైనను ఉత్తరపుటంచునందు తిమోలింబియాపటంబు చంద్రబింబమునకు స్వర్గమాత్రమే యగును. గావున గ్రహణములేదు. కాని యంత్రసహాయముచే మామవారికి అంగు 0.2 రహరవి (లోపుగ నే) గ్రాసము గమనింపవచ్చును.

గోదావరీ పుష్కరము - సింహగురుదోషము

ఈ సంవత్సర జ్యేష్ఠ శుక్ల ౧౩ మం (22-మే 1956 సం) గోదావరీ పుష్కర ప్రారంభము. గురునకు సింహరాశిసంచారమున్ను గలిగినది. జ్యేష్ఠ శుక్లయో మం. నుండి శ్రావణ బ చతుర్దశి. పం సింహరాశియందు గురునకు మహుడి పంచపాదములందు సంచారము. ఈ కాలమున ఎచ్చటను భుక్తికార్యములు నేయరావలెదు. శ్రావణ బ చతుర్దశి. పుష్య ఆశ్వీ బ నవ ఆ. పం సింహరాశియందు తుది నాల్గు పాదములందును చరించును. ఈ కాలమున గంగా గోదావరీ మధ్యగల దేశములందే భుక్తికార్య చేయరాదు.

ఉపాకర్మ.

ఈ సంవత్సరమున శ్రావణమున సింహగురు దోషము, గురు మాఘమున్ను గలవు. భాద్రపదమున గురునకు బాలిత్వము ఆషాఢమునను సింహగురుదోషము గలదు. ఇట్లు ఆషాఢపదమాసత్రయమున్ను దోషయుక్తమగుటచే నూతనోపాకర్మలు శ్రావణముందే చేయదగినవి. నూతనముగాని ఉపాకర్మలు ఎప్పుడును శ్రావణముందే యగును. అంగు శ్రావణ బ చతుర్దశి పం న సామవేదులకును, శ్రావణ బ చతుర్దశి సో. న ఋగ్వేదములకును, శ్రావణ బ ఛాన్దమామం. న తైత్తిరీయులకును కౌత్సీయులకును ఉపాకర్మలు చేయదగినవి.

శ్రీ కృష్ణ జన్మాష్టమి

పూర్వపద్ధతి పం|| శ్రా బ సమం. 3 ౧-౪౬ కృ త్తి ౫౧-౪౦౩౧౬
 శ్రా బ ఆ బు. ౨౭-౪౨ శోర్క-౫ ది ౩౧-౪

పుణ్యజీతి పం|| శ్రా బ సమం. ౪౧-౮ కృ త్తి ౫౮-౨౭ ది ౩౧-౧౧
 శ్రా బ ఆ బు. 3౭-౫౨ శోర్క-౩౪ ది ౩౧-౯

శ్రీ కృష్ణ జన్మాష్టమి జయంతి.

శ్రావణబహుళాష్టమినాడు అర్ధరాత్రిమున రోహిణీ నక్షత్రమున శ్రీ కృష్ణమూర్తి వారవతరించిరి. కావున అర్ధరాత్రిమునకు తిథి నక్షత్రములున్న నాడు శ్రీ కృష్ణజన్మసర్వముని శాస్త్రము. ప్రస్తుతము మంగళవారమున అర్ధరాత్రికి అష్టమిగలదు. బుధవారమున పగలు అష్టమిగలదు. రోహిణి పూర్తిగ గలదు. కావున నే నాడు చేయవలయును? ఇది సందేహము. కొందరు మంగళవారమున శ్రీ కృష్ణజన్మాష్టమియనియు, బుధవారమున శ్రీ కృష్ణజయంతియనియు తలంచుచున్నారు. కేవలాష్టమి అష్టమి అనియు, రోహిణియోగమున్న అష్టమి జయంతి అనియు వ్యభిచారము. కాని ధర్మశాస్త్రములందు దీనింగూర్చి విశేషచర్చ గలదు. రెండిటికిని శ్రీ కృష్ణజననమే నిమిత్తము. కృష్ణజన్మాష్టమియందైనను, కృష్ణజయంతియందైనను శ్రీకృష్ణభాజయే చేయదగినది. కావున ఇది రెండు వ్రతములుగావు. ఒక రోజుననే చేయదగినది యని నిర్ణాంతము. పూజాకల్పములందైనను ఒక వ్రతముగనే చెప్పబడినది. నిమిత్తభేదము, నేతాభేదము, వ్రతస్వరూపభేదము, మొదలగు భేదకారణములు లేవు. జయంతి అనినను జన్మాష్టమి అనినను ఒక వ్రతమే కావున జయంతి అని అనుకొనిన రోహిణియోగమున్న దినముననే జన్మాష్టమియని పాయనాచార్యులు నిర్ణయించిరి.

యస్మిన్వర్తే జయన్త్యాభ్యో యోగో జన్మాష్టమి తదా|
 అంతియాభౌత జయంత్యాం స్వా దృక్షయోగప్రశస్తితః"

కాలమాధవీయము.

రోహిణియోగము ప్రశస్త మగుటచే జయంతియోగము లభించినచో జన్మాష్టమి జయంతిలో చేరును అని నిర్ణయము. ధర్మసింధువులంగు ఈ పరిస్థితిని అంశలలో నుదాహరణమిచ్చి, నిర్ణయము చూపబడినది. "సప్తమి ౨౫ కృ త్తిక ౪౮ అష్టమి ౨౦ రోహిణి ౪౩ అత్రాపి పరైవ" అని గలదు. ఇందు అష్టమి రోహిణియోగముండుటచే రోహిణి అర్ధరాత్రిమునకు లేకున్నను ఆనాడే జన్మాష్టమి జయంతి నిశ్చయింపబడినది. ప్రకృతమున రోహిణికి అర్ధరాత్రి వ్యాప్తిగూడ గలదు. కావున బుధవారమే జన్మాష్టమి యగును జన్మాష్టమికిని జయంతికిని వ్రతస్వరూపభేదము లేదు. బుధవారమునాడు జయంతి వ్రతమగుచో పుణ్యాధిక్యముగలదు.

శ్రీ దుర్ముఖనామ సంవత్సర పంచాంగ పీఠికా.

అచింత్యావ్యక్తరూపాయ నిరుణాయ గుణాత్మనే |
 సమస్తజగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణే నమః ||౧|| లంబోదరాంఘ్రిద్వయమంబుజశ్రీ సర్వస్వహార్యవ్యవసా మర్చయమాం | యదర్చయబ్రహ్మముఖామరేణ నిరతరాయం సఫలీకృతాః ||౨||
 ప్రావృట్టరశ్మేఘనిభౌ భుజంగశయ్యావధిరూషే విహగోక్షువాహూ | గోపాల మల్లేశ్వర దేవదేవౌ భక్తే ప్రియా ద త్త హృద్భగదేవతా ||౩|| వేదమయ్యాం నాదమయ్యాం బిందుమయ్యాం పరపదోద్భవదిందుమయ్యాం | మంత్రమయ్యాం తంత్రమయ్యాం ప్రకృతిమయ్యాం నామ విశ్వవికృతిమయ్యాం ||౪||

గురుస్తుతిః|| శ్రీ నోరి వంశాద్వి సోమం నూర్యనారాయణాభిసం | జ్యోతిశ్శాస్త్రే కులగురుం ధ్యాయామి మనసాఽనిశం | ||౫|| యదను గ్రహః ప్రాప్తం విజ్ఞానం సర్వశాస్త్రజం | తం సాహిత్య గురుం వందే దర్శనైరేకా శాస్త్రీణాం ||౬|| చిలుకూరి భాగవత వంశముణిం కొండయ్య శాస్త్రీణం | శబ్దశాస్త్రేతినిష్ఠాతం వందే మచ్ఛాబ్ద దేశికం ||౭|| మాకులం న్యాయ సాహిత్యచార్యం

మన్వాయుచక్రం | భజమ్యహం వారణాశివంకపేశ్వర
కామ్రాజం ||౨|| యస్య బోధలవంప్రాప్య మిహంసాశాస్త్ర
సాగరం | తీర్థ మయా గురుం వందే భూమానందయతీశ్వరం ||౩||
మహామహాపాద్యాం శ్రీ దుర్గోపాఖ్య మురలిధరం | తేన నామ్య
స్యధుగుం జ్యోతిషాద్వి పారం గతో యతిః ||౪||

స్వీయ వంశక్రమః | శ్రీ కాండినీన గోత్రే పిఠపర్వ
ఖ్యాన్యయే ప్రసిద్ధితమే | త్రిస్కంధ కాస్త్ర కృతిసోధన నిశ్శేష
హంః కాలాత్ ||౧౦|| చలమాఖ్య వేంకటదలావ్యాఖ్య ప్రతాభ
ద్విబుధః | యో లుప్తమాసవిషయకవాదే నాగణయ దసి చ విశ్వపతిం
||౧౧|| తస్య సుత సత్సదృశ శ్శేషచల దైవవిత్సృజరః | జహ్లాతే
తస్య సుతా పూర్ణా విద్యాసుపరిపూర్ణా ||౧౩|| తయోర్ద్వితీయో
ద్వితీయ ప్రతిభావా న్మనో త్రమః | శ్రీ పూర్ణార్ణవః పుష్కరాది
సంసత్పాప్రాజ్వలదృశః ||౧౪|| తదనుగ్రహ త్ర విద్యాః
పంచమతాప్రస్య శంభువక్త్రసహః | శ్రీ కృష్ణమూర్తి కాస్త్రాగ్ని
హ్యయ స్ఫుటీయోహ మేషుమయా ||౧౫|| గురువరకరుణావళి
స్పిష్టానీ శ్రీకృష్ణ నిఖిల సంసత్స | స్వమతం, తథాద్య క్రియతే
పంచాంగం ధర్మకర్మార్థం ||౧౬||

సంవత్సరాది కృత్యం

అబ్రాహ్మ మిత్రసంయుక్తో మంగళస్నాన పూర్వకం | అలం
కృతో గణాగ్ర్యక్షం వాచీం దైవవిదం గ్రహాన్ ||౧౭|| గుమాన్వి
ప్రాంశ్చ సంపూజ్య ముదితో బ్రహ్మ జన్మతః | సంవత్సర ఫలం
శ్రృత్వా సుకృతానాం ఫలం లభేత్ ||౧౮|| యద్వర్షా దౌనింబసుమం
శర్కరాష్టు ఘృతైర్యతం | భక్షితం పూర్వ యామేష్యా త్రి ద్వర్షం
సౌఖ్యదాయకం ||౧౯||

బ్రహ్మ యుః ప్రమాణాదికం.

బ్రహ్మణ స్సౌరమానేన తృటికాల ప్రమాణం మా ౫ ది ౨౭
ఘ ౪౬ విఘ ౪౦. లవకాల ప్ర. సం. ౪౯ మా ౪ ది ౧౭ ఘ ౪౬
విఘ ౪౦. నిమేషకాల ప్ర. సం. ౧౪౮౧ మా ౫ ది ౨౩ ఘ ౨౦
గుర్వక్షురోచ్చారణకాల ప్ర. సం. ౪౦ సహస్రాణి. ప్రాణకాల
ప్ర. సం ౪ లవహః. విఘటి ప్ర. సం. ౨౪ ల. ఘటి ప్ర. సం. ౧౪
కో ౪౦ ల. దిన ప్ర. సం. ౪౩౨ కోటయః. అనేన బ్రహ్మయుః
ప్రమాణసౌరాబ్దాః ౩,౧౧,౧౪,౦౦౦ కోటయః. వర్షమాసస్యాస్య
బ్రహ్మణః పరాఖ్యన్యాయుషార్థం గతం. ద్వితీయ పరాశ్రే ప్రథమ
వర్షే ప్రథమమాసరే గత ఘట్యాదయః. ఘ ౧౩ విఘ ౪౨ ప్రా(౦)
గుర్వ ౩ నిమే ౧౯ లవాః ౧౮ తృటయః ౪౦ సంప్రత్యేకచ
త్వారిం శత్రమేత్పటి కాలే గత సౌరమాసాదయః. మా ౨ది ౧౫
ఘ ౩౩ విఘ ౨౦ బ్రహ్మణస్సౌరమానేన వయోగత వత్సరాః
౧౫౫౫౨౧౯౭ కో ౨౯ ల ౪౯ సహ ౫౭ సం. ఇదానీంతసశ్వేతి
వరాహకల్పే స్వాయంభువాద్వాన్మృతవోగతాః | సప్తమేవైవస్వతి
మన్వంతరేతేన ప్రవింశతి మహాయుగా గతాః | సప్తర్షింద్రమనూ
నామసి స్యమానేనాయుర్వర్ష శతమేవ | తన్నైక సప్తతి మహా
యుగమితం | తత్సృమాణ సౌరాబ్దాః ౩౦ కో ౬౭ ల ౨౦ సహ
తత్సంవత్సర ప్ర. ౩౦ ల ౬౭ సహ ౨౦౦ సం || అహోరాత్ర ప్ర. ౮౫౨౦ సం || అహః ప్ర. ౪౨౬౦ ఘటి ప్ర. సం. ౧౪౨ వర్ష
మాస స్యాస్య వైవస్వతిమ వోర్వయో గతవత్సరాః ౧౨ కో ౫ ల
౩౩ సహ. ౫౭ సం || విష్యాబ్దాః ౧౮ కో ౬౧ ల ౮౬ సహ
౯౪౩ సం | శ్రీ మజ్జిగ్గురు శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పాద పూజ్యావ
తారాబ్దాః ౨౦౨౮ శ్రీ శాలిహవాన శకాబ్దాః ౧౮౭౮ ప్రభవాది
గతాబ్దాః ౨౯ విష్యాబ్దాః ౩౧

వ్యవహారమాన నిరూపణం

అథాస్మిన్వేళే లోకవ్యవహారార్థం చాంద్రమానాబ్దో గ్రాహ్యః |
వింధ్యస్థోత్తరదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః | అయమేవ
ఫలప్రదర్శనార్థం మాసనామ్న గ్రాహ్యః | చాంద్రమానవశాదయం
దుర్ముఖనామసంవత్సరః బార్హస్పత్యమాన వశాదయం సౌమ్యనామ
సంవత్సరః | అయమేవ ఫాల్గునాబ్ద ఇత్యుచ్యతే | ప్రభవాది షష్ఠి
సంవత్సరేషు ద్వాదశీయుగాని. తత్ర అపార్యస్మ్య దేవతాకం
మహాయుగం | తత్రచ రుద్రదేవతాక ఇద్యత్సరః | అస్మిన్ప్రజ తదానం
పహాఫలం | ఇద్యత్సర ఫలం | స్వల్పాదికం పంచమబ్దము
క్రం || ఇతి || దుర్ముఖోధమః ఇతి || బార్హస్పత్యమానేన ఇదావత్స
రాఖ్య సంవత్సర ఫలం || ప్రభూత తోయాశధిత తృతీయ ఇతి ||
ఘభప్రదాశీలక సౌమ్యసంజ్ఞా || ఇతి ||

తా || ఈ దేశమున చాంద్రమానముచే దుర్ముఖ నామ సంవత్స
రము. దీనికి ఇద్యత్సరమనియు పేరు. ఇందు రజతదావము మహా
ఫలము. ఇద్యత్సరమున వర్షములు పుల్లముగ నుండునని శాస్త్రము.
బార్హస్పత్యమానముచే సౌమ్యసంవత్సరము. ఘభప్రదమైనది. ఫాల్గు
నాబ్దమనియును పేరు. ఇదా వత్సరమనియును నామాంతరము.
దీనిచే నిందు వర్షములు బాగుగ నురియును.

దుర్ముఖ సంవత్సర ఫలము

దుర్ముఖాబ్దే విరోగాస్పృశ్యః ప్రచరాన్మాశ్చ సేతయః |
రాజాన స్స ప్రజాస్తుషా నిస్సాన్వస్యన్విర్దిజసత్తమాః ||
తా || దుర్ముఖసంవత్సరమున ప్రజలు ఆరోగ్యము అన్న
సమృద్ధియు గలిగియుండుదుగాని ఈతిబాధలు హెచ్చగును.
ప్రజలు పాలకులును సంతసముతో నుండురు. ఉత్తమ బ్రాహ్మ
ణులు దిరిగ్రు లయ్యెదరు.

బార్హస్పత్యమానాబ్దఫలం || ధరణీజలసంపూర్ణా సర్వసస్య
ఫలాన్వితా | మిత్ర సంప్రీతి రన్యోన్యం సౌమ్యాబ్దే సుఖినోజనాః |
ఫాల్గునాబ్ద ఫలం || ఫాల్గునవర్షే వింద్యాత్మచిత్క్వచి శేమవృష్టి
సస్యాని | దౌర్భాగ్యం ప్రమదానాం ప్రబలాశ్చోరా స్పృహ
శ్చోగ్రాః ||

తా || బార్హస్పత్యమానముచే సౌమ్యసంవత్సరము గావున
నిందు నదీ తటాకాదులు నిండునట్లు మంచితవర్షములు గలుగును. సర్వ
సస్యములు సర్వఫలవృక్షములును ఫలించును. ప్రజలు సుఖింతురు.
మిత్రులకు పరస్పర ప్రేమ వృద్ధియుగును. ఫాల్గునాబ్ద మగుటచే వర్ష
ములు సస్యములు ఆరోగ్యము ఒక్కొక్కచో బాగుగ నుండును.
స్త్రీలకు దుష్టితి గలుగును. చోరభయము హెచ్చగును. పరిపాల
నము భయంకరముగ నుండును.

రాజాది నిర్ణయము

రాజాదురు	గణకః కుజః	గ్రామనాయక
మంత్రిసుక్ర	గ్రామపాలకోగురుః	స్వార్థః
సేనాధిపతిగురుః	దైవజ్ఞో గురుః	వస్త్రాధిపతిః కుజః
సప్తాధిశ్శృంధుః	రాష్ట్రాధిశో గురుః	రత్నాధిపతిగురుః
ధాన్యాధిశ్శృనిః	సర్వ దేశోద్యోగ	కృత్తామధిపతి
అర్థాధిపతిగురుః	పతిస్సుక్ర	శృనిః
మేఘాధిపతిగురుః	అశ్వాధిపతిస్సుక్ర	జంఘాధిపతిసూర్యః
రసాధిపతిః కుజః	గజాధిపతి శృంధుః	సర్వాధిపతిః కుజః
నీరసాధిపతిసూర్యః	పశూనామధిపతిగురుః	మృగాణామధిపతి
పురోహితః చంద్రః	దేవాధిశ్శృనిః	గురుః
పరీక్షిత స్వార్థః	నరాణామధిపతిగురుః	స్త్రీణామధిపతిగురుః

గురుడు:—రాజున, సేనాధిపతియు, అరాధిపతియు, మేఘాధిపతియు నయ్యెను. మరియు గ్రామపాలకుడును వైశ్యుడును రాష్ట్రాధిపతియు, పశువుల కధిపతియు మనుష్యుల కధిపతియు రత్నాధిపతియు మృగాధిపతియు శుభాధిపతియు స్త్రీల కధిపతియు నయ్యెను.

శుక్రుడు:—మంత్రియయ్యెను, మరియు సర్వదేశోద్యోగపతియు అశ్వాధిపతియు నయ్యెను.

చంద్రుడు:—సన్యాధిపతి యయ్యెను. మరియు పురోహితుడును గజాధిపతియు దేవాధిపతియు నయ్యెను.

శని:—ధాన్యాధిపతి. మరియు వృక్షాధిపతియయ్యెను.

కుజుడు:—రసాధిపతి యయ్యెను. మరియు గణకుడును, వస్త్రాధిపతియు, సర్వాధిపతియు నయ్యెను.

సూర్యుడు:—నీరసాధిపతి. మరియు పరీక్షకుడును గ్రామనాయకుడును, జంగమాధిపతియు నయ్యెను.

రాజు గురుడు, ఫలము.

ద్విజాతయ: కర్మరతా స్ఫురతా స్ఫున్నాగగా నీతి విదానరేంద్రాః! సుభిక్ష మారోగ్యసుఖే ప్రజానాం సువృష్టి రబ్ధాధిపతౌ సుకేశ్యే॥

తా॥ బ్రాహ్మణులు తమ కర్మలను ధర్మాసక్తిచే చేయదలంతురు. నీతిచే తలగు పాలకులు మంచి మార్గమున పాలింతురు. ప్రజలకు ఆరోగ్యము, సుఖము, సువృష్టి, సుభిక్షము గలుగును.

మంత్రి శుక్రుడు, ఫలము

స్త్రీపుంసయో స్సదా ప్రీతిః ఫలితా స్సస్యజాతయః!

భవన్రిగావ సుదుఘా భృగుపుత్రే తు మంత్రిణి॥

తా॥ దంపతుల కన్యన్యప్రీతి హెచ్చును. సస్యజాతులన్నియు ఫలించును. గోవులకు ఊరసమృద్ధి గలుగును.

సేనాధిపతి గురుడు, ఫలము

సృష్టాస్సదా సద్విధి సంప్రవృత్తా విప్రాస్సదా వేదవిధిప్రవృత్తాః! జనాస్సదా సంభృతధర్మవృత్తా సైన్యాధిపత్యై సురమంత్రిణశ్చ॥

తా॥ పాలకులు మంచిపనులందును బ్రాహ్మణులు వైదిక కర్మలందును ప్రజలు ధర్మవృత్తులైన కర్మలందును ప్రవర్తించును.

సన్యాధిపతి చంద్రుడు, ఫలము

జలధాన్యాని సర్వాణి ఫలధాన్యానియాని చ!

వృక్షజాతిస్సు ఫలితా చంద్రే సన్యాధిపే సతి॥

తా॥ పల్లవు సస్యములును మెట్టసస్యములును, ఫలవృక్షములు బాగుగ ఫలించును.

ధాన్యాధిపతి శని, ఫలము

కృష్ణధాన్యాని సర్వాణి నూత్నధాన్యానియాని చ!

కృష్ణభూమి సుఫలితా ధాన్యాధిపే శనైశ్చరే॥

తా॥ నల్లధాన్యములు చోళ్లు మొదలగు నూత్నధాన్యములును నల్లనేలయు బాగుగ ఫలించును.

అరాధిపతి గురుడు, ఫలము

సువృష్టిభిర్ధాన్యగ నైర్విరాజతా భూమి ర్మహాయజ్ఞ పరైర్మహీసురైః! నిత్యైర్మనైర్మంగలతూర్య నిస్వనై ర్హృదిపే జీవగురౌ చ శశ్యతే॥

తా॥ బ్రాహ్మణులు మహాక్రతువులం దాసక్తిగలిగియుండును. సువృష్టి, మంచి పంటలు, ప్రపంచమం దంతటను ధన సమృద్ధిచే నిత్యము ఉత్సవములును మంగలివాద్యములును విండి యుండును.

మేఘాధిపతి గురుడు, ఫలము

సన్యాస్థ బృష్టిభి స్తుష్టా భవే ద్దాత్రీ నిరంతరం!

వీతిరోగభయా స్సర్వే మేఘాధిపే బృహస్పతౌ॥

తా॥ ప్రజలకు రోగభయములు పోవును. సువృష్టి సస్యవృద్ధి సుభిక్షము కల్గి ప్రజలు సంతోషముతో నుండురు.

రసాధిపతి కుజుడు, ఫలము

జీరకాలవణం సర్పి స్థిలతైలగుడాదయః!

యాంతి శూన్యాద్దతాం సర్వే భామో యది రసాధిపః॥

తా॥ నేయినూన నూవులు బెల్లము ఉప్పు జీలకర్ర మొదలగు రసవస్తువులు ధరగలవి యగును.

నీరసాధిపతి సూర్యుడు, ఫలము

మణి రక్తగంధముక్తౌ తామ్రస్యర్థాది ధాత్యనన్తత్వం!

దివసకరే నీరసపే రాప్రగ్భో జననినాశే శ్చ॥

తా॥ కంపులు రక్తచందనము ముత్యములు బంగారము రాగి మొదలగు ధాతువులును సులభము లగును. రాజ్యమునందు సంతోషము జననాశము గలుగును.

పురోహితాద్యధిపతి, ఫలము

క్రూరగ్రహఫలం క్రూరం శుభగ్రహఫలం శుభం!

పురోహితాది సర్వేషాం భవే దీత సముద్భవం॥

తా॥ తక్కిన పురోహితాద్యధిపతులు క్రూరగ్రహములగుచో చెడ్డఫలము. శుభగ్రహములగుచో మంచిఫలము అగును. (రవి-కుజ-శనిలు. పాపయుత బుధుడు ఊచంద్రుడు పాపులు)

మేఘాదినిర్ణయము, ఫలము

పుష్కరమను మేఘము—అల్పవర్షము! ఈశాన్య దిక్కున మేఘోత్పత్తి! చతుశ్చక్రమున సంవర్తమను మేఘము—ఉత్తరపు వానలు! సువహమనువాయువు—ఎల్ల పుడును వానలు! నిశ్చలయను మెరుపు—ధరలు అధికము లగును! స్థితి మను ఉరుము—సువృష్టి! ఊరసముద్రము—సువృష్టి! అనంత దను శేషుడు భూమిని వహించును! భూమియందంతటను సమస్తవస్తువులును సమృద్ధిగలిగియుండుటచే జనులు సుఖముగ నుండురు.

శ్రేష్ఠ శు పంచమీ బుధవారమున (13-6-1956 సం)

సావన వర్షారంభము

వర్షాధిపతౌ సౌమ్యే వర్షం స్యా న్యగ్యమంలౌకే!

వాయూద్ధూతాజలదా స్సస్యం స్యాన్యగ్యమం తస్మాత్॥

తా॥ మేఘములు గాలిచెట్టుబడి మధ్యవృష్టిగలుగుటచే మధ్యమమైన పంటలు గలుగును.

పశుపాలకాది నిర్ణయము - ఫలము

పశుపాలకుడును గోష్ఠ బహిష్కారకారకుడును శ్రీకృష్ణుడు. గోష్ఠాగారప్రాపకుడు యముడు. శ్రీకృష్ణాధిపత్యముచే సుభిక్షము, పశువృద్ధి, సస్యవృద్ధి, పశువులకు ఊరసమృద్ధియు గలుగును. యమాధిపత్యముచే సస్యహాని దుర్భిక్షము. అల్పవృష్టి, పశువులకు ఊరహాని, పశుపీడియు గలుగును.

వర్ష పరిమాణము

నాలుగు ఆంశ (కుంచ)ములు వర్షము—మగ్ధ్యవృష్టి! “అష్టై భాగాస్సముద్రేషు పర్వతేషు తిథా నవ! త్రిభాగాభివి పర్వస్య త్రైవం వర్షతి చ త్రిధా॥” సముద్రము లందెనిమిదిభాగములును పర్వతములందు తొమ్మిది భాగములును భూమియందు మూడుభాగములును వర్షించును.

ఆధికప్రమాణము — మస్తియోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మున్నుతం | ఆధికస్య ప్రమాణంతు దేవమానేన గణ్యతే ||

ఆధికస్థితి—వత్సరాది ప్ర|| కార్తిక శు. సప్తమి శు. ప|| గోపబాలుని హస్తమందును, అటనుండి మాఘ బ. ద్వితీయా శి. ప|| గోపయవకుని హస్తమందును, అటనుండి వత్సరాంత ప|| వృద్ధ గోవుని హస్తమందును, ఆధికమందును. గోవుని హస్తమగుటచే సుభిక్షము ఆరోగ్యము సంపత్తు గలుగును. బాల్యవయస్సు గువో వర్షములు తక్కువయ్యెను. యౌవనవయస్సుగువో సువృష్టి, వృద్ధవయస్సుగువో సుభిక్షము గలుగును.

వర్షధాన్యాదిప్రమాణములు (వింశోపకములు)

వర్షం ౧౭ ధాన్యం ౧౩ శీతం ౧౧ తృణం ౧౯ ఉష్ణం ౧౩ మారుతః ౩ ప్రశావృ ౧౫ నాళః ౧౫ రాజవిష్వరం ౧౧. వ్యాధయః ౯ ఉపశమనం ౧౩ ఆచారః ౩ అనాచారః ౧౩ మరణాని ౧౯ జన్మాని ౧౧ దేశోపప్లవః ౯ దేశస్వాస్థ్యం ౧౩ చోరభయం ౨౧ నా ౫ అగ్నిభయం ౫ నా ౭ మృగోపద్రవః ౧౩ నా ౭ కీటభయం ౩ నా ౧౫ శిలభ వృ ౩ నా ౧౧ మళక వృ ౭ నా ౭ మత్తుణవృ ౧౧ నా ౩ వృశ్చిక వృ ౧౧ నా ౧౧ వ్యాఘ్ర వృ ౩ నా ౭ సస్య వృ ౫ నా ౬ శుక వృ ౯ నా ౭ పిక వృ ౮ నా ౫ కుక్కుట వృ ౮ నా ౮ ఖగ వృ ౮ నా ౬ గోవు ౬ నా ౮ మహిష వృ ౨ నా ౬ మృగ వృ ౩ నా ౩ ఛాగ వృ ౫ నా ౫ ఆశ్వ వృ ౬ నా ౫ వృషభ వృ ౧౧ నా ౧౯ బ్రహ్మ వృ ౧౨ శాలి వృ ౧౮ కులుత్త వృ ౧౮ తిల వృ ౧౨ మాష వృ ౬ ముద్గవృ ౧౨ సుప వృ ౧౦ చణక వృ ౧౬ ఆధక వృ ౧౦ గోధూమ వృ ౧౮ కోద్రవ వృ ౧౦ ప్రియంగు వృ ౧౬ యావనాళ వృ ౧౮ క్యామాక వృ ౧౨ రాజమాష వృ ౮ నీవార వృ ౧౬ శింబిధాన్య వృ ౧౨.

రవిచార ఫలము.

వైశ్రవ శు. తృతీయా శు. మేషేర్కః ౧౧-౫౪|| తృతీయా-సుభిక్షము! శుక్రవారము—సస్య వృద్ధి! కృత్తిక - సువృష్టి! ఆయుష్యాన్-సుఖము! తైతిల-సువృష్టి! మిథునలగ్నము - వాయుపీఠ! భరణ్యాది మండలము-సస్య వృద్ధి! పూర్వాష్వాము—వర్షములు తిగును! పగలు—దుర్భిక్షము, కలహములు హెచ్చును.

ఆర్ద్రాప్రవేశము:—జ్యేష్ఠ శు త్రియో. శు. ఆర్ద్రాగర్కః. చతుర్థి అనావృష్టి! గురువారము- ధరలు తిగును! అనూరాధ - జనులకు శుభము! సాధ్యయో-శుభము! గర-దుర్భిక్షము కన్యాలగ్నము. మధ్యవృష్టి! పగలు-అనావృష్టి సస్యహాని! స్వాత్యైద్రియము-సుభిక్షము, ఆరోగ్యము, తత్కాల లగ్న బలముచే మధ్యమఫలము.

చంద్రచార ఫలము.

జ్యేష్ఠ శు. ప్రతిపత్తు శనివారమున—అనావృష్టి సస్యహాని పర్వితము ప్రభుత్వమునకు పరాధివము. ఆషాఢ శు. పంచమి గురువారము-సుభిక్షము, ఆరోగ్యము! ఆషాఢ శుక్లమున స్వాతీనవమినా య్యెను. భూమియందు చల్లిన విత్తనములుగూడ ఎగిరిపోవునట్లు లభి పీచును. ఆషాఢ బహుళమున రోహిణిలో దశమి గలియుటచే ర్వసస్య సమృద్ధి. ఏకాదశి గలియుటచే మధ్యమము.

మరియు జ్యేష్ఠమున ౫ శనివారములును ౫ ఆదివారములును, గణతమున ౫ మంగళవారములు, కార్తికమున ౫ శనివారములు, ఆదివారములు, మార్గశిరమున ౫ మంగళవారములు ఫాల్గునమున శనివారములును ౫ ఆదివారములును నైనవి.

శనివారము లైదగుచో జననాళము, దుర్భిక్షము, భూకంపము, దలగు నుపద్రవములు గలుగును. ఆదివారము లైదగుచో దుర్భిక్షము. మంగళవారము లైదగుచో యుద్ధభయము, గలుగును.

సౌ రా ర్ష ము లు

మేష, మిథున, సింహ, కన్యా, తులా, వృశ్చిక, మకర, మీనమాసములందు యావనాళయాలకి కుంకుమ హింగు కాంస్యతైలైరంప గోధుముకన్యార్ద్రములు శూన్యార్ద్రములగును! ధాన్యాజ్యదణక వస్త్రైకర్పూర లవణతామ్ర కుటుంబి లవంగ పుష్ప సీసాదు లత్విర్ణములగును! సువర్ణ రజత కార్పాసమాష ముద్గమరిచ నాగవల్లి విళ తిలజేర జాజి పిప్పలి పట్టా వికాయస త్రి గంధ క్రముక శిర్కరాదులు సమార్ద్రములగును! వృషభ కర్కట ధనుర్మాసములందు—యావనాళాదు లత్విర్ణములగును! ధాన్యాదులు సమార్ద్రములగును! సువర్ణాదులు శూన్యార్ద్రములగును! కుంభమాసమున—యావనాళాదులు సమార్ద్రములగును! ధాన్యాదులు శూన్యార్ద్రములగును! సువర్ణాదు లత్విర్ణములగును.

చాంద్రార్షములు

వైశ్రవ, వైశాఖ, ఆషాఢ, శ్రావణ, ఆశ్వయుజ, మాఘ, ఫాల్గున మాసములందు—యావనాళాదులు శూన్యార్ద్రములగును! ధాన్యాదు లత్విర్ణములగును! సువర్ణాదులు సమార్ద్రములగును! జ్యేష్ఠ మార్గశిరములందు—యావనాళాదు లత్విర్ణములగును! ధాన్యాదులు సమార్ద్రములగును! సువర్ణాదులు శూన్యార్ద్రములగును! భాద్రపద కార్తిక పౌష మాసములందు—యావనాళాదులు సమార్ద్రములగును! ధాన్యాదులు శూన్యార్ద్రములగును! సువర్ణాదు లత్విర్ణములగును.

మాధ్య నిర్ణయము

జ్యేష్ఠ శు. చళమి ఆ. (17-6-1956) ప్ర|| జ్యేష్ఠ బ చతుర్థి బు. (27-6-1956) పర్యంతం శుక్ర మాధ్యము! శ్రావణ శు త్రియో ఆ (19-8-56) ప్ర|| భాద్రపద శు త్రియో. మం. (18-9-56) పర్యంతం గురుమాధ్యము. ఫాల్గున శు ప్రతిపత్ శి (2-3-1957) ప్ర|| హేమలంబ సం|| వైశాఖ శు సప్తమి ప్రాంతి పర్యంతం తిరుగ శుక్ర మాధ్యము. వైశాఖ శు త్రియో మం ప్ర|| శ్రావణ బ చతుర్థి శి ప|| మిథూది పంచపాదములందు గురుసంచారము.

మకరనంక్రాంతి పురుషలక్షణము

అష్టకర్ణోవిశాలాక్షిలంబఘ్నూర్ధ్వ నాసికః! అష్టబాహు శ్చతుర్వక్త్ర స్సంక్రాంతి పురుషస్సత్పత్తిః! శతయోజన మాన్నత్యం విస్తీర్ణం ద్వాదశస్యృతం | ఏవం యాపం హి విక్షేయం సంక్రాంతి పురుషాకృతేః||

ఈ సంక్రాంతి పురుషునకు ఘోరుదనం పెరు. శూద్రుల క రిష్టము! అ గ రు జ ల ము చే స్నానము - శుభము! ప్రియంగు (కోర) ధాన్యము అక్షతలు - ఆ ధాన్యము నశించును చిత్రవర్ణమైన వస్త్రము - శుభము! కుంకుమ గంధము-యుద్ధము! బొగడి పూవును ధరించును-కీర్తి వృద్ధి! రజతాభరణము - రతిజనాళము! తామ్ర పాత్రయందు భిక్ష్యమును భుజించును - లోహాది నాళనము, స్ఫోటక భయము!

మామిడిపండు - ప్రజలకు సుఖము వరాహ వాహనము - మహిమ వాసము | కత్తి ఆయుధము - స్వల్ప యుద్ధములు - పచ్చని గొడుగు-పచ్చని వస్తువులు వశించును. తెల్లని పద్మమును ధరించును- శుభమును | ఉత్తర దిక్కుకు ప్రయాణము-ఉత్తర దేశమున కరిష్టము | లజ్జచేష్ట-ప్రజలకు సుఖము | నిలబడియుండును - రాజులకు సుఖము.

పక్షి ఫలము:—శుక్ల పక్షి యదా పాషే మకరస్థో దివాకరః | ప్రజానాం వ్యాధి పీడాచ నృపాణాం సమరం భవేత్ || తా|| మకర సంక్రాంతి శుక్ల పక్షమున నగుటచే ప్రజలకు రోగభయము, ప్రభువులకు యుద్ధములగును. తిథ్యాది ఫలములు : పౌష. శు ద్వాదశి ఆ మకరే రవి: 3౮-౧3 త్రయోదశి-భయము | ఆదివారము-గుర్భిక్షము | మృగశిర - పశుపీడ | బ్రహ్మయోగము - వినాశము | కాలవ - ఆతి వృష్టి | కన్యాలగ్నము - ధరలు తగ్గును | 20 వ ముహూర్తము - కలహములు, రాత్రి - రాత్రించరులకు హాని | యశ్శ్రేణోతి మధు శుక్ల పక్షి కే వర్షనాథ సచివాదికం ఫలం | ప్రాప్నుయాద్ధురితసు క్త విగ్రహ శ్చాయోరర్ధముకులం యశిస్సుఖం ||

స స్య వి చా ర ము.

నాయక విచారముం బట్టి పూర్వ సస్యములు బాగుగ ఫలిం చును. సస్యజాతిక విచారముచే తారద సస్యములు బాగుగ ఫలిం చును. సర్వసస్య సమదాయమగు ౧౬ వీసములలో ౧౧ వీస ములు పంట ఫలిం చును.

ఆ దా య వ్య య ము లు

మేషవృష్టికయో: ఆ ౧౧ వ్య ౫	సింహస్య ఆ ౫ వ్య ౫
వృషభతులయో: ఆ ౫ వ్య ౧౮	ధనుర్వీసయో: ఆ ౧౮ వ్య ౧౧
మిథునకన్యయో: ఆ ౮ వ్య ౧౧	మకరశంభయో: ఆ ౨ వ్య ౮
కర్కటకస్య ఆ ౨ వ్య ౧౧	సర్వాదాయ: ౮౭ సర్వ వ్య ౬౫

రా జ పూ జా వ మా న ము లు

మేషస్య రా ౨ ఆ ౮	సింహస్య రా ౭ ఆ ౭	సమ: రా ౫ ఆ ౬
వృషభస్య రా ౫ ఆ ౮	కన్యాయ: రా ౩ ఆ ౩	మకరస్య రా ౧ ఆ ౨
మిథునస్య రా ౧ ఆ ౭	తులయ: రా ౬ ఆ ౩	కుంభస్య రా ౮ ఆ ౨
కర్కటకస్య రా ౮ ఆ ౭	వృష్టికస్య రా ౨ ఆ ౬	మీనస్య రా ౭ ఆ ౨

కం దా య ఫ ల ము లు

అశ్వి	భర	కృ	రోహి	మృగ	ఆర్ద్ర	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪	౧
మఘ	పూ	ఉఫ	హస్త	చిత్ర	స్వా	విశా	అనూ	జ్యే
౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪
మూ	పూష	ఉషా	శ్ర	ధని	శత	పూభా	ఉభా	శవ
౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨

ఫలం || విషమేష్వర్లభస్యాత్పమేష సమతా భవేత్ |

కూశ్యేష కూన్యం భవతి కందాయ త్రయయోగతః ||

అదికూశ్యే భవే ద్వాత్విధి ర్మధ్యకూశ్యే మహద్భయం |

అంత్యకూశ్యే భవేద్దాని: కందాయ ఫలమిదృశమ్ ||

సం వ త్స ర ఫ ల ము

అశ్విని	పుష్య	స్వాతి	అభిజిత్తు	వారలకు	రాజపూజ్యత
భరణి	ఆశ్లేష	విశాఖ	శ్రవణం	,,	యుద్ధభయం
కృత్తిక	మఘ	అనూరాధ	ధనిష్ఠ	,,	అలంకారప్రాప్తి
రోహిణి	పూష	జ్యేష్ఠ	శ. తా	,,	రోగభయం
మృగశిర్ష	ఉఫ	మూల	పూ. భా	,,	ఆయుర్వృద్ధి
ఆర్ద్ర	హస్త	పూ. పా	ఉ. భా	,,	అర్థలాభము
పునర్వసు	చిత్ర	ఉ. పా	శవతి	,,	మనస్తాపము.

కు జ చా ర ఫ ల ము

పూర్వసంవత్సరమున నిజభాద్రపద బ. పంచమి గు. (6-9-55) ఉత్తర ఫల్గునియం దుదయించిన కుజుడు ఈ సంవత్సరమున శ్రావణ శు. పంచమి. శు. (10-8-1955) నుండి, ఆశ్వ శు పక్షి బు (10-10-55) వరకు పూర్వాభాద్రా శతి తారలందు వక్రించుటచేతను ఆ నక్షత్రములు ఉదయ నక్షత్రమునుండి 14, 18 నక్షత్రము లగుటచేతను కుజునకు 'వ్యాధివక్ర' మను ముఖముగును. దానిచే సర్వభయము హెచ్చును. కాని వృష్టి సస్యవృద్ధి, 'సుభిక్షము, అన్యోన్యమైత్రియు గలుగును. ఉత్తరాషాఢ, శ్రవణము, ఉత్తరాభాద్ర, రోహిణి ఈ నక్షత్రములందు చరించుట అనావృష్టి కారణము.

బు ధ చా ర ఫ ల ము

ఆయా మాసములం దుదయా స్తముల చేసిన బుధుడు, వైశాఖ శు నవమి, ఆషాఢ బ ఏకాదశి, పౌష శు పూర్ణిమలందు ఉదయించుటచే యుద్ధభయము అగ్నిభయము చోరభయము రోగభయము దుర్భిక్షము జలభయము గలుగును. గాని వైశాఖ, ఆశ్వయుజ, పౌషములం దస్తమించుట శుభము. మరియు నెపుడైన బుధోదయా నంతర మేదేని విపరీత ఫలము గలుగును. వర్షమున్న అనావృష్టి, అనావృష్టియున్న వర్షము, సుభిక్షముగనున్న దుర్భిక్షము, దుర్భిక్షముగనున్న సుభిక్షము, భయమున్న ధైర్యము, ధైర్యమున్న భయము ఇట్లు వైపరీత్యము గలుగును.

గు రు చా ర ఫ ల ము

సంవత్సరాది పౌష వైశాఖ శు ద్వాదశి సోపలి కర్కటక మున గురుడు. అటనుండి ఆశ్వయుజ బ నవమి ఆ. ప సింహమున గురుడు. అటనుండి సంవత్సరాంత పలి కన్యారాశియందు గురుడు. ఫలము. కర్కటకమున గురుడుండె సువృష్టి, పశువులకు శీతవృద్ధి, సస్యవృద్ధి, వైదిక కర్మాభివృద్ధియు గలుగును. సింహమున గురుడుండె ప్రభువులకు యుద్ధప్రయత్నములగును. వర్షములు బాగుగ గురియును. సజ్జనులును బ్రాహ్మణులును ధనహీను లయ్యెదడు. కన్య యందు గురుడుండె వర్షములు సస్యములు బాగుగనుండును. ధరలు కొంచెము తగ్గి సుభిక్షముగ నుండును. ప్రభుత్వమునకు ఆదాయము అధికమగును. బ్రాహ్మణులు సత్కీర్త్యుల నాచరింతురు.

శు క్ర చా ర ఫ ల ము

ఈ సంవత్సర జ్యేష్ఠ శు దశమి ఆ న ఆర్ద్రయందుండి ఉత్తర మార్గమున గజవీధియందు పడమట నస్తమించి, జ్యేష్ఠ బ చతుర్థి బు న మృగశిర్షయందుండి ఆ మార్గమందావీధియందు తూర్పున నుదయించును. తిరుగ ఫాల్గున శు ప్రథమా శి న మధ్యమమార్గమున జరగ్గ వీధియందు తూర్పున నుదయించును. ఫలము. ఉత్తరమార్గమున నుదయా స్తములగుటచే సువృష్టి, సుభిక్షము, పరరాష్ట్రములు స్వరాష్ట్రమున చేరట వాటిని చక్కగ పాలించుటయు గలుగును. మధ్యమమార్గమున నస్తమించుటచే సస్యములు వర్షములు ధరలు యోగ ధైర్యములు మధ్యమముగనుండును. గజవీధి యగుటచే గజము

లకు హాని. జరధవవీధి యగుట శాస్త్రవేత్తలకు హానికరము. శుక్ల పక్షమున శుక్రన కుదయా స్థములగుటచే రాజపుత్రులకు గణాశ్వాదులకు హాని అనగా యుద్ధభయము. కృష్ణపక్షమున నుదయగుట యుద్ధోపద్రవ కాంతికరము సైనికులకు వృద్ధిప్రదము-ఆర్థ్యాది చతుష్టయమున నస్తమించుటచే సువృష్టి, సస్యవృద్ధిగాని బ్రాహ్మణులకు హాని. కూరపుపనులు చేయువారికిని హాని. భరణ్యాది మంఠలమునకు నుదయించుటచే సుఖముగ నుండును. అంగ వంగ కలింగ బాహ్లిక (సింధు ప్రాంతము) మాహిష దేశములందు భయము గలుగును. తిరుగ ధనిష్ఠాది చుట్టుమున నస్తమించుటచే మంచి పంటలు పండును. పశువృద్ధి, ధనవృద్ధి, గలుగును. ఒక్కొక్క ప్రదేశమున నుపద్రవములు గలుగును.

శ ని చా ర ఫ ల ము

ఈ సంవత్సరమంతటను వృశ్చికమున శని సంచారము. అందు సంవత్సరాది ప్రతి శ్రేష్ఠ బ అమా ఆ పలి అనూరాధయందును, అట నుండి శ్రావణ బ ప్రథమా బు ప విశాఖయందును, అటనుండి పాష శు పంచమీ ఆ పలి అనూరాధయందును, పిమ్మట సంవత్సరాంత పర్యంతము శ్రేష్ఠయందును శని సంచరించును. శని వృశ్చికాశయం గుండుటచే ప్రజలకు రోగభయము. పశువులకు సైనికులకు సంఘములకును హాని. ప్రభువులకు భేదము (విరోధభావము) గలుగును. విశాఖలో సంచరించుచుండి త్రిగర్త దేశీయులకును చీనా దేశవాసులకును హాని, కుంకుమపురా లూతూరసము సస్యములు, మంజిష్ఠము కుసుంధము (రంగు) నశించును. అనూరాధలోనుండి గా కులూతి తంగళిగళున కాశ్మీరదేశములు ఆయా దేశముల మంత్రులు ఆయా దేశములందున్న కుంభకార తైలికాగులు ఘంటారావము చేయువారు పీడనందెదరు. మిత్రదేశములకు భేదము గలుగును. శ్రేష్ఠ యందుండిగా, రాజులు రాజపురోహితులు రాజ సన్మానము నంది నవారలు కూరులు సంఘములు సైనికులును పీడనందెదరు. మాడు నక్షత్రములందు చరించుట అధమఫలము.

కూర్మదక్రమచే—కాంభోజ సింధు సౌవీర, అంబష్ఠ అరబ బర్మర యవన బాహ్లిక, ఆనర్త, శూద్ర, ఆభీర, కిరాత, ద్రవిడ, సురాష్ట్ర, మహారాష్ట్రాదిస్థైర్యి దేశములకును, పాంచాల, కాశీ, హైహయ, పారసీక, శక, మైచ్చాది పశ్చిమదేశములకును హాని.

రా హు చా ర ఫ ల ము

వైశాఖమాస గ్రహణముచే పత్తి నూపులు పెసలు నశించును. ఇత్యోకు వంశీయులు యాధేయులు, శకులు కలింగదేశీయులు పీడనందెదరు. దేశము సుఖిత్తుముగనుండును. కార్తికమాస గ్రహణ ముచే అగ్నిచే జీవించువాగు. మగధ, కోసల, కల్యాప, కాశీ శూర, పీఠ ప్రాచ్యదేశవాసులును పీడనందెదరు. కలింగ దేశాధిపతికిని వారి కనుదరులకును విశేష పీడ. క్షత్రియులకును పీడాకరము. శ్రేయము బభిత్తుము గలుగును.

దేశా రి వ్త యో గ ము లు

1. సంవత్సరమంతయు వృశ్చికరాశిలో శని. ఫలము. దుర్భి.ము. అతి వృష్టి వ్యాధులును గలిగి ప్రజలతిక్ష్ణముచే జీవించును.
2. సంవత్సరాది ప్రతి ఫాల్గున శు కృష్ణి గు. ప. శనిరాహు రాగము. ఫలము, చోరులు, అగ్ని, సైనికులు వీటివలన భయముచే కిము త్కోభనందును. సస్యహానియగును.
3. సంవత్సరాది ప్రతి ఆషాఢ బ సప్తమి సో. పలి శని వక్రము. ౧౦. గణాశ్వాదులు గోవులు. మనుష్యులు నశించును.
4. వత్సరాది ప్రతి వైశాఖ శు ౧౨ సో. పలి కుజగురు సమ క్రము ఫలము అయోధ్యకును లంకాపట్టణమునకును మధ్య గల మున జనహాని దుర్భిత్తుము గల్గును.

5. ఆశ్వ. బ. నవమి. ఆ. ప్రతి సంవత్సరాంత పలి గురునకు తృతీయమున శని. ఫలము. వింశ్యదక్షిణమున జనహాని.

6. కార్తిక బ. తృతీయా. బు. ప్రతి పౌష బ. ప్రథమా గు. పలి మీన కన్యావృశ్చికములందు కుజ గురు శనులు ఫలము. దుర్భిత్తుము. యుద్ధభయము, మరణములు, అగ్నిభయము, వాయు భయము, వ్యాధులు గలుగును.

7. కార్తిక బ. పంచమీ గు. ప్రతి బ. దశమీ మం. పలి కుజ శనులమధ్య బుధుడు. ఫలము. యుద్ధభయము, అనావృష్టి.

8. మాఘ బ. ద్వితీయా. శ. ప్రతి సంవత్సరాంత పలి వృశ్చికాంతమున శని ఫలము. గరలు హెచ్చును దుర్భిత్తుము.

9. ఫాల్గున శు కృష్ణి గు. ప్రతి సంవత్సరాంత పలి కుజ శని సమసప్తము. ఫలము. అయోధ్యనుండి దక్షిణదేశమున దుర్భిత్తుము శస్త్రభయము గలుగును.

10. ఫాల్గున శు కృష్ణి గు. ప్రతి సంవత్సరాంత పలి శనికి వ్యయంలో రాహువు. ఫలము. ఆంధ్రదేశమున సస్యహాని. నీచులకు తస్కరులకు హాని.

11. ఫాల్గున బ. అష్టమీ. శ. ప్రతి సంవత్సరాంత పలి వృశ్చికమున శ్రేష్ఠలో శని వక్రము. ఫలము. యవనదేశ ప్రభువునకును అవంతిదేశ ప్రభువునకును ఆరు మాసములలో కీడు అగును.

గ్రహ కూటములు

12. వైశాఖ బ త్రయో గు. చతుర్థ శు లండు వృషభమున రవి చంద్ర బుధ శేతువులు.

13. కార్తిక శు ద్వాదశి గు. ప్రతి మార్గశిర శు ప్రథమా సో పలి వృశ్చికమున రవి బుధ శని రాహువులు.

14. కార్తిక బ చతుర్థ శ, అమా ఆ, మార్గ శు ప్రథమా సో లండు వృశ్చికమున రవి చంద్ర బుధ శని రాహువులు.

15. మార్గ శు ఏకాదశి శు వృశ్చికమున రవి శుక్ర శని రాహువులు.

16. మార్గ బ ద్వాద శు. త్రయో శ, చతుర్థ ఆ లండు వృశ్చికమున చంద్ర శుక్ర శని రాహువులు.

17. మాఘ బ చతుర్థ గు. అమా శు లండు కుంభమున రవి చంద్ర బుధ శుక్రులు.

18. ఫాల్గున బ చతుర్థ శ, అమా ఆ, హేమలంబ చైత్ర శ. ప్రథమా సో. లండు మీనమున రవి చంద్ర బుధ శుక్రులు.

ఫలము. నాల్గుగ్రహము లోకరాశియందు కలసిన సరిహద్దు రాష్ట్రములవలన భయము గలుగును. విదుగ్రహములు కలసిన సర్వ దేశ ప్రభువులకును హానియగును.

వర్షయోగములును అనావృష్టి యోగములును ధరలును ఫలము లతో వేరుగ తుదను వ్రాయబడినవి.

శుభ ముహూర్తములు

చైత్రమాసము:—ఏప్రి 12 ప్రతి గు వత్సరాది గాన నవవస్త్రా ధారణాదులకు కర్కటకం ౧౬-౨౩ గం 12-24-ఏప్రి 25 శు పంచ ఆ మృగశిర్ష. రాత్రి వివాహాల కర్కాదులకు కుంభము మతాం. ఘ ౨౩-౨౪ రా 8-46—మీనం ౨౫-౨౮ రా 4-28—(2) 17 శు సప్త మం పుష్య రాత్రి హలకర్కకు కుంభం. మతాం. ౨౩-౨౦ రా 8-28 వృష చంద్రుడు—మీనం రహితం ౨౫-౬ రా గం 4-20 రాహువేధ—18 అష్ట బు ఆశ్రే రాత్రి కూపారంభమునకు కుంభము ౨౩-౧౦ రా గం 8-24 వృషచంద్రుడు—(2) 20 దశ శు పూష రాత్రి కూపారంభమునకు కుంభం మతాం. ౨౨-౨౮ రా గం 8-25—మీనం రహితం ౨౮-3౪ రా గం 4-8 వృష చంద్రుడు రాహువేధ—(2) 21 శు ఏకా శ ఉప రాత్రి వివాహాల

కర్కాదులకు కుంభం ౨౨-౩౩ రా గం 8-21 జామిత్ర చంద్రుడు—
(2) 22 వ్యాద ఆ హస్త రాత్రి వివాహహలకర్కాదులకు మిషం
రాజపం|| ౨౪-౧౩ రా గం 4-0 జామిత్ర చంద్రుడు—24 చతుర్థ
మం స్వాతి రాత్రి. వివాహ హలకర్కాదులకు కుంభము ౨౨-౬
రా గం 8-9—27 బ ద్వితి శు శ్రేష్ఠ రాత్రి నవవధూప్రవేశముకు
కుంభము. ౨౧-౩౩ రా గం 2-57—మిషం మతాం. ౨౩-౧౯
రా గం 8-40 సగ్రహ చంద్రుడు—28 తృతీ శ శ్రేష్ఠ రాత్రి
నవవధూప్రవేశముకు కుంభము ౨౧-౨౩ రా గం 2-58 సగ్రహ
చంద్రుడు—29 చతుర్థీ ఆ మూల రాత్రి వివాహమునకు ధనుస్సు
౧౧-౪౩ రా గం 11-1 లగ్న చంద్రుడు—మే 1 బ పక్షి మం
ఉ. నా వివాహహలకర్కాదులకు కుంభము ౨౦-౫౨ రా గం 2-42
రిషదండ్రుడు—మిషం మతాం ౨౨-౩౮ రా గం 8-24 సగ్రహ
చంద్రుడు—3 అష్ట గు ధని రాత్రి వివాహహలకర్కాదులకు మిషం
౨౨-౧౩ రా గం 8-17—4 నవ శు శ తా. గర్భాధానమునకు
ధనుస్సు ౧౦-౫౧ గం 22-42—5 దశ శ పూ భా గర్భాధానము
నకు ధనుస్సు ౧౦-౪౦ గం 22-88.

జ్యోతిషమాసము:—మే 12 శు ద్వితి శ మృగ రాత్రి వివాహ
దులకు మిషం ౨౦-౪౫ రా గం 2-42—15 పక్షి మం పుష్య
రాత్రి నవవధూప్రవేశ యాత్రాదులకు మిషం మతాం|| ౨౦-౧౨
రా గం 2-80—17 అష్ట గు మఘ రాత్రి వివాహమునకు ధనుస్సు
౮-౩౨ రా గం 21-51—కుంభము ౧౮-౩ రా గం 1-89 జామిత్ర
చంద్రుడు—18 నవ శు పూ ష గర్భాధానమునకు ధనుస్సు ౮-౨౩
గం 21 47—ఉభ వివాహదులకు మే ౨౫-౪౫ రా గం 4-44
జూన్ 3 బ నవ ఆ ఉ. భా అన్నప్రాశనము మిషం ౬-౧౮ గం
8 1—4 బ దశ సో రేవ అన్నప్రాశనము మిషం మతాం ౬-౯
గం 7-58.

శ్రేష్ఠమాసము:—జూలై 1 బ అష్ట ఆ ఉ. భా అన్నప్రాశ
నకు కన్య ౧౫-౫౩ గం 11-56.

ఆషాఢమాసము:—జూలై 13 శు పక్షి శు ఉభ అన్నప్రాశ
నకు కన్య ౧౩-౪౬ గం 11-8 లగ్న చంద్రుడు—14 సప్త శ హస్త
అన్నప్రాశనకు కన్య మతాం ౧౩-౩౫ గం 11-5 లగ్న చంద్రుడు
—16 నవ సో స్వాతి అన్నప్రాశనాదులకు కన్య ౧౩-౧౫ గం
10-57—22 పూర్ణి ఆ ఉషా. అన్నప్రాశనకు కన్య ౧౨-౧౨ గం
10-84—(2) 28 బ ప్రతి సో శ్రవ అన్నప్రాశనకు కన్య మతాం||
౧౨-౧ గం 10-29—25 ద్వితి బు ధని అన్నప్రాశనాదులకు కన్య
౧౧-౪౦ గం 10-22 పక్షచంద్రుడు.

శ్రావణమాసము:—ఆగ 12 శు సప్త ఆ స్వాతి అన్నప్రాశ
నకు కుల ౧౫-౩౫ గం 12-1 లగ్న చంద్రుడు—(2) 19 త్రయో.
ఆ ఉషా అన్నప్రాశనకు కన్య 2-౧౮ గం 8-44 కేతు వేగ—20
చతుర్థ సో శ్రవణం అన్నప్రాశనకు కుల ౧౪-౧౨ గం 11-30—
22 బ ప్రతి బు శతా అన్నప్రాశనకు కన్య మతాం ౬-౪౭ గం
8-82 పక్షచంద్రుడు—25 బ చతుర్థీ శ రేవ అన్నప్రాశనకు కుల
౧౩-౨౧ గం 11-10 పక్షచంద్రుడు—28 పంచ ఆ అశ్వి అన్న
ప్రాశనకు కుల ౧౩-౧౧ గం 11-8—30 నవ గు మృగ అన్న
ప్రాశనాదులకు కన్య ౫-౨౫ గం 8 0 సకేతు చంద్రుడు.

భాద్రపదమాసము:—సెప్టెం 6 శు ద్వితి శు ఉభ అన్న
ప్రాశనకు కన్య ౪-౧౪ గం 7-88 లగ్న చంద్రుడు—(2) 7
తృతీ శు చిత్రి అన్నప్రాశనకు కుల ౧౧-౮ గం 10-19 రిష
చంద్రుడు, కుజవేగ—9 పంచ ఆ స్వాతి అన్న ప్రాశనాదులకు
కన్య 3-౪౩ గం 7-21—17 త్రయో సో ధని అన్నప్రాశనాదు
లకు కుల ౯-౨౭ గం 9-40.

ఆశ్వయుజమాసము:—అక్టో 5 (2) శు ప్రతి శు స్వాతి
వివాహ గర్భాధానాదులకు మే ౨౦ చోర పం|| ౪-౨౫ గం 19-84

జామిత్ర చంద్రుడు—6 ద్వితి శ విశా గర్భాధానమునకు మే ౨౨
౪-౧౭ గం 19-30—10 పక్షి బు మూలరాత్రి వివాహమునకు
మే ౨౦ మతాం ౩-౪౬ గం 19-14—14 దశ ఆ శ్రవ పగలు
వివాహమునకు కుల మతాం ౪-౫౦ గం 7-58—నవ వస్త్రాధరణా
దులకు ధనుస్సు ౧౫-౧౧ గం 12-1—ధనివ రాత్రి వివాహమునకు
మే ౨౦ ౩-౧౪ గం 18-59—15 ఏకా సో పగలు వివాహమునకు
కుల ౪-౪౦ గం 7-49—18 చతుర్థ గు రేవ రాత్రి వివాహదులకు
మిషం మతాం ౧౨-౮ గం 22-31—19 పూర్ణి శు అశ్వి రాత్రి
వివాహదులకు మిషం ౧౨-౦ గం 22-26—20 బ ప్రతి శ అశ్వి
అన్నప్రాశన వివాహదులకు ధనుస్సు ౧౪-౮ గం 11-88—22
తృతీ సో రోహి వివాహగర్భాధానాదులకు మిషం రాజ పం||
౧౨-౫౧ గం 22-44-రిష చంద్రుడు—25 పక్షి గు పునర్వసు
గర్భాధానమునకు మిషం మతాం ౧౨-౨౫ గం 22-32 లగ్న
చంద్రుడు—నవవధూప్రవేశమునకు కన్య మతాం ౨౬-౪౨ రాగం
4-15—28 నవ ఆ మఘ వివాహమునకు ధనుస్సు ౧౨-౪౨ గం
11-6.

కార్తికమాసము:—(2) నవం 5 శు తృతీ సో. శ్రేష్ఠ
రాత్రి నవవధూప్రవేశమునకు మిషం మతాం ౧౦-౫౦ గం
21-49 సగ్రహ పక్ష చంద్రుడు—6 చతుర్థీ మం మూల రాత్రి
వివాహమునకు కన్య ౨౪-౫౮ రా గం 8-28—9 సప్త శు శ్రవ
రాత్రి నవగృహారంభ వివాహదులకు కన్య మతాం ౨౪-౩౨ రాగం
8-17—11 అష్ట ఆ ధని పగలు వివాహమునకు ధనుస్సు చోర
పం|| ౧౦-౧౧ గం 10-11—12 నవ సో శ తా అన్నప్రాశన నవ
గృహారంభ ప్రవేశాదులకు ధనుస్సు రోగ పం|| ౧౦-౦ గం 10 7
సగ్రహ చంద్రుడు—గర్భాధానమునకు మి ధునము ౯-౪౮ గం
21-22 సగ్రహచంద్రుడు—14 ఏకా బు. ఉభా రాత్రి వివాహ
మునకు మిషం ౯-౩౦ గం 21-14—రేవ వివాహ నవగృహ
రంభప్రవేశాదులకు కన్య ౨౩-౪౭ రాగం 2-57 జామిత్ర
చంద్రుడు—16 త్రయో శు అశ్వి అన్నప్రాశన వివాహదులకు
మకరము ౧౩-౧౧ గం 11-21 దుర్ముఖార్ద్రపూర్ణి—రాత్రి వివా
హదులకు మిషం మతాం ౯-౧౧ గం 21-6—18 పూర్ణి ఆ
రోహి రాత్రి వివాహనవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు కన్య మతాం
౨౩-౧౦ రా గం 2,42 సకేతుచంద్రుడు—19 బ ప్రతి సో రోహి
అన్నప్రాశన వివాహదులకు ధనుస్సు ౮-౪౩ గం 9-40 పక్ష
చంద్రుడు—మకరమున్ను ౧౨-౨౭ గం 11-10 సకేతు
చంద్రుడు—21 చతుర్థీ బు. పున గర్భాధానమునకు మిషం
౮-౨౪ గం 20-47 లగ్న చంద్రుడు—నవవధూప్రవేశమునకు కుల
చోర పం|| ౨౯-౪౫ రా గం 5-19—22 పంచ గు పుష్య గర్భా
ధానమునకు మిషం ౮-౧౩ గం 20-42 కుజదృష్టి—నవవధూ
ప్రవేశమునకు కుల ౨౯-౩౫ రాగం 5-15—23 పక్షి శు పుష్య
అన్నప్రాశనాదులకు మకరము ౧౧-౪౨ గం 10-54—24 సప్త శ
మఘ రాత్రి వివాహమునకు కుల మతాం ౨౯-౧౬ రాగం 5-7.

మార్గశిరమాసము:—డిశం 5 శు తృతీయ బు ఉషా వివాహ
గర్భాధానాదులకు మిషం ౬-౩ గం 19-52 కుజదృష్టి సమీత్ర
సంధి, జామిత్రచంద్రుడు—6 చతుర్థీ గు ఉషా అన్నప్రాశన వివా
హదులకు ధనుస్సు ౫-౩౧ గం 8-83—7 పంచ శు ధని రాత్రి
వివాహదులకు కుల ౨౭-౫ రా గం 4-17—8 పక్షి శ ధని రాత్రి
వివాహదులకు మిషం ౫-౩౨ గం 19-40 కుజదృష్టి—9 సప్త ఆ
శ తా అన్నప్రాశనాదులకు ధనుస్సు ౪-౫౮ గం 8-22—మకరం
మతాం ౮-౪౧ గం 9-51—గర్భాధానమునకు మిషం మతాం
౫-౨౦ గం 19-36 కుజదృష్టి—నవవధూప్రవేశమునకు కుల రాజ
పం|| ౨౬-౪౪ రా గం 4-10 తిథి సంధి—12 నవ బు రేవ రాత్రి
వివాహదులకు మిషం మతాం ౪-౪౯ గం 19-24 కుజ దృష్టి—

శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర పంచాంగ వీరిక

కర్కటకం రహితం ౭-౧౧ గం 20-20—తుల మతాం|| ౨౬-౧౧ రా గం ౩-56 పంచమంద్రుడు సగ్రహ చంద్రుడు—18 దశ గు లేవ అన్నప్రాశనవివాహదులకు ధనుస్సు మతాం|| ౪-౧౨ గం 8-6 సగ్రహచంద్రుడు—రాత్రి అశ్వి వివాహదులకు కర్కటకం ౭-౦ గం 20-17—నవమహూప్రవేశమునకు తుల ౨౬-౦ రా గం 8-58—16 చతుర్థ ఆ రోహి అన్నప్రాశన వివాహదులకు కుంభము ౧3-౯ గం 11-48—రాత్రి వివాహదులకు కర్కటకం ౬-౨౮ గం 20 9 సకేతు చంద్రుడు—17 పూర్ణి సో మృగ అన్నప్రాశన వివాహదులకు కుంభం మతాం ౧3-౦ గం 11-89 విష్ణి సకేతు చంద్రుడు—రాత్రి వివాహదులకు కర్కటకం మతాం ౬-౧౯ గం 20-8—(2) 19 బ ద్వితీ బు పున అన్నప్రాశనకు మకరం ౬-౫౧ గం 9-12 రవి వేద పక్షచంద్రుడు—(2) గర్భాధానమునకు కర్కటకం ౫-౫౭ గం 19-54 రవి వేద, రిఃఫచంద్రుడు—పుష్య నవ వహూప్రవేశమునకు తుల ౨౪-౫౭ రా గం 8-30—20 తృతీ గు పుష్య గర్భాధానమునకు కర్కటకం ౫-౪౬ గం 19-50 లగ్న చంద్రుడు—(2) 23 సప్త ఆ ఉఫ వివాహ గర్భాధానాదులకు కర్కటకం చోర పం|| ౫-౧౪ గం 19-89 అష్టకాదినం—(2) 24 అష్ట సో ఉఫ అన్నప్రాశన వివాహదులకు మకరం ౫-౫౭ గం 8-54 అష్టకాదినం—26 దశ బు స్వాతి వివాహ గర్భాధానాదులకు కర్కటకం చోర పం|| ౪-౪౨ గం 19-28.

పావమాసము:—(2) 1957 జన ౩ శు ద్వితీ గు శ్రవ అన్నప్రాశనకు మకరం ౪-౧౯ గం 8-15 కేతు వేద లగ్నచంద్రుడు—(2) 5 చతుర్థి శి ధని అన్నప్రాశనకు కుంభం ౯-33 గం 10-25 లగ్నచంద్రుడు, రాహువేద—6 పంచ ఆ శతా అన్నప్రాశనకు మకరం మతాం|| 3-3౭ గం 8-3—కుంభం రహితం ౯-౨3 గం 10-21 లగ్నచంద్రుడు—10 నవ గు అశ్వి అన్నప్రాశనకు మకరం ౨-౫౪ గం 7-46—13 ద్వాద ఆ రోహి అన్నప్రాశనకు మకరం ౨-౨౨ గం 7-34 సకేతు చంద్రుడు—(2) 17 బ ప్రతి గు పుష్య అన్నప్రాశనకు కుంభము మతాం|| ౭-౨౯ గం 9-88 పక్షచంద్రుడు—21 పక్షి సో హస్త అన్నప్రాశనకు మిశం చోర పం|| ౮-3౭ గం 10-5—25 దశ గు అనూ అన్నప్రాశనకు మిశం ౮-౦ గం 9-50 దుర్ముఖా ద్విసృప్య.

మాఘమాసము:—సౌమ 2 శు ద్వితీ శి శతా అన్నప్రాశన సీమంతదులకు కుంభం ౪-౫౮ గం 8-25 లగ్నచంద్రుడు—౩ తృతీ ఆ పూర్ణి ఆశ్వినోపనయనమునకు మిశం ౬-3౫ గం 9-14 రిఃఫచంద్రుడు—ఉభా రాత్రి వివాహదులకు ధనుస్సు ౨౬-౪౫ రా గం 4-40—4 చతుర్థి సో అన్నప్రాశన వివాహదులకు కుంభము ౪-3౯ గం 8-28—9 నవ శి రోహి అన్నప్రాశనోపనయన, వివాహ, నవగృహారంభ, ప్రవేశాదులకు మిశం బలిషము, ౫-3౮ గం 8-49 సకేతుచంద్రుడు—రాత్రి వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు ధనుస్సు మతాం|| ౨౫-3౬ రా గం 4-15 పక్షచంద్రుడు—10 దశ ఆ మృగ అన్నప్రాశన వివాహదులకు కుంభము 3-౪3 గం 8-2—రాత్రి వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు ధనుస్సు ౨౫-౨౪ రా గం 4-11 జామిత్రచంద్రుడు—11 ఏకా సో ఆర్ద్ర ఆశ్విలాదునోపనయనమునకు మిశం రాజపం|| ౫-౨౦ గం 8-41—14 పూర్ణి గు మఘ రాత్రి వివాహమునకు ధనుస్సు ౨౪-౪౧ రా గం ౩-55—16 బ ద్వితీ శి ఉ ఫ రాత్రి వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు ధనుస్సు ౨౪-౨౦ రా గం ౩-48—వివాహదులకు మకరం మతాం ౨౮-౫ రా గం 5-18—18 చతుర్థి సో చిత్ర అన్నప్రాశనోపనయన వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు మిశం ౪-౨౦ గం 8-14 జామిత్రచంద్రుడు—(2) 19 పంచ మం స్వా రాత్రి వివాహనవగృహారంభాదులకు ధనుస్సు ౨3-౪౯ రా గం ౩-87 రవి వేద—(2) రాత్రి వివాహమునకు మకరం రోగ

పం|| ౨౭-33 రాగం 5-6 రవి వేద—(2) 21 అష్ట గు అనూ రాత్రి వివాహదులకు ధనుస్సు మతాం ౨3-౨౭ రాగం 8-29—(2) మకరం రహితం ౨౭-౨౭ రా గం 4-59 కుజవేద, సగ్రహ చంద్రుడు అష్టకా|| 23 నవ శి మూల రాత్రి వివాహమునకు ధనుస్సు ౨3-౭ రాగం 8-21 లగ్న చంద్రుడు—(2) మకరం రాజ పం ౨౬-౫౧ రా గం 4-50 చంద్రుడు పగలు వివాహమునకు మిశం మతాం 3-3౦ గం 7 52.

ఫాల్గుణమాసము:—మార్గి ౩ శు ద్వితీ ఆ ఉ. భా అన్నప్రాశనకు మిశం ౨-3౨ గం 7-23 లగ్నచంద్రుడు—10 నవ ఆ మృగ అన్నప్రాశనకు మిశం ౧-3౫ గం 8-55—(2) 18 ద్వాదశి బు పుష్య అన్నప్రాశనకు మిశం ౧-౧౦ గం 6-48 శని వేద.

కుజాదిగ్రహ సంచారములు

వై శ్ర మా న:

కుజచార:—ఏప్రి 14 శు చతుర్థి శి ఉషా ర కుజ: ౫౦-౬—20 శు దశ శు శ్రవ గ కుజ: ౪-౫—25 శు పూర్ణి బు శ్రవ ౨ కుజ: ౨౦-౧౪—30 బ పంచ సో శ్రవ ౩ కుజ: 3౮-౪౯—మే 6 బ ఏకా ఆ శ్రవ 4 కుజ: ౦-3౪.

బుధచార:—ఏప్రి 12 శు ప్రతి గు అశ్వి ౩ బుధ: 3౮-౫౪—14 శు చతుర్థి శి అశ్వి ర బుధ: ౧౫-౪౫—15 పంచ ఆ ధర గ బుధ: ౫3-౪౧—17 సప్త మం ధర ౨ బుధ: 3౪-౪—19 నవ గు పశ్చాదు దిలోబుధ: ౧౫-౨ ధర ౩ బుధ: ౧౭-౪౧—21 ఏకా శి ధర ర బుధ: ౫-౪౮—23 త్రయో సో కృత్తి గ బుధ: ౦-౧3—25 పూర్ణి బు కృత్తి ౨ వృషే మిత్రసో బుధ: 3-౨౫—27 బ ద్వితీ శు కృత్తి ౩ బుధ: ౧౮-౫౫—29 చతుర్థి ఆ కృత్తి ర బుధ: ౫౨-౭—మే 2 సప్త బు రోహి గ బుధ: ౫౫-౪౫—7 ద్వాద సో రోహి ౨ బుధ: ౬-౫౮.

గురుచార:—ఏప్రి 17 శు సప్త మం గురు వక్రత్యాగ: 3౦-౦ రాశ్యాది గురు: 3-౨౮-౧౫ ౧౫.

శుక్రచార:—ఏప్రి 14 శు చతుర్థి శి రోహి ౩ శుక్ర: ౧౧-౫౨—17 శు సప్త మం రోహి ర శుక్ర: ౪౨-౧—21 ఏకా శి మృగ గ శుక్ర: ౧౯-౨3—25 పూర్ణి బు మృగ ౨ శుక్ర: ౫-౫౨—29 బ చతుర్థి ఆ మృగ ౩ బుధ నే మిత్రస్థశుక్ర: ౫-౫౨—మే 8 అష్ట గు మృగ ర శుక్ర: ౧౯-౧౨—7 ద్వాద సో ఆర్ద్రా గ శుక్ర: ౫౮-౧.

శనిచార:—అనూ ౨ వక్రీ శని:

రాహుకేతు:—ఏప్రి 26 బ ప్రతి గు అనూ ర రాహు: రోహి ౨ కేతు: ౩౪-౦.

వై శా ఖ మా న:

కుజచార:—మే 11 శు ప్రతి శు. ధని గ కుజ: ౨౬-౨౧—16 సప్త బు ధని ౨ కుజ: ౫౭-౫—22 త్రయో మం ధని ౩ కుంభేనమస్త: కుజ: 3౩-౫౧—28 బ చతుర్థి సో ధని ౪ కుజ: ౧౭-౪౦—జూన్ 8 నవ ఆ శతా గ కుజ: ౧౦-3౬.

బుధచార:—మే 14 శు చతుర్థి సో బుధ వక్రారంభ: ౨౯ ౫౬ రాశ్యాది బుధ: ౧ ౧౫-3౭-3౦—17 అష్ట గు పశ్చా దస్త మితోబుధ: ౨౮-3౯—22 త్రయో మం రోహి గ వక్రీ బుధ: ౩౪-౫౫—28 బ చతుర్థి సో కృత్తి ర వక్రీ బుధ: 3౮-౨౫—జూన్ 8 నవ ఆ ప్రాగుదిలోబుధ: ౨౫-౪3—7

త్రయో గు బుధ వక్రత్యాగః ౨౧-౧౦ రాశ్యాది బుధః ౧౬-౫౦-౫౪.

గురుచారః—మే 21 శు ద్వాద సో మఘా ౧ సింహా బుజార్ధః ౫౪-౪౮.

శుక్రచారః—మే 18 శు తృతీ ఆ ఆర్ద్రా ౨ శుక్రః ౧౭-3౮—20 ఏకా ఆ ఆర్ద్రా 8 శుక్రః ౭-౧౧—81 బషి గు శుక్ర వక్రారంభః ౪౪-3౪ వక్రారంభేరాశ్యాది శుక్రః ౨-౧౫-౪౬-౦.

శనిచారః—మే 15 శు షష్ఠీ మం అనూ ౧ వక్రీ శనిః ౨౮-౨౧.

రాహుకేతూ—అనూ ౪ రాహుః ౮౦హి ౨ కేతుః.

జ్యేష్ఠ మా నః

కుజచారః—జూన్ 9 శు ప్రతి శ శతా ౨ కుజః ౧౬-౧3—15 సప్త శు శత 3 కుజః 3౭-౧౫—22 చతుర్థ శు శత ౪ కుజః ౨౦-౪౭—29 బషి శు పూర్వా ౧ కుజః 3౬-౧౪—జూలై 7 చతుర్థ శ పూర్వా ౨ కుజః ౪౪-౪.

బుధచారః—జూన్ 16 నవ శ ౮౦హి ౧ బుజార్ధః ౨౦-౧౫—20 ద్వాద బు ౮౦హి ౨ బుధః ౨౮-౪౫—28 పూర్తి శ ౮౦హి 3 బుధః ౪౦-౮—28 బ తృతీ మం ౮౦హి ౪ బుధః ౨౨-౪౬—28 పంచ గు మృగ ౧ బుధః ౪౭-౬—30 సప్త శ. మృగ ౨ బుధః ౫౪-౧3—జూలై 3 దశ మం మృగ 3 మిథునే స్వరే బుధః ౧-౧౨—4 ఏకా బు మృగ ౪ బుధః ౫౫-౪3—6 త్రయో శు ఆర్ద్రా ౧ బుధః ౪౧-౧౭—7 చతుర్థ శ ప్రాగస్త మిథో బుధః ౨౭-౦—8 అనూ శ ఆర్ద్రా ౨ బుధః ౨౮-౧౫.

గురుచారః—జూన్ 17 శు దశ ఆ మఘా ౨ గురుః ౧౮-౧౮—జూలై 7 బ చతుర్థ శ మఘా 3 గురుః ౧౨-౨౯.

శుక్రచారః—జూన్ 11 శు తృతీ సో ఆర్ద్రా ౨ వక్రీ శుక్రః ౫౧-౫౫—17 దశ ఆ పశ్చాదస్తమిత్తుక్రః 3౭-౪౫—18 ఏకా సో ఆర్ద్రా ౧ వక్రీ శుక్రః ౧౫-౮—28 పూర్తి శ మృగ ౪ వక్రీ శుక్రః 3౮-౨—27 బ చతుర్థీ బు ప్రాగుదిత్తుక్రః ౨౦-౪౮—29 షష్ఠీ శు మృగ 3 వక్రీ శుక్రః ౧౮-౧౭—జూలై 7 బ చతుర్థ శ మృగ ౨ వృషేవక్రీ శుక్రః ౧౮-౧౭.

శనిచారః—జూలై 8 బ అనూ ఆ విశా క వక్రీ శనిః ౪౪-3౩.

రాహుకేతూ—జూన్ 28 బ పంచ గు అనూ 3 రాహుః ౮౦హి ౧ కేతుః ౨౮-౦.

ఆ మా థ మా నః

కుజచారః—జూలై 17 శు దశ మం పూర్వా 3 కుజః 3౬-౪౫—౪౫ 2 బ దశ గు పూర్వా ౪ మినే మిత్రిష్ఠః కుజః ౫౮-౨౨.

బుధచారః—జూలై 10 శు 3 మం ఆర్ద్రా 3 బుధః ౮-౪౨—11 చతుర్థీ బు ఆర్ద్రా ౪ బుధః ౪౬-౧౮—18 షష్ఠీ శు పున ౧ బుధః ౨౧-౫౨—14 సప్త శ పున ౨ బుధః ౫౬-౧౦—16 నవ సో పున 3 బుధః ౨౯-౪౦—18 ఏకా బు పున ౪ కర్కటకే శ్రుస్తో బుధః ౨-౫౮—19 ద్వాద గు పున ౧ బుధః 3౬-3౪—21 చతుర్థ శ పున ౨ బుధః ౧౦-౫౧—22 పూర్తి ఆ పున 3 బుధః ౪౬-౧౪—24 బ ద్వితీ మం పున ౪ బుధః ౨3-3—26 తృతీ

శు ఆశ్లే ౧ బుధః ౧-3౪—27 చతుర్థీ శు ఆశ్లే ౨ బుధః ౪౨-౧3—29 షష్ఠీ ఆ ఆశ్లే 3 బుధః ౨౫-౭—31 అష్ట మం ఆశ్లే ౪ బుధః ౧౦-౨౯—౪౫ 1 నవ బు మఘా ౧ సింహా మిత్రస్తో బుధః ౫౮-3౫—౪౫ 2 దశ గు పశ్చానుదిత్తుక్రః ౨౬-౧౭—8 ఏకా శు మఘా ౨ బుధః ౪౪-౪౫—5 చతుర్థీ ఆ మఘా 3 బుధః ౪౪-౫.

గురుచారః—జూలై 24 బ ద్వితీయ మం. మఘా ౪ గురుః ౪౪-౧౮.

శుక్రచారః—జూలై 18 శు. షష్ఠీ శు. శుక్ర వక్ర త్యాగః ౫3-౧౦ రాశ్యాదిశుక్ర. ౧-౨౯-౧౫-3—20 త్రయో శు. మృగ 3 మిథునే బుజా శుక్రః ౧౪-౨౮—29 బ షష్ఠీ ఆ. మృగ ౪ శుక్రః ౧౮ ౫౭—౪౫ 4 బ త్రయో శ. ఆర్ద్రా ౧ శుక్రః ౧౬-౨.

శనిచారః—జూలై 3౦ బ సప్త సో. శని వక్రత్యాగః ౪౨-౨౫ రాశ్యాది శనిః ౭-౨-౫౫-౪౮.

రాహుకేతూ—అనూ 3 రాహుః 1 ౮౦హి ౧ కేతుః.

శ్రావణమా నః

కుజచారః—ఆగ 10 శు పంచ శు. కుజ వక్రారంభః ౪౭-౭ వక్రారంభే రాశ్యాది కుజః ౧౧-౦-౨౪-౧౬—18 శు ద్వాద శ పూర్వా 3 కుంభే వక్రీ కుజః ౨౪-౨౧—సెప్టెం 4 బ అనూ మం పూర్వా ౨ వక్రీ కుజః ౨౫-౭.

బుధచారః—ఆగ 7 శు ప్రతి మం. మఘా ౪ బుధః ౪౧-౫౨—9 తృతీ గు పూర్వా ౧ బుధః ౪3-౨3—బషి శ పూర్వా ౨ బుధః ౪౮-౫౮—18 అష్ట సో పూర్వా 3 బుధః ౫౪-౫—16 దశమ పూర్వా ౪ బుధః ౧౪-౨౬—18 ద్వాద శ ఉఫ ౧ బుధః 3౫-3౮—21 పూర్తి మం ఉఫ ౨ కన్యాయా ముచ్చే బుధః 3-౪౧—28 బ ద్వితీ గు ఉఫ 3 బుధః ౪౦-3౪—26 పంచ ఆ ఉఫ ౪ బుధః ౨౮-౪౫—29 అష్ట బు హస్త ౧ బుధః 33-౫ సెప్టెం 2 ద్వాద ఆ హస్త ౨ బుధః 3-౫౦.

గురుచారః—ఆగ 9 శు తృతీ గు పూర్వా ౧ గురుః ౪౪-౧౮—19 త్రయో ఆ పశ్చాదస్తమిత్తు గురుః ౧౦-౧౨—25 బ చతుర్థ శ పూర్వా ౨ గురుః 3౧-౫౫.

శుక్రచారః—ఆగ 9 శు తృతీ గు ఆర్ద్రా ౨ శుక్రః ౧౫-౪—18 అష్ట సో ఆర్ద్రా 3 శుక్రః ౪3-౧౪—17 ఏకా శు ఆర్ద్రా ౪ శుక్రః ౫౧-౪౪—21 పూర్తి మం పున ౧ శుక్రః ౪౬-౧౪—25 బ చతుర్థీ శ పున ౨ శుక్రః 3౦-౫—25 అష్ట బు పున 3 శుక్రః ౫-౪౭—సెప్టెం 1 ఏకా శ పున ౪ కర్కటే శ్రుస్తో శుక్రః 3౪-౪౮—4 అనూ మం పున ౧ శుక్రః ౫౮-3౪.

శనిచారః—ఆగ 22 బ ప్రతి బు అనూ ౧ బుజా శ్శనిః ౧-౫.

రాహుకేతూ—ఆగ 80 బ నవ గు అనూ ౨ రాహుః శ్శని కేతుః ౨౧-౪౭.

భాద్ర ప ద మా నః

కుజచారః—సెప్టెంబరు 16 శు ద్వాద ఆ పూర్వా ౧ వక్రీ కుజః ౪౧-౫౮.

బుధచారః—సెప్టెం 6 శు ద్వితీ గు హస్త 3 బుధః 3౪-3౮—18 శు నవ గు బుధ వక్రారంభః 33-౫౫ రాశ్యాది

బుధ: ౫-౧౦-౫౫-౪౪—19 చతుర్థి బుధుడు ౨ వక్రీ బుధ: ౫౫-౨—20 పూ గు పశ్చాదస్మిన్ బుధ: ౨౯-౪—28 బృహతి ఆ మాస గ బుధ: 3౨-౫౧—26 వక్రీ బు ఉఫ ర వక్రీ బుధ: ౪౧-౫—29 దశ శ ఉఫ 3 వక్రీ బుధ: ౫౨-౪౬—అక్టో 3 చతుర్థి బు ప్రాగుదిన్ బుధ: 3-౫౬.

గురుచార:—సెప్టెం 9 పంచ ఆ పూషి గురు: ౫౪-౫౫—18 త్రియో మం ప్రాగుదిన్ గురు: ౪3-౫౯—25 బ పంచ మం పూషి ర గురు: 3౨-౫౬.

శుక్రచార:—సెప్టెం ౩ శు చతుర్థి శ పుష్య ౨ శుక్ర: ౧౨-౪3—11 సప్త మం పుష్య 3 శుక్ర: 3౩-౫—14 దశ శ పుష్య ర శుక్ర: ౪౫-౧౧—17 త్రియో విశి సో. ఆశ్వి ౧ శుక్ర: ౫౪-౨౧—21 బ ప్రతి శు. ఆశ్వి ౨ శుక్ర: ౦-౫౧—24 చతుర్థి సో ఆశ్వి 3 శుక్ర: ౫-౦—27 అష్ట శు ఆశ్వి ర శుక్ర: ౨-౪-3౦ ఏకా ఆ మహా గ సింహ శత్రుస్థ శుక్ర: ౩-౧౨—అక్టో 3 చతుర్థి బు మహా ౨ శుక్ర: ౫-౩౯.

శనిచార:—అనూ ౧ శని:

రాహుకేతు—అనూ ౨ రాహు: కృత్తిక కేతు:

ఆ శ్వ యు జ మా న:

కుజచార:—అక్టో 6 శు ద్వితి శ శత ర వక్రీ కుజ: 3౧-౧౮—10 వక్రీ బు కుజ వక్రత్యాగ: ౨౫-౧౫ రాశ్యాది కుజ: ౧౦-౧౯-౫౩-౪౬—14 దశ ఆ పూభా గ బుజు: కుజ: ౧౯-౧౨—నవం 2 బ అనూ శు పూభా ౨ కుజ: ౫౨-౨౧.

బుధచార:—అక్టో 5 శు ప్రతి శు బుధ వక్రత్యాగ: 3౪-3౮ రాశ్యాది బుధ: ౫-౪-౧-౪—11 సప్త గు ఉఫ ర బుజు: ద్విధ: ౧౧-3౬—14 దశ ఆ మాస గ బుధ: ౧౮-౧౫—16 ద్విధ మం మాస ౨ బుధ: ౪౮-౫౪—19 పూర్తి శు మాస 3 బుధ: ౪-౨౬—21 బ ద్వితి ఆ మాస ర బుధ: ౧౨-౨—22 తృతి సో ప్రాగ స్మిన్ బుధ: ౪-౨౪—23 చతుర్థి మం చిత్రా గ బుధ: ౧౫-3౫—25 వక్రీ గు చిత్రా ౨ బుధ: ౧౬-౪౫—27 అష్ట శ చిత్రా 3 తులాయాం మిత్రిస్థో బుధ: ౧౬-౫౬—29 దశ సో చిత్రా ర బుధ: ౧౬-3౦—31 త్రియో బు స్వా గ బుధ: ౧౬-౨౦—నవం 2 అనూ శు స్వాతి ౨ బుధ: ౧౬-3౯.

గురుచార:—అక్టో 11 శు సప్త గు ఉఫ గ గురు: ౨౬-౫౧—28 బ నవ ఆ ఉఫ ౨ కన్యాయాం శత్రుస్థో గురు: 3౨-౧౫.

శుక్రచార:—అక్టో 6 శు ద్వితి శ మహా 3 శుక్ర: ౨-౩౫—8 చతుర్థి సో మహా ర శుక్ర: ౫౮-౧౦—11 సప్త గు పూషి గ శుక్ర: ౫౨-౨౬—14 దశ ఆ పూషి ౨ శుక్ర: ౪౫-౨౫—17 త్రియో బు పూషి 3 శుక్ర: 3౨-3౩—20 బ ప్రతి శ పూషి ర శుక్ర: ౨౮-3౫—23 చతుర్థి మం ఉఫ గ శుక్ర: ౧౮-3౬—26 సప్త శు ఉఫ ౨ కన్యాయాం నీచే శుక్ర: ౨-౪౫—28 నవ ఆ ఉఫ 3 శుక్ర: ౫౬-౬—31 త్రియో బు ఉఫ ర శుక్ర: ౪3-౩౯.

శనిచార:—అక్టో 9 శు పంచ మం అనూ ౨ శని: 3౩-౪౧.

రాహుకేతు—నవం 1 బ చతుర్థి గు అనూ గ రాహు: కృత్తి 3 కేతు: ౧౫-3౮.

కార్తిక మా న:

కుజచార:—నవం 18 శు దశ మం పూభా 3 కుజ: ౧౮-౨—21 బ చతుర్థి బు పూభా ర మీనేపజ: ౪౬-౧౧—29 ద్విధ గు ఉభా గ కుజ: ౧౨-౫౩.

బుధచార:—నవం 4 శు ద్వితి ఆ స్వాతి 3 బుధ: ౧౨-౪౧—6 చతుర్థి మం స్వాతి ర బుధ: ౧౯-3౪—8 వక్రీ గు విశా గ బుధ: ౨౨-౧౨—10 సప్త శ విశా ౨ బుధ: ౨౬-౧—12 నవ సో విశా 3 బుధ: 3౦-3౨—14 ఏకా బు విశా ర వృశ్చికే సమస్తో బుధ: 3౬-౫—16 త్రియో శు అనూ గ బుధ: ౪౨-౨౦—18 పూర్తి ఆ అనూ ౨ బుధ: ౪౯-౧౬—20 బ ద్వితి మం అనూ 3 బుధ: ౫౬-౫౧—23 వక్రీ శు అనూ ర బుధ: ౪-౫౬—25 అష్ట ఆ శ్వేష్ఠ గ బుధ: ౧3-3౦—27 దశ మం శ్వేష్ఠా ౨ బుధ: ౨౨-౨౫—29 ద్విధ గు శ్వేష్ఠ 3 బుధ: 3౧-౪౦—డిశం 1 చతుర్థి శ శ్వేష్ఠా ర బుధ: ౪౧-౧౨.

గురుచార:—నవం 16 శు త్రియో శు ఉఫ 3 గురు: ౫౨-౧౩.

శుక్రచార:—నవం 5 శు ప్రతి శ మాస గ శుక్ర: 3౦-3౨—6 శు చతుర్థి మం మాస ౨ శుక్ర: ౧౨-౪౨—9 సప్త శు మాస 3 శుక్ర: ౨-౨౮—11 అష్ట ఆ మాస ర శుక్ర: ౪౨-౪౦—14 ఏకా బు. చిత్రా గ శుక్ర: 3౨-౨౧—17 చతుర్థి శ చిత్రా ౨ శుక్ర: ౧౬-3౨—20 బ ద్వితి మం చిత్రా 3 తులాయాం స్వరే శుక్ర: ౦-౨౦—22 పంచ గు చిత్రా ర శుక్ర: ౪3-౪౧—25 అష్ట ఆ స్వాతి గ శుక్ర: ౨౬-3౯—28 ఏకా బు. స్వాతి ౨ శుక్ర: ౯-౧౪—30 త్రియో శు స్వాతి 3 శుక్ర: ౫౧-3౫.

శనిచార:—నవం 9 శు సప్త శు అనూ 3 శని: 3౫-౧౨—10 సప్త శ పశ్చాదస్మిన్ మిత్రిస్థిని: ౪౨-౪.

రాహుకేతు—అనూ గ రాహు: కృత్తికా 3 కేతు:

మార్గ శి ర మా న:

కుజచార:—డిశం 6 శు చతుర్థి గు. ఉభా ౨ కుజ: ౧౨-౦—12 నవ బు. ఉభా 3 కుజ: ౫౧-౪౦—19 బ ద్వితి బు ఉభా ర కుజ: ౯-౪౯—25 నవ మం రేవ గ కుజ: ౧౫-౫౧—31 అనూ సో రేవ ౨ కుజ: ౧౨-౧౫.

బుధచార:—డిశం 3 శు ప్రతి సో మూల గ ధనుషి సమస్తో బుధ: ౫౧-౧౧—6 చతుర్థి శు మూల ౨ బుధ: ౧-౨౯—8 వక్రీ శ మూల 3 బుధ: ౧౨-౨౯ పశ్చాదుదిన్ బుధ: 3౨-౨౧—10 అష్ట సో మూల ర బుధ: ౨౪-౨3—12 నవ బు పూషా గ బుధ: 3౨-౪౪—14 ఏకా శు పూషా ౨ బుధ: ౫3-౧౬—17 పూర్తి సో పూషా 3 బుధ: ౧౨-3౦—19 బ ద్వితి బు పూషా ర బుధ: 3౨-౪౪—22 పంచ శ ఉషా గ బుధ: ౧3-౪౨—25 నవ మం ఉషా ౨ మకరే సమస్తో బుధ: ౧౨-౧—29 త్రియో శ ఉషా 3 బుధ: ౨౨-౪౨—1957 జనవరి 1 అనూ మం బుధ వక్రారంభ: ౨౪-౫౫ వక్రారంభే రాశ్యాది బుధ: ౯-౪-౧౦-3౯.

గురుచార:—డిశం 12 నవ బు ఉఫ ర గురు: ౬-౧.

శుక్రచార:—డిశం 3 శు ప్రతి సో స్వాతి ర శుక్ర: 3౩-3౪—6 చతుర్థి గు విశా గ శుక్ర: ౧౫-౧౯—8 వక్రీ శ విశా ౨ శుక్ర: ౫౬-౧౬—11 నవం మం విశా 3 శుక్ర: 3౮-

౧౭—17 ఏకా శు విశా క వృద్ధి కే సమస్తపుక: ౧౯-౨౭—17 పూర్తి సో అనూ గ శుక: ౦-౨౯—19 బ ద్వితీ బు అనూ అ శుక: ౪౧-౨౧—22 పంచ శ అనూ ౩ శుక: ౨౨-3—25 నవ మం అనూ క శుక: ౨-3౭—27 ఏకా గు జ్యేష్ఠా గ శుక: ౪౩-౩—80 చతుర ఆ జ్యేష్ఠా అ శుక: ౨౩ అర.

శనిచార:—డిశం 7 శు పంచ శు అనూ ౪ శని: ౫౦-౪౬—14 ఏకా శు ప్రాగుదిత శ్శని: ౧౭-౪౦.

రాహుకేతూ:—అనూ గ రాహు: కృత్తి ౩ కేతు:.

పౌష మా న:

కుజచార:—1957 జనవరి 6 శు పంచ ఆ రేవ ౩ కుజ: ౨-౨౬—11 దశ శు రేవ క కుజ: ౪౩-౫౦—17 బ ప్రతి గు ఆశ్వి గ మేషే స్వత్రే లే కుజ: ౨౧-౫౬—22 సప్త మం ఆశ్వి అ కుజ: ౫౫-౪౨—28 త్రయో సో ఆశ్వి ౩ కుజ: ౨౬-౧౭.

బుధచార:—జన 4 శు తృతీ శు ఉషా అ వక్రీ బుధ: ౨౪-౨౯ వశ్పాదప్రమితో బుధ: ౪౯-౧౬—౪ సప్త మం ఉషా గ ధనుషి వక్రీ బుధ: ౮-౨౨—10 నవ గు పూషా క వక్రీ బుధ: ౪౪-౪౮—18 ద్వాద ఆ పూషా ౩ వక్రీ బుధ: ౨౦-3౦—16 పూర్తి బు ప్రాగుదితో బుధ: ౩-౧౫ పూషా అ వక్రీ బుధ: ౩౭-౪౦—21 బ వక్రీ సో బుధ వక్రత్యాగ: ౪౭-3౦ రాశ్యాది బుధ: ౮-౧౮-౧౦—27 ద్వాద ఆ పూషా ౩ బుధబుధ: ౩౫-౧౯.

గురుచార:—1957 జన 15 శు పూర్తి బు గురువక్రా రంధ: ౧౪-3౪ వక్రారంధే రాశ్యాది గురు: ౫-౮-3౨-౪౧.

శుక్రచార:—1957 జన 2 శు ప్రతి బు జ్యే ౩ శుక: ౩-౧—4 తృతీ శు జ్యే శుక: ౪౩-౧౫—7 వక్రీ సో మూల గ ధనుషి సమస్తపుక: ౨౩-౪౦—10 నవ గు మూల అ శుక: ౩-౩౨—12 ఏకా శ మూల ౩ శుక: 14 చతుర్త మం మూల క శుక: ౨౩-౩౪—18 బ తృతీ శు పూషా గ శుక: ౩-౩౫—20 పంచ ఆ పూషా అ శుక: ౪౩-౩౨—28 అష్ట బు పూషా ౩ శుక: ౨౩-౩౧—26 ఏకా శ పూషా క శుక: ౩-౩౨—28 త్రయో సో ఉషా గ శుక: ౪౩-౩౧.

శనిచార:—1957 జన 6 శు పంచ ఆ జ్యేష్ఠా గ శని: ౪౫-౨౬.

రాహుకేతూ—1957 జన ౩ శు ద్వితీ గు విశా క రాహు: కృత్తి ౨ కేతు: ౮. 3౮.

మాఘ మా న:

కుజచార:—ఫిబ్ర 2 శు ద్వితీ శ ఆశ్వి క కుజ: ౫౩-౪౯—8 అష్ట శు భర గ కుజ: ౧౯-౫౩—13 చతుర్త బు భరణీ అ కుజ: ౪౩-౨౪—19 బ పంచ మం భర ౩ కుజ: ౬-౮—24 దశ ఆ భర క కుజ: ౨౭-౧౩—మార్చి 1 అమా శు కృత్తి గ కుజ: ౪౭-౩౦.

బుధచార:—జన 31 శు ప్రతి గు పూషా క బుధ: ౫౧-౫౭—4 చతుర్త సో ఉషా గ బుధ: ౧౨-౪౭—7 సప్త గు ఉషా అ మకరే బుధ: ౧౦-౫౦—ఫిబ్ర 9 నవ శ ఉషా ౩ బుధ: ౫౪-౩౪—12 ద్వాద మం ఉషా క బుధ: ౨౯-౨౮—14 పూర్తి గు శ్రవ గ బుధ: ౫౭-౩౪—17 బ తృతీ ఆ శ్రవ అ బుధ: ౨౧-౧౮—19 పంచ మం శ్రవ ౩ బుధ: ౪౦-౭—21 అష్ట గు

శ్రవ క బుధ: ౫౫-౧౮—24 దశ ఆ ధని గ బుధ: ౬-౨1—6 ద్వాద మం ధని అ బుధ: ౧౪-౪౮—28 చతుర్త గు ధని ౩ కుంభే సమస్తో బుధ: ౨౦-౧౨.

గురుచార:—ఫిబ్ర 20 శు సప్త బు ఉషా ౩ వక్రీ గురు: ౨౦-౦.

శుక్రచార:—జన 31 శు ప్రతి గు ఉషా అ మకరే మిత్రస్థపుక: ౨౩-౨౬—ఫిబ్ర 3. తృతీ ఆ ఉషా ౩ శుక: ౩-౩౧—5 పంచ మం ఉషా క శుక: ౪౩-౩౬—8 అష్ట శు శ్రవ గ శుక: ౨౩-౩౧—11 ఏకా సో. శ్రవ అ శుక: ౩-౩౬—13 చతుర్త బు శ్రవ ౩ శుక: ౪౩-౩౬—16 బ ద్వితీ శ శ్రవ క శుక: ౨౩-౪౦—19 పంచ మం ధని గ శుక: ౩-౪౯—21 అష్ట గు ధని అ శుక: ౪౪-౧౭—24 దశ ఆ ధని ౩ కుంభే మిత్రస్థపుక: ౨౪-౨౦—27 త్రయో బు ధని క శుక: ౪-౬౪—మార్చి 1 అమా శు శ్రవ గ శుక: ౪౬-౫౬.

శనిచార:—ఫిబ్ర 16 బ ద్వితీ శ జ్యేష్ఠా అ శని: ౭-౮.

రాహుకేతూ—విశా క రాహు: కృత్తి ౨ కేతు:.

ఫాల్గు న మా న:

కుజచార:—మార్చి 7 శు వక్రీ గు కృత్తి అ వృషభే కుజ: ౭-౧—12 ఏకా మం కృత్తి ౩ కుజ: ౨౬-౨౦—17 బ ద్వితీ ఆ కృత్తి క కుజ: ౪౫-౨౦—28 బ అష్ట శ రోహి గ కుజ: ౪౦—28 బ ద్వాద గు రోహి అ కుజ: ౨౨-౧౦.

బుధచార:—మార్చి 2 శు ప్రతి శ ధని క బుధ: ౨౩-౨—8 ద్వితీ ఆ ప్రాగ సమితో బుధ: ౫౨-౪౧—4 తృతీ సో శ్రవ గ బుధ: ౨౩-౮—6 పంచ బు శ్రవ అ బుధ: ౨౧-౪౪—8 సప్త శు శ్రవ ౩ బుధ: ౧౬-౧౯—10 నవ ఆ శ్రవ క బుధ: ౯-౨౬—12 ఏకా మం పూర్ణా గ బుధ: ౪౮-౪౧—18 ద్వాద బు పూర్ణా అ బుధ: ౪౮-౪౧—15 చతుర్త శు పూర్ణా ౩ బుధ: ౩౫-౨౨—17 బ ద్వితీ ఆ పూర్ణా క మిశే నీచే బుధ: ౨౦-౧౦—19 చతుర్త మం ఉభా గ బుధ: ౩-౧౬—20 పంచ బు ఉభా అ బుధ: ౪౪-౪౯—22 సప్త శు ఉభా ౩ బుధ: ౨౪-౪౯—24 నవ ఆ ఉభా క బుధ: ౪-౨౭—25 దశ సో రేవ గ బుధ: ౪౨-౪౦—27 ఏకా బు రేవ అ బుధ: ౨౧-౨౧—29 త్రయో శు రేవ ౩ బుధ: ౦-౧౩—80 చతుర్త శ రేవ క బుధ: ౩౯-౫౬—ఏప్రి 1 దుర్ముఖ చైత్ర శు ప్రతి సో ఆశ్వి గ మేషే సమస్తో బుధ: ౨౧-౨౮.

గురుచార:—మార్చి 19 శు చతుర్తీ మం ఉషా అ వక్రీ గురు: ౫౫-౧౦.

శుక్రచార:—మార్చి 2 శు ప్రతి శ ప్రాగ సమిత్ర పుక: ౫౭-౦—4 తృతీ సో శ్రవ అ శుక: ౫౫-౧౮—7 వక్రీ గు శ్రవ ౩ శుక: ౫-౪౫—9 అష్ట శ శ్రవ క శుక: ౪౬-౯—12 ఏకా మం పూర్ణా గ శుక: ౨౬-౫౧—15 చతుర్త శు పూర్ణా అ శుక: ౭-౩౨—17 బ ద్వితీ ఆ పూర్ణా ౩ శుక: ౪౮-౫౫—20 పంచ బు పూర్ణా క మిశే ఉచ్చే శుక: ౪౯-౩—28 అష్ట శ ఉభా గ శుక: ౯-౫౫—25 దశ సో ఉభా అ శుక: ౫౦-౫౭—28 ద్వాద గు ఉభా ౩ శుక: ౩౧-౫౩—81 అమా ఆ ఉభా క శుక: ౧౩-౨.

శనిచార:—మార్చి 28 బ అష్ట శ శని వక్రారంధ: ౪౮-౦ వక్రారంధే రాశ్యాది శని: ౭-౨౧-౩-౩.

(శ్రీ) దుర్గుళి సంవత్సర పంచాంగ వీరిక

రాహు కేతు:—మార్చి 7 ను వృషి ను విశా 3 కుల
యాం రాహు: కృత్తిక మేష కేతు: 3-రం.

యురేచన్, నెహ్రూస్, ప్లాటో, గ్రహములు

యురేచన్ (వరుణ) చారము:—జూన్ 8 వైశాఖ
బ చతుర్థ శు పుష్య ౨ ఋజు రవ్యుణ:—ఆగ 5 ఆషాఢ బ చతుర్థ
ఆ పుష్య 3 వరుణ:—అక్టో 18 ఆశ్విన నవ శ పుష్య ౪ వరుణ:
నవం 12 కార్తిక శు నవ సో వరుణ వక్రకారంభ:—డిశం 12 మార్గ
శిర శు నవ బు పుష్య 3 వక్రీ వరుణ:—1957 మార్చి 11 ఫాల్గుణ
శు దశ సో పుష్య ౨ వక్రీ వరుణ:—

నెహ్రూస్ (ఇంద్ర) చారము:—జూలై 9 ఆషాఢ
శు ప్రతి సో ఇంద్ర వక్రత్యాగ:—అక్టో 17 ఆశ్వయుజ శు త్రియో
బు స్వాతి ౧ ఋజుగతి రింద్ర:—1957 ఫిబ్రవరి 4 మాఘ శు
చతుర్థి సో ఇంద్ర వక్రకారంభ:.

ప్లాటో (యమ) చారము:—మే 1 చైత్ర బ వృషీ
మం. యమ వక్రత్యాగ:—జూన్ 4 వైశాఖ బ దశ సో మమా ౨
ఋజురవ్యమ:—అక్టో 1 భాద్ర బ ద్వాద సో మఘా 8 యమ:—
డిశం 8 మార్గ శిర శు వృషీ శ యమ వక్రకారంభ:—1957 జనవరి
15 పౌష శు చతుర్థ మం మఘా ౨ వక్రీ యమ:.

ముఖ్యములైన వ్రతములు - పండుగలు

చైత్రమాసము:—1956 సం॥ ఏప్రిల్ 12 ను ప్రతి గు సంవత్స
రాది వసంతి నవరాత్రి ప్రా॥ 18 ను తృతీ ఉత్తమ మన్వాది మేవ
సంక్రమణము 15 ను పంచ ఆ నాగపూజ శ్వేతివరాహకల్పము 18
అష్ట బు అశోక రుద్రపూజ ఆశోక కలికా ప్రాశంసం 19 ను నవ గు
మతత్రయం వారికి శ్రీరామనవమి శ్రీరామజయంతి 20 ను దశ శు
వృషభాయనం హరిపద పుణ్యకాలం 23 ను ద్వాద ఆ అనంగపూజ
24 ను చతుర్థ మం రాధ్యమన్వాది ఇంద్రాది సర్వేశ్వరపూజ 30 బ
పంచ సో మత్స్యజయంతి మే 8 అష్ట గు కర్తరీ ప్రవేశము మే 8 బ
త్రియో మం వరాహజయంతి 10 బ అమా గు కూర్మకల్పము
సద్వికర్తరి.

వైశాఖమాసము:—మే 18 ను తృతీ ఆ అక్ష తృతీయ
సింహాచలమున చంద్రనోత్పన్నము శ్రేతాయుగాది బలరామజయంతి
నాగచతుర్థి (సౌరంల 14 ను చతుర్థి సో నాగచతుర్థి) 14 ను చతుర్థి
సో శంకరజయంతి వృషభ సంక్రమణ పుణ్యకాలము (సౌరంల 15
న పంచమి మం శంకరజయంతి) 15 ను సప్త బు విద్యారణ్యజయంతి
20 ను ఏకా ఆ అన్నవరత్నోత్సవము శ్రీ సత్యనారాయణస్వామి
కల్యాణోత్సవము 21 మిథునాయనం వడశీతి పుణ్యకా॥ 28 చతుర్థ
బు మతత్రయం వారికి వృసింహజయంతి 24 ను పూర్ణి గు మహా
వైశాఖి ఐంద్రగ్రహణం 27 బ తృతీ ఆ కర్తరీత్యాగం పార్థివ
కల్పము.

జ్యేష్ఠమాసము:—జూన్ 10 ద్వితి ఆ సోపపదము 11 ను
తృతీ శ రంభాగ్రతం 18 ను పంచ బు వింధ్యవాసిని దేవీపూజ 11
ను వృషి గు మిథున సంక్రమణం 17 ను దశ ఆ దశపాపహర దశమి
21 ను త్రియో గు క్కటకాయనం దక్షిణాయన పుణ్యకాలము
విద్యారణ్యస్వామి తాఢనము 22 చతుర్థ శు భౌతికమన్వాది
నాదిత్రీవ్రతం మహాజ్యేష్ఠి 23 ను పూర్ణి శ వృషభపూజ హలప్రద
హణము జూలై 5 బ ద్వా గు కూర్మజయంతి 8 అమా ఆ ఆర్ద్రా
సమాప్తి వర్యంతం ప్రాతః కారే వ్యతిపాతాఖ్యాంబధ్యయోగ.

ఆషాఢమాసము:—జూలై 9 ను ప్రతి సో జగన్నాథస్వామి
రథోత్సవము 12 ను పంచ గు ఐంద్ర పంచమి 18 ను వృషి శు

కుమార వృషి 16 ను అష్ట ఆ కర్కట సంక్రమణ పు॥ కా॥ 17 ను
దశ మం చాతుషమన్వాది మహాలక్ష్మీవ్రత ప్రా॥ 18 ను ఏకా బు
శయనైకాదశి 22 ను పూర్ణి ఆ వ్యాసపూజ 28 బ ప్రతి సో సింహా
యన ప్రయుక్త హరిపద పుణ్యకా॥ 30 బ సప్త మం ధర్మసావర్తి
మన్వాది ఆగ 4 బ త్రియో శ శనిత్రియోదశి.

శ్రావణమాసము:—ఆగ 7 ను ప్రతి మం మంగళగౌరీ వ్రత
ప్రా॥ 9 ను తృతీ గు నాగచతుర్థి 10 ను పంచ శు సామగోపాకర్క
16 దశ గు సింహ సంక్రమణం. 11 ను ఏకా శు వరలక్ష్మీవ్రతం.
20 ను చతుర్థ సో ఆశ్వలాయనోపాకర్క. 21 పూర్ణి మం శ్రైతీరియ
లకు నాజననేయులకును ఉపాకర్క. 28 కన్యాాయనం, వడశీతి
ప్ర॥ కా॥ 25 బ చతుర్థి శ. సంకష్ట గణేశ చతుర్థి. 29 బ అష్ట బు
మతత్రయం వారికిన్ని శ్రీ కృష్ణజయంతి జన్మాష్టమి. సెప్టెం 4
అమా మం రుద్ర సావర్తి మన్వాది బాలావ్రతం.

భాద్రపదమాసము:—సెప్టెం 6 ను ద్వితి గు కల్పిజయంతి
7 ను తామసమన్వాది పోడశోమావ్రతం 8 ను చతుర్థి సిద్ధివినాయక
చతుర్థి. 9 ను పంచ శ ఋషి పంచమి. 10 ను వృషి సో బౌద్ధ
జయంతి, అమకృధిరగ సప్తమి. 12 ను అష్ట బు శ్వేష్ఠావ్రతం.
15 ను ఏకా శ పరివర్తన ఏకాదశి. 16 ను ద్వాద ఆ ఇంద్ర ధ్వజో
త్సవము, వామనజయంతి, శ్రీవణ ద్వాదశి కన్యాసంక్రమణ పు॥
కా॥ 19 ను చతుర్థ బు అనంతవ్రతం. 20 ను పూర్ణి గు మహాలయ
పక్ష ప్రా॥ 22 బ ద్వితి శ బృహత్పూర్ణివ్రతం (అల్లతద్వి). 23 బ
తృతీ ఆ పితృతిథి, మహా భరణి, తులాయనము, విషావత్పూర్ణి
కాలము. 26 బ వృషి బు శ్యతిపాతి మహాలయము. 27 బ అష్ట గు
నూర్యసావర్తి మన్వాది. 28 బ నవ శు దుర్గాదేవ్యుత్థావనం. అక్టో 1
బ ద్వాద సో యతిమహాలయం. 2 బ త్రియో మం గజచ్ఛాయ
కలియుగాది, శస్త్రహత మహాలయము. 3 బ చతుర్థ బు అమా
వాస్య, మహాలయామావాస్య. 4 అమా గు దౌహిత్ర ప్రతిపత్తి.

ఆశ్వయుజమాసము:—అక్టో 5 ను ప్రతి శు కారద నవరాత్రి
ప్రా॥ కలశస్థాపనం, క్రీతి ద్వితీయ. 8 ను చతుర్థి సో నాగపూజ.
10 ను వృషి బు పుస్తకమున సరస్వతీపూజ. 11 ను సప్త గు దేవీ
త్రిరాత్రివ్రతం. 12 ను అష్ట మహాష్టమి, మహానవమి. 13 ను నవ
శ బలిహోమములకు మహానవమి, సరస్వత్యుద్వాసనము, స్వామి
చిష మన్వాది. 14 ను దశ ఆ సోపపదము, విజయదశమి, శమిపూజ
దుర్గాదేవ్యుద్వాసనము. 16 ను ద్వాద మం తులా సంక్రమణ పు॥
కా॥ (సౌరంల 17 త్రియో బు తులా సంక్రమణము). 18 ను
చతుర్థ గు కామదీ పూర్ణిమ, అక్షక్రీడ. 19 ను పూర్ణి శు ఆగ
యణం. 22 బ తృతీ సో చంద్రోదయోమావ్రతము. 23 బ చతుర్థి
మం వృశ్చికాయన ప్రతి హరిపద పు॥ కా॥ 31 బ త్రియో బు ఈ
నాద పరరాత్రిమున నరకచతుర్థి ప్రయుక్తతైలాభ్యంగం, బహి
ర్దీపదానము, యమతర్పణము. నవం 1 బ చతుర్థ గు ప్రేతి చతుర్థి,
మావప్రతి ధిక్షణం, దీపదానము, శస్త్రసాతుల కుల్కాదానము,
ఈనాదపరరాత్రిమున స్వాత్యభ్యంగస్నానము నవం 2 అమా శు
దీపావశ్యమావాస్య కామద్యుత్పన్నము లక్ష్మీ పూజ ఉల్కాప్రద
ర్పణము దీపదానము కేదారవ్రతము.

కార్తికమాసము:—నవం 8 ను ప్రతి శ బలిదశవర్తిపూజ గో
క్రీడనము ఆ కాశీదీ ప్రా॥ అఖండదీప ప్రా॥ మంగళహారతి 4 ను
ద్వితి శ యమద్వితీయ భిగిని హస్తపూజనము 6 ను చతుర్థి మం నాగ
చతుర్థి 7 ను పంచ బు నాగపంచమి 11 ను అష్ట ఆ. గోహవృషి
కార్తీవర్జ్యజయంతి విష్ణుత్రిరాత్రివ్రతం 12 నవ సో కృతీయుగాది
14 ను ఏకా బు బోధన ఏకాదశి దేవోత్థానం భిష్యపంచకవ్రత
ప్రా॥ 15 ను ద్వాద గు స్వాయం భువమన్వాది క్షీరాద్ధి ద్వాదశి
మల్కు ద్వాదశి వృశ్చిక సంక్రమణ పు॥ కా॥ 17 ను చతుర్థ శ అరు
దోదయమున విశ్వేశ్వర ప్రతిష్ఠ వ్యాసతోరణము కార్తికవ్రత

ద్యాపనము. 18 శు పూర్తి ఆ దిక్ష సావర్తి మన్వాది మహాకారికి ధాతీపూజ శుభస్యద్యాపనం 22 బ పంచ గు ధనురయనం వడ కితి పు|| కా|| 24 బ సప్త శ సావిత్రి కల్పము డిశం 2 అమా ఆ నూర్యగహణము.

మార్గశిరమాసము:—డిశం 5 శు తృతీ బు రంభావ్రతము 7 శు పంచ శు వాగపూజ 8 శు వషి శ సుబ్రహ్మణ్యవష్టి 9 సప్త ఆ మిత్రసప్తమి నందా సప్తమి జయసప్తమి అను ఆ లభ్యయోగ పు|| కా|| 10 అష్ట సో కాలభైరవాష్టమి శతతారకు కౌంఠ్యమియును అలభ్య యోగ పూజకాల 11 శు నవ మం ప్రళయము కల్పము నందినీ జేవి పూజ 15 శు ద్వాదశి ధనుస్సంక్రమణము హనుమద్వ్రతము 17 పూర్తి సో హనుమజ్జయంతి 19 బ ద్వితీ బు పరశురామజయంతి 22 బ పం శ ముకరాయన ప్ర|| ఉత్తరాయణ పూజకాలము.

పోషమాసము:—1957 సం|| జనవరి 9 శు అష్ట బు మహా రుద్రాష్టమి అను అలభ్యయోగ పు|| కా|| 12 శు ఏకా శ శైవతి మన్వాది, నైకుంత ఏకాదశి. (ముక్కోటి ఏకాదశి) 14 శ త్రియో సో మకర సంక్రమణ పు|| కా|| 15 శు చతుర్థ మం తూలపరీక్ష. 20 బ పంచ ఆ కుంభాయన ప్ర|| హరిపద పు|| కా||

మాఘమాసము:—ఫిబ్రవరి 3 శు తృతీ ఆ తిలదశు, కుండ చతుర్థి, శాంత చతుర్థి, వరదా చతుర్థి. 4 శు చతుర్థి సో సోపపదం. 5 శు పంచ మం మదనపంచమి, శ్రీ పంచమి, వసంతోత్సవా రంభము. 7 శు సప్త గు నైవస్వతమన్వాది, రథసప్తమి, నూర్య జయన్తి, అభోబ్యార్కవ్రత ప్రా|| దానధల వ్రతోద్యాపనం, నూర్యచంద్ర వ్రతముల ఆరంభము ఉద్యాపనము. 8 శు అష్ట ప శు భీష్మాష్టమి. 11 శు ఏకా సో భీష్మ ఏకాదశి, భీమ ఏకాదశి, సోపపదము, తిలపద్మవ్రతము. 12 శు ద్వాద మం వరాహకల్పము, కుంభ సంక్రమణ పు|| కా|| 14 శు పూర్తి గు మహామాఘి. 19 బ

పంచ మం మిహాయన ప్ర|| వడకితి పు|| కా|| 27 బ త్రియో బు మహాశివరాత్రి. మార్చి 1 అమా శు. ద్వాపరయుగాది, బ్రహ్మ పూజ, పితృతిథి అను అలభ్యయోగ పు|| కా||

ఫాల్గుణమాసము:—మార్చి 5 శు చతుర్థి మం పుత్రగణపతి వ్రతం. 9 శు అష్ట శ. లక్ష్మీకి సీతకు పూజ. 14 శు త్రియో గు మీనసంక్రమణ పు|| కా|| కామదహనము. 15 శు చతుర్థి శు బ్రహ్మ సావర్తిమన్వాది, హోళికా పూర్తిమ (హోళిపండుగ). 16 శు పూర్తి శ వసంతోత్సవము. 18 బ తృతీ సో బ్రహ్మకల్పము. 21 బ వషి గు మేషాయన ప్ర|| విషువత్సూర్యకాలము.

రాహు, గుళిక కాలములు

నూనోదయము 6 ఘంటలకు అయ్యే దినములకు

వారములు	రాహుకాలము		గుళికకాలము	
	మొదలు	వరకు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4-30	6	8	4-30
సోమవారము	7-30	9	1-30	3
మంగళవారము	3	4-30	12	1-30
బుధవారము	12	1-30	10-30	12
గురువారము	1-30	3	9	10-30
శుక్రవారము	10-30	12	7-30	9
శనివారము	9	10-30	6	7-30

ప్రఖ్యాత శ్రేంచి నవలాకారుడు

విక్టర్ హ్యూగో రచించిన

★ ఘం టా రా వం ★

నవలకు పుస్తకరూపంలో తెనుగు అనువాదం

అనువాదకులు: సూరంపూడి సీతారామ్

వెల రు: 1-8-0 పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,

మదరాసు-1.

శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర పంచాంగ పీఠిక

సవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములందు నుండునపు డిచ్చెడి గోచారఫలములు

	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని	రాహువు	కేతువు
౧	స్థానచలనం	సౌజన్యం	భేదం	బంధం	గమనం	ఆరోగ్యం	ఆపత్	భయం	భయం
౨	భయం	వ్యయం	వ్యయం	లాభం	ధనలాభం	భాగ్యం	హాని	కలహం	విరోధం
౩	సంపద	లాభము	లాభము	వ్యయము	ఆపద	సౌఖ్యము	సంపద	సుఖం	సుఖం
౪	మానభంగం	రోగము	శత్రుపీడ	శత్రుభయము	నాశనము	సుఖము	కుక్షిరోగము	మానహాని	మానహాని
౫	భయం	కార్యనాశనం	రిపుభయం	దారిద్ర్యం	సంపద	పుత్రలాభం	పీడ	ధనవ్యయం	ధనవ్యయం
౬	శత్రుత్వయం	ధనం	ధనలాభం	భూషణం	క్షేళము	మానహాని	విశ్వర్యము	సుఖము	సుఖము
౭	దేహపీడ	లాభము	కలహము	వ్యసనము	ఆరోగ్యము	క్షేళము	రాజదండం	భయము	భయము
౮	వ్యాధి	వ్యయము	భయము	సంతోషము	హాని	భయము	దుఃఖము	మృత్యువు	హాని
౯	భయము	వ్యాకులత	వ్యయము	దుఃఖము	ధనప్రాప్తి	ధనలాభం	వ్యాధి	సంతాపం	కలహము
౧౦	లాభం	లాభం	చలనం	శుభం	హాని	హాని	బాధ్యం	కలహం	కలహం
౧౧	ఆరోగ్యం	సుఖం	లాభం	సుఖం	సంతోషము	సౌఖ్యము	లాభము	లాభము	ధనలాభం
౧౨	వ్యయము	దుఃఖము	వ్యాధి	వ్యయము	పీడ	లాభం	క్షేళం	హాని	హాని

ఆనందాది యోగములు

ఆ సోమంబు గు శుక్ర ఆనందయోగము ౧౫ దినములలో కార్యసిద్ధి
 ఆ మృత్యు హా ఆనా ఉహా శ కాలదండయో. ౨౭ దినములలో కార్యసిద్ధి అపశకునం
 ధ కృత్రు పు స్వామూ శ్రే ఉ ధూమయో. ౧౫ ది. వరకు పనికాదు సామ్యునప్తం
 పృత్ర ఉ వి పూ ధ రే ధాత్రీయో. ౧౫ ది. లో కార్యమగును నీక్షకుండలుకనబడును
 ఆ హా ఆనా ఉహా శ ఆ సౌమ్యయో. ౧౫ ది. లో కార్యమగును. సర్వసౌఖ్యము
 ఆ మ చి శ్రే ఆ పూ భ ధ్యాంతుయోగము కార్యహాని దుఃఖప్రాప్తి
 ఆ పృత్రు పు స్వామూ శ్రే ఉ కృ ధ్యజయోగము ౨౭ ది. లో కార్యసిద్ధి వేశ్యాగమనము
 ఆ పృత్రు ఉ వి పూ ధ రే ర్శా త్రివత్సయోగము లాభము
 ఆ హా ఆనా ఉహా శ ఆ మృత్యు వజయో. కార్యనాశనం చచ్చినజంతువులు కనిపించును
 ఆ మ చి శ్రే ఆ పూ భ ఆర్ద్ర ముద్గరయోగము కలహము దుష్టశకునము
 ఆ పృత్రు పు స్వామూ శ్రే ఉ కృ పు ఛత్రయో. ౨౭ ది. లో శ్రీలాభము కమలదర్శనము
 ఆ పృత్రు ఉ వి పూ ధ రే ర్శా పు మిత్రయో. ౨౭ ది. లో తీర్థదర్శనము సన్నిత్రలాభము
 ఆ హా ఆనా ఉహా శ ఆ మృత్యు మానసయోగము కార్యలాభము
 ఆ చి శ్రే ఆ పూ భ ఆ మ పద్మయోగము ౧౫ దినములలో విశ్వర్యపదము
 ఆ పృత్రు పు స్వామూ శ్రే ఉ కృ పు పు లంబయోగము కార్యవిలంబము అపశకునము
 ఆ పృత్రు ఉ వి పూ ధ రే ర్శా పు ఉ ఉత్పాతయోగము ద్రవ్యనాశనం అవమానం
 ఆ హా ఆనా ఉహా శ ఆ మృత్యు మృత్యుయోగము హాని సర్వదర్శనము
 ఆ చి శ్రే ఆ పూ భ ఆర్ద్ర మ చి కాలయోగము అవమానము వృద్ధిబ్రాహ్మణదర్శనము
 ఆ పృత్రు పు స్వామూ శ్రే ఉ కృ పు పు సిద్ధయో. ౧౫ ది. లో. పని యగును సువాసినీ దర్శనము
 ఆ పృత్రు ఉ వి పూ ధ రే ర్శా పు ఉ వి శుభయోగము ౧౫ దినములలో పనియగును
 ఆ హా ఆనా ఉహా శ ఆ మృత్యు అమృతయోగము కార్యసిద్ధి వస్త్రలాభము
 ఆ పూ భ ఆర్ద్ర మ చి శ్రే ముసలయోగము దుఃఖము
 ఆ శ్రే ఉ కృ పు పు స్వామూ గదాయోగము చెరువు కలుగును
 ఆ రే ర్శా పు ఉ వి పూ మాతంగయోగము అశ్వలాభము బ్రాహ్మణదర్శనము
 ఆ త్ర ఆ మృత్యు ఆ శ్రే హా అనా ఉహా రాక్షసయోగము చెడ్డది మిత్రకలహము
 ఆ పూ భ ఆర్ద్ర మ చి శ్రే ఆ చరయోగము దుర్వాక్యశ్రవణము
 ఆ ఉ కృ పు పు స్వామూ శ్రే స్థిరయోగము శుభశుభవిశ్రమము కత్తి కనిపించును
 ఆ రే ర్శా పు ఉ వి పూ ధ వర్ధమానయోగము శివాదర్శనము ఉత్తమము

వివాహమునకు ముందు
 చూడవలసిన పాతనములు
 ౧ నాడీకూటము
 ఏక నాడీనక్షత్రములు:— శ్రేష్ఠ, మూల, ఉ-ఫ, హస్త, ఆర్ద్ర, పున, శత, పూభా, అశ్విని.
 మధ్యనాడీ నక్షత్రములు:— పుష్య, మృగ, చిత్ర, అనూ, భరణి, ధనిష్ఠా, పూఫ, ఉ-భా.
 అంత్యనాడీ నక్షత్రములు
 స్వాతి, కృత్తిక, ఆశ్రే, ఉహా, విశా, రోహి, మఘ, శ్రవ, రేవతి-ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు
 రెండును ఒకే నాడియందున్నచో అనిష్టము గలుగును. శిన్ననాడిగత నక్షత్రము లైనచో శుభఫలములు
 ౨. గణకూటము
 దేవగణ నక్షత్రములు:— అనూ, పున, మృగ, శ్రవ, రేవ, స్వాతి, అశ్వి, హస్త, పుష్య.
 రాక్షసగణ నక్షత్రములు
 మఘ, ఆశ్రే, ధని, శ్రేష్ఠ, మూల, శత, కృత్తి, చిత్ర, విశాఖ.
 మనుష్యగణ నక్షత్రములు
 పూ-ఫ, ఉ-ఫ, పూహ, ఉహా, పూభా, ఉభా. రోహి, భర, ఆర్ద్ర

శుభకర్మలయందు మహాదోషములు

దుష్టశిఖి వార నక్షత్రయోగ కరణములు (విష్కం, అతిగం, కూల, గండ, వ్యా, శ్రేష్ఠ, శ్రేష్ఠ, పరి, వైద్య, దుష్టయోగములు. విషి, శివని, చతు, వాగ, సం దుష్టకరణములు.) సంకాంతి, అయనదినములు, పాపాకాంత సామ్యునప్తములు, అష్టమ కుజుడు, పద్మ శుక్రుడు, పాపగ్రహకర్తరి, జన్మలగ్న చంద్రులగ్నములకు అష్టమ లగ్నము, పక్షాష్టద్వాదశముల చంద్రుడు, సగ్రహదండ్రుడు, వేధకాంతలు. గ్రహణనక్షత్రము. వర్ష్య దుర్ముహూర్తములు, శిఖి నక్షత్ర లగ్న సంధులు, మహాపాతలు—ఇవి విధువనిగివి

3 యోనికూటము

అశ్వినీశతతార లక్ష్యములు. భరణీశతతారులు గజములు. కృత్తికా పుష్యముల మేకలు. రోహిణి మృగశిర్షులు సర్పములు. ఆర్ద్రామూలలు శునకములు. పునర్వసు ఆశ్రేషులు మార్దాలములు. మఘ పుబ్బ లెలు కలు. ఉత్తర ఉత్తరాభాద్రులు గోవులు. మాస్తూమలెనుబోతులు. చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు, అనూజ్యేష్ఠులు లేళ్ళు, పూషాశ్రవణములు కోతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రులు సింహములు. ఉషాభిజిత్తులు ముంగిసలు. ఇల్లు యోచించి విరోధి జంతునక్షత్రములైన శ్రీపురుషులకు వివాహము చేయవలయును. విరోధిజంతువులు : కుక్కలు లేళ్ళు, పాములు ముంగిసలు, సింహగజములు, గుర్రము లెనుబోతులు గోవ్యాఘములు, పిల్లులెలుకలు విరోధిజంతువులు.

ఇందు వధూవరులనక్షత్రములు రెండును ఒకే గణముందున్నచో అత్యంతానురక్తులై యుండుదురు. ఒకటి దేవగణములోనిది, రెండవది మనుష్యగణములోనిది అయినయెడల సామాన్యమైన ఆనరాగము గలవారగుదురు. ఒకటి రాక్షసగణములోనిది, రెండవది మనుష్యగణములోనిదైనను, దేవగణములోనిదైనను అశుభకరము.

ఉపయుక్త విషయములు

1. రజస్వలవిషయమై దుష్టతిథి వార నక్షత్రములు

శుక్ల పక్షమందును, కృష్ణ పక్షమందును పాడ్యవి, చవితీ, నవమి ద్వాదశి, చతుర్దశులును, అమావాస్య, ఆది, మంగళ, శనివారములును భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్రేష, మఘ, పూష, పున, జ్యేష్ఠ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర ఈ నక్షత్రములును దుష్టములు. వీటియందు ప్రథమ రజస్వలయనచో శాస్త్రోక్తశాంతిజేసి, తిరుగ మంచికాల మందు రజస్వలయగువరకు గర్భాధానము సేయింపజనదు. నక్షత్రము దుష్టమయినచో హోమవిధానముగ శాంతి చేయవలయును. నక్షత్రము మంచుచై, తిక్కినవి చెడుగైనచో సామాన్యశాంతి చేయవలయును. మరియు వ్యతిపాత, వైశ్యతి, పరిమాపూర్వాద్యము, సంక్రాంతి, గ్రహణకాలము, నిద్రాసమయము ఇవియును శుభమయినవి కావు. మరియు ప్రాతఃకాలమున సౌభాగ్యవతి, పూర్వాహ్లామందు యాత్రలు చేయునది, మధ్యాహ్నమున పుత్రవతియు ధనవతియు, సాయంకాలమున జారిణి, సంధ్యలయందు దుశ్చేష్టరాలును, అర్ధరాత్రియందు విభవయును, ఉషఃకాలమున సౌభాగ్యరహితయు నగును.

2. జననవిషయమై దుష్టతిథి వారనక్షత్రాదులు

అశ్వినీ ౧ పాదము, మఘ ౧ పాదము, రేవతి ౪ పాదము ఇవి శుభగంఢము. భరణి ౩ పాదము, కృత్తిక ౩ పాదము, పుష్య ౨-౩ పాదములు, మఘ ౩ పాదము, ఉత్తర ౧ పాదము (కొందరు త్తరాషాఢ యందురు) మాస్తూ ౩ పాదము, చిత్ర ౧, ౨ పాదములు, పూర్వాషాఢ ౩ పాదము, ఇవిపురుషుడైనపితృగంఢము శ్రీశునైనచో మాతృగంఢం.

రోహిణి ౧, ౨ పాదములు తిల్లికిని, మేనమామకును, ౩-౪ పాదములు శేవలం మేనమామకును గంఢములు. ఆశ్రేష ౨ పా|| ధనహాని. ౩ పా|| తిల్లిగంఢము. ౪ పా|| తిండ్రగంఢము. ౧ పా|| దోషముకాదు. మూల ౧ పా|| తిండ్రగంఢము. ౨ పా|| తిల్లిగంఢము. ౪ పా|| దోషము గాదు. ౩ పా|| ధనహాని. అందును మూల ౧ పాదములో మొదటిసగము మిక్కిలి దోషమయినది. జ్యేష్ఠయొక్క నక్షత్రాద్యంతమును ౧౦ చే భాగింపవలయును. అందేభాగ మైనచో ఆభాగముయొక్క ఫలమును తెలుసుకొనవలయును. ౧ భా|| మాతామహిగంఢం|| ౨ భా|| మాతామహా గం|| ౩ భా|| మేనమామగం|| ౪ భా|| తిల్లిగం|| ౫ భా|| శుభగం|| ౬ భా|| గోత్రనాశనం|| ౭ భా|| ఉభయకులనాశనం|| ౮ భా|| సోదరగం|| ౯ భా|| శ్వశురు గం|| ౧౦ భా|| సర్వనాశనమున చేయును. ౧౧ భా|| మిక్కిలి

దుష్టమయినది. విశాఖపురుషుడైన భార్యానుజగం|| శ్రీ శునైనచో ధర్మయొక్క సోదరునకు గంఢము.

మీనమేషములకును, కర్కటసింహములకును, వృశ్చిక ధనుస్సులకును సంధి అరగడియ ప్రబల శుభగంఢము.

పంచమి పక్షులకును, దశమ్యేకాదశులకును, పూర్ణిమా ప్రతి పక్షులకును, అమావాస్య ప్రతిపక్షులకును సంధి అగడియలును, బహుళ ౧౪ శిలో మొదటి ౬వ వంతు గాక తిక్కిన భాగములును దుష్టము లైనవి. వ్యతిపాత, వైశ్యతి, పరిఘ, వ్యపా, వైపాలను మహాపాతలును, సంధ్యాకాలము, అమావాస్య, తల్లితండ్రు సోదరుడు వీరి నక్షత్రములునైనను గ్రహణకాలమయిననుగూడ శాంతి చేయవలయును.

పైన జెప్పబడిన నక్షత్రములందు ఆయాపాదములయందు జననమయినచో మహాదోషము గాన హామములు, సమారాధనము మొదలగు సంపూర్ణశాంతి చేయవలయును. చెప్పబడిన పాదములు గాక తిక్కిన పాదములయినను సామాన్యశాంతి చేసికొనుట యుక్తము. నక్షత్రము మంచుచై తిక్కిన తిథి మొదలగునవి చెడు గైనను సామాన్యశాంతి చేసికొనవలయును.

మరియు మృగశిర ౧ పా|| విశాఖ ౪ పా|| అనూరాధ ౩ పా|| ధనిష్ఠ ౨ పా|| శతతార ౧ పా|| ఉత్తరాభాద్ర ౪ పా|| ఇతైనను సామాన్యశాంతి చేసికొనుట యుక్తము.

అధోముఖ నక్షత్రములు

భరణి, కృత్తిక, మఘ, విశాఖ, పూర్వాత్రయం, ఆశ్రేష, మూల—ఇవి వాటిహాప తటాకాదులకు శుభములు.

తిర్యజ్ముఖ నక్షత్రములు

అశ్వ, పున, మాస్తూ, చిత్ర, స్వాతి, అనూ, జ్యేష్ఠ, రేవతులు, ప్రంధ ప్రతిష్ఠాదులకు శుభములు.

ఉర్ధ్వముఖ నక్షత్రములు

రోహిణి, ఆర్ద్ర, పుష్య, ఉత్తరాత్రయం, శ్రవణం, ధనిష్ఠ, శతతారలు వృక్షులతో స్థాపనాదులకు శుభములు.

మృతివిషయమై చెడునక్షత్రములు మొదలగునవి

౧-౨-౬-౭ ౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈ తిథులు; ఆది మంగళ శుక్ర శనివారములు; కృత్తిక రోహిణి మృగశిర్ష పున మఘ ఉఫ చిత్ర విశా ఉషా ధని శత పూర్వా ఉభా రేవతి ఈ నక్షత్రములును దోషములు. వీటియందు మృతి సంభవించినచో గృహమునకు దోషము. నక్షత్రము చెడుగయినచో అధికదోషము నక్షత్రము మంచుచై మిగిలినవి చెడుగైనచో స్వల్పదోషము.

వృషభ చక్రము

గృహారంభ గృహప్రవేశముల విషయమై వృషభ కలశచక్రములు గమనింపదగినవి. వృషభచక్రమునకు సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలకొని చంద్ర నక్షత్రమువరకు అభిజిత్తును గలిపి లెక్కించి ఈ ఫలము తెలియవలయును.

౩ మృత్యువు ౪ శైర్వం ౪ ధనలాభం ౩ సంపత్తు ౪ దుర్దశ ౩ భ్రమణం ౪ ధాన్యం ౩ పశువృద్ధి

కలశ చక్రము

ఇందభిజిత్తును కలుపనక్కరలేదు. తిక్కినది వృషభచక్రమువలె. ౧ హాని ౪ అభయం ౪ నిర్దనం ౩ లక్ష్మి ౪ ప్రవాసం ౪ ధాన్యం ౪ గర్భసాథం ౩ ఆయుర్యుద్ధి

శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర పంచాంగ వీతిక

విషయము	తీధులు	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు	విశేషములు
గృహారంభం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	వృ.మి.కన్య. ధ.కుం	అష్టమశుద్ధి.కర్తరీమీనమిదున
గృహప్రవేశం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	రో మృ ఉత్తరాత్రయం చి అనూ ధ శత రే (పుష్య)	వృ.మి.సిం.క.వృ ధ.కుం.మి.	ధనుర్మాసములునింద్యములు అష్టమశుద్ధి కలశ చక్రశుద్ధి (చతుర్థశుద్ధి)
నిషేకము	౨-౩-౫-౧౦	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	సుభయుతద్వప్తములు.	సంధ్యాపర్వ ప్రహ్లాద క్రత శ్రాద్ధదినములునింద్యములు సంధ్యాపర్వ క్రత శ్రాద్ధదినములు నింద్యములు
గర్భాధానము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	ఆ-సో-బు గు-గు	రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	"	పుంసవనమునకు ౩ మాసం. సీమంతంక, ౬, ౮ మాసములు
పుంసవనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు గు-గు	మృ పున పు హ అనూ శ్ర ధ శత రే (అశ్వి రో చి స్వా ఉత్తరాత్రయం)	మే.వృష.మి.కు. ధ.కుం.మి	అష్టమశుద్ధి.
సీమంతములు	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు హ చి స్వా అనూ ఉత్తరాత్రయం శ్ర ధ శత రే	సుభలగ్నములు	"
జాతకర్మము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి అనూ శ్ర ధ శత రే	"	"
సామకరణము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి అనూ శ్ర ధ శత రే	మే. వృష. కర్క. కు. ధ. మి.	౩ వమాసమున్ను శుభము
దోహారోహణము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి అనూ శ్ర ధ శత రే	మి.న. మే. వృష. వి.నా	దశమశుద్ధి పూర్వాస్తాంపురుషులకు సరిగెలలు, స్త్రీలకు బేసి
నిష్క్రమణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	వృ.మి.క.క.కు.ధ. మి. (మే.మ)	౬-౭-౮ మాసములు అష్టమశుద్ధి ఉత్తరాయణం పూర్వాస్తాం విషమవర్షములు అష్టమశుద్ధి
అన్నప్రాశనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	మి. కన్యా. ధ. మి.	అష్టమశుద్ధి ఉత్తరాయణం
కర్ణవేధ	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి శ్ర ధ అనూ శ్ర (ఆర్ద్ర)	మే. మి. క.క.కు.ధ. మి.	౫-౬ సంవత్సరము శుభము
కేశఖండనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	అశ్వి మృ పున పు హ చి స్వా శ్ర ధ శత రే (జ్యే)	సుభలగ్నములు	అష్టమశుద్ధి
అక్షరాభ్యాసము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩	సో-బు-గు	అశ్వి పున పు హ చి స్వా అనూ శ్ర రే (ఆర్ద్ర) మృ ధ శ	మి. కన్యా. ధ. మి.	అష్టమశుద్ధి ఉత్తరాయణం
విద్యారంభం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧-౧౨	బు-గు-గు	అశ్వి మృ ఆర్ద్ర పున పు ఆశ్రే పూర్వాత్రయం హ చి స్వా నూ శ్ర (ధశత అనూ)	మే. మి. క.క.కు.ధ. మి.	దివాభాగము
ఉపనయనం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧-౧౨ (౬-౧౨)	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	సుభలగ్నములు	అష్టమశుద్ధి మీన చైత్రము శుభం
వివాహం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩-౧౫	బు-గు-గు	రో మృ మ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ శ్ర (అశ్వి శ్ర చి ధ)	సుభలగ్నములు	జామిత్రశుద్ధి. మీన చైత్రము నింద్యము
నవవధూప్రవేశము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	"	ద్వాదశశుద్ధి విషమవర్ష మాసములు
నవవస్త్రాభరణధారణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	బు-గు-గు	అశ్వి హ చి స్వా వి అనూ ధ శ్ర (నర సైభ, రో పున పు ఉత్తరాత్రయం)	వృ.మి.క.క.కు.ధ. మి.	తృతీయశుద్ధి
వాపీక్షాపాదికము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ అనూ మూ శ్ర ధ శత రే (జ్యే)	కర్క.మ.కుం.మి.	అగ్ని, దక్షిణ, నిర్మతి, వాయు దిక్కులు గృహమధ్యం కూడవు
బీజావాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	రో పుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ శ్ర శత రే అశ్వి మృ పున ధని	వృ. కర్క. సిం.మ. (కు. మి.కుం)	అష్టమశుద్ధి ౩-౬ లలో శుభము కూడదు
వృక్షలతాదిస్థాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు	అశ్వి రో మృ పుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ చి వి అనూ మూ శ్ర శత రే	సుభలగ్నములు.	చతుర్థమునకు శుభద్వప్తి వలయును
దేవతాప్రతిష్ఠ	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩	ఆ-సో-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే (దేవనక్షత్ర)	వృష. వృ. సిం. మి. కన్యా. ధ.కుం.మి.	సామ్య దేవతలకు ఉత్తరాయణం ఉగ్రదేవతలకు దక్షిణాయనం
యాత్ర	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	బు-గు-గు	అశ్వి మృ పున పు హ అనూ ధ శ్ర రే (రో ఉత్తరాత్రయం మూ శ)	మే.వృష. కర్క. కు. ధ. మి. మి.	పంచమశుద్ధి శుశభనం
హులకర్మ	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు గు-గు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా వి అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	వృ.మి.కన్యా. వృధ. మి.	కర్తరీ కూడదు.

శ్రీమద్భువనం ప్రైవేటు సాగు (శుక్ర, గ్రీష్మ, ఉత్తరాయణం) క.గ.ర.గ్రీ.సం.1956 కలిగింగి 2 ఫస్ట్ రిజిస్ట్రేషన్ 32 గి.హి.గ.32 గి.

1956 సం. ఏప్రిల్ నెల

(౧౩౬) ఫస్ట్ బుధ్ నెల

1956 సంవత్సరం మే నెల

12	30	శు	శ్రుతి గు 6-38(౧౮-౫౮) ద్వితీ ౮4-51(౫౫-౩౧) అక్టో 10-52(౧౨-౩౩) విష్ణు 12-27 బవ6-41 వర్ష 7-0౮8-38కు పున: వర్ష 20-8-౨ 21-85 కు దిన 3౧-౩ భర శవే పంచ సంవత్సరాది వసంత నవరాత్రి ప్రారంభము. స్వాధ్యాయం చంద్రదర్శనం భు3-౫౨	మి కృ మే మి			
18	౧	తృతి	శు రా 2-52(౫౨-౩౩) భర 9-49(౯-౫౫) క్షితి 9-50 తైతి 15-53 వర్ష 21-9౮ 22-40కు దిన 3౧-౫ అక్టో మేషే ఉచ్చైర్క: ౧౧-౫౮ భర శవే పంచ ఉత్తమ మన్వాది మేష సం॥ పుణ్య కాల: భు3-౫౮		శు.కే	బు	ర
14	౨	చతుర్థి	శ రా0-42(౮౭-౧౧) కృ ౮8-29(౬-౩౭) ఆయు7-2 సాభారా 4-9 వణి 13-47 వర్ష 28-32౮ రా1-2౫ దిన 3౧-౭ రోహి కేక్రాం అభిజిత్తువే ౫౦ ఊ భు౦-౭	గు	ఏప్రి 13 మేషే 25 వృషే బుధ: 29 మిథునే శుక్ర:		
15	3	పంచ	ఆ 22-28(౮౧-౩౭) రోహి 7-3(౩-౮) శుక్ర ౮5-85(౫౬-౨౧) రోధ రా 1-13 బవ 11-35 వర్ష 12-18౮ 13-48కు దిన 3౧-౯ రోహి అభిజిత్తువే కేక్రాం. శ్వేతి వరాహ కల్పము భు౦-౧౫				కు
16	౪	షష్ఠి	సో 20-15(౩౬-౮) ఆర్ధ ౮4-6(౫౫-౮౩) అతి ౧౦-22-17 క౮9-21 వర్ష 13-28౮ 14-58కు దిన 3౧-౧౨ ఆశ్వి ౨౮౮: ౩౬-౧౭ ప్రవోష: భు౦-౨౪			శ.రా	
17	౫	సప్త	మం 18-2(౩౦-౩౫) పునరా 2-40(౫౨-౧౦) కుక్ర 19-24 క౮7-8 వర్ష 15-22౮ 16-53కు దిన 3౧-౧౮ పుష్య రావే స్వాధ్యాయం భు౦-౩౨				
18	౬	అష్ట	బు 15-54(౫౫-౧౮) పుష్య రా1-20(౮౮-౫౨) శుక్ర 16-38 బవ 15-54 వర్ష 10-13 ౮11-44కు దిన 3౧-౧౬ పుష్య				
19	౭	నవ	గు 18-54(౨౦-౧౮) ఆశ్వి రా 0-8(౮౫-౫౩) శుక్ర 18-49 క౮18-54 వర్ష ౮3-30౮ 15-1 కు దిన 3౧-౧౮ వృషా 10-38౮ 15-49కు ఆశ్వి శవే సప్త తిథి స్వయం మతత్రయ శ్రీ రామనవమి జయన్తి భు౦-౮౯				
20	౮	దశ	శు 12-3(౧౫-౮౨) మహా 23-7 (౮౩-౨౨) గం ౧1-13 క౮12-8 వర్ష ౮11-37౮ 13-9 కు దిన 3౧-౨౧ అశ్వి 3౮౮: ౧-౮ వృషభాయనం ౬-౧౦ ముఖ కువే పంచ క ఊ పూ ఫ ర వే తిథి ఏకాదశి. హరిపద పు॥ క౮॥ భు౦-౫౮				
21	౯	ఏకా	శ 10-28(౧౧-౩౬) పూ 22-19 (౮౧-౨౬) వృషి 8-46 భద్ర 10-23 వర్ష 6-50౮ 8-23కు రా వర్ష 5-22౮ దిన 3౧-౨౩ పూ ఫ ర వే సర్వత్ర గిరి భు౧-౬				
22	౧౦	ద్వాద	ఆ 9-1(౮-౯) ఉఫ 21-50(౮౦-౧౩) ధువ 6-38 వ్యాపారా 4-35 బ౮9-1 వర్ష 6-57కు దిన 3౧-౨౫ అనంగ పూజ భు౧-౧౫				
23	౧౧	త్రయో	సో 7-58(౫-౩౪) హస్త 21-43(౩౯-౫౮) వాహ రా 3-10 తైతి 7-58 వర్ష 6-11౮ 7-47కు దిన 3౧-౨౭ అశ్వి ౮				
24	౧౨	చతుర్ద	మం 7-19(౮-౦) చిత్తి 22-2(౮౦-౮౮) వజ్ర రా1-40 వణి 7-19 వర్ష ౮5-49౮ 7-26కు వర్ష రా 3-50౮ 5-30 కు అన్వాదానం చౌధ్యమన్వాది భు౧-౩౨				
25	౧౩	పూర్ణి	౮ బు 7-11(౩-౩౯) స్వాతి 22-58(౮౨-౫౬) సిద్ధి రా0-5 బవ 7-11 వర్ష ౮4-49౮ దిన 3౧-౩ గయాగ: భు౧-౮౦				
26	౧౪	మ	శ్రుతి గు 7-38(౮-౩౮) విశా రా0-17(౮౬-౨౭) వృశి రా 0-24 క౮7-38 వర్ష 6-30కు వర్ష ౮4-36౮ దిన 3౧-౩౩ భరగర్క: ౫౨-౧ అనూ రవే పంచ శక్రాం రాక్రాం అనధ్యాయ: భు౧-౮౯				
27	(౧౫) మౌనము	ద్వితీ	శు 8-32(౭-౮) అనూ రా2-14(౫౧-౨౧) వరి రా0-28 క౮8-32 వర్ష 6-20కు దిన 3౧-౩౬ అనూ రవే పంచ శక్రాం రాక్రాం భు౧-౫౭				
28	౧౬	తృతి	శ 10-2(౧౦-౫౩) శ్రేణి రా4-39(౫౭-౨౫) పరి రా 0-58 భద్ర 10-2 వర్ష 8-23౮ 10-9కు దిన 3౧-౩౮ భు౨-౬				
29	౧౭	చతుర్థి	ఆ 12-3(౧౫-౫౬) మూల పూర్తి (౬౦-౦) శివరా 1-37 బ౮12-3 వర్ష 13-36 ౮ 15-23కు దిన 3౧-౪౦ తిథి పంచమి భు ౨-౧౪				
30	౧౮	పంచ	సో 14-24(౨౧-౮౯) మూల 7-28(౮-౩౦) సిద్ధి రా 2-34 తైతి 14-24 వర్ష 5-41౮ 7-28కు పున: వర్ష 18-17 ౮ 20-5కు దిన 3౧-౪౨ భర అర్క: ౧౮-౩ కూనశ్రితిని మత్స్య జయన్తి భు౨-౨౩				
1	౧౯	షష్ఠి	మం 16-52(౨౮-౩) పూష 10-29(౧౨-౪) సాధ్య రా3-38 వణి 16-52 వర్ష 19-29 ౮ 21-17కు దిన 3౧-౪౪ తిథి షష్ఠి ఉభయ ప్రవోష: భు ౨-౩౧				
2	౨౦	సప్త	బు 19-19(౩౪-౧౦) ఉషా 13-29(౧౯-౩౫) శుభ రా4-24 విష్ణి 6-5 వర్ష 17-57౮ 19-44కు దిన 3౧-౪౬ వైషా 9-3౮ అష్ట గు 21-36(౩౯-౨౮) శ్రవ 16-15(౨౬-౩౧) కృ రా4-59 బ౮8-23 వర్ష 20-39౮ 22-24కు దిన 3౧-౪౮ భర 3౮౮: ౪౪-౨౦ శ్రవ కృక్రాం శ్రవ కృక్రాం కర్తరీ ప్రవేశం భు ౨-౪౮				
3	౨౧	అష్ట	గు 21-36(౩౯-౨౮) శ్రవ 16-15(౨౬-౩౧) కృ రా4-59 బ౮8-23 వర్ష 20-39౮ 22-24కు దిన 3౧-౪౮ భర 3౮౮: ౪౪-౨౦ శ్రవ కృక్రాం శ్రవ కృక్రాం కర్తరీ ప్రవేశం భు ౨-౪౮				
4	౨౨	నవ	శు 23-2(౪౩-౩౧) పని 18-38(౩౨-౧౮) బహు రా5-8 తైతి 10-14 వర్ష ౮2-16౮ 3-59కు దిన 3౧-౫౦ భు౨-౫౬				
5	౨౩	దశ	శ 24-0(౪౫-౫౭) శత 20-15(౩౬-౩౫) వింద్ర రా4-45 వణి 11-31 వర్ష ౮2-55౮ 4-35కు దిన 3౧-౫౨ భు ౩-౫				
6	౨౪	ఏకా	ఆ రా 0-14(౪౬-౩౩) పూభా 21-16(౩౯-౭) వైశ్వి రా3-49 బవ 12-7 వర్ష ౮లేదు దిన 3౧-౫౩ సర్వత్ర గిరి భు 3-౧౩				
7	౨౫	ద్వాద	సో 23-44(౪౫-౨౧) ఉభా 21-38(౩౯-౫౨) విష్ణు రా2-18(౫౧-౪౪) క౮ 11-59 వర్ష 6-58౮ 8-35కు దిన 3౧-౫౪				
8	౨౬	త్రయో	మం 22-35(౪౨-౨౮) శివరా 1-37 బ౮12-3 వర్ష 13-36 ౮ 15-23కు దిన 3౧-౫౭ మాస శివరాత్రి వరాహ జయన్తి భు ౩-౩౦				
9	౨౭	చతుర్ద	బు 20-47(౩౮-౦) ఆశ్వి 20-8(౩౬-౨౩) ఆయు 21-40 విష్ణి 9-41 వర్ష 16-18౮ 17-50కు వర్ష రా5-9 ౮ దిన 3౧-౫౯ భర రక్రాం శవే పంచ రావే పంచ వాజసనేయమా శ్రవన కృం భు ౩-౩౯				
10	౨౮	అమా	గు 18-38(౩౨-౨౫) భర ౮8-39(౩౨-౪౦) సాభ ౮18-46 చతు 7-40 వర్ష 6-39కు దిన 3౧-౬౦ కృ తిగర్క: ౩౭-౪౯ భర రక్రాం శవే పంచ రావే పంచమి కృ తిగర్కరాం ౩౭ ఊ కృ తి కువే సప్త అన్వాదానం సింహశ్రిత్య కల్ప: వైద కర్తరీ ప్రవేశం భు ౩-౪౭				

సం॥వై శాఖమానః(శుచిః గీష్మః ఉత్త రాయణ)శ.౧౮౭౨క్రి.సం 1956కలిఃగింగి౭ఫస.౧3౬గిహి౧3౭౬

1956 సంవత్సరం మే నెల

(౧౯౫౬) ఫస్తి ఆమర్తసం

1956 సంవత్సరం జూన్ నెల

12	30	ద్వితీ శ 18-7(౧౮-౫౩)రోహి-14-47(౨౩-౨)అతి గం12-8౯౦13-7వర్ష7-28౦8-56కు వర్ష19-58౦21-21 కు దిన 3౨-౮రోహి కేకం తిథిద్యయం భుక-౮	మ	మృ	మే	మి
13	3౧	తృతీ ఆ 10-12(౧౧-౩౬)మృగ12-39(౧౭-౪౩)సుక8-41ద్వితీరా5-14౪౧0-12వర్ష12-20౨21-48కు దిన3౨-౬ అక్షయ తృతీయ లేతాయుగాది బలరామజయంతి నాగచతుర్థి భుక-౧౩	మ	బు.	కే	ర
14	౧	చతుర్థి సో 7-19(౪-౨౨)పంచరా౪-౩౩(౫౩-౫) ఆర్ద్ర 10-85(౧౨-౩౩)మూల రా 1-52భద్ర7-19వర్ష21-37౦28-6కు దిన3౨-౮వ్యమా15-39౦౨8-42కు కృత్తి ౨ వ్యవభ శ్శతమృగ౫-౦ శ్ర శంకరాచార్య జయంతి వ్యవభసంక్రమణ పులి కాల్ భుక-౨౧	గు	మే	14 వృషే	
15	౨	షష్ఠి మం రా2-0(౫౧-౭) పుష 8-39 (౭-౪౫) గండ 22-40 కౌల 15-16వర్ష16-5౮ 17-84కు దిన3౨-౯ప్రహ్లాదభావం భుం-౯	యు	రవి:		
16	౩	సప్త బు 23-45(౪౫-౩౦)పుష్య6-57(౩-౨౯) ఆశ్లే రా5-33(౫౬-౩౧) వృశ్చి19 48 గృ 12-52వర్ష19-3౮౦20-31కుదిన3౨-౧౧ఆశ్లే మచే పంచ శివేనప్తరావే సప్త విద్యార్థిజయంతి భుం-౧౮	స్థా	21సింహగురు:		
17	౪	ఆషా ను 21-52(౪౦-౪౭)మృగ౪4-32(౫౭-౨౭)గ్రహ17-4వృశ్చి10-48వర్ష5-2౮6-84కుదిన3౨-౧౩ కృత్తి3౮-౩౨-౩౨భుం-౨౮		22 కుంభే కుజ:		కు
18	౫	నవ శు 20-22(౩౭-౪)పూర్ణరా3-55(౫౫-౫౭)వాహు14-43బౌ9-6వర్ష12-19౮13-58కు దిన3౨-౧౪ భుం-౩౮		న	శి.రా	
19	౬	దశ శ 19-18(౩౪-౨౫)ఉఫారా3-45(౫౫-౩౨)మృగ12-48తైమ7-50వర్ష11-4౮12-39కు దిన3౨-౧౬భుం-౪౭				
20	౭	ఏకా ఆ 18-42(౩౨-౫౪)మా ౮4 0(౫౬-౧౧)మజ11-5వణి7-0వర్ష12-14౮13-51కు దిన3౨-౧౬సర్వత్రగంశి భుం-౫౭				
21	౮	ద్వాద సో 18-34(౩౨-౩౫)చిత్ర రా4-45(౫౮-౩)సిద్ధి9-49బవ6-38వర్ష12-15౮13-54కు దిన 3౨-౧౯ కృత్తి ౪ ౮-౦౨౬ మధునాయనం ౫-౩౦పషితి పుణ్యకాలః భుం-౭				
22	౯	త్రియో మం 18-53(౩౩-౨౩)స్వాతి పూ ౨ (౬౦-౦) వర్షి 8-56కౌల6-44 వర్ష 10-38౦12-19కు దిన3౨-౨౦ భుం-౧౬				
23	౧౦	చతుర్థ బు 19-41(౩౫-౨౪)స్వాతి5-57(౧-౪)వణి8-28గృ7-16వర్ష 11-56౮13-39కు దిన3౨-౨౧విశా రవే పంచ పూర్ణి ౦ ను 20-56(౩౮-౩౨) విశా7-36(౫-౧౨)పరి8-4వృశ్చి8-18వర్ష11-57౮13-41కు దిన3౨-౨౩రోహిగర్భః				
24	౧౧	పూర్ణి ౦ ను 20-56(౩౮-౩౨) విశా7-36(౫-౧౨)పరి8-4వృశ్చి8-18వర్ష11-57౮13-41కు దిన3౨-౨౩రోహిగర్భః				
25	౧౨	బ ప్రతి శు రా10-37(౪౨-౪౪)అనూ9-40(౧౦-౨౩)శివ8-25బాల9-46వర్ష15-51౮17-37 కు దిన3౨-౨౪ అనూ శ్శకం రాకం యాగః భుం-౪౫				
26	౧౩	ద్వితీ శ రా 0-40(౪౭-౫౨)జ్యేష్ఠ12-9 (౧౬-౩౪)సిద్ధి8-55తైమి11-88 వర్ష21-4౦౨2-51కు దిన 3౨-౨౫ ప్రహ తృతీ ఆ రా2-57(౫౩-౩౪)మూల14-54(౨౩-౨౮)సాధ్య9-40వణి13-48వర్ష13-7౮14-54కువర్షరా1-42౮8-30కు ప్రహ 14-14కు రోహిగర్భః౫౭-౪౪ రుక్ త్యాగః వార్షికల్యః భుం-౪				
27	౧౪	తృతీ ఆ రా2-57(౫౩-౩౪)మూల14-54(౨౩-౨౮)సాధ్య9-40వణి13-48వర్ష13-7౮14-54కువర్షరా1-42౮8-30కు ప్రహ 14-14కు రోహిగర్భః౫౭-౪౪ రుక్ త్యాగః వార్షికల్యః భుం-౪				
28	౧౫	చతుర్థి సో రా5-25(౫౯-౪౬)పూషా17-54(౩౦-౫౮) భధ10-35 బవ 16-11వర్ష రా2-54౮4-42 కు దిన3౨-౨౮ భుం-౧౪				
29	౧౬	పంచ మం పూ ౨(౬౦-౦)ఉషా20-55(౩౮-౩౨)మృగ 11-36కౌ18-38వర్ష13-24౮15-12కు దిన 3౨-౨౯అభిజిద్రవే				
30	౧౭	పంచ బు 7-52(౫-౫౪)శ్రవ23-50(౪౫-౫౧) బ్రహ్మ 12-38తైమి 7-52వర్ష రా4-16౮దిన 3౨-౩౦భని కుక్రం భుం-౩౩				
31	౧౮	షష్ఠి ను 10-8(౧౧-౩౫)ధని రా2-28(౫౨-౨౪) బంధ 13-21 వణి10-8వర్ష శ్శ 6-3కు దిన3౨-౩౧రోహిగర్భః				
1	౧౯	సప్త శు 12-0(౧౬-౧౪)శిలరా4-36(౫౭-౪౫)వృశ్చి 13-51బవ12-0వర్ష10-18౮12-2కు దిన3౨-౩౨తిథి అష్టమి శ్రేవన క్తం ఉభయానధ్యయః భుం-౫౨				
2	౨౦	ఆషా శ 13-18(౧౯-౩౧)పూర్ణా పూ ౨(౬౦-౦)నిమ్న 13-53కౌ13-18వర్ష11-24౮13-6 కు దిన3౨-౩౩తిథి నవమి భుం-౨				
3	౨౧	నవ ఆ 13-55(౨౧-౩)పూర్ణా6-7(౧-౩౩)పీతి13-22గృ13-55 వర్ష 16-2౮17-41కు దిన ౩ ౨-౩౪ రోహిగర్భః				
4	౨౨	దశ సో 13-46(౨౦-౪౦)ఉఫా6-55(౩-౩౨)ఆయు12-18భద్ర13-46వర్ష18-5౮౮20-32 కు దిన3౨-౩౫తిథి ఏకా దశి భుం-౨౧				
5	౨౩	ఏకా మం 12-52(౧౮-౨౬)శవ6-56(౩-౩౬)సాధా10-36బా12-52వర్షరా2-22౮3-55కు దిన3౨-౩౬తిథి ద్వాదశి సర్వత్ర గంశి భుం-౩౧				
6	౨౪	ద్వాద బు 11-14(౧౪-౨౧)అజ్య6-15(౧-౫౨)భరరా4-52 (౫౬-౩౩) శోభ 8-18అతిగం రా5-29తైమి11-14వర్ష 15-18౮16-48కు దిన3౨-౩౬భర శివే పంచ రావే పంచ భుం-౪౦				
7	౨౫	త్రయి సా 8-58(౮-౪౦)కృత్తిరా2-58(౫౩-౪౦)సుకరా2-11వణి8-58వర్ష15-5౮౮17-28కు దిన ౩౨-౩౭ మృగ౧ ౮-౨౩-౨౮రోహి కేకం శ్రేవన క్తం మాసశివరాత్రి భుం-౫౦				
8	౨౬	చతు శు 6-11(౧-౪౨)అనూ రా2-59(౫౨-౦)రోహిరా2-37(౪౭-౪౮)గృతి22-37౪కు6-11వర్ష17-24౮18-51కు దిన3౨-౩౮రోహి కేకం మృగ ర్శకం సర్వ గం మా అవ్యాధానం పిండశిత్తయజ్ఞః భుం-౦				

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర వైత్రమానః శకః ౧౮౭౮ క్రీ. శ. 1956 సం॥ కలిః ౫౦౫౭

12 శు (పతి ను 7-38(౪-౧౫) అశ్వి 11-45 వర్జ్య 7-47ల 9-23కు వర్జ్య 21-5 ల 22-38 కు దిన 3౦-౫౨ సంవత్సరాదిః స్వాధ్యాయః	26 బ (పతి ను 7-2(3-౧౯) విశా 23-32 శేవ 5-56కు వర్జ్య రాశి-49 ల 5-32కు దిన 3౧-౨౪ స్వాధ్యాయః
13 ద్వితీ శు 6-17(౧-౫) తృతీ రా 4-40(౫౫-౫౭) భర 11-5 వర్జ్య 22-35ల 24-7కు మేషే రవిః ౭-౪౩ మేష సం॥ పు॥ కా॥	27 ద్వితీ శు 7-44(౫-౫) అనూ రా 1-13 వర్జ్యం లేదు దిన 3౧-౨౬
14 చతుర్థి శ రా 2-41(౫౨-౭) కృత్తి 10-4 వర్జ్య రా 1-13ల 2-44కు దిన 3౦-౫౭ [దిన 3౦-౫౯	28 తృతీ శ 8-56(౮-౭) జ్యే రా 3-16 వర్జ్య 7-17 ల 9-1కు వాగీ శతీ॥ పు॥ [13-51కు దిన 3౧-3౦
15 పంచ ఆ 24-25(౪౬-3౦) రోహి 8-46 వర్జ్య 14-1ల 15-31కు	29 చతుర్థి ఆ 10-31(౧౨-౫) మూల పూ ర్తి (౬౦-౦) వర్జ్య 12-5ల
16 షష్ఠి సో 22-4(౪౦-3౮) మృగ 7-17 ఆర్ద్రా రా 5-41 వర్జ్య 15-7ల 16-37కు ఉభయ ప్రహ్లాదః ఉదయవర్ తి॥ న॥	30 పంచ సో 12-24(౧౬-౫౧) మూల 5-42 శేవ 5-42కు వర్జ్య 16-20ల 18-7కు దిన 3౧-3౨ తిథి వష్టి
17 సప్త మం 19-36(3౪-3౧) పుష రా 3-56 వర్జ్య 16-48ల 18-17 కు మొదలియాండాన్ తి॥ న॥ [12-52కు దిన 3౧-౬౪	1 షష్ఠి మం 14-27(౨౧-౫౯) పూషా 8-17 వర్జ్య 17-9ల 18-56 కు దిన 3౧-3౫ కూన్య తిథి
18 ఆష్ట బు 17-11(౨౮-౨౯) పుష్య రా 2-17 వర్జ్య 11-28ల	2 సప్త బు 16-29(౨౭-౫) ఉషా 10-54 వర్జ్య 15-19ల 17-5కు దిన 3౧-3౭ తిథి సప్తమి స్వాధ్యాయః
19 నవ ను 14-51(౨౨-౪౧) ఆశ్లే 24-47 వర్జ్య 14-17ల 15-47కు దిన 3౧-౮ తిథి ద్వయం మత్రిత్రయ శ్రీం మనవమ. కపిం చతీ పు॥ [దిన 3౧-౧౧ తిథి ౧౧ శి	3 ఆష్ట ను 18-20(3౧-౪౨) శ్రవ 13-22 వర్జ్య 17-44ల 19-29కు దిన 3౧-3౯ [దిన 3౧-౪౧
20 దశ శు 12-42(౧౭-౧౯) మఘ 23-28 వర్జ్య 12-7ల 13-38కు	4 నవ శు 19-50(3౫-3౦) ధని 15-32 వర్జ్య 23-16ల రా 1-0కు
21 ఏకా శ 10-47(౧౨-3౪) పూర్వ 22-28 వర్జ్య 7-8 ల ౮-40కు వర్జ్య రా 5-27ల దిన 3౧-౧౩ సర్వ ౧౧ శి	5 దశ శ 20-57(3౮-౨౦) శత 17-19 వర్జ్య 24-4ల రా 1-45కు దిన 3౧-౪౨ [౧౧ శి సత్యవిజయస్వజ తీ॥ పు॥
22 ద్వాద ఆ 9-11(౮-3౪) ఉభ 21-46 వర్జ్య 7-15కు దిన 3౧-౧౫	6 ఏకా ఆ 21-3౭(3౯-౪౮) పూర్వా 18-38 వర్జ్య రా 4-3౯ల సర్వ
23 త్రయో సో 7-56(౫-౨౯) మా 21-31 వర్జ్య 6-47-40కు వర్జ్య రా 5-3౪ ల దిన 3౧-౧౭ లేవ పౌరుషాష్ట తి॥ న॥ సత్య పియతీ॥ పు॥	7 ద్వాద సో 21-38(౪౦-౬) ఉభా 19-28 శేవ 6-13కు దిన 3౧-3౬ ప్రహ్లాదః
24 చతు మం 7-9(3-3౫) చిత్ర 21-41 శేవ 7-10కు వర్జ్య రా 3-27ల 5-6కు దిన 3౧-౧౯ అస్వా॥ మృగశిరా వ్యాధి వ్యాధి తి॥ న॥	8 త్రయో మం 21-11(3౮-౫౮) రేవ 19-46 వర్జ్య 7-37ల 9-14కు దిన 3౧-౪౮ పెరియ పెగుమాళ్ళు తి॥ న॥
25 పూర్తి య 6-50(౨-౪౭) స్వా 22-24 వర్జ్య రా 16-16ల కూగః	9 చతుర్థ బు 20-18(3౬-౪౮) అశ్వి 19-37 వర్జ్య 15-39ల 17-14 కు వర్జ్య రా 5-0ల వాజసనేయమా వహివాసంబి తి॥ న॥
	10 ఆమా ● ను 18-58(3౩-౨౭) భర 19-3 శేవ 6-38కు దిన 3౧-౫౨ అస్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర వైశాఖమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ. శ. 1956 సం॥ కలిః ౫౦౫౭

11 శు (పతి ను 17-16(౨౯-౧౨) కృత్తి 18-6 వర్జ్య 6-35ల 8-7కు దిన 3౧-౫౪ కూగః ఉదయకొండాను తి॥ న॥	13-2కు అస్వాధానం పెరియభిల్లర్ శ్రీరామప్పిల్లి కోయిల్ కండాజైఅణ్ణన్ తి॥ న॥ చంద్రగ్రహణం
12 ద్వితీ శ 15-14(౨౪-౧౧) రోహి 16-50 వర్జ్య 9-15ల 10-46కు వర్జ్య 22-6ల 23-36కు దిన 3౧-౫౬ తిథి ద్వయం	25 బ (పతి ను 21-6(3౮-౫౮) అనూ 8-39 వర్జ్య 14-48ల 16-27 కు కూగః [దిన 3౨-౧౮
13 తృతీ ఆ 13-2(౧౮-౪౧) మృగ 15-23 వర్జ్య 23-14ల 24-43కు దిన 3౧-౫౮ తిథి చతుర్థి విద్యాధిరాజ తీ॥ పు॥	26 ద్వితీ శ 22-41(౪౨-౫౪) జ్యే 10-38 వర్జ్య 19-25ల 21-10కు
14 చతుర్థి సో 10-42(౧౨-౫౦) ఆర్ద్రా 13-48 వర్జ్య 24-58ల రా 2-27కు దిన 3౧-౫౯ వృషభేరవిః ౪-౧౧ వృషభ సం॥ పు॥ కా॥ [3౨-౧ శ్రీ శంకరజయస్తీ	27 తృతీ ఆ 24-31(౪౭-3౦) మూల 12-59 వర్జ్య 11-18ల 12-59 కు వర్జ్య 23-36ల రా 1-38కు ప్రహ్లాదాభావః దిన 3౨-౧౯
15 పంచ మం 8-12(౬-3౮) పుష 12-7 వర్జ్య 19-34ల 21-3కు దిన	28 చతుర్థి సో రా 2-34 (౫౨-3౮) పూషా 15-33 వర్జ్య 24-25ల రా 2-22కు [24-21కు
16 షష్ఠి బు 5-4౯(౦-3౦) సప్త రా 3-21(౫౪-౦) పుష్య 10-28 వర్జ్య 22-27ల 23-57కు దిన 3౨-3 శ్రీ విద్యాధిరాజ జయస్తీ రామచంద్ర తీ॥ పు॥	29 పంచ మం రా 4-34 (౫౭-౪౦) ఉషా 18-10 వర్జ్య 22-35ల
17 ఆష్ట ను రా 1-9(౪౯-౦) ఆశ్లే 8-56 వర్జ్య 20-15ల 21-46కు	30 షష్ఠి బు పూర్తి (౬౦-౦) శ్రవ 20-40 వర్జ్య రా 1-3ల 2-48కు దిన 3౨-౨౩
18 నవ శు 23-13(౪౪-౧౩) మఘ 7-34 వర్జ్య 15-12ల 16-44కు దిన 3౨-౬ [3౨-౮	31 షష్ఠి ను 6-22(౨-౧౧) ధని 22-58 వర్జ్యం లేదు దిన 3౨-౨౪
19 దశ శ 21-34(౪౦-౫) పూర్వ 6-29 వర్జ్య 13-27ల 15-0కు దిన	1 సప్త శు 7-52 (౫-౫౫) శత 24-53 వర్జ్య 6-44ల 8-28కు ఉభయానధ్యాయః
20 ఏకా ఆ 2-21(3౭-౨) ఉభ 6-42 మా 22-16 వర్జ్య 13-57ల 15-32కు సర్వ ౧౧ శి	2 ఆష్ట శ 8-58(౮-3౯) పూర్వ రా 2-19 వర్జ్య 7-40ల 9-22కు
21 ద్వాద సో 19-30 (3౪-౫౬) చిత్ర రా 5-18 వర్జ్య 13-17ల 14-58కు దిన 3౨-౧౧ గోదావరీ పుష్కర ప్ర॥	3 నవ ఆ 9-38(౧౦-౭) ఉభా రా 3-17 వర్జ్య 12-18ల 13-58కు
22 త్రయో మం 19-10 (3౪-౬) స్వాతి పూ ర్తి (౬౦-౦) వర్జ్య 11-3ల 12-41కు	4 దశ సో 9-39(౧౦-౨౨) రేవా రా 3-41 వర్జ్య 15-29ల 17-7కు
23 చతుర్థ బు 19-18(3౪-౨౭) స్వాతి 6-0 వర్జ్య 11-51ల 13-31కు దిన 3౨-౧౪ నమ్మాళ్వార్ తిరువాయ్ మొళిన్దీ తి॥ న॥	5 ఏకా మం 9-13 (౯-౧౮) అశ్వి రా 8-40 వర్జ్య 23-40 ల రా 1-16కు దిన 3౨-౨౯ సర్వ ౧౧ శి
24 పూర్తి య 19-59 (3౬-౧౧) విశా 7-4 వర్జ్య 11-20ల	6 ద్వాద బు 6-21(౭-౭) భర రా 3-8 వర్జ్య 13-4ల 14-38కు
	7 త్రయో ను 7-2(3-౪౯) చతుర్థ రా 5-22 (౫౫-౫౦) కృత్తి రా 2-17 వర్జ్య 14-43ల 16-15కు దిన 3౨-3౦
	8 ఆమా ● శు రా 3-23(౫౪-౪౩) రోహి రా 1-8 వర్జ్య 17-28ల 18-59కు అస్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః తిరుకోటూర్నంది తి॥ న॥

సం॥ శ్రీవృత్తమాసః(నభఃవర్షాఃఉత్తర-దక్షిణాయణం) శకఃగౌరౌక్రీ.సం.1956కలిఃగింగి2ఫనలీగ3౬౫

1956 సంవత్సరం జూన్ నెల	10	ర	అ	దివ్యతీ ఆ 20-2(3౬-౨౧) ఆర్ధ్య 19-20 (3౪-3౫) గంప14-43 బాల 9-48 శే6-54కు దిన 3౨-3౯ మృగ అర్కః
	11	అ	ఫ	తృతీ సో 16-34(౨౭-3౮)పున16-42(౨౭-౫౭)వృద్ధి10-47 తై6-19వర్ష6-1౮7-26కు వర్ష్య28-54ల రా1-20 కు దిన 3౨-౪౦భుర-౨౮
	12	3౦		చతుర్థి మం 13-19(౧౯-3౧)పుష్య14-17(౨౧-౫౬)ధ్రువ7-0వ్యాసూ రా3-28భద్ర 13-19వర్ష్య రా2-0౮3-28కుదిన 3౨-౪౦ఆశ్లే శవే సప్త రావేసప్త తిథివ్యయం ఛౌమ చతుర్థి భుర-3౮
	18	3౧		పంచ బు 10-26 (౧౨-౧౭) ఆశ్లే 12-15(౧౬-౪౯) మార24-17బాల 10-26వర్ష్యం 11-27ల12-57కు దిన 3౨-౪౦ఆశ్లే శవే సప్త రావేసప్త తిథి మృషి వింధ్యవాసిని దేవీపూజ భుర-౪౮
	14	ర	౧	మషి గు 8-1(౬-౧౫)మఘ10-39(౧౨-౪౯)వజ్ర21-38 తై6-1వర్ష్య18-19ల19-51కు దిన 3౨-౪౧మృగ3మిథు వేసమస్తార్కః౨౧-౪౯మిథున సం॥పు॥కౌ॥ భుర-౫౭
	15	౨		సప్త సు 6-8(౧-3౨)ఆషాఢ4-53(౫౬-౫౭)పూ9-39(౧౦-౧౯)సిద్ధి19-17వణి6-8 వర్ష్య16-43ల18-18కు దిన 3౨-౪౧ భుం-౭
	16	3		నవ శ రా4-15(౫౬-౫౧) ఉఫ 9-15(౯-౨౦) వృశ్చీ17-35 బాల 16-34 వర్ష్య17-44ల19-2కు దిన 3౨-౪౨భుం-౧౭
	17	ర	౪	దశ ఆ రా4-17(౫౬-౫౫)మా 9-29(౯-౫౬)వశి16-20 తై6-16వర్ష్య17-47ల19-27కు దిన 3౨-౪౨మృగరర్కః ౫౧-౧౮పశ్చాద సప్త మితస్కృతః 3౭-౪౫ దశ పాపవార దశమి భుం-౨౮
	18	౫		ఏకా సో రా4-53(౫౮-౨౬)చిత్త10-21(౧౨-౫) పరి 15-43వణి16-42వర్ష్య 16-17 ల 17-59కు దిన 3౨-౪౨స్వాతి కువే స్వార్థ గిరి భుం-3౮
	19	౬		ద్వాద మం పూర్తి (౬౦-౦)స్వాతి11-47(౧౫-3౮)శివ15-19వశి17-28వర్ష్య 17-50ల19-34కు దిన 3౨-౪౨స్వాతి కువే వైష్ణవ గిరి ప్రహ్లాదభావః భుం-౪౯
(౧౩౬౫ ఫనలీ అమర్తాద్)	20	౭		ద్వాద బు 6-2(౧-౧౫) విశా 13-40 (౨౦-౨౦)సిద్ధి15-24బాల6-1వర్ష్య18-3ల19-48కు దిన 3౨-౪౨అనూ శక్రకాం
	21	ర	౮	త్రియో గు 7-36(౫-౯) అనూ 15-59(౨౬-౮)స్వాతి15-47 తై6-36వర్ష్య22-18 ల23-58కు దిన 3౨-౪౨ఆర్ధ్య గిరిర్కః ౨౦-౫౬కర్క టాయనం ౨౫-౫౬ అనూ శక్రకాం రాక్రకాం దక్షిణాయన పుణ్యకాలః భుం-౧౦
	22	౯		చతుర్థి సు 9-31(౯-౫౮)శ్రే6-36(3౨-౪౧)మఘ17-28వణి9-31వర్ష్య రా3-38ల5-21కు దిన 3౨-౪౨ఛౌత్వమన్వాది భుం-౨౦
	28	౧౦		పూర్తి ౧ శ 11-43 (౧౫-౨౭) మూల 21-27(3౯-౪౭) కుక్ 17-17వశ 11-43 వర్ష్య 19-40ల21-27కు దిన 3౨-౪౨
	24	ర	౧౧	బ ప్రతి ఆ 14-7(౨౧-౨౪)పూషా24-28(౪౭-౧౭)బ్రహ్మ 18-17కాల14-7వర్ష్య8-16ల10-4కు దిన 3౨-౪౨ఆర్ధ్య అర్కః౫౦-3౯పూషా రవే శూన్యతిథి యాగః భుం-౪౨
	25	౧౨		దివ్యతీ సో 16-34(౨౭-3౩)ఉషారా3-28(౫౪-౪౭)వింప్ర19-16వశి16-34వర్ష్య 9-28ల11-16కు దిన 3౨-౪౨అభిజి
	26	౧౩		తృతీ మం 18-59 (3౩-3౪)శ్రవ పూర్తి (౬౦-౦)వైశ్య 20-16వణి5-46 వర్ష్య7-57 ల 9-45కు దిన 3౨-౪౨ఉభయ ప్రహ్లాదః భుం-3
	27	౧౪		చతుర్థి బు 21-15(3౯-౧౫)శివ6-26(౨-౧౩)విష్ణు 21-8 వశి8-7వర్ష్య 10-54 ల 12-41కు దిన 3౨-౪౨ప్రాను దిత
	28	ర	౧౫	పంచ సు 23-17(౪౪-౧౮)నసి9-12(౯-౫)పీతి21-29కాల10-16వర్ష్య17-8 ల 18-54కు దిన 3౨-౪౨ఆర్ధ్య3౪౫ ౨౦-౨౫శత కృకాం భుం-౨౪
	29	౧౬		మషి సు 24-52(౪౮-౧౫)శత11-38(౧౫-౧౦)ఆయు22-8వశ12-4వర్ష్య18-34ల20-18కు దిన 3౨-౪౨శత కృకాం పూభా కృకాం3౬౪ ప్రహ్లాదభావః భుం-3౪
1956 సం॥జూలై నెల	80	౧౭		సప్త శ రా1-54(౫౦-౫౧)పూషా13-36(౨౦-౬)సాభా22-4వృషి13-28వర్ష్య23-46రా1-28కు దిన 3౨-౪౨పూభా
	1	ర	౧౬	ఆషా ఆ రా2-18(౫౧-౪౮)ఉభా15-1(౨౩-3౫)శోభ21-31బాల 14-7వర్ష్య రా3-21 ల 5-0దిన 3౨-౪౨ఆర్ధ్య౪౪ ౫౦-౯శైవన క్తం భుం-౫౫
	2	౧౯		నవ సో రా1-55(౫౦-౫౧) రేవ 15-41(౨౫-౧౫) అతి 20-22 తై6-14వర్ష్యంరేడు దిన 3౨-౪౦ భు3-౬
	3	౨౦		దశ మం 24-48 (౪౮-3) అశ్వి15-37(౨౫-౫)మక18-42వణి18-22వర్ష్య౦11-38ల13-14కు వర్ష్య24-54ల రా2-27 కు దిన 3౨-3౯ మహాశి ముఖం గిర-౨భిర శవే పంచ రావే పంచ భు3-౧౬
	4	౨౧		ఏకా బు 22-57(౪౩-౨౪)ధిర14-49(౨౩-౫)నృతి16-13వశ11-52వర్ష్యరా2-4౮౪-34కు దిన 3౨-3౯ధిర శవే పంచ రావే పంచ సర్వగిరి భు3-౨౭
	5	ర	౨౨	ద్వాద గు 20-26 (3౭-౬) కృత్తి13-20(౧౯-౧౯) మూల 13-18కాల 9-42వర్ష్య రా3-55ల5-23కు దిన 3౨-3౮పున
	6	౨౩		త్రియో సు 17-20శోహి11-13(౧౪-౨)గంప9-52వశ6-53వర్ష్య 16-18ల17-39కు దిన 3౨-3౭ శోహి శక్రకాం శైవ న క్తం మానశివరాత్రిః అనన్యాయః భు3-౪౮
	7	౨౪		చతుర్థి శ 13-51(౨౦-3౮)మృగ8-38(౭-౩౬)వృద్ధి6-4ధ్రువ రా1-59శకు18-51వర్ష్య16-2౮17-28కు దిన 3౨-3౬ తిథివ్యయం సర్వేషాం 3౦ నా అన్వాధానం భు3-౫౮
	8	ర	౨౫	అనూ ఆ 10-7(౧౧-౧౫)ఆర్ధ్య5-48(౦-౨౮)పునరా2-47 (౫౨-౨౭)వ్యాసూ 21-44నాగ10-7వర్ష్య16-17ల 17-41కు దిన 3౨-3౬పునఅర్కః౪౯-3౨పునరక్రకాం పిండపిత్తయజ్ఞః యాగః ఆర్ధ్యలో వృతిపాతా భృగిలభ్య యా॥ పు॥ కౌ॥ భుర-౯

సు	ర	బు	కే	
య	జాన్	14	మిదునే	
స	రక్తః	జూలై	3	కు
పూ	మిదునే	బుధః	7	
	వృషభే	వశి		
	కురః			
	నె	శ	రా	

శ్రీ దుర్ముఖనం॥ ఆషాఢమాసః (నభస్యఃవహ్నాదక్షిణాయనం) శకః ౧౮౭౮ క్రీ.సం. 1956 కలింగి ౭ ఫసలి ౩౬౫

1956 సంవత్సరం జూలై నెల	9	అ	శు (ప్రతి సో 6-16(౧-౩౮) ద్వితీ రా 2-30 (౫౦-౩౪) పుష్య 28-49 (౪౫-౩౧) శుక్ల 17-30 బవ6-17 వర్ష్య 9-48ల 11-12 కుదిస 3౨-౩౫ ఆశ్లే రావే సప్తస్వాధ్యాయః జగన్నాథ తే తేరధోత్పత్తిః చంద్రవర్ణం ఖు ౪-౨౦				
	10	అ	తృ తీ మం 22-59(౪౩-౨౬) ఆశ్లే 21-7(౩౮-౪౪) వజ్ర 18-26 తైతి 12-45 వర్ష్య 11-11ల 12-86 కుదిస ౩౨-౧౪ ఆశ్లే రావే సప్త ప్రహ్లాదాభావః భు ౪-౩౦				
	11	అ	చతుర్థి బు 19-54(౩౫-౪౧) మఖ 18-49 (౩౨-౫౭) సిద్ధి 9-40 బవ 9-27 వర్ష్య 7-58ల 9-25 కు వర్ష్య రా 2-14ల 8-48 కు దిస ౩౨-౩౩ భు ౪-౪౧				
	12	ర	పంచ ను 17-28 (౨౯-౨౩) పూ 17-4 (౨౮-౩౬) వృతీ 6-18 వరీ రా 8-28 బవ 6-39 వర్ష్య 28-58ల రా 1-80 కు దిస ౩౨-౩౨ పునర్వసు ౧౯-౯ సంక్రమి భు ౪-౫౧	ర	బు	శు	శే
	13	౩	షష్ఠి శు 15-84(౨౪-౪౯) ఉఫ 16-2 (౨౬-౦) పరిరా 1-14 తైతి 15-84 వర్ష్య 24-20ల రా 1-55 కు ది ౩౨-౩౧ తిథి షష్ఠి భు ౫-౨	య			
	14	౩	సప్త శ 14-81 (౨౨-౯) మా 15-46 (౨౫-౧౭) శివ 28-44 వరీ 14-31 వర్ష్య 28-56ల రా 1-84 కు దిస ౩౨-30 చిత్ర కు వేతిథి వర్ష్యం ఉభయనాధ్యాయః భు ౫-౧౨	న			
	15	ర	అష్ట ఆ 14-15(౨౧-౩౦) చిత్ర 16-16 (౨౬-౩౩) సిద్ధి 22-39 బవ 14-15 వర్ష్య 22-10ల 28-51 కు దిస (౩౨-౨౯) పునర్వసు తేమితి స్తోమం రా-౪౮ చిత్ర కు వేతిథి నవమి కర్కట సంక్రమి భు ౫-౨౩	శ			
	16	౧	నవ సో 14-44(౨౨-౪౩) స్వాతి 17-30 (౨౯-౩౭) సావ్య 22-15 కాల 14-45 వర్ష్య 28-32ల రా 1-16 కు దిస ౩౨-౨౮ విశాఖ కాలం శూన్యాతిథిః భు ౦-౨	క			
	17	౨	దశ మం 15-54(౨౫-౩౭) విశా 19-28 (౩౪-౧౯) శుభ 22-21 కాల 15-54 వర్ష్య 28-46ల రా 1-32 కు దిస ౩౨-౨౭ నైపా 28-18ల విశా శక్రం అనూరాకం తిథి దశమి చాతుష మన్వాది భు ౦-౧౩				
	18	౩	ఏకా బు 17-37(౨౯-౫౨) అనూ 21-46 (౪౦-౧౬) శుక్ల 22-52 భద్ర 7-36 వర్ష్య రా 4-1ల దిస ౩౨-౨౫ నై పా 16-8 కు అనూరాకం వర్ష్య ౧౧ శివయన ౧౧ భు ౦-౨౩				
(౧౩౬౫) ఫసలి నవంబర్ నెల	19	ర	ద్వాద నకు 19-48(౩౫-౭) శ్రేష్ఠ 24-30 (౪౭-౬) బ్రహ్మ 28-38 బవ 6-40 వర్ష్య శే 48 కు దిస ౩౨-౨౪ పుష్యగర్భః త్రయో శు 22-4(౪౦-౫౮) మూల రా 8-29(౫౪-౩౧) పంచ 24-35 కాల 8-54 వర్ష్య 9-31ల 11-19 కు వర్ష్య రా 1-41ల 8-29 కు దిస ౩౨-౨౩ భు ౦-౪౪				
	20	౫	చతుర్థ శ 24-82(౪౭-౮) పూషా పూ ర్తి (౬౦-౦) వైశ్య రా 1 37 కాల 11-18 వర్ష్య 14-18ల 16-6 కు దిస ౩౨-౨౨ శివపవి				
	21	౬	పూర్ణి ఆ రా 2-58(౫౩-౧౩) పూషా 6-30(౨-౩) విష్ణు రా 2-34 ని 18 45 వర్ష్య 15-80ల 17-18 కు దిస ౩౨-౨౦ పుష్యగర్భః ర ౭-౫౬ సింహాయనం ౫౨-౫౪ అభిజిత్ స్థే వే ౫౨౭ అన్వాధానం వ్యాస పూజన శ్రేయస్స 8 వద పుణ్య కాలః భు ౧-౫				
	22	౭	బ (ప్రతి సో రా 5-20 (౫౯-౭) ఉషా 9 30 (౬-౩౩) ప్రీతి రా 8-31 బాల 18-45 వర్ష్య 18-58ల 15-47 కు దిస ౩౨-౧౯ ఆభిజిత్ స్థే వే ౧౪ పయాగః భు ౧-౧౬				
	23	౮	ద్వితీ మం పూ ర్తి (౬౦-౦) శ్రవ 12-25(౧౬-౪౭) ఆయురా 4-22 తైతి 18-26 వర్ష్య 16-52ల 18 39 కు దిస ౩౨-౧౭ ధనిశవే సప్త భు ౧-౨౬				
	24	౯	ద్వితీ బు 7-82 (౪-౩౫) గని 15-8 (౨౩-౩౫) సాభారా 4-58 కాల 7-32 వర్ష్య 28-4ల 24-50 కు దిస ౩౨-౧౬ ధనిశవే సప్త భు ౧-౩౭				
	25	౧౦	తృ తీ శు 9-28(౯-౨౫) శత 17-35(౨౯-౪౩) శోభ రా 5-21 భద్ర 9-28 వర్ష్య 24-38ల రా 2-17 కు దిస ౩౨-౧౪ పుష్యగర్భః చతుర్థి శు 11-7 (౧౩-౨౯) పూభా 19-48(౩౫-౧) అతిగం రా 5-27 బాల 11-7 వర్ష్య తేమి దిస ౩౨-౧౩ పూభాకుక్రం భు ౧-౫౮				
	26	౧౧	పంచ శ 12-20(౧౬-౩౩) ఉభా 21-6(౩౯-౧౭) శుక రా 5-12 తైతి 12-20 వర్ష్య 6-0ల 7-48 కు దిస ౩౨-౧౧ భు ౨-౯				
	27	౧౨	షష్ఠి ఆ 18-2(౧౮-౧౮) శవ 22-35(౪౨-౧౧) స్ఫుతి రా 4-29 వరీ 18-2 వర్ష్య 10-1ల 11-42 కు దిస ౩౨-౧౦ పుష్యగర్భః ర ౬-౩౫ తిథి సప్తమి భు ౨-౧౯				
	28	౧౩	సప్త సో 18-12(౧౮-౪౦) అశ్వి 23-13(౪౩-౪౨) శూల రా 8-16 బవ 18-12 వర్ష్య 19-7ల 20-45 కు దిస ౩౨-౦౪ భరరావే పంచ తిథి అష్టమి శ్రవన క్తం ధర్మసావర్తి మన్వాదిః ఉభయనాధ్యాయః భు ౨-౩౦				
1956 సం జూలై నెల	29	౧౪	అష్ట మం 12-40 (౧౭-౨౦) భర 23-7(౪౩-౨౮) గండరా 1-80 కాల 12-40 వర్ష్య 8-46ల 10-22 కు దిస ౩౨-౭ వ్యపా 11-86ల 19-46 కు భరరావే పంచ కృ తిశవే పంచ తిథి నవమి భు ౨-౪౦				
	1	౧౫	నవ బు 11-26(౧౪-౧౬) కృ తి 22-20(౪౧-౩౦) వృద్ధి 23-10 కాల 11-26 వర్ష్య 10-44ల 12-17 కు దిస ౩౨-౫ కృ తి శవే పంచ రోహిణీ క్రం భు ౨-౫౧				
	2	౧౬	దశ ను 9-84 (౯-౩౩) రోహి 20-54(౩౭-౫౨) శుభ 20-18 భద్ర 9-34 వర్ష్య 18-28ల 14-58 కు వర్ష్య రా 2-1ల 8-29 కు ఏకా శు 7-2(౩-౧౩) ద్వాద రా 8-59(౫౨-౨౧) మృగ 18-51(౩౨-౪౪) వ్యాపూ 17-8 బాల 7-2 వర్ష్య రా 2-22ల 8-48 కు దిస ౩౨-౧౭ పుష్యగర్భః ప్రహ్లాదాభావః భు ౩-౧౨				
	3	౧౭	ద్వాద శ 24-29(౪౬-౫౦) ఆర్ద్రా 16-20(౨౬-౨౮) శుక్ల 18-10 కాల 14-14 వర్ష్య రా 2-55ల 4-20 కు దిస ౩౨-౦౪ శివ త్రయో చతుర్థ ఆ 20-44(౩౭-౨౭) పున 18-30(౧౯-౨౩) వజ్ర 9-7 సిద్ధి రా 4-54 ని 10-36 వర్ష్య 20-80ల 21-54 కు ఆశ్లేగర్భః ర ౪-౨౧ అగస్త్యదయః ౨౭-౪౮ వాజసవేయ్యయా శ్రవన క్తం భు ౩-౩౩				
	4	౧౮	అనూ సో 16-54(౨౭-౪౯) పుష్య 10-82(౧౧-౫౪) వృతీ 24-40 చతుషా 6-49 వర్ష్య 21-44ల 28-8 కు దిస ౩౧-౫౬ ఆశ్లేగర్భః రావే సప్త అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః సోమవత్యమా భు ౩-౪౪				
	5	౧౯					
	6	౨౦					
	7	౨౧					
	8	౨౨					
	9	౨౩					
	10	౨౪					

నద్యతి పంచాంగం (శ్రీ) దుర్ముఖ సంవత్సర శ్వేతమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1956 సం. కలిః ౫౦౫౭

<p>10 ద్వితీ ఆ 22-45(౪౩-౩౮)ఆర్ధ్య22-3వర్ష్య7-30౦9-0౦కు సోప పదం సత్విసంధ తీ పు చంద్రదర్శనం</p> <p>11 తృతీ సో 20-17(౩౬-౫౬)పున20-24వర్ష్య9-14౦ 10-4౩కు వర్ష్యరా3-50౦5-19కు ప్రవోషః [౩౨-౩౪]</p> <p>12 చతుర్థి మం 17-45(౩౦-౩౬) పువ్య 18-41వర్ష్యంలేదు దిన</p> <p>13 పంచ బు 15-27(౨౪-౫౦)ఆశ్లే17-10 వర్ష్య6-40౦8-10కు వర్ష్యరా4-28౦ దిన౩౨-౩౫ తిథివ్యయం</p> <p>14 షష్ఠి ను 18-14(౧౯-౧౮)మఘ15-47 శేష 5-59కు వర్ష్యరా 23-2౩౦ 24-55కు మఘనేరవిః ౨౯-౩౯ తిథి సప్తమి మఘన సంపుటకా</p> <p>15 సప్త మ 11-15(౧౪-౨౧) పూష 14-87వర్ష్య9-34౦11-7కు దిన౩౨-౩౫ ఉభయప్రదోషః [౩౨-౩౬]</p> <p>16 అష్ట శ 9-34(౧౦-౨) ఉఫా13-47వర్ష్య22-1౦23-8౯కు దిన</p> <p>17 నవ ఆ 8-15(౬-౫౧)హస్త13-19వర్ష్య21-19౦ 22-౯5కు</p> <p>18 దశ సో 7-22(౪-౩౮)చిత్ర13-19 వర్ష్య19-1౦ 20-39కుదిన ౩౨-౩౬ [సర్వగం పరియావనపురయనిధిపిత్తిలిస]</p> <p>19 ఏకా మం 7-0(౩-౪౧) స్వాతి13-47 వర్ష్య 19-36౦21-16కు</p> <p>20 ద్వాద బు 7-5(౩-౫౨) విశా 14-44వర్ష్య18-58౦ 20-40కు దిన౩౨-౩౩ [దిన౩౨-౩౩ శ్రీమన్మాధముని తీస]</p> <p>21 త్రయో శ 7-44(౫-౩౧)అనూ16-12వర్ష్య22-14౦23-58కు</p> <p>22 చతుర్థి శు 8-48(౮-౧౦) శ్వేత18-5వర్ష్యరా2-50౦ 4-35కు దిన౩౨-౩౩ శౌత్యమన్వాది శేషగోపరామానుజయ్యుర్ తీస సత్యాభివ తీ పు</p> <p>23 పూర్ణి ౦ శ 22-18(౧౧-౫౬) మూల 20-20 వర్ష్య 18-35౦</p>	<p>20-20కు దిన౩౨-౩౮ సద్యస్తాలయాః</p> <p>24 బ'ప్రతి ఆ 12-8(౧౬-౨౮)పూష22-58వర్ష్య6-58౦8-44కు దిన౩౨-౩౩ తిథి ద్వితీయ అసాధ్యాయః</p> <p>25 ద్వితీ సో 14-8(౨౧-౨౭)ఉషా1-31వర్ష్య7-46౦ 9-38కు దిన౩౨-౩౩ శూన్యతిథి సత్య తీ పు</p> <p>26 తృతీ మం 16-7(౨౬-౨౬) శ్రవరా4-6వర్ష్య5-57౦7-43కు దిన౩౨-౩౩ తృతీయ తిథి రఘువర్య తీ పు</p> <p>27 చతుర్థి బు 17-57(౩౧-౦)నసి పూర్తి (౬౦-౦)వర్ష్య8-29౦ 10-15కుదిన౩౨-౩౬ [దిన౩౨-౩౬]</p> <p>28 పంచ ను 19-29(౩౪-౪౭) ధని6-25 వర్ష్య14-12౦15-56కు</p> <p>29 షష్ఠి శు 20-37(౩౭-౩౭) శత8-22వర్ష్య15-10౦16-౯2కుదిన ౩౨-౩౬ ఉభయప్రదోషః [దిన౩౨-౩౫]</p> <p>30 సప్త శ 21-18(౪౯-౭) పూషా 9-54 వర్ష్య19-55౦21-35కు</p> <p>1 అష్ట ఆ 21-22(౩౯-౨౮)ఉషా10-57వర్ష్య23-13౦24-51కు దిన౩౨-౩౫</p> <p>2 నవ సో 20-59(౩౮-౩౦)శేష11-29వర్ష్యంలేదుదిన౩౨-౩౫</p> <p>3 దశ మం 20-5(౩౬-౧౫)ఆశ్వి11-33వర్ష్య7-32౦9-95కువర్ష్య 20-59౦22-34కుదిన౩౨-౩౫ [దిన౩౨-౩౪ సర్వగం]</p> <p>4 ఏకా బు 18-48(౩౩-౩) భర 11-10 వర్ష్య22-46౦24-19కు</p> <p>5 ద్వాద ను 17-7(౨౮-౪౮)కృత్తి10-24వర్ష్య రా1-39౦3-11కు దిన౩౨-౩౩ [దిన౩౨-౩౩ తిథివ్యయంఅసాధ్యాయః]</p> <p>6 త్రయో శ 15-8(౨౩-౪౯)రోహి9-17వర్ష్య14-34౦16-43కు</p> <p>7 చతుర్థి శ 12-54(౧౮-౧౬)మృగ7-56వర్ష్య15-47౦17-17కు తిథి అమా సర్వేంమా అన్యాధానం</p> <p>8 అమా ఆ 10-32(౧౨-౧౮)ఆర్ధ్య6-23పున రా4-45వర్ష్య 17-34౦19-4కు పిండపిత్తియజ్ఞః యాః</p>
---	---

(పూర్వనద్యతి పంచాంగం) (శ్రీ) దుర్ముఖ సంవత్సర ఆమాధమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1956 సం. కలిః ౫౦౫౭

<p>9 బ'ప్రతి సో 8-5(౬-౯)పుష్యరా3-2వర్ష్య12-11౦13-40కు దిన౩౨-౩౦ అసాధ్యాయః</p> <p>10 ద్వితీ మం 5-38(౦-౨) తృతీ రా3-9 (౫౩-౪౯)ఆశ్లే రా 1-25వర్ష్య 14-59౦16-29కు దిన ౩౨-౨౯ మారమాన్ నంబి తీ [దిన ౩౨-౨౯]</p> <p>11 చతుర్థి బు 24-56(౪౮-౧౪)మఘ24-0వర్ష్య13-7౦ 14-38కు</p> <p>12 పంచ ను 22-54(౪౩-౧౧) పూష 22-46వర్ష్య74-35౦9-6కు దిన ౩౨-౨౮ [౩౨-౨౮ ఉభయప్రదోషః]</p> <p>13 షష్ఠి శు 21-13(౩౮-౫౮)ఉఫా21-52వర్ష్య 5-42౦7-14కుదిన</p> <p>14 సప్త శ 19-53(౩౫-౩౫)హస్త21-18వర్ష్య6-5౦7-38కువర్ష్య రా5-15౦దిన౩౨-౨౬ [2-52౦4-29కుదిన౩౨-౨౫]</p> <p>15 అష్టమి ఆ 19-0(౩౩-౨౨)చిత్ర21-12 శేష6-51కువర్ష్య రా</p> <p>16 నవ సో 18-33(౩౨-౧౪) స్వాతి 21-31 వర్ష్య రా3-19౦ 4-59కు దిన ౩౨-౨౪ కర్కశేరవిః ౮-౧౪ సత్యాభి రాజ తీపుకర్కబసంపుటకా</p> <p>17 దశ మం 18-38(౩౨-౨౭)విశా22-22వర్ష్యరా2-35౦4-16కు దిన ౩౨-౨౨ చాక్షుషమన్వాది.</p> <p>18 ఏకా బు 19-11(౩౩-౪౮) అనూ 23-42 వర్ష్యంలేదు దిన ౩౨-౨౧ సర్వగం [7-26కుదిన౩౨-౨౦]</p> <p>19 ద్వాద ను 20-16(౩౬-౩౦) శ్వేత రా1-31 వర్ష్య 5-43౦</p> <p>20 త్రయో శు 21-44 (౪౦-౯) మూల రా3-42 వర్ష్య 10-15౦ 12-0కువర్ష్యరా1-57౦3-42దిన౩౨-౧౯</p> <p>21 చతుర్థి శ 23-33(౪౪-౪౧)పూషాపూర్తి౬౦-౦వర్ష్య 14-18౦16-4కుదిన౩౨-౧౭</p> <p>22 పూర్ణి ౦ ఆ రా1-33 (౪౯-౪౧) పూషా 6-13వర్ష్య15-5౦ 16-52కుదిన౩౨-౧౬ అన్యాధానం శ్రీ పుండలికాక్షర్</p>	<p>ఆశ్విందార్ తీ స</p> <p>23 బ'ప్రతి సో రా 3-35(౫౪-౪౪) ఉషా 8-50వర్ష్య 13-15౦ 15-2కుదిన౩౨-౧౫ యాః [17-35కుదిన౩౨-౧౪]</p> <p>24 ద్వితీ మం రా5-28 (౫౯-౨౫) శ్రవ 11-25 వర్ష్య 15-49౦</p> <p>25 తృతీ బు పూర్తి (౬౦-౦)నసి13-48 వర్ష్య21-37౦ 23-21కు దిన ౩౨-౧౨ [౩౨-౧౧]</p> <p>26 తృతీ ను 6-56(౩-౫) శత15-51వర్ష్య 22-41౦ 24-23కు దిన</p> <p>27 చతుర్థి శు 8-6(౫-౫౭)పూషా17-30వర్ష్య రా3-34౦5-15కు దిన౩౨-౯ [బయతీ పు]</p> <p>28 పంచ శ 8-45 (౭-౩౬)ఉషా 18-40వర్ష్యంలేదు దిన౩౨-౭</p> <p>29 షష్ఠి ఆ 8-56(౮-౨)శేష19-18వర్ష్య6-59౦8-37కుదిన౩౨-౬</p> <p>30 సప్త సో 8-35(౭-౭)ఆశ్వి 19-30వర్ష్య 15-28౦17-5కువర్ష్య రా4-58౦దిన౩౨-౪౪ సావత్రిమన్వాదిఉభయప్రదోషా</p> <p>31 అష్ట మం 7-46(౫-౪) భర19-11 శేషవర్ష్య6-38కు దిన౩౨-౨</p> <p>1 నవ బు 6-30 (౧౫-౪) దశరా4-55 (౫౬-౩) కృత్తి18-29 వర్ష్య6-50౦8-23కుదిన౩౨-౧</p> <p>2 ఏకా ను రా 2-59 (౫౩-౫) రోహి 17-27 వర్ష్య 9-48౦ 11-20కువర్ష్య22-45౦24-16కుదిన౩౧-౫ సావత్రిగం</p> <p>3 ద్వాద శు 24-43(౪౭-౨౬)మృగ16-8వర్ష్య24-0౦రా1-30కు దిన౩౧-౫౮ శ్రీ వైష్ణవమాసగం [ప్రవోషః]</p> <p>4 త్రయో శ 22-22 (౪౧-౩౨) ఆర్ధ్య 14-37 వర్ష్యరా1-48౦ 3-18కుదిన౩౧-౫౬ [దిన౩౧-౫౪ వాజసనేయమా]</p> <p>5 చతుర్థి ఆ 19-53(౩౫-౨౦)పున12-59వర్ష్య20-25౦21-౯4కు</p> <p>6 అమా సో 17-25(౨౯-౮) పుష్య 11-19వర్ష్య 23-15౦ 24-45కు దిన ౩౧-౫౨ అన్యాధానం పిండపిత్తియజ్ఞః ప్రతివాది భయంకర అణ్ణ తీ స సత్యాభి తీ పు</p>
--	--

[illegible]

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ నవత్వర శావణమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ. శ. 1956 సం. కలిః ౫౦౫౭

<p>7 బు ప్రతి మం 15-2(౨౩-౯) ఆశ్లేశ 9-42 వర్ష 20-57 ల 22-27 కు దిన 3౦-౫౦ తిథి వర్షయం యాగః</p> <p>8 ద్వితీ బు 12-47(౧౭-౩౨) మఘ 8-12 వర్ష 15-46 ల 17-17 కు దిన 3౦-౪౮ తిథి తృతీయ ఆండాల్ యుగగిరి నాచ్చి యాల్ కండాడైవోడప్పర్ తిలల [దిన 3౦-౪౬</p> <p>9 తృతీ సు 10-47(౧౨-౨౯) పూర్ణ 6-55 వర్ష 18-49 ల 15-21 కు</p> <p>10 చతుర్థీ సు 9-8(౮-౧౧) ఉభ 5-55 వాస్తరా 5-8 వర్ష 14-8౦ ల 15-36 కు [దిన 3౦-౪౨</p> <p>11 పంచ శ 7-41(౪-౪౬) చిత్ర రా 4-56 వర్ష 13-4౦ ల 14-89 కు</p> <p>12 షష్ఠి ఆ 6-46(౨-౨౭) స్వాతి రా 5-7 వర్ష 10-85 ల 12-12 కు</p> <p>13 సప్త సో 6-17(౧-౧౪) విశా పూ ర్తి వర్ష 10-54 ల 12-88 కు సత్యవర తీల పుల [స్వాధ్యాయః</p> <p>14 అష్ట మం 6-21(౧-౨౨) విశా 6-0౮ వర్ష 10-12 ల 11-58 కు</p> <p>15 నవ బు 6-౯8(౨-౪౩) అనూ 7-12 వర్ష 13-12 ల 14-55 కు</p> <p>16 దశ కు 7-57(౫-౨౩) జ్యేష్ఠ 8-55 వర్ష 17-37 ల 19-22 కు సింహే రవిః 3౬-౨౩ సింహ సంల పుల కా</p> <p>17 ఏకా సు 9-25(౯-౩) మూల 11-2 వర్ష 9-17 ల 11-15 వర్ష 21-85 ల 11-21 కు సర్వ గం శీ</p> <p>18 ద్వాద శ 11-18(౧౩-౩౨) పూష 13-26 వర్ష 22-18 ల 24-4 కు దిన 3౦-౨౮</p> <p>19 త్రయో ఆ 13-14(౧౮-౩౨) శుభ 16-3 వర్ష 20-29 ల 22-16 కు దిన 3౦-౨౬ తిథి చతుర్థీ అనధ్యాయః</p> <p>20 చతుర్థీ సో 15-15(౨౩-౩౫) శని 18-39 వర్ష 23-3౦ ల 24-49 కు దిన 3౦-౨౪ శుక్లా తిథిః</p> <p>21 పూర్తి ం మం 17-8 (౨౮-౧౭) ధని 21-5 వర్ష రా 4-55 ల అన్వాధానం</p>	<p>22 బు ప్రతి బు 18-48(౩౨-౧౪) శత 28-18 శన 6-40 కు యాగః</p> <p>23 ద్వితీ సు 19-55(౩౫-౧౫) పూర్ణ 24-59 వర్ష 6-5 ల 7-49 కు దిన 3౦-౧౭ రాఘవేంద్ర తీల పుల</p> <p>24 తృతీ సు 20-39(౩౭-౬) ఉభా రా 2-18 వర్ష 11-6౦ ల 12-47 కు దిన 3౦-౧౫ ఉభయ ప్రదోషః</p> <p>25 చతుర్థీ శ 20-51(౩౭-౩౨) రేవత 3-2 వర్ష 14-20 ల 16-19 కు దిన 3౦-౧౩ [24-55 కు దిన 3౦-౧౧</p> <p>26 పంచ ఆ 20-34 (౩౬-౫౧) ఆశ్వి రా 3-21 వర్ష 23-18 ల</p> <p>27 షష్ఠి సో 19-45(౩౪-౪౮) భరణి 3-5 వర్ష 12-50 ల 14-25 కు ప్రదోషః [16-22 కు శైవన క్రం</p> <p>28 సప్త మం 18-82 (౩౧-౪౬) కృత్తి రా 2-30 వర్ష 14-48 ల</p> <p>29 అష్ట బు 16-55(౨౭-౪౨) రోహి రా 1-28 వర్ష 17-59 ల 19-21 కు దిన 3౦-౪౬ కృష్ణ జయంతి. పెరియ నాచ్చం పిరృ తిల నల</p> <p>30 నవ సు 14-59(౨౨-౫౩) మృగ 24-18 వర్ష 6-46 ల 8-17 కు దిన 3౦-౧౦ తిథి వర్షయం పరవస్తుపట్టరభిరాన్ జయ్యర్ తిల నల</p> <p>31 దశ సు 12-49(౧౭-౨౭) ఆర్ద్ర 22-41 వర్ష 8-5౦ ల 9-85 కు దిన 3౦-౫౯ తిథి ఏకాదశి [రా 4-82 కు దిన 3౦-౫౭ సర్వ గం శీ</p> <p>1 ఏకా శ 10-80(౧౧-౩౭) పున 21-6 వర్ష 9-54 ల 11-24 కు వర్ష 2</p> <p>2 ద్వాద ఆ 8-5(౫-౩౪) త్రయో రా 5-36 (౫౩-౪౯) పుష్య 19-25 శేవ 6-1౮ కు దిన 3౦-౫౪</p> <p>3 చతుర్థీ సో రా 3-10(౫౩-౧౭) ఆశ్లే 17-45 వర్ష 7-20 ల 8-49 కు వర్ష రా 4-59 కు దిన 3౦-౫౨ శైవన క్రం మాస శివరాత్రి</p> <p>4 అనూ మం 24-56(౪౭-౪౩) మఘ 16-18 వర్ష శే 6-29 కు వర్ష 23-47 ల రా 1-18 కు దిన 3౦-౫౦ సర్వ 3౦ మా అన్వాధానం పిండపిత్తయజ్ఞః</p>
--	---

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ నవత్వర భాద్రపదమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ. సం. 1956 కలిః ౫౦౫౭

<p>5 బు ప్రతి బు 22-67 (౪౨-౪౮) పూర్ణ 14-84 వర్ష 21-46 ల 23-1౫ కు యాగః [దిన 3౦-౪౫</p> <p>6 ద్వితీ సు 21-18 (౩౮-౨౫) ఉభ 13-49 వర్ష 21-౯7 ల 23-30 కు</p> <p>7 తృతీ సు 19-౯4 (౩౫-౬) వాస్త 13-6 వర్ష 20-59 ల 22-34 కు దిన 3౦-౪౩ ఉభయ ప్రదోషః</p> <p>8 చతుర్థీ శ 18-58(౩౨-౪౪) చిత్ర 12-46 వర్ష 18-23 ల 19-59 కు దిన 3౦-౪౦ [దిన 3౦-౩౮</p> <p>9 పంచ ఆ 18-32(౩౧-౩౯) స్వా 12-౯3 వర్ష 18-౪7 ల 20-15 కు</p> <p>10 షష్ఠి సో 18-38(౩౧-౪౩) విశా 13-28 వర్ష 17-40 ల 19-20 కు దిన 3౦-౩౬ ఉభయ ప్రదోషః [దిన 3౦-౩౩</p> <p>11 సప్త మం 19-9 (౩౩-౧౨) అనూ 14-35 వర్ష 20-38 ల 22-16 కు</p> <p>12 అష్ట బు 20-10(౩౫-౪౬) జ్యేష్ఠ 16-10 వర్ష 24-50 ల రా 2-34 కు</p> <p>13 నవ సు 21-39(౩౯-౨౮) మూల 18-10 వర్ష 16-26 ల 18-10 కు వర్ష రా 4-43 ల [౯-24 ల</p> <p>14 దశ సు 23-80(౪౪-౫) పూష 20-32 వర్ష శే 6-28 కు వర్ష రా 15 ఏకా శ రా 1-32(౪౯-౧౧) ఉభ 23-6 శేవ 7-10 కు వర్ష రా 8-33 ల 5-19 కు దిన 3౦-౨౪ సర్వ గం శీ</p> <p>16 ద్వాద ఆ రా 3-40 (౫౪-౨౭) శ్రవ రా 1-46 వర్షయం లేదు కన్యా యాంబవిః 3౭-౦ ప్రదోషః కన్యా సంల పుల కా</p> <p>17 త్రయో సో రా 5-35(౫౯-౧౫) ధని రా 4-15 వర్ష 6-11 ల 7-57 కు [దిన 3౦-౧౬</p> <p>18 చతుర్థీ మం పూ ర్తి (౬౦-౦) శత పూ ర్తి వర్ష 12-౬౦ ల 18-53 కు</p> <p>19 చతుర్థీ బు 7-10 (౩-౧౨) శత 6 25 వర్ష 18-19 ల 15-25 కు దిన 3౦-౧౪ అన్వాధానం</p> <p>20 పూర్తి సు 8-23 (౬-౧౫) పూర్ణ 8-14 వర్ష 18-24 ల 20-6 కు యాగః</p>	<p>21 బు ప్రతి సు 9-9(౮-౧౧) ఉభా 9-88 వర్ష 22-8౦ ల 23-42 కు యాగః</p> <p>22 ద్వితీ శ 9-28(౮-౪౪) రేవ 10-29 వర్షయం లేదు దిన 3౦-౩</p> <p>23 తృతీ ఆ 9-9 (౮-౮) ఆశ్వి 10-52 వర్ష 6-48 ల 8-26 కు వర్ష 20-25 ల 22-1 కు దిన 3౦-౪ [దిన 3౦-౨</p> <p>24 చతుర్థీ సో 8-21(౬-౭) భరణి 10-44 వర్ష 22-29 ల 24-3 కు</p> <p>25 పంచ మం 7-14 (౩-౧౯) షష్ఠి రా 5-44(౫౬-౧౫) కృత్తి 10-15 వర్ష రా 1-89 ల 8-11 కు దిన ౨౯-౫౯</p> <p>26 సప్త బు రా 3-50 (౫౪-౪౯) రోహి 9-21 వర్ష 14-40 ల 16-11 కు [శైవన క్రం</p> <p>27 అష్ట సు రా 1-38(౪౯-౨౦) మృగ 8-9 వర్ష 16-3౦ ల 17-33 కు</p> <p>28 నవ సు 23-18 (౪౩-౩౧) ఆర్ద్ర 6-48 పున రా 5-8 వర్ష 17-56 ల 19-25 కు</p> <p>29 దశ శ 20-58(౩౭-౨౭) పుష్య రా 3-26 వర్ష 12-34 ల 14-8 కు</p> <p>30 ఏకా ఆ 18-27(౩౧-౨౨) ఆశ్లే రా 1-46 వర్ష 15-21 ల 16-50 కు సర్వ గం శీ</p> <p>1 ద్వాద సో 16-7 (౨౫-౨౯) మఘ 24-12 వర్ష 12-59 ల 14-29 కు దిన ౨౯-౪౪ తిథి ద్వాదశి యతి శ్రాద్ధం</p> <p>2 త్రయో మం 13-55(౧౯-౫౯) పూర్ణ 22-47 వర్ష 7-44 ల 9-14 కు దిన ౨౯-౪౨ తిథి వర్షయం శైవన క్రం మాస శివరాత్రి శిశువృక్షాత మహాలయః అనధ్యాయః</p> <p>3 చతుర్థీ బు 11-55(౧౫-౦) ఉభ 21-88 శే వర్ష 7-10 కు వర్ష రా 5-45 ల అనూ తిథి సర్వ 80 మా. అన్వాధానం</p> <p>4 అనూ సు 10-14(౧౦-౪౮) వాస్త 20-50 వర్ష శే 7-18 కు వర్ష రా 4-41 ల దిన ౨౯-౩౭ పిండపిత్తయజ్ఞః యాగః మాధవ తీల పుల</p>
--	---

1956 సంవత్సరం ఆక్టోబరు నెల	5	౨౦	కు ప్రతి నెల ౮-౮(౫-౩౨) చిత్ర18-౩౪(౩౧-౪౭) వృద్ధురా 1-4౪బవ8-8వర్ష 24-10లరా 1-45కుదిస ౨౯-౪౨ చిత్ర కువేదేవివరాత్రప్రాకలశేషాపసం అనధ్యాయః ప్రీతిద్వితీయ చంద్రదర్శనం భు3-౧౪			
	6	౨౧	ద్వితీ శ 6-46(౨-౮)స్వాతి18-2౩(౩౧-౧౦)విష్ణు 24-1౯౦6-46వర్ష24-5౦ రా1-4౩కుదిస౨౯-౪౦హ ప్రకర్మః 3౨-3విశాకేవే పంచ భు3-౨౪			
	7	౨౨	తృతీ ఆ 6-12(౦-౪౧) విశా18-51 (౩౨-౧౮) ప్రీతి 22-54 గర6-12 వర్ష2౩-8౦ 24-44కుదిస౨౯-3౭విశాకేవే పంచ అనూశక్రకంరాక్రకం భు3-3౪			
	8	౨౩	చతుర్థి సో 6-24 (౧-౯) అనూ20-౩ (౩౫-౧౮) ఆయు22-20భద్ర6-24వర్ష౮౮ 2-6౦ ౩-50కుదిస౨౯-౩౫అనూశక్రకం రాక్రకం భు3-౪౪			
	9	౨౪	పంచ మం 7-19(౩-౨౮)శ్రేష్ఠ 21-56(౪౦-౧) సౌభా22-20బాల7-19 వర్ష౮౮లేదు ది.౨౯-3౩చిత్రాగర్కః౫౪-౨౯ భు3-౫౫			
	10	౨౫	షష్ఠి బు 8-56(౭-౩౦) మూల 24-2౩ (౪౬-౮) శోభ 22-47తైతి8-56 వర్ష౮౮6-45౦ 8-31వర్ష౮౮రా22-38౦24-2౩కుదిస౨౯-3౦సరస్వతీపూజ భు౪-౫			
	11	౨౬	సప్త ను 11-2(౧౨-౪౫)పూషరా౩-12(౫౩-౧౧)అతికం2౩-31వణి11-2 వర్ష౮౮11-7౦ 12-54కుదిస౨౯-౨౮తిథి అష్టమిదేవీ త్రిరాత్రప్రాకఉధిగానధ్యాయః భు౪-౧౫			
	12	౨౭	అష్ట మ 1౩-29(౧౮-౪౯)ఉషాపూర్తి(౬౦-౦)సుక 24-26 బవ1౩-29వర్ష౮౮12-1౩౦ 14-15 దిన౨౯-౨౫సూర్య తిథి మహాష్టమి భు౪-౨౫			
	13	౨౮	నవ శ 15-58(౨౫-౪)ఉషా6-12(౦-౩౭) స్వాతిరా1-18౯౦15-58వర్ష౮౮10-41౦12-29కుదిస౨౯-౨౩చిత్రాగర్కః ౧౬-3౩శ్రవకేవే సప్తమితిథి నవమి మహానవమిస్వాతోలిషమిన్వాది సరస్వత్యుద్వాసనం భు౪-3౬			
	14	౨౯	దశ ఆ 18-17(౩౦-౪౯)శ్రవ9-6(౭-౫౨)మూలరా1-59 గర18-17వర్ష౮౮18-82౦ 15-18కుదిస౨౯-౨౧వ్యపా22-56౦ రా4-81కుశ్రవకేవే సప్త సోపవనం విజయదశమి దుర్గాదేవ్యుద్వాసనం శమిపూజ భు౪-౪౬ [భు౪-౫౬			
(౧౩౬౬ ధనవంతి ప్రారంభం ఆక్టోబర్ నెల)	15	౩౦	ఏకా సో ౨0-15(౩౫-౪౪)సని11-4౩(౧౪-౨౪)గంజరా2-21వణి7-15వర్ష౮౮19-84౦21-19కుదిస౨౯-౧౮సరస్వగంశీ			
	16	౩౧	ద్వాద మం21-44(౩౯-౨౪)శత1౩-54(౧౯-౫౦)వృద్ధి రా2-22బవ9-0 వర్ష౮౮20-44౦22-27కుదిస౨౯-౧౬ చిత్రాశే తులాయాం నీ చేరవిః3౮-౧౭పూభారవేకుక్రకం తులసంక్రమణ పు కా భు౫-౬			
	17	౧	త్రయో బు 22-39(౪౧-౪౩) పూభా15-34 (౨౪-౧) గ్రహరా2-56౯౦10-11వర్ష౮౮రా1-37౦౩-17కు దిన౨౯-౧౪ పూభారవే కుక్రకం భు౦-౪ [భు౦-౧౫			
	18	౨	చతుర్థ ను 2౩-౩(౪౨-౪౨)ఉభా16-41 (౨౭-౪౮)వ్యాపూ రా1-4 గర10-51వర్ష౮౮ రా5-0౦ దిన ౨౯-౧౧ అక్షిక్రీడ			
	19	౩	పూర్ణి ం 22-55 (౪౨-౨౩) ఛేవ17-18 (౨౮-౨౧) హస్త2౩-48 విష్ణి10-59వర్ష౮౮ శే6-38కు దిన౨౯-౯చిత్రాశే ర్కః౫౯-3౮అన్వాధానం ఆగ్రయణం భు౦-౨౬			
	20	౪	బ ప్రతి శ 22-19(౪౦-౫౦) అశ్వి17-29(౨౮-౪౪) వజ్ర 22-11బాల10-౩7 వర్ష౮౮1౩-27౦15-4కు వర్ష౮౮రా2-58౦ 4-3౩కు దిన౨౯-౭భర శేవే పంచ రాశేపంచ యాగః భు౦-3౬			
	21	౫	ద్వితీ ఆ 21-18(౩౮-౧౮)భర17-12(౨౮-3)సిద్ధి20-15 తైతి9-49వర్ష౮౮ రా4-54 ౦ దిన౨౯-౫భర శేవే పంచ రాశే పంచ కృత్తి శేక్రకం భు౦-౪౭ [దయోమావతం (అట్టతిద్ది) ఉభయప్రహః భు౦-౫౮			
	22	౬	తృతీ సో 20-10(౩౫-౨౨)కృత్తి 16-86(౨౬-౩౩) వృత్తి18-౪వణి8-౩9 శేవ6-28కు దిన౨౯-౨కృత్తి శేక్రకం చంద్రో			
	23	౭	చతుర్థ మం 18-25(౩౧-౩)శోహి15-47(౨౪-౨౮)వణి15-40 బవ7-1౩వర్ష౮౮8-4౦9-37కు వర్ష౮౮21-8౦22-40కు దిన ౨౯-౦స్వాగర్కః౨౦-3౮వృత్తి కాయన౨౫-౧౩భామచతుర్థి హరిపదపు కా భు౧-౯సౌర హేమంతస్తప్రా			
	24	౮	పంచ బు 16-38(౨౬-౩౪)మృగ14-44(౨౧-౪౯)వణి1౩-4తైతి16-38వర్ష౮౮22-41౦24-12కు దిన౨౮-౫౮భు౧-౨౦			
నవంబరు నెల	25	౧౦	షష్ఠి ను 14-40(౨౧-౪౧) ఆర్ద్ర1౩-29(౧౮-౪౨) శని10-18వణి14-40 వర్ష౮౮24-48 ౦ రా2-18కు దిన౨౮-౫౬తిథి ద్వయం భు౧-3౦ [స్వాతిశ్రుః౪౧-౧౪తిథి అష్టమి శ్రేవన క్తం ఉభయనధ్యాయః భు౧-౪౧			
	26	౧౧	సప్త మ 12-36(౧౬-౨౯)పున12-8(౧౫-౨౦)సిద్ధి7-30సాధ్యరా4-86బవ12-36వర్ష౮౮19-40౦ 21-10కు దిన౨౮-౫౩			
	27	౧౨	అష్ట శ 10-25(౧౧-౩)పుష్య10-41(౧౧-౪౩)మధరా1-38౯౦10-26వర్ష౮౮22-42౦24-12కు దిన౨౮-౫౧వైపా9-1౦ 14-46కు ఆశ్రే శేవే సప్త రాశేసప్త భు౧-౫౨			
	28	౧౩	నవ ఆ 8-15(౫-౩౫)ఆశ్రే9-1౩(౮-౦)మక్ల 22-46గర8-15వర్ష౮౮ 20-30౦22-0కు దిన౨౮-౪౯ఆశ్రే శేవే సప్త రాశే సక్త భు౨-3 [౨౮-౪౭ స్కార్త గంశీ భు౨-౧౪			
	29	౧౪	దశ సో 6-4(౦-౮)ఏకారా౩-58(౫౪-౪౫)మఘ7-46(౪-౨౨) బ్రహ్మ19-47భద్ర6-4వర్ష౮౮15-18 ౦ 16-49కు దిన			
	30	౧౫	ద్వాద మం రా2-4(౫౦-౪)పూష6-24(౦-౫౬)ఉభ రా5-14(౫౭-౩) బంధ17-0౯౦15-1వర్ష౮౮1౩-15౦14-46కు దిన౨౮-౪౫స్వాతి3౪౬-౧-౨౨వైష్ణవ గంశీ ప్రహః భు౨-౨౪			
	31	౧౬	త్రయో బు 24-24(౪౫-౫౬) హస్త రా4-18(౫౫-౪౧) వైధ౮14-22గర1౩-14వర్ష౮౮1౩-18 ౦14-50కు దిన౨౮-౪౩ చిత్ర కువే అపరరాత్రే నరక గంశీ తైతిధ్యంగః భు౨-౩౫			
	1	౧౭	చతుర్థ ను 2౩-5(౪౩-౩౬)చిత్రరా౩-44(౫౪-౧౩)విష్ణు12-2౦వి11-45 వర్ష౮౮12-8౦18-42కు దిన11-30చిత్ర కువే స్వాతిరక్రకం తిథి చతుర్థి, శ్రేవన క్తంమాసశివరాత్రి శస్త్రహతులకుల్లాదానం అపరరాత్రేస్వాతిధ్యంగః భు౨-౪౬			
(మే-మాసం)	2	౧౮	అవ గ ప 22-12 (౪౦-౨౨) స్వాతిరా౩-38 (౫౩-౫౭) ప్రీతి10-0చతు10-39 వర్ష౮౮9-19౦10-55కు దిన౨౮-3౮ స్వాతిరక్రకం౨౧-౭స్వాతిరక్రకం విశాశేవే పృథ్వీసర్వ3౦మా అన్వాధానం పిండశిక్త్యుజ్జః దీపావళ్యమా నాస్య లక్ష్మీపూజ, కామద్యుత్సవః భు౨-౫౭			

1956 సంవత్సరం ఆక్టోబరు నెల

(౧౩౬౬ ధనవంతి ప్రారంభం ఆక్టోబర్ నెల)

నవంబరు నెల

(మే-మాసం)

	శే		
యు	అక్షా 17 తులా యాం రవి: 26 కన్యాయాం కుజ:		
గు శు	27 తులా యాం బుధ: 28 కన్యా యాం గురు:		గు
ర బు	శే రా		

సంఖ్య	తేదీ	వివరాలు	అనుబంధం
1	21-58(3-3)	విశాఖ 4-4(4-4) ఆయుర్-1820-10-3 వ్యవస్థ 9-20-10-58కు దినాంత-3 ఉపా	విశాఖ
2	22-20(8-0)	అనురాధ-6(4-3) సాభా 7-4 బాల 10-2 వ్యవస్థ 8-15-9-55కు దినాంత-3 కలనూ శక్తి	అనురాధ
3	23-4(8-0)	శక్తి 6-19 అతి గం-6-8 తైది 10-86 వ్యవస్థ 11-4 ల 12 47కు దిన	శక్తి
4	24-38(8-4)	శక్తి 6-48(8-3) సుక పూర్తి వణి 11-49 వ్యవస్థ 15-26 ల మి వృ మే మి	శక్తి
5	25-10	కు దినాంత-3 ధామరీ నాగవర్తి 3-80	కు
6	26-31(4-0)	మూల 8-51(4-4) సుక 6-11 బల 13-32 వ్యవస్థ 7-7-8-51 కు	మూల
7	27-19	కు దినాంత-10 నాగవర్తి 3-80	కు
8	28-54(4-0)	పూసా 11-29(8-3) సృతి 6-42 కాల 15-43 వ్యవస్థ 20-27	పూసా
9	29-15	కు దినాంత-1 ఉపా 18-32 ల 2-48కు విశాఖ అర్క-32 ప్రవాహ	కు
10	30-1	భావ: భుక-1	భావ
11	31-14	28(8-0) ఉపా 14-28(8-0) మూల 7-28 గల 18-9 వ్యవస్థ 18-58 ల	ఉపా
12	32-24	(3-0) శక్తి 17-20(8-0) గం-8-19-57-21 వ్యవస్థ 21-49 ల 23-36 కు	శక్తి
13	33-9	50(8-0) సృతి 20-9(3-4) వ్యవస్థ 9-8 బల 9-50 వ్యవస్థ 4-5-5-51 కు దినాంత-10 గల రవే సప్త	సృతి
14	34-12	0(8-0) శక్తి 22-38(8-0) సృతి 9-43 కాల 12-0 వ్యవస్థ 5-32 కు దినాంత-10 విశాఖ 3 ర్క: 8-0-2	శక్తి
15	35-13	89(8-0) పూసా 24-32(8-0) వ్యవస్థ 10-0 గల 13-89 వ్యవస్థ 7-16 కు దినాంత-10 పూసా క్క	పూసా
16	36-14	42(8-0) ఉపా 1-50(8-0) మూల 9-42 భ 14-42 వ్యవస్థ 10-89 ల 12-20 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
17	37-15	2(8-0) ఉపా 2-28(8-0) మూల 15-58 బాల 15-2 వ్యవస్థ 14-9-15-48 కు దినాంత-10 విశాఖ	ఉపా
18	38-16	42(8-0) అర్క 2-27(8-0) సృతి 7-89 వ్యవస్థ 14-42 వ్యవస్థ 22-27 ల 24-8 కు దిన	అర్క
19	39-13	46(8-0) భరణి 1-52(8-0) వరీరా 3-88 వణి 13-46 వ్యవస్థ 11-49 ల 13-23 కు దినాంత-10 భరణి	భరణి
20	40-12	14(8-0) కృత్తిక 12-46(8-3) పరి 24-57 బల 12-14 వ్యవస్థ 13-19 ల 14-51 కు దినాంత-10 అను	కృత్తిక
21	41-10	17(8-0) గోమ 11-19(8-0) శివ 22-2 కాల 10-17 వ్యవస్థ 15-49 ల 17-19 కు దినాంత-10	గోమ
22	42-8	2(8-3) తృతి 5-88(4-3) సృతి 21-39(3-3) సృతి 18-54 గల 8-2 వ్యవస్థ 5-24 కు దినాంత-10	తృతి
23	43-2	59(8-0) అర్క 19-48(3-0) సాధ్య 15-37 బల 16-16 వ్యవస్థ 6-58 కు దినాంత-3 ఉపా 16-27 కు	అర్క
24	44-24	27(8-3) పూసా 17-57(8-0) సృతి 12-19 కాల 13-43 వ్యవస్థ 6-58 ల 8-21 కు దినాంత-10	పూసా
25	45-22	0(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
26	46-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
27	47-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
28	48-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
29	49-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
30	50-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
31	51-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
32	52-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
33	53-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
34	54-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
35	55-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
36	56-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
37	57-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
38	58-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
39	59-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
40	60-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
41	61-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా
42	62-13	88(8-0) ఉపా 11-22(8-0) సృతి 19-26 భ 14-38 వ్యవస్థ 19-37 ల 21-11 కు దినాంత-10 తిథి	ఉపా

ద్వితీ పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర ఆశ్వయుజమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1956 సం॥ కలిః ౫౦౫౭

<p>5 శు (పతి శు 8-54 (౭-౨౮) చిత్ర 20-22 శేవ 15కు వర్జ్యరా 1-59ల 8-35కు దిన ౨౯-3౫ అనధ్యాయః గోహిత్ర ౧ పత్ నవరాశ్రపా॥</p> <p>6 ద్వితీ శ 7-59 (౫-౧౧) స్వాతి 20-24 వర్జ్యరా 2-7ల 3-45కు</p> <p>7 తృతీ ఆ 7-36 (౪-౯) విశా 20-53 వర్జ్యరా 1-3ల 2-43కు</p> <p>8 చతుర్థి సో 7-40 (౪-౧౯) అనూ 21-53 వర్జ్యరా 3-50ల 5-32కు</p> <p>9 పంచ మం 8-15 (౫-౪౮) శ్రేష్ఠ 23-20 వర్జ్యం లేదు దిన ౨౯-౨౫</p> <p>10 షష్ఠి బు 9-20 (౮-3౦) మూల రా 1-17 వర్జ్య 7-59ల 9-43కు వర్జ్య 23-34ల రా 1-17కు దిన ౨౯-౨౨ సరస్వతీ లూజ</p> <p>11 సప్త శు 10-52 (౧౨-౨౦) పూషా రా 3-33 వర్జ్య 11-48ల 13-33కు జేషిత్రాతం ఉభయానధ్యాయః సత్యపరా యంత్రీ॥ పు॥</p> <p>12 అష్ట శు 12-44 (౧౬-౫౮) ఉషా పూర్తి (౬౦-౦) వర్జ్య 12-25 14-11కు తిథి నవమి.</p> <p>13 నవ శ 14-49 (౨౦-౯) ఉషా 6-8 వర్జ్య 10-34ల 12-20కు దిన ౨౯-౧౫ తూన్యతిథి సరస్వత్యుద్వాసనం తిరువేంగళ ముడయాక వేదాంతదేశి 5 తి॥ న॥</p> <p>14 దశ ఆ 16-55 (౨౭-౨౫) శ్రవ 8-45 వర్జ్య 13-10ల 14-56కు దిన ౨౯-౧3 తిథి ౧౦మి విజయదశమి</p> <p>15 ఏకా సో 18-51 (౩౨-౧౬) సని 11-16 వర్జ్య 19-9ల 20-55కు దిన ౨౯-౧౦ సర్వ ౧౧ శి</p> <p>16 ద్వాద మం 20-34 (౩౬-౩౦) శత 13-35 వర్జ్య 20-30ల 20-14కు దిన ౨౯-౮</p> <p>17 త్రయో బు 21-52 (౩౯-౪౫) పూభా 15-31 వర్జ్యరా 1-42ల 3-24కు తులాయాంరవిః ౨-౫౭ తులసం॥ పు॥ కా</p> <p>18 చతుర్థ శు 22-38 (౪౧-౪౦) ఉభా 16-59 వర్జ్య రా 5-30ల</p>	<p>19 చుర్జు బు 22-67 (౪౨-౨౮) రేవ 18-0 శేవ 7-10కు అన్యాధానం ఆగ్రయణం</p> <p>20 బ (పతి శ 22-40 (౪౧-౪౩) ఆశ్వి 18-29 వర్జ్య 14 24ల 16-2కు వర్జ్యరా 4-5ల 5-41కు దిన ౨౮-౫౯యాగః</p> <p>21 ద్వితీ ఆ 21-58 (౩౯-౫౭) భర 18-0 వర్జ్యం లేదు దిన ౨౮-౫౬</p> <p>22 తృతీ సో 20-48 (౩౬-౫౮) కృత్తి 18-8 వర్జ్య 6-16ల 7-50కు</p> <p>23 చతుర్థి మం 19-14 (౩౩-౬) గోహి 17-15 వర్జ్య 9-32ల 11-4కు వర్జ్య 22-35ల 24-6కు</p> <p>24 పంచ బు 17-21 (౨౮-౨౩) మృగ 16-6 వర్జ్య 24-1ల రా 1-81కు</p> <p>25 షష్ఠి శు 15-6 (౨౩-౧౧) ఆర్ద్ర 14-48 వర్జ్యరా 1-56ల 3-25కు తిథి షష్ఠి</p> <p>26 సప్త శు 13-0 (౧౭-౨౯) పుష 18-8 వర్జ్య 20-35ల 22-4కు తిథి ద్వయం శ్రేవన క్తం ఉభయానధ్యాయః</p> <p>27 అష్ట శ 10-33 (౧౧-౨౩) పుష్య 11-28 వర్జ్య 23-22ల 24-52కు</p> <p>28 నవ ఆ 8-11 (౫-౨౪) నిశా రా 5-49 (౫౪-౫) ఆశ్రే 9-49 వర్జ్య 21-1ల 22-30కు</p> <p>29 ఏకా సో రా 3-87 (౫౩-౫౯) మఘ 8-13 వర్జ్య 15-44ల 17-15కు</p> <p>30 ద్వాద మం రా 1-42 (౪౯-౧౦) పూష 6-47 ఉఫరా 5-31 వర్జ్య 13-36ల 15-7కు వైష్ణవ ౧౧ శి ప్రదోషః</p> <p>31 త్రయో బు 24-2 (౪౫-౦) హస్త 4-35 వర్జ్య 13-36ల 15-8కు మాసశవరాత్రి అపరరాత్రే అర్ధ్యంః</p> <p>1 చతుర్థ శు 22-48 (౪౧-౫౨) చిత్ర రా 4-6 వర్జ్య 12-26ల 14-0కు శ్రేవన క్తం</p> <p>2 అనూ శు 21-55 (౩౯-౩౯) స్వాతి రా 3-57 వర్జ్య 9-40ల 11-15కు సర్వ 30 మా అన్యాధానం పిండపిత్తయజ్ఞః దిపావళిమా</p>
--	--

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర కార్తికమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1956 సం॥ కలిః ౫౦౫౭

<p>8 శు (పతి శ 21-81 (౩౮-౩౮) విశా రా 4-17 వర్జ్య 9-38ల 11-15కు యాగః [దిన ౨౮-౨౮]</p> <p>4 ద్వితీ ఆ 21-36 (౩౮-౫౧) అనూ రా 5-9 వర్జ్య 8 26ల 10-6కు</p> <p>5 తృతీ సో 22-18 (౪౦-౩౫) శ్రేష్ఠ పూర్తి (౬౦-౦) వర్జ్య 11-5 ల 12-47కు ప్రహేమభావః [నాగరథి</p> <p>6 చతుర్థి మం 23-80 (౪౩-౩౩) శ్రేష్ఠ 6-43 వర్జ్య 15-19ల 17-2కు</p> <p>7 పంచ బు రా 1-9 (౪౭-౨౩) మూల 8-32 వర్జ్య 19-1ల 20-46కు</p> <p>8 షష్ఠి శు రా 8-0 (౫౨-౧౪) పూషా 10-46 వర్జ్య 19-35ల 21-21కు ప్రహేమభావః</p> <p>9 సప్త శు రా 5-7 (౫౭-౩౨) ఉషా 13-15 వర్జ్య 17-41ల 19-27కు</p> <p>10 అష్ట శ పూర్తి (౬౦-౦) శ్రవ 15-52 వర్జ్య 20-13ల 22-4కు పాయుఖయాశ్వాత్ పిత్తి లోకాచార్యో తి॥ న॥</p> <p>11 అష్ట ఆ 7-16 (౨-౫౨) సని 18-28 వర్జ్యరా 2-21ల 4-6కు విష్ణు త్రితాత్రితతిం</p> <p>12 నవ సో 9-15 (౭-౪౯) శత 20-48 వర్జ్యరా 3-45ల 5-29కు</p> <p>13 దశ మం 10-57 (౧౨-౩) పూభా 22-52 వర్జ్యం లేదు దిన ౨౮-౬</p> <p>14 ఏకా బు 12-14 (౧౫-౧౪) ఉభా 24-27 వర్జ్యం 9-6ల 10 48కు</p> <p>15 ద్వాద శు 13-3 (౧౭-౧౬) రేవ రా 1-39 వర్జ్య 13-3ల 14-44కు వృష్టి కేరవిః ౫౬-౩ పశేద్యుర్వృష్టిక సం॥ పు॥ కా క్షిరాబ్ది ౧౨ శి వేదనిధి తీ॥ పు॥</p> <p>16 త్రయో శు 13-19 (౧౭-౫౬) ఆశ్వి రా 2-18 వర్జ్య 22-7ల 23-45కు దిన ౨౮-౦ తిథి చతుర్థి అనధ్యాయః</p> <p>17 చతుర్థ శ 13-7 (౧౭-౨౨) భర రా 2-22 వర్జ్య 11-53ల 13-29కు తిథి 15మాజ్యూతాలోరణం అరుణాశి పెల్లిమానార్ తి॥ న॥</p> <p>18 చుర్జు ఆ 12-24 (౧౫-౩౪) కృత్తి రా 1-59 వర్జ్య 14-10ల 15-44కు అన్యాధానం సంపిత్తి తిరుమంగయాశ్వాత్ తి॥ న॥</p>	<p>19 బ (పతి సో 11-16 (౧౨-౪౩) గోహి రా 1-16 వర్జ్య 17-31ల 19-4కు యాగః అనధ్యాయః తిరుప్పాళిమా శ్వాత్ తి॥ న॥ ద్రావిడ ప్రబంధనిగమనం</p> <p>20 ద్వితీ మం 9-44 (౮-౫౧) మృగ 24-10 వర్జ్య 6-38ల 8-9కు</p> <p>21 తృతీ బు 7-53 (౪-౧౨) చతుర్థి రా 5-51 (౫౪-౫౫) ఆర్ద్ర 22-60 వర్జ్య 8-6ల 9-37కు విద్యానిధి తీ॥ పు॥</p> <p>22 పంచ శు రా 3-31 (౫౩-౬) పుష 21-17 వర్జ్య 10-4ల 11-34కు వర్జ్యరా 4-44ల [ప్రహేమభావః</p> <p>23 షష్ఠి శు రా 1-9 (౪౭-౨౧) పుష్య 19-39 శేవ 66-14కు ప్రహే</p> <p>24 సప్త శ 22-46 (౪౧-౨౧) ఆశ్రే 17-58 వర్జ్య 7-34ల 9-8కు వర్జ్యరా 5-10ల</p> <p>25 అష్ట ఆ 20-28 (౩౫-౩౬) మఘ 16-21 శేవ 6-39కు వర్జ్య 23-52ల రా 1-22కు శ్రేవన క్తం</p> <p>26 నవ సో 18-22 (౩౦-౧౭) పూష 14-53 వర్జ్య 21-43ల 23-14కు దిన ౨౭-౪౪ [దిన ౨౭-౪౨</p> <p>27 దశ మం 16-28 (౫౨-౩౦) ఉఫ 13-38 వర్జ్య 21-42ల 23-14కు</p> <p>28 ఏకా బు 14-53 (౨౧-౩౨) హస్త 12-40 వర్జ్య 20-28ల 22-2కు తిథి ౧౧ శి సర్వ ౧౧ శి [తిథి ద్వయం</p> <p>29 ద్వాద శు 13-39 (౧౮-౨౬) చిత్ర 12-4 వర్జ్య 17-37ల 19-12కు</p> <p>30 త్రయో శు 12-51 (౧౬-౨౬) స్వాతి 11-51 వర్జ్య 17-31ల 19-8కు తిథి ౧౧ శి శ్రేవన క్తం మాసశవరాత్రి అనధ్యాయః</p> <p>1 చతుర్థ శ 12-38 (౧౫-౩౭) విశా 12-8 వర్జ్య 16-16ల 17-55కు దిన ౨౭-౩౭ సర్వ 30 మా. పద్మనాభ తీ॥ పు॥</p> <p>2 అనూ ఆ 12-45 (౧౬-౪) అనూ 12-55 వర్జ్య 18-48ల 20-29కు తిథి ౧౦ పత్ అన్యాధానం పిండపిత్తయజ్ఞః మూర్త్యగ్రహణం</p>
---	--

శ్రీదుర్ముఖనామాద్రగిరమాస(తపశిగిరమ్రుదక్షిణ-ఉత్తరాయణ)శకం ౧౮౭౮ క్రీ.సం. 1956-7 కలిగిం ౭ ఛనలిం 3౬౬

1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	౪	౧౯	పప్రతి సో 14-51(౨౧-౨౧) జ్యేష్ఠ 14-54(౨౧-౨౨) స్వాతి 12-35 బహు 14-51 వర్జ్య 23-36 లరా 1-20 కు దిన ౨౭-౪౮ జ్యేష్ఠ రక్తం ప్రతిపత్తి యాగః చంద్రవర్ణం భు 3-౧౭ [కు దిన ౨౭-౪౭ భు 3-౨౮				
	4	౨౦	ద్వితీ మం 16-28(౨౫-౨౦) మూల 17-1(౨౬-౪౨) శూల 12-38 కాల 16-28 వర్జ్య 15-16 ల 17-1 కు వర్జ్య రా 3-37 ల 5-23				
	5	౨౧	త్వితీ మం 18-29(౩౦-౨౨) పూష 19-30(౩౨-౫౬) కంఠ 13-1౪ ల 18-29 వర్జ్య రా 4-27 మి వృ మే మి				
	6	౨౨	ల 14-5 కు దిన ౨౭-౪౬ జ్యేష్ఠ ౨౪ ౨౨-౩౭ ఉభయ ప్రహారః భు 3-౩౯				
	6	౨౩	చతుర్థి ను 20-50(౩౬-౧౨) ఉషా 22-18(౩౯-౫౩) వృద్ధి 18-40 కణి 7-40 వర్జ్య రా 2-48				
	7	౨౩	ల 4-36 కు దిన ౨౭-౪౫ శ్రవ శే వే సప్తరశ యే భు 3-౫౧				
	8	౨౪	పంచమ 23-21(౪౨-౩౧) శ్రవరా 1-16(౪౭-౧౮) గ్రహ 14-27 బహు 10-5 వర్జ్య రా 5-46				
	8	౨౪	ల దిన ౨౭-౪౪ శ్రవ శే వే సప్త రశ-౧				
	9	౨౫	షష్ఠి శ రా 1-54(౪౮-౫౧) సని రా 4-15(౫౪-౪౩) వ్యా 15-20 కా 12-38 వర్జ్య శే 7-35				
	9	౨౫	కు దిన ౨౭-౪౩ జ్యేష్ఠ ౩౪ ౩౯-౩౭ సుబ్రహ్మణ్య షష్ఠి ప్రహారః భు ౪-౧౩				
1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	10	౨౬	సప్తమి రా 4-19(౫౪-౪౯) శతభూ ర్తి(౬౦-౦) హస్త 16-7 కరి 15-7 వర్జ్య 12-18 ల 14-6				
	10	౨౬	కు దిన ౨౭-౪౨ భాను ౭ మి జయ ౭ మ్యలభ్యయో భు ౪-౨౫				
	11	౨౭	అష్టమి సో రా 6-17(౫౯-౪౪) శత 7-1(౧౦-౩౬) వజ్ర 16-41 విష్ణి 17-21 వర్జ్య 14-3 ల 15-49				
	11	౨౭	కు దిన ౨౭-౪౨ శత. యం కాలాష్టమి భు ౪-౩౬				
	12	౨౮	నవమి మం పూ ర్తి(౬౦-౦) పూభా 9-26(౭-౩౪) సిద్ధి 16-53 బాల 18-59 వర్జ్య 19-45 ల 21-28 కు దిన ౨౭-౪౧ జ్యేష్ఠ రక్తః				
	12	౨౮	నవ మి 7-40(౩-౧౦) ఉభా 11-14(౧౨-౫) వృద్ధి 16-36 కా 7-40 వర్జ్య 23-46 ల రా 1-27 కు దిన ౨౭-౪౦ శేవ కు (కౌం				
	13	౨౯	భు ౪-౫౯				
	14	౩౦	దశ ను 8-20(౪-౪౭) శేవ 12-20(౧౪-౪౭) వరీ 15-43 కరి 8-20 వర్జ్యం శేవ దిన ౨౭-౪౦ భు ౫-౧౦				
	14	౩౦	వికా ను 8-12(౪-౨౫) అశ్వి 12-40(౧౫-౩౪) పరి 14-14 భద్ర 8-11 వర్జ్య 8-36 ల 10-14 కు వర్జ్య 22-6 ల 23-40				
	14	౩౦	కు దిన ౩౭-౩౯ భర శే వే పంచ రా వే పంచ సర్వ గిరి శి భు ౫-౨౧				
1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	15	౩౧	ద్వాద శి 7-17(౨-౮) త్రయో రా 5-38(౫౫-౫౧) భర 12-14(౧౪-౨౯) శివ 12-8 బాల 7-17 వర్జ్య 23-39 ల రా 1-10				
	15	౩౧	కు దిన ౨౭-౪౯ మూలగ సుషి మి తిస్తోర్క ౧౨-౪౩ భర శే వే పంచ రా వే పంచ కృత్తి శే (కౌం శని ౧౩ శి				
	15	౩౧	మానుమద్యుతం ధనుస్సు పు కా భు ౫-౩౩				
	16	౩౧	చతు ఆ రా 8-22(౫౨-౧౭) కృ 11-5(౧౧-౩౫) సిద్ధి 9-28 నాగ్య రా 6-19 కరి 16-34 వర్జ్య రా 1-56 ల 3-25 కు దిన ౨౭-౩౯				
	17	౩౧	పూర్ణి కా సో 24-35(౪౫-౨౧) శోహి 9-22(౭-౧౭) శుభరా 2-49 విష్ణి 13-59 వర్జ్య 14-27 ల 15-55 కు దిన ౨౭-౩౮				
	17	౩౧	అన్యధానం దత్తిజయంతి భుం-౧౯				
	18	౪౧	బ ప్రతి మం 21-29(౩౭-౩౨) మృగ 7-12(౧౦-౫౧) ఆర్ద్రా రా 4-45(౫౩-౫౧) శుక్ 23-0 బాల 11-2 వర్జ్య 14-45 ల 16-11				
	18	౪౧	కు దిన ౨౭-౩౮ మూల ౨౪ ౨౯-౧౪ యాగః భుం-౩౦				
	19	౪౧	కు దిన ౨౭-౩౮ మూల ౨౪ ౨౯-౧౪ యాగః భుం-౩౦				
	19	౪౧	కు దిన ౨౭-౩౮ మూల ౨౪ ౨౯-౧౪ యాగః భుం-౩౦				
1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	20	౪౧	ద్వితీ మం 18-11(౨౯-౧౭) పునరా 2-10(౪౯-౧౪) బ్రహ్మ 19-4 తైత్తి 7-50 వర్జ్య 15-27 ల 16-53 కు దిన ౨౭-౩౮ పునర్య.				
	20	౪౧	త్వితీ ను 14-54(౨౧-౨) పుష్య 23-38(౪౨-౫౩) వింధ 15-9 భద్ర 14-54 వర్జ్య 9-20 ల 10-46 కు దిన ౨౭-౩౮ ఆశ్రే				
	20	౪౧	శే వే సప్త రా వే సప్త తిథిద్యయం భుం-౫౨				
	21	౪౨	చతు ను 11-44(౧౩-౮) ఆశ్రే 21-18(౩౭-౩౩) వైశా 11-20 బాల 11-44 వర్జ్య 11-11 ల 12-8 కు దిన ౨౭-౩౮ మూల ౩౪ ౫౩				
	21	౪౨	ర౫-౩౮ మకరాయనం ౫౦-౧౦ ఆశ్రే శే వే సప్త రా వే సప్త పరమ్యః ఉత్తిరాయణ పుణ్యకాలః సారశిరస్తు				
	21	౪౨	ప్రా భుం-౩				
	22	౪౨	పంచ శి 8-52(౫౫-౫౬) షష్ఠి రా 6-24(౫౩-౫౦) మఘ 19-20(౩౨-౪౦) విష్ణు 7-45 ప్రితి రా 4-29 తైత్తి 8-52 వర్జ్య 8-19				
	22	౪౨	ల 9-47 వర్జ్య రా 2-49 ల 4-19 కు దిన ౨౭-౩౮ భుం-౧౩				
	23	౪౩	స ఆ రా 4-26(౫౪-౪౯) పూష 17-47(౨౮-౧౨) ఆయురా 1-36 విష్ణి 17-25 వర్జ్య 24-41 ల రా 2-18 కు దిన ౨౭-౩౮				
	24	౪౩	అష్టమి సో రా 8-1(౫౧-౧౫) ఉషా 16-48(౨౫-౪౩) సాభా 23-11 బాల 15-44 వర్జ్య రా 1-3 ల 2-37 కు దిన ౨౭-౩౮ మాస్త				
	24	౪౩	కు వే శైవవక్తం భుం-౩౫				
1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	25	౪౩	నవమి మం రా 2-13(౪౯-౧౪) హస్త 16-21(౨౪-౩౪) శోభ 21-15 తైత్తి 14-37 వర్జ్య 24 23 ల రా 2-0 కు దిన ౨౭-౩౮				
	25	౪౩	మూల రక్తః ౧౦-౫౪ మాస్త కు వే భుం-౪౬				
	26	౪౩	దశ బు రా 1-58(౪౮-౩౫) చిత్రి 16-29(౨౪-౫౩) అభి 19-43 కణి 14-6 వర్జ్య 22-14 ల 23-52 కు దిన ౨౭-౩౮ భుం-౫౭				
	27	౪౩	వికా ను రా 2-15(౪౯-౧౮) స్వాతి 17-8(౨౬-౨౯) మక 18-38 బహు 14-6 వర్జ్య 23-0 ల 24-42 కు దిన ౨౭-౩౮ విశా శే వే				
	27	౪౩	పంచ నుకు గిరి శి సర్వ గిరి శి భు ౨-౭				
	28	౪౪	ద్వాద శు రా 8-2(౫౧-౧౩) విశా 18-18(౨౯-౨౩) స్వాతి 17-56 కాల 14-39 వర్జ్య 22-34 ల 24-16 కు దిన ౨౭-౩౯ పూష				
	28	౪౪	గర్కః ౧౮-౬ విశా శే వే పంచ అనూ శక్తం రాక్తం ప్రహారః భు ౨-౧౮				
	29	౪౫	త్రయో శ రా 4-15(౫౪-౧౬) అనూ 19-53(౩౩-౨౧) శూల 17-84 కరి 15-59 వర్జ్య రా 1-57 ల 3-41 కు దిన ౨౭-౩౯				
	29	౪౫	అనూ శక్తం రాక్తం శని ౧౩ శి భుక్తిః ౨-౨౯				
	29	౪౫	అనూ శక్తం రాక్తం శని ౧౩ శి భుక్తిః ౨-౨౯				
1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల	30	౪౬	చతు ఆ రా 5-49(౫౮-౯) జ్యేష్ఠ 21-49(౩౮-౧౧) కంఠ 17-29 విష్ణి 17-2 వర్జ్యం శేవ దిన ౨౭-౪౦ శైవవక్తం మాస్త				
	31	౪౬	అనూ సో పూ ర్తి(౬౦-౦) మూల 24-7(౪౩-౫౩) వృద్ధి 17-41 చతు 18-46 వర్జ్య 6-36 ల 8-21 కు వర్జ్య రా 22-22				
	31	౪౬	ల 24-7 కు దిన ౨౭-౪౦ పూష ౨౪ ౩౪-౧౨ పూష రక్తం సర్వ ౩౦ మా సోమవత్సర అన్యాయా భు ౨-౫౧				
	1	౪౭	అనూ మం 7-44(౨-౫౪) పూష రా 2-40(౫౦-౧౪) గ్రహ 18-7 నాగ 7-44 వర్జ్య 10-44 ల 12-30 కు పూష రక్తం				
	1	౪౭	తిథి ప్రతిపత్ పిండపిత్తయజ్ఞః యాగః భు ౩-౧				

1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల

(౧౩౬౬ ఛనలిం ౭ మామనెల)

(౧౩౬౬ ఛనలిం ౭ మామనెల)

1956 సంవత్సరం పీఠంబునెల

౧౯ శుక్రవారము 9-55(౮-౨౦) ఉపాధి రూ-25(౫౭-౪) వ్యాఖ్యా-18-43 బం-55వర్ష-11-35 ల 13-22 నుండి ౨౭-౪౦ అను

1957 సం॥ ప్రారంభం జనవరి నెల

(౧౩౬౬ ఫస్ట్ ఇన్స్టంట్ నెల)

1957 జనవరి నెల

౧	ర	౧౦	సంఖ్య 9-55(౧-౧౦) ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
౩	ర	౧౧	సంఖ్య 12-17(౧౦-౧౦) శ్రవ పూ ౧౧(౬౦-౦) వ్యాస 19-28కాల 12-17 వర్ష 9.54 ల 11-42కు దిన ౨౭-౪౦ పూ ౩౪-౫౦-3౩ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
4	౧౧	౧౨	సంఖ్య 14-50(౨౦-3౩) శ్రవ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
5	౧౨	౧౩	సంఖ్య 17-25(౨౭-౨) శ్రవ 11-22(౧౧-౫౬) సిద్ధి 21-10 భద్ర 17-25వర్ష 19-27ల 21-15కు దిన ౨౭-౪౩ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
6	౧౩	౧౪	సంఖ్య 19-58(౩౩-౨౫) శ్రవ 14-20(౧౧-౨౧) వ్యాస 22-0 బస 6-41వర్ష 21-28ల 23-15కు దిన ౨౭-౪౪ పూ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩	౧౦
7	ర	౧౫	సంఖ్య 22-13(౩౯-౨) పూ ౧౧-17-6(౨౬-౧౫) వర్ష 22-34కాల 9-5వర్ష ౧౧-38ల 5-24కు దిన ౨౭-౪౫ పూ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩	౧౦
8	౧౫	౧౬	సంఖ్య 23-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
9	౧౬	౧౭	సంఖ్య 24-55(౪౫-౪౬) భద్ర 22-23(౩౯-౨౪) పూ ౧౧-17-6(౨౬-౧౫) వర్ష 22-34కాల 9-5వర్ష ౧౧-38ల 5-24కు దిన ౨౭-౪౫ పూ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩	౧౦
10	ర	౧౮	సంఖ్య 25-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
11	౧౮	౧౯	సంఖ్య 26-55(౪౫-౪౬) భద్ర 22-23(౩౯-౨౪) పూ ౧౧-17-6(౨౬-౧౫) వర్ష 22-34కాల 9-5వర్ష ౧౧-38ల 5-24కు దిన ౨౭-౪౫ పూ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩	౧౦
12	౧౯	౨౦	సంఖ్య 27-55(౪౫-౪౬) భద్ర 22-23(౩౯-౨౪) పూ ౧౧-17-6(౨౬-౧౫) వర్ష 22-34కాల 9-5వర్ష ౧౧-38ల 5-24కు దిన ౨౭-౪౫ పూ ౧౧-21(౪-౫౫) వ్యాస 20-18గర 14-50వర్ష 12-51ల 14-39కు దిన ౨౭-౪౩	౧౦
13	ర	౨౧	సంఖ్య 28-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
14	౨౧	౨౨	సంఖ్య 29-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
15	౨౨	౨౩	సంఖ్య 30-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
16	ర	౨౪	సంఖ్య 31-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
17	౨౪	౨౫	సంఖ్య ౩౨-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
18	౨౫	౨౬	సంఖ్య ౩౩-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
19	౨౬	౨౭	సంఖ్య ౩౪-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
20	ర	౨౮	సంఖ్య ౩౫-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
21	౨౮	౨౯	సంఖ్య ౩౬-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
22	౨౯	౩౦	సంఖ్య ౩౭-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
23	౩౦	౩౧	సంఖ్య ౩౮-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
24	౩౧	౩౨	సంఖ్య ౩౯-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
25	౩౨	౩౩	సంఖ్య ౪౦-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
26	౩౩	౩౪	సంఖ్య ౪౧-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
27	౩౪	౩౫	సంఖ్య ౪౨-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
28	౩౫	౩౬	సంఖ్య ౪౩-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
29	౩౬	౩౭	సంఖ్య ౪౪-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦
30	౩౭	౩౮	సంఖ్య ౪౫-59(౪౩-౨౮) ఉపా 19-27(౩౨-౭) పరి 22-48 గర 11-6 వర్షం లేదు దిన ౨౭-౪౬ శ్రవ కేవల పక్షం ఉపా ౧౦-25(౫౭-౪) వ్యాసా 18-43 బస 9-55వర్ష 11-35 ల 13-22కు దిన ౨౭-౪౦	౧౦

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర మార్గశిరమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1956 నం. కలిః ౫౦౫౭

1956 సం. కలిః ౫౦౫౭	<p>8 శుక్ర ప్రతి మాం 18-25 (౧౭-౪౫) జ్యేష్ఠ 14-10వర్ష 22-48ల 24-26కు తిథి ద్వితీయ మాః అనధ్యాయః</p> <p>4 ద్వితీ మాం 14-38 (౨౦-౪౪) మూల 15-54 వర్ష 14-11ల 15-54కు వర్ష రా 2-22ల 4-6కు మాసాంతితిథి</p> <p>5 తృతీ మాం 16-18 (౨౪-౫౬) పూషా 18-3 వర్ష రా 2-51ల 4-37కు దిన ౨౭-3 తిథి తృతీయ ఉభయ ప్రహ్లాదః</p> <p>6 చతుర్థి మాం 18-16 (౨౯-౪౮) ఉషా 20-29 వర్ష 24-55ల రా 2-41కు</p> <p>7 పంచ మాం 20-25 (౩౫-౧౧) శ్రవణ 23-5వర్ష రా 3-31ల 5-18కు</p> <p>8 షష్ఠి శ 22-37 (౪౦-౩౮) ధనిరా 1-44 వర్షం లేదు ఉభయ ప్రహ్లాదః</p> <p>9 సప్త ఆ 24-39 (౪౫-౪౧) శతరా 4-11వర్ష 9-41ల 11-26కు ౨౭-౨౯ [దిన 12-55కు</p> <p>10 అష్ట మాం రా 2-24 (౫౦-౨) పూర్వా 6-22 వర్ష 11-10ల</p> <p>11 నవ మాం రా 3-41 (౫౩-౧౨) ఉభా పూర్తి వర్ష 16-40ల 18-28కు [సత్యం తీర్పు</p> <p>12 దశ మాం రా 4-32 (౫౫-౨౧) ఉభా 7-56వర్ష 20-38ల 22-14కు</p> <p>13 ఏకా మాం రా 4-45 (౫౫-౫౧) శేవ 9-11వర్ష రా 5-47ల దిన ౨౭-౨౯ స్నాన రామానుజంగి సత్తి నాథ తీర్పు</p> <p>14 ద్వాద మాం రా 4-34 (౫౫-౨౧) అశ్వి 9-55 శేవ 7-26కు వర్ష 19-36ల 21-18కు మార్గశిరంగి ప్రహ్లాదః</p> <p>15 త్రయో శ రా 3-46 (౫౩-౧౯) ధని 10-9 వర్ష 22-2ల 23-37కు ధనుషిరవి ౨౫-౨౬ సమస్తం తీర్పు కా</p> <p>16 చతుర్థ ఆ రా 2-39 (౫౦-౨౯) కృత్తి 9-56వర్ష రా 1-31ల 3-5కు</p> <p>17 పూర్తి మాం రా 1-1 (౪౬-౨౫) రోహి 9-18 వర్ష 14-40ల 16-12కు అన్యాధానం</p>	1956 సం. కలిః ౫౦౫౭	<p>18 బ ప్రతి మాం 23-10 (౪౧-౪౫) మృగ 8-19 వర్ష 16-16ల 17-47కు మాః రఘునాథ తీర్పు</p> <p>19 ద్వితీ మాం 21-2 (౩౬-౨౫) ఆర్ద్ర 7-8 పునరా 8-35వర్ష 18-19ల 19-49కు దిన ౨౭-౨౮ [ప్రహ్లాదః</p> <p>20 తృతీ మాం 18-47 (౩౦-౪౬) పుష్యరా 3-58వర్ష 18-3౦ల 14-38</p> <p>21 చతుర్థి మాం 16-26 (౨౪-౫౨) ఆశ్లే రా 2-15 వర్ష 15-51ల 17-20కు [తిథి ద్వితీయం</p> <p>22 పంచ శ 14-5 (౧౮-౫౭) మఘ 24-36వర్ష 18-26ల 14-55కు</p> <p>23 షష్ఠి ఆ 11-49 (౧౩-౧౭) పూషా 28-5 వర్ష 8-6ల 9-36కు వర్ష రా 5-54ల తిథి సప్తమి దిన ౨౭-౨౮</p> <p>24 సప్త మాం 9-44 (౨౩-౩) ఉషా 21-47 శేవ 7-25కు వర్ష రా 5-4౦ల దిన ౨౭-౨౮ వైవస్వత్</p> <p>25 అష్ట మాం 7-51 (౩౨-౨౦) నవరా 6-12 (౫౫-౫౨) మా 20-45 శేవ 7-21కు వర్ష రా 4-31ల 6-4కు దిన ౨౭-౨౮ 3 స్వాధ్యాయః</p> <p>26 దశ మాం రా 5-8 (౫౬-౩౧) చిత్ర 20-31వర్ష రా 1-35ల 3-10కు</p> <p>27 ఏకా మాం రా 4-16 (౫౪-౨౧) స్వాతి 19-46 వర్ష రా 1-21ల 3-0కు స్నాన రంగి</p> <p>28 ద్వాద మాం రా 4-1 (౫౩-౩౯) విశా 19-56 వర్ష 24-3ల రా 1-42కు రామానుజమాధ్యంగి ప్రహ్లాదః</p> <p>29 త్రయో శ రా 4-19 (౫౪-౨౬) అనూ 20-36 వర్ష రా 2-28ల 4-8కు దిన ౨౭-౨౮ [వైవస్వత్ మాం</p> <p>30 చతుర్థ ఆ రా 5-3 (౫౬-౧౪) జ్యేష్ఠ 21-43 వర్ష రా 6-16ల 3-5కు</p> <p>31 అమా మాం రా 6-22 (౫౯-౨౯) మూల 23-22 శేవ 7-59కు వర్ష రా 21-40ల 23-22కు సర్వ 3౦మా అన్యాధానం పింఛెత్తయజ్ఞః</p>
--------------------	--	--------------------	---

(పూర్వపద్ధతి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర పౌషమాసః శకః ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1957 నం. కలిః ౫౦౫౭

1957 సం. కలిః ౫౦౫౭	<p>1 శుక్ర ప్రతి మాం పూర్తి (౬౦-౦) పూషా రా 1-24వర్ష 9-47ల 11-31కు మాః [అనధ్యాయః</p> <p>2 ప్రతి మాం 8-7 (౩౫-౫౦) ఉషా రా 3-50వర్ష 10-13ల 11-59కు</p> <p>3 ద్వితీ మాం 10-7 (౪౦-౫౧) శ్రవణ రా 6-24వర్ష 8-1౯ల 10-2కు దిన ౨౭-౨౯ [12-38కు తిథి చతుర్థి</p> <p>4 తృతీ మాం 12-17 (౪౪-౧౬) ధని పూర్తి (౬౦-౦) వర్ష 10-51ల</p> <p>5 చతుర్థి శ 14-28 (౪౯-౫౧) ధని 9-2 వర్ష 16-59ల 18-45కు మాసాంతితిథి</p> <p>6 పంచ ఆ 16-28 (౫౪-౪౧) శతరా 11-31వర్ష 18-2౦ల 20-15కు తిథి పంచమ [ఉభయ ప్రహ్లాదః దిన ౨౭-౩౦</p> <p>7 షష్ఠి మాం 18-8 (౫౮-౫౦) పూర్వా 13-43వర్ష 24-2ల రా 1౦45</p> <p>8 సప్త మాం 19-24 (౩౧-౫౯) ఉభా 15-31వర్ష రా 4-12ల 5-58కు దిన ౨౭-౩౧</p> <p>9 అష్ట మాం 20-8 (౩౩-౫౦) శేవ 16-52 వర్ష లేదు</p> <p>10 నవ మాం 20-25 (౩౪-౨౯) అశ్వి 17-45వర్ష 13-37ల 15-16కు వర్ష రా 8-29ల 5-7కు దిన ౨౭-౩౨</p> <p>11 దశ మాం 20-5 (౩౩-౪౦) ధని 18-5వర్ష రా 6-2ల దిన ౨౭-౩౩</p> <p>12 ఏకా శ 19-2 (౩౧-౪౮) కృత్తి 17-59 శేవ 7-37కు సర్వంగి</p> <p>13 ద్వాద ఆ 18-7 (౨౮-౪౬) రోహి 17-25వర్ష 9-37ల 11-10కు వర్ష 22-49ల 24-21కు ముకేశరవి ౪౪-౨౭ పరది సేమకర సంతి తీర్పు కా [1-59కు తిథి త్రయోదశి స్వాధ్యాయః</p> <p>14 త్రయో మాం 16-32 (౨౪-౨౭) మృగ 16-3౦వర్ష 24-28ల రా</p> <p>15 చతుర్థ మాం 14-39 (౨౦-౩) ఆర్ద్ర 15-17వర్ష రా 2-34ల 4-4కు తిథి ద్వితీయం</p> <p>16 పూర్తి మాం 12-38 (౧౪-౪౭) పున 18-5౦ వర్ష 21-19ల 22-49కు ప్రతిప తిథి సద్విస్తాలయాః ఎంబార్ తీర్పు</p>	1957 సం. కలిః ౫౦౫౭	<p>17 బ ప్రతి మాం 10-17 (౪౯-౮) పుష్య 12-15వర్ష 14-1౦ల రా 1-39కు దిన ౨౭-౪౧</p> <p>18 ద్వితీ మాం 7-56 (౩౧-౪౪) తృతీ రా 82 (౫౪-౦) ఆశ్లే 10-35 వర్ష 21-45ల 23-15కు తిరుమల శివయాత్రా తీర్పు</p> <p>19 చతుర్థి శ రా 8-17 (౫౧-౩౭) మఘ 8-56వర్ష 16-25ల 17-55కు</p> <p>20 పంచ ఆ రా 1-10 (౪౬-౨౦) పూషా 7-23 ఉషా రా 5-55వర్ష 14-9ల 15-39కు</p> <p>21 షష్ఠి మాం 23-21 (౪౧-౪౭) మా 2౦-4-50వర్ష 13-56ల 15-28కు ఉభయ ప్రహ్లాదః మారత్యా తీర్పు</p> <p>22 సప్త మాం 21-48 (౩౭-౫౫) చిత్ర రా 4-1వర్ష 12-3౮ల 14-6కు సత్యకామ తీర్పు నృహరి తీర్పు</p> <p>23 అష్ట మాం 20-41 (౩౫-౩౭) స్వాతి రా 3-39 వర్ష 9-32ల 11-6కు వైవస్వత్</p> <p>24 నవ మాం 19-57 (౩౩-౧౭) విశా రా 8-39 వర్ష 9-15ల 10-51కు దిన ౨౭-౫౧</p> <p>25 దశ మాం 19-46 (౩౨-౪౯) అనూ రా 4-14వర్ష 7-45ల 9-23కు</p> <p>26 ఏకా శ 20-2 (౩౩-౩౦) జ్యేష్ఠ రా 5-12వర్ష 10-4ల 11-44కు సర్వంగి</p> <p>27 ద్వాద ఆ 20-51 (౩౫-౩౪) మూల పూర్తి (౬౦-౦) వర్ష 13-43ల 15-25కు వర్ష రా 5-8ల</p> <p>28 త్రయో మాం 22-7 (౩౮-౪౪) మూల 6-51వర్ష శేవ 6-51కు వర్ష 17-14ల 18-58కు మాసాంతితిథి</p> <p>29 చతుర్థ మాం 23-5౦ (౪౪-౩) పూషా 8-48వర్ష 17-35ల 19-2౦కు వైవస్వత్ విద్యాధిశ తీర్పు</p> <p>30 అమా మాం రా 1-51 (౪౮-౬) ఉషా 11-8 వర్ష 15-38ల 16-2౮-౨౮కు సర్వ 3౦మా అన్యాధానం పింఛెత్తయజ్ఞః</p>
--------------------	---	--------------------	--

శ్రీ 7-53 (3-౧౩) శత్రు 20-30 (౩౪-౪౬) పరిరా 2-10 కాల 7-58 వర్ణ ౧౩-౩9 లో 26 మ వృ మే మా

10-20(=) 20-19(80-80) 25-2-22 8610-2055
 12-36(22-22) 1-54 25-22 23-23 12-36 89-57

పం.మం 14-38(౧౯-౫౩) తేదీ 4-6(౫౩-౪౫) శనివారం 3-33 బాల 14-32 వరకు 15-0 12 గంటల వరకు,
16-45 వరకు 17-00 వరకు, 18-00 వరకు, 19-00 వరకు, 20-00 వరకు, 21-00 వరకు, 22-00 వరకు, 23-00 వరకు, 24 గంటల వరకు.

1-26లకిరిపడినఅం-3నికాపాదకి-18ల అన్వయముకాం తినివచ్చి భు-3-80		గు	నా	శ. రా	మ. శు
1	26	1	26	1	26
2	26	2	26	2	26
3	26	3	26	3	26
4	26	4	26	4	26
5	26	5	26	5	26
6	26	6	26	6	26
7	26	7	26	7	26
8	26	8	26	8	26
9	26	9	26	9	26
10	26	10	26	10	26
11	26	11	26	11	26
12	26	12	26	12	26
13	26	13	26	13	26
14	26	14	26	14	26
15	26	15	26	15	26
16	26	16	26	16	26
17	26	17	26	17	26
18	26	18	26	18	26
19	26	19	26	19	26
20	26	20	26	20	26
21	26	21	26	21	26
22	26	22	26	22	26
23	26	23	26	23	26
24	26	24	26	24	26
25	26	25	26	25	26
26	26	26	26	26	26

అక్షర శు 16-50(౨౫-౪౦)భర6-43(౦-౨3)ప్రహర1.6వన16-50వర్ణ18-48౦20-25 మదిన౨౮-3౫ ధని౨౪౫

మదిన-౨౮-౩౭ తిథి నవమి భుజ-౯

பக்கம் 12-13 (௧௪-௭) ஆராய்ச்சி 2-53 (௮௦-௮௦) வினா 17-12 படி 12-12 ஸ 12-37/14-5 கருவி 12-௪௦-௪௦ இது

ఆ-88523 మంత్రి కేబినెట్: 00-11-20 ప్రతి శాఖ కార్యకర్తలకు మంత్రి కేబినెట్ నుండి ఫోన్-38
 కమర్స్ యూ. డి-1 (88-89) పున: 21-19 (51-33) జనవరి 25 సోమవారం గా 15:54 వరకు 17:30 41వసారి

ప్రశ్న ○ సు 22-6(3౮-౫) ప్రకారం 18-12(౨౯-౯) తేదీ 24-87 విజ్ఞ 12-3 వర్ష 8-27౦9-51 మవర్ష్యూ 4-38 ౪6-2

రక్క-౨౯-౫౪ మఘ పువే సప్తమ-౧౪ భుం-౨౩ [భుం-౩౨

చట్టపరిస్థితిలో 8-47 (ఎ-క) హాజరీ 7-42 (బి-ఎ) నిర్దిష్ట 6-28 (ఎ-ఎ) హాజరీ 52 సంవత్సరాల 6-7 బాలి-46 వర్ష 15-18

పంచ మం 6-52/౦-౫౮)పి.సి.రా.5-47/౫౭-౧౬)సా.శి.రా.6-1/౫౮.౫(౧)వ.ది.రా.4-1 తెలి.6-52వర ౧11-57౧13-31

స బు రారె-36(82-25) విశా ప్రార్థ 6-29 ప్రవరా-395వై17-41వ్య 11-44ల3-22పదన౨౯-౨విశా రాక్రొం
శుభ పంచ భుద-౪

అన్యో యోజ్యే పంచశతైశ్చ సం భు-౧౩

నవ శ 7-34(౨-౪౭)శ్లో9-36(౭-౫3)వజ్రరా1-57౫౪7-34వర్జ్య18-26౮20-12మదిన౨౯-౮శ్లో శక్రకాం భుం-3౦

నూ సా 11-49(౧౩-౨౭) పూషా 14-58(౨౧-౭) వ్యోమరాశి-24 బాల 11-49 వర్ష 28-52 లరా-1-40 కు వివర్త-౧౩

తయ్య బు 16-53(౨౬-౯) శవ20-51(3౬-౫) సరిం-5-10 వణి16-78 వర ౧౮1-20౦3-89 దిన౨౯-౧౮ శన

జనం ను 19-20(31-10)నాటి 28-46(83-10)వరకు 67వకు 19-20వర్షాలం లేదు దినం-10 తిలకర్క-88-20
నవీ దానే పప తిలకర్క. కాం భుజింది

సర్వ 30 మా అన్వాధానం పింపిత్మయజ్ఞః ద్వాపరయుగాదిః బ్రహ్మపూజ పితృతథి అలభ్యయో॥భు.౧౯

శ్రీదుర్భుఖసంవత్సరఫాల్గునమాస(మాధవవసంతఃఉత్తరాయణం)శకం౧౮౭౮క్రీ.సం.1957కలింగి౧౭ఫసలి.౧౩

1957 సంవత్సరం మార్చి నెల	2	౧౯	శు (ప్రతి శి 28-52(౪౩-౪౨)పూభా ౮-౪(౫౬-౫౫)సిద్ధి6-88 కంస్తు10-47 వర్జ్య 9-88ల11-24కు దిన౨౯-౨౫కుక్ర మాధ్య (పాల్ ౫౭-౦౫)గృ ౨-౨౮	క్ర 1-57ల చంద్రదర్శనం భు౨-౩౭
	3	౨౦	ద్వితీ ఆ రా1-50(౪౮-౪౧)ఉ భా పూ ర్తి(౬౦-౦) సాగ్య7-11బా౬12-50 వర్జ్య 15-48ల17-29కు దిన౨౯-౨౭వై పా	
	4	౨౧	తృతీ సా రా3-81(౫౨-౫౫) ఉ భా7-34(౩-౩) సుభ7-85 తైతి14-40 వర్జ్య ౫0-39 ల మి వృ మే మా	
	5	౨౨	చతుర్థి మం రా4-52(౫౬-౧౯) రేవతి42(౮-౨౬) సుభ7-45 వణి 16-11వర్జ్యలేదు దిన	
	6	౨౩	పంచ బు రా5-46(౫౮-౩౬)అశ్వి11-30(౧౨-౫౫)బహు7-38బవ17-19వర్జ్య7-12ల	
	7	౨౪	షష్ఠి శు రా6-3(౫౯-౨౦)భం12-44(౧౬-౧౫)వంద్ర7-16వై ప్య రా 6-18 కాల17-59	
	8	౨౫	సప్త శు రా5-48(౫౮-౪౬) కృత్తి13-33(౧౮-౭) విష్ణు రా4-56౪౭17-55వర్జ్య రా	
	9	౨౬	అష్ట శి రా4-౬0(౫౬-౨౦) గోహి13 42(౧౮-౨౯) (శీతి రా3-1 విష్ణి17-19 వర్జ్య శే7-15కు వర్జ్య 19-9 ల 20-48కు	
	10	౨౭	నవ ఆ రా3-7(౫౭-౬)య్య13-6(౧౭-౩) కయ24-31బాల15-59వర్జ్య21-4ల22-35కు దిన౨౯-౪౪ పూభా 3౪౫	
	11	౨౮	దశ సా 24-47(౪౬-౧౮)శర్భ11-52(౧౪-౧)సాభా21-32తైతి13-57వర్జ్య22-57ల24-26కు దిన౨౯-౪౬ భు౩-౪౨	
1957 సంవత్సరం మార్చి నెల	12	౨౯	ఏకా మం 21-53(౩౯-౬) పుం10-2(౯-౨౮) గోధ18-10 వణి11-20 వర్జ్య17-17ల 18-44కు దిన౨౯-౪౯పువ్య శివే	
	13	౩౦	ద్వాద బు 18-37(౩౦-౫౬) పుష్య7-4౯(౩-౪౫) ఆ శే రా5-4(౫౩-౧౮) అతి ౫౦14-15 బవ 8-15 వర్జ్య19-7 ల	
	14	౩౧	త్రయో శు 15-8(౨౨-౩)మఘరా2-12(౪౯-౫౪)సుక10-12వృత్తిరా2-4తైతి15-3వర్జ్య15-37ల17-2 కు దిన౨౯-౫౪	
	15	౩౨	చతుర్థి శు 11-24(౧౨-౫౮)పూభా28-21(౪౨-౫౦)సూలరా1-52వణి11-24వర్జ్య 9-14ల10-39కు వర్జ్య రా5-45ల దిన	
	16	౩౩	పూర్ణి శి 7-50(౪౬-౬)వ ప్రతి రా౪-32(౫౧-౪౪)ఉ స౨0-41(౩౬-౧౨)గంప21-59బవ7-50వర్జ్య 7-10కు వర్జ్య	
	17	౪౪	బ ద్వితీ ఆ రా1-40(౪౮-౪౦)హస్త18-23(౩౦-౨౮)వృశి13-14తైతి15-6వర్జ్య రా1-48ల8-17కు దిన౩౦-౧ ఉ భా	
	18	౪౫	తృతీ సా 23-22(౪౨-౫౮) చిత్ర16-37(౨౬-౫) గ్రహ15-2వణి12-31వర్జ్య21-58 ల 23-30కు దిన ౩౦-౩ ప్రహా	
	19	౪౬	చతుర్థి మం 21-47(౩౯-౨) స్వాతి15-33(౨౩-౨౭) వ్యాహ12-21 బవ10-34వర్జ్య21-4ల 22-39కు దిన ౩౦-౬విహా	
	20	౪౭	పంచ బు 20-59(౩౭-౬)విశా15-14(౨౨-౪౨)హస్త10-16కౌ9-23వర్జ్య19-18ల20-56కు దిన ౩౦-౮ఉ భా అర్క	
	21	౪౮	షష్ఠి శు 21-1(౩౭-౧౦)అనూ15-43(౨౩-౫౪)వజ్ర8-53౪౭9-0వర్జ్య21-36 ల23-17కు దిన ౩౦-౧౧క్షేప్త శ్శ కౌం	
1957 సంవత్సరం మార్చి నెల	22	౪౯	సప్త శు 21-52(౩౯-౨౦)తీర్థ16-57(౨౭-౩)సిద్ధి8-4౪59-26వర్జ్య రా1-37ల3-21కు దిన ౩౦-౧౩క్షేప్త శ్శ కౌం	
	23	౫౦	అష్ట శి 23-24(౪౩-౧౩)యూల18-౯6(౩ ౨-౨) వృత్తి7-54 బాల10-37 వర్జ్య17-12 ల 18-56కు వర్జ్య రా5-38 ల దిన	
	24	౫౧	నవ ఆ రా1-31(౪౮-౩౨)పూష21-30(౩౮-౨౯)వశి8-14తైతి12-27వర్జ్య శే7-19కు దిన ౩౦-౧౮ఉ భా 3౪౫-౦	
	25	౫౨	దశ సా రా3-54(౫౪-౩౩) ఉ మ24-21(౪౫-౪౯)పరి8-56వణి14-42వర్జ్య6-26ల8-14కు వర్జ్యరా4-51లదిన ౩౦-౨౦	
	26	౫౩	ఏకా మం పూ ర్తి (౬౦-౦)ప్రహరా3-2౨(౫౩-౧౪)శివ9-47బవ17-10వర్జ్య శే6-38కు దిన ౩౦-౨౩ శ్రవ శివే సప్త ధని	
	27	౫౪	ఏకా బు 6-28(౧౦-౦)ధని పూ ర్తి(౬౦-౦)సిద్ధి10-4౯బాల6-28వర్జ్య7-52ల9-40కు దిన ౩౦-౨౫ఉ భా రర్క ౩౧-౬	
	28	౫౫	ధని రావే సప్త సర్వగరిశే భు౧-౪౨	
	29	౫౬	ద్వాద శు 8-౯8(౭-౧౭)భావి6-21(౦-౪౬) సాగ్య11-38తైతి 8-58 వర్జ్య14-23ల16-10కు దిన ౩౦-౨౭ వై పా24-87ల	
	30	౫౭	త్రయో శు 11-11(౧౨-౫౩)శివ9-8(౭-౪౪) శిధి12-18వణి11-11 వర్జ్య16-12ల17-58కు దిన ౩౦-౨౯వై పా 6-18కు	
	31	౫౮	చతుర్థి శి 13-9(౧౭-౫౦)పూభా11-39(౧౪-౫) బవ 12-48౪కు13-9 వర్జ్య22-8 ల 23-53కు దిన ౩౦-౩అశ్చరగర్క	

	కే	కు	
యూ	మార్చి7వృషేకుజః	ర బు	
పూ	తూలానారాహః	శు	
	మేషే శ్రవః		
	14 మీనే రవిః		
	17 మీనే బుధః		
	20 మీనే శుక్రః		
న	నె	శ.రా	

శ్రీ హేమలంబనామ సంప్రదేహాసః (మక్రః గ్రహః ఉత్తరాయణం) శకః ౧౮౭౮ క్రీ.సం. 1957 కలింగి ౧౭ ఫసలి ౧౩౬౬

2	౧౯	శు (ప్రతి సా 16-4(౨౫-౧౦)రేవ15-42(౨౪-౧౫)వంద్ర13-0బవ16-4వర్జ్య లేదు దిన ౩౦-౩౬రేవ రక్తాం (ప్రతిప	
		త్తి యాగః చంద్రదర్శనం భు౨-౨౨	

(పూర్వవృద్ధి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర మాఘమాస: శక: ౧౮౭౮ క్రీ.శ. 1957 నం|| కలి:గిం||౨

<p>1957 సంవత్సరం శనివారం</p> <p>81) శని ప్రతి శు ౪-2(౫3-౩౨) శ్రవ 18-41 వర్ష 18-7౦19-58 కు యాగ: [దిన ౨౮-౧౦]</p> <p>1 ద్వితీ శ ౪-6-13(౫౯-౧) సవి 16-19 వర్ష 24-16౦ ౨-25</p> <p>2 తృతీ శ పూర్తి (౬౦-౦) శత 18-49 వర్ష ౨1-50౦ 3-8౯కు దిన ౨౮-౮</p> <p>3 తృతీ ఆ 8-8(౩-౫౦) పూభా 21-7 వర్ష ౦౮౯కు సోపపదం</p> <p>4 చతుర్థి సో 9-44(౭-౫౦) ఉభా 23-4 వర్ష 7-30౦ 9-14కు</p> <p>5 పంచమం 10-55(౧౦-౪౭) శ్రవ 24-31 వర్ష 11-48౦13-80కు</p> <p>6 షష్ఠి బు 11-36(౧౨-౩౨) ఆశ్వి ౨1-31 వర్ష 21-21౦23-1కు దిన ౨౮-౧౬ వైవస్వతమాస్వాది</p> <p>7 సప్త శు 11-47(౧౨-౫౯) భరణి 1-57 వర్ష 11-17౦12-55కు రథసప్తమ ఉభయానధ్యాయ:</p> <p>8 అష్ట శు 11-25(౧౨-౮) కృత్తికా 1-58 వర్ష 13-57౦15-33కు దిన ౨౮-౨౦ [అనంద తీర్తి పు]</p> <p>9 నవ శ 10-37(౧౦-౭) రోహిణి ౨1-28 వర్ష 17-38౦19-12కు</p> <p>10 దశ ఆ 9-21(౧౦-౦) మృగ 24-37 వర్ష 6-51౦ 8-24కు దిన ౨౮-౨౪ స్వాంత్యం గం శి</p> <p>11 ఏకా సో 7-45(౧౦-౫౯) ద్వాద శ ౨5-౯8 (౫౫-౨౦) ఆర్ద్ర 23-25 వర్ష 8-36౦10-7కు రామానుజమాధ్యగం శి సోప పదం సత్వజ్ఞాన తీర్తి పు</p> <p>12 త్రియో మం ౪-43(౫౨-౫౬) పున 22-2 వర్ష 10-48౦ 12-14కు కుంభవీరగం-3౬కుంభసంక్రమణ పు కా </p> <p>13 చతుర్థ బు ౨1-22(౪౭-౪) పుష్య 20-26 శేవ 6-59కు దిన ౨౮-3౧</p> <p>14 పూర్తి ం శు 23-0(౪౧-౯) ఆశ్లే 18-46 వర్ష 8-21౦ 9-5-కు వర్ష ౨5-5౪౦ దిన ౨౮-3౩ అన్యాధానం</p>	<p>15 బ ప్రతి శు 20-88(౩౫-౫) మఘ 17-2 శేవ 7-28కు వర్ష 24-31౦౨1-1కు దిన ౨౮-3౫ యాగ:</p> <p>16 ద్వితీ శ 18-21(౨౯-3౪) పూష 15-81 వర్ష 22-17౦23-48కు</p> <p>17 తృతీ ఆ 16-15(౨౪-౨౩) ఉష 14-6 వర్ష 22-5౦ 23-86కు దిన ౨౮-౪౦ తిథి తృతీయ [22-10కు తిథివ్యయం]</p> <p>18 చతుర్థి సో 14-25 (౧౮-౪౮) శాస్త 12-55 వర్ష 20-38౦</p> <p>19 పంచమం 12-౯8(౧౬-౦) చిత్ర 12-2 వర్ష 17-31౦19-5కు దిన ౨౮-౪౪ తిథి షష్ఠి [దిన ౨౮-౪౩]</p> <p>20 షష్ఠి బు 11-45(౧౩-౧౧) స్వాతి 11-38 వర్ష 17-8౦18-44కు</p> <p>21 సప్త శు 11-2(౧౧-౨౯) విశా 11-28 వర్ష 15-8౩౦ 17-10కు శ్రేవన క్రం ఉభయానధ్యాయ:</p> <p>22 అష్ట శు 10-50(౧౦-౫౩) అనూ 11-58 వర్ష 17-42౦19-22కు దిన ౨౮-౫౧ [దిన ౨౮-౫౪]</p> <p>23 నవ శ 11-9(౧౧-౧౪) జ్యేష్ఠ 12-49 వర్ష 21-17౦22-59కు</p> <p>24 దశ ఆ 11-59(౧౩-౫౧) మూల 14-15 వర్ష 12-83౦14-15కు వర్ష 24-31౦౨1-19కు తిథి ఏకాదశి</p> <p>25 ఏకా సో 13-15(౧౭-౩) పూష 16-5 వర్ష 24-50౦౨-85కు తిథి ద్వాదశి సర్వ గం శి</p> <p>26 ద్వాద మం 14-56(౨౧-౧౮) ఉషా 18-18 వర్ష 22-48౦ 24-29కు శూన్యతిథి</p> <p>27 త్రియో బు 16-౯7(౨౬-౧౯) శ్రవ 20-49 వర్ష ౨1-15౦౧2-కు దిన ౨౯-3౦ తిథి త్రియోదశి. శ్రేవన క్రం మహాశివరాత్రి స్వాధ్యాయ:</p> <p>28 చతుర్థ శు 19-4(౩౧-౪౧) సో 23-26 వర్ష ౨౦-౮౦౧౨-౬</p> <p>1 అమా శు 21-11(౩౬-౫౯) శత ౨-0 వర్ష 7-24౦9-10కు సర్వ 3౦మా అన్యాధానం పిండపితృయజ్ఞ:</p>
---	--

(పూర్వవృద్ధి పంచాంగే) శ్రీ దుర్ముఖ సంవత్సర ఫాల్గుణమాస: శక: ౧౮౭౮ క్రీ. శ. 1957 కలి: గిం||౨

<p>1957 సంవత్సరం శనివారం</p> <p>2) శని ప్రతి శ 23-6(౪౧-౪౮) పూభా ౪-23 వర్ష 9-2౦ 10-48 కు యాగ: [16-31కు]</p> <p>3 ద్వితీ ఆ 24-40 (౪౫-౪౫) ఉభా ౨ 6-19 వర్ష 14-47౦</p> <p>4 తృతీ సో ౨1-49 (౪౮-౪౧) శేవ పూర్తి (౬౦-౦) వర్ష 19-9౦20-52కు [౨౯-౧౮]</p> <p>5 చతుర్థి మం ౨2-25(౫౦-౧౨) శ్రవ 7-52 వర్ష ౨4-46౦ దిన</p> <p>6 పంచమం ౨2-34 (౫౦-౩౬) ఆశ్వి 8-56 శేవ 6-26కు వర్ష 18-46౦20-24కు దిన ౨౯-౨౦ [ప్రహాణభావ:</p> <p>7 షష్ఠి శు ౨2-12 (౪౯-౪౨) భరణి 9-29 వర్ష 21-33౦ 23-9కు</p> <p>8 సప్త శు ౨1-14(౨౭-౨౦) కృత్తికా 9-3౯ వర్ష ౨1-21౦2-56కు దిన ౨౯-౨౫ సత్వజ్ఞాన తీర్తి పు</p> <p>9 అష్ట శ 23-58(౪౪-౧౧) రోహి 9-14 వర్ష 14-40౦16-13కు దిన ౨౯-౨౮ తిరుక్కచ్చి నంది తి </p> <p>10 నవ ఆ 22-15(౪౯-౫౪) మృగ 8-29 వర్ష 16-30౦18-2కు దిన ౨౯-3౦ [౨20-15కు కులశేఖరార్వాత్ తి స </p> <p>11 దశ సో 20-16(౩౪-౫౯) ఆర్ద్ర 7-22 పున ౨ 6-6 వర్ష 18-44</p> <p>12 ఏకా మం 18-3(౨౯-౩౦) పుష్య ౨4-30 వర్ష 13-8౩౦15-8కు సర్వగం శి [17-55కు తిథి ద్వాదశి]</p> <p>13 ద్వాద బు 15-47 (౨౩-౫౦) ఆశ్లే ౨2-51 వర్ష 16-25౦</p> <p>14 త్రియో శు 13-22(౧౭-౫౧) మఘ ౨1-9 వర్ష 14-0౦15-29కు విశేషవి: ౧-౨౭ తిథివ్యయం అనధ్యాయ: విాన సం పు కా [అన్యాధానం]</p> <p>15 చతుర్థ శు 10-56(౧౧-౭౪) పూష 23-31 వర్ష 8-35౦10-6కు</p> <p>16 పూర్తి ం శ 8-39(౬-౭) ఉష 22-3 వర్ష 6-16౦7-46కు వర్ష ౨6-1౦ యాగ:</p> <p>17 బ ప్రతి ఆ 6-88(౦-౫౩) ద్వితీ ౨4-84(౫-౩) శాస్త 20-48</p>	<p>వర్ష 7-82కు వర్ష ౨4-80౦ 6-2కు తిరువారాయణ పెరుమాళ్ తి సత్వజ్ఞాన తీర్తి పు</p> <p>18 తృతీ సో ౨3-4(౫౨-౧౨) చిత్ర 19-52 వర్ష ౨1-20౦2-54కు దిన ౨౯-౫౦ [౦-2-25కు]</p> <p>19 చతుర్థి మం ౨1-52 (౪౯-౧౫) స్వాతి 19-14 వర్ష 24-49౦</p> <p>20 పంచమం ౨1-13(౪౭-౩౯) విశా 19-6 వర్ష 23-9౦24-46కు దిన ౨౯-౫౫ [ప్రహాణభావ: విశువచ్యుత్యకాల:</p> <p>21 షష్ఠి శు 24-౯7(౪౭-౧) అనూ 19-23 వర్ష ౨1-11౦2-50కు</p> <p>22 సప్త శు ౨1-18(౪౭-౫౪) జ్యేష్ఠ 20-12 వర్ష ౨4-88౦ దిన 3౦-౦ [91-47౦21-28కు]</p> <p>23 అష్ట శ ౨2-3 (౪౯-౫౦) మూల 21-28 శేవ 6-18కు వర్ష 24</p> <p>24 నవ ఆ ౨3-22(౫౩-౧౧) పూష 23-15 వర్ష 7-46౦9-80కు</p> <p>25 దశ సో ౨5-1(౫౭-౩౦) ఉషా ౨1-23 వర్ష 7-57౦9-42కు వర్ష ౨5-48౦</p> <p>26 ఏకా మం పూర్తి (౬౦-౦) శ్రవ ౨3-50 శేవ 7-38కు</p> <p>27 ఏకా బు 7-2 (౨-౨౫) భని పూర్తి (౬౦-౦) వర్ష 8-17౦ 10-3కు దిన 3౦-౧౨ సర్వగం శి [3౦-౧౫]</p> <p>28 ద్వాద శు 9-8(౭-౪౩) సో 26-౨7 వర్ష 14-26౦ 16-12కు దిన</p> <p>29 త్రియో శు 11-11(౧౨-౫౩) శత 9-2 వర్ష 16-5౦17-51కు శ్రేవన క్రం మాసశివరాత్రి [తిథి అమాసర్వ 3౦మా]</p> <p>30 చతుర్థ శ 13-2(౧౭-౩౩) పూష 11-23 వర్ష 21-52౦23-86కు</p> <p>31 అమా శు 14-38(౨౧-౨౦) ఉభా 13-31 వర్ష ౨2-21౦ 4-4కు శూన్యతిథి అన్యాధానం పిండపితృయజ్ఞ:</p> <p align="center">(శ్రీ హేమలంబసం వైదికవి: ౧౮౭౯ క్రీసం 1957 కలి: గిం ౨)</p> <p>1) బ ప్రతి సో 15-86(౨౪-౧) 15-11 వర్ష ౨౦-౮౦ శ్రేవన తిథి యాగ: దిన 3౦-౨౫ (శ్రీ: శ్రీ: శ్రీ:)</p>
--	---

ఆయా కార్తులందలి వాహనాదికము, వర్ష వివరము

సం. తేది 1956 సం	సంస తిథి వారములు	కార్తిక నక్షత్రం	తత్కాల నక్షత్రం	పుంస్త్రో విచారం	వాహనము	సాగరచక్ర ముచే వృష్టి	గ్రహయోగాదివిచారముచే వర్షవివరము
ఏప్రిల్ 18	శ్రావణ శుక్ల తృతీ పుక	అశ్విని	కృత్తిక	పుం. శ్రీ	మందూక	సవృష్టి	అచటచట సాధారణ వర్షములు
" 26	" బహుళ గురు	భరణి	ఆ. రాధ	శ్రీ పుం.	గార్దభ	సవృష్టి	ఒక్కొక్క చోట గాలి తో వర్షములు [దును
మే 10	" బహుళ గురు	కృత్తిక	కృత్తిక	శ్రీ. శ్రీ	మాచక	సవృష్టి	అచటచట మంచినర్షములు గాలి తో నుం
" 24	జ్యేష్ఠ శుక్ల పూర్ణిమ	రోహిణి	అనూరాధ	పుం. పుం	మహిషము	సవృష్టి	పర్వత ప్రాంతములందు మంచి వర్షములు
జూన్ 7	" బహుళ గురు	మృగశిర	కృత్తిక	శ్రీ. శ్రీ	సర్ప	సవృష్టి	సవృష్టి, ఒక్కొక్క చోటి వృష్టి
" 21	జ్యేష్ఠ శుక్ల త్రయోమస	ఆర్ద్ర	ఆ. రాధ	శ్రీ. పుం	మందూక	సవృష్టి	కొన్ని తాళులందు సవృష్టి
జూలై 5	" బహుళ గురు	పునర్వసు	రోహిణి	శ్రీ. పుం	గార్దభ	అనా వృష్టి	సస్యముల వర్షములు
" 19	అషాఢ శుక్ల ద్విపద గురు	పుష్య	జ్యేష్ఠ	శ్రీ. శ్రీ	జంబుక	అనా వృష్టి	సవృష్టి ఒక్కొక్క చోటి వృష్టి
ఆగష్టు 2	" బహుళ గురు	ఆశ్లేష	రోహిణి	శ్రీ. పుం	మహిషము	అనా వృష్టి	సాధారణ వర్షములు
" 16	శ్రావణ శుక్ల ద్విపద గురు	మఘ	మూల	శ్రీ. పుం	మాచక	సవృష్టి	సస్యచితి వృష్టి
" 29	" బహుళ బుధ	పూ. ఘ్నాని	మృగశిర	శ్రీ. పుం	మేషము	సవృష్టి	సస్యముల వర్షములు [యును
సెప్టెం 12	భాద్ర శుక్ల త్రివిది	ఉ. ఘ్నాని	మూల	పుం. పుం	సర్ప	సవృష్టి	గాలి తో గూడిన వర్షములు బాగుగ కురి
" 26	" బహుళ బుధ	పాత్ర	మృగశిర	పుం. పుం	జంబుక	సవృష్టి	మంచినర్షములు సురియును
అక్టో 9	ఆశ్వ శుక్ల పంచమంగ	చిత్ర	మూల	శ్రీ. పుం	మయూర	సవృష్టి	గాలి తో గూడిన మంచినర్షములు
" 23	" బహుళ మంగ	స్వాతి	రోహిణి	శ్రీ. పుం	సర్ప	అనా వృష్టి	గాలి తో గూడిన మంచినర్షములు
నవం 5	కార్తిక శుక్ల త్రివిది	చిత్త	జ్యేష్ఠ	శ్రీ. శ్రీ	మందూక	అనా వృష్టి	గాలి తో గూడిన సాధారణ వర్షములు
" 18	" శుక్ల పూర్ణిమ	అనూ	రోహిణి	పుం. పుం	మయూర	అనా వృష్టి	అల్పవృష్టి అచటచట గలుగును
డిసెంబరు 2	" బహుళ ఆది	జ్యేష్ఠ	అనూరాధ	శ్రీ. పుం	ఆశ్వ	సవృష్టి	వర్షములు తక్కువగ నుండును.

గౌరీపంచాంగం కాలము ౧-కి

గడియలు 3 3/4. ఘంట ౧ నిమిషములు 3౦

పగటి మహూర్తములు					రాత్రి మహూర్తములు				
వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	వారములు	ఆది
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	సుఖం	అమృ	విషం	౧	శుభం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో	౨	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	కలహం	కలహం	శుభం	౩	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	శుభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ	౪	రోగం
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	ఉద్యో	శుభం	కలహం	౫	కలహం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	జ్వరం	ధనం	రోగం	౬	లాభం
౭	అమృ	లాభం	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ	౭	ఉద్యో
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	ఉద్యో	విషం	లాభం	౮	రోగం

అమృతాదియోగములు

ఆది	ని	ప్ర	అ	ని	ని	ని	ని	మ	ని	అ	అ	ని	ని	ఉ	మ	మ	అ	ని	అ	అ	మ	ని	ని	అ	అ
సోమ	ని	ని	మ	అ	అ	ని	ని	అ	ని	మ	ని	ని	ని	ప్ర	అ	మ	ని	ని	ఉ	మ	అ	ని	ని	మ	ని
మంగళ	అ	ని	ని	ని	అ	ని	మ	ని	ని	ని	ని	ని	ని	అ	ని	ని	ని	ని	మ	అ	ని	ని	మ	మ	అ
బుధ	మ	ని	అ	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	అ	మ	ని	ని	ని	ని	ని	ని	అ	ని	ని	ప్ర	అ	ని	ఉ
గురు	అ	ని	మ	ఉ	మ	మ	అ	అ	ని	ని	అ	ని	మ	ని	ని	ని	ని	ని	ప్ర	అ	ని	ని	ని	ని	ని
శుక్ర	అ	ని	ని	మ	ని	మ	ని	ని	మ	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ప్ర	అ	ని	మ	ని	ని	ఉ
ని	ని	ని	అ	అ	ని	ని	ని	మ	అ	ని	ఉ	మ	మ	అ	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	ని	అ

అ=అమృతయోగము, ని=నిధియోగము, అని=అమృతనిధియోగము, ఉ=ఉత్పాతయోగము, మ=మరణయోగము, ప్రఅ=ప్రబలానిధియోగము,

ఆంధ్ర గ్రంథమాల ప్రచురణలు

	రూ. అ. పై.
శ్రీమద్భగవద్గీత—కా. నాగేశ్వరరావు(In Print)...	4 0 0
భారతము (ఉద్యోగి వర్ణము)	... 1 0 0
బసవపురాణము	... 4 0 0
కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రిస్టో 1-వ భాగము (ప్రాకరణము) ...	3 8 0
కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రిస్టో 2-వ భాగము	... 3 8 0
రెండు మహానగరాలు	... 3 0 0
మంచీ-చెడూ	... 2 0 0
అపస్వరాలు	... 2 0 0
టామ్ హయర్ (పిల్లల నవల)	... 2 0 0
కాంచనదీపం "	... 1 8 0
హాకల్ బెరీఫిన్ "	... 2 0 0
డాన్ క్విక్ నెట్ "	... 2 0 0
విచిత్రవృత్తి "	... 1 8 0
అల్లీ బిల్లీ లోకంలో అమాయకత	... 1 0 0
మనిషిలో మనిషి	... 1 4 0
టామ్ హయర్ ప్రపంచయాత్ర	... 1 8 0
పంచతంత్రం: (మిత్రభేదం-మిత్రలాభం) బొమ్మలలో	... 1 8 0

ప్యాకింగు, పోస్టేజీ, రైల్వే ఫ్రయిటు ప్రత్యేకము.
(రైల్వే ప్యాసిజుగా పంపవలసివచ్చినచో దగ్గర రైల్వే స్టేషను తెలుపవలయును.)

మేనేజరు, ఆంధ్ర గ్రంథమాల,
7, తింబుచెట్టివీధి — జి. టి. మదరాసు.

దుర్ముఖాస్త్రములు

వారములు	దిన మాసం ౩౦ అనునపుడు	దిన ౩౧-౪౨ అనునపుడు	దిన ౨౩-౩౦ అనునపుడు
ఆదివారం	౨౬-౦ ప్ర ౨-౦	౨౮-౨౦ ప్ర ౨-౧౧	౨౩-౨౩ ప్ర ౧-౨౧
సోమవారం	౧౬-౦ ప్ర ౨-౦ ౨౨-౦	౧౭-౨౬ ప్ర ౨-౧౧ ౨౩-౨౮	౧౪-౪౪ ప్ర ౧-౨౧ ౨౦-౧౬
మంగళవారం	౪-౦ ప్ర ౨-౦ ౧౧-౨౦	౪-౩౨ ప్ర ౨-౧౧ ౧౧-౨౬ ప్ర ౧-౪౪	౪-౩౨ ప్ర ౧-౨౧ ౧౧-౨౬ ప్ర ౨-౪౪
బుధవారం	౧౨-౦ ప్ర ౨-౦	౧౬-౧౬ ప్ర ౨-౧౧	౧౨-౨౪ ప్ర ౧-౨౧
గురువారం	౧౦-౦ ప్ర ౨-౦ ౨౨-౦	౧౦-౨౪ ప్ర ౨-౧౧ ౨౩-౨౪	౪-౧౩ ప్ర ౧-౨౧ ౨౦-౨౪
శుక్రవారం	౬-౦ ప్ర ౨-౦ ౧౬-౦	౬-౩౨ ప్ర ౨-౧౧ ౧౭-౨౬	౨-౩౨ ప్ర ౧-౨౧ ౧౪-౪౪
శనివారం	౦-౧ ప్ర ౪-౦	౦-౧ ప్ర ౪-౨౨	౦-౧ ప్ర ౩-౪౧

వర్షములు—ధరలు

వైశ్రమాసము:— మాసమంతయు పురోబుధుడు. కుజ గురు సమసప్తకము. ఉత్తరాషాఢ శ్రవణములం దంగారకుడు ఇత్యాది ద్యవావృష్టి యోగములు గలవు—మాసమంతయు బుధాగ్రశుక్రుడు (కేతువ్యవధానము), శుక్రాగ్ర గురుడు (ఇది వక్షంజ వర్షయోగము) శు ౧౨ బు. ప్ర ౧ బ ౪ ఆ. పల్లీ ఒక రాశిలో బుధ శుక్రులు ఇత్యాది వర్షయోగములు గలవు. ఇందు గాడుపులు తీవ్రముగ నుండును. ఒక్కొక్కచో వక్షంజ వర్షములు గలుగును.

ధరలు:— ఇందు బెల్లము, శర్కర, వడ్రిసవస్తువులు, మినుములు ధరగలవి యగును. ధాన్యము వస్త్రములు పప్పుజాతులును కొంచెము ధర మందియగును. కొబ్బరి అనటి ధరగలిగియుండును బంగారమునకు ధర హెచ్చుగనుండును. పెండికి బహుళముగా ధర గలుగును.

వైశాఖమాసము:— మే 24 రోహి ౧ రక్క. జూన్ 7 మృగ ౧ రక్క.

మాసమంతయు కుజ గురు సమసప్తకము. బ ౨ శ. పల్లీ పురోబుధుడు శు ౪ సో. ప్ర ౧ రవి శని సమసప్తకము. బ ౨ శ. ప్ర ౧ పురశుక్ర రవి మధ్యమును. బ ౬ గు. ప్ర ౧ బ ౧౩ గు. పల్లీ బుధ, శుక్ర, శని గ్రహద్యయ వక్రం. ఇత్యాది ద్యవావృష్టి యోగములు గలవు—మాసమంతట శుక్రాగ్ర గురుడు. బ ౨ శ. పల్లీ బుధాగ్ర శుక్రుడు. (కేతువ్యవధానము) శు ౪ సో. ప్ర ౧ బ ౬ గు. పల్లీ బుధ శుక్రులలో బుధునకు వక్రము. బ ౧౪ గు. ప్ర ౧ శుక్రవక్రము. బ ౨ శ. ప్ర ౧ పురశుక్రుడు. ఇత్యాది వర్షయోగములు గలవు. మే 11, 12, 15 నుండి 28 వరకును, 26, 27, 28 లందును జూన్ 3, 4, 7, 8, 9 లందు చాంద్రయోగములు. మే 11, 12, 16, 17 25, 26, 27 28, 31 జూన్ 6, 8 నాడీయోగములు. బ. త్రయో. చతుర్దశులందు వృషభమున చతుర్దశివాహులము - ఇందు శుక్రమున తొలకరి బాగుగ నుండును. పర్యత ప్రాంతములందు వర్షములు బాగుగ కురియును. పూర్తిమామావాస్య ప్రాంతములందు మంచి వర్షములు గలుగ వచ్చును.

ధరలు:— ధాన్యము వస్త్రములు ధర మందియగును. పప్పు పదార్థములకు ధర చురుకుగ నే యుండును. బెల్లము శర్కర వడ్రిసవస్తువులు బహుళములో కొంచెము ధర చురుకుగలిగి యుండును. కొబ్బరి అరటి బహుళములో ధర మందియగును. పెండి ధర చురుకుగ నే యుండును. బంగారమునకు ధర కొంచెము మందియగును.

జ్యేష్ఠమాసము:— జూన్ 21 ఆర్ధా ౧ రక్క. జూలై 5 పున ౧ రక్క.

మాసమంతటను కుజ గురు సమసప్తకము. శు ౬ గు. పల్లీ రవి శని సమసప్తకము. శు ౧౪ శు. పల్లీ పురశుక్ర రవి మధ్యమును. అటనుండి పురోగురుడు. ఇత్యాది ద్యవావృష్టి యోగములు గలవు—మాసమంతయు బుధ శుక్రులలో శుక్ర వక్రము. శు ౪ ఆ. శుక్రాగ్రము. శు ౧౪ శు. పల్లీ పురశుక్రుడు. శుక్రాగ్ర గురుడు. అటనుండి బ ౧౦ మం. పల్లీ బుధాగ్ర శుక్రుడు. బ ౪ బు. శుక్రోదయము బ ౧౦ మం. పుల్లీ శుక్రాగ్ర బుధుడు. బ ౧౦ మం. బుధ శుక్రయుతి. బ ౧౦ మం. ప్ర ౧ బ ౧౪ శ. పల్లీ బుధ శుక్రుల కేక రాశ్యంశయుతి. ఇత్యాది వర్షయోగములు గలవు. జూన్ 9 నుండి 15 వరకును 18, 19, 22, 23, 24, 27 నుండి జూలై 2 వరకును 4, 5, 6, 7, 8 లందును చాంద్రయోగములు. జూన్ 9, 10, 21, 22, 23, 24 జూలై 3, 4, 6, 7, 8 నాడీయోగములు. ఇందు బహుళమున మంచి వర్షములు కురియుచుండును. శుక్రమునందు పర్యత ప్రాంతములందు బాగుగ వర్షించి వడితటాకాదులు జలసంపూర్ణము లగును.

ధరలు:— ధాన్యము వస్త్రములును పూర్తిమా ప్రాంతమున ధరగలవి యగును. పప్పుజాతులకు మాసమంతటను ధరలు చురుకుగ నే యుండును. బెల్లము శర్కర వడ్రిసవస్తువులు, ధర హెచ్చుగ నుండును. కొబ్బరి అనటి పెండి బంగారములు ధర మందియగు (తక్కువ) నుండును.

ఆషాఢమాసము:— జూలై 19 పుష్య ౧ రక్క. ఆగ 2 ఆశ్లే ౧ రక్క.

బ ౧౧ గు. పల్లీ కుజ గురు సమసప్తకము. శు ౧౨ గు. పల్లీ పురోగురుడు. అటనుండి పురోబుధ రవి మధ్యమును. బ ౨ గు. ఆర్ధాది పంచకమున బుధోదయము. ఇత్యాది ద్యవావృష్టి యోగములు గలవు—శు ౬ శు. పల్లీ శుక్ర వక్రము. శు ౧౨ గు. పల్లీ శుక్రాగ్ర బుధుడు. శు ౧౨ ఆ. బుధ వర్ణాదయతి. బ ౪ బు. ప్ర ౧ బుధ గురుల కేక రాశ్యంశయుతి. బ ౧౧ గు. మిషమున కుజ చలనం. ఇత్యాది వర్షయోగములు. జూలై 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 31 ఆగ 3, 4 నాడీయోగములు. జూలై 9, 10, 11, 12, 15 నుండి 24 వరకును 27, 28, 29 ఆగ 1, 2, 5, 6 చాంద్రయోగములు గలవు, ఇందు పూర్తిమా ప్రాంతమున మంచి వర్షములు గలుగును. గోదావర్యాది నదులు బాగుగ ప్రవహించును. తక్కిన కాలమున సాధారణ వర్షము లవటదట కురియుచుండును.

ధరలు:— ఇందు ధాన్యము వస్త్రములును క్రమముగ ధర తగ్గువలలో నుండును. పప్పుజాతులకు ధర క్రమముగ హెచ్చును.

కాలమే (జాన్ నుండి అక్టోబరు ఆఖరుకు) చాల మంచిరోజులు. విద్యార్థులు పరీక్షలకు పెట్టెంబరు అక్టోబరు నెలలో వెళ్లుట చాల మంచిది. వర్తకులకు ప్యాపారమునకు అదనై న రోజులు. ఉద్యోగులకు వేతనాభివృద్ధి యగును. తక్కిన కాలము మొదటను తుదిను కుభాసధ మిశ్రముగ నుండును.

సింహము (మఘ 1 పూ, ఉప 1 పా)

ఈ రాశివారికి ఈ సంవత్సరం మొదటి సగం చాల చెడ్డ రోజులు. ప్రయాణములు ధనవ్యయం వ్యాపారపు చిక్కులు, కలత కలహం సేత్రవ్యాధి శరీరానారోగ్యము కుటుంబానారోగ్యం ఇలాటి చిక్కులు మొదటిలో చాల ఎదుర్కొనుచుంబు యిబ్బండి స్నేహితులతో ఎడబాటు మధ్యమధ్య గలుగుచుండును. ఉద్యోగులకు స్థాన చలనం వ్యాపారులకు ధననష్టం కలుగును గాని నవంబరు నుండి ఆ చిక్కులన్నియు తమంతటతామే సమసిపోవును. విద్యార్థులు అవ్వవచ్చును ఆరోగ్యభంగము గలుగుచున్నను ధైర్యముతో నున్నచో పరీక్ష కాలమునకు ఉత్తీర్ణులయ్యెదరు. వ్యవసాయదారులొండవ పంటలో లాభములు బడయగలరు. ఉద్యోగులకు నవంబరు నుండి మంచి ప్రయోజనము లభించును. వర్తకులకు పూర్వార్థంలో నిలవచేసిన సరకులకు ఉత్తరార్థంలో లాభముతో విక్రయమగును. గాని వీరు సంవత్సరమంతయు జాగ్రత్తగా నుండుట మంచిది. కుటుంబములోను శరీరములోను మిత్రులతోడను కలహములు అనారోగ్యము గలుగకుండు జాగ్రత్త నుండుట చాల మంచిది. ధన లాభము గల్గినను నిలచుట కష్టము.

కన్య (ఉత్తర 2, 3, 4 పా. మాస్త, చిత్ర 1, 2 పా)

ఈ రాశివారికి శనిపీడి వదలినను, పూర్తి విశ్రాంతిలేదు మొదట విద్యార్థులకు విద్యలో బాగుగ నే యుండును. అందరకున లాభముగ నే యుండును గాని జాన్ నెల సమీపించినప్పటినుండియు అనవసర ప్రయాణములు మిత్ర కలహములు గలుగుచుండును. గాని శని రాహువులు మంచివారగుటచే ఆ చిక్కులను గణింపరు. మధ్య మధ్య ఆగస్టు ప్రాంతం తిరుగ డిశంబరునుండియు కళత్రమునకు తినును శరీరానారోగ్యాది కారణములచే కళత్ర సౌఖ్యము తగ్గియుండును. ధనము లభించును గాని నిలవ నేరదు. పెద్ద పెట్టుబడితో చేయు వ్యాపారములు ఈ సంవత్సరమంతగా నుపయోగింపవు కాని విశేష నష్టపురోజులు గావు. జాన్ నుండి నవంబరు వరకు ధనవ్యయము, అటనుండి శరీర శ్రమ. కాని వర్తకులకు వ్యాపారాభివృద్ధి. విద్యార్థులకు విద్యాభివృద్ధి, ఉద్యోగులకు ఉన్నతి పదిల లభించు అవకాశములు గలుగును. సగటున మిశ్రముగ నుండును.

కుల (చిత్ర 3, 4, పా. స్వాతి, విశా 1, 2, 3 పా)

ఈ రాశివారికి శనిదోష మింకను గలదు. అక్టోబరు నెలాఖరు వరకు వ్యాపారస్థులకు వ్యాపారము లాభిప్రదముగ నుండును. ఉద్యోగులకు ప్రయోజనము లభించురోజులు. గాని మనస్సునందు చిత్కాలు గలుగుచుండును. నవంబరునుండి ధనవ్యయము మంచికార్యముల కొరకే విశేషముగ నగును. ఆ వ్యయమునకు తగిన ధనమున్ను లభించుచుండును గాని లాభముకంటె వ్యయమే అధికము. ఫిబ్రవరి మార్చి నెలలో శరీరానారోగ్యము. విద్యార్థులు శ్రమపడి చదివిన గాని ఉత్తీర్ణులు గాలేరు. శ్రమకు తగిన ఫల మేవిషయమందైనను లభించుట కష్టము. వర్తకులకు వ్యవసాయదారులకు డిశంబరునుండి జనవరి కొంత వరకు మంచిరోజులు.

వృశ్చికము (విశా 4 పా. అనూ, శ్రేష్ఠ)

ఈ రాశివారికి లగ్నమున శని రాహువులు. దానివలన శరీరానారోగ్యము, ధనవ్యయము వైద్యముకొరకు పోవచ్చును, విశ్రాంతి యుండదు, మొదటను తుదిను అనుభూలమైన రోజులు. మధ్యకాలము విశేషముగ మంచిరోజులు గావు. విద్యార్థులకు పరీక్ష కాలము నకు మంచిరోజులగుటచే పరీక్షను చేసిన శ్రేణిగూడ లభింపవచ్చును. వర్తకులు మధ్యకాలములో గలిగిన ధన నష్టమునకు జంకక, ధైర్యముతో నున్నచో నష్టములేక లాభము గలిగియుండును. వ్యవసాయ దారులకు పంటలుపండు రోజులలో పంటలు బాగుచేరి లాభించును. ఉద్యోగులకు తుదిను వేతనాభివృద్ధి గలుగును. గాని మనస్సునకు విశ్రాంతిలేదు. సగటున ఫలము మిశ్రముగ నే యుండును.

ధనుస్సు (మూల, పూషా, ఉషా 1 పా)

ఈ రాశివారికి శని రాహువులు 12 లో నుండుట చెడ్డవారైనను సగటున మిగిలిన గ్రహములు అనుకూలములని చెప్పవచ్చును. అష్ట గురుడు మే 22 కు వెళ్ళుచున్నాడు. అటనుండి ఎంతటి కార్యములైనను ధైర్యముతో చొరవ గాచేయ సామానితురు. విద్యార్థులు పెట్టెంబరు అక్టోబరు నెలలో పరీక్షలకు వెళ్లుట మంచిది. వెళ్ళిన వారు తప్పక ఉత్తీర్ణులయ్యెదరు. శ్రేణి (క్లెస్) కూడ రావచ్చును. మార్చిలో వెళ్ళువారికి మనోవ్యాకులత యుండును. బుద్ధి కుదురుగ నుండదు. జూన్ జూలై నెలలు చాల మంచిరోజులు ఉద్యోగులకు ప్రయోజనముగాక ఉత్తమ పదవిగూడ లభింపవచ్చును. వర్తకులకు మంచి లాభములు వచ్చును. తుదికాలము ధైర్యము అవసరమగును.

మకరము (ఉషా 2, 3, 4 పా. శ్రవ, ధని 1, 2 పా)

ఈ రాశివారికి సంవత్సర ప్రారంభకాలమున మే 22 వరకు శరీరము అనారోగ్యముగ నున్నను, అది అంత బాధాకరము గా నేరదు. ఉద్యోగులకు చాల మంచిరోజులు. గాని మే 22 నుండి అక్టోబరు ఆఖరువరకు మనోవిశ్రాంతి గలుగదు. నవంబరునుండి ధూములు కొనవారికి మంచి ధూములు లభించును. గృహస్థులకు కుటుంబవృద్ధి. శుభకార్య లాభము. విద్యార్థులకు పరీక్షను చేసిన శ్రేణిగూడ లభింపవచ్చును. వర్తకులకు విశేష లాభములు గలుగును. ఉద్యోగులకు వేతనాభివృద్ధి. మంచి పదవిగూడ లభించును.

కుంభము (ధని 3, 4 పా. శతతార, పూభా 1, 2, 3 పా)

ఈ రాశివారికి మే 22 వరకు అంత మంచిరోజులు గావు. వృధా కలములు. ఋణములు చేరువలసివచ్చును. కళత్ర కలహము సేత్రవ్యాధి ఆ తగునాత పిత్రప్రకోపముచే శరీరానారోగ్యము గలుగును గాని తలపెట్టిన కార్యములు బాగుగ సిద్ధించును గాని వృధా కలహములు గలుగుచుండును. నవంబరునుండి కొంచెము కొర్రోళ్ళుములు అనారోగ్యములు. వర్తకులకు అనుకొనిన లాభములు గలుగవు. వ్యవసాయదారులకు పెట్టుబడు లెక్కువయ్యును. ఉద్యోగులకు వృధా వ్యయము, వైద్యమునకై డాక్టరుల ఆవశ్యకత గలుగుచుండును. విద్యార్థులకు ఉపాధిక్యముచే అనారోగ్యము వృధా వాగ్యయముచే కలహములు గలుగును. గావున నవంబరు నుండి ఈ రాశివారికి జాగ్రత్త చాల అవసరము. గాని సగటున తలపెట్టిన కార్యముల సాధింతురు.

మీనము (పూభా 4 పా. ఉత్తరాభాద్ర. శతతి)

ఈ రాశివారికి అంత చెడురోజులు గావు. అంత మంచి రోజులు గావు. మధ్యమముగ నుండును. గాని మధ్యకాలములో కొంచెము చెడ్డ యనిపించును ఆద్యంతికాలములు చాల మంచివి. మధ్యకాలములో జూన్ నుండి నవంబరు సగం దాటువరకును మధ్య మధ్య అనారోగ్యము గలుగుచుండును. ఉద్యోగులకు పై అధికార్థ కలహములు ప్రాప్తించును. జాతి విరోధము, సజ్జన విరోధము తిలస్థమగును. కలహములవలన అనారోగ్యమువలన ధనవ్యయ మగును. ఆద్యంతికాలములు మంచివి యగుటవలన విద్యార్థులకు మంచిరోజులే యగును. సగటున ఇతర భావములు బాగుగ నుండును గాని శరీరానారోగ్యము మాత్రము సరిగ నుండుటకు ప్రయత్నము అవసరమగుచుండును.

నామ నక్షత్ర పరిజ్ఞానము

మా, చే, హా, లా	= అశ్వినీ	రూ, రే, రో, తా	= స్వాతి
రీ, లూ, తే, లో	= భరణి	రీ, రూ, రే, రో	= విశాఖ
ఆ, ఈ, ఊ, ఏ	= కృత్తిక	నా, నీ, నూ, నే	= అనూరాధ
ఓ, వా, వీ, వు	= రోహిణి	నో, యా, యూ, యో	= జ్యేష్ఠ
ష, వో, కా, క	= మృగశిర	యో, యో, బా, బి	= మూల
కు, ఖ, జ, ఛ	= ఆర్ద్ర	బూ, భ, భ, థా	= పూషా
కే, ఊ, హా, హీ	= పునర్వసు	జే, జో, జా, జీ	= ఉ. పా.
హూ, హే, హో, హా	= పుష్యమి	జూ, జే, జో, ఘా	= అభిజిత్
డీ, దూ, డే, డో	= ఆశ్లేష	ఘీ, ఘూ, ఘే, ఘో	= శ్రవణ
మా, మీ, మూ, మే	= మఖ	గా, గీ, గూ, గే	= ధనిష్ఠ
మో, టా, టే, టో	= పుబ్బ	గో, పా, సీ, సు	= శతభిషం
పే, పో, పూ, పి	= ఉత్తర	సీ, సో, దా, ది	= పూ. భాద్ర
పూ, పు, పా, పి	= ఉత్తర	దూ, థ, థ, థ	= ఉ. భాద్ర
పే, పో, రా, రి	= చిత్త	దే, దో, చా, చీ	= రేవతి

వారివారి పేర్ల ననుసరించి పేరుయొక్క మొదటి అక్షరము చెప్పబడిన 27 నక్షత్రములలో, ఏ నక్షత్రమున, ఏ పాదమునకు చెందనగుచున్నదో దానినిబట్టి యూహింపవలయును. ప్రతి నక్షత్రమునకును చెప్పబడిన 4 అక్షరములను, 4 పాదములుగా తెలియవలెను. అక్షర సంధి గల పేర్లకు, (కృష్ణా హృష్ణ శ్రీగిర ఇత్యాదులకు) నిర్దిత నక్షత్రములున్నవి. జన్మనక్షత్రమును గుర్తించగనివారలకును నామ నక్షత్ర ప్రధానమయిన కొన్ని కొన్ని విషయములకును నామనక్షత్రమునుబట్టియే ఫలితముల నాలించించి చెప్పవలెను.

రాత్రియందు ఆకాశమున నక్షత్రములను దెలిసికొనుట

1. అశ్వినీ: మాడు నక్షత్రములు నుట్టుపు మొగమువలెనుండును.
2. భరణి: మాడు నక్షత్రములు త్రిభుజవలె యుండును.
3. కృత్తిక: ఆరు నక్షత్రములు పైలు కొనెడు కొడవలవలె నుండును.
4. రోహిణి: ఐదు నక్షత్రములు సరాసరి బండిరూపముగ యుండును.
5. మృగశిర: ఒక మృగముయొక్క తలవలె నుండును.
6. ఆర్ద్ర: ఒక నక్షత్రము కొద్ది ఎఱ్ఱని రంగుతో ప్రకాశించుచుండును.
7. పునర్వసు: సరాసరి ధనుస్సువలె నుండును.
8. పుష్యమి: ఒకవిగ్మమైన పుష్పమువలె నుండును.
9. ఆశ్లేష: ఆరు నక్షత్రములు సర్పమువలె నుండును.
10. మఖ: ఐదు నక్షత్రములు పల్లకివలె నుండును.
11. పుబ్బ: } నాలుగు నక్షత్రములు
12. ఉత్తర: } మేజాకాళ్లవలె నుండును.
13. హస్త: 5 నక్షత్రములు అర చేయివలె నుండును.
14. చిత్త: ఒక నక్షత్రము ముత్యమువలె నుండును.
15. స్వాతి: ఒక నక్షత్రము మాణిక్యమువలె నుండును.
16. విశాఖ: 5 నక్షత్రములు కుమ్మరివానిచక్రమువలెనుండును.
17. అనూరాధ: } 6 నక్షత్రములు కామవలె నుండును.
18. జ్యేష్ఠ: } మిగతా 5 నక్షత్రములు గొడుగువలెనుండును
19. మూల: 6 నక్షత్రములు చురుకువలె నుండును.
20. పూర్వాషాఢ: } 4 నక్షత్రములు మేజావలె పైభాగము
21. ఉత్తరాషాఢ: } అసగా చాకముగా నుండును.
22. శ్రవణము: 3 నక్షత్రములు వేణువువలె నుండును.
23. ధనిష్ఠ: " మద్దెలవలె నుండును.
24. శతభిషము: 100 నక్షత్రములు ఒక పట్టణమువలె నుండును.

25. పూర్వాభాద్ర: } 4 నక్షత్రములు మంచపు కాళ్లవలె
26. ఉత్తరాభాద్ర: } నుండును.
27. రేవతి: 32 నక్షత్రములు ఒక పెద్దచేపవలె నుండును.

సవాంశ లగ్నము

శ్లో॥ విధాయలగ్నం నవభిర్విభాగం యద్భాగసంస్థం జననంక్రమేణ |
సవాంశపానానియమాయథా స్థితభానవాంశేపిదంతిలగ్నం॥
తా॥ జన్మలగ్నమును 9 భాగములు చేయగా జననకాల మెన్నివభాగమందుండునో ఆభాగముననుసరించి సవాంశాధి పతులను తెలుసుకొనిన ప్రకారమే సవాంశలగ్నమును నిర్ణయించవలెను.

లగ్నాధిపతులు

శ్లో॥ సింహస్యాధిపతి స్సూర్యః కర్కటస్య విశాకరః |
మేష వృశ్చికయోర్భూమః కన్యా మిథునయోర్భుగః |
కోదంబమౌషధ్యోర్భుగ్రితులా వృషభయోర్భుగ్నిశః |
నక్రస్య కుంభరాశేశ్చ నాయక స్సూర్యసంధనః॥
తా॥ సింహమునకు సూర్యుడు, కర్కటమునకు చంద్రుడు, మేష, వృశ్చికములకు అంగారకుడు, కన్యా, మిథునములకు బుధుడు, ధనుర్ములకు బృహస్పతి, తులా వృషభములకు శుక్రుడు, మకర కుంభములకు శని అధిపతులు.

గ్రహములకు ఉచ్చస్థిచలు

సూర్యునకు మేషము ఉచ్చ, తులనీచ. చంద్రునకు వృషభము ఉచ్చ, వృశ్చికము నీచ. అంగారకునకు మకరము ఉచ్చ, కర్కటకము నీచ. బుధునికి కన్యా ఉచ్చ, మీనము నీచ. బృహస్పతికి కర్కటము ఉచ్చ, మకరము నీచ. శుక్రునకు మీనము ఉచ్చ, కన్యా నీచ. శనికి తుల ఉచ్చ, మేషము నీచ.

ఉచ్చస్థిచ మూలతికోణ స్వత్క్షేత్రములు

సూర్యునికి మేషమందు 10-వ భాగము పరమోచ్చ, తులయందు 10-వ భాగము పరమనీచ, సింహము స్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. చంద్రునికి వృషభమందు 3-వ భాగము పరమోచ్చ, వృశ్చికమందు 3 భాగము పరమనీచ, వృషభము మూలతికోణము. కుజునికి మకరమందు 28-వ భాగము పరమోచ్చ, కర్కటమందు 28 వ భాగము పరమనీచ, మేషము స్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. బుధునికి కన్యాయందు 15-వ భాగము పరమోచ్చ, మీనమందు 15-వ భాగము పరమనీచ, కన్యా స్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. బృహస్పతికి కర్కటకమందు 5-వ భాగము పరమోచ్చ, మకరమందు 5-వ భాగము పరమనీచ, ధనుస్సు స్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. శుక్రునికి మీనమందు 27-వ భాగము పరమోచ్చ, కన్యాయందు 27-వ భాగము పరమనీచ, తులస్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. శనికి తులయందు 20-వ భాగము పరమోచ్చ, మేషమందు 20-వ భాగము పరమనీచ, కుంభము స్వత్క్షేత్రము మూలతికోణము. ఉచ్చరాశి కేవలరాశి నీచరాశి యగుచుండును. పరమోచ్చ భాగమునకు ఇతరభాగములు సామాన్యోచ్చ భాగములనియు, పరమనీచ భాగమునకు ఇతరభాగములు సామాన్య నీచ భాగములనియు తెలియవలెను.

గ్రహములకు మిత్రత్వ శత్రుత్వ సమత్వములు

శ్లో॥ శత్రూమండ నితా సమశ్చ శిశిజ్ఞో మిత్రాణిశేషరవే |
ప్రీత్యం శుక్ర మరశ్చిజశ్చ సహృదౌ శేషాస్సమాశ్రితగోః॥
జీవందూష్టకరాః కుజస్య సహృదౌజ్ఞో రిస్యితార్కీ సహా |
మిత్రే సూర్యసితౌ బుధస్య హిమగుశ్చ తుస్సమాశ్రితౌ పరే |
సూర్యస్య సితావరీ రవిమితౌ మధ్యో పరేత్వస్యథా |
సూర్యార్కీ సహృదౌ సహా కుజమయా శుక్రస్య శేషవరీ |
శుక్రశ్చో సహృదౌ సమస్సూరగురు సౌరస్యచా న్యేర రియో |
(యేహోక్తాస్త్వతికోణభాషిషు ప్రసక్తేహిమయాశ్చో॥)

తా|| సూర్యవక్త—శుక్ర, శనిలు శత్రువులు. బుధుడు సముడు. ఇతరులు మిత్రులు. చంద్రునకు—సూర్య, బుధులు మిత్రులు. ఇతరులు సములు శత్రువు లేదు. కుజునకు—రవి, చంద్ర, గురులు మిత్రులు. బుధుడు శత్రువు. శుక్ర, శనిలు సములు. బుధునకు—రవి, శుక్రులు మిత్రులు. చంద్రుడు శత్రువు. ఇతరులు సములు. గురునకు—బుధ, శుక్రులు శత్రువులు. శని సముడు. ఇతరులు మిత్రులు. శుక్రనకు—బుధ, శనిలు మిత్రులు. కుజ, గురులు సములు. ఇతరులు శత్రువులు. శనికి—బుధ, శుక్రులు మిత్రులు. గురుడు సముడు. ఇతరులు శత్రువులు. (మూల త్రికోణరాశినుండి, “స్వస్వాంత్యధిగర్భస్వోచ్చాయస్సుఖిపాః” అను నూత్రముచే చెప్పబడినది వివరింపబడినది)

తాత్కాలిక మిత్రత్వ శత్రుత్వ సమత్వములు

అనోన్యస్వధనవ్యయ సహజ వ్యాపార బంధుస్థితా ప్రత్యేక సుహృద్దస్వ తుంగభవనే ప్యేకే రయ ప్రస్వధా | స్వేక్తాను క్త ధిహస్త్విహృత్సమ రి పూర్వం చింత్య సైస్థికాం ప్రత్యేకతే పునస్తతానధి సుహృద్విప్రదిభిః కల్పయేత్ ||

తా|| ఒకరికొకరు 2, 12, 11, 8, 10, 4 స్థానములందున్న తాత్కాలిక (జననాదిసమయములందు) మిత్రు లగుదురు. తమ ఉచ్చరాశియందున్న గ్రహము తనకు మిత్రమని కొందరి మతము. చెప్పబడినవాటికంటె నితరస్థానములందున్న గ్రహములు తాత్కాలిక శత్రువులు. తన మూల త్రికోణరాశినుండి 2, 12, 5, 9, 4, 8 ఉచ్చరాశికిపత్రులు మిత్రులు. ఇతరులు శత్రువులు. గెండులక్షణములనున్న గ్రహములు సములు. అను విషయము “స్వస్వాంత్యధిగర్భస్వోచ్చాయస్సుఖిపాః” నూత్రమున గలదు. దీనిచే నగు శత్రుమిత్రాదివిచారము ప్రైశ్లోకములలో వివరింపబడినది. దానిచే నగు శత్రుత్వాదులు, ఈ శ్లోకముచే నగు తాత్కాలిక శత్రుత్వాదులు గమనించి అధిమిత్ర, అధి శత్రుత్వాదికము నిర్ణయింపవలెను. ఎట్లనగా—చెప్పబడిన మిత్రస్థానములందు మిత్రగ్రహమున్న అధి మిత్రము, సముడున్న మిత్రము, శత్రువున్న సముడును అగును. ఇతరములగు శత్రుస్థానములందు మిత్రుడున్న సముడు, సముడున్న శత్రువు, శత్రువున్న అధిశత్రువు నగును.

లగ్నాది ద్వాదశభావములకు ఆధిపత్యములు

జన్మలగ్నము మొదలుకొని క్రమముగా ద్వాదశభావములకు తను, ధన, భార్య, మాతృ, పుత్ర, శత్రు, కళత్ర, ఆయుర్భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయములనెడు సంజ్ఞలగును.

మేషలగ్నమునకు:—లగ్నాష్టమాధిపతి కుజుడు, ధన సప్తమాధిపతి బుధుడు, వాహనాధిపతి చంద్రుడు, పంచమాధిపతి సూర్యుడు, భాగ్య వ్యయాధిపతి బృహస్పతి, రాజ్యలాభాధిపతి శని.

వృషభలగ్నమునకు:—లగ్న మష్టాధిపతి శుక్రుడు, ధన పంచమాధిపతి బుధుడు, తృతీయాధిపతి చంద్రుడు, వాహనాధిపతి సూర్యుడు, సప్తమ వ్యయాధిపతి కుజుడు, అష్టమ లాభాధిపతి బృహస్పతి, భాగ్య రాజ్యాధిపతి శని.

మిథునలగ్నమునకు:—లగ్న వాహనాధిపతి బుధుడు, ధనాధిపతి చంద్రుడు, తృతీయాధిపతి సూర్యుడు, పంచమాధిపతి శుక్రుడు, మష్ట లాభాధిపతి కుజుడు, సప్తమ రాజ్యాధిపతి బృహస్పతి, అష్టమ భాగ్యాధిపతి శని.

కర్కటకలగ్నమునకు:—లగ్నాధిపతి చంద్రుడు, ధనాధిపతి సూర్యుడు, తృతీయ వ్యయాధిపతి బుధుడు, వాహన లాభాధిపతి శుక్రుడు, పంచమ రాజ్యాధిపతి కుజుడు, మష భాగ్యాధిపతి బృహస్పతి, సప్తమాష్టమాధిపతి శని.

సింహులగ్నమునకు:—లగ్నాధిపతి సూర్యుడు, ధన లాభాధిపతి బుధుడు, తృతీయ రాజ్యాధిపతి శుక్రుడు, వాహన భాగ్యాధిపతి కుజుడు, పంచమాష్టమాధిపతి బృహస్పతి, మష్ట సప్తమాధిపతి శని, వ్యయాధిపతి చంద్రుడు.

కన్యాలగ్నమునకు:—లగ్న రాజ్యాధిపతి బుధుడు, ధన భాగ్యాధిపతి శుక్రుడు, తృతీయాష్టమాధిపతి కుజుడు, వాహన సప్తమాధిపతి బృహస్పతి, పంచమ మష్టాధిపతి శని, లాభాధిపతి చంద్రుడు, వ్యయాధిపతి సూర్యుడు.

తులాలగ్నమునకు:—లగ్నాష్టమాధిపతి శుక్రుడు, ధన సప్తమాధిపతి కుజుడు, తృతీయ మష్టాధిపతి బృహస్పతి, వాహన పంచమాధిపతి శని, భాగ్యవ్యయాధిపతి బుధుడు, రాజ్యాధిపతి చంద్రుడు, లాభాధిపతి సూర్యుడు.

వృశ్చికలగ్నమునకు:—లగ్న మష్టాధిపతి కుజుడు, ధన పంచమాధిపతి బృహస్పతి, తృతీయ వాహనాధిపతి శని, సప్తమ వ్యయాధిపతి శుక్రుడు, అష్టమ లాభాధిపతి బుధుడు, భాగ్యాధిపతి చంద్రుడు, రాజ్యాధిపతి సూర్యుడు.

ధనుర్లగ్నమునకు:—లగ్న వాహనాధిపతి బృహస్పతి, ద్వితీయ తృతీయాధిపతి శని, పంచమ వ్యయాధిపతి అంగారకుడు, మష్ట లాభాధిపతి శుక్రుడు, సప్తమ రాజ్యాధిపతి బుధుడు, అష్టమాధిపతి చంద్రుడు, భాగ్యాధిపతి సూర్యుడు.

మకరలగ్నమునకు:—లగ్న ద్వితీయాధిపతి శని, తృతీయ వ్యయాధిపతి బృహస్పతి, వాహన లాభాధిపతి కుజుడు, పంచమ రాజ్యాధిపతి శుక్రుడు, మష్ట భాగ్యాధిపతి బుధుడు, సప్తమాధిపతి చంద్రుడు, అష్టమాధిపతి సూర్యుడు.

కుంభలగ్నమునకు:—లగ్న వ్యయాధిపతి శని, ధన లాభాధిపతి బృహస్పతి, తృతీయ రాజ్యాధిపతి కుజుడు, వాహన భాగ్యాధిపతి శుక్రుడు, పంచమాష్టమాధిపతి బుధుడు, మష్టాధిపతి చంద్రుడు, సప్తమాధిపతి సూర్యుడు.

మీనలగ్నమునకు:—లగ్న రాజ్యాధిపతి బృహస్పతి, ధన భాగ్యాధిపతి కుజుడు, తృతీయాష్టమాధిపతి శుక్రుడు, వాహన సప్తమాధిపతి బుధుడు, పంచమాధిపతి చంద్రుడు, మష్టాధిపతి సూర్యుడు, లాభ వ్యయాధిపతి శని.

బల్లి పాటు నకు ఫలములు

శిరస్సు - కలహము, ముఖము - బంధుదీర్ఘము, కను బొమ్మలనడుమ - రాజానుగ్రహము, పైపెదవి - ధనవ్యయము, క్రిందిపెదవి - ధనలాభము, ముక్కుచివర - రోగము, కుడిచేవి - దీర్ఘాయువు, ఎడమచేవి - వర్తకలాభము, నేత్రము - భైరు, గడ్డము - రాజపండితము, నోరు - భయము, కంఠము - శత్రుహాని, కుడి భుజము - ఆరోగ్యము, ఎడమభుజము - స్త్రీసంగమము, కుడి ముంజేయి - కీర్తి, ఎడమముంజేయి - రోగము, స్తనయుగ్మము - దోషము, ఉదరము - ధాన్యలాభము, రొమ్ము, నాభి - ధనలాభము, ప్రక్కలు - సుఖము, పాదము - ప్రయాణము, బీభ - శుభము, గోళ్లు - ధనవ్యయము, లింగము - దారిద్ర్యము, జాట్లుకొన - మృత్యువు. ఈ ప్రదేశములయందు తొండి ప్రాకినను ఫలమిట్లే యని తెలియవది.

పుట్టుమచ్చల ఫలము.

కణ్ఠయందు బుట్టుమచ్చ యుండి నేని ఆకస్మిక ధనప్రాప్తి యును ఖ్యాతియును కలుగును. చెక్కిళ్లయందు మచ్చ యుండి నేని స్వల్పధనము గలవా డగును. ముక్కునందు మచ్చ యుండిన కలచినకొర్రయను లన్నియును సఫలముకొందును. గడ్డమందు మచ్చ యుండిన ధనాతిశయమును కీర్తియును కలుగును. కుడితొడియందు

మచ్చయుండెనేని సంపదయును వివాహములకనమును కలుగును. ఎడమతోడియందు మచ్చయుండెనేని దర్శింపముచే వీడితుడుగును. పాదమునందు పుట్టుమచ్చయుండెనేని ఆకస్మికముగ వ్యాధియును, దురదృష్టమును కలుగును.

గరుత్మంతుని శకునము.

(ప్రయాణ సమయమందు గరుత్మంతుడు కట్టినయెడల కష్టములు గలుగును. చుట్టినయెడల శుభఫలములు గలుగును. తీర్చినయెడల ధనలాభము గలుగును. (కుడినుండి యెడమకు బోవుట తీర్గుట యనియు, యెడమనుండి కుడికి బోవుట కష్టము యనియు తెలిసికొనునది.) ఉదయకాలమున కమలు తెఱచుచుండగా నే గగుడ పక్షియే ప్రథమమున గనబడునెడల మిక్కిలి శుభములును, ఆయుర్యుద్ధియును కలుగును.

అవయవములు అదురుటవలన శుభాశుభము.

కుడిప్రక్క అదిరిన మేలు, ఎడమప్రక్క మధ్యమూలము, నడినెత్తిన మృస్మాన్నము, నొసలు మేలు, కుడిచేప రాజభయము, ఎడమచేయి పువ్వుగము, స్త్రీలకు కుడికన్ను కీడు, ఎడమకన్ను మేలు, పురుషులకు ఎడమకన్ను కీడు, కుడికన్ను మేలు, రెండు కన్నులు అదిరిన మేలు, ముక్కు రోగము, పై పెదవి కలహము, క్రింది పెదవి భోజనసౌఖ్యము, గడ్డము లాభము, కుడిచెక్కిలి ధనము, ఎడమచెక్కిలి దొంగల భయము, కుడిభుజము సంభోగము, ఎడమభుజము కీడు, తొమ్ము ధనము, చేతులు వాచనలాభము, అఱచేయి సంతానము, కుడితోడిరాజభయము, మోకాళ్ళు బాధ్యము, మీగాళ్ళు ధాన్యలాభము, అరికాళ్ళు సౌఖ్యము, ప్రక్క ఆధరణ ప్రాప్తి.

కాకి శకునము.

ఒక కాకి తీర్చినయెడల మంచిది, రెండు కాకులు తీర్చిన శుభఫలము, మూడు కాకులు తీర్చిన రాజ్యలాభము, తీర్చికట్టినయెడల కష్టము, తీర్చక కట్టినయెడల దైన్యమును కలుగును. పలు మాలు కట్టిన, తీర్చిన కార్యసిద్ధి యగును. దూరమునుండి తీర్చినేని

ఆలస్యముగ కార్యసిద్ధియగును. సమీపముననుండి తీర్చినేని మేలు గలుగును. ఊరినుండిగాని యింటినుండిగాని బయలుపడలునపుడు కాకి తీర్చినేని మేలుగలుగును. ఊరినుండిరగాని యింటినుండరగాని ప్రవేశించునపుడు కల్పినేని మేలుగలుగును. కాకి శకునమును గూర్చి మార్గమధ్యమందు విచారింప నక్కరలేదు. ఊరి ముందరను ఇంటిముందరను మాత్రమే కాకి శకునమునుగూర్చి పరిశీలించవలయును. కాకులు మ్రుగునమును చేయునపుడు రక్తమువలె యెఱ్ఱగ కనబడినయెడల ౧౦ మాసములలో మరణము గలుగును. తిద్దోష పరిహారార్థము శాంతి నేనికొనవలయును.

రాజూ - పేద

మార్క్ స్వేన్

ఈ కథ 1547 వ సంవత్సరమున ఇంగ్లండులో జరిగినట్లు వ్రాయబడింది. ఆ రోజుల్లో ఇంగ్లండులో శిక్షలు ఎలా జీవించేవాలో, వారి ఆచారవ్యవహారాలు, కష్టసుఖాలు ఎలాంటివో ఈ నవలవ్వారా బాగా తెలుస్తాయి.

అనువాదం :

నందూరి రామమోహనరావు

వెల: రెండు రూపాయలు

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకం

ఆంధ్రగ్రంథమాల, మద్రాసు 1.

I. S. T (స్టాండర్డ్ టైము) ఉదయాస్తయ గం. 1956—57 (రాజమండ్రికి)

విశ్రాంతి	మే	జూన్	జూలై	ఆగష్టు	సెప్టెంబరు	అక్టోబరు	నవంబరు	డిసెంబరు	జనవరి	ఫిబ్రవరి	మార్చి
ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ	ఉ.గ అ.గ
1	5-39	6-21	5-30	6-31	5-35	6-39	5-46	6-34	5-51	6-16	5-55
3	5-39	6-22	5-30	6-31	5-35	6-39	5-45	6-34	5-51	6-14	5-55
5	5-37	6-22	5-30	6-32	5-36	6-39	5-45	6-32	5-51	6-12	5-55
7	5-36	6-22	5-30	6-33	5-36	6-39	5-46	6-31	5-52	6-11	5-56
9	5-35	6-23	5-30	6-34	5-37	6-39	5-47	6-30	5-52	6-9	5-56
11	5-52	6-16	5-35	6-24	5-31	6-35	5-38	6-39	5-47	6-30	5-52
15	5-51	6-17	5-34	6-24	5-31	6-35	5-38	6-39	5-47	6-28	5-52
17	5-49	6-17	5-33	6-25	5-31	6-36	5-39	6-39	5-48	6-27	5-52
19	5-48	6-18	5-33	6-26	5-31	6-36	5-39	6-38	5-48	6-26	5-53
21	5-47	6-18	5-32	6-26	5-32	6-37	5-40	6-38	5-49	6-25	5-53
23	5-45	6-18	5-32	6-27	5-32	6-37	5-41	6-38	5-49	6-23	5-53
25	5-44	6-19	5-31	6-28	5-32	6-37	5-41	6-37	5-49	6-22	5-54
27	5-43	6-19	5-31	6-28	5-33	6-38	5-42	6-37	5-50	6-21	5-54
29	5-42	6-20	5-31	6-29	5-33	6-38	5-43	6-36	5-50	6-19	5-54
31	5-41	6-20	5-30	6-30	5-34	6-38	5-43	6-35	5-50	6-18	5-54
		5-30	6-31		5-44	6-35	5-50	6-16		6-2	5-81

కృత్తిక, ఉత్తర, ఉత్తరాపాద—సూర్య దశ సరి 6 భుక్తులు-అంతరములు

భుక్తులు వివరము	చంద్రుడు	కుజుడు	రాహు	నదు	శని	బుధుడు	శుక్రుడు	శని
సూర్య	సెలది 8 నూ 0-5-24	సెలది 0-7-21	సెలది 1-18-36	సెలది 1-8-24	సెలది 1-24-9	సెలది 1-18-21	సెలది 0-7-21	సెలది 0-7-21
చంద్రుడు	సెలది 0-5-24	సెలది 0-15-0	సెలది 1-18-36	సెలది 1-8-24	సెలది 1-24-9	సెలది 1-18-21	సెలది 0-7-21	సెలది 0-7-21
కుజుడు	సెలది 0-15-0	సెలది 0-18-54	సెలది 1-18-36	సెలది 1-8-24	సెలది 1-24-9	సెలది 1-18-21	సెలది 0-7-21	సెలది 0-7-21
రాహు	సెలది 0-18-18	సెలది 0-27-0	సెలది 1-21-18	సెలది 1-10-48	సెలది 0-19-57	సెలది 0-15-18	సెలది 0-6-18	సెలది 0-6-18
నదు	సెలది 0-24-0	సెలది 0-28-80	సెలది 0-19-57	సెలది 0-16-47	సెలది 1-27-0	సెలది 0-15-18	సెలది 0-10-30	సెలది 0-21-0
శని	సెలది 0-16-12	సెలది 0-25-80	సెలది 0-17-51	సెలది 0-14-54	సెలది 0-11-6	సెలది 0-25-80	సెలది 0-7-21	సెలది 0-7-21
బుధుడు	సెలది 0-17-6	సెలది 0-25-80	సెలది 0-17-51	సెలది 0-14-54	సెలది 0-11-6	సెలది 0-25-80	సెలది 0-7-21	సెలది 0-7-21
శుక్రుడు	సెలది 0-15-18	సెలది 0-10-30	సెలది 0-16-12	సెలది 0-24-0	సెలది 0-19-57	సెలది 0-15-18	సెలది 0-16-48	సెలది 0-16-48
మొత్తం సరి	6-0-0	6-0-0	10-24-0	9-18-0	11-12-0	10-6-0	4-6-0	12-0-0

రోహిణి, హస్త, శ్రవణం—చంద్ర దశ సరి 10 భుక్తులు-అంతరములు

భుక్తులు వివరము	చంద్రుడు	కుజుడు	రాహు	నదు	శని	బుధుడు	శుక్రుడు	శని
సూర్య	సెలది 10-0	సెలది 0-12-15	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
చంద్రుడు	సెలది 0-12-15	సెలది 0-18-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
కుజుడు	సెలది 0-18-0	సెలది 0-28-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
రాహు	సెలది 0-10-0	సెలది 0-10-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
నదు	సెలది 0-10-0	సెలది 0-10-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
శని	సెలది 0-10-0	సెలది 0-10-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
బుధుడు	సెలది 0-10-0	సెలది 0-10-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
శుక్రుడు	సెలది 0-10-0	సెలది 0-10-0	సెలది 2-21-0	సెలది 2-4-0	సెలది 3-0-15	సెలది 2-12-15	సెలది 0-12-15	సెలది 0-9-0
మొత్తం సరి	10-0-0	10-0-0	18-0-0	16-0-0	19-0-0	17-0-0	7-0-0	6-0-0

మృగశిర, చిత్త, ధనిష్ఠ—కుజ దశ సరి 7 భుక్తులు-అంతరములు

భుక్తులు వివరము	చంద్రుడు	కుజుడు	రాహు	నదు	శని	బుధుడు	శుక్రుడు	శని
సూర్య	సెలది 4-27	సెలది 1-26-42	సెలది 1-14-48	సెలది 2-3-10	సెలది 1-20-34	సెలది 0-8-34	సెలది 2-10-0	సెలది 0-17-30
చంద్రుడు	సెలది 1-26-42	సెలది 1-20-24	సెలది 1-23-12	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
కుజుడు	సెలది 1-20-24	సెలది 1-17-36	సెలది 1-23-12	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
రాహు	సెలది 1-17-36	సెలది 1-19-36	సెలది 1-23-12	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
నదు	సెలది 1-19-36	సెలది 1-23-12	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
శని	సెలది 1-23-12	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
బుధుడు	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
శుక్రుడు	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 1-26-31	సెలది 0-20-49	సెలది 0-24-30	సెలది 0-21-0	సెలది 0-12-15
మొత్తం సరి	7-0-0	12-18-0	11-6-0	13-9-0	11-27-0	4-27-0	14-0-0	7-0-0

అర్చి, గోల్లి, శతభిషం—రాష్ట్రోదశ పం॥ 18

భూమి వివరము		రాహువు		గురుడు		శని		బుధుడు		కేతు		రేవుడు		చంద్రుడు		మలాడు	
సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.	సం. సం.
82	12	రా	4-26-48	గురు	8-25-12	శని	5-12-27	బుధుడు	4-10-8	కేతు	0-22-8	రేవుడు	6-0-0	చంద్రుడు	0-15-12	మలాడు	0-22-8
28	24	గురు	4-9-36	శని	4-16-48	బుధుడు	4-25-21	కేతు	1-23-33	రేవుడు	2-8-0	చంద్రుడు	1-24-0	మలాడు	0-27-0	మలాడు	1-15-0
34	6	శని	5-8-54	బుధుడు	4-2-14	కేతు	1-29-51	రేవుడు	5-8-0	చంద్రుడు	0-18-54	చంద్రుడు	3-0-0	మలాడు	0-18-54	మలాడు	2-21-0
30	18	బుధుడు	4-17-42	కేతు	1-20-24	రేవుడు	5-21-0	చంద్రుడు	1-15-54	చంద్రుడు	1-1-30	చంద్రుడు	2-8-0	మలాడు	1-18-36	మలాడు	2-12-0
12	18	కేతు	1-26-42	రేవుడు	4-24-0	చంద్రుడు	1-21-18	చంద్రుడు	2-16-30	చంద్రుడు	0-22-8	చంద్రుడు	5-12-0	చంద్రుడు	1-13-12	చంద్రుడు	2-25-30
36	0	రేవుడు	5-12-0	చంద్రుడు	1-18-12	చంద్రుడు	2-25-30	చంద్రుడు	1-23-33	చంద్రుడు	1-26-42	చంద్రుడు	4-24-0	చంద్రుడు	1-21-18	చంద్రుడు	2-16-20
10	24	చంద్రుడు	1-18-36	చంద్రుడు	2-12-0	చంద్రుడు	1-29-51	చంద్రుడు	4-17-42	చంద్రుడు	1-20-24	చంద్రుడు	5-21-0	చంద్రుడు	1-15-54	చంద్రుడు	1-1-30
18	0	చంద్రుడు	2-21-0	చంద్రుడు	1-20-24	చంద్రుడు	5-8-54	చంద్రుడు	4-2-24	చంద్రుడు	1-29-51	చంద్రుడు	5-8-0	చంద్రుడు	0-18-54	చంద్రుడు	3-0-0
12	18	చంద్రుడు	1-26-42	చంద్రుడు	4-9-36	చంద్రుడు	4-16-48	చంద్రుడు	4-25-21	చంద్రుడు	1-23-33	చంద్రుడు	2-8-0	చంద్రుడు	1-24-0	చంద్రుడు	0-27-0
18	0	చంద్రుడు	32-12-0	చంద్రుడు	28-24-0	చంద్రుడు	34-6-0	చంద్రుడు	30-18-0	చంద్రుడు	12-18-0	చంద్రుడు	36-0-0	చంద్రుడు	10-24-0	చంద్రుడు	18-0-0

పునర్వసు, విశాఖ, పూర్వాభ్యుత్త—గురు దశ సమ్ 16 ఋక్తయ-అంతరములు

[illegible]

పుష్కమి, అనూరాధ, ఉత్తరాభాద్ర—శని దశ స॥ 19 ఘక్తుబా-అంతరములు

[illegible]

అశ్వత్థామ రేపల్లి బుద్ధ దళ సర్ప 17 టు క్షుణ్ణ-అంతరములు

సంఖ్యలు వివరము	బుధుడు	కేసు	శని కుడు	సూర్యుడు	చంద్రుడు	కుజుడు	రాహు	గురు	శని
28 27	సెల ది ఫు బు 4- 2-49½	సెల ది ఫు శు 0-20-49½	సెల ది ఫు శు 5-20- 0	సెల ది ఫు సూ 0-15-18	సెల ది ఫు సం 1-12-30	సెల ది ఫు మూ 0-20-49½	రా రా 4-17-42	గురు సం 3-18-48	శని సం 5- 8-35½
11 27	శు 1-20-34½	సూ 1-29-30	సూ 1-21- 0	సం 0-25-30	సూ 0-29-45	రా 1-23-33	సం 4- 2-24	శని సం 4- 9-12	బు 4-17-18½
34 0	శు 4-24-30	సూ 0-17-51	సం 2-25- 0	మూ 0-17-51	రా 2-16-30	సం 1-17-35	శని శు 4-25-21	బు సం 3-25-36	శు 1-26-31½
10 6	సూ 1-13-21	సం 0-28-45	మూ 1-29-30	రా 1-15-54	సం 2- 8- 0	శని 1-25-31½	బు 4-10- 8	శు 1-17-36	సూ 5-11-30
17 0	సం 2-12-15	మూ 0-20-49½	రా 5- 8- 0	సం 1-10-48	శని 2-20-45	బు 1-20-34½	శు 1-23-33	సూ 4-16- 0	సూ 1-18-27
11 27	సూ 1-20-34½	రా 1-23-33	సం 4-15- 0	శని 1-18-27	బు 2-12-15	శు 0-20-49½	సూ 5- 8- 0	సూ 1-10-48	సం 2-20-45
30 18	రా 4-10- 8	సం 1-17-36	శని 5-11-30	బు 1-13-21	శు 0-29-45	సూ 1-29-30	సూ 1-15-54	సం 2- 8- 0	మూ 1-25-31½
27 6	సం 8-25-36	శని 1-26-31½	బు 4-24-30	శు 0-17-51	సూ 2-25- 0	సూ 0-17-51	సం 2-16-30	శని 1-17-36	రా 4-25-21
32 9	శని 4-17-16½	బు 1-20-34½	శు 1-29-30	సూ 1-21- 0	సం 0-25-30	సం 0-29-45	శని 1-23-33	రా 4- 2-24	సూ 4- 9-12
17 0 0	28-27 0	11-27- 0	34- 0- 0	10- 6- 0	17- 0- 0	11-27- 0	30-13- 0	27- 6- 0	32- 9- 0

అల్లసాని, మఖి, మూల—కైతు దశ సం॥ 7 ఘ్న కృష్ణానింతరములు

[illegible]

భు క్కబా-అంతరములు 20 పూర్వాషాఢ-శుక దశ సం॥

శ్రీకృష్ణ విభాగము	శ్రీకృష్ణుడు		నారాయణుడు		చంద్రుడు		కుమారుడు		రాముడు		సుమారు		శివ		బుద్ధుడు		కృష్ణుడు	
	సం దినం	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు	సం దినపు	సెల దినపు		
సం దినం	40	0	సూ	0-18-0	సూ	0-24-30	సూ	0-24-30	సూ	5-12-0	సూ	4-8-0	సూ	6-0-30	సూ	4-24-30	కృష్ణుడు	0-24-30
సూ	సూ	2-0-0	సం	1-0-0	సం	2-3-0	సూ	2-3-0	సూ	4-24-0	సూ	5-2-0	సూ	5-11-30	కృష్ణుడు	1-29-30	సూ	2-10-0
సూ	సూ	3-10-0	సూ	0-21-0	సూ	1-24-0	సూ	1-24-0	సూ	5-21-0	సూ	4-16-0	సూ	2-6-30	కృష్ణుడు	5-20-0	సూ	0-21-0
సూ	సూ	2-10-0	సూ	1-24-0	సూ	2-20-0	సూ	2-20-0	సూ	5-3-0	సూ	1-24-0	సూ	6-10-0	సూ	1-21-0	సూ	1-5-0
సూ	సూ	6-0-0	సూ	1-18-0	సూ	3-5-0	సూ	3-5-0	సూ	2-3-0	కృష్ణుడు	5-10-0	సూ	1-27-0	సూ	2-25-0	సూ	0-24-30
సూ	సూ	5-10-0	సూ	1-27-0	సూ	2-25-0	కృష్ణుడు	0-24-30	సూ	6-0-0	సూ	1-18-0	సూ	3-5-0	సూ	1-29-30	సూ	2-3-0
సూ	సూ	6-10-0	సూ	1-21-0	సూ	1-5-0	సూ	2-10-0	సూ	1-24-0	సూ	2-20-0	సూ	2-6-30	సూ	5-3-0	సూ	1-28-0
సూ	సూ	5-20-0	సూ	0-21-0	సూ	3-10-0	సూ	0-21-0	సూ	3-0-0	సూ	1-26-0	సూ	5-21-0	సూ	4-16-0	సూ	2-6-30
సూ	సూ	2-10-0	సూ	3-0-1	సూ	1-0-0	సూ	1-5-0	సూ	2-3-0	సూ	4-24-0	సూ	5-2-0	సూ	5-11-30	బుద్ధుడు	1-29-30
సూ	సూ	40-0-0	సూ	12-0-0	సూ	20-0-0	సూ	14-0-0	సూ	35-0-0	సూ	32-0-0	సూ	38-0-0	సూ	34-0-0	సూ	14-0-0

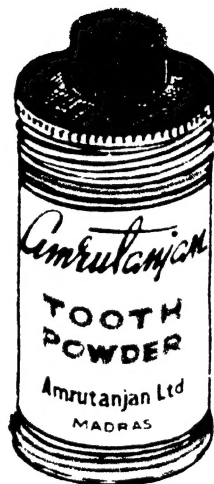
మీ పతనికి డ్యూమెక్స్ నిచ్చు
 సద్వర్తన చాటడానికై ఉన్నది. అది గాలి
 చొరని నిలుపువ్వాలంటే
 పట్టుచున్నది—పట్టుమనినంతే నిండుతున్నది
 అది మెత్తని తాబాకాల పాత.
 పని చిట్టలకు డ్యూమెక్స్ కంటే
 పేరైనది, మరి పేరైనది
 చాటేదిలేదు.

చాలా
డ్యూమెక్స్
 బే పి పు డ్

నిచ్చి వారెట్లు పెరిగితో చూడండి !

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
 గ్రంథాలయం
 నమోదు సంఖ్య... 311
 తేది... 30/9/88

• అమృతాంజనము
అమృతాంజన్

• అమృతాంజన్
తౌమరమందు

